ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΩ. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
θεολόγου - φιλολόγου

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Ἔκδοσις Ὀρθοδόξου Ἱεραποστολικῆς Ἀδελφότητος «Ὁ Σταυρός»
ΑΘΗΝΑΙ

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ
ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

α' ἔκδοσις 1981

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
θεολόγου - φιλολόγου

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

(Μαθήματα Ἁγιογραφικῶν κύκλων)

«Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀκολούθει μοι. Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ»
(Ματθ. θ′ 9)

ΕΚΔΟΣΙΣ Β′
βελτιωμένη

ΑΘΗΝΑΙ 1994

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὅπως ἡ τροφὴ εἶνε ἀπαραίτητη γιὰ τὴ σωματικὴ ζωὴ καὶ ἀνάπτυξι, ἔτσι καὶ ἡ Γραφὴ εἶνε ἀναγκαία γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ ἀνάπτυξι τοῦ πιστοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ δημιουργία πίστεως στὸν καλοπροαίρετο ἄπιστο καὶ γιὰ τὴν κράτυνσι τῆς πίστεως στὸν ἤδη πιστό. Ἡ Γραφὴ εἶνε τροφὴ καὶ τρυφή, βασικὴ τροφὴ καὶ ἁγνὴ τρυφή. Ὅσοι δὲν γνώρισαν τὴ Γραφή, δὲν γνώρισαν τὰ μεγαλύτερα θέλγητρα. Δὲν γνώρισαν τὸ ἀκρότατο ἀπὸ τὰ θέλγητρα καὶ τὸν δημιουργὸ ὅλων τῶν θελγήτρων, τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἄλλο ν' ἀκούσῃς κἄτι γιὰ τὸ Χριστό, καὶ ἄλλο νὰ γνωρίσῃς τὸ Χριστὸ μέσα ἀπ' τὴ θεόπνευστη καὶ ἀλάθητη Γραφή. Ἡ Γραφὴ ἐπίσης εἶνε σὰν τὸν ἥλιο. Ὁ ἥλιος φωτίζει, θερμαίνει, ζωογονεῖ, ὁδηγεῖ, ἀποκαλύπτει τὴν ὀμορφιά. Καὶ ἡ Γραφὴ φωτίζει πνευματικῶς, θερμαίνει, ζωογονεῖ, ὁδηγεῖ, ἀποκαλύπτει τὴν πνευματικὴ καὶ αἰώνια ὀμορφιά. Ἡ Γραφὴ ἐπίσης, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε τρεῖς μεταφορὲς ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, εἶνε ὁ τύπος, ἡ ραδιοφωνία καὶ ἡ τηλεόρασις τοῦ οὐρανοῦ. Ἂν ὁ τύπος, ἡ ραδιοφωνία καὶ ἡ τηλεόρασις τῆς γῆς δὲν χρησιμοποιοῦνται ἐποικοδομητικῶς, ἀλλ' ἐκθεμελιωτικῶς, καὶ μεταβάλλουν τὸν πολιτισμὸ σὲ σατανισμό, αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ἄγνοια ἢ τὴν

ἀγνόησι τῆς Γραφῆς καὶ τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖο κηρύττει ἡ Γραφή.

Στὴν Πατρίδα μας ἐλάχιστα πρόσωπα μελετοῦν τὴ Γραφή. Οἱ πλεῖστοι νομίζουν, ὅτι τὰ ξέρουν ὅλα ὅσα λέγει ἡ Γραφή. Καὶ στὴν πραγματικότητα βεβαίως δὲν ξέρουν οὔτε πέντε ρητά. Ἀγνοοῦν καὶ στοιχειώδη πράγματα. Ἔχουν μεσάνυκτα στὴ Γραφή. Καὶ γι' αὐτὸ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, ἂν καὶ βαπτισμένοι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, πνευματικῶς εἴμεθα καχεκτικοί, εὐκόλως σκοντάπτουμε, ὀλισθαίνουμε, πίπτουμε σὲ ἀμφιβολίες, σὲ αἱρέσεις, στὸν ἄθεο ὑλισμὸ καὶ στὴν πεζὴ καὶ ἁμαρτωλὴ ζωή. Ὀνομαζόμεθα Ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ λόγῳ τῆς ἀγνοίας τῆς Γραφῆς πάρα πολλοὶ εἴμεθα κακόδοξοι καὶ νοσηροί. Ὀνομαζόμεθα Χριστιανοί, ἀλλὰ πάρα πολλοὶ εἴμεθα ἀχρίστιανοι, ἀρκετοὶ δὲ καὶ ἀντίχριστοι. Τώρα δὲ τελευταίως ἡ ζωὴ στὸν τόπο μας ἔχει χάσει κάθε νόημα καὶ ἔχει γίνει ἄχαρις καὶ ἐπικίνδυνη. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ζούγκλας καὶ οἱ βάρβαροι μᾶλλον δὲν θὰ ζήλευαν τίποτε ἀπὸ τὴ ζωή μας.

Γιὰ ν' ἀλλάξῃ ἡ ζωὴ καὶ νὰ δοῦμε προκοπή, ἀληθινὴ προκοπή, χάρι καὶ χαρά, εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίσωμε τὴ Γραφὴ καὶ τὸ Χριστό. Τοὺς τελευταίους καιρούς, ἐκτὸς ἀπ' τὰ κηρύγματα σὲ ναοὺς καὶ σὲ αἴθουσες, γιὰ τὴ γνῶσι τῆς Γραφῆς καὶ τοῦ Χριστοῦ γίνονται καὶ κύκλοι μελέτης τῆς Γραφῆς σὲ φιλόξενα καὶ εὐσεβῆ σπίτια. Συμβάλλοντας στὴν ἀγαθὴ αὐτὴ προσπάθεια καὶ ἡ ταπεινὴ ἱεραποστολικὴ ἀδελφότης μας «Σταυρὸς» δημιούργησε φροντιστήριο κυκλαρχῶν καὶ κύκλους Γραφῆς. Στὸ φροντιστήριο κυκλαρχῶν ἕνας θεολόγος τὴν ἀρχὴ τῆς ἑβδομάδος παραδίδει ὑποδειγματικὸ μάθημα ἐξηγήσεως τῆς Γραφῆς

σὲ εὐσεβῆ πρόσωπα, τοὺς κυκλάρχας. Καὶ αὐτοὶ κατόπιν ἐξηγοῦν τὴ Γραφὴ στοὺς κύκλους μὲ βάσι τὸ ὑποδειγματικὸ μάθημα, μὲ ἐλευθερία προσωπικῆς ἐκφράσεως μέσα στὰ πλαίσια τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως καὶ μὲ συμμετοχὴ στὴν ἐξήγησι τῶν ἀδελφῶν, οἱ ὁποῖοι προσέρχονται στοὺς κύκλους. Μὲ πνεῦμα ταπεινώσεως ἐκφράζονται γνῶμες καὶ σκέψεις, λύονται ἀπορίες καὶ προβλήματα, θεωρητικὰ καὶ πρακτικά, καὶ διαφωτίζονται καὶ οἰκοδομοῦνται ὅλοι.

Ὁ ὑποφαινόμενος, ὑπεύθυνος τοῦ φροντιστηρίου κυκλαρχῶν γιὰ τὰ μαθήματα ἁγιογραφικῶν κύκλων τῆς ἀδελφότητος «Σταυρὸς» στὴν περιοχὴ τῶν Ἀθηνῶν, μὲ βάσι πατερικὰ καὶ ἄλλα νεώτερα σοβαρὰ ἑρμηνευτικὰ ἔργα, σὲ σειρὰ μαθημάτων δύο ἐτῶν ἐξήγησα στὸ φροντιστήριο τῶν κυκλαρχῶν τὸ πρῶτο κατὰ σειράν, ἐκτενέστερο καὶ βασικώτερο Εὐαγγέλιο, τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου. Παρέδιδα δὲ στοὺς κυκλάρχας καὶ γραπτῶς κάθε μάθημα, ὄχι βεβαίως ὁλόκληρο, ὅπως προφορικῶς, ἀλλὰ κατὰ τὸ κύριο σῶμα.

Τὸ παρὸν βιβλίο περιέχει τὰ ἐν λόγῳ μαθήματα ἁγιογραφικῶν κύκλων ὅπως παραδίδονταν στὴ γραπτή τους μορφή, καθὼς καὶ δύο εἰσαγωγικὰ μαθήματα γιὰ τὴ Γραφὴ γενικῶς. Μὲ τὶς ἐξηγήσεις λέξεων καὶ φράσεων τοῦ κειμένου καὶ μὲ τὶς παρατηρήσεις στὰ διάφορα χωρία μερικὲς φορὲς ἐξομαλύνονται ἑρμηνευτικὲς δυσκολίες καὶ ἀνατρέπονται ἐσφαλμένες ἑρμηνεῖες. Μὲ τὶς παρατηρήσεις δὲ καὶ τὰ διδάγματα γίνονται φανερὰ τὸ ἀσύγκριτο μεγαλεῖο τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἡ ὑψίστη σημασία του γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωή μας ὡς πίστι καὶ ὡς πρᾶξι. Ἰδιαιτέρως ἐπισημαίνουμε παράδοξα καὶ καταπληκτικὰ

στοιχεῖα τοῦ Εὐαγγελίου, καθὼς καὶ ἀντιαιρετικὰ στοιχεῖα πρὸς καταπολέμησι τῶν διαστρεβλωτῶν τῆς Πίστεως, μάλιστα τῶν ἀντιχρίστων Χιλιαστῶν. Ὅλως δὲ ἰδιαιτέρως ἐπισημαίνουμε σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν τὴν Θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τὰ μαθήματα βεβαίως εἶνε ἀτελῆ, ἀλλὰ δύνανται νὰ βοηθήσουν τοὺς κυκλάρχας καὶ ἄλλους μελετητὰς τῆς Βίβλου καὶ ἐργάτας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἁπλοϊκοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ εἰσδύουν στὰ τέλεια νοήματα τῆς Βίβλου.

Εἶθε τὸ ταπεινὸ τοῦτο βοήθημα νὰ συντελέσῃ στὴν ἐκτίμησι τοῦ ἀνεκτιμήτου πλούτου τῆς Γραφῆς, στὴ συναίσθησι τῆς πνευματικῆς μας πτωχείας καὶ στὴ γνῶσι καὶ ἐπίγνωσι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἀθῆναι, 16 Νοεμβρίου 1980,
ἑορτὴ τοῦ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου,
Νικόλαος Ἰω. Σωτηρόπουλος

Μάθημα 1ο

Η ΘΕΟΠΝΕΥΣΤΙΑ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ὑπάρχει ἕνα βιβλίο, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ποὺ καὶ οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ ἄθεοι ὁμολογοῦν, ὅτι εἶνε ἀνώτερο καὶ ὡραιότερο ἀπ' ὅλα τὰ βιβλία ὅλου τοῦ κόσμου ὅλων τῶν αἰώνων. Ἑκατομμύρια, ἀναρίθμητα βιβλία γράφτηκαν ἀπ' τὴν ἀρχαία ἐποχὴ μέχρι σήμερα. Ἀλλὰ στὴν κορυφὴ εἶνε ἕνα βιβλίο. Οἱ μεγάλοι ἄπιστοι καὶ ἄθεοι λένε γι' αὐτὸ τὸ βιβλίο: Οὔτε γράφτηκε, οὔτε εἶνε δυνατὸ νὰ γραφῇ ἕνα ἄλλο βιβλίο σὰν κι' αὐτό, ὅσο καὶ ἂν προοδεύουν οἱ ἐπιστῆμες μας. Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶνε ἄφθαστο, ἀσύγκριτο, μοναδικό. Ἐγγίζει τὰ ἄστρα τοῦ Οὐρανοῦ.

Ποιό εἶνε αὐτὸ τὸ βιβλίο; Δικό μας βιβλίο εἶνε. Βιβλίο τῶν χριστιανῶν. Τὸ ἱερὸ βιβλίο τῆς Θρησκείας μας. Ὀνομάζεται Ἁγία Γραφὴ ἢ ἁπλῶς Γραφὴ ἢ Βίβλος.

Οἱ μεγάλοι ἄπιστοι καὶ ἄθεοι λένε, ὅπως εἴπαμε, ὅτι ἡ Γραφὴ εἶνε τὸ ἀνώτερο βιβλίο. Ἀλλ' ἡ ἰδία ἡ Γραφὴ λέγει γιὰ τὸν ἑαυτό της κάτι ἀκόμη μεγαλύτερο, πολὺ μεγαλύτερο. Τί λέγει ἡ Γραφὴ γιὰ τὸν ἑαυτό της; Λέγει, ὅτι εἶνε θεόπνευστη. Γράφτηκε δηλαδὴ μὲ τὴν ἔμπνευσι τοῦ Θεοῦ. Γράφτηκε μὲ ἐξαιρετικὸ φωτισμὸ τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ γίνῃ κανένα λάθος. Ὁ Θεὸς μιλοῦσε κατὰ μυστηριώδη, θαυματουργικὸ τρόπο σὲ ἁγίους ἄνδρας, καὶ αὐτοὶ ἔγραφαν. Ἔγραφαν πράγματα, ποὺ μὲ τὸ μυαλό τους δὲν μποροῦσαν νὰ σκεφθοῦν καὶ νὰ φαντασθοῦν. Κατ'

οὐσίαν συγγραφεὺς τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶνε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Ἀλλ' οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ ἄθεοι μᾶς λένε: Μπορεῖτε ν' ἀποδείξετε, ὅτι ἡ Γραφὴ εἶνε πραγματικὰ θεόπνευστη; Τοὺς ἀπαντᾶμε: Βεβαίως μποροῦμε νὰ τὸ ἀποδείξωμε, καὶ μάλιστα μὲ πολλὲς ἀποδείξεις. Ἰδοὺ ἀποδείξεις τῆς θεοπνευστίας τῆς Γραφῆς:

1. Ἡ Γραφὴ γράφτηκε σὲ διάστημα 1.500 περίπου ἐτῶν. Γράφτηκε ἀπὸ διάφορα πρόσωπα ποὺ ζοῦσαν σὲ διάφορες ἐποχές, μὲ διάφορες ἀντιλήψεις καὶ εἶχαν διαφορετικὴ μόρφωση ἢ ἦταν ἀγράμματοι. Καὶ ὅμως, ὅλα τὰ μέρη τῆς Γραφῆς, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος, συμφωνοῦν μεταξύ τους. Οὔτε μιὰ πραγματικὴ ἀντίφασις δὲν ὑπάρχει μέσα στὴν Ἁγία Γραφή. Οἱ συγγραφεῖς τῆς Ἁγίας Γραφῆς συμφωνοῦν μεταξύ τους σὲ ὅλα τὰ πράγματα, καὶ τὰ πιὸ παράδοξα, μυστηριώδη καὶ καταπληκτικά, σὰν νὰ εἶχαν συνεννοηθῆ ἐκ τῶν προτέρων ὅλοι μεταξύ τους γιὰ ὅσα γράφουν μέσα στὴ Γραφή. Ἂν οἱ Προφῆτες καὶ οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἦταν θεόπνευστοι, θὰ διαφωνοῦσαν μεταξύ τους σὲ πολλὰ πράγματα, ὅπως διαφωνοῦν ὅλοι οἱ ἄλλοι συγγραφεῖς τοῦ κόσμου.

2. Μεγάλοι ἄπιστοι καὶ ἄθεοι ἀγωνίστηκαν μὲ πεῖσμα γιὰ ν' ἀποδείξουν, ὅτι ἡ Γραφὴ ἔχει καὶ ψέματα. Καὶ ὅμως, τελικῶς δὲν κατώρθωσαν ν' ἀποδείξουν τέτοιο πρᾶγμα. Στὴν ἀρχὴ νόμισαν, ὅτι ἀνακάλυψαν μερικὰ ψέματα. Ἀλλ' ἦρθαν ἄλλοι καὶ τοὺς ἀνέτρεψαν. Διάφορες ἐπιστῆμες ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ Γραφὴ λέγει τὴν ἀλήθεια καὶ ὅταν διηγῆται τὰ πιὸ παράδοξα καὶ ἀπίθανα πράγματα, ποὺ φαίνονται σὰν παραμύθια. Παράδειγμα ὁ κατακλυσμὸς τοῦ Νῶε καὶ ἡ παράτασις τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ἐποχὴ

τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Αὐτὰ τὰ καταπληκτικὰ πράγματα, ποὺ φαίνονται σὰν μεγάλα παραμύθια, ἀπεδείχθη ἐπιστημονικῶς, ὅτι συνέβησαν πραγματικῶς. Οὔτε ἕνα γιῶτα δὲν μπόρεσαν οἱ ἄπιστοι καὶ ἄθεοι νὰ γκρεμίσουν ἀπ' τὴ Γραφή.

3. Ἡ Γραφὴ ἔχει τὶς ἀνώτερες θρησκευτικὲς καὶ ἠθικὲς ἰδέες. Ἰδέες ὑψηλότερες ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ λαμπρότερες ἀπὸ τὰ ἄστρα. Ἀναφέρουμε μιὰ θρησκευτικὴ ἰδέα τῆς Γραφῆς: Ὅταν ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι λαοί, καὶ οἱ πιὸ ἔξυπνοι καὶ πολιτισμένοι, πίστευαν σ' ἕνα πλῆθος ἀπὸ θεοὺς καὶ θεὲς καὶ λάτρευαν καὶ τὰ ζῶα καὶ τὰ ξύλα καὶ τὶς πέτρες γιὰ θεούς, καὶ δίδασκαν γιὰ τοὺς θεοὺς τὰ πιὸ ἀνόητα καὶ αἰσχρὰ πράγματα, ἡ Γραφὴ δίδασκε, ὅτι ὑπάρχει ἕνας μόνο Θεός, καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς εἶνε πνεῦμα, πανταχοῦ παρών, παντογνώστης καὶ πανάγαθος. Ἀναφέρουμε καὶ μιὰ ἠθικὴ ἰδέα τῆς Γραφῆς. Εἶνε ἡ ἰδέα τῆς ἀγάπης. Ἡ Γραφὴ δίδαξε τοῦτο τὸ καταπληκτικὸ γιὰ τὸν ἀρχαῖο κόσμο, ποὺ ἦταν βυθισμένος στὴν κακία καὶ θηριωδία: Ν' ἀγαποῦμε τοὺς ἐχθροὺς μὲ τὴν καρδιά μας, νὰ ἐκδηλώνωμε τὴν ἀγάπη μας μὲ καλὰ λόγια, ἀλλὰ καὶ μὲ καλὰ ἔργα, καὶ νὰ προσευχώμαστε γιὰ τοὺς ἐχθρούς μας, καὶ νὰ θυσιαζώμαστε γι' αὐτούς. Ὅλες οἱ μεγάλες ἰδέες, ποὺ χρησιμοποιοῦν σήμερα τὰ διάφορα κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ συστήματα γιὰ νὰ συγκινήσουν τὶς λαϊκὲς μᾶζες, εἶνε κλεμμένες ἀπ' τὴν Ἁγία Γραφή. Καὶ ἂν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πίστευαν καὶ ἐφήρμοζαν τὴν Ἁγία Γραφή, ἡ γῆ θὰ ἦταν παράδεισος.

4. Ἡ Ἁγία Γραφὴ περιέχει πολλὰ παράδοξα καὶ καταπληκτικὰ χωρία, ποὺ ἂν οἱ Προφῆτες καὶ οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἦταν θεόπνευστοι, ἦταν ἀδύνατο νὰ

τὰ ἐπινοήσουν. Παράδειγμα τὰ μυστηριώδη κεφάλαια ιη' καὶ ιθ' τῆς Γενέσεως. Ἐκεῖ γράφεται, ὅτι ὁ Θεὸς φάνηκε στὸν Ἀβραὰμ ὑπὸ μορφὴν τριῶν ἀνδρῶν. Ἕνας Θεὸς - τρία πρόσωπα. Τὸ μυστήριο τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἀβραὰμ προσφώνησε τὰ τρία πρόσωπα σὲ ἑνικό: *«Κύριε»*. Ὁ Λὼτ προσφώνησε τὰ δύο ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ πρόσωπα πάλι σὲ ἑνικό: *«Κύριε»*. Καὶ τὸ χωρίο Γεν. ιθ' 24 λέγει *«Καὶ ἔβρεξεν ὁ Κύριος... ἐκ μέρους τοῦ Κυρίου»*. Σ' ἄλλα βιβλία τοῦ κόσμου δὲν ὑπάρχουν τέτοια παράδοξα πράγματα. Ὑπάρχουν μόνο στὴν Ἁγία Γραφή, διότι μόνο αὐτὴ εἶνε θεόπνευστη καὶ φανερώνει μυστηριώδεις ἀλήθειες τοῦ Οὐρανοῦ.

5. Ἡ Ἁγία Γραφὴ περιέχει μεγάλο πλῆθος προφητεῖες, ποὺ γράφτηκαν αἰῶνες καὶ χιλιετίες προηγουμένως καὶ ἐπαλήθευσαν μὲ καταπληκτικὴ ἀκρίβεια. Καὶ μερικὲς ἐπαληθεύουν στὶς ἡμέρες μας. Ἡ Γραφὴ προφήτευσε τὴν καταστροφὴ καὶ τὸν ἀφανισμὸ πόλεων, ἐθνῶν καὶ αὐτοκρατοριῶν· τὴν ἔλευσι, τὴ ζωή, τὰ πάθη καὶ τὸ θρίαμβο τοῦ Χριστοῦ μέχρι λεπτομερειῶν· τὴν ἐξάπλωσι τοῦ Χριστιανισμοῦ· ἐπιστημονικὲς ἐφευρέσεις κ.ἄ. Οἱ προφητεῖες εἶνε οἱ μεγαλύτερες ἀποδείξεις τῆς θεοπνευστίας τῆς Γραφῆς. Γιατὶ εἶνε ἀδύνατο νὰ μᾶς εἰπῇ κανείς, τί θὰ συμβῇ στὸ μέλλον, καὶ μάλιστα ἔπειτα ἀπὸ αἰῶνες καὶ χιλιετίες, ἐκτὸς καὶ ἂν εἶνε Θεὸς ἢ θεόπνευστος.

6. Ἡ Γραφή, χιλιάδες χρόνια πρὶν ἀπὸ μᾶς, εἶπε μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα μόλις στοὺς χρόνους μας κατώρθωσε νὰ εὕρῃ καὶ νὰ εἰπῇ ἡ Ἐπιστήμη. Ἡ Γραφή, δηλαδή, πρόλαβε τὴν ἐπιστήμη. Ὁ Ἰὼβ π.χ. 2.000 περίπου ἔτη πρὸ Χριστοῦ εἶπε, ὅτι ἡ γῆ στηρίζεται στὸ μηδέν (Ἰὼβ κστ' 7), εἶνε δηλαδὴ μετέωρη.

7. Ἡ Γραφὴ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γράφτηκε ἀπὸ ἀγραμμάτους. Καὶ πῶς ἦταν δυνατὸν οἱ ἀγράμματοι νὰ γράψουν τὸ σοφώτερο καὶ ὡραιότερο βιβλίο τοῦ κόσμου, ἂν δὲν ἦταν θεόπνευστοι;

8. Ἡ Γραφὴ εἶχε καὶ ἔχει τὴν πιὸ εὐεργετικὴ ἐπίδρασι ἀπ' ὅλα τὰ βιβλία τοῦ κόσμου στὶς ἰδέες, στοὺς νόμους, στὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, στὴ ζωή, στὴν τέχνη, στὴ λογοτεχνία καὶ γενικὰ στὸν πολιτισμὸ τῆς ἀνθρωπότητος.

9. Μὲ τὴν πίστι στὴ Γραφὴ καὶ μὲ τὴ χάρι, ποὺ ἑλκύει ἡ πίστις, δημιουργήθηκαν ἑκατομμύρια ἅγιοι, μάρτυρες καὶ θαυματουργοί, τῶν ὁποίων καὶ τὰ λείψανα εὐωδιάζουν καὶ θαυματουργοῦν.

10. Ἡ πίστις σὲ ὅσα γράφει ἡ Γραφὴ ἔκανε καὶ κάνει θαύματα. Θαύματα ἐν κυριολεξίᾳ. Ναί, καὶ σήμερα μὲ τὴν πίστι στὴ Γραφὴ γίνονται θαύματα. Παράδειγμα ἡ θεραπεία δαιμονισμένων ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἡ Γραφὴ κηρύττει Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ.

Ἀπεδείχθη, μὲ πολλῶν εἰδῶν ἀποδείξεις, ὅτι ἡ Γραφὴ εἶνε θεόπνευστη, ὅτι μέσα ἀπὸ τὶς σελίδες της ὁμιλεῖ ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

Μάθημα 2ο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ἡ Ἁγία Γραφὴ (ἢ ἁπλῶς Γραφὴ ἢ Βίβλος) ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μεγάλα βιβλία, τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ποὺ γράφτηκε πρὸ Χριστοῦ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στὴν Ἑβραϊκὴ γλῶσσα, καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη, ποὺ γράφτηκε μετὰ Χριστὸν στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Καθένα πάλι ἀπ' τὰ δύο αὐτὰ μεγάλα βιβλία ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ μικρότερα βιβλία.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἀποτελεῖται ἀπὸ 49 μικρότερα βιβλία. Αὐτὰ εἶναι: Γένεσις, Ἔξοδος, Λευϊτικό, Ἀριθμοί, Δευτερονόμιο, Ἰησοῦς Ναυῆ, Κριταί, Ρούθ, Βασιλειῶν Α', Β', Γ', Δ', Παραλειπομένων Α', Β', Ἔσδρας Α', Β', Νεεμίας, Τωβίτ, Ἰουδίθ, Ἐσθήρ, Μακκαβαίων Α', Β', Γ', Ψαλμοί, Ἰώβ, Παροιμίες Σολομῶντος, Ἐκκλησιαστής, Ἆσμα ἀσμάτων, Σοφία Σολομῶντος, Σοφία Σειράχ, Ὡσηέ, Ἀμώς, Μιχαίας, Ἰωήλ, Ὀβδιού, Ἰωνᾶς, Ναούμ, Ἀββακούμ, Σοφονίας, Ἀγγαῖος, Ζαχαρίας, Μαλαχίας, Ἠσαΐας, Ἰερεμίας, Βαρούχ, Θρῆνοι Ἰερεμίου, Ἐπιστολὴ Ἰερεμίου, Ἰεζεκιήλ, Δανιήλ.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη ἀποτελεῖται ἀπὸ 27 μικρότερα βιβλία. Αὐτὰ εἶνε: Τὰ τέσσερα Εὐαγγέλια, ἤτοι κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μᾶρκον, κατὰ Λουκᾶν, κατὰ Ἰωάννην· Πράξεις Ἀποστόλων· οἱ 14 ἐπιστολὲς τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἤτοι πρὸς Ρωμαίους, πρὸς Κορινθίους Α', Β', πρὸς Γαλάτας, πρὸς Ἐφεσίους, πρὸς Φιλιππησίους, πρὸς Κολασσαεῖς, πρὸς Θεσσαλονικεῖς Α', Β', πρὸς Τιμόθεον Α', Β', πρὸς Τίτον, πρὸς Φιλή-

μονα, πρὸς Ἑβραίους· οἱ 7 Καθολικὲς Ἐπιστολές, ἤτοι Ἰακώβου, Πέτρου Α', Β', Ἰωάννου Α', Β', Γ', Ἰούδα· καὶ ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Ἰωάννου.

Τί σημαίνουν οἱ ὀνομασίες «Παλαιὰ Διαθήκη» καὶ «Καινὴ Διαθήκη»; «Παλαιὰ Διαθήκη» σημαίνει «παλαιὰ συμφωνία». Καὶ «Καινὴ Διαθήκη» σημαίνει «καινούργια συμφωνία». Ὁ Θεός, δηλαδή, ἔκανε δύο συμφωνίες μὲ τοὺς ἀνθρώπους, μία τὴν παλαιὰ ἐποχὴ μὲ τοὺς Ἑβραίους, καὶ μία ὕστερα μὲ ὅλο τὸν κόσμο. Καὶ τί συμφωνήθηκε ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ στοὺς ἀνθρώπους; Νά τί συμφωνήθηκε· Οἱ ἄνθρωποι νὰ κάνουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Θεὸς νὰ τοὺς σώζῃ.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη περιέχει, πῶς ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸ σύμπαν καὶ τὸν ἄνθρωπο· πῶς ὁ ἄνθρωπος στὴν ἀρχὴ ἦταν εὐτυχής· πῶς ἔπειτα ἁμάρτησε καὶ ἔχασε τὴν εὐτυχία του· πῶς ὁ Θεὸς θὰ ἔσωζε πάλι τὸν ἄνθρωπο· πῶς διάλεξε ἕνα λαό, τὸν Ἑβραϊκό, γιὰ νὰ φανερώσῃ σ' αὐτὸν τὶς ἀλήθειες καὶ τὸ θέλημά του καὶ γιὰ νὰ προέλθῃ ἀπ' αὐτὸν ὁ Σωτὴρ τῆς ἀνθρωπότητος· πῶς προστάτευε, τιμωροῦσε καὶ παιδαγωγοῦσε αὐτὸ τὸ λαό· καὶ τὶ ἔλεγαν ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆτες, ποὺ ἔδωσε ὁ Θεὸς σ' αὐτὸ τὸ λαό.

Ὅλη ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μπορεῖ νὰ συνοψισθῇ σὲ μιὰ λέξι: «Ἔρχεται!». Ποιός ἔρχεται; Ἔρχεται ὁ Μεσσίας, ὁ Χριστός, ἔρχεται ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου. Αὐτὴ ἡ φωνὴ ἀκούεται ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, στὴν ἀρχὴ ἀσθενέστερη καὶ κατόπιν ὅλο καὶ ἰσχυρότερη καὶ καθαρώτερη.

Ἡ Καινὴ Διαθήκη περιέχει, πῶς ἦρθε ὁ Χριστός, πῶς ἔζησε, τί κήρυξε, τί ἔπραξε, πῶς κάλεσε καὶ κατάρτισε Ἀποστόλους, πῶς πέθανε, πῶς ἀναστήθη-

κε, πῶς ἀναλήφθηκε στοὺς οὐρανούς, πῶς θὰ ἔρθῃ καὶ πάλι, πῶς ἔστειλε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στοὺς Ἀποστόλους καὶ στὸν κόσμο, πῶς κήρυξαν καὶ ἔδρασαν οἱ Ἀπόστολοι, πῶς ἱδρύθηκε ἡ Ἐκκλησία γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴ δόξα μας, πῶς στερεώθηκε καὶ τί μέλλον θὰ ἔχῃ ἡ Ἐκκλησία.

Ἂν στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἀκούεται ἡ φωνὴ «Ἔρχεται!», στὴν Καινὴ Διαθήκη ἀκούεται ἡ φωνὴ «Ἦρθε!». Ἦρθε ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ἦρθε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἦρθε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Εἴδαμε σὲ γενικὲς γραμμές, τί περιέχει ἡ Ἁγία Γραφή, Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη.

Καὶ τώρα γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ποιός ὁ σκοπὸς τῆς Ἁγίας Γραφῆς; Γιατί ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τὴν Ἁγία Γραφή;

Ὁ Θεός, ἀδελφοί μου, μᾶς ἔδωσε τὴν Ἁγία Γραφὴ ἀπὸ φιλανθρωπία, γιὰ νὰ μαθαίνωμε ἀλήθειες, μεγάλες ἀλήθειες, ποὺ εἶνε ἀναγκαῖες γιὰ τὴ ζωή, τὴ σωτηρία καὶ τὴ δόξα μας. Ἀπ᾽ τὴν Ἁγία Γραφὴ μαθαίνουμε γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὴν ἀγάπη καὶ τὸ θέλημά του, γιὰ τὸν κόσμο, γιὰ τὸν ἄνθρωπο, γιὰ τὸν προορισμὸ τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴ δυστυχία, γιὰ τὴν ἁγιότητα καὶ τὴν εὐτυχία, γιὰ τὸ Χριστό, ποὺ εἶνε σαρκωμένος Θεός, γιὰ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ χάριν τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ τὴν Ἐκκλησία, ποὺ εἶνε τὸ κράτος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας, γιὰ τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ εἶνε τὰ μέσα τοῦ ἁγιασμοῦ, γιὰ τὴ μετὰ θάνατον ζωή, γιὰ τὴν κρίσι καὶ τὴν ἀνταπόδοσι, γιὰ ὅλα γενικῶς ὅσα πρέπει νὰ πιστεύωμε καὶ ὅσα πρέπει νὰ πράττωμε γιὰ ν᾽ ἀξιωθοῦμε σωτηρίας.

Χωρὶς τὴ Γραφή, οὔτε τί εἶνε ὁ Θεὸς θὰ γνωρί-

ζαμε, οὔτε τί εἶνε ὁ ἄνθρωπος, οὔτε γιατί ζοῦμε, οὔτε γιατί πεθαίνουμε! Ἡ Γραφὴ μᾶς ἀποκαλύπτει τὰ πιὸ μεγάλα μυστικὰ καὶ τὰ πιὸ μεγάλα συμφέροντά μας, τὰ αἰώνια καὶ ἀληθινὰ συμφέροντά μας.

Τόσο μεγάλο, τόσο σπουδαῖο βιβλίο εἶνε ἡ Γραφή! Καὶ γι' αὐτὸ εἶνε ἀνάγκη δική μας καὶ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ νὰ τὴ διαβάζωμε καὶ νὰ τὴ μελετοῦμε μέρα καὶ νύχτα: *«Οὐκ ἀποστήσεται ἡ βίβλος τοῦ νόμου τούτου ἐκ τοῦ στόματός σου, καὶ μελετήσεις ἐν αὐτῇ ἡμέρας καὶ νυκτός, ἵνα εἰδῇς ποιεῖν πάντα τὰ γεγραμμένα· τότε εὐοδωθήσῃ καὶ εὐοδώσεις τὰς ὁδούς σου, καὶ τότε συνήσεις»* (Ἰησ. Ναυῆ α' 8). Θὰ μελετᾷς τὸ βιβλίο μου μέρα καὶ νύχτα, λέγει ὁ Θεός, γιὰ νὰ μαθαίνῃς καὶ νὰ ἐφαρμόζῃς ὅλα ὅσα γράφει. Ἂν τὸ κάνῃς αὐτό, τότε καὶ σὺ θὰ πηγαίνῃς καλὰ καὶ οἱ ὑποθέσεις σου, τότε θὰ ἰδῇς προκοπή.

Ἀλλὰ διαβάζουμε; Ἀλλὰ μελετοῦμε; Ἀλλὰ κατέχουμε τὴν Ἁγία Γραφὴ ἐμεῖς οἱ σημερινοὶ Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες; Δυστυχῶς, ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἐμεῖς οἱ σημερινοὶ Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες οὔτε ἐρευνοῦμε, οὔτε ἁπλῶς διαβάζουμε τὴν Ἁγία Γραφή. Πολλοὶ οὔτε ἔχουν ὁλόκληρη τὴν Ἁγία Γραφὴ στὸ σπίτι τους. Μερικοὶ οὔτε τὸ Εὐαγγέλιο ἔχουν. Καὶ μερικοὶ οὔτε κἂν γνωρίζουν ποιὸ βιβλίο εἶνε ἡ Ἁγία Γραφή, οὔτε τὸ εἶδαν ποτὲ στὰ μάτια τους ὁλόκληρο! Καὶ ἔπειτα παραπονούμεθα, γιατί δὲν βλέπουμε προκοπή, οὔτε σὰν ἄτομα, οὔτε σὰν οἰκογένειες, οὔτε σὰν κοινωνία, οὔτε σὰν Ἔθνος, οὔτε σὰν Ἐκκλησία, ἀλλὰ συνεχῶς βαδίζουμε ἀπ' τὸ κακὸ στὸ χειρότερο. Καὶ ἔπειτα παραπονούμεθα, γιατί αὐξάνονται καὶ πληθύνονται οἱ αἱρετικοί, καὶ μάλιστα οἱ Χιλιασταί. Ἂς τὸ καταλάβωμε, ἀδελφοί μου! Ἂν δὲν ἀγαπήσωμε

τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ δὲν γίνωμε Ἔθνος τῆς Βίβλου, πνευματικὴ προκοπὴ δὲν πρόκειται νὰ ἰδοῦμε. Ἡ ἀμφιβολία, ἡ ἀπιστία, ἡ σκληρότης, ἡ ἀσέβεια, ἡ ἀσυδοσία, ἡ ἀκολασία, τὰ ἐγκλήματα, τὰ δράματα, οἱ ἀπογοητεύσεις, ἡ ἀπελπισία καὶ οἱ αὐτοκτονίες θὰ αὐξάνουν καὶ οἱ αἱρετικοί, διαστρεβλωταὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, θὰ παρασύρουν στὴν καταστροφὴ πλῆθος Ὀρθοδόξων, ποὺ ἔχουν ἄγνοια τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

Αὐτὸς ὁ κύκλος, ποὺ ἀποτελοῦμε ὅσοι συγκεντρωθήκαμε ἐδῶ στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὀνομάζεται κύκλος Γραφῆς, ὅπως ὀνομάζονται καὶ ἄλλοι ὅμοιοι κύκλοι. Γιατί ὀνομάζεται κύκλος Γραφῆς;. Γιατὶ σκοπὸς αὐτοῦ τοῦ κύκλου, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων κύκλων, εἶνε ἡ μελέτη τῆς Γραφῆς. Θὰ συγκεντρωνώμαστε ἐδῶ, στὸ φιλόξενο αὐτὸ χῶρο, γιὰ νὰ μελετοῦμε ὅλοι μαζί, σὰν ἀδελφοί, τὸ θεόπνευστο καὶ ἀθάνατο βιβλίο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ φωτιζώμαστε μὲ τὸ ἀληθινὸ Φῶς, νὰ θερμαινώμαστε, νὰ θαυμάζωμε μυστήρια Θεοῦ, νὰ ἐνισχυώμαστε στὴν πίστι, νὰ παρηγορούμαστε στὴ θλῖψι, νὰ γλυκαινώμαστε, νὰ παίρνωμε φτερά, νὰ ὑψωνώμαστε σὲ πνευματικὲς σφαῖρες, νὰ αἰσθανώμαστε χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι, νὰ παίρνωμε δύναμι γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, νὰ ὁπλιζώμαστε μὲ ἐπιχειρήματα κατὰ τῶν αἱρετικῶν καὶ ἀπίστων, ν' ἁγιαζώμαστε καὶ νὰ σωζώμαστε.

Ἂς δείξωμε προθυμία γιὰ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεός, διὰ πρεσβειῶν τῶν Προφητῶν καὶ Ἀποστόλων, ποὺ ἔγραψαν τὴ Γραφή, καὶ ὅλων τῶν Ἁγίων, ποὺ ἀγαποῦσαν καὶ μελετοῦσαν τὴ Γραφή, θὰ εὐλογήσῃ τὸν κύκλο μας καὶ θὰ μάθωμε καὶ θὰ αἰσθανθοῦμε μεγαλεῖα Θεοῦ καὶ θ' ἀπολαύσωμε τὴν ἀπέραντη αἰωνιότητα.

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΜΑΤΘΑΙΟΣ

Ὁ Ματθαῖος ἢ Λευῒς ἦταν τελώνης. Οἱ τελῶνες προπλήρωναν στὸ Ρωμαϊκὸ κράτος τοὺς φόρους τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, καὶ κατόπιν μὲ αὐθαιρεσίες καὶ σκληρότητα εἰσέπρατταν ἀπ᾽ τὸ λαὸ μεγαλύτερα ποσά. Καὶ πλούτιζαν καὶ θησαύριζαν. Ἦταν νόμιμοι λησταί! Γι᾽ αὐτὸ ὁ λαὸς θεωροῦσε τοὺς τελῶνες ἀδίκους καὶ ἀπανθρώπους, τοὺς κατέτασσε μεταξὺ τῶν μεγάλων ἁμαρτωλῶν καὶ τοὺς μισοῦσε θανασίμως.

Ὁ Χριστός, ποὺ ἦλθε στὸν κόσμο νὰ σώσῃ καὶ νὰ δοξάσῃ ἁμαρτωλούς, καθὼς εἶδε μιὰ μέρα τὸ Ματθαῖο νὰ κάθεται στὸ τελώνιο, τὸν κάλεσε καὶ τὸν ἔκανε Ἀπόστολο, ἕνα ἀπὸ τοὺς Δώδεκα, καὶ Εὐαγγελιστή. Αὐτὴ εἶνε ἡ δύναμις καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς Θρησκείας μας. Παίρνει μεγάλους ἁμαρτωλοὺς καὶ τοὺς κάνει μεγάλους ἁγίους!

Ὁ Ματθαῖος ἔγραψε τὸ ἀρχαιότερο ἀπ᾽ τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια. Καὶ γι᾽ αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας τὸ ἔθεσε πρῶτο στὴ σειρὰ τῶν Εὐαγγελίων. Οἱ ἄλλοι συνοπτικοὶ Εὐαγγελισταί, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρουν τὰ ὀνόματα τῶν Δώδεκα Ἀποστόλων, τὸ Ματθαῖο ἀναφέρουν ἁπλῶς, χωρὶς προσδιορισμό. Ἀλλ᾽ ὁ ἴδιος ὁ Ματθαῖος κοντὰ στὸ ὄνομά του προσθέτει τὴν παλαιά του ἰδιότητα: «*Ματθαῖος ὁ τελώνης*» (ι΄ 3). Εἶνε σὰν νὰ λέγῃ: Ἐμένα τὸν τελώνη, τὸν ἄδικο καὶ

ἁμαρτωλό, ὁ Χριστὸς μὲ πῆρε καὶ μὲ ἔκανε Ἀπόστολο. Μοῦ ἔδωσε τὸ μεγαλύτερο ἀξίωμα.

Μὲ τὶς πρεσβεῖες τῶν Ἁγίων, καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, μὲ τὶς ἑρμηνεῖες τῶν Πατέρων, καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, καὶ πρὸ παντὸς μὲ τὸ φωτισμὸ τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος φωτίζει κάθε ἄνθρωπο ποὺ ἔρχεται στὸν κόσμο, καὶ ἰδιαιτέρως τοὺς πιστοὺς καὶ ζηλωτὰς τῶν Γραφῶν, θὰ μελετοῦμε, ἀδελφοί, μαζί, σὲ κάθε συνάντησί μας, μιὰ μεγαλύτερη ἢ μικρότερη περικοπὴ ἀπ᾿ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου, τὸ πρῶτο, ὅπως εἴπαμε, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκτενέστερο ἀπ᾿ τὰ Εὐαγγέλια.

ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου περιέχει τὴ γενεαλογία τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰ σχετικὰ μὲ τὴ θαυμαστὴ γέννησί του.

(Ὁ κυκλάρχης διαβάζει τὸ κείμενο ἀργά, προσεκτικά, καθαρὰ καὶ μὲ ἔννοια. Ἐπίσης τὸ διαβάζει καὶ ἕνα ἄλλο μέλος τοῦ κύκλου. Ἔπειτα δίνεται ἡ ἐξήγησις δυσκόλων λέξεων καὶ φράσεων τοῦ κειμένου κατὰ στίχους. Κατόπιν ἕνα μέλος τοῦ κύκλου, ὄχι ὁ κυκλάρχης, διαβάζει τὴ σύντομη ἑρμηνεία τοῦ Τρεμπέλα ἢ τοῦ Κολιτσάρα. Τέλος ὁ κυκλάρχης κάνει διάφορες παρατηρήσεις σὲ διάφορα σημεῖα τοῦ κειμένου καὶ ἐξάγει διάφορα διδάγματα).

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *γένεσις* = ἱστορία.
6: *ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου* = ἀπ' τὴ γυναῖκα τοῦ Οὐρία.
11: *μετοικεσία* = ἐξορία.
16: *ἐξ ἧς* = ἐκ τῆς ὁποίας.
18: *οὕτως ἦν* = ἔτσι ἦταν, ἔτσι ἔγινε.
γὰρ = δηλαδή.
πρὶν ἢ συνελθεῖν = προτοῦ συγκατοικήσουν.
εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα = εὑρέθη νὰ ἔχῃ στὴν κοιλία, εὑρέθη ἔγκυος.

19: *δίκαιος ὢν* = ἐπειδὴ ἦταν εὔσπλαγχνος.
μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι = ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ τὴν διαπομπεύσῃ.
ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτὴν = θέλησε νὰ τῆς δώσῃ κρυφὰ διαζύγιο.
20: *ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος* = ἐνῷ δὲ αὐτὸς σκεπτόταν αὐτά.
παραλαβεῖν = νὰ παραλάβῃς (στὸ σπίτι σου).
21: *τέξεται* = θὰ γεννήσῃ (τίκτω, τοκετός).
καλέσεις = θὰ ὀνομάσῃς.
γὰρ = διότι.
22: *γέγονεν* = ἔγινε.
ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν = γιὰ νὰ ἐκπληρωθῇ αὐτὸ ποὺ εἶχε λεχθῆ.
23: *ἐν γαστρὶ ἕξει* = θὰ ἔχῃ στὴν κοιλία, θὰ συλλάβῃ.
μεθ' ἡμῶν = μαζί μας.
24: *διεγερθεὶς* = ἀφοῦ σηκώθηκε.
25: *οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν* = δὲν τὴ γνώριζε σαρκικῶς, δὲν εἶχε μαζί της σαρκικὲς σχέσεις.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1: Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινε ἄνθρωπος. Καὶ σὰν ἄνθρωπος ἔχει «γένεσιν», ἱστορία. Ὀνομάζεται Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ εἶναι ἀπόγονος τοῦ Δαβίδ, ποὺ εἶνε ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ. Σὲ τοῦτο τὸ στίχο, ποὺ ἔχει θέσι ἐπικεφαλίδος στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου, ἀναφέρονται μόνο ὁ Δαβὶδ καὶ ὁ Ἀβραάμ, γιατὶ αὐτοὶ οἱ δύο εἶνε οἱ σπουδαιότεροι πρόγονοι τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Θεὸς εἶχε ὑποσχεθῆ στὸ μεγάλο πατριάρχη Ἀβραὰμ καὶ στὸ μεγάλο βασιλιᾶ Δαβίδ, ὅτι

ὁ Χριστὸς θὰ προερχόταν ἀπ' αὐτούς, θὰ ἦταν δικός τους ἀπόγονος. Ὁ δὲ Ματθαῖος, μὲ τὸ γενεαλογικὸ πίνακα ποὺ δίνει στὴ συνέχεια, στίχ. 2-16, ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς προῆλθε ἀπὸ τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν Δαβίδ καὶ εἶνε πράγματι ὁ Χριστός, ποὺ ἀνέμεναν γενεὲς γενεῶν.

Στίχ. 2-16: Ὁ γενεαλογικὸς πίνακας μὲ τὶς τρεῖς δεκατετράδες ὀνομάτων ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, ὅτι εἶναι μιὰ ξηρὴ καὶ ἄγονη περικοπή, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ προσφέρῃ διδάγματα καὶ συγκίνησι. Καὶ ὅμως! Αὐτὴ ἡ περικοπὴ μὲ τὰ πολλὰ ὀνόματα, ὀνόματα πατριαρχῶν, βασιλέων, ἱερέων καὶ λοιπῶν ἐπιφανῶν καὶ ἀφανῶν προσώπων, εἶνε συντόμως ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, μιὰ ἱστορία γεμάτη ἀπὸ δόξες, ντροπὲς καὶ δράματα. Αὐτὴ ἡ περικοπὴ προσφέρει πολλὰ διδάγματα καὶ πολλὲς συγκινήσεις. Καὶ νὰ μερικὰ συγκινητικὰ διδάγματα.

Πρῶτο: Γενεὲς γενεῶν περίμεναν τὸ Χριστό, τὸ Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου. Ἀπ' τὸν Ἀβραὰμ μέχρι τὸ Δαβὶδ γενεὲς δεκατέσσερες. Καὶ ἀπὸ τὸ Δαβὶδ μέχρι τὴν ἐξορία στὴ Βαβυλῶνα γενεὲς δεκατέσσερες. Καὶ ἀπὸ τὴν ἐξορία στὴ Βαβυλῶνα μέχρι τὸ Χριστὸ γενεὲς δεκατέσσερες. Θὰ νόμιζε κανείς, ὅτι ὁ Θεὸς λησμόνησε τὴν ὑπόσχεσί του. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν λησμονεῖ. Ὅταν ἦλθε ὁ κατάλληλος καιρός, ὁ Θεὸς πραγματοποίησε τὴν ὑπόσχεσί του. Ἡ προσδοκία τόσων γενεῶν καὶ ἡ πιστότης τοῦ Θεοῦ μᾶς διδάσκουν νὰ ἔχωμε ὑπομονή, γιατὶ ὁ Θεὸς κάνει τὸ κάθε πρᾶγμα στὸν κατάλληλο καιρό. Ψυχή μου, ὑπόμεινον τὸν Κύριον!

Δεύτερο: Στὴν περίοδο τῶν δεκατεσσάρων πρώτων γενεῶν κυβέρνησαν τὸν Ἰσραὴλ κριταί. Στὴν πε-

ρίοδο τῶν δεκατεσσάρων δευτέρων γενεῶν κυβέρνησαν βασιλεῖς. Καὶ στὴν περίοδο τῶν τελευταίων δεκατεσσάρων γενεῶν κυβέρνησαν ἱερεῖς. Ἀλλ' οὔτε μὲ τοὺς κριτάς, οὔτε μὲ τοὺς βασιλεῖς, οὔτε μὲ τοὺς ἱερεῖς ἔγιναν καλύτεροι οἱ ἄνθρωποι. Ὅσα πολιτεύματα κι' ἂν ἀλλάξουν οἱ ἄνθρωποι, δὲν σώζονται χωρὶς τὸ Χριστό, ποὺ ἀλλάζει τοὺς ἀνθρώπους, τὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἶνε ὁ μεγάλος καὶ ἰδεώδης Κριτής, Βασιλεὺς καὶ Ἱερεύς.

Τρίτο: Στοὺς προγόνους τοῦ Χριστοῦ περιλαμβάνονται καὶ μεγάλοι ἁμαρτωλοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ἀνάμεσα στοὺς ἄνδρες διακρίνονται γιὰ τὴν ἁμαρτωλότητά τους ὁ Δαβίδ, ποὺ διέπραξε διπλό ἔγκλημα, μοιχεία καὶ φόνο· ὁ Σολομῶν, ποὺ ἦταν φοβερὰ σαρκικὸς τύπος καὶ πῆρε πολλὲς καὶ ξένες γυναῖκες, ποὺ τὸν ἀπομάκρυναν ἀπ' τὸ Θεό· καὶ ὁ Μανασσῆς καὶ ὁ Ἀμών, ποὺ ἦταν ἀσεβέστατοι βασιλεῖς. Ἀνάμεσα στὶς γυναῖκες διακρίνονται ἡ Θάμαρ, ποὺ παρουσιάστηκε σὰν πόρνη καὶ ἁμάρτησε μὲ τὸν πεθερό της Ἰούδα· ἡ γυναῖκα τοῦ Οὐρία (ἡ Βηρσαβεέ), ποὺ ἔπεσε στὴ μοιχεία μὲ τὸ Δαβίδ, καὶ ἡ Ραὰβ ἡ πόρνη. Ὁ Χριστὸς καταδέχτηκε νὰ προέλθῃ ἀπὸ ἁμαρτωλοὺς προγόνους, γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ταπείνωσί του, καὶ ὅτι κανένα δὲν περιφρονεῖ, ἀλλ' ἦλθε γιὰ νὰ σώσῃ ὅλους, καὶ τοὺς πιὸ ἁμαρτωλούς.

Κι' ἐμεῖς, ἀδελφοί μου, κανένα ἁμαρτωλὸ νὰ μὴ περιφρονοῦμε. Κι' ἂν στὸ γενεαλογικό μας δένδρο ὑπάρχουν μεγάλοι ἁμαρτωλοί, νὰ μὴ ντρεπώμεθα γι' αὐτό. Νὰ ντρεπώμεθα γιὰ τὶς προσωπικές μας ἁμαρτίες.

Τέταρτο: Στοὺς προγόνους τοῦ Χριστοῦ περιλαμβάνονται καὶ δυὸ γυναῖκες, ποὺ δὲν ἦταν Ἰσρα-

ηλίτισσες, ἀλλ' ἀπὸ ἄλλα ἔθνη. Ἡ μία εἶνε ἡ Χαναναία Ραὰβ καὶ ἡ ἄλλη ἡ Μωαβῖτις Ρούθ. Ὁ Χριστὸς προῆλθε ἀπὸ τὶς ἀλλοεθνεῖς αὐτὲς γυναῖκες, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι δὲν ἦλθε μόνο γιὰ τοὺς Ἰσραηλῖτες, ἀλλ' ἦλθε γιὰ ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ γιὰ μᾶς τοὺς Ἕλληνες.

Νά, λοιπόν, πόσο συγκινητικὰ διδάγματα μᾶς δίνει ἡ γενεαλογία τοῦ Χριστοῦ!

Καὶ τώρα ἄλλες παρατηρήσεις πάνω στὸ ἱερὸ κείμενο.

Στίχ. 16: Ὁ Ἰησοῦς γεννήθηκε ἀπ' τὴ Μαρία, ὄχι ἀπ' τὸν Ἰωσήφ. Ὅπως στὸν οὐρανὸ ἔχει μόνο Πατέρα, ἔτσι στὴ γῆ ἔχει μόνο Μητέρα. Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ἀφοῦ ὁ Ἰωσὴφ δὲν συνετέλεσε στὴ γέννησι τοῦ Ἰησοῦ, πῶς αὐτὸς καὶ οἱ πρόγονοί του ἀποτελοῦν τὸ γενεαλογικὸ δένδρο τοῦ Χριστοῦ; Ἡ ἀπάντησις εἶνε ἡ ἑξῆς: Κατὰ νόμον ὁ Ἰωσὴφ ἦταν ἄνδρας τῆς Μαρίας καὶ ἡ Μαρία ἦταν γυναῖκα τοῦ Ἰωσήφ, καὶ μάλιστα ἀπ' τὴ στιγμὴ τῆς μνηστείας. Κατὰ νόμον συνεπῶς ὁ Ἰωσὴφ ἦταν καὶ πατέρας τοῦ Ἰησοῦ (Ἰδὲ Λουκ. β' 41, 48). Γι' αὐτό, λοιπόν, ὁ Ἰωσὴφ μαζὶ μὲ τοὺς προγόνους του ἀποτελοῦν τὸ γενεαλογικὸ δένδρο τοῦ Ἰησοῦ. Ὀνομάζεται δὲ ὁ Ἰησοῦς *«Χριστὸς»* (στὰ Ἑβραϊκὰ *«Μεσσίας»*), γιατὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἱερεῖς χρίονταν μὲ ἁγιασμένο ἔλαιο καὶ λέγονταν «χριστοί», ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶνε ὁ μεγάλος *«Χριστός»*, γιατὶ εἶνε ὁ μεγάλος Βασιλεὺς καὶ Ἱερεύς, ποὺ χρίστηκε μὲ Πνεῦμα Ἅγιο.

Στίχ. 18, 20, 21: Ὅπως καὶ τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως διακηρύττει, ὁ Χριστὸς σαρκώθηκε *«ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου»*. Τοῦτο βεβαίως εἶνε θαῦμα, ἀπὸ τὰ μέγιστα θαύματα τῆς Πί-

στεώς μας. Ἀλλ' ὅπως ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν κόσμο ἀπ' τὸ μηδέν, καὶ ἔκανε ἀρχικῶς τὴ γῆ νὰ βλαστήσῃ χωρὶς σπέρματα, ἔτσι ἔκανε καὶ τὸ θαῦμα τοῦτο, νὰ γεννήσῃ μιὰ γυναῖκα χωρὶς σπέρμα ἀνδρός.

Στίχ. 20-23: Ὁ ἄγγελος, γιὰ νὰ γίνῃ πιστευτὸς ἀπ' τὸν Ἰωσήφ, τοῦ φανερώνει τὴ σκέψι καὶ τὴν ταραχή του, τοῦ προλέγει ὅτι τὸ παιδὶ θὰ εἶνε ἀγόρι, καὶ τοῦ ἀναφέρει τὴν περίφημη προφητεία τοῦ Ἠσαΐου γιὰ τὴ γέννησι τοῦ Ἐμμανουὴλ ἀπ' τὴν Παρθένο.

Στίχ. 25: Ἀπὸ τὴ φράσι *«οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς»* καὶ ἀπὸ τὴ λέξι *«πρωτότοκον»* παλαιοὶ αἱρετικοὶ καὶ οἱ σημερινοὶ Προτεστάντες· καὶ Χιλιασταὶ συμπεραίνουν, ὅτι μετὰ τὴ γέννησι τοῦ Χριστοῦ ὁ Ἰωσὴφ γνώρισε σαρκικῶς τὴν Παρθένο καὶ αὐτὴ γέννησε καὶ ἄλλα τέκνα! Ἀλλ' ἡ ἑρμηνεία αὐτὴ εἶνε ἐσφαλμένη καὶ ἀποτελεῖ φρικτὴ βλασφημία. Ἡ Γραφὴ λέγει ἐπίσης: Καὶ στὴ Μελχὸλ δὲν γεννήθηκε τέκνο, ἕως ὅτου ἀπέθανε (Β' Βασ. στ' 23). Μποροῦμε ἀπ' αὐτὴ τὴ φράσι νὰ συμπεράνωμε, ὅτι μετὰ τὸ θάνατό της ἡ Μελχὸλ ἀπέκτησε παιδί; Ὁ Χριστὸς εἶπε: Ἰδοὺ ἐγὼ θὰ εἶμαι μαζί σας... ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος (Ματθ. κη' 20). Μποροῦμε ἀπ' αὐτὴ τὴ φράσι νὰ συμπεράνωμε, ὅτι μετὰ τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου ὁ Χριστὸς θὰ παύσῃ νὰ εἶνε μαζὶ μὲ τοὺς ἐκλεκτούς του; Ὄχι βεβαίως. Καὶ ἀπ' τὴ φράσι λοιπόν, *«δὲν ἐγνώριζεν αὐτὴν ἕως ὅτου ἐγέννησε τὸν υἱόν της»*, δὲν μποροῦμε νὰ συμπεράνωμε, ὅτι μετὰ τὴ γέννησι τοῦ Χριστοῦ ὁ Ἰωσὴφ γνώρισε σαρκικῶς τὴν Παρθένο. Τὸ νόημα τῆς ἐν λόγῳ φράσεως εἶνε, ὅτι μέχρι νὰ

γεννηθῇ ὁ Χριστός, ὁ Ἰωσὴφ δὲν εἶχε σαρκικὴ σχέσι μὲ τὴ Μαρία, καὶ ἄρα ὁ Χριστὸς εἶνε καρπὸς τελείως ἁγνῆς Μητέρας. Τί συνέβη μετὰ τὴ γέννησι τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐνδιαφέρει ἐδῶ τὸν Εὐαγγελιστὴ γιὰ νὰ μᾶς τὸ εἰπῇ. Τὸ συμπεραίνουμε ὅμως ἀπὸ ἄλλα χωρία. Ἡ Μητέρα τοῦ Χριστοῦ ἔμεινε ἰσοβίως Παρθένος. *«Πρωτότοκος»* δὲ λεγόταν ὁ πρῶτος γεννηθείς, ἀσχέτως τοῦ ἂν θ' ἀκολουθοῦσαν ἄλλα τέκνα ἢ ὄχι.

Στίχ. 21, 23: Οἱ στίχοι αὐτοὶ εἶνε ἰδιαιτέρως σπουδαῖοι καὶ ἀξιοπρόσεκτοι. Ὁ στίχ. 21 ἔχει τὸ ὄνομα *«Ἰησοῦς»*. Ὁ στίχ. 23 ἔχει τὸ ὄνομα *«Ἐμμανουήλ»*. Αὐτὰ τὰ δύο ὀνόματα ἀποδεικνύουν τί εἶνε ὁ Χριστός. Ἰησοῦς σημαίνει: «Ὁ Γιαχβὲ σώζει». Γιαχβὲ εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ στὰ Ἑβραϊκά. Καὶ γιατὶ ὀνομάζεται ὁ Χριστὸς *«Ἰησοῦς»*, ποὺ σημαίνει «Ὁ Γιαχβὲ σώζει»; Τὸ ἐξηγεῖ ὁ ἄγγελος. «Γιατὶ αὐτὸς θὰ σώσῃ τὸ λαό του ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες τους». Ὁ Ἰησοῦς δηλαδή, αὐτὸς εἶνε ὁ Γιαχβὲ καὶ αὐτὸς σώζει. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς εἶνε Γιαχβέ, ἀληθινὸς Θεός, γι' αὐτὸ ὁ λαὸς εἶνε λαός του, καὶ γι' αὐτὸ σώζει ἀπὸ ἁμαρτίες. Ἐκτὸς ἀπ' τὸν Γιαχβὲ ἄλλος δὲν μπορεῖ νὰ σώζῃ ἀπὸ ἁμαρτίες. Ἐπίσης ὁ Χριστός, στὸ στίχ. 23, λέγεται Ἐμμανουήλ, ποὺ σημαίνει «μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός», δηλαδὴ «ὁ Θεὸς εἶνε μαζί μας». Ὁ Χριστὸς βεβαίως δὲν ὠνομάστηκε Ἐμμανουήλ, ἀλλ' Ἰησοῦς. Ἀλλὰ τότε γιατί ὁ Προφήτης εἶπε, ὅτι τὸ ὄνομά του θὰ ἦταν Ἐμμανουήλ; Ἐδῶ *«ὄνομα»* δὲν σημαίνει ὄνομα ἐν κυριολεξίᾳ, ὅπως Δημήτριος ἢ Γεώργιος, ἀλλὰ σημαίνει τὴ φύσι τοῦ Χριστοῦ, τί εἶνε δηλαδὴ ὁ Χριστός. *«Ἐμμανουὴλ»* σημαίνει, ὅτι

ὁ Χριστὸς εἶνε «ὁ μεθ' ἡμῶν Θεός», «ὁ Θεὸς ποὺ ἦλθε καὶ εἶνε μαζί μας».

Ποῦ εἶνε λοιπὸν οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, ποὺ λένε ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε Γιαχβέ, δὲν εἶνε ἀληθινὸς Θεός; Τὰ ὀνόματα Ἰησοῦς καὶ Ἐμμανουὴλ τοὺς διαλύουν, τοὺς κάνουν σκόνη.

ΜΑΓΟΙ - ΗΡΩΔΗΣ

Στὸ δεύτερο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου περιέχονται τέσσερα πράγματα: **α')** Ἡ προσκύνησις τῶν μάγων, στίχ. 1-12. **β')** Ἡ φυγὴ στὴν Αἴγυπτο, στίχ. 13-15. **γ')** Ἡ σφαγὴ τῶν νηπίων, στίχ. 16-18. **δ')** Ἡ ἐπάνοδος στὴν Παλαιστίνη καὶ ἐγκατάστασις στὴ Ναζαρέτ, στίχ. 19-23.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *παρεγένοντο* = ἦρθαν (*παραγίνομαι* = ἔρχομαι).
2: ὁ *τεχθεὶς* = ὁ γεννηθείς, αὐτὸς ποὺ γεννήθηκε.
ἐν τῇ ἀνατολῇ = κατὰ τὴν ἀνατολή.
4: *συναγαγὼν* = ἀφοῦ συνήγαγε, ἀφοῦ συγκέντρωσε.
γραμματεῖς = θεολόγοι.
ἐπυνθάνετο = ζητοῦσε νὰ μάθῃ.
5: *οὕτω γὰρ γέγραπται* = διότι ἔτσι ἔχει γραφῆ.
6: *οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ* = καθόλου δὲν εἶσαι πολὺ μικρή.
ἐν τοῖς ἡγεμόσιν = ὡς πρὸς τοὺς ἡγεμόνας, ἐξ ἐπόψεως τῶν ἡγεμόνων.
ἐξελεύσεται = θὰ ἐξέλθῃ, θὰ προέλθῃ (ἐξέρχομαι).
7: *ἠκρίβωσε* = ἐξακρίβωσε.
8: *πέμψας* = ἀφοῦ ἔστειλε.
ἐπὰν = ὅταν.

9: *προῆγεν* = πήγαινε μπροστά (*προάγω* = προπορεύομαι).
ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον = στάθηκε πάνω ἀπ' τὸν τόπο, ὅπου ἦταν τὸ παιδί.
11: *θησαυροὶ* = θησαυροφυλάκια.
προσήνεγκαν = πρόσφεραν (προσφέρω).
12: *χρηματισθέντες* = ἀφοῦ ἔλαβαν χρησμό, θεία ἀποκάλυψι.
μὴ ἀνακάμψαι = νὰ μὴ ἐπιστρέψουν.
13: *ἴσθι ἐκεῖ* = νὰ εἶσαι ἐκεῖ, νὰ μένῃς ἐκεῖ.
τοῦ ἀπολέσαι = γιὰ νὰ θανατώσῃ.
15: *τελευτὴ* = θάνατος.
16: *ἀνεῖλε* = θανάτωσε (ἀναιρῶ).
18: *οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι* = δὲν ἤθελε νὰ παρηγορηθῇ.
ὅτι οὔκ εἰσιν = διότι δὲν ὑπάρχουν, θανατώθηκαν.
19: *τελευτήσαντος* = ἀφοῦ πέθανε.
20: *τεθνήκασι* = πέθαναν.
ψυχὴ = ζωή.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-8: Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Μιχαίου, κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸ κείμενο καὶ τὴν παράθεσι τοῦ Ματθαίου, λέγει στὴ Βηθλεέμ: Καὶ σύ, Βηθλεέμ, ἡ πολὺ μικρὴ γιὰ νὰ περιληφθῇς στὶς «*χιλιάδες*» τοῦ Ἰούδα, στὶς πόλεις μὲ 1.000 οἰκογένειες, ἐξ ἄλλης ἐπόψεως δὲν εἶσαι καθόλου ἐλαχίστη. Εἶσαι ἐλαχίστη ὡς πρὸς τὸν πληθυσμό, ἀλλὰ δὲν εἶσαι ἐλαχίστη ὡς πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τοῦ Ἰούδα. Διότι ἀπὸ σένα θὰ προέλθῃ ὁ Ἡγεμὼν - Χριστός (προῆλθε δὲ καὶ ὁ Δαβίδ).

Αὐτὴ εἶνε ἡ ὀρθὴ ἔννοια τῆς παρερμηνευομένης φράσεως *«ἐν τοῖς ἡγεμόσιν»*. Ἡ Βηθλεὲμ γεννᾷ ἡγεμόνας, γεννᾷ τὸν ἴδιο τὸ Χριστό! Γι' αὐτὸ γίνεται ἔνδοξη καὶ ξακουστὴ σ' ὅλο τὸν κόσμο, περισσότερο καὶ ἀπ' τὴν Ἀθήνα καὶ ἀπ' τὴ Ρώμη.

Πάρα πολὺ παλιότερα ὁ πατριάρχης Ἰακὼβ εἶχε προφητεύσει, ὅτι τὸ Ἰουδαϊκὸ Ἔθνος, ὅταν θὰ ἐρχόταν ὁ Μεσσίας, δὲν θὰ εἶχε δικό του ἄρχοντα (Γεν. μθ' 10). Καὶ πράγματι, ὅταν γεννήθηκε ὁ Χριστός, τὸ Ἰουδαϊκὸ Ἔθνος κυβερνοῦσε ὁ βασιλιᾶς Ἡρώδης, ποὺ δὲν ἦταν Ἰουδαῖος, ἀλλ' Ἰδουμαῖος. Μποροῦν νὰ προφητεύσουν ἔτσι καὶ οἱ ἄπιστοι καὶ νὰ ἐκπληρωθοῦν οἱ προφητεῖες τους; Ὄχι βεβαίως. Μόνο οἱ θεόπνευστοι προφητεύουν.

Ὁ Ἡρώδης αὐτὸς τῆς ἐποχῆς, ποὺ γεννήθηκε ὁ Χριστός, στὴν ἱστορία ἀναφέρεται ὡς «Ἡρώδης ὁ Μέγας». Ἀλλὰ δὲν ἦταν μέγας, παρὰ μόνο στὸ νὰ κακουργῇ. Πονηρός, καχύποπτος, μοχθηρὸς καὶ θηριώδης, διέπραξε πλῆθος ἐγκλημάτων. Ἔσφαξε τρεῖς υἱούς του, δύο-τρεῖς γυναῖκες του, μιὰ πεθερά του, τὰ νήπια τῆς Βηθλεὲμ καὶ χιλιάδες ἄλλους. Ὁ αὐτοκράτωρ εἶπε, ὅτι εἶνε προτιμότερο νὰ εἶνε κανεὶς χοῖρος τοῦ Ἡρώδη, παρὰ υἱός.

Οἱ μάγοι ἦταν Χαλδαῖοι καὶ Πέρσες ἀστρολόγοι, ἐπιστήμονες, σοφοί, ἱερεῖς καὶ βασιλεῖς. Οἱ μάγοι, γιὰ τοὺς ὁποίους ὁμιλεῖ ἐδῶ τὸ Εὐαγγέλιο, ἦταν ἀπ' τὶς ἐκλεκτὲς ἐκεῖνες ψυχὲς τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου, ποὺ διψοῦσαν λύτρωσι καὶ περίμεναν τὸ Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου. Καὶ ἐπειδὴ καταγίνονταν μὲ τὴν ἀστρολογία, ὁ Θεὸς συγκαταβαίνοντας χρησιμοποίησε ἕνα ὁλόλαμπρο ἀστέρι γιὰ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ στὸ Χριστό. Τί ἀκριβῶς ἦταν αὐτὸ τὸ ἀστέρι δὲν γνωρίζουμε

μὲ βεβαιότητα. Ἦταν σύνοδος ἀστέρων; Ἦταν θεία δύναμις μὲ μορφὴ ἀστέρος; Ἦταν ἄγγελος; Πάντως οἱ μάγοι σ' αὐτὸ τὸ ἔκτακτο ἀστέρι ἔδωσαν τὴν ἔννοια, ὅτι ἦταν τὸ ἀστέρι τοῦ βασιλιᾶ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ὅτι μὲ τὴν ἀνατολή του γεννήθηκε ὁ βασιλιᾶς τῶν Ἰουδαίων, ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου.

Στίχ. 2: Κανένα νήπιο δὲν ὠνομάστηκε ποτὲ βασιλιᾶς. Καὶ ὅμως οἱ μάγοι τοῦτο τὸ νήπιο, ποὺ ζητοῦσαν στὴν Ἰουδαία, ὠνόμαζαν βασιλιᾶ, καὶ μάλιστα ἐνῷ οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν βασιλιᾶ, τὸν Ἡρώδη.

Ὁ Ἡρώδης καὶ ὅλοι οἱ βασιλιᾶδες τοῦ κόσμου εἶνε μικροὶ καὶ μηδαμινοὶ καὶ καταχρηστικῶς ὀνομάζονται βασιλιᾶδες. Ὁ Χριστός, αὐτὸς εἶνε ὁ μεγάλος καὶ ἀληθινὸς Βασιλιᾶς. Ἐκεῖνο τὸ νήπιο τῆς Βηθλεέμ, ποὺ κλαυθμήριζε, συγχρόνως κυβερνοῦσε τὴ γῆ, τοὺς γαλαξίες, τοὺς ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους.

Στίχ. 10: Ἡ φράσις τοῦ Εὐαγγελιστοῦ γιὰ τοὺς μάγους μετὰ τὴν ἐπανεμφάνισι τοῦ ἀστέρος, «*ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα*», εἶνε μιὰ ἀπ' τὶς λαμπρότερες καὶ συγκινητικώτερες φράσεις τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ὑπενθυμίζει τὴν ὁμοία φράσι τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου γιὰ τοὺς μαθητὰς μετὰ τὴν Ἀνάστασι τοῦ Κυρίου, «*ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν Κύριον*» (Ἰωάν. κ' 20).

Εἴθε τὸ Ἄστρο τῆς Βηθλεὲμ νὰ εἶνε καὶ γιὰ μᾶς ἡ μεγάλη μας χαρά!

Στίχ. 11: Οἱ μάγοι, ἄνθρωποι ἐπιστήμονες, σοφοί, ἱερεῖς καὶ βασιλεῖς, ἔπεσαν καὶ προσκύνησαν Ἐκεῖνον, ποὺ ἔδωσε κάθε ἐπιστήμη καὶ εἶνε ὁ μεγάλος Σοφός, Ἱερεὺς καὶ Βασιλεύς.

Οἱ μάγοι, ἐπίσης, ἄνοιξαν τὰ θησαυροφυλάκιά τους καὶ προσέφεραν στὸ Χριστὸ τρία ἐκλεκτὰ καὶ πολύτιμα δῶρα ἀπ' τὴν πλουσία χώρα τους. Χρυσᾶ νομίσματα, λιβάνι καὶ σμύρνα. Μὲ τὰ χρυσᾶ νομίσματα τίμησαν τὸ Χριστὸ σὰν Βασιλιᾶ, μὲ τὸ λιβάνι σὰν Θεὸ καὶ μὲ τὴ σμύρνα σὰν ἄνθρωπο, ποὺ ἦλθε νὰ πεθάνῃ καὶ νὰ ἐνταφιασθῇ γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας... Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, ποὺ λένε ὅτι στὴν Καινὴ Διαθήκη καταργοῦνται τὸ λιβάνι καὶ τὰ θυμιάματα;

Πάντοτε, ἀγαπητοί μου, ἀλλ' ἰδιαιτέρως τὰ Χριστούγεννα, πρέπει κ' ἐμεῖς νὰ προσφέρωμε στὸν Κύριό μας δῶρα. Δῶρα ὑλικὰ καὶ δῶρα πνευματικά. Δῶρα ὑλικὰ εἶνε οἱ ἐλεημοσύνες. Ὅ,τι δίνουμε σ' ἕνα φτωχό, εἶνε σὰν νὰ τὸ δίνωμε στὸ Χριστό. Οἱ πλούσιοι ἰδίως νὰ προσφέρουν χρυσό! Δῶρα πνευματικὰ εἶνε ἡ λατρεία, ἡ ταπείνωσις καὶ ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν μας. –Χριστέ μου, ἔλεγε ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος, τί νὰ σοῦ προσφέρω τώρα τὰ Χριστούγεννα; Καὶ ὁ Χριστὸς ἀπάντησε: –Τὶς ἁμαρτίες σου, Ἱερώνυμε! Ὁ Χριστὸς θέλει νὰ τοῦ προσφέρωμε τὶς ἁμαρτίες μας, γιὰ νὰ τὶς ἐξαλείψῃ.

Στίχ. 12: Ἀφοῦ οἱ μάγοι προσκύνησαν τὸ Χριστό, ὁ Θεὸς τοὺς ἔδωσε ἀποκάλυψι στὸ ὄνειρο νὰ μὴν ἐπιστρέψουν στὸν Ἡρώδη. Καὶ ὑπακούοντας στὴ θεία ὁδηγία, ἀναχώρησαν γιὰ τὴ χώρα τους ἀπὸ ἄλλο δρόμο, *«ἀφέντες τὸν Ἡρώδην ὡς ληρώδη μὴ εἰδότα ψάλλειν ἀλληλούια»*, ὅπως ὡραιότατα λέγει ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος.

Οἱ τρεῖς μάγοι ἦταν οἱ πρῶτοι προσκυνηταὶ τοῦ Χριστοῦ ἀπ' τὸν εἰδωλολατρικὸ κόσμο. Καὶ ὅμως, οἱ ἠλίθιοι Χιλιασταὶ λένε, ὅτι οἱ μάγοι ὡδηγήθηκαν στὸ

Χριστὸ ἀπ' τὸ Σατανᾶ! Τῆς ἠλιθιότητος τῶν Χιλιαστῶν δὲν ὑπάρχει ὅριο καὶ μέτρο.

Στίχ. 13-14: Ὁ Χριστὸς ἔφυγε σὰν πρόσφυγας στὴν Αἴγυπτο. Ὅλοι οἱ πρόσφυγες ἂς παρηγοροῦνται μὲ τὴ σκέψι, ὅτι ὁ Κύριός μας ὑπῆρξε πρόσφυγας.

Στίχ. 16-18: Ὁ Ἡρώδης ἐξεμάνη καὶ ἔσφαξε ὅλα τὰ ἀρσενικὰ παιδιὰ τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῶν περιχώρων ἀπὸ 2 ἐτῶν καὶ κάτω, ἐλπίζοντας ὅτι μεταξὺ αὐτῶν θὰ ἦταν καὶ ὁ Χριστός. Θρῆνος τότε καὶ κλαυθμὸς πολὺς ἀκούστηκε στὴ Ραμά, ἕνα τόπο κοντὰ στὸν ὁποῖο εἶχε ταφῆ ἡ πονεμένη Ραχήλ. Ἀπὸ τὸν τάφο της ἡ Ραχὴλ θρηνοῦσε ἀπαρηγόρητη τὰ σφαγμένα παιδιά της, τὰ νήπια τῆς Βηθλεέμ!

Ἡ ἐπιβουλὴ τοῦ Ἡρώδη ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ σφαγὴ τῶν νηπίων φανερώνει, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς διώκεται ἐξ ἀρχῆς, ἀπὸ τὸ λίκνο του, ἀπὸ τὴν κούνια του!

Μερικοὶ σκανδαλίζονται ἀπ' τὴ σφαγὴ τῶν ἀθώων νηπίων καὶ κατηγοροῦν τὸ Θεό. Ἀλλ' αἴτιος τῆς σφαγῆς δὲν εἶνε ὁ Θεός· εἶνε ὁ θηριώδης Ἡρώδης. Ὁ δὲ Θεὸς ὑπολογίζει τὴν ἄδικη αὐτὴ σφαγὴ ὡς μαρτύριο, καὶ στὴν ἄλλη ζωὴ δοξάζει τὶς ψυχὲς τῶν νηπίων. Τὰ νήπια εἶνε οἱ πρῶτοι μάρτυρες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ εἴθε καὶ ἐμεῖς νὰ εἴχαμε τὴν τύχη καὶ τὴν εὐτυχία τῶν νηπίων τῆς Βηθλεέμ!

Φρίκη προκαλεῖ στὶς εὐαίσθητες ψυχὲς ἡ σφαγὴ τῶν ἀθώων νηπίων τῆς Βηθλεέμ. Ἀλλὰ τὸ ἔγκλημα τοῦ Ἡρώδη στὶς ἡμέρες μας ἐπαναλαμβάνεται σὲ ἀσυγκρίτως μεγαλύτερη ἔκτασι. Σύγχρονοι Ἡρῶδες μὲ ἐπιστημονικὰ μέσα ξερριζώνουν ἀπὸ τὴν κοιλιὰ

τῆς μάνας τους, κομματιάζουν, πολτοποιοῦν καὶ ρίχνουν στὰ σκουπίδια καὶ στοὺς ὑπονόμους ἀναρίθμητα παιδιὰ στὸν κόσμο! Καὶ μόνο στὴν Ἑλλάδα τοὺς τελευταίους τούτους καιροὺς γίνονται 400.000 ἐκτρώσεις ἐτησίως! Τρέμει, στενάζει ἡ γῆ τῆς Ἑλλάδος. Δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς ὑποφέρῃ. Πενθεῖ ἡ γῆ, πενθοῦν οἱ οὐρανοί. Καὶ ἀπ᾽ τοὺς ἐνόχους καὶ ἀπ᾽ τοὺς συνενόχους καὶ ἀπ᾽ τοὺς ἁρμοδίους καὶ ἀπ᾽ ὅλους κανεὶς σχεδὸν δὲν φρικιᾷ γιὰ τὸ φρικωδέστατο τοῦτο ἔγκλημα.

Ἀδελφοί μου! Γιὰ τὸ ἁμάρτημα αὐτὸ θὰ σεισθῇ καὶ θὰ καταστραφῇ ὁ κόσμος. Διαφωτίζετε συνεχῶς, διαφωτίζετε μὲ ὅλη τὴ δύναμί σας τὶς ψυχές, γιὰ νὰ αἰσθανθοῦν τὴ φρίκη τοῦ ἐγκλήματος καὶ νὰ κλάψουν καὶ νὰ στενάξουν καὶ νὰ σταματήσουν τὴ σατανικὴ μόδα τῆς σφαγῆς τῶν ἀθώων παιδιῶν.

Στίχ. 19: Ὁ Ἡρώδης ὁ θηριώδης πέθανε μὲ φρικτὸ θάνατο, ὅπως ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Σάπισε καὶ σκουλήκιασε ζωντανός. Καὶ στὴν ἄλλη ζωὴ τὸν παρέλαβε ὁ ἄλλος σκώληξ, ὁ ἀκοίμητος, γιὰ νὰ τὸν βασανίζῃ αἰωνίως.

Στίχ. 23: Οἱ προφῆτες εἶπαν, ὅτι ὁ Χριστὸς θὰ ὠνομαζόταν Ναζωραῖος. Ἀλλ᾽ αὐτὴ ἡ προφητεία σὲ κανένα βιβλίο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δὲν περιέχεται. Πῶς τότε διατηρήθηκε; Διατηρήθηκε προφορικῶς. Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταὶ καὶ Προτεστάντες, ποὺ δὲν παραδέχονται τὴν προφορικὴ διδασκαλία, τὴν ἱερὰ Παράδοσι;

Στίχ. 13, 14, 20, 21: Ἰδιαιτέρως ἀξιοπρόσεκτοι εἶνε αὐτοὶ οἱ στίχοι ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς ἀειπαρθε-

νίας τῆς Θεοτόκου. Ὁ ἀρχάγγελος δὲν εἶπε στὸν Ἰωσὴφ «παράλαβε τὸ παιδίον σου καὶ τὴν γυναῖκά σου», ἀλλ' εἶπε *«παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ»*. Ὁμοίως ὁμιλεῖ καὶ ὁ Εὐαγγελιστής: *«Παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ»*. Πρὶν ἀπὸ τὴ γέννησι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ Μαρία χαρακτηρίζεται ὡς *«γυναῖκα»* τοῦ Ἰωσήφ, ἂν καὶ ρητῶς λέγεται, ὅτι δὲν ὑπῆρχε σαρκικὴ σχέσις. Μετὰ τὴ γέννησι οὐδέποτε χαρακτηρίζεται ὡς «γυναῖκα» τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλὰ πάντοτε ὡς *«μητέρα»* τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ ἀφοῦ λοιπὸν ἡ Θεοτόκος δὲν εἶχε σαρκικὲς σχέσεις μὲ τὸν Ἰωσὴφ ὅταν χαρακτηριζόταν ὡς *«γυναῖκα»* του, πῶς μποροῦμε νὰ παραδεχθοῦμε, ὅτι εἶχε σαρκικὲς σχέσεις, ὅταν δὲν χαρακτηριζόταν ἔτσι, ἀλλ' ὡς *«μητέρα τοῦ Ἰησοῦ»*; Ἐπίσης, τρεῖς κατέβηκαν στὴν Αἴγυπτο, ὁ Ἰωσήφ, τὸ παιδίον καὶ ἡ μητέρα του, καὶ τρεῖς ἐπέστρεψαν ἀπ' τὴν Αἴγυπτο. Τὸ Εὐαγγέλιο δὲν ὁμιλεῖ γιὰ ἄλλο παιδὶ ἢ γιὰ ἄλλη ἐγκυμοσύνη τῆς Μαρίας.

Ἡ μητέρα τοῦ Κυρίου παρέμεινε ἀειπάρθενος, σύμφωνα μὲ τὴν προφητεία τοῦ Ἰεζεκιὴλ γιὰ τὴν *«κεκλεισμένην πύλην»* (Ἰεζ. μδ' 1-2) καὶ ὁ Κύριος εἶνε *«μονογενὴς»* στὴ μητέρα του, σύμφωνα μὲ τὸ Παροιμ. δ' 3 (κατὰ τὸ Ἑβραϊκό).

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΠΤΙΣΤΗΣ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΙΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

Τὸ τρίτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου διαιρεῖται σὲ δύο μέρη. Τὸ **πρῶτο** μέρος ὁμιλεῖ γιὰ τὸν Πρόδρομο τοῦ Χριστοῦ, στίχ. 1-12, καὶ τὸ **δεύτερο** γιὰ τὴ βάπτισι τοῦ Χριστοῦ, στίχ. 13-17.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *παραγίνεται* = ἔρχεται.
2: *ἤγγικε* = ἔχει ἐγγίσει, ἔχει πλησιάσει.
3: *ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ Ἠσαΐου* = γιὰ τὸν ὁποῖον εἶπε ὁ Ἠσαΐας.
φωνὴ βοῶντος = φωνὴ ἑνὸς ποὺ βοᾷ, ποὺ φωνάζει.
εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ = ἰσιάξετε τοὺς δρόμους του.
4: *ὀσφὺς* = μέση.
7: *γεννήματα ἐχιδνῶν* = παιδιὰ ὀχιῶν, ὀχιές, φίδια φαρμακερά.
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν; = ποιός σᾶς εἶπε ὅτι θὰ ξεφύγετε;
9: *μὴ δόξητε λέγειν* = μὴ σᾶς ἀρέσῃ νὰ λέτε.
ἐγεῖραι = ν' ἀναστήσῃ, νὰ δημιουργήσῃ, νὰ φέρῃ στὸν κόσμο.
10: *ἀξίνη* = τσεκούρι.
11: *βαπτίζω* = βυθίζω στὸ νερό, βαπτίζω.

βαπτίσει ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ καὶ πυρὶ = θὰ βαπτίσῃ μὲ Πνεῦμα Ἅγιο καὶ μὲ φωτιά (πνευματική).

12: *οὗ τὸ πτύον* = αὐτοῦ τὸ φτυάρι.

14: *διεκώλυε* = ἐμπόδιζε.

ἔρχῃ = ἔρχεσαι.

15: *ἄφες ἄρτι* = ἄφησε τώρα (τὶς ἀντιρρήσεις).

πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην = νὰ ἐκπληρώσωμε κάθε τι ποὺ ἀπαιτεῖ ὁ νόμος ὡς δίκαιο.

ἀφίησιν = ἀφήνει.

16: *ἀνεῴχθησαν* = ἄνοιξαν.

17: *ἐν ᾧ εὐδόκησα* = στὸν ὁποῖον εὐαρεστήθηκα.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 2: Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος ἄρχισε τὸ κήρυγμά του μὲ τὰ λόγια «Μετανοεῖτε, διότι πλησίασε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Μὲ τὰ ἴδια λόγια ἄρχισε κατόπιν καὶ ὁ Χριστὸς τὸ κήρυγμά του. Ἡ μετάνοια καὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶνε δύο βασικὰ θέματα τῆς Θρησκείας μας, εἶνε οἱ δύο πόλοι, γύρω ἀπὸ τοὺς ὁποίους περιστρέφεται τὸ θεῖο κήρυγμα. Ἡ μετάνοια εἶνε ἀναγκαία γιὰ νὰ μπῇ ὁ ἄνθρωπος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ τί εἶνε μετάνοια; Εἶνε ἡ ἀλλαγὴ νοῦ, ἡ ἀλλαγὴ νοοτροπίας καὶ φρονήματος. Εἶνε ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἁμαρτωλότητός μας, ἡ λύπη γι' αὐτήν, ὁ στεναγμὸς καὶ ἡ ἀπόφασις ν' ἀλλάξωμε διαγωγή. Ἡ δὲ βασιλεία τῶν οὐρανῶν λέγεται ἔτσι, διότι δὲν εἶνε ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο, ἀλλ' ἀπ' τοὺς οὐρανούς. Εἶνε βασιλεία πνευματική. Ὀνομάζεται καὶ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ βασιλεία τοῦ Χρι-

στοῦ. Ἐπίσης ὀνομάζεται καὶ Ἐκκλησία, στρατευομένη στὴ γῆ, θριαμβεύουσα στὸν οὐρανό.

Στίχ. 3-4: Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος καὶ Βαπτιστὴς ἦταν προφήτης προφητευμένος ἀπ' τὸν προφήτη Ἠσαΐα (ἀλλὰ καὶ ἀπ' τὸν προφήτη Μαλαχία καὶ ἀπ' τὸν πατέρα του τὸν Ζαχαρία). Ἦταν ὁ τελευταῖος καὶ μεγαλύτερος προφήτης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, στὸ μεταίχμιο Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. Ἦταν ὅμοιος μὲ τὸν προφήτη Ἠλία. Φοροῦσε ἔνδυμα ἀπὸ τρίχες καμήλας καὶ πέτσινη ζώνη γύρω ἀπὸ τὴ μέση του. Ἡ δὲ τροφή του ἦταν *«ἀκρίδες»* ὅμοιες μ' αὐτὲς ποὺ ξέρουμε, ἢ ἀκροβλάσταρα, καὶ ἐπίσης μέλι ἀπὸ ἄγρια μελίσσια μέσα σὲ κουφάλες δένδρων ἢ σχισμὲς βράχων. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἦταν φοβερὸς ἀσκητής, ἀλλὰ καὶ μεγάλος καὶ δραστήριος κήρυκας τῆς ἀληθείας τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς ἐγκωμιάζοντας τὸν Ἰωάννη εἶπε, ὅτι μεγαλύτερος ἀπ' αὐτὸν δὲν γεννήθηκε μέχρι τότε.

Στίχ. 6, 11: Ὁ Ἰωάννης σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ βάπτιζε τοὺς Ἰουδαίους μέσα στὰ νερὰ τοῦ Ἰορδάνου. Μὲ τὸ βάπτισμα ὁ Ἰωάννης εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι ἦταν ἀκάθαρτοι λόγῳ ἁμαρτιῶν καὶ εἶχαν ἀνάγκη καθάρσεως. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔμπαιναν μέσα στὸ νερὸ μέχρι τὸ λαιμό, ἐξωμολογοῦντο ἐκεῖ τὶς ἁμαρτίες τους, καὶ στὸ τέλος βουτοῦσαν καὶ τὸ κεφάλι τους στὸ νερό. Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου δὲν εἶχε τὴ δύναμι νὰ ἐξαλείψῃ ἁμαρτίες. Ἁπλῶς ἦταν βάπτισμα μετανοίας, ποὺ προπαρασκεύαζε τὶς ψυχές, γιὰ νὰ δεχθοῦν ἔπειτα τὸ χριστιανικὸ βάτπισμα, ποὺ ἐξαλείφει τὶς ἁμαρτίες.

Στίχ. 7-12: Οἱ Φαρισαῖοι ἦταν ἡ θρησκευτικὴ τάξις τῶν Ἰουδαίων. Στὴν ἀρχὴ ἦταν καλοί. Ἀλλὰ κα-

τόπιν ὑπερηφανεύθηκαν καὶ χάλασαν. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ ἦταν ἐγωισταί, αὐτάρεσκοι, φθονεροί, μοχθηροί, ψευτοευλαβεῖς, τυπολάτρες, ὑποκριταί.

Οἱ Σαδδουκαῖοι ἦταν κοσμικοὶ καὶ ἀριστοκράτες. Δὲν πίστευαν σὲ πνεῦμα καὶ σὲ ἀνάστασι. Ἦταν ὑλισταί, ἀνήθικοι καὶ σαρκασταί. Κορόιδευαν τὰ θρησκευτικὰ πράγματα. Καὶ ἐν τούτοις πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ἀρχιερεῖς!

Ὁ Ἰωάννης βλέποντας πολλοὺς Φαρισαίους καὶ Σαδδουκαίους νὰ ἔρχωνται πρὸς τὸ βάπτισμα, ἀλλ' ὄχι μὲ πίστι, εἰλικρινῆ διάθεσι καὶ μετάνοια, τοὺς ἤλεγχε μὲ σφοδρότητα, μὲ γλῶσσα καυστική. Ἐκεῖνοι καυχῶνταν ὅτι ἦταν παιδιὰ τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ὁ Ἰωάννης τοὺς ἔλεγε ὅτι ἦταν *«γεννήματα ἐχιδνῶν»*, ὀχιές, φίδια φαρμακερά. Τοὺς ἔλεγε ἐπίσης: *«Τίς ὑπέδειξε ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;»*. Ἡ φράσις αὐτὴ παρερμηνεύεται. Ἡ ὀρθὴ ἔννοιά της εἶνε: «Ποιός σᾶς εἶπε ὅτι θὰ ξεφύγετε ἀπ' τὴ μελλοντικὴ ὀργή;». Τοὺς ἔλεγε ἀκόμη, ὅτι ἦταν δένδρα ἄκαρπα, ἕτοιμα νὰ κοποῦν μὲ τὸ τσεκούρι τῆς θείας ὀργῆς καὶ νὰ ριχτοῦν στὴ φωτιά. Καὶ ἀκόμη τοὺς ὠνόμαζε ἄχυρο, ποὺ ὁ Χριστὸς θὰ κατακαίῃ μὲ *«πῦρ ἄσβεστον»*, μὲ φωτιὰ αἰώνια. Ποῦ εἶνε αὐτοὶ οἱ νοσηροὶ καὶ ψευτοευλαβεῖς ἄνθρωποι, ποὺ λένε ὅτι ὁ ἔλεγχος δὲν ἐπιτρέπεται; Ἀλλὰ θὰ μᾶς ποῦν: Ὁ Ἰωάννης ἤλεγχε, διότι ἦταν ἅγιος. Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς θὰ τοὺς ἀπαντήσωμε: Ὁ Ἰωάννης δὲν εἶχε τὴν ἰδέα ὅτι ἦταν ἅγιος. Ἀλλοίμονον, ἂν ἐλέγχῃ κανεὶς μὲ τὴν ἰδέα ὅτι αὐτὸς εἶνε ἅγιος! Ὁ Ἰωάννης ἤλεγχε, διότι αἰσθανόταν τὸν ἔλεγχο ὡς ἀνάγκη καὶ καθῆκον. Ἤλεγχε γιὰ νὰ δημιουργῇ σεισμὸ στὶς ψυχὲς καὶ νὰ φέρῃ σὲ μετάνοια.

Στίχ. 14-16: Ὁ Χριστὸς εἶνε ἀναμάρτητος, ὁ μόνος ἀναμάρτητος. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰωάννης τὸν ἐμπόδιζε ἀπ' τὸ βάπτισμα λέγοντας: Ἐγὼ ἔχω ἀνάγκη, σὰν ἁμαρτωλός, νὰ βαπτισθῶ ἀπὸ σένα. Καὶ σύ, ὁ ἀναμάρτητος, ἔρχεσαι πρὸς ἐμένα; Γι' αὐτὸ πάλι ὁ Χριστὸς *«ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος»*, βγῆκε ἀμέσως ἀπ' τὸ νερό. Οἱ ἄλλοι ἔμεναν κάμποσο χρόνο μέσα στὸ νερὸ καὶ ἐξωμολογοῦντο ἐκεῖ τὶς ἁμαρτίες τους. Ὁ Χριστὸς βγῆκε ἀμέσως ἀπ' τὸ νερό, γιατὶ δὲν εἶχε ἁμαρτίες νὰ ἐξομολογηθῇ. Ἀλλὰ τότε γιατί βαπτίσθηκε ὁ Χριστός; Τὸ εἶπε ὁ ἴδιος: *«Πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην»*. Βαπτίστηκε δηλαδή, γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ κάθε τι, ποὺ ἀπαιτοῦσε ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ σὰν δίκαιο. Τελευταία δὲ διάταξις τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ, προφορικὴ διάταξις, ποὺ δόθηκε στὸν Ἰωάννη, ἦταν τὸ βάπτισμα. Ὁ Χριστός, γιὰ νὰ μᾶς σώσῃ, *«ἐγένετο ὑπὸ νόμον»* (Γαλ. δ' 4). Ταπεινώθηκε καὶ ὑποτάχθηκε σ' ὅλες τὶς διατάξεις τοῦ Νόμου. Καὶ ὅπως π.χ. καταδέχτηκε περιτομή, ἔτσι καταδέχτηκε καὶ βάπτισμα. Τὸ βάπτισμα ἦταν μία ταπείνωσις τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ ὑψωθοῦμε ἐμεῖς.

Ἐπὶ πλέον, μὲ τὸ βάπτισμα τοῦ Χριστοῦ ἁγιάσθηκε ἡ φύσις τῶν ὑδάτων, ὁ Χριστὸς φανερώθηκε ἐπισήμως ἐνώπιον πλήθους ἀνθρώπων, ποὺ συνέρρεαν στὸν Ἰορδάνη, φανερώθηκε ὁλόκληρη ἡ Ἁγία Τριάς, καὶ δόθηκε καὶ σὲ μᾶς τὸ παράδειγμα νὰ βαπτιζώμεθα. Τὸ βάπτισμα ἐκεῖνο ἦταν προπαρασκευαστικὸ τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος.

Στίχ. 3, 6, 12, 16-17: Οἱ στίχοι αὐτοὶ εἶνε ἰδιαιτέρως ἀξιοπρόσεκτοι. Διότι ἀποδεικνύουν μεγάλες δογματικές ἀλήθειες τῆς Πίστεώς μας.

Ὁ **στίχος 3**, *«ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου»*, βάλετε δηλαδὴ πνευματικὴ μπουλντόζα καὶ ἑτοιμάσετε τὸ δρόμο, γιὰ νὰ διαβῇ ὁ Κύριος ποὺ ἔρχεται, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Χριστός, ποὺ ἐρχόταν μετὰ τὸν Ἰωάννη, εἶνε Κύριος, ἑβραϊστὶ Γιαχβέ, ἀληθινὸς δηλαδὴ Θεός. Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, ποὺ λένε ὅτι Γιαχβὲ εἶνε μόνον ὁ Πατέρας; Γιαχβὲ εἶνε καὶ ὁ Πατέρας, Γιαχβὲ εἶνε καὶ ὁ Υἱός, Γιαχβέ, ὅπως ἀποδεικνύουν ἄλλα χωρία, εἶνε καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὁ Θεός μας εἶνε Τριαδικός.

Ὁ **στίχος 6**, *«ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν»*, ἀποδεικνύει τὴν ἀνάγκη τῆς ἐξομολογήσεως ἐνώπιον ἑνὸς ἀντιπροσώπου τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐξομολόγησις εἶνε ταπείνωσις ἀπαραίτητη γιὰ τὴ σωτηρία μας. Ποῦ εἶνε οἱ Χιλιασταὶ καὶ οἱ Προτεστάντες, ποὺ λένε ὅτι δὲν χρειάζεται ἐξομολόγησις;

Ὁ **στίχος 12**, *«πυρὶ ἀσβέστῳ»*, ἀποδεικνύει, ὅτι ὑπάρχει αἰωνία κόλασις. Ἡ πνευματικὴ φωτιὰ δὲν θὰ σβήσῃ, ἀλλὰ θὰ ὑπάρχῃ πάντοτε, γιὰ νὰ βασανίζῃ πάντοτε τοὺς ἀμετανοήτους ἁμαρτωλούς. Ποῦ εἶνε πάλι οἱ Χιλιασταί, ποὺ λένε ὅτι δὲν ὑπάρχει αἰωνία κόλασις, ἀλλ' ἐκμηδένισις τῶν ἀμετανοήτων ἁμαρτωλῶν;

Οἱ **στίχοι 16-17** ἀποδεικνύουν τὸ μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Κατὰ τὴ βάπτισι τοῦ Χριστοῦ φανερώθηκε ὁ Θεός –γι' αὐτὸ ἡ ἑορτὴ ὀνομάζεται καὶ Θεοφάνεια–, φανερώθηκε ὁλόκληρη ἡ Ἁγία Τριάς. Μόλις ὁ Ἰησοῦς βγῆκε ἀπ' τὸ νερό, ἄνοιξαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ὁ Πατὴρ φώναξε καὶ συνέστησε στοὺς ἀνθρώπους τὸν Υἱό του, «Αὐτὸς εἶνε ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός», τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο κατέβηκε στὴν κε-

φαλὴ τοῦ Ἰησοῦ μὲ μορφὴ περιστερᾶς, γιὰ νὰ φανῇ, ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν εἶναι ἁπλῶς δύναμις, ἀλλ' εἶνε ζῶσα ὕπαρξις. Ποῦ εἶνε πάλιν οἱ Χιλιασταί, ποὺ ἀρνοῦνται τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ λένε, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε γνήσιος Υἱὸς τοῦ Πατρός, ἀλλὰ κτίσμα, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἁπλῶς δύναμις;

Κατὰ τὴ βάπτισι τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ὡραῖα ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας, *«ἡ τῆς Τριάδος ἐφανερώθη προσκύνησις»*. Φανερώθηκε, δηλαδή, ὅτι πρέπει νὰ προσκυνοῦμε Τριάδα, τὸν Πατέρα, τὸν Υἱὸ καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

ΠΕΙΡΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Στὸ τέταρτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου περιλαμβάνονται τέσσερα πράγματα: **α')** Οἱ πειρασμοὶ τοῦ Χριστοῦ, στίχ. 1-11, **β')** ἡ ἐμφάνισις τοῦ Χριστοῦ στὴ Γαλιλαία, στίχ. 12-17, *γ')* ἡ κλῆσις τεσσάρων μαθητῶν, στίχ. 18-22, καὶ **δ')** περιοδεῖες καὶ θαύματα τοῦ Χριστοῦ, στίχ. 23-25.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *ἀνήχθη* = ὡδηγήθηκε.
4: *οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ* = ὄχι μόνο μὲ ψωμί.
ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ = μὲ κάθε λόγο ποὺ βγαίνει.
5: *ἵστησιν αὐτὸν* = στήνει αὐτόν.
πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ = ἄκρο τῆς στέγης τοῦ ναοῦ.
6: *ἐντελεῖται* = θὰ δώση ἐντολή (ἐντέλλομαι).
προσκόπτω = σκοντάπτω, κτυπῶ.
12: *παρεδόθη* = φυλακίσθηκε.
13: *ἐν ὁρίοις* = στὰ ὅρια, στὰ σύνορα.
17: *ἤρξατο* = ἄρχισε (ἄρχομαι).
18: *ἀμφίβληστρον* = δίκτυ.
21: *προβὰς ἐκεῖθεν* = ἀφοῦ προχώρησε ἀπ' ἐκεῖ.
καταρτίζοντας = νὰ ἑτοιμάζουν.
23: *περιῆγεν* = περιώδευε (περιάγω).
μαλακία = ἀδιαθεσία, ἀσθένεια.

24: *ἀκοὴ* = φήμη.
προσήνεγκαν αὐτῷ = ἔφεραν πρὸς αὐτόν.
συνεχομένους = κατεχομένους.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1: Εὐθὺς μετὰ τὴ βάπτισι στὸν Ἰορδάνη ἄνοιξαν οἱ οὐρανοί, φωνὴ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς ἀκούσθηκε ἀπ' τοὺς οὐρανούς, «Αὐτὸς εἶνε ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, στὸν ὁποῖον εὐαρεστήθηκα», καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο κατέβηκε σὰν περιστερὰ καὶ ἔμεινε πάνω στὴν κεφαλὴ τοῦ Ἰησοῦ. Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς διακηρύχθηκε ἐπισήμως Μεσσίας, ὅπως λέγεται στὰ ἑβραϊκά, Χριστός, ὅπως μεταφράζεται στὰ ἑλληνικά.

Τότε, μετὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς δόξες, ὁ Ἰησοῦς ὡδηγήθηκε ἀπ' τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο στὴν ἔρημο, γιὰ νὰ πειρασθῇ ἀπ' τὸ Διάβολο, ν' ἀγωνισθῇ καὶ νὰ νικήσῃ.

Καὶ ἐμεῖς, ὅταν προσερχώμεθα νὰ δουλεύσωμε στὸν Κύριο καὶ ὁπλιζώμεθα ἀπὸ τὸν Κύριο μὲ δυνάμεις καὶ χαρίσματα, ἂς περιμένωμε πειρασμούς.

Στίχ. 2: Προτοῦ ἀρχίσῃ τὴ δημοσία δρᾶσι του ὁ Χριστός, νήστευσε. Καὶ νήστευσε αὐστηρά. Ὅπως ἄλλοτε ὁ Ἠλίας καὶ ὁ Μωυσῆς, ἔτσι τώρα καὶ ὁ Χριστὸς νήστευσε 40 ἡμερονύκτια, χωρὶς νὰ φάγῃ ἐντελῶς τίποτε.

Καὶ γιατί νήστευσε ὁ Χριστός; Γιὰ μᾶς νήστευσε ὁ Χριστός. Ἐπειδὴ ἐμεῖς δὲν νηστεύσαμε στὴν Ἐδέμ. Καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ μᾶς δώσῃ παράδειγμα νὰ νηστεύωμε. Ἡ νηστεία εἶνε μεγάλη ἀρετή, καὶ μέσο γιὰ νὰ κατορθώνωμε ἄλλες ἀρετές. Ἡ νηστεία εἶνε ἄσκησις, καταστολὴ καὶ ταπείνωσις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, θυσία καὶ ὅπλο κατὰ τοῦ Διαβόλου.

Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταὶ ποὺ λένε, ὅτι δὲν χρειάζεται ἡ νηστεία; Νήστευσε ὁ Χριστός, ποὺ δὲν εἶχε πάθη καὶ ἀνάγκη νὰ νηστεύσῃ. Καὶ πῶς νὰ μὴ νηστεύωμε ἐμεῖς, ποὺ εἴμαστε γεμᾶτοι ἀπὸ πάθη;

Μὲ τὴ νηστεία τοῦ Χριστοῦ συνέβη κἄτι παράδοξο. Ὁ Χριστὸς δὲν πείνασε τὶς 40 ἡμέρες, ποὺ νήστευε, ἀλλ' ὕστερα, ἐνῷ ἐμεῖς θὰ πεινούσαμε ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα.

Στίχ. 3-11: Ὁ Ἀδὰμ πειράχθηκε ἀπ' τὸ Διάβολο καὶ νικήθηκε. Ὁ δεύτερος Ἀδάμ, ὁ Χριστός, πειράζεται τώρα ἀπ' τὸ Διάβολο, γιὰ νὰ νικήσῃ καὶ ἐπανορθώσῃ τὸν ἄνθρωπο.

Τρεῖς πειρασμοὺς ἀναφέρει τὸ Εὐαγγέλιο, μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Διάβολος προσπάθησε νὰ ἀνατρέψῃ τὸ Χριστὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δράσεώς του. Ἀλλ' «ἔφαγε τὰ μοῦτρα του», κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενο.

Πρῶτος πειρασμός: Ὁ Σατανᾶς ἀπ' τὸ ἕνα μέρος ἄκουσε στὸν Ἰορδάνη τὸ Θεὸ Πατέρα καὶ τὸν Ἰωάννη νὰ διακηρύττουν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος εἶδε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴ νηστεία πείνασε. Καὶ αὐτὸ τὸν ἔφερε σὲ ἀπορία καὶ ἀμφιβολία. Σκέφθηκε ὁ Σατανᾶς: Ἂν ὁ Ἰησοῦς εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, πῶς πεινάει; Γι' αὐτὸ ὁ Σατανᾶς πλησίασε τὸν Ἰησοῦ καὶ κολακεύοντας ἢ προκαλώντας αὐτὸν εἶπε: «Ἐὰν εἶσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, δῶσε διαταγὴ νὰ γίνουν αὐτὰ τὰ λιθάρια ψωμιά».

Ὁ Χριστὸς δὲν ὑπήκουσε στὸ Διάβολο καὶ δὲν ἔκανε τὰ λιθάρια ψωμιὰ γιὰ πολλοὺς λόγους: Γιατὶ δὲν ἦρθε νὰ κάνῃ τὸ θέλημα τοῦ Διαβόλου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός του. Γιατὶ ἦταν μεγίστη αὐθάδεια τοῦ Σατανᾶ ν' ἀμφισβητῇ τὴν ἀλήθεια τῆς μαρτυρίας τοῦ Πατρός, ποὺ δόθηκε στὸν Ἰορδάνη, καὶ

νὰ ζητῇ ἄλλη ἀπόδειξι γιὰ τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Γιατὶ ὁ Σατανᾶς δὲν θὰ γινόταν καλύτερος, ἂν ἔβλεπε τὸ θαῦμα ποὺ ζητοῦσε· τὰ λιθάρια ἦταν δυνατὸ νὰ γίνουν καρβέλια, ἀλλ᾽ ὁ Διάβολος δὲν ἦταν δυνατὸ νὰ γίνῃ καλύτερος. Γιατὶ ὁ Διάβολος ἄξιζε νὰ μένῃ στὴν ἀμφιβολία καὶ στὴν ἀπάτη ὡς πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, γιατὶ αὐτὸς εἶνε ὁ μεγάλος ἀπατεώνας καὶ αὐτὸς σπέρνει τὶς μεγάλες ἀμφιβολίες στὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων. Γιατὶ ὁ Χριστὸς δὲν ἤθελε νὰ ἐπαρκῇ στὶς ἀνάγκες του, ὅπως ἡ πεῖνα, ἀμέσως μὲ τὴν τέλεσι θαυμάτων, ἀλλ᾽ ἤθελε νὰ ὑποφέρῃ χάριν τῶν ἀνθρώπων καὶ ν᾽ ἀντιμετωπίζῃ τὶς ἀνάγκες του κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Πατρός του. Ὅπως ἄλλοτε ὁ Χριστὸς δὲν θέλησε νὰ παρουσιασθοῦν δώδεκα λεγεῶνες ἀγγέλων γιὰ νὰ τὸν σώσουν ἀπ᾽ τὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν του, ἔτσι τώρα δὲν θέλησε νὰ κάνῃ τὰ λιθάρια ψωμιὰ γιὰ νὰ φάγῃ στὴν πεῖνα του.

Ὁ Χριστὸς ἀπέκρουσε τὸ Διάβολο μ᾽ ἕνα χωρίο τῆς Γραφῆς: «Δὲν ζῇ ὁ ἄνθρωπος μόνο μὲ ψωμί, ἀλλὰ καὶ μὲ κάθε λόγο, ποὺ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ» (Δευτερ. η΄ 3). Ὅταν ὁ Θεὸς εἰπῇ ἕνα λόγο, ὅταν δώσῃ ἕνα πρόσταγμα, μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ζήσῃ καὶ χωρὶς ψωμί.

Δεύτερος πειρασμός: Ὁ Διάβολος παρέλαβε τὸ Χριστὸ καὶ τὸν ἔστησε στὸ ἄκρο τῆς στέγης τοῦ ναοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστός, γιὰ ν᾽ ἀποκρούσῃ τὸ Διάβολο, χρησιμοποίησε χωρίο τῆς Γραφῆς, τώρα καὶ ὁ Διάβολος χρησιμοποιεῖ καὶ αὐτὸς χωρίο τῆς Γραφῆς. Λέγει στὸ Χριστό: «Ἐὰν εἶσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ρίψε τὸν ἑαυτό σου κάτω». Γιατὶ ἔχει γραφτῇ (στὸν Ψαλμ. 90[91], στίχ. 11-12): Ὁ Θεὸς θὰ δώσῃ ἐντολὴ στοὺς

ἀγγέλους του γιὰ σένα, καὶ θὰ σὲ σηκώσουν στὰ χέρια, γιὰ νὰ μὴ κτυπήσῃς σὲ λιθάρι τὸ πόδι σου. Ὁ Διάβολος ξέρει τὴ Γραφὴ ἀπ᾽ ἔξω. Ὁ Διάβολος εἶνε θεολόγος! Ἀλλὰ κακὸς θεολόγος. Διαστρέφει τὴ Γραφή. Τὸ χωρίο τοῦ Ψαλμοῦ δὲν λέγει νὰ γκρεμίζεται ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ τὸν σώζουν οἱ ἄγγελοι. Κακῶς χρησιμοποίησε ὁ Διάβολος τὸ χωρίο. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς τὸν ἀπέκρουσε μὲ ἄλλο χωρίο τῆς Γραφῆς: *«Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου»* (Δευτ. στ´ 16). Ὅταν ἐκθέτῃ κανεὶς σὲ κίνδυνο τὸν ἑαυτό του χωρὶς λόγο καὶ ζητῇ νὰ τὸν σώσῃ ὁ Θεὸς μὲ θαῦμα, τότε ἐκπειράζει τὸ Θεό, πρᾶγμα ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται.

Τρίτος πειρασμός: Ὁ Διάβολος μετέφερε τὸ Χριστὸ σ᾽ ἕνα ψηλὸ βουνό, τοῦ ἔδειξε, σὰν σὲ κινηματογραφικὴ ταινία, ὅλα τὰ βασίλεια τοῦ κόσμου καὶ τὰ μεγαλεῖα τους καὶ τοῦ εἶπε: «Ὅλα αὐτὰ θὰ σοῦ τὰ δώσω, ἐὰν πέσῃς καὶ μὲ προσκυνήσῃς».

Ὁ Διάβολος εἶνε κοσμοκράτορας. Καὶ ἔχει τὴν ἀπαίτησι νὰ τὸν προσκυνοῦν οἱ ἄνθρωποι σὰν Θεό. Καὶ πολλοὶ τὸν προσκυνοῦν, γιὰ νὰ τοὺς δίνῃ ἀξιώματα, πλούτη καὶ μεγαλεῖα. Πρῶτο παράδειγμα στὶς ἡμέρες μας οἱ Μασόνοι. Ὁ Διάβολος εἶχε τὴν αὐθάδεια νὰ ζητήσῃ νὰ τὸν προσκυνήσῃ καὶ ὁ Χριστός! Ἀλλ᾽ ὁ Κύριος τὸν ἀπέκρουσε πάλι μὲ χωρίο τῆς Γραφῆς. «Φύγε πίσω μου, Σατανᾶ, νὰ μὴ σὲ βλέπω, γιατὶ ἔχει γραφτῇ: Τὸν Κύριο τὸν Θεό σου θὰ προσκυνῇς καὶ αὐτὸν μόνο θὰ λατρεύῃς» (Δευτερ. στ´ 13). Μεγάλο ὅπλο κατὰ τοῦ Σατανᾶ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς.

Ἀφοῦ ἀπέτυχε σ᾽ ὅλες τὶς προσπάθειές του ὁ Σατανᾶς, ἄφησε τὸ Χριστὸ καὶ ἔφυγε κατῃσχυμμένος. Καὶ τότε ἦρθαν ἄγγελοι καὶ ὑπηρετοῦσαν τὸ Χριστό. Ἴσως τοῦ πρόσφεραν καὶ τροφή.

Στίχ. 16: Ὁ Χριστὸς εἶνε *«φῶς μέγα»*, μεγάλο δηλαδὴ πνευματικὸ φῶς, γιατὶ δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ φῶς τὸ ἀληθινό, ὁ ἥλιος ὁ ἀνώτερος, ὁ ἄκτιστος, ποὺ φωτίζει καὶ ὁδηγεῖ, θερμαίνει, ζωογονεῖ καὶ ὀμορφαίνει τὸν κόσμο, ποὺ πιστεύει σ' αὐτόν.

Στίχ. 17: Ὅπως ἄρχισε τὸ κήρυγμά του ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ἔτσι ἄρχισε καὶ ὁ Χριστός: «Μετανοεῖτε· γιατὶ πλησίασε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Ἡ μετάνοια εἶνε ἀπαραίτητη γιὰ νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἄνθρωπος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Στίχ. 18-22: Ὁ Χριστὸς κάλεσε τοὺς 4 πρώτους μαθητάς του, ταπεινοὺς ψαρᾶδες, τὸν Ἀνδρέα καὶ τὸν Σίμωνα Πέτρο, τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη. Συγκινητικὴ δὲ ἦταν ἡ ἀνταπόκρισις τῶν φτωχῶν ψαράδων στὴν πρόσκλησι τοῦ Ἰησοῦ. Ἄφησαν τὰ πάντα καὶ ἀκολούθησαν ἀμέσως τὸ Χριστό. Καὶ ὅπως τοὺς ὑποσχέθηκε ὁ Χριστός, ἔτσι καὶ ἔγιναν· ψαρᾶδες ἀνθρώπων. Καὶ μέχρι σήμερα μὲ τὰ λόγια τους ψαρεύουν ἐκλεκτὲς ψυχὲς σ' ὅλη τὴ γῆ. Τὸ μεγαλύτερο ἔργο στὸν κόσμο εἶνε ἡ ἱεραποστολή. Καὶ οἱ μεγαλύτεροι κατακτηταὶ καὶ εὐεργέτες τοῦ κόσμου μετὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ εἶνε οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Ἱεραπόστολοι κάθε ἐποχῆς.

Στίχ. 23-25: Ὁ Χριστὸς δὲν ἔλεγε μόνο τὰ ὡραιότερα λόγια. Ἔκανε καὶ τὰ μεγαλύτερα ἔργα. Ἔκανε θαύματα. Θεράπευε ὅλων τῶν εἰδῶν τὶς ἀσθένειες καὶ ἔβγαζε δαιμόνια. Καὶ μὲ τὰ θαύματα βεβαίωνε τὴν ἀλήθεια τῶν λόγων του. Καὶ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὁ Χριστὸς κάνει θαύματα στὴν Ἐκκλησία του. Τὸ θαῦμα εἶνε ἡ μεγαλύτερη ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ΟΙ ΜΑΚΑΡΙΣΜΟΙ - ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ
Ο ΠΑΛΑΙΟΣ ΝΟΜΟΣ

Ἀπ' τὸ πέμπτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου ἀρχίζει ἡ περίφημη ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία τοῦ Χριστοῦ, ὁ κῶδιξ τῆς Χριστιανικῆς ἠθικῆς ὅπως ὠνομάσθηκε, ἡ τελειότερη ἠθικὴ διδασκαλία ποὺ ἀκούσθηκε στὸν κόσμο. Ἀνώτερη ἀπ' τὴ διδασκαλία αὐτὴ δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ὑπάρξῃ. Ἐκεῖνος, ποὺ δίδαξε τὴ διδασκαλία αὐτή, χωρὶς προηγουμένως νὰ μάθῃ γράμματα, εἶνε τέλειος, καὶ γι' αὐτὸ ἡ διδασκαλία του εἶνε τελεία, μὲ ὅλη τὴν σημασία τῆς λέξεως. Ἀνθρώπινες διδασκαλίες καὶ ἀνθρώπινοι νόμοι ἐπιδέχονται τροποποιήσεις καὶ βελτιώσεις. Ἡ διδασκαλία καὶ ὁ νόμος τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δὲν ἐπιδέχονται τροποποιήσεις καὶ βελτιώσεις· εἶνε ὅπως ὁ ἥλιος καὶ ἀκόμη ἀνώτερα. Εἶνε ἀθάνατα καὶ αἰώνια.

Στοὺς στίχους 1-20 περιέχονται οἱ μακαρισμοί, παρομοιάζονται οἱ πιστοὶ μὲ φῶς, ἅλας καὶ πόλι πάνω σὲ βουνό, καὶ τονίζεται ἡ σημασία τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *μαθηταὶ* = οἱ ἀκροαταὶ γενικῶς καὶ ἀκόλουθοι τοῦ Χριστοῦ.

3: *μακάριος* = εὐτυχισμένος, τρισευτυχισμένος.

πτωχοὶ τῷ πνεύματι = οἱ ταπεινοὶ στὸ φρόνημα, οἱ ταπεινόφρονες.

4: *παρακληθήσονται* = θὰ παρηγορηθοῦν (παρακαλῶ = παρηγορῶ).

8: *ὄψονται* = θὰ ἰδοῦν (ὁρῶ = βλέπω).

9: *κληθήσονται* = θὰ ὀνομασθοῦν (καλῶ = ὀνομάζω).

10: *ἕνεκεν δικαιοσύνης* = λόγῳ ἀρετῆς.

11: *ὀνειδίζω* = εἰρωνεύομαι, ἐμπαίζω, κοροϊδεύω.

πᾶν πονηρὸν ῥῆμα = κάθε κακόλογο, κάθε δυσφήμησι καὶ συκοφαντία.

13: *μωρανθῇ* = χαλάσῃ, χάσῃ τὴν ἁλμύρα του.

ἐν τίνι ἁλισθήσεται; = μὲ τί θὰ ἀποκτήσῃ πάλι τὴν ἁλμύρα του;

εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι = δὲν κάνει πλέον γιὰ τίποτε.

βληθῆναι ἔξω = νὰ πεταχθῇ ἔξω.

14: *ἐπάνω ὄρους κειμένη* = ποὺ εἶνε πάνω σὲ βουνό.

15: *τιθέασι* = θέτουν.

μόδιος = δοχεῖο, τενεκές, κουβᾶς, μὲ τὸν ὁποῖο μετροῦσαν τὸ σιτάρι, τὸ λάδι, τὸ κρασὶ κ.λπ.

λυχνία = ὁ λυχνοστάτης, ἡ θέσις ποὺ τοποθετοῦν τὴ λάμπα.

16: *οὕτω λαμψάτω* = ἔτσι ἂς λάμψῃ.

17: *καταλῦσαι*= νὰ καταλύσω, νὰ καταργήσω.

πληρῶσαι = νὰ ἐκπληρώσω ἢ συμπληρώσω.

18: *ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν* = διότι ἀλήθεια σᾶς λέγω.

ἕως ἂν παρέλθῃ = μέχρι νὰ παρέλθῃ, μέχρι νὰ καταστραφῇ.

ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία = ἕνα γιῶτα ἢ ἕνα γράμμα.

οὐ μὴ παρέλθῃ = δὲν θὰ ἀκυρωθῇ.

19: *ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ* = ὅποιος λοιπὸν θὰ καταργήσῃ.
καὶ διδάξῃ οὕτω = καὶ θὰ διδάξῃ ἔτσι, παραλείποντας τὴν ἐλαχίστη ἐντολή.
ἐλάχιστος κληθήσεται = τιποτένιος θὰ ὀνομασθῇ.
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν = ὡς πρὸς τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἤ, γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

20: *ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων* = ἐὰν ἡ ἀρετή σας δὲν ὑπερτερήσῃ τῆς φαινομενικῆς ἀρετῆς τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-2: Ὁ Χριστὸς ἀνέβηκε σ' ἕνα βουνό, κάθισε σὲ μιὰ πέτρα καὶ δίδασκε τὰ πλήθη, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἁπλοϊκοὺς ἀνθρώπους. Καμμιὰ ἐπισημότης στὸν τόπο, στὸν τρόπο, στὴν ἐμφάνισι. Ἀλλὰ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ἔχουν ἐπισημότητα. Τὴ μεγαλύτερη ἐπισημότητα ἀπὸ ὅλα τὰ λόγια τῶν αἰώνων.

Στίχ. 3: Ἀρχίζοντας τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία του, ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ ἕνα θέμα, ποὺ ἐνδιαφέρει ὅλους. Εἶνε τὸ θέμα τῆς εὐτυχίας. Ποιοί εἶνε εὐτυχεῖς; Ὁ κόσμος νομίζει, ὅτι εὐτυχεῖς εἶνε ὅσοι κατέχουν πλούτη καὶ ἀξιώματα. «Μακάριοι οἱ κατέχοντες», λέγει ὁ κόσμος. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς λέγει, ὅτι μακάριοι, εὐτυχεῖς, ἀληθινὰ εὐτυχεῖς, εἶνε ἄλλοι. Καὶ πρῶτα-πρῶτα εὐτυχεῖς εἶνε *«οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι»*. Ποιοί λέγονται ἐδῶ *«πτωχοὶ τῷ πνεύματι»*; Ὄχι οἱ διανοητικῶς καθυστερημένοι, ὄχι οἱ κουτοί, ὄχι οἱ βλᾶκες καὶ οἱ ἠλίθιοι, ὅπως νομίζουν μερικοί.

Ἀλλ' οἱ ταπεινοὶ στὸ φρόνημα, οἱ ταπεινόφρονες, αὐτοὶ ποὺ δὲν ἔχουν μεγάλη ἰδέα γιὰ τὸν ἑαυτό τους, ἀλλ' ἔχουν συναίσθησι τῆς πνευματικῆς πτωχείας των. Ἡ ταπεινοφροσύνη εἶνε ἡ βάσις τῆς ἀρετῆς καὶ εὐτυχίας. Στοὺς *«πτωχοὺς τῷ πνεύματι»* ἀνήκει ὁ μεγάλος καὶ αἰώνιος πλοῦτος. Στοὺς ταπεινοὺς ἀνήκει ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Οἱ ταπεινοὶ θὰ γίνουν βασιλεῖς στοὺς οὐρανούς! Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, ποὺ ἀφήνουν τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ κηρύττουν αἰώνια βασιλεία γῆς;

Στίχ. 4: Εὐτυχεῖς εἶνε *«οἱ πενθοῦντες»*. Ποιοί εἶνε *«οἱ πενθοῦντες»*; Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσα ἑρμηνεία εἶνε ὅσοι πενθοῦν γιὰ τ' ἁμαρτήματά τους. Ἀλλ' ὁ Κύριος δὲν εἶπεν «οἱ πενθοῦντες διὰ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν», εἶπεν ἁπλῶς *«οἱ πενθοῦντες»*. Τὸ *«πενθοῦντες»* ἐδῶ, καθὼς και τὸ *«πραεῖς»* στὸν ἑπόμενο μακαρισμὸ (στίχ. 5) καὶ τὸ *«πεινῶντες καὶ διψῶντες»* στὸν μεθεπόμενο μακαρισμό (στίχ. 6), δὲν ἔχει ἠθική, ἀλλὰ κοινωνικὴ σημασία· σημαίνει ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θλίβονται, βασανίζονται, ὑφίστανται δοκιμασίες, ὑποφέρουν ἀπὸ τὰ διάφορα δεινὰ τοῦ βίου. Τὸ *«πενθοῦντες»* εἶνε ἀντίθετο πρὸς τὸ *«γελῶντες»* τοῦ Λουκ. στ' 21, ποὺ σημαίνει ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὴν πρόσκαιρη αὐτὴ ζωὴ θεωροῦν εὐκαιρία γιὰ διασκέδασι καὶ καλοπέρασι, καὶ διασκεδάζουν καὶ γλεντοκοποῦν. Ὅπως δὲ ἐκεῖνοι, ποὺ τώρα *«γελοῦν»*, διασκεδάζουν δηλαδὴ καὶ γλεντοκοποῦν, στὴν ἄλλη ζωὴ θὰ κλαίουν, ἔτσι καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ τώρα *«πενθοῦν»*, ὑφίστανται δηλαδὴ θλίψεις καὶ βάσανα, στὴν ἄλλη ζωὴ *«παρακληθήσονται»*, θὰ ἔχουν ἀπόλαυσι. Πρβλ. τὴν παραβολὴ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου, Λουκ. ιστ' 19 ἑξ., καὶ ἰδίως τὸν στίχ. 25 τῆς πα-

ραβολῆς, *«Ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι».*

Στίχ. 5: Εὐτυχεῖς εἶνε *«οἱ πραεῖς».* Ποιοί εἶνε *«οἱ πραεῖς»;* Κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς εἶνε οἱ πρᾶοι, οἱ ἀόργητοι, οἱ ὑπομονητικοί, οἱ ἐπιεικεῖς καὶ οἱ γλυκεῖς. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ γνώμη δὲν φαίνεται σ' ἐμᾶς ὀρθή. Σ' ὅλες σχεδὸν τὶς περιπτώσεις τῆς Μεταφράσεως τῶν Ο' τὸ *«πραῢς»* σημαίνει «ταπεινὸς» εἴτε μὲ ἠθικὴ ἔννοια (ταπεινόφρων) εἴτε μὲ κοινωνικὴ ἔννοια (πτωχὸς καὶ ἄσημος). Βλέπε ἡμέτερο βιβλίο, Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1985, σελ. 18-20. Ἐδῶ *«οἱ πραεῖς»* εἶνε οἱ ταπεινοὶ κοινωνικῶς, οἱ πτωχοὶ καὶ ἄσημοι, οἱ ὁποῖοι καταδυναστεύονται ἀπὸ τοὺς σκληροὺς ἀνθρώπους τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας. Ὅπως τὸ *«πενθοῦντες»* τοῦ προηγουμένου μακαρισμοῦ (στίχ. 4), καθὼς εἴδαμε, ἐννοεῖται μὲ κοινωνικὴ ἔννοια, ἀλλὰ καὶ τὸ *«πεινῶντες καὶ διψῶντες»* τοῦ ἑπομένου μακαρισμοῦ (στίχ. 6) καθὼς θὰ ἰδοῦμε, ἐννοεῖται ἐπίσης μὲ κοινωνικὴ ἔννοια, ἔτσι ἐννοεῖται καὶ τὸ *«πραεῖς»* τοῦ παρόντος ἐνδιαμέσου μακαρισμοῦ. Ὅτι δὲ τὸ *«πραεῖς»* σημαίνει τοὺς ταπεινοὺς κοινωνικῶς, τοὺς πτωχοὺς δηλαδὴ καὶ ἀσήμους, καὶ ὄχι τοὺς ταπεινοὺς ἠθικῶς, τοὺς ταπεινόφρονες δηλαδή, τοῦτο φαίνεται ἐπίσης ἀπὸ τὸ ὅτι γιὰ τοὺς ταπεινόφρονες ὁ Κύριος ὡμίλησε στὸν πρῶτο μακαρισμό (στίχ. 3).

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι *«οἱ πραεῖς»*, οἱ πτωχοὶ δηλαδὴ καὶ ἄσημοι, *«κληρονομήσουσι τὴν γῆν»*, ὁρμᾶται ἀπὸ τὸ λόγο στὸν Ψαλμ. λστ' (λζ') 11 καὶ ἐννοεῖται ἀναγωγικῶς. Ἀπὸ τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας, ποὺ ἔρρεε μέλι καὶ γάλα, ὁ Χριστὸς ἀνάγει στὴν ἄνω

γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἢ νέα γῆ, τὸν Παράδεισο. Ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας γίνεται σύμβολο τοῦ Παραδείσου. *«Οἱ πραεῖς»*, οἱ πτωχοὶ καὶ ἄσημοι, θὰ κληρονομήσουν τὴ νέα γῆ, τὸν Παράδεισο. Οἱ πτωχοί, οἱ ἀκτήμονες, θὰ γίνουν πλούσιοι, μεγαλογαιοκτήμονες!

Στίχ. 6: Εὐτυχεῖς εἶνε *«οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην»*. Ποιοί εἶνε *«οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην»*; Κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς εἶνε ἐκεῖνοι, ποὺ ἔχουν ἔντονο τὸ αἴσθημα τῆς δικαιοσύνης, καὶ πεινοῦν καὶ διψοῦν γιὰ τὴν ἐπικράτησί της στὸν κόσμο, ὅπως κανεὶς πεινᾷ γιὰ ψωμὶ καὶ διψᾷ γιὰ νερό. Ἀλλ' ὅπως τὸ *«πενθοῦντες»* καὶ τὸ *«πραεῖς»* τῶν προηγουμένων μακαρισμῶν (στίχ. 4, 5) σημαίνουν κοινωνικὲς καταστάσεις, καθὼς ὑποστηρίξαμε κατὰ τὴν ἑρμηνεία τους, ἔτσι καὶ τὸ *«πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην»*. Ἡ ἐν λόγῳ φράσις δηλαδὴ σημαίνει ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐξ αἰτίας τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας στεροῦνται τὸ δικαιό τους, καὶ πεινοῦν καὶ διψοῦν γιὰ τὸ δίκαιό τους, ὅπως κανεὶς στερεῖται τὸ ψωμὶ καὶ τὸ νερό, καὶ πεινᾷ γιὰ ψωμὶ καὶ διψᾷ γιὰ νερό. Ὅσοι ἀδικοῦνται καὶ πεινοῦν καὶ διψοῦν γιὰ τὸ δίκαιό τους, αὐτοὶ εἶνε εὐτυχεῖς, διότι θὰ δικαιωθοῦν καὶ θὰ ἱκανοποιηθοῦν πλήρως στὴ μέλλουσα ζωή.

Στίχ. 7: Εὐτυχεῖς εἶνε *«οἱ ἐλεήμονες»*, αὐτοὶ ποὺ ἔχουν σπλαχνικὴ καρδιὰ καὶ λυποῦνται γιὰ τὴ δυστυχία, καὶ ἀνοίγουν τὴν καρδιά τους καὶ τὸ χέρι τους καὶ κάνουν ἐλεημοσύνη. Ἐπειδὴ ἐλεοῦν, θὰ ἐλεηθοῦν ἀπ' τὸ Θεό.

Στίχ. 8: Εὐτυχεῖς εἶνε οἱ καθαροὶ στὴν καρδιά, ὅσοι δὲν ἔχουν μέσα τους κακίες, φθόνους, μοχθηρίες,

αἰσχρὲς ἐπιθυμίες καὶ αἰσχροὺς διαλογισμούς. Ἀπ' τὴν καρδιὰ ξεκινάει κάθε ἁμαρτία καὶ κάθε ἀκαθαρσία. Γι' αὐτὸ ὁ Ψαλμωδὸς στέναζε καὶ ἔλεγε: «*Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός*». «Θεέ μου! Ξερίζωσε αὐτὴ τὴν ἁμαρτωλὴ καρδιὰ καὶ στὴ θέσι της φύτεψε μιὰ καθαρή, μιὰ καινούργια καρδιά». Ὅσοι ἔχουν καθαρὴ καρδιά, αὐτοὶ θ' ἀξιωθοῦν νὰ ἰδοῦν τὸ Θεό. Ὅπως καὶ ὅσο βεβαίως εἶνε δυνατὸ στὸν ἄνθρωπο νὰ ἰδῇ τὸ Θεό.

Ἀδελφοί μου! Ποῖος ἠμπορεῖ νὰ καυχηθῇ, ὅτι ἔχει καθαρὴ τὴν καρδιά του; Σταῦλοι εἶνε οἱ καρδιές μας, ἰδίως αὐτοὺς τοὺς πονηροὺς καὶ χαλεποὺς καιροὺς ποὺ ζοῦμε. Ἀλλ' ἂς ἀγωνιζώμεθα, ὅσον ἠμποροῦμε, καὶ Ἐκεῖνος, ποὺ γεννήθηκε σὲ σταῦλο, μὲ τὴ δύναμι καὶ τὰ μυστήριά του θὰ καθαρίζῃ τὴν καρδιά μας.

Στίχ. 9: Εὐτυχεῖς εἶνε «*οἱ εἰρηνοποιοί*». Κατὰ τοὺς ἑρμηνευτὰς «*εἰρηνοποιοὶ*» εἶνε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι μεταδίδουν στοὺς ἄλλους εἰρήνη, καὶ κυρίως συμφιλιώνουν ὅσους βρίσκονται σὲ διάστασι καὶ ἔχθρα μεταξύ τους. Ἀλλὰ σ' ἐμᾶς αὐτὴ ἡ ἑρμηνεία δὲν φαίνεται ὀρθή. Ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ τοῦ νὰ εἰρηνοποιῇ κανεὶς τοὺς ἄλλους εἶνε μία ἀπὸ τὸ μεγάλο πλῆθος τῶν ἀρετῶν, γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Γιατί ὁ Κύριος θὰ μακάριζε τοὺς εἰρηνοποιοὺς καὶ δὲν θὰ μακάριζε καὶ τοὺς ἀνθρώπους πλείστων ἄλλων ἀρετῶν ὁμοίως καὶ περισσότερο σπουδαίων; Γιατί π.χ. δὲν θὰ μακάριζε τοὺς ἀμνησικάκους καὶ συγχωρητικούς, αὐτοὺς ποὺ προσεύχονται γιὰ τοὺς ἄλλους, αὐτοὺς ποὺ ἐπιστρέφουν πλανεμένους, αὐτοὺς ποὺ περιποιοῦνται ἀσθενεῖς, αὐτοὺς ποὺ εἶνε φιλόξενοι ἢ φιλόπονοι ἢ ἐπιμελεῖς ἢ νηστευταὶ ἢ ζηλωταὶ ἢ μα-

χηταί; Στοὺς μακαρισμοὺς ὁ Κύριος ἀναφέρεται σὲ ἀρετὲς βασικὲς καὶ γενικές, ποὺ περιέχουν πολλὲς ἐπὶ μέρους ἀρετές. Ἔτσι τὸ *«εἰρηνοποιοὶ»* σημαίνει ἀνθρώπους μὲ ἀρετὴ γενικὴ καὶ περιεκτικὴ πολλῶν ἄλλων ἀρετῶν. *«Εἰρηνοποιοὶ»* εἶνε *«οἱ ποιοῦντες εἰρήνην»*. Πολλὲς δὲ φορὲς μέσα στὴν Ἁγία Γραφὴ ἡ λέξις *«εἰρήνη»* σημαίνει τὸ ἀγαθό, τὸ καλό. Αὐτὴ δὲ τὴ σημασία ἔχει ἡ λέξις ἐδῶ στὴ σύνθετη λέξι *«εἰρηνοποιοί»*. Συνεπῶς *«εἰρηνοποιοὶ»* εἶνε αὐτοί, ποὺ κάνουν τὸ ἀγαθό, τὸ καλό. Τὸ ἀγαθὸ ἢ καλὸ ἐννοεῖται μὲ τὴν εὐρεῖα ἔννοια τῶν λέξεων.

Αὐτοί, ποὺ κάνουν τὸ ἀγαθό, τὸ καλό, εἶνε εὐτυχεῖς, διότι θὰ ὀνομασθοῦν υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, λέγει ὁ Χριστός (Πρβλ. στίχ. 44-45, Λουκ. στ′ 35). Ἀντιθέτως οἱ κακοποιοὶ εἶνε τέκνα τοῦ Σατανᾶ καὶ θὰ ἔχουν τὴν ἴδια τύχη μὲ τὸν Σατανᾶ. Σχετικὰ μὲ τὴν ἑρμηνεία, ποὺ δώσαμε ἐδῶ στὴ λέξι *«εἰρηνοποιοί»*, βλέπε τὸ ἡμέτερο βιβλίο, Ἑρμηνεία δυσκόλων χωρίων τῆς Γραφῆς, τόμ. Α′, Ἀθῆναι 1985, σελ. 21-25.

Στίχ. 10: Εὐτυχεῖς εἶνε *«οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης»*. Ὁ παρακείμενος *«δεδιωγμένοι»* ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸν ἐνεστῶτα «διωκόμενοι». Ἡ *«δικαιοσύνη»* ἔχει τὴν εὐρεῖα ἔννοια, σημαίνει τὸ καλό, τὴν ἀρετή. Ὁ Χριστὸς μακαρίζει ὅσους διώκονται γιὰ τὸ καλό, γιὰ τὴν ἀρετή, διότι σ᾽ αὐτοὺς ἀνήκει ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Μεγάλο πρᾶγμα νὰ εἶνε κανεὶς *«εἰρηνοποιός»* (στίχ. 9), νὰ κάνῃ δηλαδὴ τὸ καλό. Ἀλλὰ μεγαλύτερο πρᾶγμα νὰ διώκεται κανεὶς γιὰ τὸ καλό. Καὶ βεβαίως ὅσοι κάνουν τὸ καλὸ διώκονται ἀπ᾽ τὸ Σατανᾶ καὶ ἀπ᾽ τοὺς σατανικοὺς ἀνθρώπους.

Στίχ. 11-12: Ὁ Χριστὸς στρέφει τὸ λόγο πρὸς τοὺς ἀκροατὰς καὶ ἀκολούθους του καὶ λέγει πρὸς αὐτούς: Εὐτυχεῖς εἶσθε, ὅταν σᾶς εἰρωνευθοῦν, σᾶς περιπαίξουν καὶ σᾶς ὑβρίσουν οἱ ἄνθρωποι, καὶ σᾶς διώξουν, καὶ σᾶς κατηγορήσουν ψευδῶς, ἐπειδὴ πιστεύετε σ' ἐμένα. Νὰ ἔχετε χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι, διότι ὁ μισθός σας στοὺς οὐρανοὺς εἶνε πολὺ μεγάλος. Διότι κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καταδίωξαν τοὺς προφήτας. Ὅταν καταδιώκεσθε, ἀξιώνεσθε νὰ γίνεσθε μιμηταὶ τῶν προφητῶν.

Ἀδελφοί! Ἂς ὑπομένωμε καὶ ἐμεῖς μὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι τὴν ἐχθρότητα, τὰ εἰρωνικὰ σχόλια καὶ τὸν κατατρεγμὸ τοῦ κόσμου, γιατὶ αὐτὰ τὰ πράγματα ἔχουν μεγάλη ἀνταπόδοσι.

Στίχ. 13-16: Στοὺς στίχους τούτους ὁ Χριστὸς παρομοιάζει τοὺς ἀκολούθους του μὲ φῶς, ἁλάτι καὶ πόλι κτισμένη πάνω σὲ βουνό.

Τὸ φῶς φωτίζει, ὁδηγεῖ, θερμαίνει, ζωογονεῖ καὶ ὀμορφαίνει τὸν κόσμο. Καὶ οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Χριστοῦ μὲ τὰ λόγια, καὶ πρὸ πάντων μὲ τὰ ἔργα τους πρέπει νὰ εἶνε φῶς μέσα στὴν κοινωνία, φῶς πνευματικό, ποὺ νὰ φωτίζῃ, ὁδηγῇ, θερμαίνῃ, ζωογονῇ καὶ ὀμορφαίνῃ τὴν κοινωνία. Ἂς λάμψῃ τὸ φῶς σας, λέγει ὁ Χριστός, ἂς λάμψῃ τὸ παράδειγμά σας, γιὰ νὰ ἰδοῦν οἱ ἄνθρωποι τὰ καλά σας ἔργα καὶ νὰ πιστεύσουν καὶ νὰ δοξάσουν τὸ Θεὸ Πατέρα.

Τὸ ἁλάτι προφυλάσσει ἀπὸ τὴ σῆψι καὶ νοστιμίζει τὶς τροφές. Ἀλλ' ἂν τὸ ἁλάτι χάσῃ τὴν ἁλμύρα του, εἶνε γιὰ πέταμα καὶ καταπάτημα. Ἔτσι καὶ οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Χριστοῦ. Εἶνε πνευματικὸ ἁλάτι, γιὰ νὰ προφυλάσσῃ τὴν κοινωνία ἀπὸ τὴν ἠθικὴ

σῆψι καὶ νὰ νοστιμίζῃ τὴ ζωή. Καὶ ἀλλοίμονο ἂν χάσουν αὐτὴν τὴν ἰδιότητα!

Ἡ πόλις, ποὺ εἶνε κτισμένη πάνω σὲ βουνό, φαίνεται ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές. Ἔτσι καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ. Φαίνονται, παρατηροῦνται, ἐξετάζονται ἀπὸ ὅλους. Καὶ ἀλλοίμονο ἂν δὲν ἔχουν στὴ ζωή τους συνέπεια! Γίνονται σκάνδαλο καὶ κρίνονται καὶ σχολιάζονται κατὰ τὸν χειρότερο τρόπο.

Στίχ. 17-20: Νόμος λέγεται ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος, ἤτοι τὰ πέντε πρῶτα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Καὶ Προφῆτες ὅλα τὰ ὑπόλοιπα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὁ δὲ Χριστὸς δὲν ἦλθε νὰ καταργήσῃ τὸ Νόμο καὶ τοὺς Προφήτας, ἀλλὰ νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ νὰ συμπληρώσῃ. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θὰ παρέλθουν, θὰ καταστραφοῦν –ἂν καὶ οἱ Χιλιασταὶ λέγουν ὅτι ἡ γῆ θὰ ὑπάρχῃ ἐπ' ἄπειρον!–. Ἀλλ' ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ παρέλθῃ, δὲν θ' ἀκυρωθῇ. Ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ ἔχει αἰώνιο κῦρος.

ΤΕΛΕΙΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΝΟΜΟΥ

Στοὺς στίχους 21-48 τοῦ πέμπτου κεφαλαίου τοῦ Ματθαίου περιέχεται τελειοποίησις τοῦ νόμου ὡς πρὸς τὸ φόνο, τὴ μοιχεία, τὸ διαζύγιο, τὸν ὅρκο, τὴν ταυτοπάθεια καὶ τὴν ἀγάπη.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

21: *ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις* = ἐλέχθη στοὺς ἀρχαίους, παλαιούς.
κρίσις = κριτήριο, δικαστήριο σὲ κάθε πόλι ἀπὸ ἑπτὰ μέλη.
22: *εἰκῆ* = ἄδικα, χωρὶς σοβαρὸ λόγο, χωρὶς σοβαρὴ αἰτία.
ρακὰ (λέξις ἀραμαϊκὴ) = κενέ, κούφιε, ἀνόητε.
συνέδριον = τὸ ἀνώτατο δικαστήριο τῶν Ἑβραίων, ἀπὸ 72 μέλη, μὲ ἕδρα τὴν Ἰερουσαλήμ.
γέεννα τοῦ πυρὸς = κοιλάδα κοντὰ στὴν Ἰερουσαλήμ, ὅπου παλαιότερα θυσίαζαν παιδιὰ στὸ πυρακτωμένο ἄγαλμα τοῦ Μολόχ, καὶ ἔπειτα ἔρριχναν πτώματα ζώων καὶ καταδίκων καὶ σκουπίδια καὶ ἀκαθαρσίες, καὶ τὰ ἔκαιαν μὲ συνεχῆ φωτιά, γιὰ νὰ μὴ προκαλῆται μόλυνσις τοῦ ἀέρος. Ἡ γέεννα τοῦ πυρὸς γίνεται σύμβολο καὶ ὀνομασία τῆς Κολάσεως.
23: *κἀκεῖ μνησθῇς* = καὶ ἐκεῖ θυμηθῇς.

24: *διαλλάγηθι* (διαλλάσσομαι) = συμφιλιώσου.

25: *ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου* = νὰ εἶσαι εὐνοϊκὸς ἀπέναντι τοῦ ἀντιδίκου σου, νὰ συμφιλιώνεσαι μαζί του.

ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ = ἕως ὅτου βρίσκεσαι στὸ δρόμο μαζί του πρὸς τὸ δικαστήριο.

ὑπηρέτης = ὁ δικαστικὸς κλητήρας, ὁ χωροφύλακας, ὁ δεσμοφύλακας.

βληθήσῃ (βάλλομαι) = θὰ ριφθῇς.

26: *ἔσχατος κοδράντης* = τὸ τελευταῖο δίλεπτο, ἡ τελευταία δεκάρα.

28: *πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτὴν* = γιὰ ν' ἀπολαύσῃ αὐτήν.

29: *ἔξελε* (ἐξαιρῶ) *αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ* = βγάλε τον καὶ πέταξέ τον μακριὰ ἀπὸ σένα.

ἵνα ἀπόληται = νὰ χαθῇ.

βληθῇ = ριφθῇ, πεταχθῇ.

31: *ὃς ἂν ἀπολύσῃ* = ὅποιος θὰ διώξῃ.

δότω αὐτῇ ἀποστάσιον = νὰ δώσῃ σ' αὐτὴν διαζύγιο.

32: *παρεκτὸς λόγου πορνείας* = χωρὶς λόγο μοιχείας.

ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι = τὴν κάνει νὰ εἶνε μοιχαλίς.

ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται = ὅποιος νυμφευθῇ χωρισμένη γίνεται μοιχός.

33: *ἐπιορκῶ* = παραβαίνω τὸν ὅρκο.

ἀποδώσεις = θὰ ἐκπληρώσῃς.

34: *μὴ ὀμόσαι ὅλως* = νὰ μὴ ὁρκίζεσαι καθόλου.

35: *ὑποπόδιον* = σκαμνὶ ποὺ πατοῦν τὰ πόδια.

36: *μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς* = μήτε στὴ ζωή σου νὰ ὁρκισθῇς.
37: *ἔστω* = νὰ εἶνε.
περισσὸν = περισσότερο, παραπανίσιο.
39: *μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ* = νὰ μὴ ἀντιστέκεσθε στὸ πονηρό, νὰ μὴ ἐκδικῆσθε.
40: *κριθῆναι* = νὰ κάνῃ δίκη, νὰ δικάσῃ.
χιτὼν = ἐσωτερικὸ ροῦχο, ὑποκάμισο.
ἱμάτιον = ἐξωτερικὸ ροῦχο, ἐπανωφόρι.
42: *μὴ ἀποστραφῇς* = μὴ περιφρονήσῃς, μὴ ἀρνηθῇς.
44: *εὐλογεῖτε* = νὰ λέτε καλὰ λόγια, νὰ εὔχεσθε ὑπέρ.
καλῶς ποιεῖτε = νὰ κάνετε καλό, νὰ εὐεργετῆτε.
ἐπηρεάζω = κατατρέχω.
47: *περισσὸν* = περισσότερο, ἐξαιρετικό.
48: *ἔσεσθε* = θὰ εἶσθε, νὰ εἶσθε.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 20-26: Ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπαγόρευε τὸ φόνο. Ὁ Χριστὸς προχωρεῖ βαθειὰ καὶ κόβει τὶς ρίζες τοῦ φόνου. Ρίζες τοῦ φόνου εἶνε ἡ ὀργή, ἡ καταφρόνησις, ἡ ἐξύβρισις, ἡ ἔχθρα, ἡ ἀντιδικία, ἡ σκληρότης καὶ ἡ ἀδιαλλαξία. Ὅποιος δὲν κόβει αὐτὲς τὶς ρίζες τοῦ κακοῦ, εἶνε ἔνοχος μπροστὰ σ᾽ ἕνα ἄλλο κριτήριο καὶ συνέδριο, μπροστὰ δηλαδὴ στὸ δικαστήριο τοῦ Θεοῦ, καὶ θὰ ριφθῇ σὲ μιὰ ἄλλη γέεννα πυρὸς ἢ φυλακή, στὴν Κόλασι δηλαδή, ἀπ᾽ τὴν ὁποία δὲν θὰ μπορῇ νὰ βγῇ ποτέ, γιατὶ ἐκεῖ θὰ εἶνε ἀδύνατο νὰ ἐξοφλήσῃ τὸ χρέος του.

Στίχ. 27-30: Μετὰ τὸ φόνο ἀναφέρεται ἡ μοιχεία. Διότι αὐτὰ τὰ δύο ἁμαρτήματα ἔχουν ὁμοιότητα. Ὁ

φόνος εἶνε σωματικὸς θάνατος, ἡ μοιχεία εἶνε πνευματικὸς θάνατος. Καὶ τὰ δύο ἁμαρτήματα εἶνε ἀπὸ τὰ κορυφαῖα.

Ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπαγόρευε τὴ μοιχεία. Ὁ Χριστὸς προχωρεῖ βαθειὰ καὶ κτυπᾷ τὴν αἰσχρὴ ἐπιθυμία, τὴ διαφθορὰ τῆς καρδιᾶς. Ὅποιος βλέπει μιὰ γυναῖκα μὲ πονηρὸ καὶ περίεργο μάτι καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ διαπράξῃ τὴν ἁμαρτία, ἤδη τὴν διέπραξε μέσα στὰ μυστικὰ διαμερίσματα τῆς καρδιᾶς του καὶ εἶνε ἔνοχος πνευματικῆς μοιχείας, ἔστω καὶ ἂν γιὰ διαφόρους λόγους δὲν διέπραξε τὴν ἁμαρτία ἐξωτερικά, μὲ τὸ σῶμα. Διὰ τοῦτο, ἂν ἕνα πρόσωπο πολύτιμο σὰν τὸ μάτι του καὶ χρήσιμο σὰν τὸ χέρι του τὸν σκανδαλίζῃ, συμφέρει νὰ διακόψῃ σχέσεις μὲ τὸ πρόσωπο αὐτό, γιὰ νὰ μὴ κολασθῇ.

Οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι τιμωροῦν τὰ ἐξωτερικὰ μόνο κακὰ καὶ ἀφήνουν ἀτιμώρητες τὶς ἐσωτερικὲς κακίες. Ὁ νόμος τοῦ Χριστοῦ διαφέρει. Ὁ Χριστὸς δίνει τὴν πρώτη σημασία στὴν καρδιά, στὰ ἐλατήρια καὶ στὶς ἐπιθυμίες τοῦ ἀνθρώπου, ἀπ' ὅπου προέρχονται τὰ ἐξωτερικὰ κακά. Ὁ Χριστὸς ἐντοπίζει τὴν πνευματικότητα στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἱδρύοντας ἔτσι τὴν πνευματικωτάτη τῶν Θρησκειῶν.

Στίχ. 31-32: Ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πρὸ τῆς Χάριτος δοσμένος γιὰ ἀτελεῖς καὶ σκληροὺς ἀνθρώπους, ἦταν πολὺ ἐλαστικὸς ὡς πρὸς τὸ διαζύγιο. Ὅταν ὁ ἄνδρας εὕρισκε κάτι ἄσχημο στὴ γυναῖκα, μποροῦσε νὰ τὴ διώξῃ, δίνοντάς της ἔγγραφο διαζυγίου, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ παντρευτῇ ἄλλον. Ἂν δὲν ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ ἐλαστικότης, πολλοὶ θὰ σκότωναν τὶς γυναῖκες τους.

Ὁ τέλειος νόμος τοῦ Χριστοῦ ἀπαγορεύει τὸ δια-

ζύγιο, ἐκτὸς μόνο μιᾶς περιπτώσεως, τῆς μοιχείας. Ὅταν τὸ ἕνα πρόσωπο ἀπὸ τὸ ἀνδρόγυνο πέσῃ σὲ μοιχεία, τὸ ἄλλο πρόσωπο ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὸ διαζευχθῇ. Ἂν ὅμως θέλῃ, μπορεῖ νὰ τὸ κρατήσῃ, συγχωρώντας τὸ παράπτωμά του. Τὸ διαζύγιο εἶνε δικαίωμα τοῦ ἀδικουμένου μέρους, ὄχι καθῆκον.

Τὸ Ἑλληνικὸ κράτος, ποὺ προχώρησε πολὺ πιὸ πέρα ἀπ' τὸ νόμο τοῦ Χριστοῦ καὶ θέσπισε ἀρχικῶς δέκα λόγους διαζυγίου, τελικῶς δὲ θέσπισε καὶ τὸ διαβόητο αὐτόματο διαζύγιο μὲ τὸ νόμο 868/1977, ἀποδεικνύεται ἀντιχριστιανικὸ κράτος.

Στίχ. 33-37: Ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐπέτρεπε τὸν ὅρκο καὶ ἀπαγόρευε τὴν ψευδορκία καὶ τὴν ἐπιορκία. Ἐπέτρεπε δηλαδὴ νὰ ὁρκίζεται ὁ ἄνθρωπος, ἀρκεῖ νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ ἐκπληρώνῃ τὶς ὑποσχέσεις, ποὺ θὰ ἔδινε κατὰ τὸν ὅρκο. Ὁ Χριστὸς ἀπαγορεύει τελείως τὸν ὅρκο: «*Μὴ ὀμόσαι ὅλως*». Δὲν πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ὁρκίζεται οὔτε στὸν οὐρανό, οὔτε στὴ γῆ, οὔτε στὴ ζωή του, οὔτε σὲ ἄλλο τίποτε, γιατὶ τίποτε δὲν δημιούργησε ὁ ἄνθρωπος καὶ δὲν εἶνε δικό του. Καὶ τὸ χρῶμα μιᾶς τρίχας τῆς κεφαλῆς του δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ λέγῃ ναί, ὅταν ἡ ἀλήθεια εἶνε ναί, καὶ ὄχι, ὅταν ἡ ἀλήθεια εἶνε ὄχι. Τὸ παραπανίσιο εἶνε ἀπ' τὸ πονηρό.

Στίχ. 38-42: Ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐπέτρεπε ἀντεκδίκησι, ν' ἀνταποδίδῃ ὁ ἄνθρωπος τὰ ἴσα. Σοῦ κτυποῦσε ἢ σοῦ ἔβγαζε κάποιος τὸ μάτι ἢ τὸ δόντι; Γιὰ τιμωρία θὰ τοῦ κτυποῦσες ἢ θὰ τοῦ ἔβγαζες καὶ σὺ τὸ μάτι ἢ τὸ δόντι. Νόμος ταυτοπαθείας, σκληρὸς ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀλλὰ φιλάνθρωπος

στὸ βάθος, γιατὶ ἔτσι μποροῦσαν νὰ συγκρατοῦνται οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ βάναυσες πράξεις.

Ὁ νόμος τοῦ Χριστοῦ διδάσκει τὴν ὑποχωρητικότητα στὶς ἀδικίες ἀπὸ ἀγάπη καὶ μακροθυμία. Τὰ λόγια τοῦ Κυρίου δὲν πρέπει νὰ θεωρηθοῦν κατὰ γράμμα. Διότι ὁ Κύριος, ὅταν τὸν ράπισε ὁ δοῦλος τοῦ ἀρχιερέως, δὲν ἔστρεψε καὶ τὴν ἄλλη σιαγόνα, ἀλλὰ ζήτησε τὸ λόγο τῆς κακῆς συμπεριφορᾶς τοῦ δούλου. Ὁ Χριστὸς δὲν διδάσκει νὰ εἴμεθα κορόιδα καὶ καρπαζοεισπράκτορες, ἀλλὰ ἥρωες τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς, μὲ τὰ ὁποῖα εἶνε δυνατὸ νὰ συγκινήσωμε αὐτούς, ποὺ μᾶς ἀδικοῦν, καὶ νὰ μεταβληθοῦν.

Στίχ. 43-48: Στοὺς στίχους τούτους ὁ Χριστὸς διδάσκει τὴν ὑψίστη ἀρετή, τὴν ἀγάπη. Ὁ νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐπέβαλλε στὸν Ἰσραηλίτη *ν'* ἀγαπᾷ τὸν πλησίον του, τὸν ὁμοεθνῆ, καὶ ἐπέτρεπε νὰ μισῇ τὸν ἐχθρό του. Ὁ Χριστὸς εἶπε πρᾶγμα καταπληκτικό, ἄγνωστο καὶ ἀδιανόητο μέχρι τότε. Εἶπε *ν'* ἀγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος τοὺς ἐχθρούς του! Νὰ τοὺς ἀγαπᾷ μὲ τὴν καρδιά του, νὰ ἐκδηλώνῃ τὴν ἀγάπη του μὲ καλὰ λόγια, νὰ τὴν ἐκδηλώνῃ ἐπίσης μὲ καλὰ ἔργα, καὶ τὴν ἱερώτερη ὥρα, τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς, νὰ ἐνθυμῆται τοὺς ἐχθρούς του. Μὲ τὸ παράδειγμά του δὲ ὁ Κύριος δίδαξε καὶ νὰ θυσιάζεται ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸν ἐχθρό του. Οὐρανομήκης κλῖμαξ ἀγάπης! Ὁ Χριστὸς πῆρε τὴν ἠθικὴ ἀπὸ ὕψος ἕνα μέτρο πάνω ἀπὸ τὴ γῆ, ὅπου τὴν εἶχαν ἀνεβάσει τὰ εὐγενέστερα πνεύματα τῆς ἀρχαιότητος, καὶ τὴν ὕψωσε μέχρι τὸ θρόνο τῆς Θεότητος! Καὶ μόνο ἡ διδασκαλία αὐτὴ ἀποδεικνύει τὴ θεοπνευστία τοῦ Εὐαγγελίου.

ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ - ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΥΓΓΝΩΜΗ

Στοὺς στίχους 1-15 τοῦ ἕκτου κεφαλαίου τοῦ Ματθαίου ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ **α'**) γιὰ τὴν ἐλεημοσύνη (στίχ. 1-4), **β'**) γιὰ τὴν προσευχή, δίνοντας τύπο προσευχῆς τὸ *«Πάτερ ἡμῶν...»* (στίχ. 5-13), καὶ *γ'*) γιὰ τὴ συγχωρητικότητα (στίχ. 14-15).

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς* = γιὰ νὰ φαίνεσθε σ' αὐτούς.
εἰ δὲ μήγε = εἰδ' ἄλλως.
2: *ὥσπερ* = ὅπως.
ῥύμη = δρόμος.
ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν = ἔχουν λάβει ἐξ ὁλοκλήρου τὸ μισθό τους.
3: *σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην* = ἀλλὰ σὺ ὅταν κάνῃς ἐλεημοσύνη.
μὴ γνώτω = νὰ μὴ γνωρίσῃ, νὰ μὴ μάθῃ.
4: *ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ* = γιὰ νὰ εἶνε ἡ ἐλεημοσύνη σου στὰ κρυφά.
5: *οὐκ ἔσῃ* = δὲν θὰ εἶσαι, νὰ μὴ εἶσαι.
φιλοῦσι = ἀγαποῦν, τοὺς ἀρέσει.
ἑστῶτες = ὄρθιοι.
6: *ταμιεῖον* = τὸ ἰδιαίτερο δωμάτιο.
τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ = ποὺ εἶνε κρυμμένος, ἀόρατος.

7: *βαττολογῶ* = φλυαρῶ, λέγω πολλὰ ἀνόητα.
ἐθνικοὶ = εἰδωλολάτρες.
δοκοῦσι γὰρ = διότι νομίζουν.
8: *οἶδε γὰρ* = διότι γνωρίζει.
ὧν χρείαν ἔχετε = ὅσα χρειάζεσθε.
πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτὸν = προτοῦ σεῖς ζητήσετε ἀπ' αὐτόν.
9: *οὕτως οὖν* = ἔτσι λοιπόν, ὡς ἑξῆς λοιπόν.
ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου = νὰ δοξασθῇ τὸ ὄνομά σου, νὰ δοξασθῇς.
11: *ἐπιούσιος* = ὁ ἀναγκαῖος γιὰ τὴν οὐσία, γιὰ τὴν ὕπαρξι, γιὰ τὴ συντήρησι τῆς ζωῆς.
12: *ἄφες ἡμῖν* = ἄφησέ μας, συγχώρησέ μας.
ὀφειλήματα = τὰ χρέη, τὰ ἁμαρτήματα.
13: *μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν* = μὴ μᾶς βάλῃς σὲ πειρασμό, σὲ δοκιμασία.
ῥῦσαι ἡμᾶς = γλύτωσέ μας, σῶσε μας.
ἀπὸ τοῦ Πονηροῦ = ἀπ' τὸν Πονηρό, τὸ Διάβολο.
βασιλεία = βασιλικὴ ἐξουσία.
δόξα = ἰσχύς.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-4: Ἡ ἐλεημοσύνη εἶνε μεγάλη ἀρετή. Εἶνε ἔμπρακτη ἀγάπη καὶ μίμησις Θεοῦ. Διότι ἐλεήμων, μὲ ὅλη τὴ σημασία τῆς λέξεως, εἶνε ὁ Θεός, ποὺ συνεχῶς σκορπίζει τὰ ὑλικὰ καὶ τὰ πνευματικά του ἀγαθὰ στὸν κόσμο, ἔδωσε δὲ ἐλεημοσύνη καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του καὶ τὸν δίνει συνεχῶς στὸ μυστήριο τῆς Θείας Κοινωνίας.

Ἀλλ' ὅταν ὁ ἄνθρωπος κάνῃ ἐλεημοσύνη, χρειάζεται προσοχὴ νὰ μὴ τὴν κάνῃ ἀπὸ κενοδοξία, γιὰ

νὰ τὸν ἰδοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ τὸν ἐπαινέσουν. Οἱ ὑποκριταί, οἱ Φαρισαῖοι, ποὺ ἄλλο ἦταν καὶ ἄλλο φαίνονταν, ἔκαναν τὴν ἐλεημοσύνη ἐπιδεικτικὰ στὶς συναγωγὲς καὶ στοὺς δρόμους, καὶ τὴ διαλαλοῦσαν, γιὰ νὰ ἐπαινοῦνται ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους. Ἔτσι αὐτοί, ὅπως βεβαιώνει ὁ Κύριος, ἔπαιρναν τὸ μισθό τους ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, ἔπαιρναν τὸν ἀνθρώπινο ἔπαινο, καὶ δὲν ἔμενε τίποτε νὰ πάρουν ἀπ' τὸ Θεό. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ καθένα, ποὺ κάνει ἐλεημοσύνη ἀπὸ κενοδοξία, ποὺ βλέπει τὴ δυστυχία τῶν ἄλλων σὰν εὐκαιρία νὰ δοξασθῇ αὐτὸς ἀπὸ τὸν κόσμο. Τέτοια ἐλεημοσύνη εἶνε ἐλεημοσύνη μόνο στὸ ὄνομα. Ὁ ἀληθινὰ ἐλεήμων ἄνθρωπος ἐλεεῖ ἀπὸ εὐσπλαγχνία, χωρὶς νὰ διατυμπανίζῃ τὴν πρᾶξι του, χωρὶς καμμιὰ ἐπίδειξι, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸ ἀριστερό του χέρι τί κάνει τὸ δεξιό του. Ὁ δὲ Θεός, ποὺ βλέπει στὰ κρυφά, θὰ τοῦ ἀνταποδώσῃ μιὰ μέρα στὰ φανερά, μπροστὰ σὲ ὅλους τοὺς δικαίους καὶ ἁγίους καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἀγγέλους καὶ τοὺς ἀρχαγγέλους.

Βεβαίως ὑπάρχουν καὶ περιπτώσεις, ποὺ ἡ ἐλεημοσύνη κατ' ἀνάγκην γίνεται φανερά. Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν γίνεται ἀπὸ κενοδοξία καὶ ἐπίδειξι, ἔχει πλήρη ἀνταμοιβὴ ἀπ' τὸ Θεό.

Στίχ. 5-15: Μεγάλη ἡ ἱερότης καὶ ἡ σημασία τῆς προσευχῆς. Τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς ὁ ταπεινὸς καὶ μηδαμινὸς ἄνθρωπος ἐπικοινωνεῖ μὲ τὸν ἴδιο τὸ Θεό, ποὺ σκύβει καὶ ἀκούει σὰν στοργικὸς Πατέρας τὰ λόγια τοῦ παιδιοῦ του, καὶ θερμαίνει καὶ ἠλεκτρίζει τὴν καρδιά του.

Ἀλλ' ὅταν ὁ ἄνθρωπος προσεύχεται, γιὰ νὰ εἶνε ἀληθινὴ καὶ εὐπρόσδεκτη ἡ προσευχή του, πρέπει

νὰ προσέχῃ δύο πράγματα. Τὸ ἕνα εἶνε ὁ τρόπος τῆς προσευχῆς. Τὸ ἄλλο εἶνε τὸ περιεχόμενο τῆς προσευχῆς.

Οἱ ὑποκριταὶ Φαρισαῖοι στέκονταν ὄρθιοι στὶς συναγωγὲς καὶ στὶς γωνίες τῶν πλατειῶν καὶ προσεύχονταν ἐπιδεικτικά, γιὰ νὰ τοὺς βλέπουν καὶ νὰ τοὺς ἐπαινοῦν οἱ ἄνθρωποι. Καὶ ἔτσι σὰν μισθὸ ἔπαιρναν τὸν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων καὶ δὲν ἔμενε τίποτε γιὰ νὰ πάρουν ἀπ' τὸ Θεό. Ὁ πιστὸς πρέπει νὰ μπαίνῃ στὸ ἰδιαίτερο δωμάτιό του, νὰ κλείνῃ τὴ θύρα καὶ νὰ προσεύχεται κρυφὰ στὸ Θεό. Ὁ δὲ Θεός, ποὺ βλέπει στὰ κρυφά, θὰ τοῦ ἀποδώσῃ στὰ φανερά. Καὶ ἐννοεῖται βεβαίως, ὅτι μ' αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Χριστὸς δὲν καταργεῖ τὴν κοινὴ προσευχὴ καὶ τὴ δημόσια λατρεία, ἀλλὰ τὴν ἐπίδειξι καὶ τὴν κενοδοξία.

Οἱ εἰδωλολάτρες, ὅταν προσεύχονταν, βαττολογοῦσαν. Φλυαροῦσαν, δηλαδή, ἐπαναλαμβάνοντας πολλὲς φορὲς μηχανικὰ τὰ ἴδια καὶ ἀνόητα αἰτήματα. Ζητοῦσαν δόξες, πλούτη, ἐκδίκησι τῶν ἐχθρῶν τους κ.λπ. Ἡ προσευχὴ τῶν πιστῶν πρέπει νὰ εἶνε διαφορετική. Ὁ Κύριος ἐδῶ μᾶς δίνει ἕνα τύπο προσευχῆς, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ ὄνομά του ὀνομάζεται «Κυριακὴ προσευχὴ» καὶ ἀπὸ τὶς δύο πρῶτες λέξεις ὀνομάζεται «Πάτερ ἡμῶν». Εἶνε σύντομη, οὐσιώδης καὶ πρωτότυπη προσευχή, ποὺ μᾶς δείχνει, μὲ ποιὸ πνεῦμα πρέπει νὰ προσευχώμεθα, τί σὲ βασικὲς γραμμὲς πρέπει νὰ ζητοῦμε ἀπ' τὸ Θεό.

Ἑρμηνεύουμε συντόμως τὴν Κυριακὴ προσευχή.

Οὐράνιε Πατέρα μας,

Ἂς δοξασθῇ τὸ ὄνομά σου, ἂς δοξασθῇς ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους.

Ἂς ἔλθῃ ἡ βασιλεία σου. Ἂς βασιλεύσῃς σ' ὅλες

τὶς καρδιὲς καὶ σ' ὅλη τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων σὲ τέλειο βαθμό.

Ἂς γίνῃ τὸ θέλημά σου στὴ γῆ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως γίνεται στὸν οὐρανὸ ἀπ' τοὺς ἀγγέλους.

Τὸ ὄνομά σου, οὐράνιε Πατέρα μας, δοξάζεται ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ἐπικρατῇ ἡ βασιλεία σου. Καὶ ἐπικρατεῖ ἡ βασιλεία σου, ὅταν γίνεται τὸ θέλημά σου, ὄχι τὸ δικό μας ἁμαρτωλὸ θέλημα.

Καὶ ἐπειδὴ ἐδῶ στὴ γῆ ἔχουμε καὶ ὑλικὲς ἀνάγκες, δός μας τὸ καθημερινὸ ψωμί, ποὺ εἶνε ἀπαραίτητο γιὰ τὴ ζωή μας.

Καὶ συγχώρησε τὰ ἁμαρτήματά μας, ὅπως καὶ ἐμεῖς συγχωροῦμε σὲ ὅσους ἁμάρτησαν σὲ μᾶς.

Καὶ ἐπειδὴ εἴμεθα ἀδύνατοι, μὴ ἐπιτρέψῃς νὰ μποῦμε σὲ πειρασμό, ἀλλὰ γλύτωσέ μας ἀπ' τὸν Πονηρό, ποὺ θέλει νὰ μᾶς ρίξῃ στὴν ἁμαρτία. Σοῦ ζητοῦμε αὐτά, γιατὶ δική σου εἶνε ἡ βασιλικὴ ἐξουσία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς πάντοτε, καὶ ὅ,τι θέλεις, δύνασαι νὰ τὸ κάνῃς. Ἀμήν.

Ὁ Κύριος τονίζει ἰδιαιτέρως τὴ σημασία τῆς συγχωρητικότητος. Ὁ Θεὸς κάνει μιὰ ἁγία συναλλαγὴ μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ἐὰν συγχωρήσετε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, λέγει ὁ Κύριος, θὰ σᾶς συγχωρήσῃ ὁ Θεός. Καὶ ἂν δὲν συγχωρήσετε, δὲν θὰ σᾶς συγχωρήσῃ.

Μᾶς συμφέρει, ἀδελφοί, νὰ συγχωροῦμε τὰ λίγα πταίσματα τῶν ἄλλων πρὸς ἐμᾶς, γιὰ νὰ συγχωρῇ ὁ Θεὸς τὰ ἀναρίθμητα δικά μας πταίσματα. Μᾶς συμφέρει νὰ χαρίζωμε μερικὲς δεκάρες, ποὺ μᾶς χρωστοῦν οἱ ἄλλοι, γιὰ νὰ χαρίζῃ ὁ Θεὸς τὰ ἑκατομμύρια καὶ δισεκατομμύρια, ποὺ χρωστᾶμε ἐμεῖς.

ΝΗΣΤΕΙΑ - ΜΑΜΩΝΑΣ - ΜΕΡΙΜΝΑ

Στοὺς στίχους 16-34 τοῦ ἕκτου κεφαλαίου τοῦ Ματθαίου περιέχονται οἱ λόγοι τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴ νηστεία (στίχ. 16-18), γιὰ τὸ θησαυρισμὸ (στίχ. 19-24), καὶ γιὰ τὶς βιοτικὲς μέριμνες (στίχ. 25-34).

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

16: *σκυθρωπὸς* = κατηφής.
ἀφανίζουσι = ἀφήνουν ἄπλυτα καὶ ἀκάθαρτα, κάνουν νὰ χάνεται ἡ μορφή τους, ἐμφανίζονται κατηφεῖς.
ὅπως φανῶσι = γιὰ νὰ φανοῦν.
17: *ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν* = σαπούνισε τὸ κεφάλι σου.
19: *σὴς* = σκόρος.
βρῶσις = σκουλῆκι.
διορύσσω = σκάβω, ἀνοίγω τρύπα στὸν τοῖχο.
22: *ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ* = ἐὰν δὲ τὸ μάτι σου δὲν ἔχῃ τίποτε, ἐὰν εἶνε ὑγιές.
23: *ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ* = ἐὰν τὸ μάτι σου ἔχῃ πόνο, ἐὰν εἶνε ἄρρωστο.
εἰ οὖν = ἐὰν δέ.
τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ = τὸ φῶς ποὺ εἶνε μέσα σου, ὁ νοῦς, ἡ καρδία καὶ ἡ συνείδησις.
24: *δυσὶ κυρίοις* = σὲ δυὸ κυρίους, σὲ δυὸ ἀφεντικά.
δουλεύω = εἶμαι δοῦλος.

ἑνὸς ἀνθέξεται = στὸν ἕνα θὰ προσκολληθῇ (ἀντέχομαί τινος = προσκολλῶμαι σὲ κάποιον).
μαμωνᾶς (συροχαλδαϊκὴ λέξις) = τὸ χρῆμα, ὁ πλοῦτος.
25: *μεριμνῶ* = φροντίζω μὲ ἀγωνία, μὲ ἄγχος.
ψυχὴ = ἡ ζωή.
πλεῖόν ἐστι = εἶνε περισσότερο, εἶνε ἀνώτερο.
ἐμβλέψατε = ρίξετε ἕνα βλέμμα.
μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν = εἶσθε πολὺ ἀνώτεροι ἀπ' αὐτά.
27: *προσθεῖναι* = νὰ προσθέσῃ (προστίθημι).
ἡλικία = ἀνάστημα.
28: *καταμάθετε* = παρατηρήσετε καὶ ἐννοήσετε, μελετήσετε, σπουδάσετε.
τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ = τὰ ἄνθη τῆς ὑπαίθρου.
πῶς αὐξάνει = τί μεγαλεῖο ἔχουν, πόσο ὡραῖα εἶνε.
νήθω = κάνω νήματα, γνέθω.
29: *ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ* = παρ' ὅλη τὴ δόξα του.
περιεβάλετο = φόρεσε, ντύθηκε.
30: *σήμερον ὄντα* = ποὺ ὑπάρχει σήμερα.
κλίβανος = φοῦρνος.
ἀμφιέννυσι = ντύνει, στολίζει.
πολλῷ μᾶλλον = πολὺ περισσότερο.
31: *τί περιβαλώμεθα* = τί νὰ φορέσωμε.
32: *τὰ ἔθνη* = οἱ ἐθνικοί, οἱ εἰδωλολάτρες.
οἶδε γὰρ = γνωρίζει δέ.
ἐπιζητῶ = ζητῶ ἐπιμόνως.
χρῄζετε τούτων ἁπάντων = χρειάζεσθε αὐτὰ ὅλα.
33: *βασιλεία* = τὸ νὰ εἶνε ὁ ἄνθρωπος βασιλεύς.
δικαιοσύνη = δόξα.
34: *κακία* = σκοτούρα, κούρασις, ταλαιπωρία.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 16-18: Συμφώνως πρὸς τὸ νόμο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, οἱ Ἑβραῖοι εἶχαν νηστεῖες. Ὁ Χριστός, τελειοποιώντας τὸ νόμο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, δὲν καταργεῖ τὴ νηστεία, ὅπως κατήργησε τελετουργικὲς διατάξεις, ἀλλὰ διδάσκει, πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἡ νηστεία. Οἱ ὑποκριταὶ Φαρισαῖοι, ὅπως ἔκαναν τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τὴν προσευχὴ ἀπὸ κενοδοξία, ἐπιδεικτικά, ἔτσι ἔκαναν καὶ τὴ νηστεία. Ὅταν νήστευαν, ἔμεναν ἄπλυτοι καὶ ἀτημέλητοι καὶ παρουσιάζονταν κατηφεῖς, γιὰ νὰ δείχνουν ὅτι νηστεύουν καὶ ὅτι ἔχουν καταβληθῆ ἀπ' τὴ νηστεία, καὶ ἔτσι νὰ ἐπαινοῦνται ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ὡς μεγάλοι νηστευταί. Ὁ Φαρισαῖος τῆς παραβολῆς ἐκαυχᾶτο, διότι νήστευε *«δὶς τοῦ σαββάτου»*, δυὸ φορὲς τὴν ἑβδομάδα, τὴ Δευτέρα καὶ τὴν Πέμπτη. Ἀλλὰ νηστεία ἀπὸ κενοδοξία δὲν ἔχει ἀξία. Ὁ Χριστὸς βεβαιώνει, ὅτι οἱ ὑποκριταὶ ἔχουν λάβει τὸ μισθό τους· εἶνε ὁ ἔπαινος τῶν ἀνθρώπων. Καὶ συνεπῶς δὲν θὰ λάβουν τίποτε ἀπ' τὸ Θεό. Ἐμεῖς κατὰ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ὅταν νηστεύωμε, ἂς ἔχουμε χαρούμενη ὄψι, γιὰ νὰ μὴ φαινώμεθα στοὺς ἀνθρώπους ὅτι νηστεύουμε, ἀλλὰ στὸ Θεό, ποὺ βλέπει στὰ κρυφὰ καὶ θ' ἀποδώσῃ στὰ φανερά.

Ἡ νηστεία λοιπὸν εἶνε χριστιανικὴ ἀρετή, τὴν ὁποία ὁ Θεὸς θὰ ἀνταμείψῃ. Ποῦ εἶνε οἱ Προτεστάντες καὶ οἱ Χιλιασταί, οἱ ὁποῖοι ὑποτιμοῦν καὶ περιφρονοῦν τὴ νηστεία;

Στίχ. 19-24: Οἱ ἄνθρωποι συζητοῦν ἂν συμβιβάζεται ὁ πλοῦτος μὲ τὸ Χριστιανισμό. Ὁ Χριστὸς παραγγέλλει καθαρὰ καὶ ξάστερα: *«Μὴ θησαυρίζετε*

ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς». Ἀπαγορεύεται ὁ ὑλικὸς θησαυρισμός. Καὶ συνιστᾶται ὁ πνευματικὸς θησαυρισμὸς μὲ ἐλεημοσύνες καὶ ἀγαθοεργίες. *«Θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ»*.

Ὁ ὑλικὸς θησαυρισμὸς ἢ πλουτισμὸς παρακολουθεῖται ἀπὸ τὰ ἑξῆς κακά: Πρῶτον, ὁ σκόρος, ἡ σκουριά, τὸ σκουλῆκι καὶ οἱ κλέφτες ἀφανίζουν τὰ πλούτη. Σήμερα πρέπει νὰ προσθέσωμε καὶ τὸν πληθωρισμό. Ἀσφάλεια ὑπάρχει μόνο, ὅταν ὁ ἄνθρωπος καταθέτῃ στὴν Τράπεζα τοῦ οὐρανοῦ, κάνοντας ἐλεημοσύνες καὶ ἄλλες ἀγαθοεργίες. Δεύτερον, ὁ ὑλικὸς θησαυρισμὸς ἢ πλουτισμὸς αἰχμαλωτίζει τὸ εὐγενέστερο μέρος τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως, τὴν καρδιά, ποὺ εἶνε ἡ ἕδρα τῶν συναισθημάτων, τῶν λογισμῶν, τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἀποφάσεων. Μὲ ἄλλη λέξι, ὁ θησαυρὸς αἰχμαλωτίζει τὸ πνεῦμα ἢ τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Κάνει τὸ μάτι τοῦ ἀνθρώπου πονηρό, ἄπληστο. Σκοτίζει τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ μὴ βλέπῃ τὰ οὐράνια καὶ αἰώνια συμφέροντα. Σκοτίζοντας δὲ τὸ νοῦ, σκοτίζει ὅλη τὴν ἀνθρωπίνη ὕπαρξι καὶ κάνει τὰ σκοτεινὰ πάθη ἀκόμη σκοτεινότερα. Ὅλες οἱ πράξεις τοῦ πλουτομανοῦς ἀνθρώπου ἔχουν ἐλατήριο τὴν πλεονεξία καὶ ὅλη ἡ ζωή του εἶνε μέσα στὸ ἠθικὸ σκότος καὶ στὸν ἠθικὸ ζόφο. Τρίτον, ὁ πλοῦτος, ὁ μαμωνᾶς, γίνεται κύριος τοῦ πλεονέκτου ἀνθρώπου, γίνεται θεός του, ὁ δὲ ἀληθινὸς Θεὸς παύει νὰ ἔχῃ σχέσι μὲ τὸν ἄνθρωπο αὐτό. Διότι κανεὶς δὲν δύναται νὰ εἶνε δοῦλος σὲ δυὸ συγχρόνως ἀφεντικά, ποὺ ζητοῦν ἀντίθετα πράγματα. Ἄλλα ζητεῖ ὁ Θεὸς καὶ ἄλλα ζητεῖ ὁ μαμωνᾶς. Καὶ ὅποιος ὑπηρετεῖ καὶ λατρεύει τὸν ἕνα, καταφρονεῖ καὶ μισεῖ τὸν ἄλλο.

Ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰὼβ καὶ ἄλλοι ἅγιοι ἦταν πλούσιοι, ἀλλὰ δὲν ἦταν δοῦλοι τοῦ πλούτου· ἦταν κύριοι τοῦ πλούτου· καὶ διέθεταν τὸν πλοῦτο σὲ ἐλεημοσύνες καὶ φιλοξενίες.

Στίχ. 25-34: Ὁ Χριστὸς καταδικάζει τὴ βιοτικὴ μέριμνα. Ὄχι τὴν ἐργασία, ἀλλὰ τὴ μέριμνα. Καὶ μέριμνα ἐννοεῖ ἐδῶ τὴν ἀγωνιώδη καὶ ἀγχώδη φροντίδα, γιατὶ αὐτὴ προδίδει ὀλιγοπιστία καὶ ὑλοφροσύνη εἰδωλολατρῶν. Ὁ Θεὸς ἔδωσε τὴ ζωή, ποὺ εἶνε ἀνώτερη ἀπ' τὴν τροφή. Ἐπίσης ἔδωσε τὸ σῶμα, ποὺ εἶνε ἀνώτερο ἀπ' τὴν ἐνδυμασία. Καὶ ἀφοῦ ἔδωσε τὰ ἀνώτερα, σῶμα καὶ ζωή, πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ μὴ δώσῃ τὰ κατώτερα, ἐνδυμασία καὶ τροφή; Ὁ Χριστὸς παρεπέμπει τὸν ἄνθρωπο στὴν ἄλογη καὶ ἄψυχη φύσι, γιὰ νὰ διδαχθῇ καὶ ἀπ' αὐτήν. Παραπέμπει στὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ποὺ δὲν σπείρουν καὶ δὲν θερίζουν καὶ δὲν συνάγουν σὲ ἀποθῆκες, καὶ ὅμως ὁ Θεὸς φρόντισε νὰ τρέφωνται καὶ αὐτά. Παραπέμπει ἐπίσης στὰ λουλούδια τοῦ ἀγροῦ, ποὺ δὲν κοπιάζουν καὶ δὲν γνέθουν, καὶ ὅμως ὁ Θεὸς τὰ ντύνει τόσο ὄμορφα, ποὺ οὔτε ὁ λαμπρότερος βασιλιᾶς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὁ Σολομῶν, ντύθηκε ποτὲ ἔτσι. Καὶ ἀφοῦ ὁ Θεὸς φροντίζει γιὰ τὴν τροφὴ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, ποὺ δὲν εἶνε λογικὰ καὶ δὲν προορίζονται γιὰ τὴν αἰωνιότητα, καὶ γιὰ τὴν ἐνδυμασία τῶν ἐφημέρων λουλουδιῶν, τοῦ εὐτελοῦς χορταριοῦ, πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ μὴ φροντίζῃ γιὰ τὴν τροφὴ καὶ τὴν ἐνδυμασία τοῦ ἀνθρώπου πολὺ περισσότερο; Ἄλλωστε, ὅσον ἀγωνιώδη φροντίδα καὶ ἂν ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος, ἕνα πῆχυ δὲν μπορεῖ νὰ προσθέσῃ στὸ ἀνάστημά του. Ὁ Θεὸς σὰν παντογνώστης ξέρει τί χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος, σὰν στοργικὸς πατέρας θέλει νὰ

ἱκανοποιῇ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, καὶ σὰν παντοδύναμος δύναται νὰ τὶς ἱκανοποιῇ.

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ἱεραρχῇ τὶς ἀνάγκες του. Πρῶτα νὰ θέτῃ τὶς πνευματικὲς ἀνάγκες, ποὺ εἶνε σπουδαιότερες, καὶ ἔπειτα τὶς ὑλικές. Πρῶτα νὰ ζητῇ *«τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ»*, ποὺ σημαίνει, νὰ ζητῇ βασιλεία καὶ δόξα ποὺ δίνει ὁ Θεός, νὰ εἶνε ὁ ἄνθρωπος βασιλεὺς καὶ δοξασμένος μὲ βασιλεία καὶ δόξα ἀνώτερη ἀπὸ τὴν κοσμικὴ βασιλεία καὶ δόξα τοῦ Σολομῶντος. Ὅταν δὲ ὁ ἄνθρωπος ζητῇ τὰ ἀνώτερα αὐτὰ πράγματα, ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ὑλικὰ πράγματα δίνονται ἀπ᾽ τὸ Θεὸ ἐπιπροσθέτως.

ΚΑΤΑΚΡΙΣΙΣ - ΑΙΤΗΣΙΣ
ΧΡΥΣΟΥΣ ΚΑΝΩΝ - ΔΥΟ ΔΡΟΜΟΙ

Στοὺς στίχους 1-14 τοῦ ἑβδόμου κεφαλαίου τοῦ Ματθαίου ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ τὰ ἑξῆς: **α')** Νὰ μὴ κατακρίνωμε (στίχ. 1-5), **β')** Νὰ μὴ δίνωμε τὰ ἅγια στοὺς ἀσεβεῖς (στίχ. 6), **γ')** Νὰ ζητοῦμε καὶ ὁ Θεὸς θὰ μᾶς δίνῃ (στίχ. 7-11), **δ')** Νὰ κάνωμε στοὺς ἄλλους ὅσα θέλουμε νὰ κάνουν σὲ μᾶς οἱ ἄλλοι (στίχ. 12), **ε')** Νὰ βαδίζωμε τὸ δύσκολο δρόμο καὶ ὄχι τὸν εὔκολο (στίχ. 13-14).

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *κρίνω* = κατακρίνω, καταδικάζω.
3: *κάρφος* = ξυλάκι, ἀχυράκι, σκουπιδάκι.
ἐν τῷ σῷ = στὸν ἰδικό σου.
δοκὸς = μεγάλο ξύλο, δοκάρι.
οὐ κατανοῶ = δὲν βλέπω, δὲν παρατηρῶ.
5: *διαβλέπω* = βλέπω καθαρά.
6: *τοῖς κυσὶ* = στοὺς κύνας, στὰ σκυλιά.
καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς = καὶ γυρίσουν καὶ σᾶς ξεσχίσουν.
9: *μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ;* = μήπως θὰ τοῦ δώσῃ λιθάρι;
11: *εἰ μὲν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες* = ἐὰν λοιπὸν σεῖς, ἂν καὶ εἶσθε πονηροί.

οἴδατε = γνωρίζετε.
δόματα = δῶρα.

12: *οὗτος γάρ ἐστιν* = διότι αὐτὸς εἶνε.

13: *ἀπάγω εἰς τὴν ἀπώλειαν* = ὁδηγῶ στὴν καταστροφή, στὴν Κόλασι.

14: *τεθλιμμένη* = στενόχωρη, δύσκολη.
εἰσὶν = εἶνε.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-5: Ὁ πρῶτος στίχος, *«Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε»*, συχνὰ παρεξηγεῖται. Καὶ ἡ παρεξήγησις ὀφείλεται στὸ ὅτι τὸ *«κρίνω»* ἔχει πολλὲς ἔννοιες, τὶς ὁποῖες πολλοὶ ἀγνοοῦν ἢ συγχέουν. *«Κρίνω»* σημαίνει «ἐκφέρω κρίσι», «ἔχω τὴ γνώμη», «θέλω», «κυβερνῶ», «δικάζω ὡς δικαστής», «ἀποφασίζω», «δικαιώνω», «τιμωρῶ», «ἐλέγχω», «θανατώνω», καὶ «κατακρίνω», δηλαδὴ κρίνω ἀπὸ ἐμπάθεια, γιὰ νὰ ἐξουθενώσω τὸν ἄλλο καὶ νὰ ἐξυψώσω τὸν ἑαυτό μου. Στὴ φράσι *«Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε»* τὸ *«κρίνω»* σημαίνει «κατακρίνω».

Συνεπῶς τὸ *«Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε»* δὲν ἀπαγορεύει τὸ νὰ ἐκφέρωμε κρίσι γιὰ ἕνα πρόσωπο ἢ πρᾶγμα, ἀφοῦ ἄλλωστε γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε τὸ νοῦ καὶ τὴν κρίσι. Δὲν ἀπαγορεύει νὰ λέμε τὸ καλὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ κακό, τὸ λάθος λάθος καὶ τὸ ὀρθὸ ὀρθό, τὸν πιστὸ πιστὸ καὶ τὸν ἄπιστο ἄπιστο, τὸν εἰλικρινῆ εἰλικρινῆ καὶ τὸν ὑποκριτὴ ὑποκριτή, τὰ σῦκα σῦκα καὶ τὴ σκάφη σκάφη, τὰ σκυλιὰ σκυλιὰ καὶ τοὺς χοίρους χοίρους. Δὲν ἀπαγορεύει τὸν ἔλεγχο, ποὺ γίνεται ἀπὸ ἀγάπη καὶ γιὰ διόρθωσι. Ἀλλ' ἀπαγορεύει τὴν κατάκρισι, τὸ νὰ κατη-

γορῆς δηλαδὴ τὸν ἄλλον ἄνθρωπο ἀπὸ ἐμπάθεια, ἀπὸ κακία, ἀπὸ πικρὴ διάθεσι καὶ ἀπὸ ἐγωισμό, γιὰ νὰ ἐξευτελίσῃς ἐκεῖνον καὶ συγχρόνως νὰ ὑψώσῃς καὶ εὐχαριστήσῃς τὸν ἑαυτό σου. Ἀπαγορεύει νὰ καταδικάσῃς τὸν ἄλλο, νὰ τὸν στείλῃς στὴν Κόλασι, ὅσον ἀπὸ σένα ἐξαρτᾶται (Πρβλ. Λουκ. στ´ 37).

Ἄλλο λοιπὸν ἔλεγχος καὶ ἄλλο κατάκρισις. Ὁ ἔλεγχος ἐπιτρέπεται καὶ ἐπιβάλλεται, διότι χωρὶς ἔλεγχο τὰ πάντα διαλύονται, ἡ κατάκρισις ἀπαγορεύεται.

Ἀπαγορεύει δὲ ὁ Κύριος τὴν κατάκρισι, διότι, ἂν κρίνωμε χωρὶς συμπάθεια, σκληρά, θὰ κριθοῦμε σκληρά· ἂν μετρᾶμε μὲ αὐστηρὸ μέτρο, θὰ μετρηθοῦμε μὲ αὐστηρὸ μέτρο· ἂν κατακρίνωμε, θὰ κατακριθοῦμε· ἂν καταδικάζωμε, θὰ καταδικασθοῦμε ἀπ' τὸν Κύριο. Διότι ὅλοι εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ καὶ ἔνοχοι. Οἱ γραμματεῖς μάλιστα καὶ οἱ Φαρισαῖοι, οἱ ὁποῖοι κατέκριναν τοὺς ἄλλους, ἦταν χειρότεροι ὅλων καὶ ὑποκριταί. Ζητοῦσαν νὰ βγάλουν τὰ σκουπιδάκια ἀπ' τὰ μάτια τῶν ἄλλων, ἐνῷ αὐτοὶ εἶχαν ὁλόκληρα δοκάρια στὰ δικά τους μάτια καὶ δὲν ἔβλεπαν. Ὅσοι εἶνε γεμᾶτοι ἀπὸ κακίες καὶ ἐλαττώματα, καὶ ἐν τούτοις ἐμφανίζονται ὅτι θέλουν νὰ διορθώσουν τοὺς ἄλλους, ὀφείλουν πρῶτα νὰ ἔλθουν σὲ συναίσθησι τῆς ἰδικῆς τους καταστάσεως καὶ ν' ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν ἰδική τους διόρθωσι, καὶ ἔπειτα νὰ φροντίσουν γιὰ τὴ διόρθωσι τῶν ἄλλων.

Στίχ. 6: Ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ καταφρονοῦν τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια τῆς Πίστεώς μας (ὑψηλὲς διδασκαλίες καὶ Μυστήρια), καὶ τὰ ἐμπαίζουν, τὰ «κοροϊδεύουν» κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενο, καὶ στρέφονται

μὲ πάθος ἐναντίον τῶν πιστῶν. Τέτοιους ἀνθρώπους ὁ Κύριος ὀνομάζει κύνας, σκυλιὰ δηλαδή, καὶ χοίρους, γουρούνια, χωρὶς βεβαίως αὐτοὶ οἱ χαρακτηρισμοὶ νὰ ἔρχωνται σὲ ἀντίθεσι πρὸς τὸν προηγούμενο λόγο τοῦ Κυρίου, *«Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε»*. Καὶ παραγγέλλει ὁ Κύριος, σὲ τέτοιους ἀνθρώπους νὰ μὴ προσφέρωμε τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια τῆς Πίστεως, διότι δὲν εἶνε σὲ θέσι νὰ ἐκτιμήσουν τὰ ἅγια καὶ πολύτιμα αὐτὰ πράγματα, καὶ θὰ τὰ καταπατήσουν καὶ θὰ γυρίσουν μὲ λύσσα καὶ μανία νὰ μᾶς ξεσχίσουν. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία μας λέγει, *«Τὰς θύρας, τὰς θύρας ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν»*, καί, *«Πρόσχωμεν τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις»*. Καὶ γι' αὐτὸ ἡ θεία Λειτουργία καὶ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ μεταδίδωνται ἀδιακρίτως σὲ ὅλους.

Στίχ. 7-11: Ὁ Κύριος συνιστᾷ νὰ αἰτοῦμε, συνεχῶς καὶ ἐπιμόνως, γιὰ νὰ λάβωμε· νὰ ζητοῦμε γιὰ νὰ εὕρωμε· νὰ κρούωμε τὴ θύρα τοῦ ἐλέους, γιὰ νὰ μᾶς ἀνοιχθῇ. Καὶ ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ εἶνε πονηροὶ λόγῳ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ὅλης διαφθορᾶς των, δὲν δίδουν λιθάρια καὶ φίδια στὰ παιδιά τους, ὅταν αὐτὰ ζητοῦν ψωμιὰ καὶ ψάρια, ἀλλὰ δίδουν καλὰ πράγματα, πολὺ περισσότερο θὰ δώσῃ καλὰ πράγματα ὁ πανάγαθος καὶ παντοδύναμος Πατέρας μας. Ἂν πολλὲς φορὲς ὁ Θεὸς δὲν μᾶς δίνῃ μερικὰ πράγματα, τοῦτο συμβαίνει ἢ γιατὶ δὲν τὰ ζητοῦμε, ἢ γιατὶ δὲν τὰ ζητοῦμε ἐπιμόνως, ἢ γιατὶ δὲν εἶνε ἀγαθὰ καὶ πρὸς τὸ συμφέρον μας.

Στίχ. 12: *«Πάντα ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς»*. Αὐτὸς εἶνε ὁ χρυσοῦς κανὼν τῆς Χριστιανικῆς

Ἠθικῆς. Αὐτὸς εἶνε ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται στὴν τελεία τους μορφή. Τὸ *«ὃ σὺ μισεῖς ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς»*, ποὺ βρίσκουμε στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, εἶνε ἀργυροῦς κανών, διότι εἶνε σὲ ἀρνητικὴ μορφὴ καὶ σημαίνει: τὸ κακό, ποὺ δὲν θέλεις νὰ σοῦ κάνῃ ὁ ἄλλος, μὴ τὸ κάνῃς καὶ σὺ στὸν ἄλλο. Ὁ κανὼν τοῦ Χριστοῦ εἶνε χρυσοῦς, γιατὶ εἶνε σὲ θετικὴ μορφὴ καὶ σημαίνει: ὅσα καλὰ θέλουμε νὰ μᾶς κάνουν οἱ ἄλλοι, νὰ τὰ κάνωμε καὶ μεῖς στοὺς ἄλλους. Θέλουμε οἱ ἄλλοι νὰ μᾶς βοηθοῦν; Νὰ βοηθοῦμε καὶ μεῖς τοὺς ἄλλους. Θέλουμε νὰ μᾶς ἐπισκέπτωνται, ὅταν ἀρρωστοῦμε; Νὰ τοὺς ἐπισκεπτώμεθα καὶ μεῖς, ὅταν ἀρρωστοῦν. Θέλουμε νὰ ἐκφράζωνται εὐμενῶς γιὰ μᾶς; Νὰ ἐκφραζώμεθα καὶ μεῖς εὐμενῶς γι᾿ αὐτούς, καὶ οὕτω καθεξῆς.

Δὲν χρειάζονται, ἀδελφοί μου, πολλοὶ νόμοι, γιὰ νὰ ρυθμίζουν τὶς σχέσεις μας μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ἀρκεῖ αὐτὸς ὁ ἕνας νόμος τοῦ Χριστοῦ, ὁ χρυσοῦς κανὼς τῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς. Ἂν τὸν ἐφήρμοζαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἡ γῆ θὰ ἦταν Παράδεισος.

Στίχ. 13-14: Στὴν πνευματικὴ ζωὴ ὑπάρχουν δύο πύλες, ἡ στενὴ καὶ ἡ πλατειά, καὶ δύο δρόμοι, ὁ στενόχωρος καὶ ὁ εὐρύχωρος. Γιὰ νὰ φθάσῃ κανεὶς στὴ ζωή, τὴν ἀληθινὴ καὶ αἰώνια ζωὴ τοῦ οὐρανοῦ, πρέπει νὰ περάσῃ ἀπ᾿ τὴ στενὴ πύλη καὶ νὰ βαδίσῃ τὸ στενόχωρο δρόμο. Πρέπει, δηλαδή, νὰ ζήσῃ ἐδῶ στὴ γῆ ζωὴ δυσκολιῶν, δοκιμασιῶν καὶ θυσιῶν. Ὁ δρόμος, ποὺ βάδισε ὁ Χριστὸς ἀπ᾿ τὸ πραιτώριο μέχρι τὸ Γολγοθᾶ, λέγεται *«Ὁδὸς θλίψεως»*. Καὶ ἐμεῖς, ἐὰν θέλωμε νὰ εἴμεθα ἀκόλουθοι τοῦ Ἰησοῦ καὶ νὰ φθά-

σωμε στὴ δόξα, θὰ περάσωμε ἀπὸ θλίψεις πολλές. Ὅσοι περνοῦν ἀπ' τὴν πλατειὰ πύλη καὶ βαδίζουν τὸν εὐρύχωρο δρόμο, τὴν ἀνθόσπαρτη λεωφόρο, ὅσοι δηλαδὴ ζοῦν ἐδῶ τὴ ζωή τους μὲ κάθε ἄνεσι καὶ καλοπέρασι, αὐτοὶ καταλήγουν στὴν Κόλασι. Καὶ δυστυχῶς οἱ πολλοί, γιὰ νὰ καλοπερνοῦν τὸν ὀλίγο χρόνο αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἀκολουθοῦν τὸ δρόμο, ποὺ ὁδηγεῖ στὴν Κόλασι, ὀλίγοι δὲ ἀκολουθοῦν τὸ δρόμο, ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἀληθινὴ καὶ αἰώνια ζωή.

ΨΕΥΔΟΠΡΟΦΗΤΕΣ - ΕΡΓΑ

Στοὺς στίχους 15-29 τοῦ ἑβδόμου κεφαλαίου τοῦ Ματθαίου περιέχονται λόγοι τοῦ Κυρίου γιὰ τοὺς ψευδοπροφῆτες (στίχ. 15-20) καὶ τοὺς ἀσυνεπεῖς χριστιανούς (στίχ. 21-27), καθὼς καὶ λόγοι τοῦ Εὐαγγελιστοῦ γιὰ τὴν ἐντύπωσι τοῦ λαοῦ ἀπ' τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία τοῦ Κυρίου (στίχ. 28-29).

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

15: *οἵτινες* = οἱ ὁποῖοι.
ἐν ἐνδύμασι = μὲ ἐνδύματα, μὲ ἐξωτερικὴ ἐμφάνισι.
ἔσωθεν δέ εἰσι = ἀπὸ μέσα δὲ εἶνε.
16: *ἐπιγνώσεσθε* = θὰ καταλάβετε.
μήτι συλλέγουσιν; = μήπως μαζεύουν;
17: *σαπρὸν* = ἀνωφελές, κακό (ὅπως ἡ ἄκανθα καὶ οἱ τρίβολοι).
πονηρὸς = ἄχρηστος, ἐπιβλαβής.
18: *ποιεῖν* = νὰ κάνῃ.
21: *οὐ πᾶς* = ὄχι καθένας.
εἰσελεύσεται = θὰ εἰσέλθῃ.
22: *ἐροῦσί μοι* = θὰ μοῦ εἰποῦν.
οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν; = μὲ τὸ δικό σου ὄνομα δὲν προφητεύσαμε;
δυνάμεις ποιῶ = κάνω θαύματα.

23: *ὁμολογήσω* = θὰ εἰπῶ.
οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς = ποτὲ δὲν σᾶς γνώρισα, ποτὲ δὲν σᾶς ἀναγνώρισα (σὰν δικούς μου).
24: *πᾶς οὖν ὅστις* = καθένας δέ, ὁ ὁποῖος.
ὁμοιώσω αὐτὸν = θὰ τὸν κάνω ὅμοιο.
25 καὶ 27: *ποταμοὶ* = ῥεύματα νεροῦ.
26: *ὁμοιωθήσεται* = θὰ γίνῃ ὅμοιος, θ' ἀποδειχθῇ ὅμοιος.
27: *προσέκοψαν* = προσέπεσαν.
28: *συνετέλεσε* = τελείωσε.
29: *ἦν γὰρ διδάσκων* = διότι δίδασκε.
ὡς ἐξουσίαν ἔχων = ὡς πρόσωπο ποὺ εἶχε ἐξουσία, ἐξουσιαστικῶς, αὐθεντικῶς.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 15-20: Οἱ ἄνθρωποι, προκειμένου νὰ εὕρουν καὶ νὰ βαδίσουν τὸ δρόμο, ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἀληθινὴ καὶ αἰώνια ζωή, πρέπει νὰ προσέχουν ἀπὸ τοὺς ψευδοπροφῆτες. Ψευδοπροφῆτες εἶνε οἱ ψευδοδιδάσκαλοι, οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζονται ὡς κήρυκες τοῦ θείου λόγου, ἀλλὰ νοθεύουν τὸ θεῖο λόγο. Ἀπὸ ἰδιοτέλεια ἢ καὶ ἄλλα ἁμαρτωλὰ ἐλατήρια ἀποφεύγουν νὰ κηρύττουν δυσάρεστες καὶ πικρὲς ἀλήθειες, οἱ ὁποῖες σώζουν. Ἀντιθέτως κάνουν εὐχάριστα κηρύγματα, λέγοντας ψέματα, κολακεύοντας καὶ πλανώντας τοὺς ἀνθρώπους. Τὴ στενὴ πύλη καὶ τὴν τεθλιμμένη ὁδὸ αὐτοὶ παρουσιάζουν σὰν πλατεῖα πύλη καὶ σὰς εὐρύχωρη ὁδό! Κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπῆρχαν οἱ ἀληθινοὶ προφῆτες, ποὺ τόνιζαν τὴν ἁμαρτωλότητα τοῦ κόσμου, τὴν ἀνάγκη μετανοίας καὶ τὴν καταστροφὴ σὲ περίπτωσι ἀμετανοησίας· ἀλλ'

ὑπῆρχαν καὶ οἱ ψευδοπροφῆτες, ποὺ ἔλεγαν, ὅτι ὅλα ἦταν καλὰ καὶ καμμιὰ καταστροφὴ δὲν θὰ ἐρχόταν. Ἔτσι καὶ στὴν ἐποχὴ τῆς Καινῆς Διαθήκης ὑπάρχουν οἱ γνήσιοι καὶ οἱ ψεύτικοι κήρυκες.

Χρειάζεται μεγάλη προφύλαξις ἀπὸ τοὺς ψευδοδιδασκάλους, διότι εἶνε δυνατὸ νὰ ὁδηγήσουν τὶς ψυχὲς στὴν Κόλασι. Καὶ πῶς μποροῦμε νὰ καταλάβωμε τοὺς ψευδοδιδασκάλους; Ἀπὸ τοὺς λόγους καὶ τοὺς τρόπους δὲν εἶνε εὔκολο νὰ τοὺς καταλάβωμε, διότι ὑποκρίνονται. Ἐξωτερικῶς φαίνονται σὰν πρόβατα· ἥμεροι, ἥσυχοι, ἀθῷοι, εὐγενεῖς, γλυκεῖς, μελιστάλακτοι! Ἀλλ᾽ ἐσωτερικῶς εἶνε σὰν λύκοι ἄγριοι, αἱμοβόροι, διψαλέοι γιὰ χρῆμα καὶ ἐπιρροή, ἁρπακτικοί, λυμεῶνες τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τὰ ἔργα τους μποροῦμε νὰ τοὺς καταλάβωμε. Τὸ καλὸ δένδρο κάνει καλοὺς καρπούς. Τὸ κακὸ δένδρο κάνει ἐπιβλαβεῖς καρπούς. Ἔτσι καὶ οἱ ψευδοπροφῆτες, κακὰ δένδρα, κάνουν ἐπιβλαβεῖς καρπούς, κακὰ ἔργα.

Αἱρετικοί, καὶ μάλιστα οἱ Χιλιασταί, τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, «*Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς*», χρησιμοποιοῦν ὡς ἐπιχείρημα ἐναντίον τῶν Ὀρθοδόξων. Νομίζοντας οἱ αἱρετικοὶ αὐτοί, ὅτι ἔχουν καλὰ ἔργα, ὅλοι δὲ ἐμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι ἔχουμε κακὰ ἔργα, λένε: «Σεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι δὲν ἔχετε καλοὺς καρπούς, καλὰ ἔργα, ἄρα ἡ Θρησκεία σας δὲν εἶνε ἀληθινή». Τί θὰ ἀπαντήσωμε; Ἰδού: Ἐκτὸς τοῦ ὅτι οἱ αἱρετικοὶ αὐτοὶ ἀδικοῦν τοὺς συνειδητοὺς Ὀρθοδόξους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν καλὰ ἔργα, ἀδικοῦν καὶ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, διότι τὸν διαστρεβλώνουν. Ἀπ᾽ τοὺς καρποὺς γνωρίζεται τὸ δένδρο καὶ ἀπ᾽ τὰ ἔργα γνωρίζονται οἱ ἄνθρωποι, ὄχι ἡ Θρησκεία τους. Ἀλλοίμονο ἂν ἀπ᾽ τὰ ἔργα τῶν Ἑβραίων κρίναμε τὴ

Θρησκεία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης! Τὰ ἔργα τῶν Ἑβραίων ἦταν κακά, ἀλλ' ἡ Θρησκεία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἦταν καλή, ἀληθινή.

Στίχ. 21-27: Γιὰ νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἄνθρωπος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, δὲν ἀρκεῖ ν' ἀκούῃ καὶ νὰ κηρύττῃ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, οὔτε ἁπλῶς νὰ πιστεύῃ, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ ἐκτελῇ τὸ θέλημα τοῦ οὐρανίου Πατρός. Ἂν δὲν ἐφαρμόζῃ τὰ λόγια, ἂν δὲν κάνῃ καλὰ ἔργα, δὲν πρόκειται νὰ σωθῇ, ἀκόμη καὶ ἂν κάνῃ θαύματα. Τὰ θαύματα εἶνε ἔργα τοῦ Θεοῦ. Πρέπει καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἔχῃ ἔργα. Τὰ ἔργα στοιχίζουν, τὰ λόγια δὲν στοιχίζουν. Γι' αὐτὸ τὰ ἔργα ἔχουν σπουδαία ἀξία.

Ἐκεῖνον, ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ καὶ δὲν μένει στὴν ἀκρόασι, ἀλλὰ προχωρεῖ στὴν ἐφαρμογή, ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως θὰ κάνῃ ὅμοιο μὲ συνετὸ ἄνθρωπο, ποὺ ἔκτισε τὸ σπίτι του πάνω στὸ στερεὸ βράχο. Θὰ τοῦ δώσῃ ἀσάλευτο καὶ αἰώνιο πνευματικὸ σπίτι στὴν ἐπουράνια πόλι μὲ τὰ ἀσάλευτα καὶ αἰώνια θεμέλια. Ἀντιθέτως ἐκεῖνος, ποὺ ἀκούει καὶ δὲν ἐφαρμόζει, θὰ γίνῃ ὅμοιος μὲ τὸ μωρὸ ἄνθρωπο, ποὺ ἔχτισε τὸ σπίτι του πάνω στὴν ἄμμο, καὶ ἦλθαν οἱ βροχὲς καὶ τὰ ρεύματα τοῦ νεροῦ καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ τὸ γκρέμισαν. Ὁ μωρὸς αὐτὸς ἄνθρωπος, ποὺ ἀκούει καὶ δὲν πράττει, στὴν ἄλλη ζωὴ δὲν θὰ ἔχῃ πνευματικὸ σπίτι· θὰ εἶνε ἄστεγος καὶ δυστυχής.

Στίχ. 28-29: Ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία τοῦ Χριστοῦ τελείωσε. Ἡ δὲ ἐντύπωσις, ποὺ προκάλεσε στὰ πλήθη, ἦταν καταπληκτική, μοναδική. Διότι ὁ Χριστὸς δὲν δίδασκε ὅπως οἱ γραμματεῖς. Ἀλλ' οὔτε ὅπως οἱ

προφῆτες. Δὲν αἰσθανόταν καὶ δὲν ἔδειχνε καμμιὰ δυσκολία κατὰ τὴν ὁμιλία. Τὰ λόγια του ἔβγαιναν φυσικὰ καὶ ἀβίαστα ἀπὸ τὸ στόμα του. Καὶ δὲν ἔλεγε, *«Τάδε λέγει Κύριος»*, ὅπως ἔλεγαν οἱ προφῆτες. Δὲν εἶχε ἐξάρτησι ἀπὸ ἄλλον. *«Ἐδίδασκεν ὡς ἐξουσίαν ἔχων»*. Δίδασκε δηλαδὴ σὰν πρόσωπο ποὺ ἔχει ἐξουσία. *«Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις..., ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν»*. Ἀκούσατε ὅτι ἐλέχθη στοὺς ἀρχαίους..., ἐγὼ δὲ τώρα σᾶς λέγω. Ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ ὡς ὑπερτάτη ἐξουσία καὶ αὐθεντία, ὡς Θεὸς καὶ Νομοθέτης. Αὐτὸς ἔδωσε τὸ Νόμο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ αὐτὸς τώρα τροποποιεῖ καὶ τελειοποιεῖ τὸ Νόμο ἐκεῖνο, συνάπτοντας μὲ τοὺς ἀνθρώπους τὴν Καινὴ Διαθήκη.

ΤΕΛΕΣΙΣ ΠΟΛΛΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

Στὸ ὄγδοο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου ἀναφέρονται: **α'**) Ἡ θεραπεία ἑνὸς λεπροῦ, στίχ. 1-4, **β'**) ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου, στίχ. 5-13, **γ'**) ἡ θεραπεία τῆς πενθερᾶς τοῦ Πέτρου καὶ ἄλλων, στίχ. 14-17, **δ'**) λόγοι περὶ αὐταπαρνήσεως, στίχ. 18-22, **ε'**) ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας, στίχ. 23-27, καὶ **στ'**) ἡ θεραπεία τῶν δαιμονιζομένων Γαδαρηνῶν, στίχ. 28-34.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *καταβάντι αὐτῷ* = ὅταν αὐτὸς κατέβηκε.
3: *ἐκτείνας τὴν χεῖρα* = ἀφοῦ ἅπλωσε τὸ χέρι.
ἥψατο αὐτοῦ = ἤγγισε αὐτόν.
4: *ὅρα* = κοίταξε, πρόσεξε.
σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ = τὸν ἑαυτόν σου (τὸ σῶμα σου) δεῖξε στὸν ἱερέα.
προσένεγκε = πρόσφερε.
ὃ προσέταξε = τὸ ὁποῖο διέταξε.
εἰς μαρτύριον αὐτοῖς = γιὰ νὰ δώσουν αὐτοὶ βεβαίωσι, γιὰ νὰ τοῦ δώσουν βεβαίωσι.
5: *εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ* = ὅταν δὲ αὐτὸς εἰσῆλθε.
6: *παῖς* = δοῦλος.
βέβληται = εἶνε κατάκοιτος.
δεινῶς = φοβερά.

8: *ἔφη* = εἶπε.
εἰπὲ λόγῳ = εἰπὲ μὲ λόγο, πρόσταξε.
ἰαθήσεται = θὰ γιατρευτῆ.
9: *καὶ γὰρ ἐγὼ* = διότι καὶ ἐγώ.
ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν = ἔχοντας κάτω ἀπὸ μένα, ἔχοντας στὴν ἐξουσία μου.
πορεύθητι = πήγαινε.
ποίησον τοῦτο = κάνε τοῦτο.
10: *ἀμὴν λέγω ὑμῖν* = ἀλήθεια σᾶς λέγω.
11: *ἥξουσι* = θὰ ἔλθουν.
ἀνακλιθήσονται = θὰ ξαπλώσουν.
12: *υἱοὶ τῆς Βασιλείας* = ἄνθρωποι τῆς Βασιλείας.
ἐκβληθήσονται = θὰ ἐκβληθοῦν, θὰ πεταχθοῦν ἔξω.
ἐξώτερον = τὸ πιὸ ἔξω, τὸ πιὸ μακρινό, τὸ πιὸ πυκνὸ καὶ βαθύ.
βρυγμὸς τῶν ὀδόντων = ὁ τριγμὸς ἢ τὸ κτύπημα τῶν δοντιῶν (ἀπὸ τὸν πόνο).
13: *ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι* = ὅπως πίστεψες νὰ σοῦ γίνῃ.
ἰάθη = γιατρεύτηκε.
14: *βεβλημένη* = κατάκοιτη.
πυρέσσουσα = μὲ πυρετό.
15: *ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς* = ἔπιασε τὸ χέρι της.
ἠγέρθη = σηκώθηκε.
διηκόνει αὐτῷ = ὑπηρετοῦσε αὐτόν, περιποιόταν αὐτόν.
16: *ὀψίας γενομένης* = ὅταν ἔγινε βράδυ.
προσήνεγκαν αὐτῷ = ἔφεραν σ' αὐτόν.
ἐξέβαλε = ἔβγαλε.
λόγῳ = μὲ λόγο.
κακῶς ἔχοντες = αὐτοὶ ποὺ δὲν εἶναι καλά, οἱ ἄρρωστοι.

17: *ὅπως πληρωθῇ* = γιὰ νὰ ἐκπληρωθῇ.
τὸ ῥηθὲν διὰ Ἠσαΐου = τὸ λεχθὲν διὰ μέσου τοῦ Ἠσαΐου.
18: *ἐκέλευσε* = διέταξε.
ἀπελθεῖν = νὰ ἀπέλθουν, νὰ φύγουν.
εἰς τὸ πέραν = στὸ ἀπέναντι μέρος (τοῦ Ἰορδάνου).
19: *εἷς* = ἕνας.
ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ = ὅπου θὰ πηγαίνῃς.
20: *κατασκηνώσεις* = κατοικίες, μέρη ποὺ κουρνιάζουν.
ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ = ποῦ ν' ἀκουμπήσῃ τὸ κεφάλι.
21: *θάψαι* = (νὰ γηροκομήσω καὶ) νὰ θάψω.
22: *ἄφες* = ἄφησε.
τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς = τοὺς νεκρούς των.
23: *ἐμβάντι αὐτῷ* = ὅταν αὐτὸς μπῆκε.
24: *σεισμὸς* = τρικυμία.
καλύπτεσθαι = νὰ σκεπάζεται.
ἐκάθευδε = κοιμόταν.
25: *ἤγειραν αὐτὸν* = σήκωσαν αὐτόν.
ἀπολλύμεθα = χανόμεθα.
26: *ἐγερθεὶς ἐπετίμησε* = ἀφοῦ σηκώθηκε, ἐπέπληξε.
27: *ποταπός ἐστιν οὗτος;* = ἀπὸ ποῦ εἶνε αὐτός, ποιός εἶνε αὐτός;
28: *ἐλθόντι αὐτῷ* = ἀφοῦ ἦλθεν αὐτός.
ὑπήντησαν αὐτῷ = συνήντησαν αὐτόν.
χαλεποὶ λίαν = φοβεροὶ πολύ, ἐπικίνδυνοι πολύ.
ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ = ὥστε νὰ μὴ μπορῇ κανείς.
παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ = νὰ περάσῃ ἀπ' τὸ δρόμο.

29: *τί ἡμῖν καὶ σοί;* = τί ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ μᾶς καὶ σὲ σένα, τί ἔχουμε μεταξύ μας;
ὧδε = ἐδῶ.
πρὸ καιροῦ = προτοῦ ἔλθῃ ὁ καιρός.
30: *ἦν* = ἦτο.
31: *εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς* = ἐὰν θὰ μᾶς βγάλῃς.
32: *ἐν τοῖς ὕδασι* = στὰ νερά.
33: *ἀπήγγειλαν* = ἀνήγγειλαν.
34: *ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν* = νὰ φύγῃ ἀπ' τὴν περιοχή τους.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-17, 23-34: Πλῆθος θαύματα τοῦ Ἰησοῦ! Γιατί ὁ Χριστὸς ἔκανε τὰ θαύματα; Γιὰ δύο κυρίως λόγους. Ὁ ἕνας λόγος ἦταν ἡ εὐσπλαγχνία του. Θεράπευε τοὺς ἀρρώστους καὶ ἔβγαζε τὰ δαιμόνια ἀπ' τοὺς δαιμονισμένους, γιατὶ σπλαγχνιζόταν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἤθελε νὰ τοὺς κάνῃ καλά. Καὶ ὁ ἄλλος λόγος, ὁ σπουδαιότερος, ἦταν αὐτός: Ἤθελε ν' ἀποδείξῃ, ὅτι εἶνε Θεός. Τὰ θαύματα στὴ Γραφὴ λέγονται *«δυνάμεις»*, *«τέρατα»* καὶ *«σημεῖα»*. Δυνάμεις λέγονται, γιατὶ εἶνε τὰ δυνατώτερα ἔργα, γιατὶ σ' αὐτὰ ἔχουμε τὴν παρουσία ὑπερφυσικῶν δυνάμεων, τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ. Τέρατα λέγονται, γιατὶ εἶνε παράδοξα καὶ καταπληκτικά, τὰ πλέον παράδοξα καὶ καταπληκτικὰ πράγματα. Καὶ σημεῖα λέγονται, γιατὶ εἶνε σημάδια, ἀποδείξεις δηλαδὴ τῆς ἀληθείας τῆς Θρησκείας μας.

Ὅπως εἴδαμε, ὁ Χριστὸς δίδασκε *«ὡς ἐξουσίαν ἔχων»*. Δὲν ἐξαρτοῦσε τὴ διδασκαλία του ἀπ' τὸ Μωυσῆ καὶ τοὺς ἄλλους Προφῆτες, οὔτε ἀπ' τὸ Θεό.

Δὲν δίδασκε ἁπλῶς ὡς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ὡς Θεὸς καὶ Νομοθέτης. Καὶ τροποποιοῦσε τὸ νόμο τοῦ Μωυσέως λέγοντας: *«Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις..., ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν...»*. Ποιός τόλμησε ποτὲ νὰ παρουσιασθῇ ὡς ἀνώτερος τοῦ Μωυσέως; Κανείς! Αὐτὸ θὰ ἦταν μεγάλη αὐθάδεια καὶ ἀσέβεια. Μόνον ὁ Χριστὸς παρουσιάσθηκε ὡς ἀνώτερος τοῦ Μωυσέως. Καὶ ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἄκουσαν τὴ διδασκαλία του, δοκίμασαν πρωτοφανῆ ἔκπληξι. Λογισμοί, ἀπορίες καὶ ἀντιρρήσεις δούλευαν μέσα στὸ μυαλό τους. Ψιθυρισμοὶ ἀκούονταν μεταξύ τους. Καὶ ἂν εἶχαν τὸ θάρρος, θὰ ρωτοῦσαν τὸν Ἰησοῦ: «Καὶ ποιός εἶσαι σύ, ποὺ μιλᾶς ἔτσι καὶ ἀλλάζεις τὴν Ἁγία Γραφή;». Ὁ δὲ Χριστός, ποὺ ἤξερε τοὺς λογισμοὺς καὶ τὶς ἀντιρρήσεις τῶν ἀκροατῶν του, δὲν ἀπαντᾷ μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἔργα. Κάνει σειρὰ θαυμάτων, καὶ μ' αὐτὰ ἀποδεικνύει, ὅτι εἶνε ἀνώτερος ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, ἰσχυρότερος ἀπ' τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ἰσχυρότερος ἀπ' τοὺς δαίμονες, παντοδύναμος Θεός.

Στίχ. 1-4: Ὅταν κατέβηκε ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸ ὄρος, μετὰ τὴν περίφημη ὁμιλία του, ἕνας λεπρὸς παρουσιάστηκε μπροστά του. Φοβερὴ ἀρρώστια ἡ λέπρα, κληρονομικὴ καὶ ἀνίατη στὰ παλιὰ τὰ χρόνια. Τὰ μέλη τοῦ σώματος, ποὺ προσβάλλονταν ἀπὸ λέπρα, σάπιζαν καὶ ἔπεφταν. Οἱ λεπροὶ ἔβγαιναν ἀπ' τὶς οἰκογένειές τους καὶ τὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων καὶ ζοῦσαν στὶς ἐρημιές, μέχρι νὰ πεθάνουν. Οἱ δικοί τους τοὺς ἔφερναν ροῦχα καὶ τροφὴ καὶ τὰ ἄφηναν ἀπὸ μακριά. Σπανίως δὲ λεπρὸς γινόταν καλά. Καὶ ὅταν γινόταν καλά, πήγαινε στὸν ἱερέα, γιὰ νὰ διαπιστώσῃ τὴ θεραπεία καὶ νὰ τοῦ δώσῃ πιστοποιητικό, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν κοι-

νωνία. Πρόσφερε καὶ ἕνα δῶρο στὸν ἱερέα, γιὰ νὰ δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνη του στὸ Θεό. Ὁ Χριστὸς ἅπλωσε τὸ χέρι του, ἄγγιξε τὸ λεπρὸ καὶ εἶπε νὰ καθαρισθῇ ἀπὸ τὴ λέπρα. Καὶ ἀμέσως καθαρίσθηκε. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Ἰατρός, ὁ ὁποῖος θεραπεύει ἀμέσως καὶ τελείως. Ἔπειτα τοῦ εἶπε νὰ πάῃ καὶ νὰ δείξῃ τὸ σῶμα του στὸν ἱερέα, γιὰ νὰ βεβαιώσῃ τὴ θεραπεία, καὶ νὰ προσφέρῃ τὸ δῶρο, ποὺ διέταξε ὁ Μωυσῆς.

Ὁ Μωυσῆς μὲ τὸ νόμο του ἔδιωχνε τοὺς λεπροὺς ἀπ' τὴν κοινωνία, γιατὶ δὲν μποροῦσε νὰ τοὺς θεραπεύσῃ. Ὁ Χριστὸς τοὺς θεράπευε καὶ τοὺς ἔφερνε πάλι στὴν κοινωνία. Ὁ Μωυσῆς ἦταν δοῦλος. Ὁ Ἰησοῦς ἦταν Κύριος. Ὁ νόμος ἔλεγε, ὅτι, ὅποιος ἐγγίζει λεπρό, γίνεται ἀκάθαρτος. Ὁ Χριστὸς ἄγγιξε τὸ λεπρό, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι εἶνε ἀνώτερος τοῦ νόμου, καὶ ὅτι δὲν φοβόταν οὔτε μόλυνσι οὔτε μετάδοσι τῆς ἀσθενείας. Ὁ Χριστὸς ἐπίσης εἶπε στὸ θεραπευμένο λεπρό, νὰ δείξῃ τὸν ἑαυτό του στὸν ἱερέα καὶ νὰ τοῦ προσφέρῃ δῶρο. Τοῦτο εἶπε ὁ Χριστὸς γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι δὲν ἦταν ἐχθρὸς τοῦ νόμου καὶ τοῦ Μωυσέως, καὶ γιὰ νὰ εἶνε ἀπόδειξις γιὰ τὸν καιρό, ποὺ θὰ κατηγοροῦσαν τὸ Χριστὸ ὡς ἐχθρὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου καὶ ὡς πλάνο. Τοῦτο ἐπίσης εἶπε ὁ Χριστὸς στὸν θεραπευμένο λεπρό, γιὰ νὰ τοῦ δώσῃ ὁ ἱερεὺς βεβαίωσι ὅτι θεραπεύτηκε.

Στίχ. 5-13: Ὁ Χριστὸς θεράπευσε ἀπὸ μακριὰ μὲ τὸ λόγο του τὸ βασανιζόμενο ἀπ' τὴν παράλυσι καὶ τοὺς πόνους δοῦλο τοῦ ἑκατοντάρχου. Ὁ Ρωμαῖος αὐτὸς ἀξιωματικὸς εἰσακούστηκε, γιατὶ ἔδειξε συγκινητικὸ καὶ θαυμαστὸ μεγαλεῖο ψυχῆς. Εἶχε πίστι, ποὺ δὲν ὑπῆρχε οὔτε στοὺς Ἰσραηλῖτες. Εἶχε ταπεί-

νωσι καὶ συναίσθησι τῆς ἀναξιότητός του. Καὶ εἶχε ἀγάπη, ἀφοῦ ἐνδιαφερόταν τόσο πολὺ γιὰ ἕνα δοῦλο.

Στίχ. 14-17: Ὁ Χριστὸς δείχνει ἰδιαίτερη εὔνοια στὰ σπίτια τῶν ἱεραποστόλων. Γιὰ νὰ τιμήσῃ τὸν ἀπόστολό του, τὸν Πέτρο, πῆγε στὸ σπίτι του, ὅπου βρῆκε τὴν πεθερά του κατάκοιτη μὲ πυρετὸ καὶ τὴ θεράπευσε, πιάνοντας τὸ χέρι της. Καὶ ἐκείνη σηκώθηκε ἀμέσως καὶ περιποιόταν τὸν Κύριο καὶ τοὺς μαθητάς του. Ὁ Χριστὸς θεράπευε ἀμέσως καὶ τελείως τοὺς ἀρρώστους, χωρὶς νὰ περνοῦν ἀπὸ στάδιο ἀναρρώσεως. Πόσο διαφέρει ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἰατρούς!

Τὸ βράδυ τῆς ἰδίας ἡμέρας ἔφεραν στὸ Χριστὸ ὅλους τοὺς ἀρρώστους καὶ τοὺς δαιμονισμένους, καὶ τοὺς θεράπευσε ὅλους καὶ ἔβγαλε τὰ δαιμόνια. Ἔτσι ἐκπληρώθηκε ἡ προφητεία τοῦ Ἠσαΐου, ποὺ ἔλεγε: Αὐτὸς πῆρε καὶ βάσταξε ἐπάνω του τὶς ἀσθένειες καὶ τὰ νοσήματά μας.

Ὁ Χριστὸς δὲν βάσταξε μόνο τὶς ἁμαρτίες μας, ἀλλὰ καὶ τὶς ἀρρώστιες, ποὺ προέρχονται ἀπ' τὶς ἁμαρτίες μας.

Στίχ. 18-22: Ἀπ' τοὺς ἱεραποστόλους ὁ Χριστὸς ζητεῖ τὸ μεγαλύτερο βαθμὸ αὐταπαρνήσεως. Ὅποιος θέλει νὰ γίνῃ ἱεραπόστολος, πρέπει νὰ γίνεται μιμητὴς τοῦ Χριστοῦ, ποὺ δὲν εἶχε ποῦ ν' ἀκουμπήσῃ τὸ κεφάλι του. Ὁ ἱεραπόστολος πρέπει νὰ εἶνε ἕτοιμος γιὰ κάθε στέρησι, δυσκολία καὶ περιπέτεια. Πρέπει ἀκόμη νὰ μὴ νικᾶται ἀπ' τὴν ἀγάπη πρὸς τὸ σπίτι του, μάλιστα ὅταν τὸ σπίτι του εἶνε πνευματικῶς ἀδιάφορο.

Στίχ. 23-27: Ὁ Χριστὸς μ' ἕνα αὐστηρὸ πρόσταγμα ἔκανε τὴ μανιασμένη θάλασσα νὰ γαληνεύσῃ ἀμέσως καὶ τελείως, ὄχι ὀλίγον κατ' ὀλίγον! Γι' αὐτὸ θαύμαζαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἔλεγαν: Ποιός εἶνε αὐτός, ὥστε καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουν σ' αὐτόν; Ἡ ἀπάντησις εἶνε: Αὐτὸς εἶνε ὁ Δημιουργὸς τῶν ἀνέμων καὶ τῆς θαλάσσης καὶ ὅλης τῆς κτίσεως. Αὐτὸς εἶνε ὁ Παντοκράτωρ Κύριος.

Στίχ. 28-34: Αὐτὴ ἡ περικοπὴ εἶνε μιὰ ἀπὸ τὶς περικοπές, ποὺ ἀποδεικνύουν καθαρά, κατακάθαρα, ὅτι ὑπάρχουν δαίμονες ὡς προσωπικὰ ὄντα, ἄγγελοι ποὺ ἐξέπεσαν, διεστράφησαν καὶ ἔγιναν ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Δαιμονισμένοι δὲ ἄνθρωποι εἶνε ἐκεῖνοι, ποὺ μέσα τους μπῆκαν δαίμονες, ἕνας ἢ περισσότεροι, καὶ ἔκαναν κατοχή. Οἱ δαιμονισμένοι ἄνθρωποι χάνουν τὴν προσωπικότητά τους. Δὲν κυβερνοῦν αὐτοί, ἀλλὰ κυβερνοῦν οἱ δαίμονες. Δὲν ἐκδηλώνουν αὐτοὶ τὴ θέλησί τους, ἀλλὰ διὰ μέσου αὐτῶν ἐκδηλώνονται οἱ δαίμονες. Οἱ δαιμονισμένοι ἐμφανίζουν ἄθλιο καὶ τρομερὸ φαινόμενο. Ὁ δαιμονισμός, λόγῳ τῶν ὑπερφυσικῶν ἐκδηλώσεών του, εἶνε ἁπτὴ ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεως πνευμάτων. Ὑπάρχουν δὲ δαιμονισμένοι σὲ κάθε ἐποχή. Καὶ οἱ μάγοι καὶ οἱ ἀναστενάρηδες καὶ πνευματισταὶ εἶνε ἐνεργούμενα τοῦ Σατανᾶ.

Ὁ Χριστὸς ἔβγαλε τὰ δαιμόνια ἀπ' τοὺς δύο δαιμονισμένους Γαδαρηνοὺς γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι εἶνε ἀντίθετος καὶ ἰσχυρότερος τῶν δαιμόνων, Υἱὸς Θεοῦ, ὅπως καὶ οἱ ἴδιοι οἱ δαίμονες τὸν ὡμολόγησαν.

ΘΑΥΜΑΤΑ - ΜΑΤΘΑΙΟΣ
ΝΟΗΜΑ ΝΗΣΤΕΙΑΣ - ΑΝΑΓΚΗ ΕΡΓΑΤΩΝ

Ὅπως στὸ ὄγδοο, ἔτσι καὶ στὸ ἔνατο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου περιγράφονται πολλὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ: **α'**) Ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ σωματικὴ θεραπεία ἑνὸς παραλυτικοῦ, στίχ. 1-8, **β'**) Ἡ ἀνάστασις τῆς κόρης τοῦ ἀρχισυναγώγου καὶ ἡ θεραπεία τῆς αἱμορροούσης γυναικός, στίχ. 18-26, **γ'**) Ἡ θεραπεία δύο τυφλῶν, στίχ. 27-31, καὶ **δ'**) Ἡ θεραπεία τοῦ δαιμονιζομένου κωφαλάλου, στίχ. 32-34. Ἐπίσης γίνεται λόγος γιὰ πολλὲς ἄλλες θεραπεῖες γενικῶς, στίχ. 35. Ἐκτὸς δὲ τῶν θαυμάτων γίνεται λόγος **1)** γιὰ τὴν κλῆσι τοῦ Ματθαίου καὶ τὸ γεῦμα τοῦ Χριστοῦ μὲ τοὺς τελῶνες καὶ τοὺς ἁμαρτωλούς, στίχ. 9-13, **2)** γιὰ τὴ νηστεία, στίχ. 14-17, καὶ **3)** γιὰ τὴν ἀνάγκη ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου, στίχ. 36-38.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *ἐμβὰς* = ἀφοῦ μπῆκε.
2: *προσέφερον αὐτῷ* = ἔφερναν πρὸς αὐτόν.
βεβλημένον = ξαπλωμένον.
3: *ἐν ἑαυτοῖς* = μέσα τους.
4: *ἐνθυμήσεις* = λογισμοί, σκέψεις.
ἐνθυμεῖσθε = σκέπτεσθε.
5: *εὐκοπώτερον* = εὐκολώτερο.
ἔγειρε = σήκω.

6: *ἵνα εἰδῆτε* = γιὰ νὰ μάθετε.
ἀφιέναι = νὰ ἀφήνῃ, νὰ συγχωρῇ.
ἐγερθεὶς ἆρον = σήκω καὶ πάρε.
8: *τὸν δόντα* = ὁ ὁποῖος ἔδωσε.
9: *παράγων* = διαβαίνοντας, περνώντας.
τελώνιον = τελωνεῖο, γραφεῖο εἰσπράξεως φόρων.
10: *ἀνακειμένου* = ὅταν ἦταν ξαπλωμένος γιὰ φαγητό.
συνανέκειντο = ἦταν ξαπλωμένοι μαζὶ γιὰ φαγητό.
11: *ἐσθίει* = τρώγει.
12: *οὐ χρείαν ἔχουσιν* = δὲν ἔχουν ἀνάγκη.
οἱ ἰσχύοντες = οἱ ὑγιεῖς, οἱ γεροί.
οἱ κακῶς ἔχοντες = οἱ ἄρρωστοι.
13: *ἔλεος* = εὐσπλαγχνία, συμπάθεια, ἀγάπη.
15: *οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος* = οἱ ἄνθρωποι τοῦ γάμου, οἱ οἰκεῖοι καὶ οἱ φίλοι τοῦ νυμφίου.
πενθεῖν = νὰ νηστεύουν.
ἐλεύσονται = θὰ ἔλθουν.
ὅταν ἀπαρθῇ = ὅταν παρθῇ, ὅταν ἀποσπασθῇ καὶ θανατωθῇ.
16: *ἐπιβάλλει* = βάλλει ἐπάνω, ράβει ἐπάνω, μπαλώνει.
ἐπίβλημα = μπάλωμα.
ῥάκος ἄγναφον = τεμάχιο ὑφάσματος ἄπλυτο, ἀλεύκαντο, ὁλοκαίνουργο.
αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα = γιατὶ τραβάει τὸ συμπλήρωμα, τὸ μπάλωμα.
χεῖρον σχίσμα = χειρότερο σχίσιμο.
17: *εἰ δὲ μή γε* = εἰ δ' ἄλλως.
ῥήγνυνται = σπάζουν.
ἐκχεῖται = χύνεται.

ἀμφότεροι = οἱ δύο (οἱ ἀσκοὶ καὶ ὁ οἶνος).

18: *ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς* = ἐνῷ αὐτὸς ἔλεγε αὐτὰ σ' αὐτούς.

ἄρτι ἐτελεύτησεν = μόλις πέθανε.

ἐπίθες = βάλε ἐπάνω.

ζήσεται = θ' ἀναστηθῇ.

20: *ἥψατο* = ἤγγισε, ἄγγιξε.

κράσπεδον ἱματίου = ἄκρο τοῦ ρούχου.

21: *ἐν ἑαυτῇ* = μέσα της.

ἐὰν ἅψωμαι = ἐὰν ἐγγίσω.

23: *αὐλητὴς* = αὐτὸς ποὺ παίζει μὲ αὐλό.

24: *καθεύδει* = κοιμᾶται.

25: *ἐξεβλήθη* = βγῆκε ἔξω.

ἠγέρθη τὸ κοράσιον = σηκώθηκε τὸ κοριτσάκι.

27: *παράγοντι ἐκεῖθεν* = καθὼς περνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ.

ἐλέησον ἡμᾶς = λυπήσου μας, σῶσε μας.

29: *γενηθήτω ὑμῖν* = νὰ γίνῃ σὲ σᾶς.

30: *ἀνεῴχθησαν* = ἄνοιξαν.

ἐνεβριμήσατο = εἶπε αὐστηρά.

ὁρᾶτε, μηδεὶς γινωσκέτω = κοιτάξετε νὰ μὴ τὸ ξέρῃ κανείς.

32: *προσήνεγκαν αὐτῷ* = ἔφεραν πρὸς αὐτόν.

κωφὸς = ἄλαλος, βωβός.

33: *ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου* = ἀφοῦ βγῆκε τὸ δαιμόνιο.

ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων = μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ἄρχοντος τῶν δαιμονίων.

35: *περιῆγε* = περιώδευε.

κώμη = χωριό.

νόσος = μόνιμη ἀρρώστια, νόσημα.

μαλακία = ἀρρώστια.

36: *ἐκλελυμένοι καὶ ἐρριμμένοι* = παραλυμένοι καὶ ἐγκαταλελειμμένοι πνευματικῶς.

38: *δεήθητε οὖν* = δεηθῆτε λοιπόν, παρακαλέσετε λοιπόν.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-8: Ὁ παραλυτικὸς ἦταν στὴν κατάστασι τῆς παραλύσεως λόγῳ ἁμαρτιῶν. Πολλὲς φορὲς οἱ ἁμαρτίες, ἰδίως οἱ σαρκικές, φέρνουν ἀσθένειες.

Ὁ Χριστὸς γνωρίζει τὶς ἁμαρτίες τοῦ παραλυτικοῦ, βλέπει καὶ τὴν πίστι τῶν ἀνθρώπων του καὶ αὐτοῦ, καὶ ἐνεργεῖ διπλὸ θαῦμα, διπλῆ θεραπεία. Συγχωρεῖ πρῶτα τὶς ἁμαρτίες τοῦ παραλυτικοῦ καὶ τὸν θεραπεύει ψυχικῶς. Αὐτὸ εἶνε τὸ μεγαλύτερο θαῦμα, ἀλλὰ θαῦμα ἀόρατο. Ἔπειτα θεραπεύει τὸ σῶμα τοῦ παραλυτικοῦ. Αὐτὸ εἶνε τὸ μικρότερο θαῦμα, ἀλλὰ θαῦμα ὁρατό. Τὸ δὲ ὁρατὸ θαῦμα ἀποδεικνύει τὸ ἀόρατο.

Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ μόνος, ποὺ ἦρθε στὸν κόσμο μὲ τὴν ἀποστολὴ νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπ᾽ τὶς ἁμαρτίες τους. Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὁ μόνος, ποὺ ἔχει ἐξουσία νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίες, γιατὶ εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅπως σὰν Υἱὸς ἀνθρώπου εἶνε ἄνθρωπος, ἔτσι σὰν Υἱὸς Θεοῦ εἶνε Θεός. Ἂν ὁ Χριστὸς δὲν ἦταν Θεός, δὲν θὰ εἶχε τὴ δύναμι νὰ ἐξαλείφῃ ἁμαρτίες. Τὸ ὅτι ἐξαλείφει ἁμαρτίες, αὐτὸ εἶνε μιὰ τρανὴ ἀπόδειξις, ὅτι εἶνε Θεός, δημιουργὸς καὶ νομοθέτης μας, στὸν ὁποῖο προσκρούουν οἱ ἁμαρτίες μας, καὶ ὁ ὁποῖος ἔχει τὴ δύναμι νὰ τὶς συγχωρῇ.

Ἀλλὰ στὸ σημεῖο τοῦτο ἂς σκεφθοῦμε, ἀδελφοί μου, κἄτι τὸ ἐξαιρετικῶς συγκινητικό. Ἡ δημιουργία

μας καὶ ἡ δημιουργία ὅλου τοῦ κόσμου δὲν στοίχισε στὸ Χριστὸ τίποτε. Εἶπε καὶ ἔγιναν ὅλα. Ἀλλ' ἡ ἐξάλειψις τῶν ἁμαρτιῶν μας στοίχισε στὸ Χριστὸ πολύ. Στοίχισε φρικτὸ θάνατο. Ὁ Χριστὸς ἐξαλείφει τὶς ἁμαρτίες μας δυνάμει τῆς σταυρικῆς θυσίας του. Ὅσους δὲ ἁμαρτωλοὺς συγχωροῦσε προτοῦ σταυρωθῇ, ὅπως τὸν παραλυτικό, τοὺς συγχωροῦσε προκαταβολικῶς, δυνάμει τῆς θυσίας του ποὺ ἔγινε κατόπιν.

Στίχ. 9-13: Ἡ κλῆσις τοῦ Ματθαίου στὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα εἶνε ἰδιαιτέρως συγκινητικὴ καὶ διδακτική. Διότι ὁ Ματθαῖος ἦταν τελώνης, ἄνθρωπος τῆς ἀδικίας, ληστὴς μὲ τὸ νόμο, ἁμαρτωλὸς καὶ μισητὸς πολύ. Ὁ Ματθαῖος ἦταν πνευματικῶς νεκρός. Καὶ ὁ Χριστὸς ἔκανε θαῦμα. Τί θαῦμα; Πνευματικὴ ἀνάστασι! Ἀνέστησε πνευματικῶς τὸ Ματθαῖο. Καὶ τὸν κάλεσε στὴν ὑψίστη πνευματικὴ ἀποστολή. Καὶ ἐκεῖνος ἐγκατέλειψε ἀμέσως τὸ τελωνεῖο καὶ ὅλες τὶς ὑλικὲς καὶ οἰκογενειακὲς ὑποθέσεις, καὶ ἀκολούθησε μὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι τὸ Χριστό. Ὁ ἁμαρτωλὸς τελώνης ἀξιώθηκε νὰ γίνῃ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς καὶ νὰ γράψῃ τὸ πρῶτο Εὐαγγέλιο. Ὢ τῶν θαυμάτων σου, Χριστέ! Κανεὶς ἁμαρτωλὸς νὰ μὴ ἀπελπίζεται! Ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ ἀνασταίνει καὶ τοὺς μεγαλυτέρους ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τοὺς τάφους τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοὺς κάνει σπουδαίους καὶ ἁγίους. Ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Ἅδη ὑψώνει μέχρι τὰ ἄστρα τοῦ Οὐρανοῦ.

Στίχ. 15: Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη πολλὲς φορὲς ἡ σχέσις τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ λαὸ παρουσιάζεται μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ γάμου. Ὁ Θεὸς εἶνε ὁ Νυμφίος, μοναδικὸς

καὶ ζηλότυπος Νυμφίος, καὶ ὁ λαὸς εἶνε ἡ νύμφη, ποὺ δὲν πρέπει νὰ ἐρωτοτροπῇ πρὸς ἄλλους θεούς. Στὴν Καινὴ Διαθήκη πολλὲς φορὲς ὡς Νυμφίος παρουσιάζεται ὁ Χριστός. Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος εἶπε, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Νυμφίος ποὺ ἔχει τὴ νύμφη. Καὶ ἐδῶ ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὑπενθυμίζοντας ἐμμέσως στοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰωάννου τὸ λόγο τοῦ διδασκάλου τους, παρουσιάζει τὸν ἑαυτό του ὡς Νυμφίο. Συνδέει μάλιστα τὴ νηστεία μὲ τὸν ἑαυτό του. Κάνει τὸ νόημα τῆς νηστείας χριστοκεντρικό.

Ἀλλ' ἀφοῦ κατὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Νυμφίος εἶνε ὁ Θεός, καὶ κατὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη ὁ Νυμφίος εἶνε ὁ Χριστός, εὔκολα βγαίνει τὸ συμπέρασμα: Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Θεός.

Τὸ αὐτὸ συμπέρασμα βγαίνει καὶ ἀπ' τὸ καθῆκον τῆς νηστείας. Ἀφοῦ, δηλαδή, συμφώνως πρὸς τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἡ νηστεία γίνεται γιὰ τὸ Θεό, καὶ συμφώνως πρὸς τὴν Καινὴ Διαθήκη ἡ νηστεία γίνεται γιὰ τὸ Χριστό, Χριστὸς καὶ Θεὸς εἶνε στὴν οὐσία ἕνας καὶ ὁ αὐτός.

Στίχ. 23-26: Ὁ Χριστὸς ἀνέστησε τὸ Ματθαῖο πνευματικῶς. Αὐτὴ ἡ ἀνάστασις ἦταν μεγάλο θαῦμα, ἀλλ' ἀόρατο. Καὶ γιὰ νὰ πιστεύσουν οἱ ἄνθρωποι στὸ ἀόρατο αὐτὸ θαῦμα τῆς πνευματικῆς ἀναστάσεως, ἔκανε κατόπιν ἕνα μικρότερο ἀλλ' ὁρατὸ θαῦμα σωματικῆς ἀναστάσεως. Ἀνέστησε τὴν κόρη τοῦ ἀρχισυναγώγου Ἰαείρου. Ἔτσι ὁ Χριστὸς ἀπέδειξε, ὅτι εἶνε ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις μὲ διπλῆ ἔννοια, βιολογικὴ καὶ πνευματική.

Στίχ. 33-35: Ὁ Χριστὸς ἔκανε πλῆθος θαύματα. Ἔβγαζε δαιμόνια καὶ θεράπευε κάθε νόσημα καὶ κά-

θε ἀρρώστια. Γέμισε τὴν Παλαιστίνη μὲ θαύματα. Ἀναρίθμητα τὰ θαύματα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ σὲ ὡρισμένα δίνονται ἀκριβῆ στοιχεῖα. Ἀναφέρονται ὁ χρόνος, ὁ τόπος καὶ τὸ πρόσωπο, στὸ ὁποῖο ἔγινε τὸ θαῦμα. Καὶ ἐὰν τὰ θαύματα ἦταν πλαστά, τί ἄλλο θὰ ἤθελαν οἱ Ἰουδαῖοι, ποὺ μισοῦσαν τὸ Χριστό; Θὰ ἔτρεχαν στοὺς τόπους, ποὺ λένε οἱ Εὐαγγελισταὶ ὅτι ἔγιναν θαύματα, θὰ ἐρευνοῦσαν τὴν κάθε περίπτωσι, καὶ κατόπιν θὰ διέψευδαν πανηγυρικὰ τοὺς Εὐαγγελιστάς. Θὰ ἔλεγαν παραδείγματος χάριν: «Ἐμεῖς ἐρευνήσαμε καὶ διαπιστώσαμε, ὅτι κανενὸς ἀρχισυναγώγου Ἰαείρου δὲν ἀναστήθηκε ἡ κόρη. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ γράφουν ψέματα». Ἀλλὰ τέτοιο πρᾶγμα δὲν εἶπαν οἱ Ἑβραῖοι, παρ᾿ ὅλη τὴν ἐχθρότητά τους πρὸς τὸν Ἰησοῦ. Ἀντιθέτως οἱ Ἑβραῖοι γράφουν μέσα στὸ Ταλμοὺδ (στὸ βιβλίο ποὺ περιλαμβάνει τὶς διδασκαλίες τῶν Γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων), ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε θαύματα, ἀλλὰ τὰ ἔκανε... μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Σατανᾶ, συκοφαντία ποὺ ἀναφέρει καὶ ἡ Καινὴ Διαθήκη, ὅπως στὸ κεφάλαιο ποὺ ἐξηγοῦμε (Ματθ. θ′ 34).

Συμφώνως, λοιπόν, καὶ μὲ τὴ μαρτυρία τῶν Ἑβραίων, τῶν πιὸ φανατικῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ Ἰησοῦς ἔκανε θαύματα.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ - ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΥΣ ΚΑΙ ΠΡΟΡΡΗΣΕΙΣ ΔΙΩΓΜΩΝ

Στὸ δέκατο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-23, ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: α') Ἡ ἐξουσία καὶ τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, στίχ. 1-4, β') Παραγγελίες τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, στίχ. 5-16, καὶ γ') Προρρήσεις τοῦ Χριστοῦ γιὰ διωγμοὺς τῶν Ἀποστόλων, στίχ. 17-23.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *ἐκβάλλειν* = νὰ βγάζουν.
3: *ὁ ἐπικληθεὶς* = ὁ ὁποῖος ἐπωνομάσθηκε.
4: *ὁ καὶ παραδοὺς* = ὁ ὁποῖος καὶ παρέδωσε.
5: *παραγγείλας* = ἀφοῦ ἔδωσε παραγγελίες, ἐντολὲς καὶ συστάσεις.
εἰς ὁδὸν ἐθνῶν = σὲ δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ στοὺς ἐθνικούς, στοὺς εἰδωλολάτρες.
μὴ ἀπέλθητε = μὴ μεταβῆτε, μὴ πᾶτε.
6: *τὰ ἀπολωλότα* = τὰ χαμένα.
οἶκος Ἰσραὴλ = ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἰσραήλ, τὸ Ἰσραηλιτικὸ ἔθνος.
8: *ἐγείρετε* = ν' ἀνασταίνετε.
9: *μὴ κτήσησθε* = νὰ μὴ ἔχετε.
10: *πήρα* = σάκκος, σακκίδιο, σακκούλι.

11: *εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθητε* = σὲ ὅποια δὲ πόλι μπῆτε.
κἀκεῖ = καὶ ἐκεῖ.
12: *ἀσπάσασθε* = χαιρετίσατε.
13: *καὶ ἐὰν μὲν ᾖ* = καὶ ἂν μὲν εἶνε.
ἐλθέτω = ἂς ἔλθῃ.
ἐὰν δὲ μὴ ᾖ = ἐὰν ὅμως δὲν εἶνε.
πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω = ἂς ἐπιστρέψῃ σὲ σᾶς.
14: *καὶ ὃς ἂν μὴ δέξηται ὑμᾶς* = καὶ ὅποιος δὲν θὰ σᾶς δεχθῇ.
15: *ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων* = μεγαλύτερη ἀνοχὴ θὰ δειχθῇ στοὺς κατοίκους τῆς χώρας τῶν Σοδόμων, ἐπιεικέστερα θὰ τιμωρηθοῦν οἱ Σοδομῖται.
16: *φρόνιμοι* = συνετοί, προσεκτικοί.
ἀκέραιοι = ἄδολοι, ἀθῷοι, ἀνεπίληπτοι, τέλειοι.
18: *ἕνεκεν ἐμοῦ* = γιὰ μένα.
εἰς μαρτύριον = γιὰ νὰ δώσετε μαρτυρία.
19: *δοθήσεται* = θὰ δοθῇ.
20: *ἐν ὑμῖν* = δι' ὑμῶν, διὰ μέσου ὑμῶν, μὲ ὄργανα σᾶς.
21: *ἐπαναστήσονται* = θὰ ἐπαναστατήσουν.
22: *ἔσεσθε μισούμενοι* = θὰ μισῆσθε.
ὑπὸ πάντων = ἀπ' ὅλους.
εἰς τέλος = μέχρι τέλους ἢ τελείως.
23: *οὐ μὴ τελέσητε* = δὲν θὰ τελειώσετε.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-4: Γιὰ νὰ κηρυχθῇ τὸ Εὐαγγέλιο καὶ νὰ ἐξαπλωθῇ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ, ὁ Χριστὸς δὲν διάλεξε σοφοὺς καὶ ἰσχυροὺς τῆς γῆς. Γιατὶ ἂν

διάλεγε σοφοὺς καὶ ἰσχυρούς, τότε οἱ ἐχθροὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ θὰ ἔλεγαν, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ ἐπικράτησίς του ὀφείλονται σὲ ἀνθρώπινη σοφία καὶ ἰσχύ. Ὁ Χριστὸς διάλεξε δώδεκα ἁπλοϊκοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοὺς ἔδωσε οὐράνια ἐξουσία καὶ σοφία, γιὰ νὰ κηρύττουν τὶς μεγαλύτερες ἀλήθειες στὸν κόσμο καὶ νὰ κάνουν θαύματα, καὶ ἔτσι νὰ κατορθώσουν τὸ μεγαλύτερο κατόρθωμα τῶν αἰώνων, τὴ μεταβολὴ τοῦ κόσμου καὶ ἐξάπλωσι καὶ ἐπικράτησι τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Οἱ Ἀπόστολοι εἶνε οἱ μεγαλύτεροι σοφοί, οἱ μεγαλύτεροι πνευματικοὶ κατακτηταὶ καὶ οἱ μεγαλύτεροι εὐεργέτες τῆς ἀνθρωπότητος μετὰ τὸ Χριστό. Καὶ σήμερα ἐξακολουθοῦν νὰ εὐεργετοῦν τὸν κόσμο καὶ νὰ πιάνουν στὰ χρυσᾶ δίχτυα τοῦ Εὐαγγελίου τους ἐκλεκτὲς ψυχές. Τὸ καταπληκτικὸ φαινόμενο τῶν ἀγραμμάτων Ἀποστόλων, ποὺ ξεπέρασαν σὲ σοφία καὶ ἐπιτυχία ὅλους τοὺς σοφοὺς καὶ ἰσχυροὺς τοῦ κόσμου, εἶνε μιὰ μεγάλη ἀπόδειξις, ὅτι ἡ Θρησκεία μας εἶνε ἀπ' τὸ Θεό.

Ἀνάμεσα στοὺς δώδεκα ἦταν καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης. Ὁ Χριστὸς κάλεσε καὶ τὸν Ἰούδα καὶ τὸν ἔκανε Ἀπόστολο ἐν γνώσει του, ὅτι θὰ γινόταν κλέπτης καὶ προδότης. Γιατί τὸν κάλεσε; Γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπη του καὶ πρὸς αὐτόν, γιὰ νὰ δείξῃ ἐπίσης πόσο ὀλέθριο κακὸ μπορεῖ νὰ συμβῇ σὲ μιὰ ψυχή, ἐὰν δὲν προσέχῃ καὶ ἀφήνεται νὰ κυριαρχῆται ἀπ' τὰ πάθη, μάλιστα ἀπ' τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας. Τρία χρόνια ὁ Ἰούδας ἦταν κοντὰ στὸ Χριστό, ἄκουσε τὰ ὡραιότερα λόγια, εἶδε τὰ μεγαλύτερα θαύματα, κήρυττε καὶ ἔκανε καὶ ὁ ἴδιος θαύματα, εἶδε τὸ λαμπρότερο παράδειγμα ζωῆς, καὶ ὅμως, ἐπειδὴ δὲν

πρόσεξε, κατάντησε κλέπτης καὶ προδότης τοῦ Χριστοῦ καὶ τερμάτισε τὴ ζωή του μὲ αὐτοκτονία.

Ἀδελφοί! Προσοχὴ μεγάλη στοὺς ἑαυτούς μας! Μὲ φόβο καὶ τρόμο νὰ ἐργαζώμεθα γιὰ τὴ σωτηρία μας.

Ἡ θλιβερὴ περίπτωσις τοῦ Ἰούδα μᾶς δίνει καὶ ἕνα ἄλλο δίδαγμα: Ἀφοῦ μέσα στοὺς δώδεκα ὑπῆρχε καὶ ἕνας ἀνάξιος, νὰ μὴ σκανδαλιζώμεθα, ἂν σὲ κάθε ἐποχὴ μέσα στὸ ἱερατεῖο ὑπάρχουν καὶ ἀνάξιοι. Καὶ νὰ μὴ συγχέωμε καὶ ταυτίζωμε τὴ Θρησκεία μὲ τὰ πρόσωπα. Ἄλλο ἡ Θρησκεία καὶ ἄλλο οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Θρησκείας. Καὶ δόξα τῷ Θεῷ, διότι πάντοτε ἡ Θρησκεία μας ἔχει καὶ ἀξίους ἀντιπροσώπους, καὶ ἁγίους, καὶ θαυματουργοὺς ἀκόμη.

Στίχ. 8: «*Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρὰν δότε*». Ἕνας ἀπὸ τοὺς ὡραιοτέρους λόγους καὶ μία ἀπὸ τὶς σοβαρώτερες παραγγελίες τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς, καὶ πρὸς ὅλους βεβαίως τοὺς ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου ὅλων τῶν αἰώνων. Οἱ ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου, ἂν θέλουν νὰ εἶνε γνήσιοι μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ διάδοχοι τῶν Ἀποστόλων καὶ ν' ἀσκοῦν σπουδαία ἐπίδρασι στὸ λαό, ἂς μὴ μεταβάλλουν τὴ Θρησκεία σὲ ἐμπόριο, ἀλλ' ἂς δίδουν παράδειγμα ἀφιλοχρηματίας, ἁπλότητος, λιτότητος καὶ αὐταπαρνήσεως. Δωρεὰν λαμβάνουν ἀπ' τὸ Χριστὸ τὴ Χάρι, –γι' αὐτὸ ἄλλωστε λέγεται Χάρις–, δωρεὰν πρέπει καὶ νὰ τὴ μεταδίδουν. Νὰ ἀρκοῦνται μόνο στὴν τροφή τους, στὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴ συντήρησί τους. Ἔτσι γινόταν στοὺς πρώτους αἰῶνες τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοὺς αἰῶνες τῆς δόξης. Τὸ ἱερατεῖο δὲν εἶχε τότε κρατικοὺς μισθούς. Οὔτε διατιμήσεις

μυστηρίων καὶ «τυχερὰ» ὑπῆρχαν τότε. Ἀλλ' ὁ εὐσεβὴς λαὸς συντηροῦσε τοὺς κληρικούς του μὲ προαιρετικὴ εἰσφορά. Ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ πάλι, γιὰ νὰ τεθῇ τέρμα στὴ δουλικὴ ἐξάρτησι ἀπὸ τὸ κράτος, στὴ σιμωνία καὶ στὸ σκανδαλισμὸ ψυχῶν. Σύνθημα τοῦ πιστοῦ λαοῦ: «Δωρεὰν Θρησκεία!».

Στίχ. 14-15: Οἱ κάτοικοι τῶν Σοδόμων καὶ τῆς Γομόρρας, ὅπως εἶνε γνωστό, διέπρατταν τὰ φρικτότερα αἴσχη, τὰ παρὰ φύσιν ἁμαρτήματα. Εἶχαν καταντήσει χειρότεροι ἀπὸ τὰ ζῷα. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς τοὺς τιμώρησε παραδειγματικά. Ἔρριξε φωτιὰ καὶ θειάφι καὶ τοὺς ἔκαψε. Καὶ ἐκεῖ, ποὺ ἄλλοτε ἦταν ἡ εὔφορη χώρα καὶ οἱ ἁμαρτωλὲς πόλεις της, ἔγινε ἡ Νεκρὰ Θάλασσα. Καὶ ἡ φράσις *«Σόδομα καὶ Γόμορρα»* ἔγινε παροιμιώδης καὶ σημαίνει τὴν ἀνηθικότητα καὶ τὴν ἀκολασία.

Ἀλλὰ τί λέγει ὁ Χριστός; Ἕνα πολὺ φοβερὸ λόγο. Γι' αὐτούς, ποὺ δὲν δέχονται τὸ λόγο τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου πρέπει νὰ ἐκτινάζῃ καὶ τὸν κονιορτὸ τῶν ποδιῶν του! Ἀπὸ τὸν τόπο τῶν καταφρονητῶν τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου οἱ κήρυκες νὰ μὴ δέχωνται οὔτε τὴ σκόνη, ποὺ κολλάει στὰ πόδια τους, ἀλλὰ νὰ τὴν ἐκτινάζουν σὲ ἔνδειξι διαμαρτυρίας! Καὶ τὸ ἀκόμη φοβερώτερο: Αὐτοί, ποὺ δὲν δέχονται τὸ λόγο τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως θὰ τιμωρηθοῦν σκληρότερα ἀπ' τοὺς ἐλεεινοὺς ἐκείνους κατοίκους τῶν Σοδόμων καὶ τῆς Γομόρρας, ποὺ διέπρατταν τὰ ἀκατονόμαστα αἴσχη. Οἱ καταφρονηταὶ τοῦ Εὐαγγελίου χειρότεροι καὶ ἀπ' τοὺς Σοδομῖτες! Σκεφθήκαμε ἄραγε ποτὲ καὶ αἰσθανθήκαμε, ἀδελφοί μου, ὅτι εἶνε

τόσο φρικτὸ ἁμάρτημα τὸ νὰ μὴ ἔχῃ κανεὶς τὴν ὄρεξι ν' ἀκούσῃ καὶ νὰ διαβάσῃ τὸ Εὐαγγέλιο; Σκεφθήκαμε καὶ αἰσθανθήκαμε, ὅτι ἡ περιφρόνησις καὶ ἡ χλεύη εἰς βάρος τοῦ Εὐαγγελίου θὰ τιμωρηθῇ σκληρότερα καὶ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα τῶν Σοδομιτῶν; Ἀλλοίμονο στὸ σημερινὸ κόσμο, ποὺ τοῦ δίνονται τόσες εὐκαιρίες νὰ γνωρίσῃ τὸ Εὐαγγέλιο, καὶ ὅμως αὐτὸς τὸ περιφρονεῖ καὶ τὸ χλευάζει, χλευάζοντας καὶ ὀνομάζοντας τρελλοὺς τοὺς ἐλαχίστους ἀνθρώπους ποὺ τὸ ἀγαποῦν, τὸ κρατοῦν στὰ χέρια, τὸ διαβάζουν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὸ ἐφαρμόζουν.

Στίχ. 16: *«Γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί»*. Ὁ ὄφις, λέγει τὸ βιβλίο τῆς Γενέσεως, ἦταν τὸ φρονιμώτερο ἀπὸ τὰ ζῷα τοῦ Παραδείσου. Ἦταν, δηλαδή, τὸ ἐξυπνότερο ζῷο. Καὶ τώρα φαίνεται ἡ φρόνησις τοῦ ὄφεως. Ὅταν κινδυνεύῃ, προστατεύει τὸ κυριώτερο μέρος τοῦ σώματός του, τὸ κεφάλι. Ἡ περιστερὰ ἔχει ἀκεραιότητα. Εἶνε, δηλαδή, ἄδολο, ἄκακο, ἀθῷο, τέλειο πτηνό.

Ὁ Χριστὸς συνιστᾷ στοὺς Ἀποστόλους, καὶ σὲ ὅλους βεβαίως τοὺς ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοὺς χριστιανούς γενικῶς, νὰ μιμοῦνται τὴ φρόνησι τοῦ ὄφεως. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ, ὅτι ἔτσι συνιστᾷ τὴν πονηρία, σπεύδει καὶ συνιστᾷ καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς περιστερᾶς. Νὰ εἴμεθα *«φρόνιμοι ὡς ὄφεις»*, εὐφυεῖς δηλαδή, ἔξυπνοι, συνετοὶ στὰ λόγια καὶ στὶς ἐνέργειές μας, ἀλλ' ὄχι πονηροί. Ἀντιθέτως νὰ εἴμεθα *«ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί»*, ἄδολοι δηλαδή, ἄκακοι, ἀθῷοι, τέλειοι.

Ὁ κόσμος εἶνε κακός, ἀντιδραστικός, ἀντίχριστος καὶ ἀντίθεος. Γι' αὐτὸ οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ πολι-

τεύωνται μὲ σύνεσι μέσα στὸν κόσμο, ὥστε νὰ μὴ προκαλοῦν περιττὲς ἀντιδράσεις. Πολλὲς ὅμως φορὲς ἡ ἔννοια τῆς συνέσεως παρεξηγεῖται καὶ οἱ χριστιανοί, μὲ τὴν πρόφασι τῆς συνέσεως, δεικνύουν πονηρία. Ἐνῷ ὑπάρχουν περιπτώσεις, ποὺ εἶνε ἀνάγκη νὰ μιλοῦν καὶ νὰ ἐνεργοῦν καὶ νὰ δίδουν τὴ μαρτυρία τῆς πίστεώς των, ἔστω καὶ ἂν προκληθοῦν ἀντιδράσεις, αὐτοὶ σιωποῦν ἀπὸ ἔνοχη σκοπιμότητα, ἀπὸ καιροσκοπισμό, ἀπὸ ἰδιοτέλεια, ἀπὸ ὑλικὸ καὶ ἀτομικὸ συμφέρον καὶ ἀπὸ δειλία, γιὰ ν' ἀποφεύγουν τὶς ἀντιδράσεις καὶ τὶς περιπέτειες καὶ νὰ ζοῦν ἥσυχοι. Ἂν ἔκαναν τὸ ἴδιο καὶ οἱ Ἀπόστολοι, δὲν θὰ εἶχαν περιπέτειες καὶ μαρτυρικὸ θάνατο. Ἀλλ' οἱ Ἀπόστολοι ἐμιμοῦντο τὴ σύνεσι τοῦ ὄφεως, ὄχι τὴν πονηρία, γιὰ νὰ δύνανται ἔτσι νὰ μιμοῦνται συγχρόνως καὶ τὴν ἀθῳότητα τῆς περιστερᾶς.

Στίχ. 20: Ἀφοῦ τὸ Πνεῦμα δύναται νὰ λαλῇ, εἶνε πρόσωπο. Καὶ ἀφοῦ δύναται νὰ λαλῇ συγχρόνως σὲ πολλὰ πρόσωπα, εἶνε πανταχοῦ παρόν, καὶ ἄρα εἶνε Θεός. Ποῦ εἶνε οἱ πνευματομάχοι Χιλιασταί, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται, ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δὲν εἶνε πρόσωπο καὶ Θεός;

ΑΦΟΒΙΑ - ΟΜΟΛΟΓΙΑ
ΔΙΧΑΣΜΟΙ - ΑΝΤΑΜΟΙΒΕΣ

Στοὺς στίχους 24-42 τοῦ δεκάτου κεφαλαίου τοῦ Ματθαίου περιέχονται: **α')** Ἐνθαρρυντικοὶ λόγοι τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Ἀποστόλους ἐν ὄψει διωγμῶν, στίχ. 24-33, **β')** Λόγοι τοῦ Χριστοῦ γιὰ διαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπαρνήσεις ἐξ αἰτίας αὐτοῦ, στίχ. 34-39, καὶ *γ')* Λόγοι τοῦ Χριστοῦ γιὰ ἀμοιβές, στίχ. 40-42.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

24: *οὐκ ἔστι* = δὲν εἶνε, δὲν ὑπάρχει.
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον = παραπάνω ἀπ' τὸ διδάσκαλο.
25: *ἵνα γένηται* = νὰ γίνῃ.
ἐκάλεσαν = ὠνόμασαν.
26: *κεκαλυμμένον* = σκεπασμένο, μυστικό, ἰδιαίτερο.
ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται = τὸ ὁποῖο δὲν θὰ ἀποκαλυφθῇ, φανερωθῇ.
ὃ οὐ γνωσθήσεται = τὸ ὁποῖο δὲν θὰ γνωσθῇ.
27: *ἐν τῇ σκοτίᾳ* = κρυφίως, κατ' ἰδίαν, ἰδιαιτέρως.
ἐν τῷ φωτὶ = δημοσίως.
εἰς τὸ οὖς = στὸ αὐτί, ψιθυριστά.
ἐπὶ τῶν δωμάτων = πάνω ἀπ' τὶς ταράτσες, φανερά.
28: *ἀποκτέννω* = ἀποκτείνω, φονεύω.

ἀπολέσαι = νὰ ρίξῃ στὴν ἀπώλεια, στὴ συμφορά, στὴ δυστυχία.
ἐν γεέννῃ = μέσα στὴ γέεννα, στὴ φωτιά, στὴν κόλασι.

29: *στρουθία* = σπουργίτια.
ἀσσάριον = ρωμαϊκὸ νόμισμα ἀξίας ἑνὸς δεκάτου τῆς δραχμῆς, μιᾶς δεκάρας δηλαδή.
οὐ πεσεῖται = δὲν θὰ πέσῃ (νεκρό).

32: *ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ* = ὅποιος κάνει ὁμολογία γιὰ μένα, ὅποιος μὲ ὁμολογήσει.

34: *βαλεῖν εἰρήνην* = νὰ φέρω εἰρήνη.

37: *ὁ φιλῶν* = ὅποιος ἀγαπάει.
ὑπὲρ ἐμὲ = παραπάνω ἀπὸ μένα.

39: *ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ* = ὅποιος θὰ σώσῃ τὸν ἑαυτό του (ἀποφεύγοντας τὸ μαρτύριο).
ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ = ὅποιος θὰ θυσιάσῃ τὸν ἑαυτό του.
ἕνεκεν ἐμοῦ = γιὰ μένα.
εὑρήσει = θὰ σώσῃ.

41: *εἰς ὄνομα προφήτου* = μὲ τὴν ἰδιότητα τοῦ προφήτου.

42: *οὐ μὴ ἀπολέσει* = δὲν θὰ χάσῃ.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 24-25: Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Διδάσκαλος καὶ ὁ Κύριος, ἐμεῖς εἴμαστε οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ δοῦλοι του. Στὸ Διδάσκαλο καὶ Κύριό μας οἱ ἄνθρωποι φέρθηκαν μὲ ἀσέβεια καὶ σκληρότητα. Αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἔβγαζε δαιμόνια καὶ τὰ ἔκανε νὰ τρέμουν καὶ νὰ φρίττουν, οἱ ἄνθρωποι ἔφθασαν στὴ φρικτὴ βλασφημία νὰ ὀνομάσουν Βεελζεβούλ, ἄρχοντα τῶν δαιμονίων! Καὶ στὸ

τέλος ἔφθασαν στὸ σημεῖο νὰ τὸν ἐκτελέσουν μὲ τὸν πλέον ἐπονείδιστο καὶ φρικτὸ τρόπο. Ἂν λοιπὸν στὸ Διδάσκαλο καὶ Κύριό μας φέρθηκαν οἱ ἄνθρωποι ἔτσι, πῶς ἐμεῖς μποροῦμε νὰ ἔχωμε τὴν ἀξίωσι νὰ μᾶς φερθοῦν καλύτερα; Νὰ εἴμαστε εὐχαριστημένοι, ἂν ἐμεῖς, οἱ μαθηταὶ καὶ δοῦλοι, ἔχωμε τὴν ἴδια μεταχείρισι μὲ τὸ διδάσκαλο καὶ Κύριο.

Στίχ. 26-27: Οἱ ἄνθρωποι συκοφαντοῦν. Συκοφάντησαν τὸ Χριστό, ὀνομάζοντας αὐτὸν Βεελζεβούλ. Πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ μὴ συκοφαντοῦν καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Χριστοῦ; Ἡ δὲ συκοφαντία εἶνε πολὺ βαρὺ πρᾶγμα. Εὐαίσθητοι ἄνθρωποι δὲν ὑποφέρουν τὴ συκοφαντία. Προτιμοῦν θάνατο παρὰ συκοφαντία. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς λέγει πρὸς τοὺς μαθητάς του, καὶ πρὸς ὅλους βεβαίως τοὺς πιστούς, νὰ μὴ δειλιοῦν καὶ πτοοῦνται ἀπ᾽ τὴ συκοφαντία. Διότι τελικῶς ἡ ἀλήθεια θὰ φανερωθῇ καὶ ἡ ἀρετὴ θὰ λάμψῃ καὶ ἡ συκοφαντία θὰ διαλυθῇ. Καὶ ἂν αὐτὸ δὲν συμβῇ τώρα, θὰ συμβῇ τὴν ἡμέρα τῆς δευτέρας παρουσίας, ὁπότε ὁ Χριστὸς θὰ φανερώσῃ τὰ κρυπτά, καλὰ καὶ κακά, πρὸς δόξαν τῶν ἀγαθῶν καὶ καταισχύνην τῶν ἀσεβῶν.

Οἱ κήρυκες τοῦ θείου λόγου ὑπόκεινται περισσότερο στὸν κίνδυνο τῆς συκοφαντίας. Διότι κηρύττουν πράγματα ποὺ ἐλέγχουν τὸν κόσμο, πράγματα δυσάρεστα καὶ πικρά, ποὺ προκαλοῦν ἀντιδράσεις. Καὶ ἐπειδὴ ὑπόκεινται περισσότερο στὸν κίνδυνο τῆς συκοφαντίας, ὑπόκεινται περισσότερο καὶ στὸν κίνδυνο τῆς δειλίας. Φοβούμενοι, δηλαδή, τὴ συκοφαντία, κινδυνεύουν νὰ ὑποστείλουν τὴ σημαία τοῦ κηρύγματος καὶ νὰ παύσουν νὰ λένε τὴν

ἀλήθεια. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος στοὺς ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου συνιστᾷ νὰ μὴ δειλιοῦν, ἀλλὰ νὰ κηρύττουν τὴν ἀλήθεια μὲ παρρησία.

Στίχ. 28-31: Ὁ θάνατος θεωρεῖται φοβερὸ πρᾶγμα, μάλιστα ὁ βίαιος καὶ βασανιστικὸς θάνατος. Ὁ Χριστὸς λέγει, ὅτι οἱ μαθηταί του θὰ διωχθοῦν μέχρι θανάτου ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ φοβηθοῦν. Διότι οἱ διῶκτες φονεύουν μόνο τὸ σῶμα. Ὁ δὲ ἄνθρωπος δὲν εἶνε μόνο σῶμα. Εἶνε καὶ ψυχή, κυρίως ψυχή. Τὴ δὲ ψυχή, ὅσο καὶ ἂν θελήσουν οἱ διῶκτες, δὲν μποροῦν νὰ θανατώσουν. Ἡ ψυχὴ εἶνε ἀθάνατη. Οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ φοβοῦνται μόνο τὸ Θεό, ποὺ ἔχει τὴ δύναμι νὰ ρίξῃ καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ μέσα στὴ συμφορὰ τῆς γεέννης, τῆς κολάσεως δηλαδή.

Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου εἶνε ὁλοκάθαρη ἀπόδειξις, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε μόνο σῶμα, ὅπως λένε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, ἀλλ' ἔχει δύο συστατικά, ἕνα θνητὸ καὶ ἕνα ἀθάνατο, σῶμα καὶ ψυχή. Αὐτὸς ὁ λόγος εἶνε ἐπίσης ὁλοκάθαρη ἀπόδειξις, ὅτι ἡ κόλασις δὲν εἶνε ἐκμηδένισις, ὅπως διδάσκουν οἱ Χιλιασταί, ἀλλ' εἶναι πρᾶγμα χειρότερο ἀπὸ τὸ θάνατο, τρομερὴ συμφορὰ καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ καὶ γιὰ τὸ σῶμα. Γιὰ τὸ σῶμα βεβαίως μετὰ τὴν κοινὴ ἀνάστασι.

Οἱ διωγμοὶ καὶ οἱ θανατώσεις τῶν πιστῶν δὲν γίνονται ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἕνα σπουργιτάκι δὲν πέφτει νεκρό, ἂν δὲν θέλῃ ὁ Θεός. Πολὺ περισσότερο δὲν θανατώνεται ὁ πιστός, ἂν δὲν ἐπιτρέψῃ ὁ Θεός. Καὶ οἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς τοῦ πιστοῦ εἶνε ἀριθμημένες ἀπ' τὸ Θεό. Καὶ οἱ λεπτομέρειες, δηλαδή,

τῆς ζωῆς τοῦ πιστοῦ προσέχονται ἀπ' τὸ Θεό. Καὶ ἂν οἱ πιστοὶ θανατώνωνται, αὐτὸ ἐπιτρέπεται ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ τὸ πνευματικό τους συμφέρον, γιὰ νὰ λάβουν τὸ μισθὸ καὶ τὶς δόξες τοῦ μαρτυρίου.

Στίχ. 32-39: Ὁ Χριστὸς ἔχει τὴν ἀξίωσι, ὄχι μόνο νὰ τὸν πιστεύουν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν καρδιά τους, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν ὁμολογοῦν, ἔστω καὶ ἂν ἡ ὁμολογία προκαλῇ διαφόρων εἰδῶν διωγμοὺς καὶ αὐτὸ τὸ θάνατο. Ἡ ὁμολογία, εἴτε μὲ κήρυγμα, εἴτε μὲ συζήτησι, εἴτε μὲ διάφορες ἐνέργειες καὶ πράξεις τῆς ζωῆς, εἶνε ἀναγκαία γιὰ νὰ γίνεται ὁ Χριστὸς γνωστὸς καὶ νὰ πιστεύουν οἱ καλοπροαίρετοι καὶ νὰ εἶνε ἀναπολόγητοι οἱ κακοπροαίρετοι καὶ ἄπιστοι.

Ἡ πίστις καὶ ἡ ὁμολογία προκαλεῖ, ἐπίσης, οἰκογενειακὲς ἀναστατώσεις, διαιρέσεις καὶ πόλεμο μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ὅσα μέλη τῆς οἰκογενείας δὲν πιστεύουν στὸ Χριστό, διατίθενται δυσμενῶς ἀπέναντι τῶν προσώπων ποὺ πιστεύουν, τὰ σχολιάζουν δυσμενῶς καὶ φθάνουν μέχρι τοῦ σημείου νὰ τὰ μισοῦν καὶ νὰ τὰ διώκουν. Ἔτσι ὁ Χριστός, ποὺ ἦρθε νὰ φέρῃ στὸν κόσμο τὴν εἰρήνη καὶ εἶνε ὁ Ἄρχων τῆς εἰρήνης, ἐξ αἰτίας τῆς πίστεως τῶν μὲν καὶ τῆς ἀπιστίας τῶν δὲ δημιουργεῖ, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ, διαίρεσι καὶ πόλεμο μέσα στὰ σπίτια. Αὐτὸ τὸ νόημα ἔχουν τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἦλθε νὰ βάλῃ *«μάχαιραν»*.

Ὁ Χριστός, ἐπίσης, ἔχει τὴν ἀξίωσι νὰ τὸν ἀγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος περισσότερο ἀπ' τοὺς γονεῖς του, περισσότερο ἀπ' τὰ παιδιά του καὶ περισσότερο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Γιὰ τὸ Χριστὸ ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν παραστῇ ἀνάγκη, πρέπει νὰ παραμερίσῃ

καὶ νὰ θυσιάσῃ καὶ γονεῖς καὶ τέκνα καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Καὶ ἂν δὲν τὸ αἰσθάνεται καὶ δὲν τὸ κάνῃ αὐτό, εἶνε ἀνάξιος τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τόσο μεγάλη ἀξίωσι κανεὶς δὲν παρουσιάσθηκε ποτέ. Ὁ Χριστὸς παρουσιάσθηκε μ᾽ αὐτὴ τὴν ἀξίωσι, γιατὶ δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος· εἶνε Θεός. Αὐτὸς μᾶς δημιούργησε. Αὐτὸς μᾶς δίνει καὶ γονεῖς καὶ τέκνα καὶ ὅ,τι ἄλλο προσφιλές. Αὐτὸς θυσιάσθηκε γιὰ μᾶς. Καὶ αὐτὸς εἶνε δίκαιο νὰ ἀγαπᾶται περισσότερο ἀπ᾽ ὅλους. Καὶ ὅποιος δὲν ἀγαπάει τὸ Χριστὸ περισσότερο ἀπ᾽ ὅλους, εἶνε χυδαῖος ἄνθρωπος καὶ ἀναθεματισμένος. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, τὸ ἡφαίστειο τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, εἶπε τὸ φοβερὸ τοῦτο λόγο: «Ὅποιος δὲν ἀγαπάει τρυφερὰ τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό, νὰ εἶνε ἀναθεματισμένος! Μαρὰν ἀθὰ» (Α΄ Κορ. ιστ΄ 22). Καὶ ὁ Χριστὸς ἐδῶ λέγει τὸν ἄλλο φοβερὸ λόγο, ὅτι τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως θ᾽ ἀρνηθῇ τοὺς ἀρνητάς του. Ἀρνηταὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ γίνονται ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀγαποῦν τὸ Χριστὸ περισσότερο ἀπ᾽ ὅλα τὰ πράγματα καὶ ἀπ᾽ ὅλα τὰ πρόσωπα.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΓΚΩΜΙΑΖΕΙ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗ, ΤΑΛΑΝΙΖΕΙ ΠΟΛΕΙΣ, ΔΟΞΟΛΟΓΕΙ ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ

Στὸ ἑνδέκατο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου περιέχονται: α') Ἕνα ἐρώτημα τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Κυρίου μὲ ἔργα καὶ λόγο, στίχ. 1-6, β') Τὸ ἐγκώμιο τοῦ Κυρίου γιὰ τὸν Ἰωάννη, στίχ. 7-15, γ') Λόγοι τοῦ Κυρίου γιὰ τὴ δικαίωσι τῆς θείας σοφίας, στίχ. 16-19, δ') Ταλανισμὸς πόλεων, στίχ. 20-24, καὶ ε') Δοξολογία τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Πατέρα, στίχ. 25-30.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *ἐτέλεσε διατάσσων* = τελείωσε νὰ δίνῃ ἐντολὲς καὶ ὁδηγίες.
2: *πέμψας* = ἀφοῦ ἔστειλε.
5: *χωλοὶ* = κουτσοί.
ἐγείρονται = ἀνασταίνονται.
7: *ἤρξατο* = ἄρχισε.
θεάσασθαι = νὰ ἰδῆτε.
8: *ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον* = μὲ μαλακὰ καὶ πολυτελῆ ροῦχα ντυμένον.

10: *ἄγγελος* = ἀγγελιαφόρος, ἀπεσταλμένος.
κατασκευάσει = θὰ ἑτοιμάσῃ.
11: *οὐκ ἐγήγερται* = δὲν ἀνεφάνη, δὲν παρουσιάσθηκε.
ἐν γεννητοῖς γυναικῶν = μεταξὺ αὐτῶν ποὺ γεννῶνται ἀπὸ γυναῖκες, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.
μείζων = μεγαλύτερος.
12: *ἕως ἄρτι* = ἕως τώρα.
βιάζεται = τρέχει γρήγορα, σπεύδει.
βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτὴν = τὴν ἁρπάζουν ὅσοι τρέχουν, σπεύδουν
16: *ἐν ἀγοραῖς* = σὲ ὁμάδες.
τοῖς ἑταίροις = στοὺς συμπαῖκτες.
17: *ηὐλίσαμεν ὑμῖν* = σᾶς παίξαμε αὐλό, φλογέρα.
οὐκ ὠρχήσασθε = δὲν χορέψατε.
οὐκ ἐκόψασθε = δὲν κλάψατε.
19: *καὶ ἐδικαιώθη* = ἀλλὰ δικαιώθηκε.
20: *ἤρξατο ὀνειδίζειν* = ἄρχισε νὰ ταλανίζῃ.
21: *εἰ ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις* = ἐὰν γίνονταν τὰ θαύματα.
πάλαι ἂν μετενόησαν = ἀπὸ πολὺν καιρὸ θὰ μετανοοῦσαν.
ἐν σάκκῳ = μὲ χονδρὸ τρίχινο ἔνδυμα.
ἐν σποδῷ = μὲ στάχτη (στὸ κεφάλι).
22: *ἀνεκτότερον ἔσται* = ἐπιεικέστερα θὰ κριθοῦν.
25: *ἐξομολογοῦμαί σοι* = σὲ δοξολογῶ.
σοφὸς = αὐτὸς ποὺ ξέρει πολλά.
συνετὸς = αὐτὸς ποὺ καταλαβαίνει τὰ δυσνόητα.
26: *ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἐνώπιόν σου* = διότι ἔτσι εὐδόκησες, διότι ἔτσι θέλησες.
27: *ἐπιγινώσκω* = γνωρίζω.
ᾧ ἐὰν βούληται = σὲ ὅποιον θέλει.

28: *οἱ κοπιῶντες* = οἱ κουρασμένοι.
πεφορτισμένοι = καταπονημένοι.
29: *ἄρατε* = σηκῶστε.
μάθετε ἀπ' ἐμοῦ = μάθετε γιὰ μένα.
πρᾷος = συγκαταβατικός.
ἐφ' ὑμᾶς = ἐπάνω σας.
30: *χρηστὸς* = μαλακός, ἀνεπαχθής.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 2-6: Ὁ Ἰωάννης, ὁ μεγάλος ἀσκητής, ἀλλὰ καὶ μεγάλος κήρυκας τῆς ἀληθείας καὶ ἐλεγκτὴς τῆς ἁμαρτίας, κλείσθηκε στὴ φυλακή, ἐπειδὴ ἤλεγχε τὴν ἀνομία, ἐπειδὴ ἔλεγε στὸν Ἡρώδη, *«Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου»*, δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται δηλαδὴ νὰ ἔχῃς τὴ γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου λυπήθηκαν γιὰ τὴ φυλάκισι τοῦ διδασκάλου τους. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦταν σὲ θέσι νὰ καταλάβουν, ὅτι ὁ σκοπὸς τοῦ Ἰωάννου ἦταν νὰ προετοιμάσῃ τὶς ψυχὲς γιὰ τὸν Ἰησοῦ, καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἀνώτερος τοῦ διδασκάλου τους, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Μεσσίας, γι' αὐτὸ ζηλοτυποῦσαν λέγοντας, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀποκτοῦσε μεγαλύτερη ἐπιρροὴ πάνω στὸ λαὸ καὶ περισσοτέρους ὀπαδούς. Ὅταν εἶδαν μάλιστα τὸ δικό τους διδάσκαλο νὰ ρίχνεται στὶς φυλακές, λυπήθηκαν ἀκόμη περισσότερο καὶ σκανδαλίσθηκαν καὶ γόγγυσαν. Καὶ εἶπαν περίπου στὸν Ἰωάννη: Νά! Αὐτός, γιὰ τὸν ὁποῖο σὺ ἔδωσες μαρτυρία, κατακτᾷ συνεχῶς ἔδαφος καὶ δοξάζεται ἀπ' τὸ λαό, ἐνῷ σὺ μειώθηκες καὶ σαπίζεις στὴ φυλακή. Καὶ ἂν αὐτὸς ἦταν πράγματι ὁ Μεσσίας καὶ

ὁ Λυτρωτὴς ποὺ περιμέναμε, πῶς θὰ ἄφηνε νὰ καταλήξῃς σὺ στὴ φυλακή;

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου δὲν εἶχαν καταλάβει τὸ κήρυγμα τοῦ διδασκάλου τους. Γι' αὐτὸ ἀμφέβαλλαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ Μεσσίας καὶ ὁ Σωτήρ. Καὶ ὁ Ἰωάννης, πληροφορηθεὶς τὰ θαυμαστὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ δὲν πείθονταν στὰ λόγια του, τοὺς ἔστειλε νὰ ἰδοῦν τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ νὰ πεισθοῦν ἀπὸ τὰ ἔργα. Καὶ τοὺς εἶπε νὰ ρωτήσουν τὸν Ἰησοῦ: «Σὺ εἶσαι αὐτός, ποὺ ἔλεγαν οἱ προφῆτες ὅτι ἔρχεται, ἢ περιμένουμε ἄλλον;». Ὁ Ἰωάννης δὲν ἀμφέβαλλε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ Μεσσίας. Πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ ἀμφιβάλλῃ αὐτός, ποὺ εἶδε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο νὰ κατέρχεται στὴν κορυφὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἄκουσε τὸν Πατέρα νὰ βεβαιώνῃ, *«Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός»*; Πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ ἀμφιβάλλῃ αὐτός, ποὺ μαρτύρησε μὲ φωνὴ μεγάλη, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ ἰσχυρότερός του, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἀμνὸς καὶ ὁ Νυμφίος; Πῶς ἦταν δυνατὸ νὰ ἀμφιβάλλῃ αὐτός, ποὺ εἶχε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο ἐκ κοιλίας μητρὸς καὶ σκίρτησε γιὰ τὸ Χριστὸ μέσα ἀπὸ τὴν κοιλία τῆς μητέρας του; Καὶ πῶς ὁ Χριστὸς ποὺ εἶπε, «Μακάριος ὅποιος δὲν σκανδαλισθῇ ὡς πρὸς ἐμένα», τὴν ἴδια ὥρα θὰ ἔπλεκε τὸ ἐγκώμιο τοῦ Ἰωάννου ὡς τοῦ μεγαλυτέρου ἁγίου, ἂν τὴν ὥρα ἐκείνη ὁ Ἰωάννης ἦταν κλονισμένος ἀπέναντί του; Ὄχι, δὲν ἀμφέβαλλε ὁ Ἰωάννης, ὅπως νομίζουν μερικοί, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰωάννου ἀμφέβαλλαν.

Ὁ Ἰησοῦς στὸ ἐρώτημα τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰωάννου ἀπαντᾷ ὄχι μὲ λόγια, ἀλλὰ μὲ ἔργα. Κάνει ἕνα πλῆθος θαυμάτων τὴν ὥρα ἐκείνη καὶ λέγει σ' αὐτούς: Πηγαίνετε νὰ διηγηθῆτε στὸν Ἰωάννη ὅσα

ἀκούετε καὶ βλέπετε. Τυφλοὶ βλέπουν, κουτσοὶ περιπατοῦν, λεπροὶ καθαρίζονται ἀπὸ τὴ λέπρα, κωφοὶ ἀκούουν, νεκροὶ ἀνασταίνονται καὶ πτωχοὶ ἀκούουν χαρᾶς εὐαγγέλια. Εἶνε σὰν νὰ τοὺς ἔλεγε: «Ρωτᾶτε ἂν εἶμαι ὁ Μεσσίας. Τί ἔλεγαν οἱ προφῆτες γιὰ τὸ Μεσσία; Ἔλεγαν ὅτι θὰ κάνῃ διάφορα καταπληκτικὰ σημεῖα. Νά, λοιπόν. Ἐγὼ κάνω ὅλα αὐτὰ τὰ σημεῖα. Ἄρα ἐγὼ εἶμαι ὁ Μεσσίας».

Ἡ μεγαλύτερη ἀπόδειξις γιὰ τὴ Θεότητα καὶ τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα τοῦ Ἰησοῦ εἶνε τὰ θαύματα καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τῶν προφητειῶν.

Στίχ. 7-14: Ὅταν ἀναχώρησαν οἱ μαθηταί, ὁ Χριστὸς ἔπλεξε τὸ ἐγκώμιο τοῦ Ἰωάννου. Τί βγήκατε στὴν ἔρημο νὰ ἰδῆτε; ρώτησε ὁ Χριστός. Κανένα καλάμι ποὺ τὸ σαλεύει ὁ ἄνεμος; Στὸ σῶμα ὁ Ἰωάννης λόγῳ τῆς ἀσκητικότητός του ἦταν σὰν ἕνα καλάμι ποὺ τὸ σαλεύει ὁ ἄνεμος. Ἀλλὰ στὴν ψυχὴ δὲν ἦταν σὰν τὸ καλάμι· ἦταν σὰν τὸ βράχο. Σταθερός, ἄσειστος, ἀκλόνητος. Στὴν ἐνδυμασία ἐπίσης δὲν ὡμοίαζε μ᾽ αὐτούς, ποὺ ζοῦνε στὰ ἀνάκτορα καὶ ντύνονται στὰ μαλακὰ καὶ πολυτελῆ ἐνδύματα. Σὰν ἀσκητὴς εἶχε ἁπλῆ καὶ τραχεῖα ἐνδυμασία. Ὁ Ἰωάννης ἦταν προφήτης *«καὶ περισσότερον προφήτου»*. Πολλοὶ προφῆτες προφήτευσαν γιὰ τὸ Χριστό, ἀλλὰ δὲν ἀξιώθηκαν τῆς τιμῆς ποὺ ἀξιώθηκε ὁ Ἰωάννης. Ὁ Ἰωάννης ἦταν προφήτης ποὺ προφητεύθηκε ἀπὸ ἄλλο προφήτη, τὸ Μαλαχία (καθὼς καὶ τὸν Ἠσαΐα καὶ τὸν πατέρα του Ζαχαρία), προπορεύθηκε κατὰ ἕξι μῆνες ἀπὸ τὸ Χριστὸ γιὰ νὰ ἑτοιμάσῃ τὸ δρόμο του, καὶ βάπτισε τὸ Χριστὸ καὶ ἄγγιξε τὴν ἁγία κορυφή του. Ὁ Χριστός, ποὺ ἔπλασε καὶ ξέρει ὅλων τῶν ἀνθρώ-

πων τὶς καρδιές, βεβαίωσε, ὅτι ὁ Ἰωάννης εἶνε ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μέχρι τὴν ἐποχή του. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ καὶ σέβεται τὸν Ἰωάννη περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἁγίους ἄνδρες. Καὶ σὲ εἰκόνες τῆς Ἐκκλησίας δεξιὰ ἀπ' τὸ Χριστὸ εἰκονίζεται ἡ Παναγία καὶ ἀριστερὰ ὁ τίμιος Πρόδρομος.

Στίχ. 19: Ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ μεταχειρίζεται διαφόρους τρόπους γιὰ νὰ συγκινήσῃ καὶ νὰ ἑλκύσῃ στὴ σωτηρία τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος εἶχε ἀσκητικὸ καὶ αὐστηρὸ τρόπο ζωῆς. Ὁ Χριστὸς εἶχε κοινωνικὸ καὶ εὐχάριστο τρόπο ζωῆς. Ἀλλ' οἱ κακοπροαίρετοι Ἰσραηλῖτες, ἰδίως οἱ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, κατηγόρησαν καὶ τὸν Ἰωάννη ὡς δαιμονισμένο καὶ τὸ Χριστὸ ὡς φάγο καὶ οἰνοπότη. Ἔτσι εἶνε οἱ κακοπροαίρετοι. Ἀπὸ τίποτε δὲν ἱκανοποιοῦνται. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ τὰ τέκνα τῆς σοφίας, οἱ καλοπροαίρετοι καὶ ταπεινοὶ ἄνθρωποι, ποὺ ἐκτιμοῦν καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλο τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο ἐνεργεῖ ὁ Θεός, καὶ ἐγκολπώνονται τὸ καλὸ καὶ σώζονται. Καὶ ἔτσι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, μὲ ὁποιονδήποτε τρόπο καὶ ἂν ἐνεργῇ, δικαιώνεται ἀπ' τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους.

Στίχ. 25-30: Ὁ Χριστὸς εὐχαριστεῖ καὶ δοξολογεῖ τὸν Πατέρα του, διότι ἀπέκρυψε τὰ μυστήριά του ἀπ' τοὺς μορφωμένους, ποὺ νόμιζαν ὅτι τὰ ξέρουν καὶ τὰ ἐξηγοῦν ὅλα, καὶ φανέρωσε τὰ μυστήριά του σὲ μικροὺς καὶ καταφρονεμένους ἀνθρώπους, ποὺ οἱ ἄλλοι τοὺς θεωροῦσαν νηπίους καὶ μωρούς. Ἔτσι ἦταν δίκαιο, καὶ ἔτσι ἄρεσε στὸ Θεὸ νὰ γίνῃ, γιατὶ οἱ πρῶτοι ἦταν ἐγωισταί, κακοπροαίρετοι καὶ ἀνάξι-

οι νὰ καταλάβουν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ σωθοῦν, ἐνῷ οἱ δεύτεροι ἦταν ταπεινοί, καλοπροαίρετοι καὶ ἄξιοι νὰ καταλάβουν καὶ νὰ σωθοῦν. Ταπεινὸς ὁ Χριστός, καλεῖ κοντά του καὶ ἀναπαύει τὶς ταπεινὲς ψυχές. Ἔτσι γίνεται πάντοτε καὶ σήμερα. Μεγάλοι καὶ τρανοὶ καὶ σοφοὶ τοῦ κόσμου τούτου δὲν καταλαβαίνουν οὔτε γρῦ ἀπὸ τὰ μυστήρια καὶ τὰ μεγαλεῖα τῆς Πίστεώς μας, ἐνῷ ἁπλοϊκοί, ταπεινοὶ καὶ ἀγράμματοι ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ ἔχουν ἀξιοθαύμαστη γνῶσι καὶ ἐπίγνωσι τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

Στὸ δωδέκατο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-24, ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: **α'**) Ἕνα ζήτημα γιὰ τὸ Σάββατο σχετικὸ μὲ τὰ στάχυα, στίχ. 1-8, **β'**) Ἄλλο ζήτημα γιὰ τὸ Σάββατο σχετικὸ μὲ τὴ θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου ποὺ εἶχε παράλυτο τὸ χέρι, στίχ. 9-14, **γ'**) Εὐαγγελικοὶ καὶ προφητικοὶ λόγοι γιὰ τὴν ταπείνωσι καὶ τὴν πραότητα τοῦ Χριστοῦ, στίχ. 15-21, **δ'**) Ἡ θεραπεία τοῦ δαιμονιζομένου τυφλοῦ καὶ κωφαλάλου καὶ ἡ κατηγορία τῶν Φαρισαίων γιὰ δαιμονικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἰησοῦ, στίχ. 22-24.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *τοῖς σάββασι* = τὸ σάββατο.
διὰ τῶν σπορίμων = ἀνάμεσα ἀπ' τὰ σπαρτά.
τίλλειν = νὰ μαδοῦν, νὰ κόβουν.
ἐσθίειν = νὰ τρώγουν.
2: *ὃ οὐκ ἔξεστι* = αὐτὸ ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται.
3: *οὐκ ἀνέγνωτε;* = δὲν ἀναγνώσατε; δὲν διαβάσατε;
4: *οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν* = τοὺς ὁποίους δὲν ἐπιτρεπόταν σ' αὐτὸν νὰ φάγῃ.
5: *βεβηλοῦσι* = καταλύουν, παραβαίνουν.
ἀναίτιοι = ἀνεύθυνοι, ἀθῷοι, ἀκατηγόρητοι.
6: *ἱερὸν* = ναὸς (ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου).

7: *εἰ ἐγνώκειτε* = ἐὰν εἴχατε γνωρίσει, ἐὰν εἴχατε κατανοήσει.

10: *ξηρὸς* = ἀκίνητος, παράλυτος.

εἰ ἔξεστι; = ἐπιτρέπεται;

11: *τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν;* = ποῖος θὰ εἶνε ἀπὸ σᾶς;

ὃς ἕξει = ὁ ὁποῖος θὰ ἔχῃ.

βόθυνος = λάκκος.

οὐχὶ κρατήσει αὐτό; = δὲν θὰ τὸ πιάσῃ;

12: *καλῶς ποιεῖν* = νὰ κάνῃ κανεὶς τὸ καλό, ν' ἀγαθοεργῇ.

13: *ἐκτείνω* = ἁπλώνω.

14: *ὅπως ἀπολέσωσιν* = γιὰ νὰ θανατώσουν.

15: *γνοὺς* = ἀντιληφθείς.

16: *ἐπιτιμῶ* = παραγγέλλω αὐστηρῶς.

17: *ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν* = γιὰ νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ λεχθέν.

18: *παῖς* = δοῦλος.

ᾑρέτισα = ἐξέλεξα.

εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου = ἔδωσα τὴν ἐκλογή μου.

θήσω = θὰ θέσω.

κρίσις = ἔλεος, εὐσπλαγχνία.

19: *ἐρίζω* = φιλονικῶ.

ἐν ταῖς πλατείαις = στοὺς δρόμους.

20: *οὐ κατεάξει* = δὲν θὰ σπάσῃ τελείως.

λίνος = φυτίλι, λύχνος.

τυφόμενος = καπνίζων, ἕτοιμος νὰ σβήσῃ.

ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν = ἀλλὰ θὰ κάνῃ τὴν εὐσπλαγχνία νὰ νικήσῃ.

22: *κωφὸς* = ἄλαλος.

23: *μήτι* = μήπως.

24: *ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ* = μὲ τὴ δύναμι τοῦ Βεελζεβούλ.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1: Ὅταν κάποτε οἱ μαθηταὶ πῆγαν καὶ ἀγόρασαν τρόφιμα καὶ ἔλεγαν στὸ Χριστὸ νὰ φάγῃ, ὁ Χριστὸς εἶπε: «Δικό μου φαγητὸ εἶνε νὰ κάνω τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου». Τὸ καθῆκον εἶνε ἀνώτερο ἀπὸ τὸ φαγητό, καὶ χάριν τοῦ καθήκοντος τὸ φαγητὸ μπορεῖ πολλὲς φορὲς νὰ παραμελῆται.

Καὶ πράγματι, ἡ ἱερὴ ὁμάδα τοῦ Χριστοῦ χάριν τῆς ἱεραποστολῆς ζοῦσε μὲ ἁπλότητα, καὶ πολλὲς φορὲς παραμελοῦσε τελείως τὸ φαγητό. Πολλὲς φορὲς ὁ Χριστὸς καὶ οἱ μαθηταί του δὲν εἶχαν ἢ δὲν πρόφθαναν νὰ φᾶνε κάτι καὶ ἔμεναν νηστικοί.

Μιὰ ἡμέρα ἡ ἁγία ὁμάδα τοῦ Χριστοῦ περνοῦσε ἀνάμεσα ἀπ᾽ τὰ σπαρτά. Ἦταν ἡ ἐποχή, ποὺ τὰ στάχυα ἦταν μεστωμένα. Καὶ οἱ μαθηταὶ πείνασαν καὶ ἄρχισαν νὰ μαδοῦν τὰ στάχυα καὶ νὰ τρίβουν μὲ τὰ χέρια τους καὶ νὰ τρῶνε. Ὁ νόμος ἐπέτρεπε στὸ νηστικὸ νὰ κόβῃ στάχυα καὶ νὰ τρώγῃ. Ὁ Χριστός, δείχνοντας καὶ ἔτσι, ὅτι εἶνε ἀνώτερος, δὲν ἔκοβε καὶ δὲν ἔτρωγε στάχυα ὅπως οἱ μαθηταί. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἔκανε παρατήρησι στοὺς μαθητάς. Ἐκεῖνος Θεάνθρωπος, αὐτοὶ ἁπλῶς ἄνθρωποι. Καὶ ὁ Θεάνθρωπος σπλαγχνιζόταν τοὺς ἀνθρώπους του, διότι ἦταν νηστικοί.

Ἀλλ᾽ ἡ ἡμέρα, ποὺ οἱ μαθηταὶ μαδοῦσαν καὶ ἔτριβαν τὰ στάχυα, ἦταν σάββατο, ἡμέρα ἀργίας. Καὶ οἱ Φαρισαῖοι, σχολαστικοὶ ἑρμηνευταὶ τοῦ νόμου, φανατικοὶ ὑποστηρικταὶ αὐτοῦ καὶ θανάσιμοι ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀντὶ νὰ συγκινηθοῦν ἀπ᾽ τὴν ταλαιπωρία καὶ τὴν ἁπλότητα τῶν μαθητῶν, νόμισαν, ὅτι βρῆκαν εὐκαιρία νὰ κατηγορήσουν τοὺς μαθητὰς καὶ

ἐμμέσως τὸ Χριστὸ ὡς κακὸ δῆθεν διδάσκαλό τους. Θεωρώντας ἐργασία, εἶδος θερισμοῦ καὶ ἁλωνίσματος, τὸ ὅτι μαθηταὶ μαδοῦσαν καὶ ἔτριβαν μερικὰ στάχυα, εἶπαν στὸ Χριστό: Νά! Οἱ μαθηταί σου κάνουν αὐτό, ποὺ τὸ σάββατο δὲν ἐπιτρέπεται.

Στὴν κατηγορία τῶν πικρῶν κατηγόρων, τῶν Φαρισαίων, ὁ Χριστὸς ἀπάντησε μὲ πέντε ἐπιχειρήματα καὶ φίμωσε τὴν ἀγνωσία καὶ τὴν κακὴ διάθεσί τους.

Πρῶτο ἐπιχείρημα: Μέσα στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, τὴ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου, ὑπῆρχε μιὰ τράπεζα, πάνω στὴν ὁποία ἦταν τοποθετημένοι 12 ἄρτοι, ποὺ πρόσφεραν οἱ Ἑβραῖοι, οἱ ἄρτοι τῆς προθέσεως. Οἱ ἄρτοι αὐτοὶ ἄλλαζαν κάθε σάββατο. Καὶ δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ τοὺς φάγῃ κανείς, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς.

Κάποτε ὁ Δαβίδ, προτοῦ ἀκόμη γίνῃ βασιλεύς, καταδιωκόμενος ἀπ' τὸ Σαοὺλ γύριζε μὲ τὰ παλληκάρια του στὰ βουνά. Καὶ ἐπὶ ἡμέρες αὐτὸς καὶ τὰ παλληκάρια του ἦταν νηστικοί. Τότε κατέφυγε στὸν ἀρχιερέα καὶ τοῦ ζήτησε κἄτι νὰ φᾶνε. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχε τίποτε ἄλλο, ὁ ἀρχιερεὺς ἐπέτρεψε νὰ φᾶνε τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως. Ἡ ἱστορία αὐτὴ περιέχεται στὸ βιβλίο Α' Βασιλειῶν, κεφ. κα'.

Λέγει λοιπὸν ὁ Χριστὸς στοὺς Φαρισαίους: Δὲν διαβάσατε τί ἔκανε ὁ Δαβίδ, ὅταν πείνασε αὐτὸς καὶ αὐτοὶ ποὺ ἦταν μαζί του; Δὲν εἴδατε, δηλαδή, πῶς μπῆκε στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ καὶ ἔφαγε τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, ποὺ δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ τοὺς φάγῃ κανείς, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς;

Ἡ πρᾶξις τοῦ Δαβὶδ δὲν ἦταν ἐπιλήψιμη. Ἦταν μία ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος λόγῳ ἀνάγκης. Ἔτσι οἱ Φαρισαῖοι δὲν μποροῦσαν καὶ δὲν τολμοῦσαν νὰ κα-

τηγορήσουν τὸ Δαβίδ, τὸ μεγάλο αὐτὸ ἄνδρα τοῦ Ἔθνους τους. Ἀλλ' ἀφοῦ δὲν μποροῦσαν νὰ κατηγορήσουν τὸ Δαβίδ, ἀποστομώνονταν καὶ ὡς πρὸς τὴν πρᾶξι τῶν μαθητῶν. Καὶ ἂν ἦταν ἐργασία καὶ παράβασις τοῦ σαββάτου τὸ νὰ μαδᾷ καὶ νὰ τρίβῃ κανεὶς μερικὰ στάχυα, αὐτὸ ἔγινε ἀπὸ ἀνάγκη, ὅπως στὴν περίπτωσι τοῦ Δαβίδ, ποὺ ἔφαγε τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως.

Δεύτερο ἐπιχείρημα: Οἱ ἱερεῖς τὸ σάββατο μέσα στὸ ναὸ ἔκαναν διάφορες ἐργασίες. Ἀντικαθιστοῦσαν τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, ἔκοβαν ξύλα, ἄναβαν φωτιά, ἔσφαζαν καὶ τεμάχιζαν ζῷα γιὰ τὶς θυσίες καὶ ἄλλα. Μὲ τὶς ἐργασίες δὲ αὐτὲς οἱ ἱερεῖς κατέλυαν τὴν ἀργία τοῦ σαββάτου. Ἀλλὰ τὴν κατέλυαν ἐξ ἀνάγκης. Καὶ γι' αὐτὸ ἦταν ἀθῷοι καὶ ἀκατηγόρητοι. Καὶ ἐδῶ ὁ κανὼν εἶχε ἐξαίρεσι. Λέγει λοιπὸν ὁ Χριστὸς στοὺς Φαρισαίους: Δὲν διαβάσατε στὸ νόμο, ὅτι οἱ ἱερεῖς μέσα στὸ ναὸ καταλύουν τὴν ἀργία τοῦ σαββάτου καὶ ὅμως εἶνε ἀνεύθυνοι;

Οἱ Φαρισαῖοι *«ἀνεγίνωσκον»*, ἀλλ' *«οὐκ ἐγίνωσκον»*. Διάβαζαν δηλαδή, ἀλλὰ δὲν καταλάβαιναν. Τυπολάτρες καθὼς ἦταν, κολλοῦσαν στὸ γράμμα τοῦ νόμου καὶ δὲν προχωροῦσαν στὸ πνεῦμα.

Τρίτο ἐπιχείρημα: Οἱ ἱερεῖς κατέλυαν τὴν ἀργία τοῦ σαββάτου γιὰ νὰ προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους στὸ ναό. Ἀλλ' ἐδῶ, λέγει ὁ Χριστός, ὑπάρχει ἀνώτερο ἀπ' τὸ ναό. Εἶνε σὰν νὰ λέγῃ: Ἱερὸ καὶ μεγάλο πρᾶγμα ὁ ναός. Ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι ἀνώτερος ἀπ' τὸ ναό. Εἶμαι δεσπότης τοῦ ναοῦ. Εἶμαι Θεός. Καὶ ἂν καταλύεται ἡ ἀργία τοῦ σαββάτου χάριν τῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τὸ ναό, πόσο μᾶλλον χάριν τῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς ἐμένα; Οἱ μαθηταὶ ἔμειναν νηστικοί, γιὰ

νὰ ὑπηρετήσουν ἐμένα στὸ ἔργο τῆς ἱεραποστολῆς. Καὶ ἐγώ, ποὺ εἶμαι ἀνώτερος τοῦ ναοῦ, τοὺς ἄφησα νὰ κάνουν ὅ,τι ἔκαναν, γιατὶ ἦταν νηστικοὶ καὶ πεινοῦσαν.

Τέταρτο ἐπιχείρημα: Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Ὠσηέ, ποὺ χαρακτηρίζεται ὡς προφήτης τῆς ἀγάπης, εἶπε τὸν πνευματικώτατο τοῦτο λόγο: *«Ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν»*. Τί σημαίνει αὐτὸς ὁ λόγος; Νὰ τί σημαίνει: Σπλαγχνικὴ διάθεσι, συμπάθεια, ἀγάπη θέλω, καὶ ὄχι τυπικὴ θυσία, θυσία ποὺ δὲν συνοδεύεται ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄλλο ἄνθρωπο. Λέγει λοιπὸν ὁ Χριστὸς στοὺς Φαρισαίους: Ἐὰν εἴχατε νιώσει τί σημαίνει, «εὐσπλαγχνία θέλω καὶ ὄχι θυσία», δὲν θὰ κατακρίνατε τοὺς ἀθῴους μαθητάς μου. Ἀντιθέτως θὰ νιώθατε συμπάθεια πρὸς αὐτούς, γιατὶ εἶνε πεινασμένοι καὶ προσπαθοῦν νὰ ἱκανοποιήσουν τὴν πεῖνα τους μὲ στάχυα. Ἀλλ' εἶσθε σκληροὶ καὶ ἄσπλαγχνοι.

Πέμπτο ἐπιχείρημα: Προηγουμένως ὁ Χριστὸς εἶπε, ὅτι εἶνε ἀνώτερος τοῦ ναοῦ. Τώρα λέγει, ὅτι εἶνε κύριος καὶ τοῦ σαββάτου. Εἶνε κύριος ὅλων τῶν πραγμάτων, ἄρα δὲ καὶ τοῦ σαββάτου. Αὐτὸς νομοθέτησε τὸ σάββατο, αὐτὸς ἔχει τὴν ἐξουσία νὰ τὸ τροποποιήσῃ, καὶ αὐτὸς ἄφησε τοὺς μαθητάς του νὰ κάνουν ὅ,τι θεωρήθηκε παράβασις τῆς ἐντολῆς περὶ σαββάτου. Συνεπῶς καὶ ἀπ' αὐτὸ φαίνεται, ὅτι οἱ μαθηταὶ εἶνε ἀνεύθυνοι καὶ ἀθῷοι.

Ὑπάρχει, ἀδελφοί μου, φόβος νὰ ὁμοιάζωμε καὶ ἐμεῖς σὲ μερικὲς περιπτώσεις μὲ τοὺς σχολαστικούς, φανατικοὺς καὶ σκληροὺς Φαρισαίους. Ἐὰν π.χ. κατακρίνωμε ἕνα ἀδελφό, γιατὶ κάποια Κυριακὴ ἔκανε κάποια ἀναγκαία ἐργασία ἢ κάποια ἡμέρα νηστείας

ἔφαγε ἕνα αὐγὸ ἢ ἕνα γιαοῦρτι, ἐπειδὴ δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο νὰ φάγῃ ἢ αἰσθανόταν σωματικὸ κλονισμό, ἁμαρτάνουμε ὅπως οἱ Φαρισαῖοι. Ἂς εἴμεθα πολὺ προσεκτικοὶ σὲ τέτοια πράγματα, γιατὶ εἶνε πράγματα πολὺ λεπτά. Γιὰ νὰ μὴ πέφτωμε σὲ Φαρισαϊσμό, χρειάζονται δύο μεγάλες ἀρετές, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ διάκρισις.

Στίχ. 22-24: Ὁ Χριστὸς θεράπευσε ἕνα ἄνθρωπο μὲ τέσσερα φοβερὰ κακά. Ἦταν δαιμονισμένος, τυφλός, κωφὸς καὶ ἄλαλος. Ὑπῆρχε πιὸ ἀξιολύπητος ἄνθρωπος; Ἐν τούτοις οἱ Φαρισαῖοι δὲν εὐχαριστήθηκαν γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ τόσο δυστυχισμένου ἀνθρώπου. Ἀλλὰ φαρμακώθηκαν καὶ συκοφάντησαν τὸν Κύριο, ἐκσφενδονίζοντας τὴν κατηγορία, ὅτι βγάζει τὰ δαιμόνια μὲ τὴ δύναμι τοῦ Βεελζεβούλ! Αὐτὸ εἶνε διαστροφὴ τοῦ ἠθικοῦ καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθητηρίου, ἀναλγησία καὶ πώρωσις, ψυχικὲς ἀσθένειες ἀνίατες. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάῃ, νὰ μὴ φθάσωμε ποτὲ σὲ τέτοια φοβερὴ κατάστασι. Ἡ ἀναλγησία καὶ ἡ πώρωσις εἶνε ὁ καρκίνος τῆς ψυχῆς.

ΒΛΑΣΦΗΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ

Στὸ δωδέκατο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 25-50, περιέχονται λόγοι τοῦ Χριστοῦ **α'**) γιὰ τὴν κατηγορία τῶν Φαρισαίων ὅτι ἔκανε δαιμονικὸ θαῦμα, στίχ. 25-30, **β'**) γιὰ τὴ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, στίχ. 31-32, *γ'*) γιὰ τὰ ἔργα καὶ τὰ λόγια ὡς ἐκδηλώσεις τῆς καρδίας, στίχ. 33-37, **δ'**) γιὰ καταπληκτικὸ σημεῖο καὶ δαιμονικὴ ἐπικράτησι λόγῳ ἀμετανοησίας, στίχ. 38-45, καὶ **ε'**) γιὰ τὴν πνευματικὴ συγγένεια, στίχ. 46-50.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

25: *εἰδὼς* = γνωρίζοντας.
ἐνθυμήσεις = διαλογισμοί, σκέψεις.
μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν = ποὺ διχάσθηκε καὶ τὸ ἕνα μέρος της στρέφεται κατὰ τοῦ ἄλλου.
οὐ σταθήσεται = δὲν θὰ σταθῇ (θὰ πέσῃ, θὰ καταστραφῇ).
26: *εἰ ἐκβάλλει* = ἐὰν βγάζῃ.
27: *ἐν τίνι ἐκβάλλουσι;* = μὲ τίνος τὴ δύναμι βγάζουν;
κριταὶ ἔσονται ὑμῶν = θὰ σᾶς καταδικάσουν.
29: *δήσῃ* = δέσῃ.

30: *ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ* = ὅποιος δὲν εἶνε μαζί μου.
κατ' ἐμοῦ ἐστι = εἶνε ἐναντίον μου.
33: *ποιήσατε* = κάνετε, παραδεχθῆτε.
σαπρὸν = ἄχρηστο, ἄγριο, κακό.
34: *πονηροὶ ὄντες* = ἀφοῦ εἶσθε πονηροί.
36: *ρῆμα ἀργὸν* = λόγος ἀνωφελής, κακός, ψευδής.
39: *οὐ δοθήσεται* = δὲν θὰ δοθῇ.
40: *ὥσπερ γὰρ ἐγένετο* = διότι ὅπως ἔμεινε.
οὕτως ἔσται = ἔτσι θὰ εἶνε.
κῆτος = μεγάλο ψάρι.
41: *μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα* = μετενόησαν ἐξ αἰτίας τοῦ κηρύγματος.
πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε = περισσότερο ἀπὸ τὸν Ἰωνᾶ ἐδῶ.
44: *σχολάζοντα* = ἥσυχο, εἰρηνικό.
σεσαρωμένον = σκουπισμένο.
κεκοσμημένον = στολιμένο.
45: *χείρονα* = χειρότερα.
οὕτως ἔσται = ἔτσι θὰ συμβῇ.
46: *ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος* = καὶ ἐνῷ αὐτὸς μιλοῦσε ἀκόμη.
εἱστήκεισαν = παρουσιάστηκαν, ἐμφανίστηκαν.
47: ἑστήκασι = ἔχουν ἔλθει ἢ εἶνε.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 25-30: Οἱ Φαρισαῖοι ἀπέδωσαν τὴ θεραπεία τοῦ δαιμονισμένου σὲ συνεργασία τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὸν Βεελζεβούλ, τὸν ἄρχοντα τῶν δαιμονίων. Πιὸ ἀσεβὴς καὶ πιὸ φοβερὴ κατηγορία ἀπ' αὐτὴ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ.

Οἱ Φαρισαῖοι δὲν τόλμησαν νὰ ἐκστομίσουν τὴν

κατηγορία αὐτή, ἀλλὰ τὴν εἶπαν μέσα τους. Μέσα στὶς πεπωρωμένες καὶ σκοτεινὲς ψυχές τους καταδίκασαν τὸν Ἰησοῦ σὰν ὄργανο καὶ συνεργάτη τοῦ Διαβόλου. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς φανέρωσε τὶς σκέψεις τῶν Φαρισαίων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ὁ Σατανᾶς καὶ τὰ ὄργανά του δὲν μποροῦν νὰ κάνουν. Καὶ ἔτσι ὁ Χριστός, μὲ τὴν ὑπερφυσικὴ γνῶσι τῶν σκέψεων τῶν Φαρισαίων, ἀπέδειξε σ' αὐτοὺς ἀμέσως, ὅτι δὲν ἔχει σχέσι μὲ τὸ Σατανᾶ, ἀλλὰ μὲ Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔπλασε καὶ γνωρίζει τὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ὑπερφυσικὴ γνῶσις τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ἀμέσως ἕνα ἐπιχείρημα κατὰ τῶν συκοφαντῶν του Φαρισαίων. Ἀκολουθοῦν δὲ πολλὰ ἐπιχειρήματα.

Κάθε βασίλειο, λέγει ὁ Χριστός, καὶ κάθε πόλις ἢ οἰκογένεια, ἐὰν διαιρεθῇ καὶ τὸ ἕνα μέρος πολεμῇ τὸ ἄλλο, δὲν μπορεῖ νὰ σταθῇ· καταστρέφεται, διαλύεται. Καὶ ὁ Σατανᾶς ἔχει βασίλειο, σκοτεινὸ καὶ ἀπαίσιο βασίλειο. Καὶ ἂν ὁ ἕνας δαίμονας βγάζῃ τὸν ἄλλο, ὅπως σκέφθηκαν οἱ Φαρισαῖοι, τότε τὸ βασίλειο τοῦ Σατανᾶ διαιρέθηκε καὶ οἱ δαίμονες ἀλληλοσπαράσσονται. Καὶ πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ σταθῇ ἔτσι τὸ βασίλειο τοῦ Σατανᾶ; Ἀλλὰ νά! Στέκεται καὶ θὰ στέκεται μέχρι τὴν τελικὴ κρίσι. Ἄρα ἕνας δαίμονας δὲν βγάζει ἄλλο δαίμονα. Καὶ ἄρα ὁ Ἰησοῦς δὲν ἔβγαλε τὸ δαίμονα μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Βεελζεβούλ.

Οἱ Φαρισαῖοι εἶχαν δικούς τους ἀνθρώπους, μαθητὰς καὶ πνευματικὰ τέκνα τους, οἱ ὁποῖοι ἦταν ἐξορκισταί. Ἐξώρκιζαν, καὶ μερικὲς φορὲς ἔβγαζαν δαιμόνια. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι δὲν τοὺς κατέκριναν, ἀλλὰ τοὺς ἄφηναν ἐλευθέρους νὰ ἐξορκίζουν. Τοῦτο ὁ Χριστὸς χρησιμοποιεῖ ὡς ἄλλο ἐπιχείρημα. Ἐὰν ἐγώ, λέγει στοὺς Φαρισαίους, βγάζω τὰ δαιμόνια μὲ τὴ δύ-

ναμι τοῦ Βεελζεβούλ, οἱ δικοί σας, οἱ μαθηταὶ καὶ τὰ πνευματικά σας τέκνα, μὲ τίνος δύναμι βγάζουν τὰ δαιμόνια; Γιατί αὐτοὺς δὲν τοὺς κατηγορεῖτε, καὶ ἐμένα μὲ κατηγορεῖτε; Γι' αὐτὸ αὐτοί, οἱ δικοί σας ἄνθρωποι, τὴν ἡμέρα τῆς Κρίσεως θὰ γίνουν κατὰ ἕνα τρόπο δικασταί σας καὶ θὰ σᾶς καταδικάσουν γιὰ τὴν ἀντιφατικότητα, τὴν ὑποκρισία καὶ τὸ φθόνο σας.

Ἀφοῦ δαίμονας δὲν βγάζει δαίμονα, οὔτε οἱ Ἰουδαῖοι ἐξορκισταὶ ἔβγαζαν δαιμόνια μὲ τὴ δύναμι τοῦ Σατανᾶ, οὔτε ὁ Ἰησοῦς. Τὰ δαιμόνια βγαίνουν μὲ τὴ δύναμι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς λέγει πάλι στοὺς Φαρισαίους: Ἐὰν λοιπὸν ἐγὼ βγάζω τὰ δαιμόνια μὲ τὴ δύναμι τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶμαι πλάνος καὶ ἀπατεών, ἀλλ' ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, εἶμαι –ἐννοεῖ– ὁ Μεσσίας. Καὶ ἀφοῦ ὁ Μεσσίας ἦλθε καὶ εὑρίσκεται ἀνάμεσά σας, ἄρα ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔφθασε σὲ σᾶς. Ὅπου εἶνε ὁ Μεσσίας, ἐκεῖ εἶνε καὶ ἡ βασιλεία. Διότι ὁ Μεσσίας εἶνε ὁ Βασιλεύς.

Γιὰ νὰ μπῇ κανεὶς σ' ἕνα σπίτι ἰσχυροῦ ἀνθρώπου καὶ ν' ἁρπάξῃ τὰ σκεύη του, νὰ τὸν ληστέψῃ δηλαδή, πρέπει πρῶτα νὰ δέσῃ τὸν ἰσχυρὸ ἄνθρωπο, καὶ ἔπειτα θὰ μπορῇ νὰ τὸν ληστέψῃ. Ἀπ' αὐτὸ ὁ Χριστὸς κατασκευάζει ἄλλο ἐπιχείρημα. Λέγει στοὺς Φαρισαίους: Πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ μπῇ στὸ σπίτι τοῦ ἰσχυροῦ καὶ νὰ ἁρπάξῃ τὰ σκεύη του, ἐὰν πρῶτα δὲν τὸν δέσῃ; Εἶνε σὰν νὰ λέγῃ ὁ Χριστὸς μὲ ἄλλα λόγια: Ὁ Σατανᾶς εἶνε ἰσχυρός. Εἶνε κοσμοκράτωρ. Ἔχει σκοτεινὸ βασίλειο. Ἀλλ' ἐγὼ μπαίνω μέσα στὴν ἐπικράτειά του καὶ ἁρπάζω τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ εἶχε στὴν κατοχή του σὰν σκεύη του. Γιὰ νὰ κάνω ὅμως αὐτό, ἔχω δέσει τὸ Σατανᾶ. Καὶ ἀφοῦ

ἔχω δέσει τὸ Σατανᾶ, ἀποδεικνύεται, ὅτι ἐγὼ εἶμαι ἰσχυρότερος τοῦ Σατανᾶ.

Ὁ Σατανᾶς εἶνε ἰσχυρὸς καὶ ὁ Χριστὸς εἶνε πανίσχυρος. Καὶ ἀφ' ὅτου ἦλθε ὁ Χριστὸς στὸν κόσμο, ἔδεσε κατὰ ἕνα τρόπο τὸ Σατανᾶ. Καὶ σφιγκτότερα τὸν ἔδεσε μὲ τὴ σταυρικὴ θυσία του. Ὁ Σατανᾶς πλέον εἶνε δεμένος, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς βλάψῃ, ἐκτὸς ἐὰν ἐμεῖς παραδοθοῦμε μὲ τὴ θέλησί μας στὸ Σατανᾶ. Ποῦ εἶνε οἱ Χιλιασταὶ ποὺ λένε, ὅτι ὁ Σατανᾶς θὰ δεθῇ στὸ μέλλον; Ἤδη ὁ Χριστὸς ἔδεσε τὸ Σατανᾶ κατὰ τὸν καιρὸ τῆς πρώτης παρουσίας του.

Μετὰ τὰ ἐπιχειρήματα, ποὺ εἴδαμε, ὁ Χριστός –ἂς ἐκφρασθοῦμε ἔτσι–, ἀπὸ τὴν ἄμυνα περνάει στὴν ἐπίθεσι. Ἀφοῦ ἀπέδειξε, ὅτι αὐτὸς δὲν ἔχει σχέσι μὲ τὸ Σατανᾶ, ἀλλ' εἶνε ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ καὶ ἰσχυρότερος τοῦ Σατανᾶ, ὁ Μεσσίας, τὸν ὁποῖο ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσουν ὅλοι, τώρα λέγει: Ὅποιος δὲν εἶνε μαζί μου, εἶνε ἐναντίον μου. Ὅποιος δὲν μαζεύει μαζί μ' ἐμένα τὰ πνευματικὰ πρόβατα, αὐτὸς σὰν ἄλλος λύκος τὰ σκορπίζει. Εἶνε σὰν νὰ λέγῃ στοὺς Φαρισαίους: Δὲν εἶσθε μαζί μου· εἶσθε μὲ τὸ Σατανᾶ. Ἐμένα κατηγορεῖτε σὰν συνεργάτη τοῦ Σατανᾶ, ἀλλὰ ἐσεῖς εἶσθε συνεργάτες τοῦ Σατανᾶ.

Ὁ Χριστὸς εἶνε τὸ πρόσωπο, ἀπέναντι τοῦ ὁποίου δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τηρῇ στάσι οὐδέτερη. Ὅποιος δὲν εἶνε μαζὶ μὲ τὸ Χριστό, εἶνε ἐναντίον του. Οἱ ἀδιάφοροι θὰ θεωρηθοῦν ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἀπέναντι σὲ ἄνθρωπο μποροῦμε νὰ λάβωμε οὐδέτερη στάσι, χωρὶς νὰ θεωρηθοῦμε ἐχθροί του. Ἀλλ' ἀπέναντι τοῦ Χριστοῦ δὲν μποροῦμε νὰ λάβωμε τέτοια στάσι, χωρὶς νὰ θεωρηθοῦμε ἐχθροί του. Τί δεικνύει αὐτό; Ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἁπλῶς ἄνθρωπος,

ἀλλὰ Θεός. Μόνο ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ ὀφείλουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νὰ λάβουν θέσι καὶ νὰ ταχθοῦν ὑπὲρ αὐτοῦ, γιὰ νὰ μὴ θεωρηθοῦν ἐχθροί του.

Προχωρώντας ὁ Χριστὸς στὴν ἐπίθεσι κατὰ τῶν Φαρισαίων, τοὺς παρουσιάζει ὡς βλασφήμους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, λέγει ὅτι ἡ ἁμαρτία αὐτὴ εἶνε ἀσυγχώρητη, καὶ τοὺς ἀποκαλεῖ *«γεννήματα ἐχιδνῶν»*, ὀχιές, φίδια φαρμακερά.

Ἀλλὰ τί εἶνε ἡ βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία οὐδέποτε συγχωρεῖται; Ὁ Χριστὸς εἶπε: Ἐὰν κανεὶς εἴπῃ λόγο ἐναντίον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, θὰ συγχωρηθῇ. Ἐὰν ὅμως εἴπῃ λόγο ἐναντίον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὐδέποτε θὰ συγχωρηθῇ. Πῶς ἐξηγεῖται αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ;

Ἰδοὺ ἡ ἐξήγησις: Ὡς *«Υἱὸς ἀνθρώπου»*, ὡς ἄνθρωπος δηλαδή, ὁ Χριστὸς εἶχε ταπεινὴ καὶ ἄσημη ἐμφάνισι. Καὶ οἱ πολλοί, βλέποντας τὴν ταπεινὴ καὶ ἄσημη ἐμφάνισί του, σκανδαλίζονταν καὶ ἔλεγαν: Εἶνε δυνατὸν αὐτὸς ὁ χωρικός, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας καὶ τοῦ Ἰωσὴφ (ἔτσι νόμιζαν), ποὺ ἔχει ἀνάγκες ὅπως ἐμεῖς, ποὺ πεινάει καὶ διψάει καὶ τρώγει καὶ πίνει καὶ κουράζεται καὶ ταλαιπωρεῖται, καὶ κανεὶς ἀπ' τοὺς ἐπισήμους δὲν τὸν ἀναγνωρίζει ὡς σπουδαῖο, ἀλλὰ τὸν καταδιώκουν, εἶνε δυνατὸν αὐτὸς ὁ φτωχὸς καὶ ταλαίπωρος καὶ κατατρεγμένος ἄνθρωπος νὰ εἶνε Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἴσος μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα; Ἐπειδή, λοιπόν, ἡ ταπεινὴ καὶ ἄσημη ἐμφάνισις τοῦ Χριστοῦ σκανδάλιζε καὶ κλόνιζε τοὺς πολλοὺς ὡς πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἂν αὐτοὶ ἔλεγαν ἕνα λόγο ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ, εἶχαν ἐλαφρυντικὸ καὶ συγχώρησι, μὲ τὸν ὅρο βέβαια, ὅτι τελικὰ θὰ πίστευαν καὶ θὰ μετανοοῦσαν. Ἀλλ' οἱ Φαρισαῖοι δὲν ἔλεγαν λόγους

μόνον ἐναντίον τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀσήμου Ναζωραίου, ὥστε νὰ ἔχουν ἐλαφρυντικό. Αὐτοὶ προσέβαλλαν καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Καὶ πῶς προσέβαλλαν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα; Ἰδού! Ἔβλεπαν θαύματα καὶ δὲν συνεκινοῦντο. Εἶδαν πρὸ ὀλίγου νὰ θεραπεύεται ὁ δαιμονισμένος, καὶ αὐτοί, ἀντὶ νὰ συγκινηθοῦν, ἀπέδωσαν τὸ θαῦμα στὸν Βεελζεβούλ! Εἶδαν μ' ἄλλα λόγια ὑπερφυσικὸ γεγονός, ποὺ ἀποδεικνύει κατακάθαρα τὴν παρουσία καὶ ἐνέργεια τῆς Θεότητος, καὶ αὐτοὶ διέστρεψαν τὴν ἔννοια τοῦ θαύματος. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι εἶχαν φθάσει σὲ κατάστασι πωρώσεως καὶ ἀμετανοησίας. Ναί! Τὸ νὰ βλέπῃ κανεὶς ὑπερφυσικὰ σημεῖα, θαύματα Θεοῦ, καὶ οὔτε ἔτσι νὰ συγκινῆται καὶ νὰ πιστεύῃ, ἀλλὰ τοὐναντίον νὰ διαστρέφῃ τὴν ἔννοια τοῦ θαύματος καὶ νὰ τὸ ἀποδίδῃ στὸ Σατανᾶ, εἶνε ἐσχάτη διαφθορὰ καὶ διαστροφὴ καρδίας, εἶνε πώρωσις καὶ ἀμετανοησία. Ἂν δὲ ὑπάρχῃ ἕνα ἁμάρτημα, τὸ ὁποῖο δὲν συγχωρεῖται, αὐτὸ εἶνε ἡ ἀμετανοησία.

Βλασφημία κατὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία δὲν συγχωρεῖται, εἶνε λοιπὸν τὸ νὰ μὴ παραδέχεται κανείς, ἀλλὰ νὰ διαστρέφῃ ὁλοφάνερες ἐνέργειες τῆς Θεότητος, εἶνε, μὲ ἄλλα λόγια, ἡ πώρωσις καὶ ἀμετανοησία.

Στίχ. 38-40: Ἂν καὶ ὁ Χριστὸς ἔκανε συνεχῶς σημεῖα, καταπληκτικὰ θαύματα, ποὺ κανεὶς δὲν εἶχε κάνει ποτὲ σὲ τόσο πλῆθος καὶ βαθμό, ἐν τούτοις οἱ Φαρισαῖοι ζητοῦσαν ἀπ' τὸ Χριστὸ νὰ κάνῃ σημεῖο καταπληκτικώτερο δῆθεν ἀπ' τὰ ἄλλα, νὰ πέσῃ π.χ. ἐκ νέου μάννα ἀπ' τὸν οὐρανό, ὅπως στὴν ἐποχὴ τοῦ Μωυσέως στὴν ἔρημο. Ἀλλ' ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος δὲν κάνει θαύματα γιὰ ἐπίδειξι δυνάμεως καὶ γιὰ τὴν ἱκα-

νοποίησι ματαίας περιεργείας ἀνθρώπων, ἀπάντησε στοὺς Φαρισαίους, ὅτι στὴν πονηρὴ καὶ μοιχαλίδα γενεά, τὴ διεφθαρμένη δηλαδὴ καὶ ἄπιστη ἀπέναντι στὸ νυμφίο Χριστό, θὰ δοθῇ ἄλλου εἴδους σημεῖο, αὐτὸ ποὺ σήμαινε ἡ καταβρόχθισις καὶ τριήμερη διαμονὴ τοῦ Ἰωνᾶ στὴν κοιλία τοῦ κήτους, ἡ θανάτωσις δηλαδὴ καὶ τριήμερη ταφὴ τοῦ Χριστοῦ. Μὲ ἄλλα λόγια, εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε ὁ Χριστὸς στοὺς Φαρισαίους: Ζητᾶτε σημεῖο γιὰ νὰ πιστεύσετε; Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἔχετε εἰλικρινῶς διάθεσι γιὰ νὰ πιστεύσετε, δὲν ἀξίζετε νὰ σᾶς δοθῇ τέτοιο σημεῖο. Θὰ σᾶς δοθῇ ἄλλο σημεῖο, γιὰ νὰ σκανδαλισθῆτε περισσότερο ἀπέναντί μου καὶ νὰ καταπέσετε σὲ μεγαλύτερο βάραθρο ἀπιστίας. Θὰ μὲ δῆτε νὰ θανατώνωμαι καὶ νὰ κατεβαίνω στὸν τάφο, καὶ τότε εἶνε ποὺ θὰ σκανδαλισθῆτε τελείως καὶ θὰ φθάσετε στὸ ἔπακρο τῆς ἀπιστίας.

Ὅσοι δὲν ἔχουν καλὴ διάθεσι καὶ δὲν εἶνε ἄξιοι νὰ πιστεύσουν, εἶνε ἄξιοι νὰ σκανδαλίζωνται ἀκόμη περισσότερο καὶ ν' ἀποκόπτωνται τελείως ἀπ' τὸ Χριστό! Ὁ σκανδαλισμὸς καὶ ἡ ἀπιστία τῶν κακοπροαιρέτων εἶνε δικαία τιμωρία τους.

ΟΙ ΠΑΡΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ ΣΠΟΡΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΖΙΖΑΝΙΩΝ

Στὸ δέκατο τρίτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-30, περιέχονται: **α'**) Ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως, στίχ. 1-9, **β'**) Ἐξηγήσεις γιὰ τὴ χρῆσι παραβολῶν, στίχ. 10-17, **γ'**) Ἑρμηνεία τῆς παραβολῆς τοῦ σπορέως, στίχ. 18-23, καὶ **δ'**) Ἡ παραβολὴ τῶν ζιζανίων, στίχ. 24-30.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *ἐμβάντα* = ἀφοῦ μπῆκε
αἰγιαλὸς = γιαλός, παραλία.
εἱστήκει = στεκόταν.
3: *ὁ σπείρων* = ὁ σπορεύς, ὁ σποριᾶς.
5: *ἐξανατέλλω* = βλαστάνω.
7: *ἀνέβησαν* = βλάστησαν καὶ ὑψώθηκαν, μεγάλωσαν.
8: *ἐδίδου* = ἔδιναν.
9: *ἀκουέτω* = ἂς ἀκούῃ.
11: *δέδοται γνῶναι* = δόθηκε νὰ γνωρίσετε.
12: *ἀρθήσεται* = θὰ παρθῇ, θ' ἀφαιρεθῇ.
13: *συνιῶ* = ἐννοῶ, καταλαβαίνω.
14: *πληρωθήσεται* = θὰ ἐκπληρωθῇ.
ἀκοῇ ἀκούσετε = θὰ ἀκούσετε καταπληκτικὰ πράγματα.

βλέποντες βλέψετε = θὰ ἰδῆτε καταπληκτικὰ πράγματα.

15: *ἐπαχύνθη ἡ καρδία* = σκοτίσθηκε ὁ νοῦς.

βαρέως ἤκουσαν = ἄκουσαν βαρειά, κώφευσαν.

ἐκάμμυσαν = ἔκλεισαν.

ἰάσομαι = συγχωρήσω.

19: *μὴ συνιέντος* = ποὺ δὲν ἐννοεῖ.

τὸ ἐσπαρμένον = αὐτὸ ποὺ ἐσπάρη.

ὁ σπαρεὶς = αὐτὸς ποὺ ἐσπάρη.

21: *σκανδαλίζεται* = σκοντάπτει, κλονίζεται.

22: *ἡ μέριμνα* = ἡ ἀγωνιώδης καὶ ἀγχώδης φροντίς.

τοῦ αἰῶνος τούτου = τῆς παρούσης ζωῆς.

ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου = ἡ ἀπόλαυσις τοῦ πλούτου.

23: *συνιῶν* = αὐτὸς ποὺ ἐννοεῖ.

24: *παρέθηκε* = ἐξέθεσε, δίδαξε.

25: *ἐν τῷ καθεύδειν* = ὅταν ἐκοιμῶντο.

28: *ἔφη* = εἶπε.

30: *δήσατε* = δέσετε.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 3, 10-15: Ὁ Κύριος πολλὲς φορὲς μιλοῦσε μὲ παραβολές, μὲ εἰκόνες δηλαδὴ καὶ παραδείγματα ἀπ' τὴ φύσι καὶ τὴ ζωή.

Οἱ παραβολὲς διαφέρουν ἀπ' τοὺς μύθους. Διότι οἱ μῦθοι περιέχουν πράγματα ἀδύνατα καὶ ἀπίθανα, ὅπως π.χ. ὅτι μιλᾶνε τὰ ζῷα, ἐνῷ οἱ παραβολὲς λένε πράγματα δυνατὰ καὶ πιθανά.

Οἱ παραβολὲς ἄλλα λένε καὶ ἄλλα ἐννοοῦν. Λένε ἁπλᾶ πράγματα ἀπ' τὴ φύσι καὶ τὴ ζωή, καὶ ἐννοοῦν πνευματικά, βαθειὰ καὶ ὑψηλὰ πράγματα, μυ-

στικὲς ἀλήθειες τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ φύσι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ γιὰ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο μποροῦμε νὰ κερδίσωμε αὐτὴ τὴ βασιλεία.

Οἱ παραβολὲς τοῦ Κυρίου εἶνε ἀριστουργήματα τοῦ λόγου καὶ ἐντυπώνονται ἄριστα στὴ μνήμη τοῦ ἀνθρώπου.

Οἱ μαθηταὶ ἀπόρησαν, γιατὶ ὁ Χριστὸς μιλοῦσε μὲ παραβολές, ποὺ λόγῳ ἀσαφείας προκαλοῦσαν τὴ δυσφορία τῶν πολλῶν, οἱ ὁποῖοι ἀσφαλῶς θὰ ἔλεγαν: Καὶ τί θέλει νὰ μᾶς πῇ μὲ τὶς παραβολὲς αὐτές; Γι' αὐτὸ οἱ μαθηταί, ἀφοῦ πλησίασαν ἰδιαιτέρως τὸ Χριστό, τὸν ρώτησαν: Γιατί τοὺς ὁμιλεῖς μὲ παραβολές;

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Χριστοῦ στὸ ἐρώτημα τῶν μαθητῶν σημαίνει, ὅτι ὑπάρχουν δύο κατηγοριῶν ἄνθρωποι: Αὐτοὶ ποὺ ἔχουν καλὴ διάθεσι καὶ ἐνδιαφέρον νὰ μάθουν τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτοὶ ποὺ δὲν ἔχουν τέτοια διάθεσι καὶ τέτοιο ἐνδιαφέρον, ἀλλ' εἶνε σκληροὶ καὶ πωρωμένοι, ὅπως προφήτευσε ὁ Ἠσαΐας, αὐτόπτες καὶ αὐτήκοοι τῶν πλέον καταπληκτικῶν πραγμάτων, καὶ ὅμως ἀσυγκίνητοι καὶ ἀμετανόητοι. Στοὺς πρώτους, στοὺς ὁποίους πρῶτοι συγκαταλέγονται οἱ Μαθηταί, στοὺς καλοπροαιρέτους καὶ προθύμους δηλαδή, πρέπει νὰ δίδεται ἡ γνῶσις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλιστα πλουσίως καὶ μὲ πλεονασμό, διότι εἶνε ἄξιοι. Ἀλλὰ στοὺς δευτέρους, ποὺ δὲν ἔχουν διάθεσι καὶ προθυμία, δὲν πρέπει νὰ δίδεται ἡ γνῶσις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὄχι μόνο τοῦτο, ἀλλά, καὶ ἂν ἔχουν κάποια γνῶσι, πρέπει ν' ἀφαιρῆται καὶ αὐτή. Καὶ ἀφαιρεῖται μὲ τὴ σύγχυσι ποὺ παθαίνουν

ὡς πρὸς τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ οἱ κακοπροαίρετοι καὶ ἄπιστοι αὐτοὶ ἄνθρωποι.

Μὲ τὶς παραβολὲς οἱ καλοπροαίρετοι μαθαίνουν καὶ οἱ κακοπροαίρετοι παθαίνουν σύγχυσι. Οἱ πρῶτοι μαθαίνουν, γιατὶ ἔχουν ἐνδιαφέρον καὶ ἐρωτοῦν καὶ ἐρευνοῦν τὸ νόημα τῶν παραβολῶν. Οἱ δεύτεροι δὲν μαθαίνουν καὶ παθαίνουν σύγχυσι, γιατὶ δὲν ἔχουν ἐνδιαφέρον νὰ ἐρωτήσουν καὶ νὰ ἐρευνήσουν τὸ νόημα τῶν παραβολῶν.

Ἔτσι οἱ μεγάλες ἀλήθειες γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύπτονται στοὺς καλοπροαιρέτους καὶ ἀπομακρύνονται ἀπ' τοὺς κακοπροαιρέτους. Τὰ ἅγια δὲν δίδονται στοὺς κύνας καὶ οἱ μαργαρῖτες δὲν ρίπτονται μπροστὰ στοὺς χοίρους, γιὰ νὰ μὴ περιφρονοῦνται καὶ καταπατοῦνται, καὶ γιὰ νὰ μὴ γίνεται ἡ κόλασις τῶν ἀναξίων μεγαλύτερη. Διότι, ὅποιος γνωρίζει πολλὰ καὶ δὲν τὰ ἐκτιμᾷ, θὰ τιμωρηθῇ πολύ, καὶ ὅποιος γνωρίζει λιγώτερα, θὰ τιμωρηθῇ λιγώτερο. Τὸ ὅτι λοιπὸν ὁ Κύριος μὲ τὶς παραβολές του ἀπέκρυπτε τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας του ἀπ' τοὺς κακοπροαιρέτους, τοῦτο ὠφείλετο ἀφ' ἑνὸς μὲν στὴν ἀναξιότητα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ στὴ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου. Ἡ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ὑπάρχει παντοῦ.

Στίχ. 4-9, 18-23: Πολὺ ὡραία καὶ γνωστὴ ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως. Ὁ σπορεύς, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, σπέρνει τὸν ἐκλεκτὸ σπόρο του, τὸ θεῖο λόγο του. Καὶ ποῦ πέφτει ὁ σπόρος;

Ἄλλος σπόρος πέφτει στὸ δρόμο, ποὺ εἶνε πατημένος καὶ δὲν μπορεῖ νὰ εἰσχωρήσῃ καθόλου στὴ γῆ, καὶ ἔρχονται τὰ πετεινὰ καὶ τὸν κατατρώγουν.

Δρόμος, πατημένη καὶ σκληρὴ γῆ, εἶνε ὁ σκληρὸς καὶ πωρωμένος ἄνθρωπος, ποὺ δὲν ἀφήνει καθόλου τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ νὰ προχωρήσῃ μέσα του, ποὺ δὲν ἐννοεῖ καὶ δὲν νιώθει τίποτε ἀπ' τὸ μεγαλεῖο τοῦ θείου λόγου. Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ εἶνε οἱ δαίμονες, ποὺ ἁρπάζουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ εὐδοκιμήσῃ.

Ἄλλος σπόρος πέφτει στὰ πετρώδη, ποὺ δὲν ἔχουν πολὺ χῶμα, ἀλλ' ἐλάχιστο, ἕνα λεπτότατο στρῶμα, καὶ ἀμέσως βλαστάνει, ἐπειδὴ δὲν ἔχει βάθος, καὶ βγαίνει ὁ ἥλιος καὶ τὸν καίει καὶ ξεραίνεται, ἐπειδὴ δὲν ἔχει ρίζα, ρίζα βαθειά, γιὰ νὰ πάρῃ τὴν ἀπαραίτητη ὑγρασία. Τὰ πετρώδη μὲ τὸ ἐλάχιστο χῶμα εἶνε οἱ ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔχουν βάθος. Αὐτοί, μόλις ἀκούσουν τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, ἐνθουσιάζονται καὶ ἐκδηλώνουν τὸν ἐνθουσιασμό τους. Ἀλλ' ὁ ἐνθουσιασμός τους εἶναι προσωρινός. Μόλις ἔλθουν θλίψεις ἢ διωγμοί, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν βάθος, κλονίζονται καὶ ἀπομακρύνονται ἀπ' τὸ Θεό.

Ἄλλος σπόρος πέφτει στὰ ἀγκάθια. Καὶ τὸν πνίγουν τὰ ἀγκάθια, καὶ δὲν εὐδοκιμεῖ. Ἀκανθότοπος εἶνε ὁ ἄνθρωπος μὲ τὶς διάφορες βιοτικὲς μέριμνες, μὲ τὶς ἀγωνιώδεις καὶ ἀγχώδεις φροντίδες γιὰ τὴν ἀπόκτησι πολλῶν ὑλικῶν πραγμάτων καὶ πλούτου, καὶ μὲ τὴν ἀπόλαυσι τοῦ πλούτου, τὶς κοσμικὲς καὶ ἁμαρτωλὲς διασκεδάσεις. Οἱ βιοτικὲς μέριμνες καὶ οἱ κοσμικὲς ἀπολαύσεις καὶ διασκεδάσεις αἰχμαλωτίζουν τὴν καρδιὰ καὶ τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπορροφοῦν τὴ ζωτικότητά του, τρῶνε τὸ χρόνο καὶ τὴ δραστηριότητά του, καὶ ἔτσι γιὰ τὴν εὐδοκίμησι τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ οὔτε χρόνος οὔτε σκέψις οὔτε συναίσθημα οὔτε δύναμις καὶ δραστηριότης μένει.

Ἄλλος τέλος σπόρος πέφτει στὴν ἐκλεκτὴ γῆ, τὴ γῆ δηλαδὴ ποὺ ἔχει καλὸ καὶ πολὺ χῶμα καὶ εἶνε καθαρισμένη ἀπὸ ἀγκάθια. Καὶ αὐτὸς ὁ σπόρος εὐδοκιμεῖ καὶ δίνει σ' ἕνα μέρος τριακονταπλάσιο καρπό, σ' ἄλλο ἑξηκονταπλάσιο καὶ σ' ἄλλο ἑκατονταπλάσιο. Ἐκλεκτὴ γῆ εἶνε οἱ καλοπροαίρετοι, πρόθυμοι καὶ πιστοὶ ἄνθρωποι, ποὺ πρῶτα ἀπ' ὅλα ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ σωτηρία τους. Καὶ ἄλλοι ἀπ' αὐτοὺς καρποφοροῦν πολύ, ἄλλοι περισσότερο καὶ ἄλλοι ἀκόμη περισσότερο, ἀναλόγως τῆς πίστεως καὶ τῆς πνευματικῆς δραστηριότητός των.

Συμφώνως πρὸς τὴν παραβολὴ τοῦ σπορέως οἱ ἄνθρωποι λοιπὸν ὡς πρὸς τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ διαιροῦνται σὲ τέσσαρες κατηγορίες, τρεῖς κακὲς κατηγορίες, καὶ μία καλὴ κατηγορία, ἡ ὁποία πάλι διαιρεῖται σὲ τρεῖς ἄλλες κατηγορίες.

Ἐμεῖς, ἀγαπητοί μου, σὲ ποιὰ ἀπὸ τὶς τέσσαρες κατηγορίες ἀνήκουμε; Ἂς ἐρευνήσωμε μὲ φόβο τοὺς ἑαυτούς μας, γιὰ νὰ δοῦμε πῶς καὶ πόσο δεχόμεθα τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, καὶ ἂν φέρωμε καρπούς. Ἰδίως ἀπ' τὰ ἀποτελέσματα, ποὺ ἔχει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ σὲ μᾶς, ἀπ' τὰ ἔργα δηλαδή, φαίνεται σὲ ποιὰ ἀπ' τὶς τέσσαρες κατηγορίες ἀνήκουμε. Ἂς φοβηθοῦμε μήπως ἀνήκουμε σ' αὐτούς, ποὺ ἔχουν μικρὸ βάθος καὶ εὔκολα ἐνθουσιάζονται καὶ εὔκολα ἀλλάζουν, ἢ μήπως ἀνήκουμε σ' αὐτούς, ποὺ πνίγονται ἀπ' τὶς κοσμικὲς μέριμνες καὶ ἀπολαύσεις.

Ἀλλ' ὅπου καὶ ἂν ἀνήκωμε, μὲ συναίσθησι καὶ μετάνοια ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ μᾶς κάμῃ γῆ ἐκλεκτὴ καὶ νὰ καρποφοροῦμε 30, 60, 100.

ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΑΒΟΛΕΣ
Ο ΙΗΣΟΥΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥ

Στοὺς στίχους 31-58 τοῦ δεκάτου τρίτου κεφαλαίου τοῦ Ματθαίου περιέχονται: **α'**) Ἡ παραβολὴ τοῦ κόκκου σινάπεως, στίχ. 31-32, **β'**) Ἡ παραβολὴ τῆς ζύμης, στίχ. 33, **γ'**) Λόγοι γιὰ τὴ διδασκαλία μὲ παραβολές, στίχ. 34-35, **δ'**) Ἑρμηνεία τῆς παραβολῆς τῶν ζιζανίων, στίχ. 36-43, **ε'**) Ἡ παραβολὴ τοῦ κρυμμένου θησαυροῦ, στίχ. 44, **στ'**) Ἡ παραβολὴ τοῦ πολυτίμου μαραγαρίτου, στίχ. 45-46, **ζ'**) Ἡ παραβολὴ τῆς σαγήνης, στίχ. 47-50, **η'**) Γενικὸ συμπέρασμα, στίχ. 51-52, καὶ **θ'**) Λόγοι σχετικοὶ μὲ τὴν ἐπίσκεψι τοῦ Ἰησοῦ στὴ Ναζαρέτ, στίχ. 53-58.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

32: *μεῖζον* = μεγαλύτερο.
κατασκηνοῦν = νὰ κατοικοῦν, νὰ φωλιάζουν.
33: *ζύμη* = προζύμι.
ἐνέκρυψεν = ἔκρυψε μέσα.
σάτον = μέτρο ποσότητος 9 ὀκάδων.
τρία σάτα = 27 ὀκάδες, μεγάλη ποσότης ἀλεύρου γιὰ ζύμωσι.
35: *ἐρεύξομαι* = θὰ βγάλω ἀπὸ μέσα μου σὰν ἀπὸ πηγή, θὰ ἐξαγγείλω, θὰ διακηρύξω.
36: *φράσον* = διασάφησε, ἐξήγησε.
40: *ὥσπερ οὖν* = ὅπως δέ.

οὕτως ἔσται = ἔτσι θὰ εἶνε, ἔτσι θὰ συμβῇ.
συντέλεια τοῦ αἰῶνος = τὸ τέλος τῆς παρούσης περιόδου τοῦ κόσμου.

42: *βρυγμὸς* = τριγμός, τρίξιμο ἢ κτύπος.

43: *οἱ δίκαιοι* = οἱ ἐνάρετοι.
ἐκλάμψουσι = θὰ ἐκπέμπουν λάμψι, θ' ἀκτινοβολοῦν.

46: *πέπρακε* = πώλησε.

47: *σαγήνη* = δίχτυ γιὰ ψάρεμα.
βληθείσῃ = ποὺ ρίχτηκε.
συναγαγούσῃ = ποὺ μάζεψε.

48: *ὅτε ἐπληρώθη* = ὅταν γέμισε.
σαπρὰ = ἄχρηστα, ἐπιβλαβῆ, κακά.

49: *ἐξελεύσονται* = θὰ βγοῦν.
ἀφοριοῦσι = θὰ ξεχωρίσουν.

51: *συνήκατε;* = καταλάβατε;

52: *γραμματεὺς* = ὁ ἀσχολούμενος μὲ τὰ ἱερὰ γράμματα, τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὁ θεολόγος.
μαθητευθεὶς = ποὺ πῆρε μαθήματα, ποὺ διδάχτηκε.
θησαυρὸς = θησαυροφυλάκιο.

53: *μετῆρεν* = ἀναχώρησε.

54: *δυνάμεις* = θαύματα.

55: *τέκτων* = ξυλουργός, μαραγκός.

56: *πρὸς ἡμᾶς εἰσι* = εἶνε μαζί μας.

57: *ἄτιμος* = χωρὶς τιμή, περιφρονημένος.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 31-32: Ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως, ὁ σπόρος δηλαδὴ τοῦ σιναπιοῦ, εἶνε ὁ μικρότερος ἀπ' τοὺς γνωστοὺς καὶ συνήθεις σπόρους. Ἀλλὰ μέσα του κλείει μεγάλη ζωτικὴ δύναμι. Καὶ λόγῳ τῆς δυνάμεως αὐτῆς

ὁ μικρὸς αὐτὸς σπόρος στὰ θερμὰ κλίματα γίνεται τὸ μεγαλύτερο λάχανο, γίνεται δενδρύλλιο. Μικρὸς ὁ σπόρος, τεράστιο ἐν συγκρίσει τὸ φυτό. Καὶ ἐπάνω στοὺς κλάδους τοῦ φυτοῦ ἔρχονται καὶ φωλιάζουν καὶ εὑρίσκουν προστασία ἀπ' τὸν καύσωνα καὶ ἀνάπαυσι τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κελαηδοῦν.

Μὲ τὸν κόκκο τοῦ σινάπεως ὁ Χριστὸς παρωμοίασε προφητικὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τὸ Χριστιανισμό. Καὶ πράγματι ὁ Χριστιανισμός, ποὺ στὴν ἀρχή, λόγῳ τῆς ταπεινότητος καὶ ἀσημότητος τοῦ Ἰησοῦ, τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ κηρύγματος, ἦταν ὅπως ἕνας μικρὸς σπόρος, ἔπειτα ἔγινε ὅπως ἕνα δένδρο, ποὺ ἅπλωσε τὰ κλαδιά του σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Καὶ πάνω στὸ πνευματικὸ αὐτὸ δένδρο, τὸ εὐσκιόφυλλο καὶ ἀγλαόκαρπο, εὑρίσκουν προστασία, τροφὴ καὶ ἀνάπαυσι καὶ κελαηδοῦν τὸ ᾆσμα τοῦ αἰωνίου Θεοῦ ὅσοι ὁμοιάζουν μὲ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅσοι δηλαδὴ εἶνε ἀνώτεροι καὶ ἐκλεκτοὶ ἄνθρωποι.

Τὸ μεγαλεῖο τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν μποροῦν νὰ ἐκτιμήσουν ὅσοι ὁμοιάζουν μὲ τὶς σαῦρες, τὰ φίδια καὶ γενικῶς τὰ ἑρπετά, οἱ ὑλισταὶ δηλαδή, σαρκολάτρες καὶ φαυλεπίφαυλοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐννοοῦν νὰ ὑψωθοῦν λίγο πιὸ πάνω ἀπ' τὸ βόρβορο.

Στίχ. 33: Λίγο προζύμι ἐπιδρᾷ σὲ μεγάλη ποσότητα ἀλεύρου καὶ τὴν ζυμώνει ὁλόκληρη.

Μὲ τὸ προζύμι ὁ Χριστὸς παρωμοίασε ἐπίσης προφητικὰ τὴ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, τὸ Χριστιανισμό. Καὶ πράγματι ὁ Χριστιανισμός, ποὺ στὴν ἀρχὴ ἦταν σὰν λίγο προζύμι, ἔπειτα ἐπέδρασε σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο, ζύμωσε ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Οἱ ἰδέες τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔχουν διεισδύσει παντοῦ. Καὶ ὄχι μόνο τὰ χριστιανικὰ ἔθνη, ἀλλὰ καὶ τὰ

ἀλλόθρησκα ἔθνη ἔχουν δεχθῆ κατὰ κάποιο τρόπο καὶ σὲ κάποιο βαθμὸ τὴν εὐεργετικὴ ἐπίδρασι τῶν χριστιανικῶν ἰδεῶν καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει, τίποτε δὲν ἐπέδρασε στὸν κόσμο τόσο, ὅσο ὁ Χριστιανισμός. Στὴν ἐποχή μας εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἔντονα τὰ κοινωνικὰ ἐνδιαφέροντα. Καὶ κερδίζουν πολλοὺς ὀπαδούς, καὶ δημιουργοῦν πολὺ θόρυβο τὰ κοινωνικὰ συστήματα, καὶ μάλιστα ὁ Κομμουνισμός. Ἀλλὰ καὶ τὰ συστήματα αὐτά, ὅ,τι καλό, σπουδαῖο καὶ ἑλκυστικὸ ἔχουν, τὸ ὀφείλουν στὸ Χριστιανισμό. Ὅλοι εἶνε ὀφειλέτες στὸ Χριστιανισμό, καὶ αὐτοὶ οἱ ὑλισταὶ καὶ ἄθεοι.

Στίχ. 43: Οἱ δίκαιοι, οἱ ἐνάρετοι δηλαδὴ ἄνθρωποι, σήμερα εἶνε δυνατὸ νὰ εἶνε βυθισμένοι στὴν καταφρόνησι καὶ τὴν ἀφάνεια τοῦ κόσμου. Καὶ ἐνῷ μὲ τὶς ἰδέες καὶ τὶς ἀρετές τους εἶνε φῶς καὶ φωστῆρες στὸν κόσμο, εἶνε δυνατὸ νὰ συκοφαντοῦνται σὰν σκοταδισταὶ ἀπ' τὸ διεφθαρμένο κόσμο. Ὅταν ὅμως ἔλθῃ ἡ μεγάλη καὶ ἐπιφανὴς ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ οἱ δίκαιοι ἁρπαχτοῦν ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμο καὶ εἰσέλθουν στὴ βασιλεία τοῦ Πατρός των, τότε θὰ λάμψουν καὶ θὰ λάμπουν αἰωνίως σὰν τὸν ἥλιο, τὸ δημιούργημα ποὺ προσπίπτει λαμπρότερο στὴν ὅρασί μας ἀπ' ὅλα τὰ φυσικὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ. Τί λέμε; Ὁ Κύριος ἀναφέρει τὸν ἥλιο, γιατὶ ἐμεῖς δὲν βλέπουμε ἄλλο δημιούργημα λαμπρότερο μέσα στὸ φυσικὸ κόσμο. Στὴν πραγματικότητα ὅμως οἱ δίκαιοι στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ θὰ λάμπουν περισσότερο ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἡ δόξα τῶν δικαίων θὰ εἶνε ἀπερίγραπτη, ἀφάνταστη. Ἐν συγκρίσει μὲ ἐκείνη τὴ δόξα ἡ μεγαλύτερη δόξα τοῦ μεγαλυτέρου ἐνδόξου τῆς γῆς εἶνε σὰν τὴ λάμψι τῆς πυγολαμπίδας!

Ἡ δόξα μας, ἀδελφοί, ἐὰν σωθοῦμε, θὰ εἶνε ὁμοία μὲ τὴ δόξα τοῦ ἀναστάντος Κυρίου καὶ Θεοῦ μας, ποὺ φώτισε τὰ σύμπαντα. *«Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός, οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια...».*

Στίχ. 44: Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὁ Χριστὸς δηλαδή, ἡ διδασκαλία του καὶ ἡ σωτηρία, ποὺ δίνει στοὺς πιστούς, ὁμοιάζει μὲ κρυμμένο θησαυρό. Οἱ θησαυροὶ τῆς γῆς, ὅσο καὶ ἂν μαγνητίζουν τοὺς ὑλικοὺς καὶ πλουτομανεῖς ἀνθρώπους, εἶνε μικροὶ καὶ πρόσκαιροι. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶνε μέγιστος καὶ αἰώνιος θησαυρός. Οἱ θησαυροὶ τῆς γῆς εἶνε μᾶλλον ψευτοθησαυροί. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶνε ὁ ἀληθινὸς θησαυρός. Ἀλλὰ θησαυρὸς κρυμμένος κάτω ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνη προκατάληψι, ἀσημότητα καὶ καταφρόνησι. Καὶ γιὰ ν' ἀνακαλύψῃ κανεὶς τὸ θησαυρὸ αὐτό, πρέπει νὰ προσέξῃ καλὰ καὶ νὰ ἐρευνήσῃ μὲ ταπείνωσι, εἰλικρινῆ διάθεσι καὶ ἐπιμονή. Καὶ ὅταν ἀνακαλύψῃ τὸ θησαυρό, ὅταν καταλάβῃ δηλαδή, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε ἀληθινὸς καὶ σωτήριος, ὁ ὕψιστος καὶ αἰώνιος πλοῦτος, τότε, γιὰ ν' ἀποκτήσῃ τὸν ἀνεκτίμητο αὐτὸ θησαυρό, πρέπει νὰ θυσιάσῃ τὰ πάντα, γιατὶ τὰ πάντα σ' αὐτὸ τὸν κόσμο εἶνε μικρὰ καὶ μηδαμινὰ ἐν συγκρίσει μὲ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Στίχ. 54-58: Στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, τὴ Ναζαρέτ, ὁ Χριστὸς δὲν ἔτυχε καλῆς ὑποδοχῆς καὶ ἐκτιμήσεως. Οἱ συμπατριῶτες του δοκίμασαν ἔκπληξι ἀπ' τὴν πρωτοφανῆ σοφία καὶ τὰ θαύματά του. Ἀλλ' ἡ ἔκπληξις αὐτὴ δὲν τοὺς ὡδηγοῦσε στὴν Πίστι. Ἡ ταπεινὴ προέλευσις τοῦ Ἰησοῦ ἀπ' τὴν πτωχὴ Μαρία, καί, ὅπως αὐτοὶ νόμιζαν, ἀπ' τὸν μαραγ-

κὸ Ἰωσήφ· ἡ γνωριμία τους μὲ τὸν Ἰησοῦ ἀπ' τὰ παιδικά του χρόνια καὶ ἡ σχετικὴ ἐξοικείωσις μὲ τὸ πρόσωπό του· ὁ φθόνος ποὺ αἰσθάνονταν ἀπέναντί του γιὰ τὴν πρωτοφανῆ σοφία καὶ τὰ θαύματά του, αὐτὰ ἔγιναν ἐμπόδια γιὰ νὰ πιστεύσουν στὸ Χριστό. Ἂν ἦταν ταπεινόφρονες καὶ ἀνεπίφθονοι, θὰ ἔλεγαν: «Γιὰ νὰ παρουσιάζεται ἀποτόμως ὁ ἀγράμματος καὶ ἄσημος συγχωριανός μας πάνσοφος καὶ θαυματουργός, δὲν εἶνε δυνατὸ παρὰ νὰ εἶνε ἕνα θαυμαστὸ πρόσωπο ἀπεσταλμένο ἀπ' τὸ Θεό». Ἀλλ' αὐτοί, ἀντὶ νὰ πιστεύσουν, *«ἐσκανδαλίζοντο»*, κλονίζονταν, δυσπιστοῦσαν στὸ Χριστὸ καὶ ἐκφράζονταν γι' αὐτὸν μὲ περιφρόνησι. Φοβερὸ πρᾶγμα ἡ ἐξοικείωσις καὶ ὁ φθόνος!

Στίχ. 55-56: Ὁ Ἰωσήφ, ἂν καὶ στὴν πραγματικότητα δὲν ἦταν ἄνδρας τῆς Μαρίας καὶ πατέρας τοῦ Χριστοῦ, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴ γνώμη τοῦ κόσμου, ποὺ ἀγνοοῦσε τὸ μυστήριο τῆς Παρθένου, ἦταν ἄνδρας τῆς Μαρίας καὶ πατέρας τοῦ Χριστοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰωσὴφ εἶχε τέκνα ἀπὸ προηγούμενη γυναῖκα, υἱοὺς καὶ θυγατέρες, τὰ τέκνα ἐκεῖνα κατὰ τὸ νόμο καὶ τὴ γνώμη τῶν ἀνθρώπων ἦταν ἑτεροθαλεῖς ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφὲς τοῦ Ἰησοῦ. Γι' αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιο ὁμιλεῖ γιὰ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὲς τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ὄχι διότι δῆθεν ἡ Μαρία ἐκτὸς τοῦ Ἰησοῦ εἶχε καὶ ἄλλα τέκνα, ὅπως διδάσκουν οἱ ἀσεβεῖς αἱρετικοί, οἱ ὁποῖοι ἀπ' τὴν ὑψίστη περιωπή της κατεβάζουν τὴ Μητέρα τοῦ Κυρίου σὲ σαρκικὸ ἐπίπεδο. Σὲ ἄλλα μέρη τοῦ βιβλίου δείξαμε, ὅτι ἡ Θεοτόκος εἶνε ἀειπάρθενος. Βλέπε ἐπίσης τὸ ἡμέτερο βιβλίο «Ἀντιχιλιαστικὸν ἐγχειρίδιον», ἔκδοσις Δ', Ἀθῆναι 1989, σελ. 175-180.

ΘΑΝΑΤΩΣΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ ΤΡΟΦΩΝ
ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΠΑΝΩ ΣΤΑ ΝΕΡΑ

Στὸ δέκατο τέταρτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου γίνεται λόγος: **α')** γιὰ τὴν ἀποκεφάλισι τοῦ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, στίχ. 1-12, **β')** γιὰ τὸν πολλαπλασιασμὸ τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων, στίχ. 13-21, καὶ γ') γιὰ τὸν περίπατο τοῦ Ἰησοῦ πάνω στὴ λίμνη καὶ τὶς θεραπεῖες στὴ Γεννησαρέτ, στίχ. 22-36.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *τετράρχης* = ἄρχοντας στὸ ἕνα τέταρτο, ἄρχοντας σὲ μέρος τῆς χώρας.
ἀκοὴ = φήμη.
2: *τοῖς παισὶν* = στοὺς δούλους, στοὺς αὐλικούς.
3: *κρατήσας* = ἀφοῦ συνέλαβε.
ἔδησεν = ἔδεσε.
4: *οὐκ ἔξεστί σοι* = δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται.
6: *γενεσίων ἀγομένων* = ὅταν ἑωρτάζονταν τὰ γενέθλια.
ὠρχήσατο = χόρεψε.
7: *ὡμολόγησε* = ὑποσχέθηκε.
ὃ ἐὰν αἰτήσηται = ὅ,τι θὰ ζητήση.
8: *προβιβασθεῖσα* = ὁδηγηθεῖσα.
φησὶν = λέγει.

ἐπὶ πίνακι = στὸ πιάτο.
9: *συνανακείμενοι* = οἱ συνδαιτυμόνες, οἱ συντρώγοντες.
ἐκέλευσε = διέταξε.
11: *ἠνέχθη* = φέρθηκε.
ἤνεγκε = ἔφερε.
12: *ἦραν* = πῆραν, σήκωσαν.
15: *ὀψίας γενομένης* = ὅταν βράδυασε.
βρώματα = τρόφιμα.
19: *ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους* = νὰ ξαπλώσουν στὰ χορτάρια.
κλάσας = ἀφοῦ ἔσπασε, ἀφοῦ κομμάτιασε.
20: *κλάσματα* = κομμάτια.
21: *οἱ ἐσθίοντες* = οἱ τρώγοντες.
ὡσεί = περίπου.
22: *προάγειν αὐτὸν* = νὰ ὑπάγουν πρὶν ἀπ' αὐτόν.
25: *τετάρτῃ φυλακῇ τῆς νυκτὸς* = κατὰ τὴν τετάρτη βάρδια τῆς νύχτας, κατὰ τὸ τελευταῖο τρίωρο τῆς νύχτας, κατὰ τὰ χαράματα.
31: *ἐπελάβετο αὐτοῦ* = τὸν ἔπιασε, τὸν κράτησε.
εἰς τί ἐδίστασας; = γιατί φοβήθηκες;
35: *ἐπιγνότες* = ἀφοῦ ἀντιλήφθηκαν, ἀφοῦ γνώρισαν.
προσήνεγκαν αὐτῷ = ἔφεραν σ' αὐτόν.
36: *ἵνα ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ* = νὰ ἐγγίσουν τὸ ἄκρο τοῦ ἐνδύματός του.
ἥψαντο = ἤγγισαν.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 3-11: Ὅπως ὅλοι οἱ προφῆτες, ἔτσι καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστής, ὁ μεγαλύτε-

ρος προφήτης καὶ ὁ μεγαλύτερος μέχρι τότε ἅγιος, ἤλεγχε τὴν ἁμαρτία καὶ τοὺς ἁμαρτωλούς. Ἤλεγχε ἀπροσώπως, ἀλλὰ καὶ προσωπικῶς. Ἤλεγχε λαὸ καὶ ἄρχοντες, θρησκευτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἄρχοντες. Ἤλεγχε καὶ τὸν τετράρχη Ἡρώδη Ἀντίπα, υἱὸ τοῦ Ἡρώδη τοῦ μεγάλου, ποὺ ἔσφαξε τὰ νήπια τῆς Βηθλεέμ.

Ὁ Ἰωάννης ἤλεγχε τὸν Ἡρώδη Ἀντίπα, διότι συνεζεύχθη τὴ γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του Φιλίππου, ἐνῷ ὁ ἀδελφός του ζοῦσε. Ὁ γάμος αὐτὸς ἦταν παράνομος καὶ ἡ συζυγία αὐτὴ ἦταν μοιχεία, ἁμάρτημα βαρύτατο κατὰ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰωάννης ἤλεγχε ἐξακολουθητικῶς τὸν Ἡρώδη, λέγοντας σ' αὐτόν: Δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ἔχῃς τὴ γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Ποῦ εἶνε αὐτοί, ποὺ ἀμνηστεύουν τὴ μοιχεία καὶ θέσπισαν νόμο, συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖο ἡ μοιχεία δὲν θὰ συνιστᾷ ποινικὸ ἀδίκημα; Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι κάθε ἄλλο μποροῦν νὰ ἰσχυρισθοῦν, παρὰ ὅτι εἶνε χριστιανοί.

Ποῦ εἶνε ἐπίσης αὐτοί ποὺ λέγουν, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ὁ ἔλεγχος τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ ὅτι οἱ ἐλέγχοντες θὰ πᾶνε στὴν Κόλασι; Ὁ ἔλεγχος ὄχι μόνον ἐπιτρέπεται, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται. Ἐκεῖνο, ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται, εἶνε ἡ κατάκρισις, ἡ κριτικὴ δηλαδὴ ποὺ γίνεται ἀπὸ κακὴ διάθεσι, ἀπὸ ἐμπάθεια.

Ὁ ἔλεγχος, καὶ μάλιστα ὁ ἔλεγχος τῶν κρατούντων, ἀπαιτεῖ θάρρος, ψυχικὸ ἡρωισμό. Καὶ οἱ πολλοὶ δὲν ἐλέγχουν, διότι εἶνε δειλοὶ καὶ ὑπολογίζουν τὶς συνέπειες. Ποιοὶ τολμοῦσαν νὰ ἐλέγξουν τὸν Ἡρώδη, ποὺ θανάτωνε χωρὶς νὰ δίνῃ σὲ κανένα λογαριασμό; Τὸν ἤλεγξεν ὁ Ἰωάννης, διότι ὁ Ἰωάννης

ἦταν ἡρωικὸ πνεῦμα. Ὅπως ἄλλοτε ὁ Ἠλίας ἤλεγξε τὸν Ἀχαὰβ καὶ τὴν Ἰεζάβελ, ἔτσι τώρα ὁ Ἰωάννης ἐλέγχει τὸν Ἡρώδη καὶ τὴν Ἡρωδιάδα.

Ἀλλ᾽ ὁ ἔλεγχος βεβαίως δὲν εἶνε εὐχάριστο πρᾶγμα. Δυσαρεστεῖ τοὺς ἐλεγχομένους, καὶ γίνεται μὲ λύπη ἀπὸ τοὺς ἐλέγχοντας καὶ ἔχει συνέπειες γι᾽ αὐτούς. Ὅπως ἄλλοτε ἡ Ἰεζάβελ δὲν ὑπέφερε τὸν ἔλεγχο τοῦ Ἠλία καὶ τὸν καταδίωκε καὶ ζητοῦσε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἔτσι τώρα ἡ Ἡρωδιάς. Μισεῖ τὸν Ἰωάννη, τὸ μεγαλύτερο προφήτη καὶ ἅγιο, καὶ ζητεῖ νὰ τὸν ἐξοντώσῃ. Ὁ Ἡρώδης αἰσθάνεται κάποιο σεβασμὸ ἀπέναντι στὸν Ἰωάννη, διότι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἁγιότης κάνει ἐντύπωσι καὶ σὲ διεφθαρμένους ἀνθρώπους. Ἀλλ᾽ ἡ Ἡρωδιὰς εἶνε περισσότερο ἀπ᾽ τὸν Ἡρώδη διεφθαρμένη, διεστραμμένη καὶ κακούργα καὶ ἐπηρεάζει τὸν Ἡρώδη, ὅπως κάθε πονηρὴ γυναῖκα ἐπηρεάζει τὸν ἄνδρα. Καὶ ὁ Ἡρώδης, γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν Ἡρωδιάδα, συλλαμβάνει, δένει καὶ κλείνει στὶς φυλακὲς τῆς Μαχαιρούντας τὸν Ἰωάννη. Ἀλλ᾽ ἡ Ἡρωδιὰς δὲν ἀρκεῖται σ᾽ αὐτό. Θέλει τὴ σφαγὴ τοῦ Ἰωάννου. Τὸ στόμα, ποὺ τὴν ἐλέγχει γιὰ τὴν παρανομία καὶ τὴν αἰσχρότητά της, θέλει νὰ σφραγισθῇ γιὰ πάντα. Καὶ ἡ εὐκαιρία γιὰ τὸ ἔγκλημα τῆς προφητοκτονίας δόθηκε.

Μιὰ μέρα, ποὺ ὁ Ἡρώδης μαζὶ μὲ τοὺς διεφθαρμένους ἀξιωματούχους του γιόρταζε τὰ γενέθλιά του, ἡ θυγατέρα τῆς Ἡρωδιάδος, ἕνα παλιοκόριτσο σὰν τὴ μάνα του, χόρεψε μπροστὰ στὸν Ἡρώδη καὶ τοὺς ἄλλους προσκεκλημένους μὲ αἰσχρὲς καὶ προκλητικὲς κινήσεις. Καὶ ἄρεσαν τὰ καμώματά της στὸ σαρκολάτρη Ἡρώδη. Καὶ ὑποσχέθηκε μὲ ὅρκους ἐπανειλημμένως νὰ τῆς δώσῃ ὅ,τι καὶ ἂν ζητήσῃ, μέχρι καὶ

τὴν μισὴ βασιλεία του. Καὶ τί ζήτησε; Κατὰ συμβουλὴ τῆς μάνας της ζήτησε –φεῦ τῶν κακούργων αἰσθημάτων!– τὴν κεφαλὴ ἐκείνου, ποὺ ἄξιζε περισσότερο ἀπ' τὴ μισὴ βασιλεία τοῦ Ἡρώδη. Ζήτησε τὴν κεφαλὴ τοῦ *«μείζονος ἐν γεννητοῖς γυναικῶν»*, τοῦ προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου, μέσα σ' ἕνα πιάτο! Καὶ ὁ Ἡρώδης, γιὰ νὰ μὴ φανῇ ἐπίορκος στὰ μάτια τῶν διεφθαρμένων συνδαιτυμόνων του, προτίμησε τὸ φρικαλέο ἔγκλημα. Σκέφθηκε τί θὰ ἔλεγαν οἱ αἰσχροὶ συνδαιτυμόνες του, ἂν παρέβαινε τὴν αἰσχρὴ ὑπόσχεσί του, καὶ δὲν σκέφθηκε τὸ Θεὸ καὶ τὴ συνείδησί του. Καὶ ἔστειλε σπεκουλάτορα στὴ φυλακὴ καὶ ἔσφαξε τὸν τίμιο Πρόδρομο σὰν ἀρνὶ καὶ ἔφερε τὴν κεφαλή του μέσα στὸ πιάτο καὶ τὴν πρόσφερε σὰν φαγητὸ στὸ παλιοκόριτσο, καὶ ἐκεῖνο τὴν πρόσφερε στὴ λυσσασμένη μάνα του.

Βλέπετε, ἀγαπητοί μου, τί στοίχισε ἕνας αἰσχρὸς χορός; Στοίχισε τὸ αἷμα τοῦ μεγαλυτέρου προφήτου καὶ μεγαλυτέρου ἁγίου. Καὶ ἔπειτα ἔχει ἢ δὲν ἔχει δίκιο ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ὅταν λέγῃ ὅτι, ὅπου χορός, αἰσχρὸς χορός, ἐκεῖ Διάβολος; Μακριὰ ἀπ' τοὺς αἰσχροὺς χορούς, ποὺ ἐξάπτουν τὰ κτηνώδη πάθη καὶ δὲν ξέρουν οἱ ἄνθρωποι τί λένε καὶ τί κάνουν!

Ποῦ νὰ ἤξεραν ὁ Ἡρώδης, ἡ Ἡρωδιὰς καὶ ἡ θυγατέρα της, ὅτι ὁ Ἰωάννης, τὸν ὁποῖο μὲ τόση εὐκολία ἀποκεφάλισαν, θ' ἀπολάμβανε τὴ μεγαλύτερη τιμὴ ἀπ' ὅλους τοὺς ἁγίους ἄνδρας διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἐνῷ αὐτοὶ θ' ἀπολάμβαναν τὴν κατακραυγὴ τῶν αἰώνων καὶ τὴν Κόλασι!.. Τὰ ἀξιώματα καὶ τὰ πάθη μεθοῦν καὶ τυφλώνουν τοὺς ἀνθρώπους καὶ δὲν σκέπτονται καὶ δὲν βλέπουν οἱ ἄθλιοι τί κάνουν.

Στίχ. 15-21: Ὁ Χριστιανισμὸς δὲν ἐνδιαφέρεται μόνο γιὰ τὴν ψυχή, ὅπως τὸν κατηγοροῦν ἐπιπόλαιοι καὶ ἄπιστοι. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐνδιαφέρεται καὶ γιὰ τὸ σῶμα. Διότι καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα εἶνε καὶ τὰ δύο ἀπ' τὸ Θεό· εἶνε ὀργανικὰ ἑνωμένα, οὕτως ὥστε ἡ κατάστασις τοῦ ἑνὸς νὰ ἐπιδρᾷ στὴν κατάστασι τοῦ ἄλλου· καὶ προορίζονται καὶ τὰ δύο γιὰ τὴ δόξα τῆς αἰωνιότητος. Ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν ἄρτων καὶ τῶν ἰχθύων γιὰ τὸ χορτασμὸ τοῦ πλήθους εἶνε ἕνα συγκινητικὸ παράδειγμα τῆς προνοίας τοῦ Κυρίου γιὰ τὶς ὑλικὲς ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Κύριος εἶχε ἀποσυρθῆ στὴν ἔρημο. Ἀλλ' οἱ ὄχλοι τὸν ἀκολούθησαν πεζοὶ ἀπ' τὶς διάφορες πόλεις καὶ συγκεντρώθηκαν γύρω του, γιὰ ν' ἀκούσουν τὰ λόγια του, ποὺ εἶνε τροφὴ τῆς ψυχῆς. Καὶ ὅταν βράδυαζε, οἱ μαθηταὶ παρακάλεσαν τὸν Κύριο ν' ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους, γιὰ νὰ πᾶνε στὰ γύρω χωριὰ καὶ ν' ἀγοράσουν τρόφιμα. Τότε ὁ Κύριος, κοντὰ στὴν τροφὴ τῆς ψυχῆς, ἔδωσε καὶ τὴν τροφὴ τοῦ σώματος. Ἄλλοτε στὴν ἔρημο ὁ Θεὸς εἶχε ρίξει γλυκύτατο μάννα καὶ εἶχε θρέψει τὸ λαό του. Καὶ ὁ Ἰησοῦς, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Θεός, ποὺ ἔκανε ἄλλοτε στὴν ἔρημο τὸ θαῦμα τοῦ μάννα, κάνει τώρα στὴν ἔρημο ἕνα ἄλλο θαῦμα, γιὰ νὰ θρέψῃ τὸ λαό του. Παίρνει πέντε ψωμιὰ καὶ δύο ψάρια, τὰ εὐλογεῖ, τὰ πολλαπλασιάζει. Καὶ ἀπ' αὐτὰ τρῶνε καὶ χορταίνουν πέντε χιλιάδες ἄνδρες, ἐκτὸς ἀπὸ γυναῖκες καὶ παιδιά. Καὶ περισσεύουν καὶ δώδεκα κοφίνια κομμάτια, ἕνα κοφίνι γιὰ τὸν κάθε μαθητή. Ἕνα κοφίνι καὶ γιὰ τὸν ἀχάριστο Ἰούδα!

Ὁ Χριστὸς διέταξε νὰ συγκεντρώσουν τὰ περισσεύματα, γιὰ νὰ διδάξῃ τὴν οἰκονομία. Οὔτε σπά-

ταλος πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἄνθρωπος, οὔτε τσιγγούνης, ἀλλ' οἰκονόμος. Οὔτε νὰ ἐξοδεύῃ ὅπου δὲν χρειάζεται, οὔτε νὰ φειδωλεύεται ὅπου ὑπάρχει ἀνάγκη, ἀλλὰ νὰ δαπανᾷ ὅσο χρειάζεται καὶ νὰ μὴ ἀφήνῃ νὰ πηγαίνῃ τίποτε χαμένο.

Δὲν πιστεύουν οἱ ἄπιστοι στὸ θαῦμα; Ἀλλὰ τὸ θαῦμα αὐτὸ γίνεται καὶ σήμερα. Καὶ σήμερα; Ναί, καὶ σήμερα! Ὄχι δὲ μόνο σήμερα, ἀλλὰ καὶ κάθε χρόνο, ἀπὸ τότε ποὺ ὑπάρχουν ἄνθρωποι πάνω στὴ γῆ καὶ ὑπάρχει ἀνάγκη διατροφῆς των. Τὸ θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων γίνεται τακτικὰ καὶ σ' ὁλόκληρη τὴ γῆ. Καὶ τὸ βλέπουν καὶ τὸ ἀπολαμβάνουν ὅλοι, πιστοὶ καὶ ἄπιστοι. Ἀλλ' ἐπειδὴ γίνεται τακτικά, τὸ συνηθίσαμε καὶ δὲν μᾶς κάνει ἐντύπωσι, ὅπως δὲν μᾶς κάνουν ἐντύπωσι τόσα ἄλλα τακτικὰ καὶ συνήθη θαύματα, ποὺ γίνονται στὸν κόσμο. Κάθε χρόνο, ἀδελφοί μου, σπέρνουμε ἕνα κιλὸ σιτάρι καὶ ὁ Κύριος κάνει τὸ θαῦμα του. Τὸ πολλαπλασιάζει καὶ θερίζουμε 30, 60, 100 κιλά, καὶ κάνουμε γλυκὸ ψωμί, καὶ τρῶμε καὶ χορταίνουμε. Καὶ ἀντὶ νὰ δοξάζωμε τὸν Κύριο, ποὺ κάνει τὸ τακτικὸ καὶ ἐκτεταμένο αὐτὸ θαῦμα γιὰ νὰ τρώῃ καὶ νὰ ζῇ ὅλη ἡ ἀνθρωπότης, ἐμεῖς μένουμε ἀσυγκίνητοι, σὰν νὰ εἶνε ὅλα τυχαῖα. Καὶ ὄχι μόνο τοῦτο, ἀλλὰ καὶ γογγύζουμε καὶ βλασφημοῦμε τὸ Θεό, καὶ λέμε, ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός. Γι' αὐτὸ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ διαδέχεται πολλὲς φορὲς ἡ κατάρα τῆς πείνας. Ἡ δὲ γενεά μας, ἐπειδὴ εἶνε γενεὰ κατ' ἐξοχὴν γογγυστῶν, βλασφήμων καὶ ἀπίστων ἀνθρώπων, θὰ δοκιμασθῇ μὲ φοβερὴ πεῖνα, ὅπως προλέγουν καὶ εἰδικοὶ ἐπιστήμονες. Ἀλλὰ τοὺς ἐκλεκτούς του ὁ Θεὸς ἔχει τρόπους νὰ τρέφῃ καὶ κατὰ τὶς ἡμέρες τῆς πείνας. Καὶ ἔκτακτο θαῦμα κάνει

ὁ Θεός, γιὰ νὰ θρέψῃ ἕνα πιστὸ καὶ ἐκλεκτὸ δοῦλο του.

Στίχ. 25: Ὁ Χριστὸς περιπατεῖ πάνω στὴ θάλασσα. Καὶ τὸ θαυματουργικὸ τοῦτο γεγονὸς προφητεύθηκε ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Στὸ βιβλίο τοῦ Ἰώβ, κεφ. θ', στίχ. 8, διαβάζουμε γιὰ τὸ Θεό: «*Ὁ περιπατῶν ὡς ἐπ' ἐδάφους ἐπὶ θαλάσσης*». Ὁ Θεός, δηλαδή, περιπατεῖ πάνω στὴ θάλασσα ὅπως πάνω στὴν ξηρά. Ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος, μὲ πραγματικὸ σῶμα, καὶ περιπάτησε πάνω στὴ θάλασσα θαυματουργικῶς. Ὁ νόμος τῆς βαρύτητος δὲν ἴσχυσε στὴν περίπτωσι αὐτή. Ἐκεῖνος, ποὺ ἔθεσε τοὺς φυσικοὺς νόμους, δύναται νὰ τοὺς ἀναστέλλῃ καὶ νὰ τοὺς ὑπερβαίνῃ. Ἡ δὲ ἐπιστήμη τῶν ἀνθρώπων δὲν δύναται, εἰμὴ μόνο νὰ τοὺς διαπιστώνῃ.

ΤΙ ΜΟΛΥΝΕΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ
ΧΑΝΑΝΑΙΑ - ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ
ΑΛΛΟΣ ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ ΤΡΟΦΩΝ

Τὸ δέκατο πέμπτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου ὁμιλεῖ: **α')** Γιὰ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ καὶ τὶς παραδόσεις τῶν ἀνθρώπων, καθὼς καὶ γιὰ τὸ ποῖα πράγματα μολύνουν ἠθικῶς τὸν ἄνθρωπο, στίχ. 1-20, **β')** Γιὰ τὴ Χαναναία, στίχ. 21-28, καὶ *γ')* Γιὰ θαυματουργικὲς θεραπεῖες καὶ νέο πολλαπλασιασμὸ τροφῶν, στίχ. 29-39.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

4: *ἐνετείλατο* = ἔδωσε ἐντολή.
θανάτῳ τελευτάτω = ἐξάπαντος νὰ πεθάνῃ.
5: *δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς* = αὐτό, ποὺ θέλεις νὰ ὠφεληθῇς ἀπὸ μένα, τὸ κάνω δῶρο στὸ Θεό.
καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ = δὲν θὰ τιμήσῃ, δὲν ἔχει ὑποχρέωσι νὰ τιμήσῃ.
6: *ἠκυρώσατε* = ἀκυρώσατε, καταργήσατε.
8: *πόρρω* = μακράν, μακρυά.
9: *μάτην δὲ σέβονταί με* = ναί, ψεύτικα μὲ σέβονται.
διδάσκοντες = δεχόμενοι, ἀκολουθοῦντες.
ἐντάλματα = ἐντολές.

10: *συνίετε* = ἐννοεῖτε, καταλαβαίνετε.
11: *κοινοῖ* = καθιστᾷ ἀκάθαρτον, μολύνει (ἠθικῶς).
ἐκπορευόμενον = αὐτὸ ποὺ ἐξέρχεται.
12: *οἶδας* = γνωρίζεις.
14: *εἰς βόθυνον πεσοῦνται* = σὲ λάκκο θὰ πέσουν.
15: *φράσον* = ἐξήγησε.
16: *ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε* = ἀκόμη καὶ σεῖς εἶσθε ἀνίκανοι νὰ καταλάβετε;
17: *οὔπω νοεῖτε;* = δὲν καταλαβαίνετε ἀκόμη;
χωρεῖ = προχωρεῖ.
ἀφεδρὼν = ἀποχωρητήριο.
ἐκβάλλεται = ἀποβάλλεται.
20: *τὰ κοινοῦντα* = ἐκεῖνα ποὺ μολύνουν (ἠθικῶς).
22: *ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων* = ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα.
ἐλέησόν με = λυπήσου με, βοήθησέ με.
κακῶς = φοβερά, φρικτά.
23: *ἠρώτων* = παρακαλοῦσαν.
24: *τὰ ἀπολωλότα* = τὰ χαμένα.
οἴκου Ἰσραὴλ = τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους.
26: *βαλεῖν τοῖς κυναρίοις* = νὰ ρίξῃ (κανεὶς) στὰ σκυλάκια.
27: *καὶ γὰρ τὰ κυνάρια* = ἀλλὰ καὶ τὰ σκυλάκια.
28: *ἰάθη* = θεραπεύθηκε.
30: *χωλὸς* = κουτσός.
κωφὸς = κουφὸς ἢ ἄλαλος ἢ κωφάλαλος.
κυλλὸς = κουλός.
32: *προσμένουσί μου* = μένουν κοντά μου.
μή ποτε ἐκλυθῶσι = μήπως παραλύσουν.
34: *ἰχθύδια* = ψαράκια.
36: *ἔκλασε* = ἔσπασε, κομμάτιασε.
37: *ἦραν* = σήκωσαν.
σπυρὶς -ίδος = κοφίνι.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-20: Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ, οἱ Ἑβραῖοι εἶχαν καὶ τὴν παράδοσι τῶν πρεσβυτέρων. Παλαιότεροι δηλαδὴ διδάσκαλοι, ὑπεραυστηροὶ καὶ σχολαστικοί, μᾶλλον δὲ ἐγωισταί, φιλόδοξοι καὶ ἀσεβεῖς, εἶχαν διδάξει καὶ δικά τους πράγματα, εἶχαν κάμει καὶ δικές τους ἐντολές, καὶ τὶς ἐπέβαλλαν στὸ λαὸ γιὰ νὰ τὶς τηρῇ σὰν θεῖες ἐντολές. Τὸ Ταλμούδ, ὅπου εἶνε συγκεντρωμένες οἱ διδασκαλίες τῶν ραββίνων, εἶνε γεμᾶτο ἀπὸ τέτοιες ἐντολές, σχολαστικὲς καὶ ἀνόητες ἐντολὲς ἀνθρώπων.

Μιὰ ἀπὸ τὶς παραδόσεις τῶν πρεσβυτέρων, ἀπὸ τὶς ἐντολὲς τῶν ἀνθρώπων, ἦταν καὶ αὐτή: Νὰ μὴ τρώγῃ κανείς, ἐὰν προηγουμένως δὲν νίψῃ καλὰ τὰ χέρια του. Βεβαίως τὸ νὰ νίπτῃ κανεὶς τὰ χέρια του πρὸ τοῦ φαγητοῦ εἶνε κάτι, ποὺ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ κατηγορήσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν νίψῃ κανεὶς τὰ χέρια του πρὸ τοῦ φαγητοῦ, δὲν εἶνε βεβαίως σοβαρὸ πρᾶγμα, δὲν χάλασε ὁ κόσμος! Οἱ γραμματεῖς ὅμως καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔδιναν σ' αὐτὸ τεράστια σημασία. Ἐὰν κανεὶς παρέλειπε νὰ νίψῃ τὰ χέρια του πρὸ τοῦ φαγητοῦ, ἔλεγαν ὅτι μολύνεται πνευματικῶς, καὶ μάλιστα ὅτι κάνει ἁμάρτημα ἴσο μὲ τὴ μοιχεία καὶ ἄξιο θανατικῆς ποινῆς!

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ὄχι μόνο νὰ νίψουν τὰ χέρια τους, ἀλλὰ καὶ νὰ φᾶνε πολλὲς φορὲς παρέλειπαν, διότι ἦσαν ἀπορροφημένοι ἀπ' τὸ πνευματικὸ ἔργο. Οἱ δὲ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἀντὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ἀφοσίωσι τῶν μαθητῶν στὸ ἱεραποστολικὸ καθῆκον, πονηροὶ καὶ μοχθηροὶ καθὼς ἦταν, γιὰ νὰ κατηγορήσουν τοὺς μαθητὰς καὶ τὸ Διδά-

σκαλό τους, ἐρωτοῦν τὸν Ἰησοῦ: Γιατί οἱ μαθηταί σου δὲν νίπτουν τὰ χέρια τους, ὅταν τρῶνε ψωμί, καὶ ἔτσι παραβαίνουν τὴν ἐντολή, ποὺ παρέδωσαν οἱ παλαιότεροι; Ὁ Εὐαγγελιστὴς σημειώνει, ὅτι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ποὺ ἔκαναν τὸ ἐρώτημα αὐτό, ἦταν ἀπ' τὰ Ἰεροσόλυμα, τὴν πρωτεύουσα, ὅπου, ἐννοεῖται, ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ μοχθηρία ἦταν μεγαλύτερη. Ἀλλ' ἡ σοφία τοῦ Ἰησοῦ ὑπερνικοῦσε τὴν πονηρία τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ μαθηταὶ παρέβαιναν ἐντολὴ ἀνθρώπων. Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι παρέβαιναν ἐντολὴ Θεοῦ. Ἡ ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ ἔλεγε: Νὰ τιμᾷς τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα. Νὰ τιμᾷς, ἐννοεῖται, μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα. Νὰ μιλᾷς μὲ σεβασμὸ στοὺς γονεῖς, καὶ νὰ περιποιῆσαι αὐτούς. Καὶ ὅποιος αὐθαδιάζει ἀπέναντι στὸν πατέρα καὶ στὴ μητέρα, ἐξάπαντος νὰ θανατώνεται. Πολὺ δὲ βεβαίως περισσότερο, ὅποιος παραμελεῖ καὶ ἐγκαταλείπει ἀστόργως τοὺς γονεῖς του. Ἀλλ' οἱ ὑποκριταὶ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι τί ἔκαναν; Ἐπινόησαν ἐπινόησι σατανική. Μὲ πρόσχημα εὐσεβείας, ἀπέφευγαν τὶς ὑποχρεώσεις τους πρὸς τοὺς γονεῖς. Ἐὰν ὁ πατέρας ἢ ἡ μητέρα ζητοῦσε κάτι, ὁ ὑποκριτὴς υἱὸς ἔλεγε: Δυστυχῶς, αὐτὸ ποὺ θέλεις νὰ λάβῃς ἀπὸ μένα, τὸ ἔχω τάξει νὰ τὸ κάμω δῶρο στὸ Θεό. Καὶ οὔτε στοὺς γονεῖς ἔδινε ὁ ὑποκριτὴς υἱός, οὔτε στὸ Θεό. Ἀλλὰ μὲ πρόφασι τὸ Θεὸ ἐνέπαιζε τοὺς γονεῖς, καὶ μὲ πρόφασι τοὺς γονεῖς ἐνέπαιζε τὸ Θεό...

Καὶ ἐνῷ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι παρέβαιναν τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, εἶχαν τὸ θράσος νὰ κατηγοροῦν τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἰησοῦ, διότι μερικὲς φορὲς ἔτρωγαν μὲ ἄνιπτα χέρια. Μεγάλο θράσος καὶ

μεγάλη ὑποκρισία νὰ κατηγορῇ κανεὶς τοὺς ἄλλους γιὰ μικρὰ καὶ ἀσήμαντα πράγματα, καθ' ὃν χρόνον ὁ ἴδιος εἶνε ἔνοχος κολοσσιαίων ἁμαρτημάτων.

Τὴν ὑποκρισία τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων ἐλέγχει ὁ Κύριος, κάνοντας στὴν ἐρώτησί τους ἀντερώτησι, στὴν ἐπίθεσί τους ἀντεπίθεσι: Γιατί καὶ σεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ δική σας παράδοσι; Γιατί παραμελεῖτε τοὺς γονεῖς σας μὲ ἀνθρώπινες προφάσεις; Ὑποκριταί! Οὔτε τοὺς γονεῖς σας οὔτε τὸ Θεὸ τιμᾶτε. Καὶ γι' αὐτὸ καλῶς προεῖπε ὁ Θεὸς γιὰ σᾶς διὰ μέσου τοῦ προφήτου Ἠσαΐα: Ὁ λαὸς αὐτὸς μὲ ἐγγίζει μὲ τὸ στόμα καὶ μὲ τιμᾷ μὲ τὰ χείλη, ἡ δὲ καρδία του ἀπέχει πολὺ ἀπὸ μένα. Ναί, ψεύτικα μὲ σέβονται, γιατὶ παραδέχονται καὶ ἀκολουθοῦν διδασκαλίες, ποὺ δὲν εἶνε δικές μου ἐντολές, ἀλλ' ἐντολὲς ἀνθρώπων. Θέτουν τὶς ἀνθρώπινες διδασκαλίες καὶ ἐντολὲς ἴσα καὶ πάρα πάνω ἀπὸ τὶς δικές μου.

Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἀποστομώθηκαν.

Ἀδελφοί! Καὶ μέσα στὸ χριστιανικὸ κόσμο ὑπάρχουν μερικὲς διδασκαλίες καὶ ἐντολές, ποὺ δὲν εἶνε τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν θεοπνεύστων Ἀποστόλων, δὲν εἶνε, μὲ ἄλλα λόγια, Ἱερὰ Παράδοσις, ἀλλ' εἶνε παράδοσις ἀνθρώπων. Ἡ Γραφὴ π.χ. λέγει νὰ κοινωνοῦμε συχνά, κατόπιν βεβαίως προετοιμασίας. Ἀλλὰ μερικοὶ πνευματικοὶ πατέρες ἔκαμαν δικό τους νόμο, ποὺ ἀποτρέπει ἀπ' τὴ συχνὴ θεία Κοινωνία καὶ ἐπιβάλλει νηστεῖες πρὸ τῆς θείας Κοινωνίας πέρα ἀπ' αὐτὲς ποὺ ὁρίζει ἡ Ἐκκλησία. Ἡ Γραφὴ λέγει, «*Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις*» (Πράξ. ε΄ 29). Ὅταν δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι ζητοῦν πράγματα ἀντίθετα ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τότε νὰ ὑπακούωμε

στὸ Θεὸ καὶ ὄχι στοὺς ἀνθρώπους. Ἀλλ' ἀνάξιοι πνευματικοὶ πατέρες κάνουν ὑπακοὴ στοὺς δεσποτᾶδες καὶ συνιστοῦν καὶ στοὺς ἄλλους ὑπακοὴ σὲ πράγματα ἀντίθετα πρὸς τὸ θεῖο θέλημα. Θέτουν τοὺς δεσποτᾶδες πάνω ἀπὸ τὸ Θεό! Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἱερεῖς στὴν Αὐστραλία, ἐκτὸς δύο ἢ τριῶν, τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1988 διάβασαν στοὺς ἱεροὺς ναοὺς τὸ ἐγκύκλιο κήρυγμα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Στυλιανοῦ, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦταν ἁμαρτωλός! Καὶ ὅταν ἐλέγχθηκαν γιὰ τὴ φρικτὴ ἀσέβειά τους, ποὺ εἶνε ἄρνησι Χριστοῦ, «δικαιολογήθηκαν» λέγοντας, ὅτι ἔκαναν ὑπακοὴ στὸν Ἀρχιεπίσκοπο! Καὶ δυστυχῶς πολλοὶ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ μὲ περιδεῆ συνείδησι, μὲ νοσηρὲς ἀντιλήψεις, «εὐλαβεῖς βλαμμένοι», ἢ δειλοὶ ἢ ἰδιοτελεῖς κάνουν ὑπακοὴ σὲ δεσποτᾶδες, γέροντες καὶ πνευματικοὺς πατέρες ἀκόμη καὶ σὲ πράγματα, ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ κάνουν ἐπανάστασι. Παραμερίζουν τὴ Θρησκεία τοῦ Χριστοῦ καὶ δημιουργοῦν θρησκεία «πρεσβυτέρων», θρησκεία δεσποτάδων καὶ παπάδων... Ἐμεῖς, ἀγαπητοί, ἂς προσέχωμε νὰ μὴ θέτωμε ἀνθρώπινες διδασκαλίες καὶ ἐντολὲς ἴσα καὶ πάρα πάνω ἀπ' τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ καὶ γινόμεθα ὅμοιοι μὲ τοὺς ἀποδοκιμασμένους ἀπὸ τὸ Θεὸ γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους.

Ἀφοῦ ὁ Κύριος καυτηρίασε τὴν ὑποκρισία τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, ποὺ παρέβαιναν μιὰ μεγάλη ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ κατηγοροῦσαν τοὺς μαθητάς του γιατὶ ἔτρωγαν μὲ ἄνιπτα χέρια, προχωρεῖ καὶ τονίζει, ὅτι δὲν μολύνουν ἠθικῶς τὸν ἄνθρωπο τὰ εἰσερχόμενα στὸ στόμα, οἱ τροφὲς δηλαδή, ἔστω καὶ ἂν τρώγωνται μὲ ἄνιπτα χέρια, ἀλλὰ μολύνουν τὸν ἄνθρωπο τὰ ἐξερχόμενα ἀπ' τὸ στόμα του καὶ

γενικώτερα τὰ ἐξερχόμενα ἀπ' τὴν καρδιά του, ὅπως οἱ πονηροὶ διαλογισμοί, οἱ φόνοι, οἱ μοιχεῖες, οἱ πορνεῖες, οἱ κλοπές, οἱ ψευδομαρτυρίες, οἱ βλασφημίες. Τὰ τρόφιμα δὲν μολύνουν ἠθικῶς, γιατὶ δὲν ἐγγίζουν τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ τρόφιμα εἰσέρχονται στὸ σῶμα καὶ ἀποβάλλονται στὸν ἀφεδρῶνα, στὸ ἀποχωρητήριο. Τὸ πολὺ πολὺ νὰ μολύνουν σωματικῶς τὸν ἄνθρωπο καὶ νὰ ὑποστῇ καμμιὰ δηλητηρίασι! Οἱ πονηροὶ ὅμως διαλογισμοί, οἱ φόνοι, οἱ μοιχεῖες, οἱ πορνεῖες κ.λπ. μολύνουν ἠθικῶς τὸν ἄνθρωπο, ὄχι ἁπλῶς γιατὶ ἐγγίζουν τὴν ψυχή, ἀλλὰ γιατὶ προέρχονται ἀπ' τὴν ψυχή. Ὅλα τὰ κακὰ ξεκινοῦν ἀπ' τὴν ψυχή, ποὺ εἶνε τὸ συνειδητὸ μέρος τῆς ὑπάρξεώς μας, ὁ κυρίως ἄνθρωπος, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Κύριος λέγει, ὅτι αὐτὰ μολύνουν τὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἡ ψυχή, ἡ καρδιά, τὸ συναίσθημα, ὁ νοῦς, ἡ θέλησις. Καὶ ὅταν αὐτὰ προσφέρωνται στὴν ἁμαρτία, ὁ ἄνθρωπος γίνεται βέβηλος, ἀκάθαρτος.

Καὶ ἀλλοίμονο, ἀδελφοί! Διότι ποιὸς μπορεῖ νὰ καυχηθῇ, ὅτι εἶνε καθαρὸς ἀπὸ ρύπο, ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος; «*Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός*». Ὅλοι δὲ ἐμεῖς εἴμεθα ἁμαρτωλοί. Ἰδίως μὲ τοὺς διαφόρους λογισμοὺς ἁμαρτάνουμε ἀναρίθμητες φορὲς τὴν ἡμέρα. Καὶ γι' αὐτὸ στὸ βάθος πολλὲς φορὲς ἔχουμε λύπη καὶ ταραχή. Καὶ γι' αὐτὸ συχνὰ πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνωμε τὴν προσευχὴ τοῦ Δαβίδ: «*Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου*». Θεέ μου! Ξερρίζωσε αὐτὴ τὴν ἁμαρτωλὴ καρδιὰ καὶ φύτευσε νέα καρδιὰ μέσα μου. Βγάλε τὸ πονηρὸ καὶ διεστραμμένο πνεῦμα ἀπὸ μέσα μου καὶ ἐγκατά-

στησε στὰ βάθη μου νέο πνεῦμα, εὐθές, σταθερό, ἀκλόνητο.

Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι δὲν μολύνουν τὸν ἄνθρωπο τὰ εἰσερχόμενα, ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα, διαστρεβλώνεται ἀπ' τοὺς γαστριμάργους καὶ ἀκρατεῖς ἀνθρώπους καὶ χρησιμοποιεῖται σὰν ἐπιχείρημα ἐναντίον τῆς νηστείας. «Δὲν βλάπτουν τὰ εἰσερχόμενα», λέγουν οἱ κοιλιόδουλοι, καὶ καταβροχθίζουν κρέατα, ψάρια κ.λπ. τὶς Τετάρτες, τὶς Παρασκευὲς καὶ τὶς ἄλλες ἡμέρες καὶ περιόδους νηστείας.

Ἀλλὰ τότε ποῦ πᾶνε οἱ λόγοι τῆς Γραφῆς γιὰ νηστεία; Καὶ ἀφοῦ ὁ Θεὸς διὰ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὥρισε νηστεία, πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ μὴ εἶνε ἁμαρτία ἡ παράβασις τῆς νηστείας, ἐκτὸς βεβαίως σοβαροῦ λόγου; Ἀσφαλῶς τὰ εἰσερχόμενα, κρέατα, ψάρια κ.λπ., αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δὲν βλάπτουν, δὲν μολύνουν ἠθικῶς τὸν ἄνθρωπο. Ἀλλ' ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐντολὴ τῆς νηστείας, ὅταν δηλαδὴ τρώγωνται τὶς ἡμέρες τὶς νηστείας, βλάπτουν, μολύνουν ἠθικῶς τὸν ἄνθρωπο, διότι ἡ παράβασις τῆς ἐντολῆς τῆς νηστείας, ὅπως καὶ κάθε ἄλλης ἐντολῆς, εἶνε ἀσφαλῶς ἁμαρτία. Ὅταν γίνεται παράβασις τῆς ἐντολῆς τῆς νηστείας, δὲν ἔχουμε μόνον εἰσερχόμενα· ἔχουμε καὶ ἐξερχόμενα· ἐξερχόμενα ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ αὐτὰ εἶνε ἡ γαστριμαργία, ἡ ἀκράτεια καὶ ἡ καταφρόνησις τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὰ βλάπτουν, μολύνουν ἠθικῶς τὸν ἄνθρωπο.

Στίχ. 21-28: Ἡ περίπτωσις τῆς Χαναναίας εἶνε ἀπὸ τὶς πλέον συγκινητικὲς περιπτώσεις, ποὺ ἀναφέρει τὸ Εὐαγγέλιο. Ἡ γυναῖκα αὐτή, καίτοι ἀνῆκε σὲ λαὸ εἰδωλολατρικό, διεφθαρμένο καὶ διεστραμμένο

«μέχρι μυελοῦ ὀστέων», ἐν τούτοις ἔδειξε ἕνα τέτοιο ψυχικὸ μεγαλεῖο, ποὺ προκάλεσε τὸ θαυμασμὸ καὶ τὸν ἔπαινο τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου.

Τρεῖς κυρίως ἀρετές, μεγάλες ἀρετές, ἔλαμψαν στὸ πρόσωπο τῆς Χαναναίας. Ἡ πίστις, ἡ ταπείνωσις καὶ σύνεσις.

Ἂν καὶ δὲν ἦταν Ἰσραηλίτισσα ἡ γυναῖκα αὐτή, ὡμολογοῦσε τὸν Ἰησοῦ *«υἱὸν Δαβίδ»*, Μεσσία δηλαδή, ἐνῷ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν τὸν ἀναγνώριζαν Μεσσία. Ἐπίσης, ἂν καὶ ὁ Χριστὸς φαινόταν, ὅτι δὲν τὸν συγκινοῦσε ὁ πόνος, οἱ παρακλήσεις καὶ οἱ κραυγές της, αὐτὴ ἐπέμενε. Ὄντως μεγάλη ἡ πίστις αὐτῆς τῆς γυναικός!

Ἐνῷ ὁ Χριστὸς φαινόταν νὰ τὴν περιφρονῇ, καὶ ὠνόμασε τοὺς Ἰουδαίους τέκνα καὶ αὐτὴ μὲ τοὺς συμπατριώτας της ὠνόμασε σκυλάκια, αὐτὴ δὲν πειράχθηκε καὶ δὲν ἀγανάκτησε. Δέχτηκε, ὅτι εἶνε ἕνα σκυλάκι. Τοὺς δὲ Ἰουδαίους, προχωρώντας περισσότερο ἀπ᾽ τὸ Χριστό, ὠνόμασε κυρίους. Μεγάλη καὶ ἡ ταπείνωσίς της! Μεγάλη καὶ ἡ σύνεσίς της! Διότι πιάστηκε ἀπ᾽ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ, ὅτι εἶνε ἕνα σκυλάκι, καὶ ἔκαμε ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ λόγο ἕνα εὐφυέστατο, ὡραιότατο καὶ συγκινητικώτατο ἐπιχείρημα: Ναί, Κύριε! Ἐμεῖς οἱ εἰδωλολάτρες εἴμεθα σκυλάκια. Ἀλλὰ καὶ τὰ σκυλάκια τρέφονται ἀπ᾽ τὰ ψίχουλα, ποὺ πέφτουν ἀπ᾽ τὰ τραπέζια τῶν κυρίων τους!

ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ ΚΑΙ ΣΑΔΔΟΥΚΑΙΟΙ
ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΠΕΤΡΟΥ
ΠΡΟΡΡΗΣΙΣ ΠΑΘΩΝ

Στὸ δέκατο ἕκτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου γίνεται λόγος: **α')** Γιὰ τοὺς Φαρισαίους καὶ τοὺς Σαδδουκαίους, στίχ. 1-12, **β')** Γιὰ τὴν ὁμολογία τοῦ Πέτρου καὶ τὴν Ἐκκλησία, στίχ. 13-20, *γ')* Γιὰ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ, στίχ. 21-23, **δ')** Γιὰ τὴν ἀνάγκη αὐταπαρνήσεως τῶν ἀκολούθων τοῦ Χριστοῦ, στίχ. 24-28.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *πειράζοντες* = δοκιμάζοντες.
ἐπηρώτησαν = παρακάλεσαν.
2: *ὀψίας γενομένης* = ὅταν γίνῃ βράδυ.
εὐδία = καλοκαιρία.
πυρράζει = κοκκινίζει, ἔγινε κόκκινος.
3: *χειμὼν* = κακοκαιρία.
πρόσωπον = ὄψις.
τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν = τὰ σημάδια τῶν χρόνων (ἐδῶ: τὰ σημάδια ποὺ δείχνουν, ὅτι αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ὁ Μεσσίας ἦρθε).
διακρίνειν = νὰ ἑρμηνεύετε.
5: *ἐπελάθοντο* = λησμόνησαν.
6: *ὁρᾶτε* = ἀνοίγετε τὰ μάτια σας.
ἀπὸ τῆς ζύμης = ἀπὸ τὴ ζύμη, ἀπ' τὴ διδασκαλία.

9: *οὔπω νοεῖτε;* = ἀκόμη δὲν ἐννοεῖτε;
οὐδὲ μνημονεύετε; = οὔτε ἐνθυμεῖσθε;
10: *σπυρίδες* = κοφίνια.
12: *συνῆκαν* = κατάλαβαν.
εἶπε = ἐννοοῦσε.
17: *Βαριωνᾶ* = υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ.
σὰρξ καὶ αἷμα = ἄνθρωπος.
οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι = δὲν σοῦ φανέρωσε (τοῦτο).
18: *πύλαι ᾅδου* = ὁ ᾅδης.
οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς = δὲν θὰ ὑπερισχύσουν αὐτῆς, δὲν θὰ τὴν γκρεμίσουν.
19: *κλεὶς-κλειδὸς* = κλειδί.
ὃ ἐὰν δήσῃς = ὅ,τι δέσῃς.
ἔσται = θὰ εἶνε.
20: *διεστείλατο* = ἔδωσε ἐντολή.
21: *ἤρξατο* = ἄρχισε.
δεῖ = μέλλει, πρόκειται.
ἀποκτανθῆναι = νὰ φονευθῇ.
ἐγερθῆναι = νὰ ἐγεθῇ, ν' ἀναστηθῇ.
22: *προσλαβόμενος αὐτὸν* = ἀφοῦ τὸν πῆρε ἰδιαιτέρως.
ἐπιτιμᾶν = νὰ ἐπιπλήττῃ, νὰ μαλώνῃ.
ἵλεώς σοι = μὴ γένοιτο, ὄχι.
οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο = δὲν θὰ σοῦ συμβῇ τοῦτο.
23: *σατανᾶς* = ἀντικείμενος, ἀντίθετος, ἀντιρρησίας.
σκάνδαλον = ἐμπόδιον.
24: *ἀράτω* = νὰ σηκώσῃ.
25: *ψυχὴ* = τὸ ἄτομο, ὁ ἑαυτός.
ἀπολέσει = θὰ θυσιάσῃ.
εὑρήσει = θὰ σώσῃ.
26: *ζημιωθῇ* = χάσῃ.
ἀντάλλαγμα = ἀντίτιμο.

27: *εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων* = ὑπάρχουν μερικοὶ ἀπ' αὐτούς, ποὺ εἶνε ἐδῶ.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-4: Ὅπως ὑπάρχουν τὰ σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ (κοκκινίλες, σύννεφα, κ.λπ), ἀπ' τὰ ὁποῖα καταλαβαίνουμε τὴν καλοκαιρία, ἔτσι ὑπάρχουν καὶ τὰ *«σημεῖα τῶν καιρῶν»*. Ἔχουν δηλαδὴ καὶ οἱ διάφοροι καιροὶ ἢ χρόνοι τὰ ἰδικά τους σημεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὁ νηφάλιος καὶ προσεκτικὸς παρατηρητὴς μπορεῖ νὰ καταλάβῃ σὲ ποιὰ κατάστασι βρίσκεται ὁ κόσμος ἀπὸ πνευματικῆς πλευρᾶς, καὶ ἂν θὰ ἀκολουθήσουν εὐχάριστα ἢ δυσάρεστα πράγματα στὸν κόσμο.

Οἱ καιροὶ τοῦ Ἰησοῦ εἶχαν τὰ σημεῖα τους. Καὶ τὰ σημεῖα ἔδειχναν, ὅτι ὁ Μεσσίας ἦρθε καὶ βρισκόταν στὸν κόσμο. Πρωτάκουστα λόγια ἀκούονταν ἀπ' τὸν Ἰησοῦ, πρωτοφανῆ θαύματα γίνονταν, μεσσιακὲς προφητεῖες ἐκπληρώνονταν. Καὶ ἂν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι εἶχαν καλὴ διάθεσι καὶ ἐξήταζαν αὐτὰ τὰ καταπληκτικὰ φαινόμενα τῆς ἐποχῆς τους, θὰ καταλάβαιναν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος εἶνε ὁ Μεσσίας, ποὺ προφήτευαν οἱ Γραφὲς καὶ ἀνέμεναν οἱ αἰῶνες. Ἀλλὰ ποῦ καλὴ διάθεσι στοὺς αὐταρέσκους, φθονεροὺς καὶ ὑποκριτὰς Φαρισαίους, καὶ στοὺς ὑλιστὰς καὶ σαρκαστὰς Σαδδουκαίους; Ἔβλεπαν τὰ καταπληκτικώτερα σημεῖα τῶν αἰώνων, εἶχαν μπροστά τους Ἐκεῖνον, ποὺ ἦταν τὸ μεγαλύτερο σημεῖο ἀπ' τὸν οὐρανό, σημεῖο ζωντανό, Σημεῖο μὲ σῖγμα κεφαλαῖο, καὶ ποιητὴς τῶν ἄλλων σημείων, καὶ ἐν τούτοις δὲν αἰσθάνονταν συγκίνησι καὶ

θαυμασμό. Ἀχόρταγοι ἀπὸ τόσα καταπληκτικὰ σημεῖα, ζητοῦσαν ἀπ' τὸν Ἰησοῦ νέο σημεῖο, μὲ πειρακτικὴ καὶ ἐμπαικτικὴ διάθεσι. Ζητοῦσαν δηλαδὴ νέο σημεῖο, γιὰ νὰ δοῦν, ἔτσι ἀπὸ περιέργεια, τί θ' ἀπαντήσῃ καὶ τί θὰ κάνῃ ὁ Ἰησοῦς. Θὰ μπορέσῃ νὰ κάνῃ ἕνα τέτοιο σημεῖο; Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς καυτηρίασε λέγοντας: «Ὑποκριταί! Τὴν ὄψι τοῦ οὐρανοῦ γνωρίζετε νὰ ἑρμηνεύετε. Ἀλλὰ τὰ σημεῖα, ποὺ συμβαίνουν τοὺς καιροὺς αὐτούς, δὲν μπορεῖτε νὰ καταλάβετε; Πονηρὴ γενεά, ποὺ πῆρε διαζύγιο ἀπ' τὸ Θεό, ἐπιμόνως ζητεῖ σημεῖο. Ἀλλὰ τέτοιο σημεῖο δὲν θὰ δοθῇ σ' αὐτή, παρὰ μόνο τὸ σημεῖο τοῦ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου». Ζητοῦσαν σημεῖο ἀπ' τὸν οὐρανό, δῆθεν γιὰ νὰ πιστεύσουν, καὶ ὁ Χριστὸς ἔδωσε σημεῖο ἀντίθετο, γιὰ νὰ σκανδαλισθοῦν περισσότερο καὶ νὰ γίνουν ἄπιστοι περισσότερο ἀπέναντί του: Κατέβηκε στὴ γῆ, στὸν τάφο, ὅπως ὁ Ἰωνᾶς στὴν κοιλιὰ τοῦ κήτους, σὰν νὰ μὴ μποροῦσε ν' ἀποφύγῃ τὴν ταπείνωσι τοῦ θανάτου! Ἄλλοι ἀξίζουν νὰ γίνωνται περισσότερο πιστοί, καὶ ἄλλοι ἀξίζουν νὰ γίνωνται περισσότερο ἄπιστοι γιὰ τιμωρία τους.

Καὶ ἡ ἐποχή μας ἔχει σημεῖα. Τὰ δὲ σημεῖα τῆς ἐποχῆς μας εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἀνησυχητικά. Στὶς ἡμέρες μας πραγματοποιοῦνται φοβερὲς προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης γιὰ τοὺς ἐσχάτους καιρούς. Ἡ ψύχρανσις τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης, ἡ πρωτοφανὴς στὰ χριστιανικὰ χρονικὰ ἔκτασις τῆς ἀκολασίας καὶ τῆς διαστροφῆς, ἡ καταπληκτικὴ πλήθυνσις τῆς γνώσεως καὶ ἡ κατασκευὴ μέσων καὶ ὅπλων ἀφάνταστης καταστρεπτικῆς δυνάμεως, ἡ ἵδρυσις τοῦ Κράτους τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἡ ἀνάκτησις τῆς Ἰερουσαλήμ, αὐτὰ εἶνε μερικὰ ἀπ' τὰ

μεγάλα σημεῖα τῶν καιρῶν μας, ποὺ προφήτευσε ἡ Ἁγία Γραφὴ καὶ ἀποδεικνύουν, ὅτι μπήκαμε στὴν περίοδο τῶν ἐσχάτων χρόνων. Ἀλλὰ πόσοι ἐρευνοῦν τὶς Γραφές, καὶ παρατηροῦν καὶ ἐξετάζουν τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν μας, καὶ ἀντιλαμβάνονται τὴ σημασία τους, καὶ προετοιμάζουν τὶς ψυχές τους γιὰ τὰ φοβερὰ δεινά, ποὺ ἔρχονται στὴν ἀνθρωπότητα; Ἐμεῖς, ἀδελφοί, ἂς προσέχωμε ἰδιαιτέρως τὶς προφητεῖες καὶ τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν, γιὰ νὰ καταλαβαίνωμε ποῦ βρισκόμαστε καὶ τί προμηνύεται γιὰ τὸ μέλλον, καὶ νὰ ἐνισχύεται ἡ πίστις μας καὶ νὰ προετοιμάζωνται οἱ ψυχές μας γιὰ τὰ ἐρχόμενα δεινά.

Στίχ. 6: Ὁ Χριστὸς εἶπε στοὺς μαθητάς του: «Ἀνοίγετε καλὰ τὰ μάτια σας καὶ προσέχετε νὰ φυλάγεσθε ἀπὸ τὴ ζύμη τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων». Ζύμη ἐδῶ εἶνε ἡ κακὴ διδασκαλία. Ὅπως ἡ φυσικὴ ζύμη, τὸ προζύμι δηλαδή, ἐπιδρᾷ σ᾽ ὅλο τὸ φύραμα, τὸ ζυμάρι δηλαδή, ἔτσι καὶ ἡ διδασκαλία, σὰν ἄλλη ζύμη, ἐπιδρᾷ στὶς ψυχὲς καὶ στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων.

Ὑπάρχουν καὶ σήμερα Φαρισαῖοι, θρησκευτικοὶ τύποι μὲ ἀντιλήψεις καὶ ἰδέες ἀντίθετες πρὸς τὸ γνήσιο πνεῦμα τῆς Γραφῆς καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ὑπάρχουν ἐγωισταὶ καὶ αὐτάρεσκοι πνευματικοὶ πατέρες καὶ ἐκκλησιαστικοὶ ἡγέτες, ποὺ πολλὲς φορὲς κάνουν τὰ θελήματά τους νόμους, καὶ ζητοῦν νὰ τὰ ἐπιβάλλουν στοὺς πιστούς. Καὶ ὅταν οἱ πιστοὶ ἀντιδροῦν, τοὺς κάνουν ἀποσυναγώγους, τοὺς κηρύττουν ἐξωεκκλησιαστικούς, τοὺς ἀφορίζουν. Προσοχὴ ἀπ᾽ αὐτούς! Διότι ἡ ζύμη τους, ἡ νοοτροπία τους δηλαδή, ἡ ψυχολογία τους καὶ οἱ περίτεχνοι λό-

γοι τους, μποροῦν νὰ ἐπηρεάσουν πολλούς. Καὶ δυστυχῶς ἐπηρεάζουν.

Ἀλλὰ περισσότερο ἀπ᾿ τοὺς Φαρισαίους ὑπάρχουν σήμερα οἱ Σαδδουκαῖοι, οἱ ὑλισταί, ἄπιστοι καὶ σαρκασταὶ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ὁσίων. Γέμισε ὁ κόσμος ἀπὸ ὑλιστάς, ποὺ πιστεύουν μόνο στὴν κοιλιά, στὸ σέξ, στὸ χρῆμα καὶ στὴ δόξα. Καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, σὲ κάθε εὐκαιρία, ἢ μᾶλλον «εὐκαίρως ἀκαίρως», καὶ μὲ κάθε μέσο, ποὺ διαθέτει ὁ σημερινὸς τεχνοκρατούμενος κόσμος, διαδίδουν τὶς ὑλιστικὲς ἀντιλήψεις καὶ θεωρίες τους. Ραδιόφωνα, τηλεοράσεις, ἐφημερίδες, περιοδικά, βιβλία, βήματα ὁμιλιῶν εἶνε στὴ διάθεσι τῶν συγχρόνων Σαδδουκαίων. Καὶ ἡ ζύμη τους, ἡ ὑλιστικὴ διδασκαλία τους, ἔχει δυστυχῶς ἐπηρεάσει τὶς τεράστιες μᾶζες τοῦ λαοῦ. Γι᾿ αὐτὸ προσοχὴ μεγάλη! Προσοχὴ προπάντων ἀπ᾿ τὴν τηλεόρασι, τὶς ἐφημερίδες, τὰ περιοδικὰ καὶ τὰ βιβλία. Γιατὶ καὶ ἐκλεκτοὶ ἄνθρωποι δέχονται ἀνεπαισθήτως, σιγὰ-σιγὰ καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν, τὴν ἐπίδρασι τοῦ ὑλισμοῦ, ἡδονισμοῦ καὶ εὐδαιμονισμοῦ.

Στίχ. 13-20: Στὴν Καισάρεια τοῦ Φιλίππου, ποὺ κατοικοῦσαν ἐθνικοί, μακριὰ ἀπ᾿ τοὺς Ἰουδαίους, ἔξω ἀπὸ κλῖμα ἐνθουσιασμοῦ καὶ φανατισμοῦ, σὲ μιὰ ὥρα ἤρεμης καὶ ψύχραιμης ψυχικῆς καταστάσεως, ὁ Ἰησοῦς, ἔπειτα ἀπὸ δύο περίπου χρόνια διδασκαλίας καὶ θαυματουργίας, ἔθεσε στοὺς Μαθητάς του ἕνα ἐρώτημα, τὸ σημαντικώτερο ἐρώτημα τῶν αἰώνων: *«Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;»*. Ποιὰ γνώμη ἔχουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ μένα, τὸν ταπεινὸ υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου; Ποιὸς λένε ὅτι εἶμαι;

Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἐρωτᾷ γιὰ τὴ γνώμη τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων. Γιατὶ ἡ γνώμη ἐκείνων ἦταν γεμάτη πονηρία καὶ ἀπιστία. Ὁ Ἰησοῦς ἐρωτᾷ γιὰ τὴ γνώμη τῶν ἁπλοϊκῶν ἀνθρώπων, τοῦ λαοῦ. Γιατὶ ἡ γνώμη τοῦ λαοῦ ἦταν ἀπαλλαγμένη ἀπὸ πονηρία. Καὶ ἐρωτᾷ ὁ Ἰησοῦς, ὄχι γιατὶ δὲν ξέρει, ἀλλὰ γιὰ νὰ δώσῃ ἀφορμὴ νὰ ἀκουσθῇ ἡ ἀγαθὴ μέν, ἐσφαλμένη ὅμως γνώμη τοῦ λαοῦ, καὶ στὴ συνέχεια νὰ ἀκουσθῇ ἡ ὀρθὴ γνώμη τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, γνώμη καὶ τῶν ἄλλων βεβαίως ἀποστόλων, καὶ ἔτσι νὰ ὁμολογηθῇ καὶ νὰ ἐπικυρωθῇ ἡ μεγαλύτερη ἀλήθεια τῆς Πίστεώς μας καὶ συγχρόνως νὰ διορθωθῇ ἡ ἐσφαλμένη γνώμη τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ.

Στὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸν ἑαυτό του οἱ Μαθηταὶ ἀπάντησαν, ὅτι ἄλλοι νομίζουν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ὁ Ἠλίας ποὺ δὲν εἶχε πεθάνει, ἄλλοι ὅτι εἶνε ὁ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, καὶ ἄλλοι ὅτι εἶνε ὁ Ἰερεμίας ἢ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἄλλους προφῆτες, ἀναστημένος ἐκ νεκρῶν. Ὁ λαός, δηλαδή, θεωροῦσε τὸν Ἰησοῦ ἕνα μεγάλο προφήτη, ὄχι ὅμως Μεσσία.

Τότε ὁ Ἰησοῦς ρώτησε γιὰ τὴ γνώμη τῶν Μαθητῶν του: «*Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;*». Εἶνε σὰν νὰ εἶπε ὁ Ἰησοῦς: Ἄκουσα τὴ γνώμη, ποὺ ἔχει γιὰ μένα ὁ λαός. Ἀλλὰ κυρίως μὲ ἐνδιαφέρει ἡ δική σας γνώμη. Γιατὶ σεῖς εἶσθε οἱ Μαθηταί μου. Ἔπειτα ἀπὸ διδασκαλία καὶ θαύματα δύο ἐτῶν, σεῖς ποιὰ γνώμη σχηματίσατε γιὰ μένα;

Τότε ὁ Πέτρος, ὁ πιὸ θερμὸς καὶ αὐθόρμητος, εἶπε γεμᾶτος ἐνθουσιασμό: «*Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος*». Ὁ Πέτρος ὁμολογεῖ δύο ἀλήθειες γιὰ τὸν Ἰησοῦ, μιὰ μεγάλη, καὶ μιὰ μεγίστη. Ἡ μεγάλη ἀλήθεια εἶνε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Χριστός, ὁ

Μεσσίας στὰ ἑβραϊκά, ποὺ περίμεναν οἱ αἰῶνες γιὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμο. Ἡ δὲ μεγίστη ἀλήθεια εἶνε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Δὲν εἶπε, «σὺ εἶσαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ», χωρὶς ἄρθρο μπροστὰ ἀπ' τὴ λέξι *«υἱός»*. Ἂν ἔλεγε ἔτσι, ἡ ἔννοια θὰ μποροῦσε νὰ εἶνε: «Σὺ εἶσαι ἕνας ἀπ' τοὺς ἐξαιρετικοὺς υἱοὺς τοῦ Θεοῦ, κτιστοὺς υἱούς, ἀνθρώπους ἢ ἀγγέλους». Ἀλλ' εἶπε, «σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ», μὲ ἄρθρο μπροστὰ ἀπ' τὴ λέξι *«υἱός»*, ὁπότε ἡ ἔννοια εἶνε: «Σὺ εἶσαι ὁ μοναδικός, ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄρα ἄκτιστος καὶ γεννητὸς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὄχι κτιστός».

Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἁπλῶς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἕνας δηλαδὴ ἀπ' τοὺς πολλοὺς καὶ κτιστοὺς υἱούς, ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους, ἀλλ' εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ μονογενής, καὶ ἄρα ἄκτιστος καὶ γεννητὸς Υἱός, εἶνε καὶ αὐτὸς Θεὸς ὅπως καὶ ὁ Πατήρ του. Τὸ πρόβατο γεννάει πρόβατο, τὸ κατσίκι γεννάει κατσίκι, τὸ ἐλάφι γεννάει ἐλάφι, ὁ ἄνθρωπος γεννάει ἄνθρωπο, καὶ ὁ Θεὸς γεννάει Θεό, ἤ, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε τὸ ἑβραϊκὸ ὄνομα, ὁ Γιαχβὲ γεννάει Γιαχβέ.

Ὁ Πέτρος ὡμολόγησε τὴ μεσσιακὴ ἰδιότητα καὶ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτὲς εἶνε οἱ μεγαλύτερες ἀλήθειες τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Μεσσίας εἶνε καὶ Θεός. Καὶ γι' αὐτὸ μᾶς σώζει, ἐπειδὴ εἶνε Θεός. Ἂν δὲν ἦταν Θεός, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς σώσῃ.

Ὁ Ἰησοῦς ἐπικύρωσε τὴν ὁμολογία τοῦ Πέτρου, μακαρίζοντας τὸν Ἀπόστολο καὶ δίνοντας μεγάλες καὶ αἰωνίου σημασίας ὑποσχέσεις: *«Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Κἀγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ*

πέτρα οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν κ.λπ.».

Μὲ ἄλλα λόγια ὁ Κύριος εἶπε στὸν ἀπόστολο Πέτρο: Εὐτυχισμένος εἶσαι, Σίμων, υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ! Σὺ ἀνέφερες τὸν Πατέρα μου καὶ ἐγὼ ἀναφέρω τὸν ἰδικόν σου πατέρα. Σὺ μὲ εἶπες Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγὼ σὲ λέγω υἱὸν τοῦ Ἰωνᾶ. Ὅπως εἶσαι σὺ υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ, φυσικὸς καὶ γνήσιος, ἔτσι εἶμαι καὶ ἐγὼ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, φυσικὸς καὶ γνήσιος. Εἶπες μυστηριώδη καὶ ὑψίστη ἀλήθεια, ὅτι καὶ ὁ Θεὸς ἔχει Υἱόν, καὶ αὐτὸς εἶμαι ἐγώ. Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια δὲν σοῦ φανέρωσε ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ὁ οὐράνιος Πατέρας μου. Εἶπες, ὅτι εἶμαι ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Καὶ ἐγὼ σοῦ λέγω, ὅτι σὺ εἶσαι Πέτρος, βράχος πίστεως, καὶ πάνω σ᾽ αὐτὴ τὴν πέτρα, τὴν πίστι καὶ τὴν ὁμολογία στὸ ὄνομά μου, θὰ ἱδρύσω τὴν Ἐκκλησία μου, καὶ ὁ ᾅδης μὲ τὶς σκοτεινὲς δυνάμεις του δὲν θὰ ὑπερισχύσῃ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τὴν γκρεμίσῃ. Ἡ Ἐκκλησία μου θὰ εἶνε ἀκατάλυτη καὶ αἰώνια. Καὶ θὰ σοῦ δώσω τὰ κλειδιὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ τὴν ἐξουσία νὰ δένῃς καὶ νὰ λύνῃς μέσα στὴν Ἐκκλησία. Θὰ σὲ ὁπλίσω μὲ πνευματικὴ ἐξουσία, γιὰ νὰ βοηθῇς τοὺς ἀνθρώπους στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας.

Ἐδῶ ὁ Κύριος ὑπόσχεται τὴν πνευματικὴ ἐξουσία στὸν Πέτρο, γιατὶ μ᾽ αὐτὸν συνομιλεῖ. Εὐκόλως ὅμως ἐννοεῖται, ὅτι τὴν ἐξουσία αὐτὴ θὰ ἔδινε ὁ Κύριος καὶ στοὺς ἄλλους Μαθητάς, γιατὶ καὶ ἐκεῖνοι παραδέχονταν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ πράγματι τὴν ἐξουσία αὐτὴ ἔδω-

σε ὁ Κύριος σὲ ὅλους τοὺς Ἀποστόλους, ὅπως δείχνουν τὰ χωρία Ματθ. ιη΄ 18· Ἰωάν. κ΄ 22-23.

Ἡ θεωρία τῶν Παπικῶν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία θεμελιώθηκε πάνω στὸν Πέτρο καὶ ὁ Πέτρος ἔλαβε πρωτεῖο ἐξουσίας, εἶνε διαστροφὴ τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ γράμματος τοῦ Εὐαγγελίου. Τὸ περίφημο χωρίο, ποὺ ἐπικαλοῦνται οἱ Παπικοί, εἶνε γραμμένο στὰ Ἑλληνικά. Καὶ σ᾽ αὐτὸ γίνεται διάκρισι μεταξὺ *«Πέτρου»* καὶ *«πέτρας»*. Ἄλλο *«Πέτρος»* καὶ ἄλλο *«πέτρα»*. *Ὁ Πέτρος* εἶνε πρόσωπο καὶ *ἡ πέτρα* εἶνε πρᾶγμα, ὁ βράχος. Ἡ δὲ Ἐκκλησία δὲν θεμελιώθηκε πάνω στὸν *Πέτρο*, ἀλλὰ στὴν *πέτρα*, στὴν πίστι δηλαδὴ καὶ ὁμολογία στὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Ἄρα κατ᾽ οὐσίαν ἡ Ἐκκλησία θεμελιώθηκε πάνω στὸν ἴδιο τὸν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Ὅπως ἄλλωστε λένε ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς, ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, αὐτὸς εἶνε ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ δὲ Ἀπόστολοι εἶνε θεμέλιοι λίθοι ὅλοι, ὄχι ὁ Πέτρος μόνο. Ὁ Κύριος ὅλους τοὺς Μαθητάς του ὠνόμασεν Ἀποστόλους καὶ κανένα δὲν ὠνόμασεν Ὑπεραπόστολο, ὅπως θὰ ἤθελε ὁ ὑπερήφανος Πάπας μὲ τὶς σατανικές του θεωρίες.

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΕΛΗΝΙΑΖΟΜΕΝΟΥ ΠΡΟΡΡΗΣΙΣ ΠΑΘΩΝ - ΠΛΗΡΩΜΗ ΦΟΡΟΥ

Τὸ δέκατο ἕβδομο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου ὁμιλεῖ: α') γιὰ τὴ Μεταμόρφωσι τοῦ Κυρίου, στίχ. 1-9, β') γιὰ τὸν Ἠλία καὶ τὸν βαπτιστὴ Ἰωάννη, στίχ. 10-13, γ') γιὰ τὴ θεραπεία τοῦ σεληνιαζομένου νέου, στίχ. 14-21, δ') γιὰ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ, στίχ. 22-23, καὶ ε') γιὰ τὴν πληρωμὴ φόρου κατόπιν θαύματος, στίχ. 24-27.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *ἀναφέρει* = ἀνεβάζει.
3: *ὤφθησαν* = ἐμφανίστηκαν, φανερώθηκαν.
4: *εἰ θέλεις* = ἐὰν θέλῃς.
5: *ἐπεσκίασεν* = σκέπασε.
ἐν ᾧ εὐδόκησα = τὸν ὁποῖο ἐξέλεξα.
7: *ἥψατο* = ἤγγισε, ἄγγιξε.
ἐγέρθητε = σηκωθῆτε.
8: *ἐπάραντες τοὺς ὀφθαλμοὺς* = ἀφοῦ σήκωσαν τὰ μάτια.
9: *ἐνετείλατο* = ἔδωσε ἐντολή.
ὅραμα = θέαμα.
12: *οὐκ ἐπέγνωσαν* = δὲν ἀναγνώρισαν.
13: *συνῆκαν* = κατάλαβαν.
15: *κακῶς πάσχει* = φοβερὰ ὑποφέρει.

16: *προσήνεγκα* = ἔφερα πρός.
17: *ἔσομαι μεθ' ὑμῶν* = θὰ εἶμαι μαζί σας.
18: *ἐπετίμησεν αὐτῷ* = ἐπέπληξεν αὐτόν.
20: *ἐρεῖτε* = θὰ εἰπῆτε.
21: *γένος* = εἶδος (δαιμονίων).
22: *ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν* = ἐνῷ δὲ αὐτοὶ περιφέρονταν, περιώδευαν.
23: *ἀποκτενοῦσιν* = θὰ φονεύσουν.
24: *δίδραχμον λαμβάνω* = εἰσπράττω φόρο δύο δραχμῶν (ὑπὲρ τοῦ ναοῦ).
οὐ τελεῖ; = δὲν πληρώνει;
25: *τί σοι δοκεῖ;* = τί νομίζεις;
τέλη = φόροι.
ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων = ἀπὸ τοὺς ξένους.
27: *ἆρον* = πάρε.
στατὴρ = νόμισμα τεσσάρων δραχμῶν.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-9: Ἕξι μέρες μετὰ τὴν ὁμολογία τοῦ Πέτρου γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν πρόρρησι τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὰ πάθη του, ἔγινε τὸ ἔνδοξο γεγονὸς τῆς Μεταμορφώσεως. Ἐνδοξότερο ἀπὸ τὸ γεγονὸς τῆς Μεταμορφώσεως εἶνε μόνο τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως. Ἐν ὄψει τῶν παθῶν ὁ Κύριος «*παρεγύμνωσε*» λίγο τὴ θεότητά του καὶ ἄφησε νὰ φανῇ ἕνα μέρος ἀπὸ τὴ θεία δόξα του, ἀπὸ τὸ ἄκτιστο φῶς του, ὅπως λένε οἱ θεολόγοι.

Προκειμένου νὰ μεταμορφωθῇ ὁ Κύριος, παραλαμβάνει μαζί του τρεῖς ἀπὸ τοὺς Μαθητάς του, τὸν Πέτρο, τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη. Τρεῖς ἦταν ἀρκετοὶ γιὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς μάρτυρες τοῦ γεγο-

νότος. Ἐὰν ἦταν περισσότεροι, θὰ ἦταν δύσκολο νὰ τηρηθῇ τὸ γεγονὸς τοῦτο μυστικὸ μέχρι τῆς Ἀναστάσεως, ὅπως διέταξε ὁ Κύριος. Παρέλαβε δὲ ἀπὸ τοὺς δώδεκα τὸν Πέτρο, τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸν Ἰωάννη, γιατὶ αὐτοὶ οἱ τρεῖς ἦταν ἀνώτεροι στὴν ἀρετὴ καὶ ἀξιώτεροι νὰ ἰδοῦν τὴν δόξα τῆς Μεταμορφώσεως. Αὐτοὶ οἱ τρεῖς ἦταν μαζὶ μὲ τὸ Χριστὸ καὶ ἄλλες βαρυσήμαντες ὧρες. Ἡ προτίμησις τῶν τριῶν δὲν ἦταν προσωποληψία, ἀλλὰ δικαιοσύνη.

Ὁ Κύριος ἀνεβάζει τοὺς τρεῖς Μαθητάς του σ᾿ ἕνα ψηλὸ βουνό. Ποιὸ εἶνε αὐτὸ τὸ βουνό, δὲν λέγει τὸ Εὐαγγέλιο. Ἀρχαιοτάτη παράδοσις λέγει, ὅτι εἶνε τὸ Θαβώρ, κοντὰ στὴ Ναζαρέτ. Τὸ Θαβὼρ εἶνε ψηλὸ ἐν συγκρίσει μὲ ἄλλα βουνά, ποὺ βρίσκονται γύρω του. Εἶνε 400 μέτρα πάνω ἀπ᾿ τὴν πεδιάδα Ἰεζραέλ, καί, ἐπειδὴ εἶνε μεμονωμένο βουνό, ἔχει ἀρίστη θέα, ποὺ δὲν ἔχουν ἄλλα ψηλότερα βουνά. Τὸ Θαβὼρ ἔγινε σύμβολο τοῦ πνευματικοῦ ὕψους καὶ τῆς πνευματικῆς θεωρίας.

Κατὰ τὴν ὥρα τῆς Μεταμορφώσεως τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου ἔλαμψε σὰν τὸν ἥλιο, περισσότερο ἀπ᾿ τὸν ἥλιο, καὶ τὰ ἐνδύματά του ἔγιναν λευκὰ σὰν τὸ φῶς. Ἡ λάμψις αὐτὴ δὲν ἦρθε στὸν Κύριο ἀπ᾿ ἔξω, ἀλλ᾿ ἐκπεμπόταν ἀπὸ μέσα, ἀπ᾿ τὴ θεότητα τοῦ Κυρίου, ποὺ κρυβόταν κάτω ἀπ᾿ τὴν ταπεινή του σάρκα. Ὁ Χριστός, τρόπον τινά, ἀνέσυρε λίγο τὸ παραπέτασμα τῆς ταπεινῆς σάρκας του καὶ ἄφησε νὰ ἐκπεμφθοῦν μερικὲς ἀκτῖνες τῆς θεότητός του, καὶ τὸ ὄρος πλημμύρισε ἀπὸ φῶς, φῶς ἄκτιστο, ὀφειλόμενο στὴν ἄκτιστη ἐνέργεια τῆς θείας Οὐσίας. Ἔτσι ὁ Χριστὸς ἔδειξε, ὅτι αὐτὸς εἶνε τὸ φῶς τὸ ἀληθινό, ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ ἔνδοξος Γιαχβέ, ὁ

ὁποῖος πολλὲς φορὲς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἐμφανιζόταν περιβαλλόμενος ἀπὸ ἐξαίσιο καὶ θαυμαστὸ φῶς.

Κατὰ τὴν ὥρα τῆς Μεταμορφώσεως ἐμφανίστηκαν δύο ἀπ᾽ τοὺς μεγαλυτέρους ἄνδρες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Ἠλίας, καὶ συνωμιλοῦσαν μὲ τὸν Ἰησοῦ. Ὅπως δὲ μᾶς λέγει ἄλλος Εὐαγγελιστής, συνωμιλοῦσαν γιὰ τὴν *«ἔξοδον»* τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ συμβῇ στὴν Ἰερουσαλήμ, γιὰ τὰ πάθη δηλαδὴ καὶ τὸ θάνατο, τὰ ὁποῖα θὰ ὑφίστατο ὁ Χριστὸς καὶ μὲ τὰ ὁποῖα θὰ ἐξήρχετο ἀπ᾽ αὐτὴ τὴ ζωή.

Γιατί κατὰ τὴ Μεταμόρφωσι παρουσιάστηκαν ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Ἠλίας; Γιὰ πολλοὺς λόγους. Ἰδοὺ οἱ σπουδαιότεροι λόγοι: Ὁ Μωυσῆς ἦταν ἐκπρόσωπος τοῦ Νόμου καὶ ὁ Ἠλίας ἐκπρόσωπος τῶν Προφητῶν. Ἡ παρουσία τους δὲ καὶ ἡ συνομιλία τους μὲ τὸν Ἰησοῦ ἀπέδειξαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦταν ἀντίθετος στὸ Νόμο καὶ τοὺς Προφῆτες, ὅπως τὸν κατηγοροῦσαν οἱ ἐχθροί του, ἀλλ᾽ ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆτες ἀπέβλεπαν στὸν Ἰησοῦ ὡς Μεσσία, ὡς τὸν τέλειο Νομοθέτη, Προφήτη καὶ Σωτῆρα. –Ὁ Μωυσῆς καὶ ὁ Ἠλίας ἦταν οἱ ἐπισημότεροι καὶ θαυμαστότεροι ἄνδρες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὁ δὲ Ἰησοῦς τοὺς παρουσίασε κατὰ τὴν ὥρα τῆς Μεταμορφώσεώς του, γιὰ νὰ φανῇ πόσο ἀνώτερος εἶνε ἀπ᾽ αὐτούς. Αὐτὸς Δεσπότης, ἐκεῖνοι δοῦλοι. –Ὁ Ἠλίας εἶχε ἁρπαχθῆ ζωντανὸς στὸν οὐρανό, ὁ Μωυσῆς εἶχε πεθάνει. Ὁ δὲ Ἰησοῦς παρουσίασε καὶ τοὺς δύο στὴ Μεταμόρφωσί του, γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι εἶνε κύριος ζώντων καὶ νεκρῶν. Οἱ νεκροὶ ζοῦν ὡς πνεύματα. Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, ποὺ λένε, ὅτι ὁ θάνατος ἐκμη-

δενίζει τὸν ἄνθρωπο; Ἂν εἶχε ἐκμηδενισθῆ ὁ Μωυσῆς, πῶς θὰ ἐμφανιζόνταν κατὰ τὴ Μεταμόρφωσι;

Ἡ πλημμύρα τοῦ ὑπερκοσμίου φωτὸς καὶ ἡ θέα τοῦ μεταμορφωμένου Κυρίου καὶ τῶν δύο μεγάλων συνομιλητῶν του γέμισε τὶς καρδιὲς τῶν Μαθητῶν ἀπὸ οὐράνια εὐτυχία. Οἱ Μαθηταὶ ἐκείνη τὴν ὥρα ζοῦσαν ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν εὐτυχία τοῦ ὑπερφυσικοῦ κόσμου, ἀπὸ τὴν ἄρρητη γλυκύτητα τοῦ Παραδείσου. Καὶ ὁ Πέτρος, ἀναλογιζόμενος πόσο ἐπικίνδυνη ἦταν ἡ ζωὴ στὸν κόσμο, ὅπου οἱ θανάσιμοι ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ καραδοκοῦσαν, καὶ πόσο ὡραία ἦταν ἡ ζωὴ στὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους, εἶπε στὸν Ἰησοῦ: Κύριε! Εἶνε καλό, εἶνε ἰδανικό, νὰ μείνωμε ἐδῶ. Ἂν θέλῃς, νὰ στήσωμε τρεῖς σκηνές. Μία γιὰ σένα, μία γιὰ τὸ Μωυσῆ καὶ μία γιὰ τὸν Ἠλία. Νὰ μείνωμε ἐδῶ, μακριὰ ἀπὸ τὴν κακία καὶ τὴ μοχθηρία τοῦ κόσμου, καὶ ν' ἀπολαμβάνωμε συνεχῶς τὴ δόξα σου.

Ἔτσι ἐπιθυμοῦσε ὁ Πέτρος, διότι ἀπέστεργε τὸ μαρτύριο, καὶ ἤθελε διαρκῶς νὰ ζῇ σὲ ἡσυχία, σὲ ἀσφάλεια καὶ σὲ γλυκυτάτη θεωρία τῆς δόξης τοῦ Κυρίου. Ἀλλ' ἀλλοίμονο, ἂν ὁ Κύριος ἄκουε τὸν Πέτρο καὶ ἔμενε στὸ ὄρος! Ἡ ἀνθρωπότης δὲν θὰ σωζόταν. Οὔτε ὁ Πέτρος, οὔτε οἱ ἄλλοι Μαθηταί, οὔτε ὁ Ἠλίας, οὔτε ὁ Μωυσῆς. Τὰ εὐχάριστα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο δὲν εἶνε πάντοτε καὶ συμφέροντα. Εὐχάριστο τὸ ὄρος τῆς Μεταμορφώσεως, ἀλλὰ συμφέρων καὶ σωτήριος ὁ φρικτὸς Γολγοθᾶς.

Ἐνῷ ὁ Πέτρος ἔλεγε στὸν Ἰησοῦ νὰ μείνουν στὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους, μία φωτεινὴ νεφέλη σκέπασε τὸν Ἰησοῦ, τὸν Μωυσῆ καὶ τὸν Ἠλία, ἴσως δὲ καὶ τοὺς τρεῖς Μαθητάς, καὶ φωνὴ ἀκούστηκε ἀπ' τὴ νεφέλη, ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ Πατρός. Τί ἔλεγε ἡ φωνή; Ὅ,τι

εἶπε στὸν Ἰορδάνη κατὰ τὴ βάπτισι τοῦ Ἰησοῦ: *«Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα»*. Ὁ Ἰησοῦς, αὐτὸς εἶνε ὁ Υἱός μου, ὁ Μονογενής μου, τὸν ὁποῖον ἀγαπῶ σὲ ὑπέρτατο βαθμό, καὶ τὸν ὁποῖο ἐξέλεξα καὶ κατέστησα Μεσσία, Χριστό.

Ὁ Πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν Υἱό του, διότι ὁ Υἱός του εἶνε ὁμοούσιος καὶ ἴσος πρὸς αὐτόν, ἀπαράλλακτη εἰκόνα του, καὶ αὐτὸν ἐξέλεξε καὶ κατέστησε Μεσσία, γιὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμο.

Ὁ Πέτρος ὡμολόγησε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς τὸ ἔδειξε μὲ τὴ δόξα τῆς Μεταμορφώσεώς του, καὶ ὁ Πατὴρ τὸ μαρτύρησε μὲ τὴ φωνή του ἀπ᾽ τὴ νεφέλη. Ἀλλ᾽ ἐδῶ ἡ φωνὴ τοῦ Πατρὸς προσθέτει μία φράσι, τὴν ὁποία δὲν εἶπε κατὰ τὴ βάπτισι στὸν Ἰορδάνη: *«Αὐτοῦ ἀκούετε»*. Ὁ Ἰησοῦς, αὐτὸς εἶνε ὁ Υἱός μου, αὐτὸν ἐξέλεξα, αὐτὸν νὰ ἀκούετε.

Ὁ Μωυσῆς εἶχε προφητεύσει ἀπευθυνόμενος στοὺς Ἰσραηλῖτες: *«Προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ὡς ἐμὲ ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ Θεός σου, αὐτοῦ ἀκούσεσθε»* (Δευτ. ιη´ 15). Νά! Ἐκεῖνος ὁ Προφήτης, ποὺ εἶχε προφητεύσει ὁ Μωυσῆς, ἦλθε. Εἶνε ὁ τέλειος Προφήτης, ὁ τέλειος Νομοθέτης. Ὅμοιος μὲ τὸ Μωυσῆ, ἀλλ᾽ ἀνώτερος ἀπ᾽ αὐτόν. Διότι ὁ νέος Προφήτης καὶ Νομοθέτης δὲν εἶνε μόνον ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ: *«Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ»*. Μὲ τὴ φράσι *«αὐτοῦ ἀκούετε»* ὁ Πατὴρ εἶνε σὰν νὰ λέγῃ: Αὐτὸν νὰ ἀκούετε, διότι αὐτός εἶνε ὁ Μονογενὴς Υἱός μου καὶ ὁ ἐκλεκτός μου, ὁ Μεσσίας. Αὐτόν νὰ ἀκούετε, διότι αὐτὸς εἶνε τέλειος ἄνθρωπος καὶ τέλειος Θεός. Αὐτὸν νὰ ἀκούετε, διότι αὐτός φανερώνει τὴν ἀλήθεια καὶ τὸ θέλημά μου σὲ τέλειο βα-

θμό. Αὐτὸν νὰ ἀκούετε σὲ ὅλα, καὶ σὲ ὅσα σᾶς λέγει γιὰ τὰ πάθη του, ὅσο δυσάρεστα καὶ ἂν εἶνε. Αὐτὸν νὰ ἀκούετε, καὶ ὄχι ὅσους ἔρχονται σὲ ἀντίθεσι μὲ τὰ λόγια του. Αὐτὸν νὰ ἀκούετε, διότι αὐτὸς θὰ θυσιάσῃ τὴ ζωή του γιὰ τὴ σωτηρία σας.

Ἀπὸ ὅσα εἴδαμε, γίνεται φανερὸς ὁ σκοπὸς τῆς Μεταμορφώσεως. Ὁ Κύριός μας μεταμορφώθηκε, γιὰ νὰ δείξῃ τὴ δόξα τῆς θεότητός του καὶ νὰ στηρίξῃ τοὺς Μαθητάς του ἐν ὄψει τῶν παθῶν του. Ἔδειξε, μὲ ἄλλα λόγια, ὅτι εἶνε παντοδύναμος Θεός, ὥστε, ὅπως λέγει ὁ σχετικὸς ὕμνος, ὅταν θὰ τὸν ἰδοῦν νὰ σταυρώνεται, νὰ καταλάβουν, ὅτι πάσχει μὲ τὴ θέλησί του, καὶ νὰ κηρύξουν στὸν κόσμο τὴν ἀνάστασί του. Ἐκεῖνος, ποὺ εἶχε τὴ δύναμι νὰ μεταμορφωθῇ καὶ νὰ λάμψῃ σὰν τὸν ἥλιο, εἶχε καὶ τὴ δύναμι ν' ἀναστηθῇ.

Ποιό εἶνε σήμερα γιὰ μᾶς τὸ μήνυμα τῆς Μεταμορφώσεως; Μεγάλο καὶ σπουδαῖο μήνυμα. Ὁ Σατανᾶς, μὲ τὶς κοσμικὲς καὶ ἀντιχριστιανικὲς ἰδέες καὶ ἀντιλήψεις, παραμορφώνει τὶς ψυχές. Καὶ μὲ τὶς ἔξαλλες μόδες, παραμορφώνει καὶ τὰ σώματα. Ὁ δὲ Χριστός, μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ χάρι του, μεταμορφώνει καὶ ψυχὲς καὶ σώματα. Κάνει τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς φωτόμορφα παιδιά του. Γιατὶ τοὺς δίνει δόξα ἀπ' τὴ δόξα τῆς Μεταμορφώσεώς του.

Σήμερα, ἀγαπητοί μου, ἡ ἀνθρωπότης εἶνε παραμορφωμένη ὅσο δὲν ἦταν ποτὲ ἄλλοτε μετὰ Χριστόν. Σήμερα πολλοὶ ἄνθρωποι εἶνε ἀπαίσιοι σὰν τοὺς δαίμονες. Ἀλλ' ἂν ὁ ἄνθρωπος κατανοήσῃ τὴν ἀθλιότητά του καὶ προσφύγῃ στὸ Χριστό, στὸ Εὐαγγέλιο, στὶς ἀλήθειες, στοὺς νόμους, στὴν Ἐκ-

κλησία, στὴ χάρι τοῦ Χριστοῦ, ὁ Χριστὸς τὸν μεταμορφώνει καὶ γίνεται ἄλλος ἄνθρωπος. Θαῦμα συντελεῖται στὴν ὕπαρξί του, γιὰ τὸ ὁποῖο θαυμάζει γῆ καὶ οὐρανός. Ἀδελφοί! Ἂς φέρωμε τοὺς ἀθλίους ἑαυτούς μας κοντὰ στὸ Χριστό, καὶ ἂς ἀγωνισθοῦμε νὰ φέρωμε κοντὰ στὸ Χριστὸ καὶ ἄλλους ἀνθρώπους, γιὰ νὰ μεταμορφωθοῦμε ὅλοι σὲ φωτόμορφα τέκνα τοῦ Κυρίου μας καὶ νὰ αἰσθανθοῦμε κάτι ἀπ' τὴν ἀνέκφραστη εὐτυχία, ποὺ αἰσθανόταν ὁ Πέτρος στὴν κορυφὴ τοῦ Θαβώρ, ὅταν ἔλεγε: *«Κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι»*.

Στίχ. 10-13: Στὸ χωρίο Μαλαχίου δ' 4-5 (5-6 κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸ) ὁ Θεὸς λέγει: *«Καὶ ἰδοὺ ἀποστελῶ ὑμῖν Ἠλίαν τὸν Θεσβίτην πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν Κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, ὃς ἀποκαταστήσει καρδίαν πατρὸς πρὸς υἱὸν καὶ καρδίαν ἀνθρώπου πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, μὴ ἐλθὼν πατάξω τὴν γῆν ἄρδην»*.

Σ' αὐτὸ τὸ χωρίο στηριζόμενοι οἱ γραμματεῖς ἔλεγαν, ὅτι πρῶτα ἔρχεται ὁ Ἠλίας καὶ κατόπιν ὁ Μεσσίας. Ἀλλ' οἱ Μαθηταὶ βλέπουν, ὅτι πρῶτα ἦλθε ὁ Μεσσίας, καὶ κατόπιν ἐμφανίστηκε ὁ Ἠλίας πάνω στὸ ὄρος τῆς Μεταμορφώσεως. Γι' αὐτὸ διατυπώνουν πρὸς τὸν Ἰησοῦ τὴν ἀπορία: *«Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;»*.

Ὁ δὲ Ἰησοῦς τί ἀπαντᾷ; Ἀπαντᾷ, ὅτι πράγματι ὁ Ἠλίας ἔρχεται πρῶτα, ὡς πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ σὲ χρόνους ἀποκαταστάσεως πάντων (*«ἀποκαταστήσει πάντα»*, πρβλ. Πράξ. γ' 21), ἤτοι στοὺς ἐσχάτους χρόνους πρὸ τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Ἐν τούτοις καὶ στὶς ἡμέρες τῆς Πρώτης Πα-

ρουσίας ἦλθε Ἠλίας, ἕνας δηλαδὴ ὅμοιος μὲ τὸν Ἠλία, ὁ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής. Οἱ δὲ ἄνθρωποι δὲν τὸν ἀναγνώρισαν, δὲν τὸν παραδέχθηκαν, ἀλλὰ τὸν συνέλαβαν, τὸν φυλάκισαν καὶ τὸν ἀποκεφάλισαν.

Στίχ. 25-26: Οἱ βασιλεῖς λαμβάνουν φόρο ἀπ' τοὺς ξένους, ὄχι ἀπ' τοὺς υἱούς τους. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ πληρώνῃ φόρο στὸ ναό, τὸν οἶκο τοῦ Πατρός του. Τί ἀποδεικνύει τοῦτο; Ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε φυσικὸς Υἱὸς τοῦ οὐρανίου βασιλέως καὶ Θεοῦ, καὶ ἄρα ἀληθινὸς Θεός, ὅπως ὁ Πατήρ του.

ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΚΑΙ ΤΑΠΕΙΝΟΙ - ΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ

Στὸ δέκατο ὄγδοο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-14, γίνεται λόγος: **α'**) Γιὰ τὴν παιδικὴ ἁπλότητα καὶ ταπείνωσι σὰν ὅρο νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἄνθρωπος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, στίχ. 1-5, **β'**) Γιὰ τὰ σκάνδαλα ἀπ' τὴν πλευρὰ αὐτῶν ποὺ σκανδαλίζουν, καὶ αὐτῶν ποὺ σκανδαλίζονται, στίχ. 6-9, καὶ **γ'**) Γιὰ τὴν ἀξία τῶν μικρῶν καὶ ταπεινῶν ἀνθρώπων, στίχ. 10-14.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *προσῆλθον* = πλησίασαν.
μείζων = μεγαλύτερος, ἀνώτερος.
3: *ἀμὴν λέγω ὑμῖν* = ἀλήθεια σᾶς λέγω.
ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε = ἐὰν δὲν γυρίσετε πίσω καὶ δὲν γίνετε.
οὐ μὴ εἰσέλθητε = δὲν θὰ εἰσέλθετε.
4: *ὅστις οὖν* = ὅποιος λοιπόν.
5: *ὃς ἐὰν δέξηται* = ὅποιος δεχθῇ, ὅποιος τιμήσῃ.
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου = γιὰ τὸ ὄνομά μου, γιὰ μένα.
6: *μύλος ὀνικὸς* = μυλόπετρα, ποὺ τὴν γυρίζει ὁ ὄνος.
ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης = στὸ βάθος τῆς θαλάσσης.

7: *ἀνάγκη ἐλθεῖν* = ἑπόμενο εἶνε νὰ ἔλθουν, ἀναπόφευκτο εἶνε νὰ ἔλθουν.

σκάνδαλα = ἐμπόδια, προσκόμματα, πειρασμοί, σκανδαλώδη ἁμαρτήματα.

δι' οὗ = διὰ τοῦ ὁποίου, ἀπὸ τὸν ὁποῖο.

8: *εἰ* = ἐάν.

πούς = πόδι.

ἔκκοψον αὐτὰ καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ = κόψε τα καὶ πέταξέ τα.

χωλὸς = κουτσός.

κυλλὸς = κουλός.

βληθῆναι = νὰ ριφθῇς.

9: *ἔξελε* = βγάλε.

10: *ὁρᾶτε* = προσέχετε.

διὰ παντὸς = διαρκῶς, πάντοτε.

11: *σῶσαι τὸ ἀπολωλὸς* = νὰ σώσῃ τὸ χαμένο.

12: *τί ὑμῖν δοκεῖ;* = τί νομίζετε σεῖς; τί λέτε σεῖς;

πλανηθῇ = χαθῇ.

οὐχὶ ἀφεὶς = δὲν ἀφήνει καί...

ἐπὶ τὰ ὄρη = πάνω στὰ βουνά.

13: *ἐὰν γένηται εὑρεῖν* = ἐὰν συμβῇ νὰ εὕρῃ.

ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ = γι' αὐτὸ περισσότερο παρά.

τὰ πεπλανημένα = αὐτὰ ποὺ δὲν χάθηκαν.

14: *οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ἡμῶν* = ἔτσι ὁ πατέρας σας δὲν θέλει.

ἵνα ἀπόληται εἷς = νὰ χαθῇ ἕνας.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-5: Προτοῦ ἔλθῃ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ μεταβάλῃ τὰ φρονήματα καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν Μα-

θητῶν, εἶχαν καὶ αὐτοὶ σοβαρὰ ἐλαττώματα. Ἔτσι, ὅταν ὁ Χριστὸς εἶπε στὸν Πέτρο γιὰ τὸ νόμισμα, ποὺ θαυματουργικῶς βρέθηκε στὸ στόμα τοῦ ψαριοῦ, νὰ δώσῃ αὐτὸ στοὺς εἰσπράκτορας τοῦ φόρου τοῦ ναοῦ γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Πέτρου καὶ ὄχι καὶ τῶν ἄλλων Μαθητῶν, οἱ ἄλλοι Μαθηταὶ ἐνωχλήθηκαν ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τῆς κενοδοξίας. Καὶ σκέπτονταν μέσα τους, μήπως αὐτὴ ἡ προτίμησις τοῦ Πέτρου σήμαινε, ὅτι ὁ Πέτρος θὰ ἦταν ἀνώτερος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἐκφράζοντας τοὺς διαλογισμοὺς τῆς κενοδοξίας των ἀορίστως, διότι ντρέπονταν νὰ ἐκφρασθοῦν συγκεκριμένως, ρώτησαν τὸν Κύριο: Ποιὸς εἶνε ἀνώτερος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν; Ποιός, μὲ ἄλλα λόγια, θὰ ἔχῃ τὴν πρώτη θέσι καὶ τὴν πρώτη δόξα μετὰ ἀπὸ σένα; Οἱ Μαθηταὶ ρωτοῦσαν γιὰ πρωτοκαθεδρία. Καὶ ὁ Χριστὸς πῶς ἀπάντησε; Ἀπάντησε μὲ μιὰ παραστατικὴ πρᾶξι, ὅπως οἱ Προφῆτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ μὲ λόγια, διδάσκοντας καὶ μὲ τὰ δύο, κατὰ τρόπο ζωηρὸ καὶ ἀπαράμιλλο, τὸ μεγάλο μάθημα τῆς ταπεινώσεως. Ἐκεῖνος, ποὺ εἶνε τὸ ὕψιστο ὑπόδειγμα τῆς ταπεινώσεως, εἶνε καὶ ὁ ὕψιστος διδάσκαλος αὐτῆς. Ὁ Κύριος πῆρε ἕνα ἀθῷο καὶ χαριτωμένο παιδάκι –μία παράδοσις λέγει, ὅτι ἐκεῖνο τὸ παιδάκι ἦταν ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος–, τὸ ἔστησε ἀνάμεσα στοὺς Μαθητάς του καὶ εἶπε: Ἀλήθεια σᾶς λέγω, ἂν δὲν γυρίσετε πίσω καὶ δὲν γίνετε σὰν τὰ παιδιά, δὲν θὰ εἰσέλθετε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Τὰ παιδιὰ εἶνε ἁπλᾶ καὶ ταπεινά. Τὸ παιδὶ ἑνὸς βασιλιᾶ παίζει μὲ τὸ παιδὶ ἑνὸς πτωχοῦ χωρὶς καμμιὰ διάκρισι. Παιδικὴ ἁπλότητα καὶ ταπείνωσι πρέ-

πει ν' ἀποκτήσῃ κάθε ἄνθρωπος, ἐὰν θέλῃ νὰ εἰσέλθῃ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ὅποιος δὲν ἀποβάλῃ τὸν ἐγωισμὸ καὶ δὲν γίνῃ ἁπλὸς καὶ ταπεινός, ὄχι πρωτοκαθεδρία, ἀλλ' οὔτε εἴσοδο στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ.

Πρῶτος δὲ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θὰ εἶνε ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ταπεινώσῃ τόσο πολὺ τὸν ἑαυτό του, ὥστε ν' ἀποκτήσῃ ὅλη τὴν ἁπλότητα καὶ ὅλη τὴν ταπείνωσι, ποὺ ἔχει ἕνα μικρὸ παιδί.

Ὅπως στὸν πρῶτο μακαρισμό, ἔτσι καὶ ἐδῶ ὁ Κύριος παρουσιάζει τὴν ταπείνωσι σὰν ὅρο, γιὰ νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἄνθρωπος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ὅσο δὲ μεγαλύτερη ταπείνωσι ἀποκτᾷ ὁ ἄνθρωπος, τόσο πλουσιώτερη ἐπιχορηγεῖται ἡ εἴσοδός του στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Βαθυτάτη δὲ ταπείνωσις στὴ γῆ φέρει μεγίστη ὕψωσι στὸν οὐρανό.

Ἀδελφοί! Ἔχουμε πολλὴ ταπείνωσι στὰ λόγια, ταπεινολογία, καὶ λίγη ταπείνωσι στὰ ἔργα καὶ στὸ φρόνημα. Ὅταν βλέπωμε κάποιον νὰ προοδεύῃ καὶ νὰ ὑπερτερῇ, μέσα μας αἰσθανόμεθα λύπη καὶ φθόνο ἀπὸ ἐγωισμό. Καὶ λόγῳ τοῦ ἐγωισμοῦ, τοῦ μεγαλυτέρου ἁμαρτήματος, ὑπάρχει ὁ κίνδυνος, ἡ θύρα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν νὰ κλείσῃ μπροστὰ στὰ μάτια μας καὶ νὰ μείνωμε *«ἔξω τοῦ νυμφῶνος Χριστοῦ»*. Γιὰ νὰ λιγοστεύῃ ὁ ἐγωισμός μας καὶ ν' αὐξάνῃ ἡ ταπείνωσίς μας, ἂς σκεπτώμεθα συχνὰ τὴ μικρότητά μας, τὴν ἁμαρτωλότητά μας καὶ τὴν ἄκρα ταπείνωσι τοῦ Ὑψίστου, ὁ ὁποῖος γιὰ μᾶς τοὺς ἀθλίους ἔγινε ἄνθρωπος, γεννήθηκε σὲ μιὰ σπηλιὰ καὶ πέθανε σ' ἕνα σταυρό.

Στίχ. 6-9: Ὁ Χριστὸς ἐδῶ ὁμιλεῖ γιὰ σκάνδαλα.

Σκάνδαλο εἶνε νὰ βάζῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν συνάνθρωπο σὲ πειρασμὸ μὲ τὴν ἁμαρτωλὴ καὶ προκλητικὴ συμπεριφορά του. Σκάνδαλο ἐπίσης εἶνε νὰ διαπράττῃ ὁ ἄνθρωπος ἁμάρτημα, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ συνάνθρωπος κλονίζεται πνευματικῶς.

«Ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα», λέγει ὁ Χριστός. Τί σημαίνει τοῦτο; Ὅτι ὁ Θεὸς ἀναγκάζει τοὺς ἀνθρώπους νὰ κάνουν σκάνδαλα; Μὴ γένοιτο νὰ σκεφθοῦμε ἕνα τέτοιο πρᾶγμα γιὰ τὸ Θεό! Ὁ Θεὸς προλέγει, ὅτι θὰ γίνωνται σκάνδαλα, γιὰ νὰ ξέρωμε ἐκ τῶν προτέρων καὶ νὰ μὴ πέφτωμε ἀπὸ τὰ σύννεφα, ὅταν γίνωνται τὰ σκάνδαλα. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Θεὸς προλέγει τὰ σκάνδαλα, δὲν εἶνε ὅμως αἴτιος τῶν σκανδάλων. Καὶ ὁ γιατρὸς προλέγει θανάτους ἀσθενῶν, χωρὶς νὰ εἶνε αἴτιος αὐτῶν. Ἂν ὁ Θεὸς ἦταν αἴτιος τῶν σκανδάλων, πῶς θὰ κατηγοροῦσε καὶ θὰ ταλάνιζε τοὺς σκανδαλοποιοὺς ἀνθρώπους; Ἐπίσης τὸ *«ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα»* δὲν σημαίνει ὅτι τὰ σκάνδαλα εἶνε... καλὰ καὶ ἀναγκαῖα γιὰ τὴ ζωή! Βεβαίως τὰ σκάνδαλα συντελοῦν νὰ γίνωνται φανεροὶ οἱ δόκιμοι, νὰ ξεχωρίζουν οἱ ἰσχυροὶ καὶ ἀκλόνητοι χαρακτῆρες ἀπ' τοὺς ἀδυνάτους καὶ ἀστηρίκτους. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν καθιστᾷ τὰ σκάνδαλα καλὰ καὶ ἀναγκαῖα γιὰ τὴ ζωή. Τὸ *«ἀνάγκη ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα»* σημαίνει ὅτι, ἀφοῦ ὑπάρχουν στὸν κόσμο ἄπιστοι, κακοπροαίρετοι, ἀδύνατοι καὶ ἀπρόσεκτοι ἄνθρωποι, ἀναπόφευκτο καὶ ἑπόμενο εἶνε νὰ συμβαίνουν σκάνδαλα.

Τὰ σκάνδαλα εἶνε φοβερὰ καὶ θλιβερὰ πράγματα. Πρῶτα γιὰ τοὺς σκανδαλοποιούς: Ὅποιος σκανδαλίζει, καὶ μάλιστα ἕνα μικρὸ παιδί, ποὺ πιστεύει στὸ Χριστό, ἢ ἕνα μικρὸ κατὰ κόσμον ἄνθρωπο, ποὺ

πιστεύει στὸ Χριστὸ καὶ ὁμοιάζει μὲ τὸ μικρὸ παιδί, οὐαὶ σ' αὐτόν, ἀλλοίμονο σ' αὐτόν! Συμφέρει νὰ κρεμασθῇ μυλόπετρα στὸ λαιμό του καὶ νὰ καταποντισθῇ στὴν ἀνοιχτὴ καὶ βαθειὰ θάλασσα. Ὁ θάνατος αὐτὸς εἶνε προτιμότερος, πολὺ προτιμότερος, ἀπὸ τὸ δεύτερο θάνατο, ἀπὸ τὸ νὰ πέσῃ δηλαδὴ στὴ θάλασσα τοῦ αἰωνίου πυρός.

Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δὲν ταλανίζει μόνο τὸν σκανδαλοποιό· ταλανίζει καὶ τοὺς σκανδαλιζομένους. Δὲν λέγει μόνο οὐαὶ στὸν σκανδαλοποιό· λέγει οὐαὶ καὶ στὸν κόσμο, ποὺ σκανδαλίζεται ἀπὸ τὰ σκάνδαλα. Ναί! Ἀλλοίμονο καὶ στὸν κόσμο, ποὺ κλονίζεται ἀπὸ τὰ σκάνδαλα καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν πίστι καὶ τὴν ἠθική! Ἀδικαιολόγητοι οἱ σκανδαλοποιοί. Ἀλλ' ἀδικαιολόγητοι καὶ οἱ σκανδαλιζόμενοι. Γιατί νὰ σκανδαλίζωνται οἱ ἄνθρωποι; Μήπως ἁμαρτάνει ὁ Θεός; Ἂν ἁμάρτανε ὁ Θεός, τότε ὅλοι θὰ εἴχαμε δικαιολογία νὰ σκανδαλισθοῦμε καὶ νὰ κλονισθοῦμε. Ἀλλ' ὁ Θεὸς δὲν ἁμαρτάνει. Ἄνθρωποι ἁμρτάνουν. Γιατί λοιπὸν νὰ σκανδαλιζώμεθα; Οἱ πιστοί, οἱ πραγματικοὶ χριστιανοί, δὲν σκανδαλίζονται ἀπὸ τὰ σκάνδαλα, ἀλλὰ λυποῦνται γιὰ τὰ σκάνδαλα.

Γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τοῦ σκανδαλισμοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας ὁ Χριστὸς συνιστᾷ στὸν ἄνθρωπο, μὲ σκληρὴ γλῶσσα, νὰ θυσιάζῃ ὅ,τι τὸν σκανδαλίζει, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ εἶνε πολύτιμο καὶ προσφιλὲς σὰν τὸ χέρι, τὸ πόδι καὶ τὸ μάτι του. Σὲ σκανδαλίζει τὸ χέρι ἢ τὸ πόδι σου; Κόψε το καὶ πέταξέ το μακριά! Προτιμότερο νὰ εἰσέλθῃς στὸν Παράδεισο κουλὸς ἢ κουτσός, παρὰ μὲ δύο χέρια ἢ δύο πόδια νὰ ριχτῇς στὴν Κόλασι. Σὲ σκανδαλίζει τὸ μάτι σου; Βγάλε το καὶ πέταξέ του μακριά! Προτιμότερο νὰ μπῇς μονό-

φθαλμος στὸν Παράδεισο, παρὰ μὲ δύο μάτια νὰ ριφθῇς στὴν Κόλασι. Σὲ σκανδαλίζουν, δηλαδή, πρόσωπα πολύτιμα καὶ προσφιλῆ σὲ σένα, ὅπως τὰ χέρια, τὰ πόδια καὶ τὰ μάτια σου; Σὲ σκανδαλίζουν συγγενικὰ καὶ φιλικὰ πρόσωπα; Κινδυνεύεις νὰ παρασυρθῇς ἀπ' αὐτὰ σὲ ἀπιστία καὶ σὲ ἁμαρτία; Γίνε σκληρός. Κόψε σχέσεις. Θυσίασε καὶ συγγένεια καὶ φιλία καὶ συμφέροντα ἀπὸ τέτοια φιλία καὶ συγγένεια. Προτιμότερο νὰ στερηθῇς ἀπ' αὐτὰ καὶ νὰ μπῇς στὸν Παράδεισο, παρὰ νὰ ἔχῃς αὐτὰ καὶ νὰ μπῇς στὴν Κόλασι.

Στίχ. 10-14: Ἐνῷ μὲ ὅσους μᾶς σκανδαλίζουν πρέπει νὰ διακόπτωμε σχέσεις, μὲ τοὺς μικροὺς καὶ ταπεινοὺς τῆς γῆς πρέπει νὰ μᾶς συνδέουν σχέσεις ἐκτιμήσεως καὶ ἐγκαρδιότητος. Οἱ μικροὶ καὶ ταπεινοὶ τῆς γῆς, ποὺ πιστεύουν στὸν Κύριο, ἀξιώνονται νὰ ἔχουν φύλακες ἀγγέλους, οἱ ὁποῖοι διαρκῶς βλέπουν τὸ πρόσωπο τοῦ οὐρανίου πατρός, ἀπολαμβάνουν δηλαδὴ ἐξαιρετικὴ εὔνοια τοῦ Θεοῦ, ἔχουν μεγάλη παρρησία μπροστὰ στὸ Θεό, εἶνε μὲ ἄλλα λόγια ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ. Ἀρχάγγελοι ἀποτελοῦν τὴν τιμητικὴ φρουρὰ καὶ συνοδεία τῶν μικρῶν καὶ ταπεινῶν τῆς γῆς! Καὶ ὄχι μόνο ἀρχάγγελοι τιμοῦν μὲ τὴν παρουσία τους καὶ προστασία τοὺς μικροὺς καὶ ταπεινοὺς τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦλθε καὶ ἔγινε Υἱὸς ἀνθρώπου, γιὰ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὸν μικρὸ καὶ ταπεινὸ τῆς γῆς σὰν πλανεμένο πρόβατο. Καὶ δὲν θέλει ὁ Θεὸς νὰ χαθῇ οὔτε ἕνας μικρὸς τῆς γῆς. Καὶ χαίρει ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ποιμὴν ὁ καλός, γιὰ τὸ ἕνα πρόβατο, ποὺ πλανήθηκε καὶ βρέθηκε, παρὰ γιὰ τὰ ἐνενηνταεννέα, ποὺ

δὲν πλανήθηκαν. Χαίρει γιὰ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ πλανήθηκαν καὶ ἐπέστρεψαν, παρὰ γιὰ τοὺς ἀγγέλους, ποὺ ἔμειναν σταθεροί! Ὁ Κύριος τὸν μικρὸ καὶ ταπεινὸ ἄνθρωπο, παρ᾿ ὅλη τὴν ἁμαρτωλότητά του, ἀγαπάει σκανδαλωδῶς!

Καὶ ὅταν ἀρχάγγελοι τιμοῦν τοὺς μικροὺς καὶ ταπεινοὺς τῆς γῆς· καὶ ὅταν αὐτὸς ὁ Κύριος τιμᾷ αὐτοὺς σὰν πρίγκιπες τοῦ οὐρανοῦ, πῶς ἐμεῖς μποροῦμε νὰ τοὺς περιφρονοῦμε καὶ νὰ τοὺς καταφρονοῦμε;

Ἂς προσέξωμε, ἀδελφοί μου, μήπως καὶ ἐμεῖς, ἐπηρεασμένοι ἀπ᾿ τὸ κοσμικὸ φρόνημα, τιμᾶμε τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς, καὶ περιφρονοῦμε τοὺς μικροὺς καὶ ταπεινούς. Ἂς προσέξωμε, μήπως τιμᾶμε αὐτούς, ποὺ ὁ Θεὸς σιχαίνεται γιὰ τὴν ὑπερηφάνεια, τὴν ἀπιστία καὶ διαφθορά τους, καὶ περιφρονοῦμε τὰ εὐλογημένα πτωχαδάκια, ποὺ γιὰ τὴν ταπείνωσι, τὴν πίστι καὶ τὴν ἀρετή τους εἶνε οἱ εὐνοούμενοι καὶ οἱ ἐπίσημοι τοῦ Θεοῦ.

Ἀδελφοί! Ἂς μὴ ἔχωμε μὲ προσωποληψίες τὴν Πίστι τοῦ ἐνδόξου Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΔΙΚΟΥΝΤΟΣ
ΔΥΝΑΜΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ - ΣΥΓΓΝΩΜΗ
ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΑΓΝΩΜΟΝΟΣ ΔΟΥΛΟΥ

Στὸ δέκατο ὄγδοο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 15-35, γίνεται λόγος: α') Γιὰ τὴ στάσι τοῦ ἀδικουμένου ἀπέναντι τοῦ ἀδικοῦντος ἀδελφοῦ, στίχ. 15-17, β') Γιὰ τὴ δύναμι τῆς ἐκκλησίας, στίχ. 18-20, καὶ γ') Γιὰ τὴ συγχωρητικότητα, στίχ. 21-35.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

15: *ἐλέγχω* = ὑποδεικνύω τὸ σφάλμα γιὰ μετάνοια καὶ διόρθωσι.
16: *ἵνα... σταθῇ πᾶν ῥῆμα* = γιὰ νὰ βεβαιωθῇ κάθε πρᾶγμα (τῆς κρινομένης ὑποθέσεως).
17: *ἐθνικὸς* = εἰδωλολάτρης.
18: *ὅσα ἐὰν δήσητε* = ὅσα θὰ δέσετε.
ἔσται δεδεμένα = θὰ εἶνε δεμένα.
19: *γενήσεται αὐτοῖς* = θὰ γίνῃ σ' αὐτούς.
20: *οὗ* = ὅπου.
21: *ποσάκις* = πόσες φορές.
23: *συνᾶραι λόγον* = νὰ κάνῃ λογαριασμό, νὰ λογαριασθῇ.
24: *ἀρξαμένου συναίρειν* = ὅταν ἄρχισε νὰ κάνῃ (λογαριασμό).
προσηνέχθη αὐτῷ = τοῦ ἔφεραν.

μύρια = δέκα χιλιάδες.
τάλαντον = ἡ μεγαλύτερη νομισματικὴ μονὰς τῆς ἀρχαιότητος· 24 κιλὰ ἀσήμι ἢ χρυσάφι.
25: *ἐκέλευσε πραθῆναι* = διέταξε νὰ πουληθῆ.
26: *μακροθύμησον* = κάνε ὑπομονή.
28: *δηνάριον* = μικρὴ νομισματικὴ μονάς.
κρατήσας αὐτὸν = ἀφοῦ τὸν ἔπιασε.
30: *ἕως οὗ ἀποδῷ* = ἕως ὅτου ἀποδώσῃ, ἐξοφλήσῃ.
31: *ἐλυπήθησαν* = ἀγανάκτησαν.
σφόδρα = πάρα πολύ.
διεσάφησαν = ἀνέφεραν.
32: *ἐπεὶ* = ἐπειδή.
33: *οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι;* = δὲν ἔπρεπε καὶ σὺ νὰ λυπηθῇς καὶ νὰ κάνῃς ἔλεος;
35: *ἐὰν μὴ ἀφῆτε* = ἐὰν δὲν ἀφήσετε, ἐὰν δὲν συγχωρήσετε.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 15-17: Οἱ ἄνθρωποι σὰν ἀτελῆ καὶ ἀδύνατα πλάσματα, πλάσματα μὲ ἐλαττώματα, εἶνε φυσικὸ νὰ κάνουν σφάλματα ὁ ἕνας στὸν ἄλλο. Τὸ σφάλλεσθαι ἀνθρώπινον. Ἀλλ' ἐνῷ τὸ νὰ κάνῃ κανεὶς σφάλματα εἶνε ἀνθρώπινο, τὸ νὰ μένῃ ὅμως στὸ σφάλμα εἶνε σατανικό. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος μιλάει γιὰ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται ἡ μετάνοια καὶ ἡ διόρθωσις τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ κάνει σφάλμα σ' ἕνα ἄλλον ἄνθρωπο.

Ἁμάρτησε σὲ σένα ὁ ἄλλος ἄνθρωπος; Σὲ ἀδίκησε σοβαρά; Σὲ ἔκλεψε; Σὲ ἔβρισε; Ἐπιβουλεύθηκε τὴν τιμή σου; Σὲ συκοφάντησε; Ὅ,τι καὶ ἂν ἔκανε, εἶνε «ἀδελφός σου». Καὶ ἀφοῦ εἶνε ἀδελφός σου, οὔτε

ἐμπάθεια οὔτε ἀπάθεια πρέπει νὰ δείξῃς ἀπέναντί του, ἀλλ᾽ ἀγάπη καὶ ἐνδιαφέρον. Δὲν ἔρχεται αὐτὸς νὰ σοῦ ζητήσῃ συγγνώμη καὶ νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ σφάλμα, διότι δὲν τὸν ἀφήνει ὁ ἐγωισμός, ἡ ἐντροπὴ ἢ ἄλλο πάθος; Πάρε τὴν πρωτοβουλία σύ. Πήγαινε πρὸς αὐτὸν σύ. Καὶ ἔλεγξέ τον. Νὰ μὴ τοῦ μιλήσῃς βάναυσα. Νὰ μὴ τὸν ἐπιτιμήσῃς. Νὰ μὴ τὸν βρίσῃς. Ἀλλ᾽ ἁπλῶς νὰ τὸν ἐλέγξῃς. Νὰ τοῦ ὑπενθυμίσῃς μὲ ἀγάπη τὸ σφάλμα του καὶ νὰ τὸν παρακινήσῃς σὲ μετάνοια καὶ διόρθωσι. Καὶ νὰ κάνῃς τὸν φιλάδελφο αὐτὸ ἔλεγχο ἰδιαιτέρως, ἀνάμεσα σὲ σένα καὶ σ᾽ αὐτὸν μόνο, ὄχι μπροστὰ σὲ ἄλλους, γιὰ νὰ μὴ προσβάλῃς τὸν ἀδελφό σου. Καὶ ἂν σὲ ἀκούσῃ, κέρδισες τὸν ἀδελφό σου. Δὲν κέρδισε μόνο ἐκεῖνος· κέρδισες καὶ σύ. Ἐκεῖνος κέρδισε τὴ σωτηρία του καὶ σὺ κέρδισες ἐκεῖνον, ἕνα ἄνθρωπο, ἕνα ἀδελφό, ποὺ ἀξίζει περισσότερο ἀπ᾽ ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

Ἐὰν ὅμως ὁ ἀδικήσας δὲν παραδέχεται τὸ σφάλμα του, ἀλλὰ δείχνῃ σκληρότητα καὶ ἰταμότητα, θὰ προχωρήσῃς σὲ δεύτερο στάδιο ἐλέγχου. Θὰ λυπηθῇς βεβαίως γιὰ τὴ σκληρότητα καὶ τὴν ἰταμότητά του, ἀλλὰ δὲν θὰ παραφερθῇς. Θὰ παραλάβῃς μαζί σου ἕνα ἢ δύο ἀκόμη ἀδελφοὺς καὶ θὰ ὑπάγῃς ἐκ νέου πρὸς τὸν ἀδελφό σου. Καὶ θὰ συμβουλεύσῃ καὶ ἐκεῖνος ἢ ἐκεῖνοι, καὶ θὰ εἶνε δύο ἢ τρεῖς μάρτυρες τῆς προσπαθείας γιὰ τὴ μετάνοια τοῦ ἀδελφοῦ. Νὰ μὴ πάρῃς μαζί σου πολλὰ πρόσωπα, γιὰ νὰ μὴ νομίσῃ ὁ ἀδελφός, ὅτι θέλεις νὰ τὸν ἐκπομπεύσῃς, καὶ γίνῃ ἀντιδραστικώτερος καὶ ἀναιδέστερος.

Ἐὰν δὲ ὁ ἀδικήσας δὲν ἀκούσῃ καὶ τοὺς δύο ἢ τρεῖς ἀδελφούς, τότε θὰ προχωρήσῃς σὲ τρίτο στάδιο ἐλέγχου, ἐξαντλώντας ὅλη τὴν προσπάθεια γιὰ

τὴ διόρθωσί του. Θὰ τὸν ἀναφέρῃς στὴν ἐκκλησία, στὴ θρησκευτικὴ σύναξι τῶν πιστῶν, καὶ μάλιστα στοὺς προεστῶτες, μήπως φοβηθῇ ἢ ἐντραπῇ καὶ μετανοήσῃ. Ἀλλ' ἂν ἔχῃ φθάσει σὲ τέτοιο σημεῖο πωρώσεως, ὥστε νὰ καταφρονήσῃ καὶ τὴν ἐκκλησία, τότε νὰ τὸν ἀφήσῃς καὶ νὰ διακόψῃς μαζί του σχέσεις. Νὰ τὸν θεωρήσῃς σὰν τοὺς σκληροὺς καὶ ἀδίκους τελῶνες, ποὺ συγκέντρωναν ἐπάνω τους τὴν κατακραυγὴ τῆς κοινωνίας, καὶ σὰν τοὺς εἰδωλολάτρες, τοὺς ἀπίστους. Ὅποιος δὲν ἀκούει τὴν ἐκκλησία, παύει νὰ εἶνε ἀδελφὸς χριστιανός. Ὅποιος καταφρονεῖ τὴν ἐκκλησία, εἶνε ἄξιος καταφρονήσεως. Ἡ δὲ ἐσχάτη καταφρόνησις εἶνε τὸ ἔσχατο μέσο, μὲ τὸ ὁποῖο εἶνε δυνατὸ νὰ ἔλθῃ κάποιος σὲ συναίσθησι.

Ἂς ἐξετάσωμε, ἀγαπητοί μου, ἂν ἀπέναντι σὲ συνάνθρωπο, ποὺ μᾶς ἔφταιξε σοβαρά, ἀκολουθήσαμε τὴν τακτικὴ τῶν τριῶν σταδίων τοῦ ἐλέγχου, ποὺ συνέστησε ὁ Κύριος. Πολὺ φοβοῦμαι, ὅτι κανεὶς ἀπὸ μᾶς καὶ σὲ καμμία περίπτωσι δὲν ἀκολούθησε τὴ θεοδίδακτη τακτική. Γι' αὐτὸ συμβαίνουν καὶ παραμένουν τόσο πολλὲς διαφορές, πικρίες καὶ ἐχθρότητες μεταξὺ συνανθρώπων. Ἂν ἀκολουθούσαμε τὴ θεοδίδακτη τακτική, ἀπὸ φόβο καὶ ἐντροπὴ τὸ κακὸ θὰ περιωριζόταν πολύ. Ἀλλ' ἂς προσπαθήσωμε νὰ ἐφαρμόζωμε αὐτὴ τὴν τακτικὴ στὸ μέλλον.

Στίχ. 18-20: Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τεράστια πνευματικὴ ἐξουσία. Ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δένῃ καὶ νὰ λύνῃ. Καὶ ὅ,τι κάνει ἡ Ἐκκλησία στὴ γῆ, ἐπικυρώνει ὁ Θεὸς στὸν οὐρανό. Ἔδεσε ἡ Ἐκκλησία ἕνα ἀμετανόητο ἀσεβῆ; Τὸν ἀφώρισε; Τὸν ἀπέκοψε, δηλαδή, καὶ τὸν ἀπέκλεισε ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν πιστῶν, τῶν μυ-

στηρίων καὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν πράξεων; Τὸν παρέδωσε στὸ Σατανᾶ, γιὰ νὰ παιδευθῇ; Τὸν ἔδεσε συγχρόνως καὶ ὁ Θεός, τὸν ἀφώρισε, τὸν πέταξε ἔξω ἀπὸ τὸ βασίλειο τῆς χάριτος καὶ τὸν παρέδωσε στὸ Σατανᾶ, γιὰ νὰ τιμωρηθῇ. Μετανόησε ὁ ἀσεβής; Ὡμολόγησε καὶ ἐξωμολογήθηκε τὴν ἁμαρτία του καὶ τὸν ἔλυσε ἡ Ἐκκλησία μὲ τὶς συγχωρητικὲς εὐχές της; Τὸν ἔλυσε συγχρόνως καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὸ Σατανᾶ. Γιὰ νὰ φανῇ ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας, ἀναφέρουμε τί συνέβη σὲ μερικοὺς ἀφωρισμένους, ποὺ πέθαναν ἀμετανόητοι. Καὶ ἡ γῆ δὲν τοὺς δέχθηκε! Ἔμειναν ἄλειωτοι καὶ ἔγιναν τυμπανιαῖοι, σὰν φουσκωμένα δερμάτια. Θέαμα ἀπαίσιο! Καὶ μόνο, ὅταν διαβάστηκε εἰδικὴ εὐχὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἔλειωσαν τὰ πτώματά τους.

Καὶ δύο καὶ τρεῖς πιστοὶ ἀποτελοῦν ἐκκλησία. Καὶ ἂν συμφωνήσουν ἐδῶ κάτω στὴ γῆ καὶ ζητήσουν κἄτι ὀρθὸ καὶ δίκαιο, ὁ Θεὸς Πατὴρ στὸν οὐρανὸ τοὺς ἀκούει καὶ δίνει τὸ αἴτημά τους. Καὶ τοὺς ἀκούει ὁ Θεὸς Πατὴρ καὶ τοὺς δίνει τὸ αἴτημά τους, διότι ἀνάμεσά τους εἶνε καὶ ἀκούει καὶ ἐνδιαφέρεται γι᾽ αὐτοὺς ὁ ἀγαπημένος του Υἱός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Σὰν Θεὸς ὁ Υἱὸς εἶνε πανταχοῦ παρών. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν πιστῶν εἶνε παρὼν κατὰ τρόπο εἰδικό, ἐξαιρετικό. Καὶ σὰν Μεσσίας καὶ Μεσίτης ὁ Υἱὸς διαβιβάζει στὸ Θεὸ Πατέρα τὸ αἴτημα τῶν πιστῶν του καὶ παρακαλεῖ γιὰ τὴν ἐκπλήρωσί του. Ἢ μᾶλλον, καὶ ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς σὰν Θεὸς ἐκπληρώνει τὸ αἴτημα τῶν πιστῶν. Τὸ Ματθ. ιη΄ 20 εἶνε ὅμοιο μὲ τὸ Ματθ. κη΄ 20: *«Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»*.

Ὅπως ὁ Πατήρ, ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς εἶνε πανταχοῦ παρών, μεταξὺ δὲ τῶν πιστῶν του κατὰ τρόπο εἰδικὸ καὶ ἐξαιρετικό. Ἀπὸ τὰ κτίσματα κανένα δὲν μπορεῖ νὰ εἶνε πανταχοῦ παρόν. Ποῦ εἶνε, λοιπόν, οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταὶ ἢ Ψευδο-Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, οἱ ὁποῖοι λένε, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε ἀληθινὸς Θεός, ἀλλὰ κτίσμα; Καὶ μόνο τὸ ἰδίωμα τῆς πανταχοῦ παρουσίας τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀρκετὸ γιὰ ν' ἀποδείξῃ τὴ θεότητά του.

Τὸ Ματθ. ιη' 20 δὲν μᾶς δίνει μόνο ἕνα μεγάλο δογματικὸ δίδαγμα· μᾶς δίνει καὶ ἕνα μεγάλο ἠθικὸ δίδαγμα. Ποιὸ εἶνε τὸ ἠθικὸ δίδαγμα; Ἰδού: Καὶ τρεῖς καὶ δύο ἀκόμη πιστοὶ ἄνθρωποι ἂν συγκεντρωνώμεθα στὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, γιὰ κοινὴ λατρεία καὶ προσευχή, γιὰ συζήτησι πνευματικῶν πραγμάτων καὶ λῆψι ἀποφάσεων, γιὰ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, δὲν πρέπει νὰ θεωροῦμε τὴν ὀλιγομελῆ συγκέντρωσί μας μικρὴ ὑπόθεσι. Μία ὀλιγομελὴς συγκέντρωσις πιστῶν ἀνθρώπων ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ μία καὶ ἀπὸ πολλὲς συγκεντρώσεις κοσμικῶν ἀνθρώπων. Διότι δὲν ἔχει τόση σημασία ἡ ποσότης, ἀλλ' ἡ ποιότης· δὲν ἔχει τόση σημασία τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἡ πίστις καὶ ἡ θέρμη τῆς ψυχῆς. Διότι στοὺς δύο-τρεῖς πιστοὺς προστίθενται ἐκλεκτοὶ ἄγγελοι. Καὶ διότι προπάντων στὴ σύναξι ἀνθρώπων καὶ ἀγγέλων προστίθεται ὁ παντοδύναμος Χριστὸς ἢ μᾶλλον προστίθενται τρεῖς παντοδύναμοι, ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Ὅσο λίγοι καὶ ἂν συγκεντρωνώμεθα στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ συνειδητοποίησις, ἀδελφοί μου, τῶν δύο τούτων οὐρανίων ἀληθειῶν, ὅτι ἀνάμεσά μας εἶνε παρόντες ἐκλεκτοὶ ἄγγελοι, καὶ αὐτὴ

ἡ Ἁγία Τριάς, δὲν θὰ μᾶς ἀφήνῃ ν' ἀπογοητευώμεθα. Ἀλλ' ἡ συνειδητοποίησις τῶν οὐρανίων αὐτῶν ἀληθειῶν θὰ μᾶς δίνῃ δύναμι καὶ αἰσιοδοξία, στὴν ὁποία θὰ προστίθεται ἡ δύναμις καὶ ἡ αἰσιοδοξία ἀπ' τὴν ἀγγελικὴ βοήθεια καὶ τὴ θεία χάρι.

Στίχ. 21-35: Ὁ Πέτρος νόμιζε μεγάλο πρᾶγμα νὰ συγχωρήσῃ τὸν ἀδελφό του *«ἕως ἑπτάκις»*, μέχρι δηλαδὴ ἑπτὰ φορές. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπε νὰ συγχωρῇ ὄχι *«ἕως ἑπτάκις»*, ἀλλ' *«ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά»*, μέχρι δηλαδὴ ἑβδομήντα φορὲς τὸ ἑπτά, 70 X 7 = 490 φορὲς κατὰ γράμμα, ἄπειρες φορὲς κατὰ πνεῦμα, πάντοτε ὁσάκις κάνει σφάλμα ὁ ἀδελφός. Ὁ Χριστὸς δὲν θέτει ὅρια στὴ συγχώρησι. Οὔτε ἔρχεται τοῦτο σὲ ἀντίθεσι μὲ τὸν προηγούμενο λόγο τοῦ Χριστοῦ, νὰ θεωρήσωμε τὸν ἀμετανόητο ἀδελφὸ σὰν τὸν τελώνη καὶ τὸν εἰδωλολάτρη, καὶ νὰ διακόψωμε μαζί του σχέσεις. Θὰ τὸν θεωρήσωμε βεβαίως ἔτσι, καὶ θὰ διακόψωμε σχέσεις, μήπως ἀναγκασθῇ νὰ συνετισθῇ. Ἀλλὰ μὲ τὴν καρδιά μας θὰ τὸν ἀγαπᾶμε, καὶ ἀπὸ τὴν πλευρά μας θὰ τὸν συγχωροῦμε, καὶ θὰ εὐχώμεθα καὶ θὰ προσευχώμεθα γι' αὐτόν, καί, ἂν βρεθῇ σὲ ἀνάγκη, θὰ τὸν βοηθήσωμε. Ἀπὸ ἀγάπη θὰ τὸν κρατήσωμε σὲ ἀπόστασι, μήπως συνέλθῃ. Καὶ ἀπὸ ἀγάπη πάλι θὰ τὸν συγχωροῦμε μέσα στὴν καρδιά μας, καὶ θὰ παρακαλοῦμε καὶ τὸ Θεὸ νὰ τὸν συγχωρήσῃ. Δὲν θέλουμε τὸ κακό, τὴν καταστροφή του, ἀλλὰ τὸ καλό, τὴ σωτηρία του.

Ἔπειτα πρέπει νὰ συγχωροῦμε τὸν ἀδελφό, διότι καὶ ὁ Θεὸς θέλουμε νὰ συγχωρῇ ἐμᾶς. Καὶ τὰ μὲν ἁμαρτήματα τοῦ ἀδελφοῦ πρὸς ἐμᾶς εἶνε λίγα, τὰ δικά μας ὅμως ἁμαρτήματα πρὸς τὸ Θεὸ εἶνε πολλά.

Γιὰ νὰ δείξῃ ὁ Θεὸς τὴν ἀνάγκη τῆς ἀπεριόριστης συγχωρητικότητος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν συνάνθρωπο, εἶπε τὴ γνωστὴ παραβολὴ τῶν μυρίων ταλάντων καὶ τῶν ἑκατὸ δηναρίων. Τὰ μύρια (10.000) τάλαντα, τεράστιο, ἀστρονομικὸ ποσό, δισεκατομμύρια σημερινὲς ἑλληνικὲς δραχμές, σημαίνουν τὸ ἰδικό μας χρέος πρὸς τὸ Θεό, τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἁμαρτήματά μας. Κάθε ἁμαρτία πρὸς τὸ Θεὸ εἶνε μεγάλη, διότι εἶνε μεγάλος ὁ Θεός, τὸν ὁποῖο προσβάλλει. Τὰ δὲ ἑκατὸ δηνάρια, μικρὸ ποσό, λίγα χιλιάρικα θὰ λέγαμε σήμερα, σημαίνουν τὰ λίγα καὶ μικρὰ ἁμαρτήματα τοῦ συνανθρώπου πρὸς ἐμᾶς. Κάθε ἁμαρτία τοῦ συνανθρώπου πρὸς ἐμᾶς εἶνε μικρή, διότι εἴμεθα μικροὶ ἐμεῖς, καὶ ὄχι μόνο μικροί, ἀλλὰ καὶ κακοί, καὶ ἀνάξιοι νὰ μᾶς δείχνουν οἱ ἄλλοι καλὴ συμπεριφορά. Καὶ ὅμως ὁ Θεὸς δέχεται νὰ μᾶς χαρίζῃ τὰ τεράστια χρέη μας πρὸς αὐτόν, ἀρκεῖ ἐμεῖς νὰ χαρίζωμε στοὺς συναθρώπους μας τὰ ἐλάχιστα χρέη τους πρὸς ἐμᾶς. Ἀντιθέτως, ἂν δείξωμε πονηρία καὶ σκληρότητα πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας καὶ δὲν τοὺς συγχωρήσωμε στὰ ἐλάχιστα, δὲν θὰ μᾶς συγχωρήσῃ καὶ ὁ Θεὸς στὰ τεράστια, καὶ θὰ ριχτοῦμε μέσα στὸν αἰώνιο βασανισμὸ τῆς Κολάσεως.

Συνεπῶς ἔχουμε τεράστιο συμφέρον, αἰώνιο συμφέρον, νὰ δεχθοῦμε τὴν ἁγία συναλλαγή, ποὺ προτείνει ὁ Κύριος σὲ μᾶς, νὰ χαρίσωμε τὰ λίγα χιλιάρικα, γιὰ νὰ μᾶς χαρισθοῦν τὰ δισεκατομμύρια· νὰ συγχωρήσωμε ἀπ' τὴν καρδιά μας τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἀδελφῶν, γιὰ νὰ συγχωρήσῃ ὁ Θεὸς τὰ δικά μας, καὶ ἔτσι ν' ἀποφύγωμε τὸν αἰώνιο βασανισμὸ καὶ νὰ κερδίσωμε τὴν αἰώνια εὐφροσύνη.

ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ - ΔΙΑΖΥΓΙΟ - ΑΓΑΜΙΑ
Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΥΛΟΓΕΙ ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ

Στὸ δέκατο ἔνατο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-15, γίνεται λόγος: **α')** Γιὰ τὴ μετάβασι τοῦ Ἰησοῦ στὴν περιοχὴ τῆς Ἰουδαίας καὶ τὴ θεραπεία πλήθους ἀνθρώπων, στίχ. 1-2, **β')** γιὰ τὸ διαζύγιο, τὸ γάμο καὶ τὴν ἀγαμία, στίχ. 3-12, καὶ *γ')* γιὰ τὴν εὐλογία τῶν μικρῶν παιδιῶν ἀπ' τὸν Ἰησοῦ, στίχ. 13-15.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *καὶ ἐγένετο* = καὶ ἔγινε, καὶ συνέβη.
ὅτε ἐτέλεσεν = ὅταν τελείωσε.
μετῆρε = ἀναχώρησε.
ὅρια = περιοχή.
3: *πειράζοντες* = δοκιμάζοντας.
εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ = ἂν ἐπιτρέπεται σὲ ἄνθρωπο.
ἀπολῦσαι = νὰ διαζευχθῇ, νὰ χωρίσῃ.
κατὰ πᾶσαν αἰτίαν = γιὰ ὁποιαδήποτε αἰτία.
4: *οὐκ ἀνέγνωτε;* = δὲν διαβάσατε;
ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς = αὐτὸς ποὺ ἔκανε ἐξ ἀρχῆς, ὁ Δημιουργός.
5: *ἕνεκεν τούτου* = γιὰ τὸ λόγο τοῦτο.
καταλείψει = θὰ ἐγκαταλείψῃ.
κολληθήσεται = θὰ προσκολληθῇ, θ' ἀφοσιωθῇ.
ἔσονται = θὰ εἶνε.
6: *οὐκέτι εἰσὶν* = δὲν εἶνε πλέον.

7: *τί οὖν;* = γιατί λοιπόν;
ἐνετείλατο = ἔδωσε ἐντολή, διέταξε.
δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου = νὰ δώσῃ ἔγγραφο διαζυγίου.
8: *πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν* = ἐξ αἰτίας τῆς σκληροκαρδίας σας.
9: *μὴ ἐπὶ πορνείᾳ* = ὄχι γιὰ πορνεία, ὄχι γιὰ μοιχεία.
γαμήσῃ = λάβῃ σὲ γάμο, νυμφευθῇ.
μοιχᾶται = διαπράττει μοιχεία.
ἀπολελυμένη = διαζευγμένη, χωρισμένη.
10: *ἡ αἰτία* = ἡ ὑπόθεσις, τὸ πρᾶγμα.
οὐ συμφέρει γαμῆσαι = δὲν συμφέρει νὰ ἔρχεται κανεὶς σὲ γάμο.
11: *οἷς δέδοται* = σ᾽ ὅσους δόθηκε.
12: *εἰσὶ γὰρ* = διότι ὑπάρχουν.
εὐνοῦχος = φύλακας τοῦ γυναικωνίτου, τοῦ χαρεμιοῦ.
ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρείτω = ὅποιος μπορεῖ νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ, ἂς καταλάβῃ καὶ ἂς ἐφαρμόσῃ.
13: *προσηνέχθη αὐτῷ* = τοῦ ἔφεραν.
ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς = γιὰ νὰ βάλῃ ἐπάνω τους τὰ χέρια, γιὰ νὰ τὰ εὐλογήσῃ.
ἐπετίμησαν = ἐπέπληξαν, μάλωσαν.
14: *κωλύετε* = ἐμποδίζετε.
15: *ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας* = ἀφοῦ ἔθεσε ἐπάνω τὰ χέρια, ἀφοῦ εὐλόγησε.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-3: Ὁ Ἰησοῦς ἄφησε τὴ Γαλιλαία καὶ πῆγε

στὴν Ἰουδαία. Ἦταν ἡ τελευταία μετάβασις στὴν Ἰουδαία, στὴν ἐπαρχία τῶν φανατικῶν καὶ θανασίμων ἐχθρῶν του. Πῆγε ἐκεῖ, γιατὶ πλησίαζε ὁ χρόνος νὰ παραδοθῇ στοὺς ἐχθρούς του καὶ νὰ πάθῃ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Τὴν ἀγαπημένη Γαλιλαία μὲ τοὺς ἁπλοϊκοὺς καὶ ταπεινοὺς ἀνθρώπους δὲν θὰ ἔβλεπε πλέον, παρὰ μετὰ τὴν ἀνάστασί του.

Στὴν πορεία ἀπ' τὴ Γαλιλαία στὴν Ἰουδαία ἀκολούθησαν τὸ Χριστὸ πλήθη λαοῦ, μαγεμένα ἀπ' τὴ θεία του μορφὴ καὶ τὴ θεία του διδασκαλία. Καὶ ὁ Χριστός, ἀνταμείβοντας τὴν προθυμία τους καὶ τὴν ἀγάπη τους, θεράπευσε πλήθη ἀσθενῶν.

Ἀλλ' οἱ μοχθηροὶ καὶ φθονεροὶ Φαρισαῖοι πάλι δὲν συγκινήθηκαν ἀπὸ τὰ πλήθη τῶν θαυμάτων τοῦ Χριστοῦ. Ἀντιθέτως ἐρεθίστηκαν περισσότερο ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὰ θαύματα. Καὶ ἐπειδὴ δὲν μποροῦσαν ν' ἀρνηθοῦν ἢ νὰ κατηγορήσουν τὰ θαύματα, προσπάθησαν νὰ παγιδεύσουν τὸ Χριστὸ στὰ λόγια. Ἐνῷ εἶχαν τόσες φορὲς ἀποστομωθῆ ἀπ' τὸ Χριστό, προσπάθησαν καὶ αὐτὴ τὴ φορά, μὲ ἕνα δόλιο ἐρώτημα γιὰ τὸ διαζύγιο, μήπως τὸν ρίξουν σὲ ἀντίφασι ἢ τὸν ἀποδείξουν ἀσεβῆ ἀπέναντι στὸ νόμο.

Οἱ κακοπροαίρετοι, προκατειλημμένοι καὶ πεπωρωμένοι ἄνθρωποι, καὶ θαύματα ἂν βλέπουν, δὲν ἀλλάζουν, ἀλλὰ πωρώνονται περισσότερο. Ὁ Θεὸς νὰ φυλάῃ τὸν ἄνθρωπο προπάντων ἀπ' τὴν πώρωσι, τὸ ἀθεράπευτο αὐτὸ κακό, τὸν καρκίνο τῆς ψυχῆς. Καὶ θὰ μᾶς φυλάῃ ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν πώρωσι, ἂν ἔχωμε καλὴ καὶ εἰλικρινῆ διάθεσι.

Στίχ. 3-9: Οἱ δόλιοι Φαρισαῖοι ρώτησαν τὸ Χρι-

στό: Ἐπιτρέπεται νὰ χωρίζῃ ὁ ἄνδρας τὴ γυναῖκα του γιὰ ὁποιαδήποτε αἰτία; Μὲ ἄλλα λόγια ρώτησαν: Ἐπιτρέπεται τὸ αὐτόματο διαζύγιο; Ἂν ὁ Χριστὸς ἀπαντοῦσε, ὅτι ἐπιτρέπεται, θὰ τοῦ ἔλεγαν, ὅτι στὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁμιλία εἶπε τὸ ἀντίθετο. Ἂν ἀπαντοῦσε, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται, θὰ τοῦ ἔλεγαν, ὅτι ἔρχεται σὲ ἀντίθεσι μὲ τὸ νόμο τοῦ Μωυσέως, ποὺ ἐπέτρεπε εὔκολα τὸ διαζύγιο (Δευτ. κδ′ 1).

Ὁ Χριστὸς δὲν ἀπάντησε ἀμέσως μὲ ἕνα «δὲν ἐπιτρέπεται». Ἀλλὰ σὰν πάνσοφος Θεὸς καὶ δημιουργὸς τῆς λογικῆς ἀπάντησε μὲ ἕνα τρόπο, ποὺ δὲν μπόρεσαν οἱ Φαρισαῖοι νὰ τὸν συλλάβουν στὰ λόγια καὶ νὰ τὸν κατηγορήσουν. Τοὺς παρέπεμψε στὴ Γραφή, στὰ δύο πρῶτα κεφάλαια τῆς Γενέσεως, στὴν ἀρχὴ τῆς ἀνθρωπότητος. Τοὺς ρώτησε: Δὲν διαβάσατε, ὅτι αὐτὸς ποὺ ἔκανε ἐξ ἀρχῆς, ὁ Δημιουργός, ἔκανε ἄνδρα καὶ γυναῖκα; Καὶ ὅταν τοὺς ἔκανε, εἶπε προφητικὰ μὲ τὸ στόμα τοῦ Ἀδάμ: Γι᾿ αὐτό, ἐπειδὴ δηλαδὴ δημιουργήθηκε ἄνδρας καὶ γυναῖκα, θ᾿ ἀφήσῃ ὁ ἄνδρας τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του καὶ θὰ προσκολληθῇ, θ᾿ ἀφοσιωθῇ, στὴ γυναῖκα του, καὶ θὰ γίνουν οἱ δύο ἕνα σῶμα.

Ὥστε, συμπεραίνει ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὰ λόγια τῆς Γενέσεως, ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα δὲν εἶνε πλέον δύο, ἀλλ᾿ ἕνα σῶμα. Καὶ ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἕνωσε τὴ γυναῖκα μὲ τὸν ἄνδρα, ποιός εἶνε ὁ ἄνθρωπος, ποὺ θέλει νὰ τὴ χωρίσῃ; Αὐτό, ποὺ ὁ Θεὸς ἕνωσε μὲ τὸ ἄλλο, ἄνθρωπος ἂς μὴ τὸ χωρίζῃ.

Τὰ λόγια τῆς Γενέσεως ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπ᾿ τὴν ἀρχὴ ὥρισε τὸ γάμο, καὶ μάλιστα τὴν μονογαμία, ὡς φυσικό, ἠθικὸ καὶ ἀδιάλυτο δεσμό. Δημιούργησε ἕνα ἄνδρα καὶ μιὰ γυναῖκα, ὄχι ἕνα ἄνδρα

καὶ πολλὲς γυναῖκες. Διότι ἤθελε κάθε ἄνδρας νὰ παίρνῃ μιὰ γυναῖκα, ὄχι πολλές. Φύτεψε μέσα στὸν ἄνδρα καὶ στὴ γυναῖκα τὴν ἀμοιβαία ἕλξι, γιὰ νὰ ἑνώνωνται καὶ ν' ἀφοσιώνωνται τὸ ἕνα πρόσωπο στὸ ἄλλο. Μὲ τὴν ἀπόσπασι τῆς πλευρᾶς ἀπ' τὸν Ἀδὰμ τὸ ἕνα σῶμα ὁ Θεὸς ἔκανε δύο, μὲ τὸ γάμο τὰ δύο σώματα κάνει πάλι ἕνα. Καὶ ὅπως εἶνε ἔγκλημα νὰ διχοτομήσῃς ἕνα σῶμα, ἔτσι εἶνε ἔγκλημα νὰ χωρίσῃς ἕνα ἀνδρόγυνο. Τὸ ἀνδρόγυνο χωρίζει μόνο μὲ τὸ θάνατο, ἢ μὲ τὴ μοιχεία, ἡ ὁποία εἶνε πνευματικὸς θάνατος. Καὶ πάλι στὴν περίπτωσι τῆς μοιχείας τὸ διαζύγιο εἶνε δικαίωμα τοῦ ἀδικουμένου μέρους, ὄχι καθῆκον. Ἂν, δηλαδή, ὁ ἄνδρας πιάσῃ τὴ γυναῖκα του νὰ τὸν ἀπατᾷ, δὲν εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ τὴν διώξῃ· ἂν θέλῃ, μπορεῖ νὰ τὴν κρατήσῃ, δὲν κάνει ἄσχημα. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὴ γυναῖκα ἀπέναντι στὸν ἄνδρα ποὺ τὴν ἀπατᾷ.

Οἱ Φαρισαῖοι δὲν μποροῦσαν νὰ κατηγορήσουν τὸ Θεό, ποὺ ὥρισε ἀπ' τὴν ἀρχὴ τὸ γάμο ἀδιάλυτο (ἐκτὸς βεβαίως ἀπὸ τὴν περίπτωσι τῆς μοιχείας). Ἤξεραν ὅμως, ὅτι ὁ Μωυσῆς ἐπέτρεπε εὔκολο διαζύγιο (Δευτ. κδ' 1). Καὶ γι' αὐτὸ ρώτησαν τὸ Χριστό: Γιατὶ ὁ Μωυσῆς διέταξε νὰ δίνῃ ὁ ἄνδρας ἔγγραφο διαζυγίου στὴ γυναῖκα καὶ τότε νὰ τὴν χωρίζῃ; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ὁ Κύριος ἀπάντησε πάλι κατὰ τρόπο, ποὺ οὔτε ἐναντίον του ἦταν, οὔτε ἐναντίον τοῦ Μωυσέως, ἀλλ' ἐναντίον τῶν Φαρισαίων. Γιὰ τὴ σκληροκαρδία σας, εἶπε ὁ Χριστός, ἐπέτρεψε ὁ Μωυσῆς σὲ σᾶς νὰ χωρίζετε τὶς γυναῖκες σας. Ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὅμως τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἔγινε ἔτσι. Δὲν δημιουργήθηκε τὸ ἀνδρόγυνο γιὰ νὰ χωρίζῃ. Εἴσθε σκληροί, ἀπάνθρωποι, ἕτοιμοι νὰ σκοτώσετε τὶς

γυναῖκες σας, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς διὰ μέσου τοῦ Μωυσέως ἐπέτρεψε νὰ χωρίζετε τὶς γυναῖκες σας. Ἀλλὰ τώρα, ποὺ ἐγὼ τροποποιῶ τὸ Μωσαϊκὸ νόμο καὶ δίνω τὸν τέλειο νόμο, ποὺ θὰ ἰσχύῃ γιὰ τὸ βασίλειο τῆς χάριτος, τὴν Ἐκκλησία μου, σᾶς λέγω ὅτι, ὅποιος χωρίσῃ τὴ γυναῖκα του χωρὶς λόγο μοιχείας καὶ πάρῃ ἄλλη, διαπράττει μοιχεία. Καὶ ὅποιος πάρῃ χωρισμένη, πάλι διαπράττει μοιχεία.

Γιὰ ἕνα λόγο, λοιπόν, ἐπέτρεψε ὁ Χριστὸς τὸ διαζύγιο, γιὰ τὴ συζυγικὴ ἀπιστία, τὴ μοιχεία. Ὁ Χριστὸς ἐπανέφερε τὸ γάμο στὸ ἀρχικό του ὕψος, στὸ ὕψος ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Θεὸς κατὰ τὴ δημιουργία τοῦ πρώτου ἀνδρογύνου. Ὁ Χριστὸς ἀνύψωσε τὸ γάμο σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας του.

Ἀλλ' ἀπ' τὸ ἀρχικὸ ὕψος τῆς Γενέσεως καὶ τὸ μυστηριακὸ ὕψος τοῦ Εὐαγγελίου ὁ κόσμος κατεβάζει τὸ γάμο στὸ χαμηλὸ ἐπίπεδο τῶν σκληροκαρδίων καὶ ἄνευ χάριτος Ἑβραίων. Ἀντὶ τοῦ ἑνὸς λόγου διαζυγίου, ποὺ ἀναφέρει τὸ Εὐαγγέλιο, τὸ κοσμικὸ Κράτος ἐδῶ στὴν Πατρίδα μας νομοθέτησε καὶ ἐπέβαλε στὴν Ἐκκλησία 10 λόγους διαζυγίου! Καὶ τὰ χνῶτα τῆς γυναίκας ἂν μυρίζουν, μπορεῖ ὁ ἄνδρας νὰ τὴν χωρίζῃ! Καὶ σὰν μὴ ἦταν ἀρκετοὶ οἱ δέκα λόγοι διαζυγίου, τὸ Κράτος, συνεχῶς ἀντινομοθετώντας στὸν αἰώνιο Νομοθέτη Χριστό, νομοθέτησε καὶ τὸ αὐτόματο καὶ τὸ συναινετικὸ διαζύγιο! Διαζύγια, δηλαδή, χωρὶς κανένα λόγο ἐντελῶς, χωρὶς καμμιὰ αἰτία, χωρὶς καμμιὰ ἀφορμή! Πλήρης διάλυσις τοῦ γάμου, τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ Ἔθνους. Καὶ πλήρης ἐξευτελισμὸς τῆς Διοικούσης Ἐκκλησίας, ὅταν δέχεται νὰ ἐκδίδῃ τέτοια διαζύγια.

Καὶ μόνο γιὰ τὸ θέμα τοῦ διαζυγίου ἡ Ἐκκλησία

μας πρέπει νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸ Κράτος. Καὶ τὸ μὲν Κράτος, γιὰ ὅσους δὲν πιστεύουν στὸ μυστήριο τοῦ γάμου καὶ δὲν σέβονται τὸ νόμο τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἔχῃ τὸν πολιτικὸ γάμο. Ἡ δὲ Ἐκκλησία νὰ ἔχῃ τὸ μυστήριο καὶ νὰ εὐλογῇ τοὺς γάμους μόνο τῶν πιστῶν. Διότι τώρα τὸ μυστήριο πολλὲς φορὲς καταντᾷ θεομπαιξία.

Στίχ. 10-12: Στοὺς στίχους τούτους γίνεται λόγος γιὰ τὴν ἀγαμία. Ὁ Χριστὸς ἐπαινεῖ τὴν ἀγαμία καὶ παρθενία σὰν ἕνα ὑψηλὸ πρᾶγμα, ποὺ δὲν τὸ χωράει τὸ μυαλὸ ὅλων. Εὐλογημένος ὁ γάμος. Ἀλλ' ἡ ἀγαμία καὶ παρθενία ἀνώτερη. Ἀνώτερη καὶ δύσκολη. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριος τὴν ἀφήνει ἐντελῶς προαιρετική. Τὴν ἄγαμη καὶ παρθενικὴ ζωὴ μποροῦν ν' ἀκολουθήσουν ἐκεῖνοι μόνο, στοὺς ὁποίους δόθηκε τὸ ἐξαιρετικὸ αὐτὸ χάρισμα. Καὶ σὲ ποιοὺς δόθηκε; Σ' ἐκείνους ποὺ τὸ θαύμασαν καὶ τὸ ζήτησαν μὲ πόθο μεγάλο καὶ ἐπιμονὴ καὶ μὲ τὴν ἡρωικὴ ἀπόφασι ν' ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν πραγματοποίησί του. Ὁ Χριστὸς διακρίνει τριῶν εἰδῶν εὐνούχους, ἀνθρώπους δηλαδὴ ποὺ ἀπέχουν ἀπ' τὴν σαρκικὴ ἱκανοποίησι. Πρῶτον εἶνε οἱ εὐνοῦχοι ἐκ γενετῆς, οἱ ἀτροφικοὶ καὶ ἀνίκανοι γιὰ σαρκικὴ ἐπαφή. Δεύτερον εἶνε οἱ εὐνοῦχοι ποὺ τοὺς εὐνούχισαν οἱ ἄνθρωποι, τοὺς ἔκοψαν τὰ γεννητικά τους ὄργανα, γιὰ νὰ εἶνε ἀκίνδυνοι φύλακες τῶν χαρεμιῶν. Καὶ τρίτον εἶνε οἱ εὐνοῦχοι ποὺ οἱ ἴδιοι εὐνούχισαν τοὺς ἑαυτούς τους, ὄχι σωματικῶς, ἀλλὰ πνευματικῶς. Δὲν ἀκρωτηρίασαν τὸ σῶμα τους, ἀλλὰ μὲ τὴν πίστι καὶ τὸν πόθο γιὰ μιὰ ἀνώτερη ζωὴ καὶ μὲ τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ κατέστησαν ἀτροφικὰ καὶ νέκρωσαν τὰ σαρκικά τους πάθη. Οἱ

πρῶτοι καὶ οἱ δεύτεροι εὐνοῦχοι ἀπέχουν ἀπ' τὴ σαρκικὴ ἱκανοποίησι ἀναγκαστικῶς, καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἀποχή τους δὲν ἔχει ἀξία. Οἱ εὐνοῦχοι τῆς τελευταίας κατηγορίας ἀπέχουν ἀπ' τὴ σαρκικὴ ἱκανοποίησι θεληματικῶς, κατόπιν πνευματικοῦ ἀγῶνος καὶ χάριν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν δηλαδὴ μὲ ἀφοσίωσι καὶ νὰ κερδίσουν εὐκολώτερα τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἀποχή τους ἀπ' τὴ σαρκικὴ ἱκανοποίησι ἔχει ἀξία, ὑπερέχουσα ἀξία. Οἱ 144.000 ἐκλεκτοὶ τῶν ἐκλεκτῶν τῆς Ἀποκαλύψεως εἶνε ἄγαμοι, παρθένοι.

Στίχ. 13-15: Ὁ Χριστὸς δεχόταν τὰ μικρὰ παιδιά, ἔθετε πάνω τους τὰ ἅγιά του χέρια, τὰ εὐλογοῦσε καὶ τοὺς μετέδιδε θεία δύναμι. Ἔλεγε μάλιστα, ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶνε τῶν ἀνθρώπων ποὺ εἶνε σὰν παιδιά, ἄκακοι δηλαδή, ταπεινοὶ καὶ ἁπλοϊκοί. Δὲν εἶνε τοῦτο ἕνα ἰσχυρὸ ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ; Πῶς οἱ Χιλιασταὶ καὶ οἱ Προτεστάντες ἀρνοῦνται στὰ νήπια τὸ βάπτισμα καὶ ἔτσι ἐμποδίζουν τὰ νήπια ἀπ' τὴν εὐλογία τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν;

ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ ΘΥΣΙΑ

Στὸ δέκατο ἔνατο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 16-30, γίνεται λόγος σχετικὰ **α'**) μὲ τὸν πλούσιο νέο, στίχ. 16-26, καὶ **β'**) μὲ τοὺς ἀκολούθους τοῦ Χριστοῦ, ποὺ θυσιάζουν τὰ πάντα, στίχ. 27-30.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

20: *ἐφυλαξάμην* = φύλαξα, τήρησα.
ἐκ νεότητός μου = ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία μου.
τί ἔτι ὑστερῶ; = κατὰ τί ἀκόμη ὑστερῶ; τί ἀκόμη μοῦ λείπει;
21: *ἔφη αὐτῷ* = εἶπε σ' αὐτόν.
ἕξεις = θὰ ἔχῃς.
δεῦρο = ἔλα.
22: *κτήματα* = ὑπάρχοντα, περιουσία.
23: *εἰσελεύσεται* = θὰ εἰσέλθῃ, θὰ μπῇ.
24: *εὐκοπώτερον* = εὐκολώτερα.
τρύπημα = τρύπα.
ῥαφὶς -ίδος = βελόνα.
25: *ἐξεπλήσσοντο σφόδρα* = αἰσθάνονταν πολὺ μεγάλη ἔκπληξι.
26: *ἐμβλέψας* = ἀφοῦ κοίταξε ἐκφραστικά.
παρὰ ἀνθρώποις = στοὺς ἀνθρώπους.
παρὰ Θεῷ = στὸ Θεό.
27: *τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;* = τί λοιπὸν θὰ συμβῇ σὲ μᾶς; τί λοιπὸν θὰ δοθῇ σὲ μᾶς ὡς ἀμοιβή;

28: *παλιγγενεσία* = ἀναγέννησις, ἀνακαίνισις τοῦ κόσμου, ἐκ νεκρῶν ἀνάστασις.
θρόνος δόξης = ἔνδοξος θρόνος.
κρίνοντες = δικάζοντες.
29: *ἑκατονταπλασίονα* = ἑκατονταπλάσια, πολλαπλάσια, πολὺ περισσότερα.
λήψεται = θὰ λάβῃ.
30: *ἔσονται* = θὰ εἶνε.
ἔσχατοι = τελευταῖοι.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 16: Ἕνας πλούσιος νέος πλησίασε τὸ Χριστὸ καί, γονατιστὸς ὅπως λέγει ὁ εὐαγγελιστὴς Μᾶρκος, τοῦ ὑπέβαλε ἕνα ἐρώτημα. Εἶνε τὸ ζωτικώτερο καὶ σημαντικώτερο γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἐρώτημα. Καὶ εἶνε δυστυχὴς ὅποιος δὲν βρῆκε τὴν ὀρθὴ ἀπάντησι στὸ ἐρώτημα αὐτό, καὶ δυστυχέστερος ὅποιος δὲν ἀπασχολήθηκε ποτὲ μὲ τὸ ἐρώτημα αὐτό.

Ὁ πλούσιος νέος ρώτησε τὸ Χριστό: «Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸ νὰ κάνω, γιὰ νὰ ἔχω ζωὴ αἰώνια;». Αὐτὸ εἶνε γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὸ σπουδαιότερο ἐρώτημα, διότι ἀφορᾷ στὸ αἰώνιο συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ νέος, παρ᾽ ὅτι βρισκόταν στὴν ἀκμὴ καὶ στὸ ἄνθος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ εἶχε ὅλα τὰ ὑλικὰ ἀγαθά, δὲν ἦταν ἱκανοποιημένος ἀπ᾽ τὴ ζωὴ αὐτή. Ὅσα ἀγαθὰ καὶ ἂν ἔχῃ ἡ ζωὴ αὐτή, ἀφοῦ ἔχει καὶ δυσάρεστα πράγματα, τὴν πικρία τῆς ἁμαρτίας, τὴν ταλαιπωρία, τὴ δοκιμασία καὶ τὴ σύντομη λῆξι μὲ τὸ θάνατο, δὲν εἶνε δυνατὸ νὰ ἱκανοποιῇ τὸν ἄνθρωπο. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ νέος διψοῦσε μιὰ ἄλλη ζωή, ποιοτικῶς ἀνώτερη καὶ χωρὶς τέλος, τὴν αἰώνια ζωή.

Πολλοὶ ἀμφιβάλλουν γιὰ τὴν ὕπαρξι αἰώνιας ζωῆς. Ἀλλὰ γιατί; Ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ φτιάξωμε ζωή. Οὔτε ὑλικὰ ἀγαθά, ποὺ συντηροῦν τὴ ζωὴ αὐτή. Ἄλλος ἔφτιαξε καὶ τὴ ζωὴ αὐτὴ καὶ τὰ ὑλικὰ ἀγαθά. Καὶ ἀφοῦ Ἐκεῖνος εἶχε τὴ δύναμι νὰ φτιάξῃ τὴ ζωὴ αὐτὴ καὶ τὰ ὑλικὰ ἀγαθά, γιατὶ δὲν θὰ εἶχε τὴ δύναμι νὰ φτιάξῃ καὶ τὴν αἰώνια ζωὴ καὶ τὰ ἀγαθά της; Ἀφοῦ ἐδῶ κάτω ἔκαμε τὴ γῆ νὰ σφύζῃ ἀπὸ ζωή, καὶ νὰ εἶνε ἕνα ἀπέραντο τραπέζι γεμᾶτο ἀπὸ ἀμέτρητες ποικιλίες ἀγαθῶν, ὥστε νὰ ζοῦν καὶ ν' ἀπολαμβάνουν καὶ οἱ ἀσεβεῖς καὶ βλάσφημοι, πόσο μᾶλλον ἔχει ζωὴ καὶ ἀγαθὰ στὸν οὐρανὸ γιὰ τοὺς ἐκλεκτούς του! Ἡ παροῦσα ζωὴ καὶ τὰ παρόντα ἀγαθὰ εἶνε ἐγγύησις γιὰ τὴ μέλλουσα ζωὴ καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθά. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ἀπόδειξις τῆς αἰωνίας ζωῆς καὶ τῶν ἀπεριγράπτων ἀγαθῶν της εἶνε ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ἡ Καινὴ καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κηρύσσει τὴν αἰώνια ζωή. Ὁ δὲ Χριστὸς ἦλθε στὸν κόσμο ἀκριβῶς γιὰ νὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ τὴν αἰώνια ζωή. Καὶ ὅποιος δὲν πιστεύει στὴν αἰωνιότητα, δὲν πιστεύει τίποτε!

Ὁ νέος πίστευε στὴν αἰωνιότητα, ποὺ δίδασκε ἡ Παλαιὰ Διαθήκη καὶ ὁ Χριστός, εἶχε ἔφεσι, βαθειὰ ἐπιθυμία, νὰ κερδίσῃ τὴν αἰωνιότητα, καί, ἐπειδὴ καταλάβαινε ὅτι ἡ αἰωνιότης δὲν κερδίζεται μὲ λόγια, ρώτησε τὸ Χριστό: «Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸ ἔργο νὰ κάνω, γιὰ νὰ κερδίσω τὴν αἰώνια ζωή;».

Στίχ. 17α: Στὸ ἐρώτημα τοῦ νέου ὁ Χριστὸς δὲν ἀπαντᾷ ἀμέσως. Ἀλλὰ παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπ' τὴν προσφώνησι τοῦ νέου, «*Διδάσκαλε ἀγαθέ*», ἐρωτᾷ τὸν νέο: «Γιατί μὲ ὀνομάζεις ἀγαθό; Κανεὶς δὲν εἶνε ἀγαθός, παρὰ μόνο ὁ Θεός». Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ

Χριστοῦ ἐκ πρώτης ὄψεως σκανδαλίζει. Γιατὶ μ' αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Χριστὸς φαίνεται σὰν νὰ λέγῃ, ὅτι δὲν εἶνε Θεὸς καὶ ἀγαθός. Ἀλλὰ πῶς εἶνε δυνατὸ νὰ μὴ εἶνε ὁ Χριστὸς Θεὸς καὶ ἀγαθός, ἀφοῦ καὶ ὁ ἴδιος ἀλλοῦ καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Προφῆτες διακηρύττουν τὴ θεότητα καὶ τὴν ἀπόλυτη ἁγιότητα καὶ ἀγαθότητά του; (Ἰωάν. γ'16. η' 46. ι' 30. ιδ' 9. Ἀποκ. α' 8. γ' 7. Ἰωάν. α' 1, κ' 28. Α' Πέτρ. β' 3-4. Ρωμ. θ' 5. Ἡσ. θ' 6. λε' 4 καὶ πολλὰ ἄλλα). Καὶ σ' αὐτὸν ἄλλωστε τὸ λόγο, ποὺ ἐξετάζουμε ἐδῶ, ὁ Χριστὸς δὲν λέγει «δὲν εἶμαι ἀγαθός», «δὲν εἶμαι Θεός», ἀλλὰ λέγει, «γιατί –ἐσύ– μὲ ὀνομάζεις ἀγαθό;». Ὁ νέος εἶχε πλησιάσει τὸ Χριστὸ μὲ σεβασμό, ἀλλ' ὄχι μὲ τὴν ἰδέα, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός. Τὸν εἶχε πλησιάσει ἁπλῶς σὰν ἕνα σπουδαῖο ἄνθρωπο καὶ λαμπρὸ διδάσκαλο. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν τὸν προσφώνησε σὰν Κύριο καὶ Θεό, ἀλλὰ σὰν ἕνα ραββῖνο, μὲ τὴ λέξι *«διδάσκαλε»*. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ νέος θεωροῦσε τὸ Χριστὸ ἁπλῶς ἄνθρωπο, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν προσφωνήσῃ ἀγαθό. Διότι ἀγαθὸς στὴν κυριολεξία, ἀναμάρτητος δηλαδή, ἅγιος καὶ τέλειος, εἶνε μόνο ὁ Θεός. Ὅλοι δὲ οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ἀτελεῖς, κακοὶ καὶ ἁμαρτωλοί. Καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶνε ὑπερβολὴ καὶ κολακεία νὰ προσφωνῇ κανεὶς ἕνα ἄνθρωπο μὲ τὴ λέξι *«ἀγαθέ»*. Συνεπῶς ὁ Χριστὸς εἶνε σὰν νὰ εἶπε στὸν νέο: «Ἀγαθὸς εἶνε μόνο ὁ Θεός. Ἐσὺ δὲν μὲ πιστεύεις ὡς Θεό. Γιατί λοιπὸν μὲ ὀνομάζεις ἀγαθό;».

Ὅπως ὁ Χριστὸς μίλησε στὸν Ἰουδαῖο νέο, ἔτσι θὰ μιλοῦσε καὶ σ' ὅλους ἐκείνους, ποὺ διὰ μέσου τῶν αἰώνων τοῦ ἔπλεξαν τὰ ὕψιστα ἐγκώμια καὶ τὸν εἶπαν μοναδικὴ προσωπικότητα, χωρὶς ὅμως νὰ πιστεύουν στὴ θεότητά του. Τέτοια ἐγκώμια καὶ τέ-

τοιοι τίτλοι, θὰ ἔλεγε ὁ Χριστός, ἁρμόζουν μόνο στὸ Θεό. Σεῖς δὲν μὲ παραδέχεσθε ὡς Θεό. Γιατί λοιπὸν μὲ ἐγκωμιάζετε καὶ μὲ ὑπερυψώνετε;

Ὁ Χριστὸς δὲν δέχεται νὰ τὸν ὀνομάζουν οἱ ἄνθρωποι ἀναμάρτητο καὶ τέλειο, ἂν συγχρόνως δὲν τὸν ἀναγνωρίζουν ὡς Θεό. Ὁ Χριστὸς ἀποκρούει τὰ μεγάλα καὶ μοναδικὰ ἐγκώμια, ποὺ δὲν συνοδεύονται μὲ πίστι στὴ θεότητά του.

Δυστυχῶς δὲ καὶ σήμερα πολλοί, ἐνῷ ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ὑψώνουν τὸ Χριστὸ γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ διδασκαλία του πάνω ἀπὸ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ δίνουν μοναδικὴ καὶ ἀπροσπέλαστη θέσι, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸν κατεβάζουν ἀπ᾽ τὸ θρόνο τῆς θεότητός του καὶ τὸν ἐμφανίζουν σὰν ἁπλὸ ἄνθρωπο. Σὲ τέτοιους ἀνθρώπους, ἀδελφοί, νὰ λέμε ὅτι, ὅσα μεγάλα λόγια καὶ ἂν λένε γιὰ τὸ Χριστό, ἂν δὲν λένε ὅτι εἶνε Θεός, δὲν λένε τίποτε! Ὁ Χριστὸς εἶνε ἀναμάρτητος, πάνσοφος καὶ τέλειος, ἐπειδὴ εἶνε Θεός, ὄχι μόνον ἄνθρωπος.

Στίχ. 17β-19: Γιὰ νὰ κερδίσῃ κανεὶς τὴν αἰώνια ζωή, πρέπει ν᾽ ἀγωνίζεται νὰ τηρῇ τὶς θεῖες ἐντολές, τὸ *«οὐ φονεύσεις»*, τὸ *«οὐ μοιχεύσεις»* κ.λπ. Ἡ μοιχεία ἀναφέρεται μαζὶ μὲ τὸ φόνο, ὄχι μόνο διότι καὶ τὰ δύο εἶνε ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἁμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ διότι εἶνε ὅμοια ἁμαρτήματα: Ὅποιος φονεύει, διαπράττει σωματικὸ θάνατο· καὶ ὅποιος μοιχεύει, διαπράττει πνευματικὸ θάνατο. Γι᾽ αὐτὸ ὁ γάμος σύμφωνα μὲ τὸ Εὐαγγέλιο σὲ δύο μόνο περιπτώσεις λύεται, στὸ θάνατο, ὁπότε λύεται φυσικά, καὶ στὴ μοιχεία, ποὺ εἶνε πνευματικὸς θάνατος.

Κατὰ πόσο τηροῦνται σήμερα οἱ βασικὲς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ στὸ Ὀρθόδοξο Ἑλληνικὸ Ἔθνος;

Ὡς πρὸς τὸ *«οὐ φονεύσεις»* πρέπει νὰ ποῦμε, ὅτι πολλοὶ φονεύουμε καὶ μὲ τὴν προαίρεσι, ὅταν μισοῦμε τοὺς συνανθρώπους, καὶ μὲ τὰ λόγια, ὅταν τοὺς συκοφαντοῦμε. Διαπράττονται δὲ σ᾽ αὐτὸ τὸν τόπο κάθε χρόνο τώρα τελευταῖα περίπου 500.000 σωματικοὶ φόνοι ἐκ προθέσεως μὲ τὰ ἀνατριχιαστικὰ ἐγκλήματα τῶν ἐκτρώσεων. Καὶ ἀντὶ τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος νὰ πατάξῃ τὰ ἐγκλήματα αὐτά, τὰ ἔχει νομιμοποιήσει!

Ὡς πρὸς τὸ *«οὐ μοιχεύσεις»* τὸ λόγο ἔχουν οἱ πνευματικοὶ πατέρες, οἱ ἐξομολόγοι. Φρίττουν οἱ ἐξομολόγοι ἀπ᾽ τὴν τεραστία ἔκτασι τοῦ ἁμαρτήματος τῆς μοιχείας. Εἶνε ἀπιστεύτως τεράστιο τὸ ποσοστὸ τῶν συζύγων, ποὺ ἀπατοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο... Τὸ δὲ Ἑλληνικὸ Κράτος θέσπισε νόμο, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο ἡ μοιχεία δὲν εἶνε ποινικὸ ἀδίκημα!

Ὡς πρὸς τὸ *«οὐ κλέψεις»* πρέπει νὰ ποῦμε, ὅτι οἱ περισσότερες καὶ μεγαλύτερες κλοπὲς σήμερα γίνονται μὲ «πολιτισμένο» τρόπο, «μὲ τὸ γάντι», μὲ τὸ νόμο καὶ τὶς διάφορες κομπῖνες. Ὅλοι ἢ σχεδὸν ὅλοι οἱ πλούσιοι εἶνε μεγάλοι κλέφτες ἢ κλεπταποδόχοι.

Ὡς πρὸς τὸ *«οὐ ψευδομαρτυρήσεις»*, ἐκτὸς τῶν ψευδομαρτύρων στὰ δικαστήρια, ποὺ παλαμίζουν τὸ Εὐαγγέλιο, –ὑπάρχουν καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος ψευδομάρτυρες γιὰ τὰ δικαστήρια!–, πολλοί, ἀναρίθμητοι, εἶνε ψευδομάρτυρες ἐκτὸς δικαστηρίων. Ὅλοι ὅσοι λέγουν καὶ γράφουν, ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, ὅτι δὲν ὑπάρχουν θαύματα, ὅτι ἡ ὕλη εἶνε τὸ πᾶν καὶ τὰ τοιαῦτα, αὐτοὶ εἶνε ψευδομάρτυρες κατὰ τῆς ἀληθείας, οἱ μεγαλύτεροι ψευδομάρτυρες.

Ὡς πρὸς τὸ *«τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα»*, πολλὰ παιδιὰ σήμερα ἔγιναν ἄστοργα καὶ ἀσεβῆ ἀπέναντι τῶν γονέων τους. Θεωροῦν τοὺς γονεῖς

τους καθυστερημένους καὶ ἀνοήτους, αὐθαδιάζουν καὶ ἀπειθαρχοῦν σ' αὐτούς, σιχαίνονται νὰ τοὺς φροντίζουν ὅταν γηράσουν, καὶ τοὺς ἐγκαταλείπουν. Σὲ πολλὲς δὲ περιπτώσεις, ὅταν πρόκειται γιὰ συνοικέσια, ἡ ὑποψηφία νύφη ρωτάει τὸν ὑποψήφιο γαμπρό, ἂν ἔχῃ τὸ σπίτι του σκουπίδια. Καὶ μὲ τὴ λέξι σκουπίδια τί ἐννοεῖ; Τοὺς γονεῖς! Ἡ πονηρὴ καὶ διεστραμμένη γενεὰ ἔφθασε μέχρι τὸ σημεῖο τοῦτο, τοὺς συνδημιουργοὺς τοῦ Θεοῦ, τὸν πατέρα καὶ τὴ μάνα, νὰ τοὺς ὀνομάζῃ σκουπίδια καὶ νὰ τοὺς πετᾷ σὰν σκουπίδια. Καὶ τίς οἶδε ποιὰ τιμωρία περιμένει μιὰ τόσο ἀσεβῆ γενεά! Ὄχι τιμωρία στὸν ἄλλο μόνο κόσμο, ἀλλὰ καὶ σ' αὐτό. Εἰδεχθεῖς ἀσέβειες τιμωροῦνται καὶ σ' αὐτὸ τὸν κόσμο.

Καὶ ὡς πρὸς τὸ *«ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν»* τί νὰ ποῦμε; Ἀγαπᾶμε πράγματι τοὺς ἄλλους σὰν τοὺς ἑαυτούς μας; Ἂν τοὺς ἀγαπούσαμε ἔτσι, ὄχι μόνο δὲν θὰ τοὺς βλάπταμε, ἀλλὰ καὶ θὰ προσπαθούσαμε νὰ τοὺς ὠφελοῦμε. Πῶς; Καὶ ὑλικῶς, ἂν θὰ εἶχαν ἀνάγκη καὶ θὰ μπορούσαμε, καὶ πνευματικῶς, ποὺ πάντοτε ἔχουν ἀνάγκη καὶ μποροῦμε. Ἀλλὰ τώρα δὲν πονοῦμε καὶ δὲν ἐνδιαφερόμεθα ζωηρῶς γιὰ τὴν ὑλικὴ καὶ τὴν πνευματικὴ δυστυχία τῶν συνανθρώπων μας. Εἴμαστε φίλαυτοι. Ἀγαπᾶμε τοὺς ἑαυτούς μας καὶ ἀδιαφοροῦμε γιὰ τοὺς ἄλλους. Μοιάζουμε μὲ τὰ σαλιγκάρια, ποὺ κλείνονται καὶ πωματίζονται στὸ καβοῦκι τους. Καὶ ἂν ἀγαπᾶμε τοὺς ἄλλους, τοὺς ἀγαπᾶμε λίγο, ὄχι ὅσο τοὺς ἑαυτούς μας.

Στίχ. 20-26: Ὁ πλούσιος νέος δὲν ἦταν ἀσεβὴς καὶ διεφθαρμένος. Εἶχε τηρήσει τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ,

ἂν καὶ ὡς πρὸς τὴν τελευταία ἐντολή, τὸ *«ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν»*, δὲν μποροῦμε νὰ ποῦμε, ὅτι τὴν τήρησε ὅπως τὶς ἄλλες ἐντολές. Δὲν ἔβλαψε συνανθρώπους του, ἀλλὰ καὶ δὲν τοὺς βοήθησε μὲ τὰ ὑλικά του ἀγαθά. Ὁ Χριστός, ὅπως λέγει ἄλλος Εὐαγγελιστής, κοίταξε μὲ ἀγάπη τὸν νέο αὐτό, τὸν συμπάθησε, γιατὶ γενικῶς ἦταν ἕνας λαμπρὸς νέος, δὲν ἦταν ἀσεβὴς καὶ διεφθαρμένος. Εἶχε ὅμως ὁ λαμπρὸς αὐτὸς νέος μιὰ σοβαρὴ ἔλλειψι. Καὶ ὁ Χριστὸς ἤξερε τὴν ἔλλειψί του. Κοινωνικῶς ὁ νέος ἦταν *«ἄρχων»*. Ἀλλὰ πνευματικῶς ἦταν δοῦλος· δοῦλος στὴν ὕλη, στὸ Μαμωνᾶ. Γι᾽ αὐτὸ ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπε: «Θέλεις νὰ γίνῃς τέλειος; Πήγαινε, πώλησε ὅλα τὰ ὑπάρχοντά σου, μοίρασέ τα στοὺς πτωχούς, καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸ στὸν οὐρανό, καὶ ἔλα νὰ μὲ ἀκολουθῇς». Ὁ Χριστὸς ἔδωσε στὸ νέο τὴν ὑψίστη εὐκαιρία, νὰ γίνῃ ἀπόστολός του, καὶ ἴσως νὰ συγγράψῃ ἕνα πέμπτο Εὐαγγέλιο. Ὑψίστη ὄντως τιμή! Τί ἔπρεπε νὰ πράξῃ ὁ νέος; Ἔπρεπε ἀμέσως, μὲ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασι, νὰ δεχθῇ τὴν πρότασι τοῦ Χριστοῦ, καὶ σὰν σκύβαλα νὰ σκορπίσῃ τὰ ἐφήμερα ὑλικὰ ἀγαθὰ καὶ νὰ προστεθῇ στὴν ἔνδοξη χορεία τῶν ἀποστόλων, τῶν μεγαλυτέρων ἀνθρώπων τῶν αἰώνων. Ἀλλ᾽ ἀντὶ ὁ νέος νὰ χαρῇ καὶ νὰ σκιρτήσῃ γιὰ τὴν ὑψίστη τιμή, ποὺ τοῦ ἔκανε ὁ Χριστός, αὐτὸς λυπήθηκε κατάκαρδα καὶ ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ ἔφυγε γεμᾶτος λύπη. Γιατί; Διότι ἦταν πάρα πολὺ πλούσιος, εἶχε πάρα πολλὰ ὑλικὰ ἀγαθά, καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὰ ἀποχωρισθῇ. Ὁ Μαμωνᾶς τὸν εἶχε δέσει χειροπόδαρα καὶ δὲν μποροῦσε νὰ ἐλευθερώσῃ τὰ χέρια του, γιὰ νὰ σκορπίσῃ τὰ ἀγαθά του, καὶ τὰ πόδια του, γιὰ ν᾽ ἀκολουθήσῃ τὸ Χριστό.

Τότε ὁ Χριστὸς τόνισε πόσο μεγάλο ἐμπόδιο γιὰ τὴν εἴσοδο στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶνε ὁ πλοῦτος. Εἶπε, ὅτι εἶνε δύσκολο νὰ μπῇ πλούσιος στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Κατόπιν σφόδρυνε τὸ λόγο, εἶπε σκληρότερο πρᾶγμα, ἀνάλογο ἄλλωστε μὲ τὴ σκληρότητα τῶν πλουσίων. Εὐκολώτερο, εἶπε, νὰ περάσῃ μιὰ καμήλα ἀπ' τὴν τρύπα ἑνὸς βελονιοῦ, παρὰ νὰ μπῇ πλούσιος στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Μὲ ἄλλα λόγια, εἶνε ἀδύνατο νὰ σωθῇ ὁ πλούσιος. Διότι ὁ πλοῦτος αἰχμαλωτίζει καὶ ὑποδουλώνει τὴν καρδιὰ καὶ τὸν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ πλούσιος δουλεύει στὸ Μαμωνᾶ καὶ ὄχι στὸ Θεό. Ὁ πλούσιος δὲν ἔχει κἂν χρόνο ν' ἀσχοληθῇ μὲ τὸ Θεό, τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἔργο τῆς σωτηρίας. Ὁ πλούσιος ἀποκτᾷ ἀλαζονικὸ φρόνημα. Φρονεῖ ὅτι αὐτὸς εἶνε καὶ οἱ ἄλλοι δὲν εἶνε τίποτε. Ὁ πλούσιος εἶνε σκληρὸς ἀπέναντι τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας καὶ ἄδικος καὶ ἀδίστακτος προκειμένου νὰ πλουτίσῃ. Ὁ πλούσιος σπαταλᾷ καὶ ἀσωτεύει. Ὁ πλούσιος ἔχει πολλὲς καὶ βλαβερὲς καὶ ἀνόητες ἐπιθυμίες καὶ πράξεις. Ὁ πλούσιος εἶνε γεμᾶτος ἀπὸ σοβαρὰ κακά, τὰ ὁποῖα δὲν θεωρεῖ κἂν κακά, ἀλλὰ καλά. Ὁ πλούσιος εἶνε σφιχτοδεμένος μὲ χρυσᾶ δεσμά, ἀπ' τὰ ὁποῖα μόνος δὲν μπορεῖ νὰ λυθῇ. Ἀλλὰ τὰ ἀδύνατα στοὺς ἀνθρώπους εἶνε δυνατὰ στὸ Θεό, ποὺ κάνει θαύματα. Μὲ θαῦμα, μόνο μὲ θαῦμα, μπορεῖ νὰ σωθῇ ὁ πλούσιος. Ἂν ὁ Θεὸς βρῇ μέσα του κάποια βάσι, κάποια γωνιὰ εὐγενείας καὶ καλῆς διαθέσεως, μπορεῖ νὰ συντελέσῃ μιὰ ἀλλαγὴ μέσα στὸν ψυχικὸ κόσμο τοῦ πλουσίου καὶ ὁ πλούσιος νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν τυραννία τοῦ Μαμωνᾶ καὶ ν' ἀνοίξῃ τὴν καρδιά του καὶ τὸ πορτοφόλι του καὶ τὰ χέρια του καὶ νὰ

σκορπίση ἔλεος στὸν κόσμο, γιὰ νὰ βρῆ ὁ ἴδιος ἔλεος ἀπ' τὸ Θεό.

Ἀδελφοί! Μπορεῖ νὰ σωθοῦν οἱ πλούσιοι μὲ θαύματα, ἀλλὰ τὰ θαύματα εἶνε σπάνια. Σ' ἐλαχίστους, ἐλαχιστοτάτους πλουσίους συμβαίνουν θαύματα. Γι' αὐτὸ ὅλοι οἱ πτωχοὶ ἄνθωποι νὰ εὐχαριστοῦμε τὸ Θεὸ καὶ γιὰ ἄλλα πράγματα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ὅτι μᾶς ἔκανε πτωχοὺς καὶ ὄχι πλουσίους.

Στίχ. 21: *«Ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ»*. «Θὰ ἔχῃς θησαυρὸ στὸν οὐρανό». Ποῦ εἶνε οἱ Χιλιασταί, ποὺ μιλᾶνε γιὰ ἐπίγειο αἰώνιο Παράδεισο; Ἀλλοίμονο σ' ὅσους φρονοῦν τὰ ἐπίγεια καὶ ὄχι τὰ οὐράνια.

Στίχ. 27-30: Τὸ νόημα αὐτῶν τῶν στίχων εἶνε, ὅτι, ὅσοι ἐγκαταλείπουν προσφιλῆ συγγενικὰ πρόσωπα καὶ πράγματα γιὰ τὸ Χριστό, καὶ στὸν ἄλλο κόσμο θ' ἀνταμειφθοῦν μὲ αἰώνια ζωὴ καὶ δόξα, ἀλλὰ καὶ σ' αὐτὸ τὸν κόσμο θ' ἀπολαύσουν τὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἔμπρακτο ἐνδιαφέρον πολὺ περισσοτέρων ἀνθρώπων, πνευματικῶν ἀδελφῶν.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ ΠΡΟΡΡΗΣΙΣ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Στὸ εἰκοστὸ κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-19, περιέχονται: **α')** Ἡ παραβολὴ τῶν ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος, ποὺ δούλεψαν ἄλλοι περισσότερο καὶ ἄλλοι λιγώτερο χρόνο καὶ πῆραν ὅλοι τὸν ἴδιο μισθό, στίχ. 1-16, καὶ **β')** προαγγελία τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, στίχ. 17-19.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *οἰκοδεσπότης* = κύριος τοῦ οἴκου, νοικοκύρης.
ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωὶ = ὁ ὁποῖος βγῆκε πρωὶ-πρωί.
μισθώσασθαι = νὰ πάρῃ μὲ πληρωμή.
2: *ἐκ δηναρίου* = ἀπὸ ἕνα δηνάριο.
3: *τρίτη ὥρα* = ὥρα ἐννιά.
ἑστῶτας = νὰ στέκωνται.
4: *ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον* = ὅ,τι θὰ εἶνε δίκαιο.
5: *ἕκτη ὥρα* = ὥρα δώδεκα.
ἐνάτη ὥρα = ὥρα τρεῖς τὸ ἀπόγευμα.
ἐποίησεν ὡσαύτως = ἔκανε τὸ ἴδιο.
6: *ἑνδεκάτη ὥρα* = ὥρα πέντε τὸ ἀπόγευμα.
τί ὧδε ἑστήκατε = τὶ στέκεσθε ἐδῶ;
7: *λήψεσθε* = θὰ λάβετε.

8: *ὀψίας δὲ γενομένης* = καὶ ὅταν ἔγινε βράδυ.
ἐπίτροπος = διαχειριστής.
ἀπόδος αὐτοῖς = δῶσε σ' αὐτούς.
ἀρξάμενος = ἀφοῦ ἀρχίσῃς.
ἀπὸ τῶν ἐσχάτων = ἀπὸ τοὺς τελευταίους.
10: *πλείονα λήψονται* = περισσότερα θὰ λάβουν.
12: *οὗτοι οἱ ἔσχατοι* = αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι.
μίαν ὥραν ἐποίησαν = μιὰ ὥρα ἐργάσθηκαν.
ἴσους αὐτοὺς ἡμῖν ἐποίησας = τοὺς ἔκανες ἴσους μὲ ἐμᾶς, τοὺς ἐξίσωσες μὲ ἐμᾶς.
τοῖς βαστάσασι = ποὺ βαστάξαμε.
13: *ἑνὶ αὐτῶν* = σὲ ἕνα ἀπ' αὐτούς.
ἑταῖρε = φίλε.
οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; = ἕνα δηνάριο δὲν συμφώνησες μαζί μου;
14: *ἆρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε* = πάρε τὸ δικό σου καὶ φύγε.
τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι = σ' αὐτὸν τὸν τελευταῖο νὰ δώσω.
ὡς καὶ σοὶ = ὅπως καὶ σὲ σένα.
15: *ἢ οὐκ ἔξεστί μοι;* = ἢ δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα;
ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; = νὰ κάνω ὅ,τι θέλω μὲ τὰ δικά μου;
εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν = ἐπειδὴ ὁ ὀφθαλμός σου εἶνε φθονερός, ζηλεύει.
ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι = διότι ἐγὼ εἶμαι γενναιόδωρος.
16: *οὕτως ἔσονται* = ἔτσι θὰ εἶνε, ἔτσι θὰ γίνουν.
πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ = διότι πολλοὶ εἶνε καλεσμένοι.
17: *κατ' ἰδίαν* = ἰδιαιτέρως.

18: *καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ* = καὶ θὰ τὸν καταδικάσουν σὲ θάνατο.
19: *τοῖς ἔθνεσι* = στοὺς ἐθνικούς, στοὺς εἰδωλολάτρες (Ρωμαίους).
εἰς τὸ ἐμπαῖξαι = γιὰ νὰ τὸν ἐμπαίξουν.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-16: Ἡ παραβολὴ τῶν ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος, ποὺ ἄλλοι δούλεψαν περισσότερο χρόνο καὶ ἄλλοι λιγώτερο καὶ στὸ τέλος πῆραν ὅλοι τὸν ἴδιο μισθό, παρουσιάζεται πολὺ δύσκολη στὴν ἑρμηνεία της. Γιατί; Διότι ἐπιδιώκεται νὰ ἑρμηνευθῇ ἀλληγορικῶς ὡς πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα, ὡς πρὸς ὅλες τὶς λεπτομέρειες. Ἀλλ᾽ αὐτὸ δὲν εἶνε ὀρθό. Ὁ Χριστὸς ἔλεγε μιὰ παραβολὴ γιὰ νὰ διδάξῃ ὡρισμένες ἀλήθειες. Καὶ δίδασκε τὶς ἀλήθειες αὐτὲς μὲ ὡρισμένα σημεῖα τῆς παραβολῆς. Τὰ ἄλλα σημεῖα τῆς παραβολῆς δὲν εἶχαν ἀλληγορικὴ σημασία, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦνταν γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς παραβολῆς. Δὲν πρέπει, λοιπόν, νὰ ζητοῦμε ἀλληγορικὴ ἔννοια σὲ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς παραβολῆς. Διότι τότε ἢ θὰ δυσκολευώμεθα νὰ βροῦμε τέτοια ἔννοια, ἢ θὰ δίνωμε ἐξεζητημένες ἑρμηνεῖες.

Μὲ τὴν παραβολὴ τῶν ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος ὁ Χριστός, ὡς φαίνεται, ἤθελε νὰ διδάξῃ τὶς ἑξῆς ἀλήθειες: 1) Ὁ Κύριος δίνει τὴ σωτηρία στοὺς ἀνθρώπους ὅπως θέλει, χωρὶς νὰ δίνῃ λογαριασμὸ σὲ κανένα. Ἐν τούτοις ὁ Κύριος δὲν εἶνε ἄδικος, ἀλλὰ γενναιόδωρος. Δίνει χωρὶς νὰ ἀδικῇ κανένα. 2) Ὁ Κύριος δίνει τὴ σωτηρία σ᾽ αὐτὸν ποὺ τὸν γνώρισε καὶ τοῦ ἀφωσιώθηκε ἀργότερα, ἀκόμη καὶ στὸ τέλος τῆς

ζωῆς, ὅπως δίνει σ' αὐτὸν ποὺ τὸν γνώρισε καὶ τοῦ ἀφωσιώθηκε ἀπ' τὴν ἀρχή. Δίνει σ' αὐτὸν ποὺ μετανόησε καὶ τὸν λάτρευσε στὰ γηρατειά του, ὅπως δίνει σ' αὐτὸν ποὺ τὸν λάτρευε ἀπ' τὰ παιδικά του χρόνια. Δίνει στὸν Πέτρο, ποὺ ἦταν ἀπ' τὴν ἀρχὴ μαθητὴς καὶ ἀπόστολος, δίνει καὶ στὸν Παῦλο, ποὺ ἔγινε ἀργότερα. Δίνει καὶ στὸ ληστὴ τὴν τελευταία ὥρα πάνω στὸ σταυρό. Διότι ὁ Κύριος, προκειμένου νὰ δώσῃ τὴ σωτηρία, δὲν ἐξετάζει τὸ χρόνο καὶ τὸν κόπο, ἀλλὰ τὴ διάθεσι. Καὶ ὅλοι, ὅσοι ἐκδηλώνουν ἀγαθὴ διάθεσι, ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς σωτηρίας. Μπορεῖ μάλιστα κανεὶς σὲ λίγο χρόνο νὰ δείξῃ μεγαλύτερο ζῆλο καὶ ἀρετὴ ἀπὸ πολλούς, ποὺ δούλεψαν γιὰ τὸ Θεὸ πολὺ χρόνο. Ὁ Παῦλος π.χ. κοπίασε γιὰ τὸ Χριστὸ περισσότερο ἀπὸ ὅλους μαζὶ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους. **3)** Πρῶτοι γνώρισαν καὶ λάτρευσαν τὸ Θεὸ οἱ Ἰσραηλῖτες. Ἀλλὰ τελευταῖοι, θέλει νὰ εἰπῇ ὁ Ἰησοῦς, θὰ γνωρίσουν καὶ θὰ λατρεύσουν τὸ Θεὸ καὶ οἱ ἐθνικοί, οἱ εἰδωλολάτρες. Καὶ θὰ ἔχουν καὶ αὐτοὶ τὸ δικαίωμα τῆς σωτηρίας, ὅπως οἱ Ἰσραηλῖτες. **4)** Οἱ Φαρισαῖοι φθονοῦν, διότι ὁ Χριστὸς ἀγαπάει καὶ δέχεται μὲ ἐγκαρδιότητα ἀνθρώπους, ποὺ στὴν προηγουμένη ζωή τους ἦταν μακριὰ ἀπ' τὸ Θεὸ καὶ τώρα μετανοοῦν, ἐνῷ οἱ Φαρισαῖοι γιὰ τοὺς ἑαυτούς των ἔχουν τὴν ἰδέα, ὅτι ἦταν πάντοτε ἀφωσιωμένοι στὸ Θεὸ καὶ ἔπρεπε ν' ἀπολαμβάνουν πολὺ μεγαλύτερη ἀγάπη καὶ ἐγκαρδιότητα. Οἱ Φαρισαῖοι, θέλει ἐπίσης νὰ εἰπῇ ὁ Ἰησοῦς, θὰ φθονήσουν, θὰ σκάσουν ἀπ' τὴ ζήλεια τους, διότι ὁ Θεὸς θὰ δώσῃ τὴ σωτηρία καὶ στοὺς ἐθνικούς, τοὺς εἰδωλολάτρες, τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ὑποτιμοῦσαν καὶ θεωροῦσαν σὰν τὰ σκυλιὰ καὶ σὰν τοὺς χοίρους. **5)** Ὅ-

σοι γνωρίζουμε καὶ λατρεύουμε τὸν Κύριο ἀπ' τὶς ἀρχὲς τῆς ζωῆς μας, ὅταν βλέπωμε ἀπίστους καὶ ἁμαρτωλούς, ποὺ πέρασαν μεγάλο ἢ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς τους στὴν ἀπιστία καὶ στὴν ἁμαρτία, ὅταν βλέπωμε αὐτοὺς ὕστερα ἢ καὶ στὸ τέλος τους νὰ μετανοοῦν, νὰ μὴ τοὺς περιφρονοῦμε καὶ νὰ μὴ τοὺς σχολιάζωμε. Νὰ μὴ λέμε αὐτὸ ποὺ λένε πολλοί: «Ἀφοῦ γλέντησε τὴ ζωή του, ἀφοῦ ἔκανε ὅλα τὰ αἴσχη, τώρα κάνει καὶ τὸ χριστιανό!». Αὐτὸ στὸ βάθος σημαίνει ἔλλειψι ἀγάπης καὶ φθόνο γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀδελφῶν. Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ γνωρίζουν τὸ Θεό, ἔστω καὶ στὸ τέλος τῆς ζωῆς τους, ὄχι μόνο εἶνε καὶ αὐτοὶ ἄξιοι τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ μποροῦν ν' ἀναδειχθοῦν καὶ ἀνώτεροι τῶν ἄλλων, ποὺ γνώρισαν καὶ δούλεψαν τὸ Θεὸ ἀπ' τὴν ἀρχή. Πολλὲς φορὲς οἱ τελευταῖοι γίνονται πραγματικῶς πρῶτοι.

Στίχ. 6: *«Τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;»*. Τί στέκεσθε ἐδῶ ὅλη τὴν ἡμέρα ἀργοί, χωρὶς ἐργασία;

Ὁ Θεὸς δὲν θέλει νὰ εἴμεθα ἀργοί, νὰ περνᾶμε τὸ χρόνο μας χωρὶς ἐργασία. *«Ἀργία μήτηρ πάσης κακίας»*, λέγει τὸ γνωστὸ γνωμικό. Ἡ ἀργία, δηλαδή, γεννάει κάθε κακία. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπασχολῆται μὲ ἐργασία, γεμίζει τὸ χρόνο του μὲ κακὲς σκέψεις, ἐπιθυμίες καὶ πράξεις. *«Πολλὴν κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία»*, λέγει ἡ Σοφία Σειρὰχ (λγ' [λστ'] 28). Ὁ ὀκνηρὸς σκουριάζει σὰν τὸ σίδερο ποὺ δὲν δουλεύεται.

Ὁ Θεὸς ὥρισε τὴν ἐργασία ἀπ' τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἔθεσε τὸν ἄνθρωπο στὸν Παράδεισο τῆς τρυφῆς *«ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυ-*

λάσσειν» (Γέν. β'15). Καὶ στὸν Παράδεισο λοιπὸν ἐκεῖνο ἔπρεπε ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐργάζεται. Καὶ μὲ τὴν ἐργασία θὰ γινόταν τελειότερος. Μόνο στὸν οὐράνιο Παράδεισο δὲν ὑπάρχει ἐργασία. Ἐδῶ ἡ ἐργασία, ἐκεῖ ἡ ἀνάπαυσις. Στὸν ἀρχαῖο εἰδωλολατρικὸ κόσμο ἡ χειρωνακτικὴ ἐργασία γινόταν ἀπ' τοὺς ταλαιπώρους δούλους. Οἱ ἄλλοι φιλοσοφοῦσαν καὶ φιλοκαλοῦσαν! Ὁ Χριστιανισμὸς καθαγίασε κάθε ἔντιμη ἐργασία καὶ παρήγγειλε, ὅποιος δὲν ἐργάζεται, νὰ μὴ τρώγῃ: *«Εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι μηδὲ ἐσθιέτω»* (Β' Θεσ. γ' 10). Αὐτὸ τὸ χριστιανικὸ ρητὸ πῆραν οἱ ἄθεοι καὶ τὸ ἔγραψαν ψηλὰ στὴν πρόσοψι τοῦ Κρεμλίνου, χωρὶς νὰ σημειώνουν ἀπὸ ποῦ τὸ πῆραν. Ὅλες τὶς μεγάλες κοινωνικὲς καὶ ἄλλες ὡραῖες ἰδέες ἔκλεψαν οἱ ἄθεοι ἀπ' τὸ Χριστιανισμό, καὶ ἀντὶ εὐγνωμοσύνης ἀνταποδίδουν μῖσος, φαρμάκι, διωγμοὺς καὶ μαρτύρια.

Κάθε ἔντιμη ἐργασία εἶνε εὐλογημένη. Ἀλλ' ἡ πιὸ εὐλογημένη ἀπ' ὅλες τὶς ἐργασίες εἶνε τὸ νὰ ἐργάζεται κανεὶς στὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, νὰ κάνῃ δηλαδὴ ἱεραποστολικὴ ἐργασία γιὰ τὴν καλλιέργεια καὶ τὴ σωτηρία ψυχῶν, γιὰ τὴν πρόοδο τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ.

Πάντοτε, ἀλλ' ἰδιαιτέρως σήμερα, ποὺ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄνθρωποι εἶνε πολὺ ἰδιοτελεῖς καὶ ἐργάζονται μόνο γιὰ τὰ ἀτομικά τους συμφέροντα, ἡ ἀνάγκη ἐργατῶν γιὰ τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου εἶνε μεγάλη, πολὺ μεγάλη. Ἂς μιλᾶμε συχνὰ γιὰ τὴν ἀνάγκη αὐτὴ στοὺς πιστοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἂς προσευχώμαστε στὸν Κύριο νὰ φωτίζῃ καὶ νὰ θερμαίνῃ ψυχὲς γιὰ ν' ἀφιερώνωνται στὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο. Ἀλλὰ καὶ ὅλοι, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἄλλες ἔντιμες

ἐργασίες, ἂς δαπανοῦμε καὶ λίγο χρόνο γιὰ ἱεραποστολικὰ ἔργα. Καὶ μιὰ ὥρα ἐργασίας στὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου ἐκτιμᾶται καὶ ἀμείβεται ἀπὸ τὸν Κύριο μὲ σωτηρία καὶ δόξα.

Στίχ. 17-19: Ὁ Κύριος προεῖπε πάλι τὰ πάθη καὶ τὴν ἀνάστασί του. Τὰ πάθη γιὰ νὰ προετοιμάσῃ ψυχικῶς τοὺς Μαθητάς του, ὥστε νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν ἀπ᾽ αὐτά, καὶ τὴν ἀνάστασί του γιὰ νὰ τοὺς παρηγορήσῃ. Ἀλλ᾽ οἱ Μαθηταὶ ἄκουσαν αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου σὰν ὑπνωτισμένοι. Δὲν μποροῦσαν νὰ καταλάβουν καὶ νὰ συνειδητοποιήσουν, ὅτι ὁ Χριστὸς βάδιζε πρὸς τὸ μαρτύριο. Νόμιζαν ὅτι ὁ Χριστός, μπαίνοντας στὰ Ἱεροσόλυμα, θὰ ἀνακηρυσσόταν βασιλιᾶς, θ᾽ ἀναλάμβανε τὴ διακυβέρνησι τοῦ Ἔθνους, θὰ δοξαζόταν καὶ θὰ δόξαζε καὶ τοὺς δικούς του. Ἦταν καὶ οἱ Μαθηταὶ ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὶς κοσμικὲς καὶ πολιτικὲς ἰδέες τῶν Ἑβραίων γιὰ τὸν Μεσσία.

Ἡ πρόρρησις τῶν παθῶν μετὰ τὴν ἐκπλήρωσί της γίνεται προαπόδειξις τῆς ἀναστάσεως. Ἀφοῦ ἐκπληρώθηκε ἡ προφητεία γιὰ τὰ πάθη, ἔπρεπε ν᾽ ἀναμένεται καὶ ἡ ἀνάστασις.

ΠΡΩΤΕΙΑ - ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΔΥΟ ΤΥΦΛΩΝ

Στὸ εἰκοστὸ κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 20-34, γίνεται λόγος α') γιὰ τὸ αἴτημα τῶν υἱῶν τοῦ Ζεβεδαίου περὶ πρωτείων, στίχ. 20-28, καὶ β') γιὰ τὴ θεραπεία τῶν δύο τυφλῶν τῆς Ἱεριχοῦς, στίχ. 29-34.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

20: *προσῆλθεν αὐτῷ* = τὸν πλησίασε.
αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ = ζητῶντας κάτι ἀπ' αὐτόν.
21: *ἐξ εὐωνύμων σου* = ἀπ' τ' ἀριστερά σου.
ἐν τῇ βασιλείᾳ σου = κατὰ τὴ βασιλεία σου.
22: *οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε* = δὲν ξέρετε τί ζητεῖτε.
δύνασθε πιεῖν = μπορεῖτε νὰ πιῆτε.
ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν = ποὺ ἐγὼ πρόκειται νὰ πιῶ.
23: *πίεσθε* = θὰ πιῆτε.
βαπτισθήσεσθε = θὰ βαπτισθῆτε.
τὸ δὲ καθίσαι = ἀλλὰ τὸ νὰ καθήσετε.
οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι = δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ μένα νὰ σᾶς τὸ δώσω.
ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ Πατρός μου = ἀλλ' (ἐξαρτᾶται) ἀπ' αὐτούς, γιὰ τοὺς ὁποίους ἑτοιμάσθηκε ἀπ' τὸν Πατέρα μου.
25: *προσκαλεσάμενος αὐτοὺς* = ἀφοῦ τοὺς φώναξε κοντά του.
οἴδατε = ξέρετε.

κατακυριεύουσιν = κατακυριεύουν, καταπιέζουν.
κατεξουσιάζουσιν = ἐξουσιάζουν τυραννικῶς.
26: *οὐχ οὕτως ἔσται ἐν ὑμῖν* = δὲν θὰ συμβῇ τὸ ἴδιο σὲ σᾶς.
ἔσται ὑμῶν διάκονος = θὰ εἶνε ὑπηρέτης σας, πρέπει νὰ εἶνε ὑπηρέτης σας.
28: *διακονηθῆναι* = νὰ ὑπηρετηθῇ.
διακονῆσαι = νὰ ὑπηρετήσῃ.
δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ = νὰ δώσῃ τὴ ζωή του.
λύτρον = ἀντίτιμο γιὰ νὰ ἐξαγορασθοῦν πολλοὶ (ὅλοι οἱ ἄνθρωποι).
29: *ἐκπορευομένων αὐτῶν* = καθὼς αὐτοὶ ἔβγαιναν.
30: *παράγει* = περνάει.
ἐλέησον ἡμᾶς = λυπήσου μας καὶ θεράπευσέ μας.
υἱὸς Δαυῒδ = υἱὲ Δαυΐδ, ἀπόγονε τοῦ Δαυΐδ, Μεσσία.
31: *ἐπετίμησεν αὐτοῖς* = τοὺς ἐπέπληξε, τοὺς μάλωσε.
μεῖζον = πιὸ πολύ.
32: *στὰς* = ἀφοῦ σταμάτησε.
34: *ἥψατο* = ἤγγισε, ἄγγιξε.
ἀνέβλεψαν = εἶδαν.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 20-28: Οἱ Μαθηταὶ δὲν ἔδωσαν προσοχὴ στὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὰ φρικτά του πάθη. Δὲν ἤθελαν ἄλλωστε ν' ἀκούουν δυσάρεστα πράγματα, ἀλλ' εὐχάριστα. Δὲν μποροῦσαν νὰ καταλάβουν ὅτι, γιὰ νὰ σωθῇ ὁ κόσμος, ὁ Μεσσίας ἦταν ἀνάγκη νὰ ὑποστῇ ταπεινώσεις, μαρτύρια καὶ θάνατο. Αὐτοὶ πρόσεξαν καὶ «ἔδεσαν καλὰ» μέσα στὸ μυαλό τους τὰ εὐχάριστα ἐκεῖνα λόγια τοῦ Χριστοῦ, *«ὅταν καθίσῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δό-*

ξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ» (Ματθ. ιθ' 28). Νόμισαν, ὅτι αὐτὰ τὰ λόγια σήμαιναν, ὅτι ὁ Χριστός, μπαίνοντας στὴν Ἰερουσαλήμ, μὲ τὴν παντοδυναμία του θ' ἀνέτρεπε τοὺς Ρωμαίους κατακτητάς, θ' ἀνακηρυσσόταν βασιλιᾶς καὶ θὰ σχημάτιζε κυβέρνησι, μοιράζοντας στοὺς δικούς του ἀξιώματα. Τέτοιες ἄλλωστε ἰδέες εἶχαν οἱ Ἑβραῖοι γιὰ τὸ Μεσσία καὶ τὴ βασιλεία του. Καὶ τέτοιες ἰδέες ἔχουν μέχρι σήμερα οἱ ἄπιστοι Ἑβραῖοι. Οἱ δὲ Μαθηταί, παρ' ὅλη τὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τρία ἔτη, δὲν μπόρεσαν ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπ' τὶς κοσμικὲς καὶ ὑλιστικὲς ἀντιλήψεις τῶν Ἑβραίων γιὰ τὸ Μεσσία καὶ τὴ βασιλεία του καὶ νὰ καταλάβουν τὸν πνευματικὸ χαρακτῆρα τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ κράτους του. Φοβερὸ πρᾶγμα ἡ δύναμις τῶν ἰδεῶν καὶ ἀντιλήψεων τοῦ κόσμου! Ἐπηρεάζει πολλὲς φορὲς καὶ τοὺς πιὸ πνευματικοὺς ἀνθρώπους. Οἱ Μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐκτὸς τοῦ Ἰούδα, ἦταν οἱ πνευματικώτεροι καὶ ἐκλεκτότεροι Ἰσραηλῖτες. Καὶ ὅμως ἦταν ἐπηρεασμένοι ἀπ' τὶς παχυλὲς ἀντιλήψεις τῶν Ἑβραίων καὶ δὲν μπόρεσαν ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπ' αὐτές, παρὰ μόνο μετὰ τὴν πλουσία ἔκχυσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Νομίζοντας, λοιπόν, ὅτι ὁ Χριστὸς στὰ Ἰεροσόλυμα θ' ἀνακηρυσσόταν κοσμικὸς βασιλιᾶς καὶ θὰ μοίραζε προεδρίες, ἀντιπροεδρίες καὶ ὑπουργεῖα, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, φιλοδόξησαν νὰ καθήσουν ἕνας ἀπ' τὰ δεξιὰ καὶ ἕνας ἀπ' τ' ἀριστερὰ τοῦ Χριστοῦ στὴν κοσμικὴ βασιλεία του, νὰ καταλάβουν δηλαδὴ τὶς δύο ἀπ' τὶς μεγαλύτερες θέσεις μετὰ τὸ βασιλιᾶ Χριστὸ στὴν κυβέρνησί του. Ὁ ἕνας ἤθελαν νὰ γίνῃ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως καὶ ὁ ἄλλος ἀντι-

πρόεδρος. Ὁ ἐγωισμός τους ἤθελε τὰ πρῶτα ἀξιώματα γι᾿ αὐτούς, καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους Μαθητὰς τὰ δεύτερα. Ἔτσι συμβαίνει πάντοτε. Ὁ ἐγωισμὸς κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ ὑπερτιμᾷ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ ὑποτιμᾷ τοὺς ἄλλους. Πάνω στὸν ἐγωισμό του καθένας ἀπ᾿ τοὺς περισσοτέρους ἀνθρώπους νομίζει, ὅτι αὐτός, ἂν γινόταν πρωθυπουργός, θὰ κυβερνοῦσε καλλίτερα ἀπ᾿ ὅλους, θὰ ἔλυε ὅλα τὰ προβλήματα καὶ θὰ ἔσωζε τὸν κόσμο!

Τόσο ἔντονη ἦταν μάλιστα ἡ φιλοδοξία τῶν δύο Μαθητῶν, ὥστε, γιὰ νὰ ἐπιτύχουν τὸ σκοπό τους, χρησιμοποίησαν, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, καὶ «μέσον». Ἔβαλαν τὴ μητέρα τους, ποὺ ὑπηρετοῦσε τὸ Χριστὸ καὶ τοὺς Μαθητάς, νὰ παρακαλέσῃ τὸν Κύριο, γιὰ νὰ κάνῃ αὐτὴ τὴ χάρι στοὺς δυὸ υἱούς της.

Ἀλλὰ τί ἀπάντησε ὁ Χριστὸς στοὺς φιλοδόξους Μαθητάς, ποὺ ζητοῦσαν πρωτεῖα; Δὲν ξέρετε τί ζητᾶτε, ἀπάντησε ὁ Χριστός. Ἐγὼ βαδίζω πρὸς τὸ μαρτύριο καὶ σεῖς ζητᾶτε ἀξιώματα; Ἐγὼ σὲ λίγο θὰ πιῶ τὸ πικρὸ ποτῆρι τοῦ θανάτου. Ἐγὼ θὰ βαπτισθῶ μέσα στὴ θάλασα τοῦ πόνου, θὰ περάσω μέσα ἀπ᾿ τὸ καμίνι τοῦ πυρός. Μπορεῖτε σεῖς νὰ πιῆτε τὸ ποτῆρι αὐτό; Μπορεῖτε νὰ πάρετε τὸ βάπτισμα αὐτό; Μποροῦμε, ἀπάντησαν οἱ δύο Μαθηταί, χωρὶς βεβαίως νὰ καλοσκεφθοῦν, τί σήμαιναν αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ. Ἡ σφοδρὴ ἐπιθυμία τῶν πρωτείων τοὺς ἔκανε νὰ δώσουν ἀμέσως καὶ ἐπιπολαίως θετικὴ ἀπάντησι. Μποροῦμε τὰ πάντα, ἀρκεῖ νὰ καταλάβωμε τὶς πρῶτες θέσεις! Φοβερὸ πρᾶγμα ἡ κενοδοξία. Φθάνει, ὄχι ἁπλῶς μέχρι ἐπιπολαιότητα, ἀλλὰ μέχρι ἀνοησία.

Δὲν ἤξεραν τί ζητοῦσαν οἱ δύο Μαθηταί. Ὁ Χριστὸς ἔπειτα ἀπὸ λίγο θὰ βασίλευε πάνω στὸ ξύλο

τοῦ Σταυροῦ. Καὶ ἂν ἄκουε τὸ αἴτημά τους νὰ καθήσουν ἕνας ἀπ᾽ τὰ δεξιά του καὶ ἕνας ἀπ᾽ τ᾽ ἀριστερά του στὴ βασιλεία του, θὰ ἔπρεπε οἱ δύο Μαθηταὶ νὰ καταλάβουν τὶς θέσεις τῶν δύο ληστῶν, νὰ συσταυρωθοῦν μὲ τὸ Χριστό. Καὶ αὐτοὶ ὄχι νὰ σταυρωθοῦν δὲν εἶχαν ἀκόμη δύναμι, ἀλλ᾽ οὔτε ἁπλῶς νὰ συνοδεύσουν τὸ Χριστὸ στὸ δρόμο του γιὰ τὸ μαρτύριο. Μόλις χτυπήθηκε ὁ ποιμήν, φοβήθηκαν, κλονίσθηκαν καὶ διασκορπίσθηκαν. Τὴ δύναμι νὰ πιοῦν τὸ πικρὸ ποτῆρι καὶ νὰ περάσουν ἀπ᾽ τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός, τοῦ πόνου, αὐτὴ τὴ δύναμι θ᾽ ἀποκτοῦσαν ἀργότερα, ὅταν θὰ ἐρχόταν ὁ Παράκλητος. Γι᾽ αὐτὸ ὁ Κύριος τοὺς λέγει προφητικῶς: Τὸ ποτῆρι, ποὺ ἐγὼ πίνω, θὰ πιῆτε καὶ σεῖς. Καὶ τὸ βάπτισμα, ποὺ ἐγὼ βαπτίζομαι, θὰ βαπτισθῆτε καὶ σεῖς. Θὰ ὑποστῆτε καὶ σεῖς διωγμοὺς καὶ θλίψεις. Ἀλλὰ τὸ νὰ καταλάβετε τὶς πρῶτες θέσεις κοντά μου, αὐτὸ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ μένα. Διότι ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄδικος καὶ προσωπολήπτης, ὥστε νὰ μοιράζω θέσεις εὐνοιοκρατικά. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπ᾽ αὐτούς, γιὰ τοὺς ὁποίους ἔχουν ἑτοιμασθῆ οἱ πρῶτες θέσεις ἀπ᾽ τὸν Πατέρα μου. Καὶ ἐξαρτᾶται ἀπ᾽ αὐτούς, καὶ ἔχουν ἑτοιμασθῆ γι᾽ αὐτούς, διότι αὐτοὶ εἶνε οἱ πρῶτοι στὴν ἀρετὴ καὶ στὴν ἁγιότητα. Τὸ νὰ πάρουν ὡρισμένοι τὰ πρῶτα βραβεῖα, αὐτὸ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἀθλοθέτη, ἀλλ᾽ ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἀγωνιστάς. Οἱ πρῶτοι στὸν πνευματικὸ ἀγῶνα, στὴν ἁγιότητα, αὐτοὶ θὰ εἶνε πρῶτοι καὶ στὰ οὐράνια βραβεῖα.

Ἔπειτα ὁ Χριστὸς τονίζει, ὅτι στὴ δική του βασιλεία ἐδῶ κάτω στὴ γῆ, πνευματικὴ βασιλεία, κράτος Θεοῦ, ὡς πρὸς τὶς θέσεις καὶ τ᾽ ἀξιώματα ἰσχύουν πράγματα ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπ᾽ αὐτά, ποὺ

ἰσχύουν στὶς βασιλεῖες τῶν ἐθνῶν. Οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, λέγει ὁ Χριστὸς σ' ὅλους τοὺς Μαθητάς του, καταπιέζουν τοὺς ὑπηκόους των. Οἱ μεγάλοι, οἱ τρανοί, ἐξουσιάζουν αὐτοὺς τυραννικῶς. Ἀλλὰ σὲ σᾶς, τοὺς ἰδικούς μου ὀπαδούς, δὲν θὰ συμβῇ, δὲν πρέπει νὰ συμβῇ ἔτσι. Ἀλλ' ὅποιος μεταξύ σας θέλει νὰ γίνῃ μέγας καὶ τρανός, πρέπει νὰ γίνῃ ὑπηρέτης σας. Ὅποιος θέλει νὰ γίνῃ πρῶτος, πρέπει νὰ γίνῃ δοῦλος σας. Νὰ ὑπηρετήσῃ μὲ ταπείνωσι τοὺς ἄλλους, νὰ δουλέψῃ, νὰ μοχθήσῃ, νὰ κακοπαθήσῃ. Καί, ἂν χρειασθῇ, νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴ ζωή του γιὰ τοὺς ἄλλους. Διότι καὶ ἐγώ, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἔγινα υἱὸς ἀνθρώπου ὄχι γιὰ νὰ ὑπηρετηθῶ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ λάβω ἀπολαύσεις καὶ δόξες, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπηρετήσω τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ δώσω σὰν λύτρο τὴ ζωή μου, γιὰ νὰ ἐξαγοράσω τοὺς πολλούς, ὅλους δηλαδὴ τοὺς ἀνθρώπους, ἀπὸ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν κατάρα. Ἐγώ, ποὺ εἶμαι ὁ Πρῶτος μὲ ἀπόλυτη ἔννοια, ἔγινα τελευταῖος γιὰ σᾶς. Καὶ σεῖς, ἂν θέλετε νὰ διακριθῆτε καὶ νὰ γίνετε ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ὀφείλετε νὰ μὲ μιμηθῆτε, νὰ ὑπηρετήσετε μὲ ταπείνωσι, ἐξουθένωσι, θυσία καὶ αὐτοθυσία τοὺς ἄλλους.

Στὸ κράτος τοῦ Χριστοῦ ἡ κοινωνικὴ πυραμίδα ἀντιστρέφεται. Ἡ κορυφὴ ἔρχεται κάτω καὶ ἡ βάσις ἐπάνω. Καὶ ἔτσι, ὅποιος θέλει νὰ εἶνε στὴν κορυφή, πρῶτος, ἐπειδὴ ἡ κορυφὴ εἶνε κάτω, πρέπει νὰ βαστάσῃ ἐπάνω του τὸ βάρος ὅλων τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, νὰ ὑποφέρῃ ἐκτελῶντας τὸ βαρύτερο καθῆκον καὶ τὴ σκληρότερη ὑπηρεσία πρὸς τοὺς συνανθρώπους.

Πόσο λησμονεῖ αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ὁ

Πάπας, πού θέλησε νά εἶνε πρῶτος σ' ὅλη τή Χριστιανοσύνη, χωρίς νά εἶνε ὁ ταπεινότερος ὑπηρέτης τῶν ἀνθρώπων! Πόσο λησμονοῦν αὐτά τά λόγια ὅσοι ἀξιωματοῦχοι τῆς Ἐκκλησίας κυβερνοῦν αὐταρχικά καί δεσποτοκρατικά, καταπιέζοντας τά ποίμνια καί καλοπερνώντας σ' αὐτό τόν κόσμο! Πόσο λησμονοῦν αὐτά τά λόγια ὑπουργοί καί πρωθυπουργοί, πού ἔχουν τά ἀξιώματα γιά ὑλικές ἀπολαβές καί δόξες, ἐνῷ καί οἱ ὀνομασίες τῶν ἀξιωμάτων τους σημαίνουν, ὅτι ἔπρεπε νά εἶνε ὑπηρέτες καί πρωτοϋπηρέτες τοῦ λαοῦ! Πόσο λησμονοῦμε αὐτά τά λόγια τοῦ Χριστοῦ οἱ πλεῖστοι χριστιανοί! Διότι θέλουμε νά εἴμεθα μεγάλοι καί τρανοί, χωρίς νά εἴμεθα οἱ ταπεινοί ὑπηρέτες τῶν συνανθρώπων μας. Θέλουμε καί σ' αὐτόν ἐδῶ τόν κόσμο ἀπολαβές καί δόξες, ὄχι ταπεινές ἐργασίες, κόπους, μόχθους, ἱδρῶτες, θυσίες, ἐξουθενώσεις καί αὐτοθυσία.

Ἀδελφοί! Ὁ Κύριος μᾶς ὑπηρέτησε ὡς δοῦλος. Ἄς ὑπηρετοῦμε καί ἐμεῖς τούς συνανθρώπους μας μέ τό πνεῦμα καί τήν προθυμία, πού διδάσκει τό παράδειγμα τοῦ Κυρίου, καί τότε θά ἔχωμε τίς μεγάλες θέσεις, τίς μεγάλες ἀπολαβές καί τίς μεγάλες δόξες ἐκεῖ, ὅπου αὐτά τά ζηλευτά πράγματα ἔχουν ἀληθινή καί παντοτινή ἀξία καί ἰσχύ. Τελευταῖοι στή γῆ, γιά νἆμαστε πρῶτοι στόν οὐρανό!

Στίχ. 29-34: Οἱ δύο τυφλοί τῆς Ἱεριχοῦς ὠνόμαζαν τόν Ἰησοῦ *«υἱόν Δαβίδ»* μέ τήν ἔννοια, ὅτι τόν ἀναγνώριζαν ὡς Μεσσία. Καί ὁ Ἰησοῦς τούς θεράπευσε, γιά νά βεβαιώση τή μεσσιακή του ἰδιότητα. Ἡ Παλαιά Διαθήκη ἔλεγε, ὅτι ἐκτός ἄλλων ὁ Μεσσίας θά θεράπευε καί τυφλούς. Καί ἰδού ἡ προφητεία ἐκπληρώνεται.

Η ΘΡΙΑΜΒΕΥΤΙΚΗ ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ Η ΚΑΘΑΡΣΙΣ ΤΟΥ ΝΑΟΥ

Στὸ εἰκοστὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-17, γίνεται λόγος: **α')** γιὰ τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδο τοῦ Χριστοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα, στίχ. 1-11, **β')** γιὰ τὸν καθαρισμὸ τοῦ ναοῦ, στίχ. 12-13, **γ')** γιὰ θαύματα θεραπειῶν, στίχ. 14, καὶ **δ')** γιὰ ἀντιδράσεις τῶν Ἰουδαίων καὶ τὴ μετάβασι τοῦ Ἰησοῦ στὴ Βηθανία, στίχ. 15-17.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *ὅτε ἤγγισαν* = ὅταν πλησίασαν.
2: *πῶλος* = πουλάρι.
ἀγάγετέ μοι = φέρετε σ' ἐμένα.
3: *ἐρεῖτε* = θὰ εἰπῆτε.
4: *γέγονεν* = ἔγινε.
ἵνα πληρωθῇ = γιὰ νὰ ἐκπληρωθῇ, πραγματοποιηθῇ.
τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου = αὐτὸ ποὺ ἐλέχθη διὰ μέσου τοῦ προφήτου.
5: *πραΰς* = ταπεινός.
ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον = καβάλα σὲ ὄνο καὶ μάλιστα πουλάρι, καβάλα σὲ νεαρὸ ὄνο.
υἱὸς ὑποζυγίου = ἀρσενικὸ τέκνο ὄνου.

6: *προσέταξεν αὐτοῖς* = τοὺς πρόσταξε.
7: *ἱμάτια* = ἐξωτερικὰ ἐνδύματα.
8: *ὁ πλεῖστος ὄχλος* = ὁ πιὸ πολὺς κόσμος.
ἐστρώννυον = ἔστρωναν.
9: *οἱ προάγοντες* = οἱ προπορευόμενοι, αὐτοὶ ποὺ πήγαιναν μπροστά.
ὡσαννὰ = σῶσε τώρα, σῶσε λοιπόν, ζήτω, δόξα.
11: *τίς ἐστιν οὗτος;* = ποιὸς εἶνε αὐτός;
12: *ἱερὸν* = ὁ ναὸς μὲ τὶς αὐλὲς καὶ ὅλα τὰ οἰκοδομήματά του.
κολλυβισταὶ = τραπεζῖτες, ἀργυραμοιβοί, χρηματισταί.
κατέστρεψε = ἀνέστρεψε, ἀναποδογύρισε.
καθέδρα = κάθισμα.
13: *κληθήσεται* = θὰ ὀνομασθῇ, θὰ εἶνε.
ἐποιήσατε = κάνατε.
14: *χωλὸς* = κουτσός.
16: *οὐδέποτε ἀνέγνωτε;* = ποτὲ δὲν διαβάσατε;
κατηρτίσω αἶνον = ἔβγαλες τέλειο ὕμνο.
17: *καταλιπὼν* = ἀφοῦ ἄφησε.
ηὐλίσθη = διανυκτέρευσε.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-7: Οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες, ὅταν τελοῦσαν θριάμβους, κάθονταν πάνω σὲ πολυτελέστατα καὶ χρυσᾶ ἁμάξια, ποὺ ἔσερναν ἢ θυμοειδεῖς ἵπποι, ἢ ἐλάφια, ἢ ἐλέφαντες, ἢ τίγρεις, ἢ λιοντάρια! Ἔτσι ἔδειχναν τὴν ὑπερηφάνειά τους καὶ τὸν τρομερὸ χαρακτῆρα τῆς βασιλείας τους. Ὁ Χριστός, ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, ἔκανε τὴ θριαμβευτική του εἴσοδο στὰ Ἱερο-

σόλυμα κατὰ ἕνα τρόπο, ποὺ ἦταν ἀδιανόητος. Ὅπως γεννήθηκε μέσα στὶς πιὸ ταπεινὲς συνθῆκες, μέσα σ' ἕνα σταῦλο ζώων, καὶ τοποθετήθηκε μέσα σ' ἕνα παχνὶ γιὰ κούνια, ἔτσι μπῆκε στὰ Ἱεροσόλυμα καβάλα σ' ἕνα ταπεινὸ ὀνάριο, γαϊδουράκι. Ποιὸς πραγματικὰ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ φαντασθῇ τὸ Μεσσία, τὸ Βασιλιᾶ τῶν Ἰουδαίων καὶ ὅλου τοῦ κόσμου, νὰ τελῇ τὸ θρίαμβό του καβάλα σ' ἕνα γαϊδουράκι; Εἶνε τόσο παράδοξο καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ὥστε κανεὶς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὸ φαντασθῇ, ἀφοῦ ἄλλωστε μέχρι σήμερα οἱ Ἑβραῖοι ἀναμένουν Μεσσία - Βασιλιᾶ μὲ ἀπερίγραπτα κοσμικὰ μεγαλεῖα. Ἀλλ' ἐνῷ κανεὶς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ τὸ φαντασθῇ, ἕνας τὸ προεῖπε πεντακόσια περίπου ἔτη πρὸ Χριστοῦ. Ἦταν ὁ προφήτης Ζαχαρίας: «Εἴπατε στὴ θυγατέρα Σιὼν (τὴν Ἰερουσαλήμ)· νά, ὁ βασιλιᾶς σου ἔρχεται γιὰ σένα ταπεινὸς καὶ καθισμένος πάνω σ' ἕνα πουλαράκι». Παράδοξο ὅτι ὁ Χριστὸς ἔκανε τὸ θρίαμβό του μ' ἕνα γαϊδουράκι. Καὶ παραδοξότερο ὅτι προελέχθη τέτοιο πρᾶγμα. Ἀδιανόητο τὸ ἕνα, ἀδιανοητότερο τὸ ἄλλο. Καὶ ἂν γράφωνται μέσα στὴ Γραφὴ τέτοια παράδοξα, γράφονται διότι τὸ ἕνα εἶνε πραγματικὸ γεγονὸς καὶ τὸ ἄλλο εἶνε πραγματικὴ προφητεία, καὶ ἄρα ἀπόδειξις τῆς ἀξιοπιστίας καὶ θεοπνευστίας τῆς Γραφῆς.

Ἀλλὰ γιατί ὁ Χριστὸς κάθησε πάνω σ' ἕνα ταπεινὸ γαϊδουράκι; Γιὰ νὰ διδάξῃ, ὅτι δὲν μοιάζει μὲ τοὺς βασιλιᾶδες τοῦ κόσμου τούτου. Δὲν εἶνε ὑπερήφανος καὶ πολεμοχαρὴς βασιλιᾶς, ποὺ σκορπίζει τὸ φόβο καὶ τὸν τρόμο. Εἶνε ταπεινὸς καὶ εἰρηνικὸς βασιλιᾶς, ποὺ σκορπίζει τὴ χαρά.

Ὁ Χριστός, ἐπίσης, κάθησε πάνω στὸ γαϊδουρά-

κι γιὰ νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους τὴν ταπείνωσι καὶ τὴν ἁπλότητα. Πόσο εἶνε μακριὰ ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, ὅσοι ἐπιδιώκουν τὰ πολυτελέστερα καὶ ἀνετώτερα καθίσματα καὶ αὐτοκίνητα, καὶ γενικῶς τὰ κοσμικὰ μεγαλεῖα καὶ τὶς κοσμικὲς φαντασίες! Καὶ πόσο εἶνε ἀξιοκατάκριτοι καὶ ἀξιοθρήνητοι προπάντων οἱ ἀντιπρόσωποι ἐκεῖνοι τοῦ Χριστοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐπιδιώκουν αὐτὲς τὶς πολυτέλειες καὶ αὐτὰ τὰ μεγαλεῖα! Νομίζουν οἱ ταλαίπωροι, ὅτι κάνουν ἔκπληξι καὶ προκαλοῦν θαυμασμὸ στὸν κόσμο μὲ τὰ κοσμικά τους μεγαλεῖα, ἐνῷ στὴν πραγματικότητα κάνουν ἀλγεινὴ ἐντύπωσι καὶ προκαλοῦν δυσμενῆ σχόλια. Ἔκπληξις ἦταν αὐτὸ ποὺ ἔκανε ὁ Χριστός, ὅτι δηλαδὴ χρησιμοποίησε τὸ ταπεινὸ γαϊδουράκι γιὰ τὴν εἴσοδό του στὰ Ἱεροσόλυμα. Ὁ κόσμος θαύμασε τὴν ταπείνωσι καὶ τὴν ἁπλότητα τοῦ Ἰησοῦ. Ἐκπλήξεις ταπεινώσεως καὶ ἁπλότητος ἂς κάνουν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Χριστοῦ. Τέτοιες ἐκπλήξεις ἂς κάνωμε καὶ ὅλοι οἱ χριστιανοί. Μέσα στὸν κόσμο τῆς κενοδοξίας καὶ τῆς πολυτελείας εἶνε πραγματικῶς ἔκπληξις τὸ νὰ παρουσιάζεται κανεὶς μὲ ταπεινότητα καὶ μὲ ἁπλότητα, μάλιστα ἀξιωματοῦχος.

Στίχ. 5: Ἡ ὄνος εἶχε μπῆ σὲ ζυγό, ὁ πῶλος της ὄχι. Ρητῶς οἱ Εὐαγγελισταὶ Μᾶρκος καὶ Λουκᾶς ἀναφέρουν, ὅτι κανεὶς ἀπ᾽ τοὺς ἀνθρώπους δὲν εἶχε καθήσει στὸν πῶλο. Πρῶτος κάθησε σ᾽ αὐτὸν ὁ Χριστός. Τοῦτο εἶνε ὅμοιο μὲ τρία ἀκόμη πράγματα, ποὺ ἀναφέρει ἡ Γραφή: Ὁ Χριστὸς γεννήθηκε ἀπὸ παρθένο γυναῖκα, ἤ, γιὰ νὰ ἐκφράσωμε τὸ πρᾶγμα σύμφωνα μὲ τὴν ἀλληγορικὴ προφητεία τοῦ Ἰεζεκιὴλ (μδ´ 1-3), ὁ Χριστὸς προῆλθε ἀπὸ κλεισμένη πύλη,

ἀπ' τὴν ὁποία κανεὶς ἄνθρωπος δὲν διῆλθε. Τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὸ θάνατο τυλίχθηκε σ' ἕνα σινδόνι καθαρό, ἀμεταχείριστο. Καὶ ἐτάφη σὲ μνημεῖο, στὸ ὁποῖο κανεὶς ποτὲ δὲν εἶχε τεθῆ.

Σὲ μιά, δηλαδή, περίπτωσι ὁ Χριστὸς χρησιμοποίησε καθαρὸ κι' ἁγνὸ πρόσωπο (τὴν Παρθένο), στὴ δεύτερη καθαρὸ ζῷο (τὸν πῶλο) καὶ στὴν τρίτη καὶ στὴν τετάρτη καθαρὰ πράγματα (τὸ σινδόνι καὶ τὸ μνημεῖο). Τὰ ὅμοια αὐτὰ γεγονότα ἔχουν μιὰ μυστικὴ ἔννοια. Ὑποδηλώνουν τὴν ἐξαιρετική, τὴ μοναδική, τὴν ἀπόλυτη καθαρότητα καὶ ἁγνότητα τοῦ Χριστοῦ, *«τοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου ἀμνοῦ»* (Α' Πέτρ. α' 19). Ἐπίσης ὑποδηλώνουν, ὅτι ἡ ἀπόλυτη καθαρότης καὶ ἁγνότης στὸ Χριστιανισμὸ εἶνε τὸ ἰδανικό, πρὸς τὸ ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ κατατείνῃ.

Στίχ. 8-11: Κατὰ τὴν εἴσοδο τοῦ Χριστοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα ὅλος σχεδὸν ὁ λαός, ποὺ ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες εἶχε συρρεύσει στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, ξέσπασε σὲ φρενίτιδα ἐνθουσιασμοῦ. Ἄλλοι ἔστρωναν τὰ ροῦχα τους στὸ δρόμο καὶ ἄλλοι ἔκοβαν κλάδους ἀπ' τὰ δένδρα καὶ ἔστρωναν στὸ δρόμο, γιὰ νὰ περάσῃ ἀπὸ πάνω ὁ Χριστός. Καὶ κραύγαζαν τὰ πλήθη, ἐφαρμόζοντας στὸν Ἰησοῦ τὸ στίχ. 26 τοῦ Μεσσιακοῦ Ψαλμοῦ ριζ', *«ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις»*. «Δόξα, δηλαδή, στὸν ἀπόγονο τοῦ Δαβίδ, τὸν Μεσσία. Εὐλογημένος αὐτός, ποὺ ἔρχεται στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου. Δόξα στὸν ὕψιστο Θεό».

Ὁ λαὸς ἐνθουσιάστηκε ἀπ' τὸ Χριστό. Ἀλλ' ὁ

Χριστὸς δὲν ἐνθουσιάστηκε ἀπ' τὸ λαό. Διότι οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ δὲν εἶχαν πνευματικὸ βάθος. Ὁ λαὸς ἐκδηλωνόταν ἔτσι, διότι νόμιζε πὼς ὁ Χριστός, μπαίνοντας στὰ Ἱεροσόλυμα, θ' ἀνέτρεπε τοὺς Ρωμαίους, θὰ ἐγκαθίδρυε κοσμικὴ βασιλεία τῶν Ἑβραίων, ἰσχυρότερη ἀπ' τὴ βασιλεία τοῦ Δαβίδ, καὶ θὰ χάριζε στὸ λαὸ ὅλα τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ πλουσίως. Οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ εἶχαν κυρίως ἐθνικὰ καὶ πολιτικὰ ἐλατήρια. Γι' αὐτὸ ὁ λαϊκὸς ἐνθουσιασμὸς δὲν διήρκεσε πολύ. Ἔπειτα ἀπὸ λίγο ἐξατμίσθηκε τελείως. Καὶ ἔγινε μεταστροφὴ τοῦ λαοῦ. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ φώναζαν τὰ ὡσαννά, ὅταν εἶδαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν ἱκανοποίησε τοὺς ἐθνικοπολιτικούς των πόθους, φώναξαν τὸ *«σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν»*.

Γι' αὐτὸ κανεὶς δὲν πρέπει νὰ ἐνθουσιάζεται ἀπ' τὰ χειροκροτήματα τοῦ κόσμου καὶ νὰ στηρίζεται στὸ λαό, ὅσο ἐνθουσιωδῶς καὶ ἂν ἐκδηλώνεται. Ὁ λαὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συγκλονίζεται ἀπὸ ὑλικὰ καὶ πολιτικὰ συνθήματα καὶ εἶνε ἀσταθής. Τὰ πνευματικὰ καὶ οὐράνια συνθήματα συγκλονίζουν πάντοτε ὀλίγους, ὄχι τὶς μεγάλες μᾶζες. Ἂς ἔχουν τοῦτο ὑπ' ὄψι τους προπάντων οἱ ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου, γιὰ νὰ μὴ ἐνθουσιάζωνται ἀπὸ ὡρισμένες ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ ἀπογοητεύωνται ἀπὸ ἄλλες.

Στίχ. 15-16: Ἁγνὲς ἦταν οἱ ἐκδηλώσεις τῶν μικρῶν παιδιῶν, ποὺ ἔκραζαν καὶ αὐτὰ μέσα στὸ χῶρο τοῦ ναοῦ λέγοντας: *«Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ»*. «Δόξα στὸν ἀπόγονο τοῦ Δαβίδ, τὸ Μεσσία». Ὁ Θεὸς ἔδωσε ἐνθουσιασμὸ στὰ μικρὰ παιδιά, γιὰ νὰ δοξολογήσουν τὸ Χριστό. Καὶ αὐτὸ τὸ γεγονὸς εἶχε

προφητευθῆ ἀπὸ τὸν Ψαλμῳδὸ στὸν ὑπέροχο μεσσιακὸ Ψαλμὸ 8, στίχ. 3: «*Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν σου, τοῦ καταλῦσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητήν*». «Ἀπὸ τὸ στόμα, δηλαδή, τῶν μικρῶν παιδιῶν, ποὺ εἶνε νήπια καὶ θηλάζουν ἀκόμη, ἔβγαλες, ὦ Θεέ, τέλειο ὕμνο γιὰ πεῖσμα τῶν ἐχθρῶν σου, γιὰ νὰ πικάρῃς τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐκδικητάς σου». Καὶ πράγματι οἱ ἐχθροὶ τοῦ σαρκωμένου Θεοῦ, οἱ φθονεροὶ καὶ μοχθηροὶ ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς, φαρμακώθηκαν ἀκούοντας καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ νὰ δοξολογοῦν τὸ Χριστό, καὶ μάλιστα στὸ χῶρο τοῦ ναοῦ. Καί, γεμᾶτοι ἀγανάκτησι γιὰ τὴ βεβήλωσι δῆθεν τοῦ ἱεροῦ χώρου, ζήτησαν ἀπ᾿ τὸ Χριστὸ νὰ τὰ ἐπιτιμήσῃ γιὰ νὰ παύσουν. Ἀλλ᾿ ὁ Χριστὸς ὑποστήριξε τὴν ἐκδήλωσι τῶν παιδιῶν, ἀναφέροντας τὴ σχετικὴ προφητεία τοῦ ὀγδόου Ψαλμοῦ καὶ πικάροντας περισσότερο τοὺς ἐχθρούς του.

Στίχ. 12-13: Πωληταί, ἀγορασταὶ καὶ χρηματισταὶ μὲ τὶς ἀγοραπωλησίες, τὶς ἀνταλλαγὲς τῶν νομισμάτων καὶ τὸ θόρυβο βεβήλωναν τὸν ἱερὸ χῶρο τοῦ ναοῦ, ποὺ ἦταν χῶρος προσευχῆς, καὶ τὸν ἔκαναν σπήλαιο λῃστῶν. Ὁ Χριστός, μὴ ὑποφέροντας τὴ βεβήλωσι τοῦ ἱεροῦ χώρου, γεμᾶτος θεία ἀγανάκτησι, ἔβγαλε ὅλους τοὺς πωλητὰς καὶ ἀγοραστὰς ἀπ᾿ τὸν ἱερὸ χῶρο καὶ ἀναποδογύρισε τὰ τραπέζια τῶν χρηματιστῶν καὶ τὰ καθίσματα ἐκείνων, ποὺ πωλοῦσαν τὰ περιστέρια. Ἂς ληφθῇ δὲ ὑπ᾿ ὄψιν, ὅτι ὁ χῶρος, ὅπου ἦταν οἱ πωληταί, δὲν ἦταν ὁ κυρίως ναός, ἀλλὰ μία ἀπὸ τὶς ἐξωτερικὲς αὐλὲς τοῦ ναοῦ, ἡ αὐλὴ τῶν ἐθνικῶν. Καὶ ὅμως ὁ Χριστὸς δὲν ἀνέ-

χθηκε τὴν ἐμπορικὴ καὶ θορυβώδη κατάστασι σὲ μιὰ ἐξωτερικὴ αὐλὴ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ναοῦ.

Τί θὰ ἔκανε σήμερα ὁ Κύριος, βλέποντας τὴ βεβήλωσι ὄχι μόνο τῆς αὐλῆς, ἰδίως κατὰ τὰ πανηγύρια, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ, ὁ ὁποῖος εἶνε ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ἀπ' τὸν Ἰουδαϊκὸ ναό; Ὄχι μόνο σὲ οἶκο ἐμπορίου καὶ σπήλαιο λῃστῶν, ἀλλὰ καὶ σὲ θέατρο ἔχουμε μεταβάλει τὸν τρομερὸ τόπο τῆς λατρείας. Καὶ ἀλλοίμονο, ἂν δὲν διαμαρτυρώμεθα ἐντόνως γιὰ τὴν ἀπαράδεκτη αὐτὴ κατάστασι καὶ δὲν ἀγωνιζώμεθα γιὰ τὴν κάθαρσι καὶ εὐπρέπεια τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ! Καὶ μόνο ἡ βεβήλωσις τοῦ ναοῦ ἀπ' τοὺς χριστοκαπήλους καὶ θεομπαῖκτες εἶνε ἀρκετὴ νὰ ἐπισύρῃ τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἐναντίον ὄχι μόνον αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅλων, ὅσοι ἀνέχονται τὴ φρικτὴ αὐτὴ κατάστασι.

Ἀδελφοί! Νὰ μὴ ντρέπεται κανεὶς νὰ ἐλέγχῃ τοὺς ἐνόχους καὶ ὑπευθύνους γιὰ τὴ βεβήλωσι τῶν ἱερῶν ναῶν.

Η ΑΚΑΡΠΗ ΣΥΚΙΑ - «ΕΝ ΠΟΙᾼ ΕΞΟΥΣΙᾼ;» ΟΙ ΠΑΡΑΒΟΛΕΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΥΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΩΝΟΣ

Στὸ εἰκοστὸ πρῶτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 18-46, γίνεται λόγος: **α'**) γιὰ τὴ θαυματουργικὴ ἀποξήρανσι τῆς συκιᾶς, στίχ. 18-22, **β'**) γιὰ ἕνα ἐρώτημα τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων περὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἰησοῦ, στίχ. 23-27, *γ'*) γιὰ τὴν παραβολὴ τῶν δύο υἱῶν, στίχ. 28-32, καὶ **δ'**) γιὰ τὴν παραβολὴ τῶν κακῶν γεωργῶν, στίχ. 33-46.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

18: *ἐπανάγων* = ἐπιστρέφοντας.
19: *μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα* = νὰ μὴ γίνῃ πλέον ἀπὸ σένα καρπὸς ποτέ.
παραχρῆμα = ἀμέσως.
21: *μὴ διακριθῆτε* = δὲν ἀμφιβάλετε.
ἄρθητι καὶ βλήθητι = σήκω καὶ πέσε.
γενήσεται = θὰ γίνῃ.
λήψεσθε = θὰ λάβετε.
23: *ἐλθόντι αὐτῷ* = ὅταν ἦλθε αὐτός.
ἱερὸν = ναός.
προσῆλθον αὐτῷ = τὸν πλησίασαν.
διδάσκοντι = καθ' ὃν χρόνον δίδασκε.
24: *ὑμῖν ἐρῶ* = σὲ σᾶς θὰ εἰπῶ.

25: *πόθεν ἦν;* = ἀπὸ ποῦ ἦταν;
ἐξ οὐρανοῦ = ἀπ' τὸ Θεό.
διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς = σκέπτονταν μέσα τους.
ἐρεῖ ἡμῖν = θὰ εἰπῇ σὲ μᾶς.
οὖν = λοιπόν.
26: *ἔχουσι* = ἔχουν, θεωροῦν.
27: *οὐκ οἴδαμεν* = δὲν ξέρουμε.
ἔφη αὐτοῖς = εἶπε σ' αὐτούς.
28: *τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ;* = τί δὲ νομίζετε σεῖς; τί λέτε σεῖς (γι' αὐτὸ ποὺ θὰ σᾶς πῶ);
προσελθὼν τῷ πρώτῳ = ἀφοῦ ἦλθε πρὸς τὸν πρῶτο.
29: *μεταμεληθεὶς ἀπῆλθε* = ἀφοῦ μετανόησε, πῆγε.
εἶπεν ὡσαύτως = εἶπε τὸ ἴδιο.
30: *καὶ οὐκ ἀπῆλθε* = καὶ δὲν πῆγε.
31: *προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ* = προπορεύονται ἀπὸ σᾶς γιὰ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.
32: *ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης* = βαδίζοντας δρόμο ἀρετῆς, ἤ, μὲ ἁγία ζωή.
οὐ μετεμελήθητε = δὲν μετανοήσατε.
τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ = γιὰ νὰ πιστεύσετε σ' αὐτόν.
33: *φραγμὸς* = φράκτης.
περιέθηκε = ἔβαλε γύρω-γύρω.
ὤρυξεν = ἔσκαψε καὶ ἄνοιξε.
ληνὸς = κοίλωμα, λάκκος ὅπου πατοῦνται τὰ σταφύλια, πατητῆρι.
ἐξέδοτο = παρέδωκε, ἐμπιστεύθηκε, νοίκιασε.
34: *ἤγγισεν* = ἔφθασε.
λαβεῖν = νὰ λάβουν.

35: *λαβόντες* = ἀφοῦ συνέλαβον.
ἀπέκτειναν = θανάτωσαν.
36: *πλείονας* = περισσοτέρους.
ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως = ἔκαναν σ' αὐτοὺς τὰ ἴδια.
38: *ἐν ἑαυτοῖς* = μεταξύ τους.
δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν = ἐλᾶτε νὰ φονεύσωμε αὐτόν.
41: *κακοὺς κακῶς ἀπολέσει* = σὰν κακοὺς μὲ κακὸ τρόπο θὰ τοὺς ἐξοντώσῃ.
ἐκδώσεται = θὰ παραδώσῃ, θὰ νοικιάσῃ.
ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν = στοὺς καιρούς τους, στὴν ἐποχή τους.
42: *οὐκ ἀνέγνωτε;* = δὲν ἀναγνώσατε; δὲν διαβάσατε;
ἀπεδοκίμασαν = ἀπέρριψαν.
οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας = αὐτὸς ἔγινε ἀκρογωνιαῖος λίθος.
παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη = ἀπὸ τὸν Κύριο ἔγινε αὐτό.
43: *ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν* = θ' ἀφαιρεθῇ ἀπὸ σᾶς.
δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι = θὰ δοθῇ σὲ ἔθνος ποὺ κάνει.
44: *συνθλασθήσεται* = θὰ συντριβῇ.
ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ = καὶ σ' ὅποιον θὰ πέσῃ ἐπάνω.
λικμήσει αὐτὸν = θὰ τὸν συντρίψῃ, θὰ τὸν κάνῃ σκόνη.
45: *ἔγνωσαν* = κατάλαβαν.
46: *αὐτὸν κρατῆσαι* = νὰ συλλάβουν αὐτόν.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 18-22: Ἐπιστρέφοντας ὁ Κύριος ἀπὸ τὴ

Βηθανία στὴν Ἰερουσαλήμ, πείνασε. Καὶ βλέποντας μιὰ συκιὰ στὸ δρόμο, ἦλθε σ' αὐτὴ ζητώντας καρπό. Καὶ δὲν βρῆκε οὔτε ἕνα σῦκο, παρὰ μόνο φύλλα. Καὶ καταράστηκε τὴ συκιά, λέγοντας: Νὰ μὴ γίνῃ πλέον ἀπὸ σένα καρπὸς ποτέ! Καὶ ξεράθηκε ἀμέσως ἡ συκιά. Καὶ θαύμασαν οἱ Μαθηταὶ καὶ εἶπαν: Πῶς ἀμέσως ξεράθηκε ἡ συκιά; Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκρίθηκε: Ἀλήθεια σᾶς λέγω, ἂν ἔχετε πίστι καὶ δὲν ἀμφιβάλετε, ὄχι μόνο τὸ θαῦμα τῆς συκιᾶς θὰ κάνετε, ἀλλά, καὶ ἂν πῆτε στὸ βουνὸ αὐτό, «σήκω καὶ πέσε στὴ θάλασσα», θὰ γίνῃ. Καὶ ὅλα, ὅσα θὰ ζητήσετε στὴν προσευχὴ μὲ πίστι, θὰ λάβετε.

Σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς δημοσίας δράσεώς του ὁ Χριστὸς ἔκανε εὐεργετικὰ θαύματα, ἐκτὸς ἀπὸ δύο μόνο περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες ἔκανε τιμωρητικὰ θαύματα. Καὶ σ' αὐτὲς τὶς δύο περιπτώσεις δὲν ἔκανε τὰ τιμωρητικὰ θαύματα σὲ ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸ ἕνα ἔκανε σὲ ζῷα, τοὺς χοίρους τῶν Γαδαρηνῶν, καὶ τὸ ἄλλο ἔκανε σὲ δένδρο, τὴ συκιὰ στὸ δρόμο πρὸς τὴν Ἰερουσαλήμ.

Σχετικὰ μὲ τὴν περίπτωσι τῆς συκιᾶς γεννῶνται οἱ ἑξῆς ἀπορίες: Γιατὶ ὁ Κύριος ἐρευνοῦσε τὸ δένδρο; Δὲν ἤξερε, ὅτι δὲν εἶχε καρπό; Καὶ δεδομένου κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴ Μᾶρκο, ὅτι δὲν ἦταν καιρὸς σύκων (Μάρ. ια΄ 13), πῶς ὁ Χριστὸς ζητοῦσε καρπό; Καὶ τί ἔφταιγε τὸ δένδρο, ὥστε νὰ τὸ καταρασθῇ ὁ Κύριος καὶ νὰ ξεραθῇ;

Ἀσφαλῶς ὁ Κύριος ἤξερε, ὅτι δὲν θἄβρισκε καρπὸ στὸ δένδρο. Ἐπίσης ἤξερε, ὅτι δὲν ἦταν καιρὸς σύκων. Καὶ ἀσφαλῶς τὸ δένδρο δὲν ἔφταιγε τίποτε. Ἀλλ' ὁ Κύριος, ἐρευνώντας τὸ δένδρο, καταρώμενος αὐτό, καὶ ξεραίνοντας αὐτό, ἐνήργησε συμβολικῶς,

ὅπως ἔκαναν οἱ προφῆτες. Ὁ Ἰερεμίας π.χ. διετάχθη νὰ φορέσῃ στὸν τράχηλό του δεσμοὺς καὶ κλοιοὺς ὡς σύμβολα τῆς ὑποταγῆς στὸ βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος Ναβουχοδονόσορα (Ἱερ. λδ' [κζ'], 2 καὶ ἑξ.). Ὁ Ὡσηὲ διετάχθη νὰ λάβῃ ὡς γυναῖκα του μιὰ μοιχαλίδα, αὐτὸς δὲ ὁ γάμος ἦταν σύμβολο τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴ Συναγωγή, τὸν Ἑβραϊκὸ δηλαδὴ λαό, καὶ τῆς ἀπιστίας τῆς Συναγωγῆς πρὸς τὸ Θεὸ (Ὡσ. α' 2-γ' 5). Βλέπε καὶ τὴ συμβολικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἀγάβου στὸ Πράξ. κα' 11. Ἡ συκιὰ ἐκείνη μὲ τὰ φύλλα καὶ χωρὶς καρποὺς συμβολίζει τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο, ποὺ ἔχει λόγια καὶ τύπους –αὐτὰ εἶνε τὰ φύλλα– καὶ δὲν ἔχει ἔργα καὶ οὐσία –αὐτὸς εἶνε ὁ καρπός–. Ἰδίως ἡ συκιὰ ἐκείνη μὲ τὰ φύλλα μόνο συμβολίζει τὸν ὑποκριτὴ ἄνθρωπο, ποὺ ἐξωτερικῶς δίνει τὴν ἐντύπωσι θεοσεβείας, ἐνῷ ἐσωτερικῶς εἶνε κενὸς περιεχομένου. Ἀλλὰ περισσότερο καὶ κυρίως ἡ ἄκαρπη συκιά, ποὺ καταράσθηκε καὶ ξήρανε ὁ Κύριος, συμβολίζει τὴ Συναγωγή. Ὅπως ἕνας, ποὺ αἰσθάνεται ὑλικὴ πεῖνα, ζητάει ἀπ' τὸ δένδρο καρπό, ἔτσι ὁ Κύριος, ποὺ προπάντων αἰσθανόταν πνευματικὴ πεῖνα, ποὺ ποθοῦσε δηλαδὴ νὰ ἰδῇ στὸν Ἰσραὴλ πνευματικότητα, ἐπὶ τρία ἔτη ζητοῦσε ἀπ' τὴ Συναγωγὴ πνευματικοὺς καρποὺς καὶ δὲν εὕρισκε. Γι' αὐτὸ καὶ ἀπέσυρε τὴν εὔνοιά του ἀπ' τὴ Συναγωγὴ καὶ παρέδωσε τὴ Συναγωγὴ στὴ συμφορά. Βλέπε καὶ τὴν παραβολὴ τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν ἄκαρπη συκιὰ στὸ Λουκ. ιγ' 6-9.

Κατὰ τὴν ἀκολουθία τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Δευτέρας ἡ Ἐκκλησία μας ἐνθυμεῖται τὴ συκιά, ποὺ καταράσθηκε καὶ ξήρανε ὁ Κύριος, καὶ λέγει σχετικῶς τοὺς ἑξῆς στίχους:

«Τὴν Συναγωγὴν συκῆν Χριστὸς Ἑβραίων,
καρπῶν ἄμοιρον πνευματικῶν εἰκάζων,
ἀρᾷ ξηραίνει· ἧς φύγωμεν τὸ πάθος».

Ὁ Χριστός, δηλαδή, μὲ συκιὰ παρομοιάζοντας τὴ Συναγωγὴ τῶν Ἑβραίων, ποὺ δὲν εἶχε πνευματικοὺς καρπούς, μὲ κατάρα τὴν ξεραίνει. Αὐτῆς τὸ πάθημα ἂς ἀποφύγωμε!

Ἐπίσης σ' ἕνα ὕμνο τῆς Μ. Δευτέρας οἱ πιστοὶ λέγουν: *«Τῆς ξηρανθείσης συκῆς διὰ τὴν ἀκαρπίαν τὸ ἐπιτίμιον φοβηθέντες, ἀδελφοί, καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας προσάξωμεν Χριστῷ, τῷ παρέχοντι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».*

Ἂς φοβηθοῦμε, δηλαδή, ἀδελφοί, τὴν τιμωρία τῆς συκιᾶς, ποὺ ξεράθηκε λόγῳ τῆς ἀκαρπίας της, καὶ ἂς προσφέρωμε καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας στὸ Χριστό, ποὺ μᾶς παρέχει τὸ μέγα ἔλεος.

Ἂς ἐξετάζωμε, ἀγαπητοί, τοὺς ἑαυτούς μας, μήπως ἔχουμε φύλλα μόνο καὶ ὄχι καρπούς, λόγια μόνο καὶ ὄχι ἔργα, ὁπότε εἴμεθα ἄξιοι κατάρας καὶ κολάσεως. Καὶ ἀκόμη ἂς ἐξετάζωμε τοὺς ἑαυτούς μας, μήπως δὲν ἔχουμε οὔτε φύλλα, μήπως εἴμεθα ἀπρόθυμοι ἢ ντρεπόμαστε καὶ νὰ προφέρωμε λόγια γιὰ τὸν Κύριο, ὁπότε ἀξίζουμε μεγαλύτερη κατάρα καὶ κόλασι. Καὶ ἂς μετανοοῦμε καὶ ἂς ἐκδηλώνωμε τὴ μετάνοιά μας καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα.

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς θαυματουργικῆς ἀποξηράνσεως τῆς συκιᾶς, ποὺ εἶνε ἀπὸ τὰ ὑγρότερα δένδρα, ὁ Κύριος δίδαξε καὶ τοῦτο: Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ πίστι χωρὶς ἀμφιταλάντευσι, ἀκράδαντη πίστι, ὄχι μόνο τὸ θαῦμα τῆς συκιᾶς μπορεῖ νὰ κάνῃ, ἀλλὰ καὶ βουνὰ ὁλόκληρα μπορεῖ νὰ μετακινήσῃ. Βουνὰ ἐν κυριολεξίᾳ. Καὶ λέγεται ὅτι συνέβησαν καὶ τέτοια θαύματα.

Διὰ τῆς πίστεως, δηλαδή, μετακινήθηκαν βουνά. «*Μεγάλα τὰ τῆς πίστεως κατορθώματα*». Δὲν εἶνε ἄλλωστε μικρότερο θαῦμα αὐτὸ ποὺ ἀναφέρει ἡ Γραφή, ὅτι ὁ Ἠλίας ἔκλεισε καὶ ἄνοιξε τὸν οὐρανό. Καὶ γῆ καὶ οὐρανὸ μεταβάλλει ἡ πίστις!

Τὸ ἐρώτημα τέλος, «Τί ἔφταιγε ἡ συκιὰ καὶ τὴν ξήρανε ὁ Κύριος;», εἶνε ἄτοπο σὰν τὸ ἐρώτημα, «Τί φταῖνε τὰ ζῶα καὶ τὰ σφάζουμε;». Μόνο γιὰ πρόσωπα δύνανται νὰ τίθενται τέτοια ἐρωτήματα, ὄχι γιὰ ζῶα, φυτὰ καὶ πράγματα, ποὺ στεροῦνται λογικῆς καὶ συνειδήσεως. Ἂν δὲ κανεὶς ἐξ αἰτίας τῆς ἀποξηράνσεως τῆς συκιᾶς κατηγορήσῃ τὸ Χριστὸ γιὰ φθορὰ ξένης περιουσίας, στὴν κατηγορία θ' ἀντιτάξωμε, ὅτι τὰ πάντα εἶνε περιουσία τοῦ Χριστοῦ. «*Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς*» (Ψαλμ. κγ' 1).

Στίχ. 23-27: Οἱ ἄπιστοι καὶ πονηροὶ ἀρχιερεῖς καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραὴλ πλησίασαν τὸ Χριστό τὴν ὥρα ποὺ δίδασκε στὸ ναό, καὶ τοῦ ὑπέβαλαν τὸ ἐρώτημα: Μὲ ποιὰ ἐξουσία, μὲ ποιὸ δικαίωμα κάνεις αὐτά; Πῶς δηλαδὴ κυνηγᾷς καὶ διώχνεις τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ ναό, καὶ πῶς διδάσκεις μέσα στὸ ναό;

Τὸ ἐρώτημα ἦταν πονηρό. Ἐὰν ὁ Ἰησοῦς ἔλεγε, ὅτι ἐνεργοῦσε μὲ βασιλικὴ ἐξουσία, θὰ τὸν κατήγγειλαν στὸν Πιλᾶτο. Καὶ ἂν ἔλεγε, ὅτι δὲν ἦταν βασιλεύς, θὰ τὸν δυσφημοῦσαν στὸ λαό, ποὺ κατὰ τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδο στὰ Ἱεροσόλυμα τὸν ἐπευφημοῦσε ὡς βασιλέα.

Οἱ ταλαίπωροι οἱ Ἰουδαῖοι νόμιζαν, ὅτι θὰ ἔφερναν σὲ δυσκολία τὸ Χριστό. Ἐκεῖνον ποὺ δημιούργησε τὴ λογικὴ καὶ εἶνε ἡ ὑψίστη Λογική! Ἀλλὰ μὲ

μιὰ ἀντερώτησι ὁ Χριστὸς τοὺς ἔφερε σὲ δυσκολία. Θὰ σᾶς ρωτήσω καὶ ἐγὼ ἕνα λόγο, τοὺς εἶπε. Καὶ ἂν μοῦ ἀπαντήσετε, τότε καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ἀπαντήσω. Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἀπὸ ποῦ ἦταν, ἀπ' τὸ Θεὸ ἢ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους; Οἱ πονηροὶ Ἰουδαῖοι ἦρθαν σὲ δίλημμα. Ἂν ἔλεγαν, ὅτι τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἦταν ἀπ' τὸ Θεό, ὁ Ἰησοῦς θὰ τοὺς ἔλεγε: Γιατὶ λοιπὸν δὲν πιστεύσατε στὸν Ἰωάννη καὶ δὲν μὲ ἀναγνωρίσατε ὡς Μεσσία καὶ Υἱὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπως μὲ διακήρυσσε ὁ Ἰωάννης; Γιατί δὲν παραδέχεσθε τὴ μεσσιακὴ καὶ θεία μου ἐξουσία; Ἂν ἔλεγαν, ὅτι τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου ἦταν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους, ἀνθρωπίνης δηλαδὴ ἐπινοήσεως, θὰ κινδύνευαν ἀπ' τὸ λαό, διότι ὁ λαὸς θεωροῦσε καὶ τιμοῦσε τὸν Ἰωάννη ὡς προφήτη. Καὶ ἔτσι, ἀνειλικρινεῖς, πονηροὶ καὶ κακοήθεις οἱ ἡγέτες τοῦ Ἰσραήλ, ἔδωσαν τὴν ἐπαίσχυντη ἀπάντησι: «Δὲν ξέρουμε»! Μὲ τὴν ἀπάντησι αὐτὴ διέσωζαν καὶ τὸν ἐγωισμό τους, ποὺ δὲν ἤθελαν νὰ ταπεινωθῇ μπροστὰ στὴν ἀλήθεια, καὶ τὸ τομάρι τους, ποὺ κινδύνευε ἀπ' τὸ λαό. Διέσωζαν τὸν ἐγωισμὸ καὶ τὸ τομάρι τους προσωρινῶς, γιὰ νὰ κολάζωνται κατόπιν αἰωνίως... Αὐτοὶ εἶπαν, «Δὲν ξέρουμε». Ὁ δὲ Χριστὸς δὲν εἶπε, «Οὔτε ἐγὼ ξέρω», ἀλλ' εἶπε, «Οὔτε ἐγὼ σᾶς λέγω, οὔτε ἐγὼ σᾶς ἀπαντῶ». Ὁ Χριστὸς ἤξερε τὰ πάντα, ἀλλὰ στοὺς ἀνειλικρινεῖς, πονηροὺς καὶ κακοήθεις ἀνθρώπους ἀπαξιοῦσε ν' ἀπαντήσῃ, διότι δὲν ἐπρόκειτο νὰ συγκινηθοῦν ἀπ' τὴν ἀπάντησι καὶ νὰ μετανοήσουν. Πολλὲς ἄλλωστε φορὲς ὁ Ἰησοῦς καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ ἔργα φανέρωσε τὴ μεσσιακὴ καὶ θεία ἰδιότητά του, ἀλλ' οἱ ἡγέτες τοῦ Ἰσραὴλ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρέμειναν ἄπιστοι. Καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς δημοσίας δρά-

σεώς του ὁ Ἰησοῦς, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἔδιωξε μὲ τὸ φραγγέλλιο τοὺς ἐμπόρους ἀπ' τὸ ναό, δέχθηκε ἀπ' τοὺς Ἰουδαίους τὸ ἐρώτημα: *«Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν ὅτι ταῦτα ποιεῖς;»*. Μὲ ἄλλα λόγια οἱ Ἰουδαῖοι ρώτησαν τὸν Ἰησοῦ: Ποιὸς εἶσαι σύ; Ποιὰ ἐξουσία ἔχεις; Τί θαῦμα μπορεῖς νὰ κάνῃς, γιὰ ν' ἀποδείξῃς ὅτι ἔχεις ἐξουσία καὶ αὐθεντία; Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε: *«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν»*. Μὲ ἄλλα λόγια: Θανατώσετε αὐτὸ τὸ σῶμα, ποὺ εἶνε ναὸς τῆς Θεότητος, καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρες ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ τὸ ἀναστήσω. Ἔτσι ὁ Ἰησοῦς, μὲ ὡραῖο τρόπο, εἶπε στοὺς Ἰουδαίους, ὅτι εἶνε Θεός (Ἰωάν. β' 14-22). Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἤθελαν νὰ παραδεχθοῦν τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ.

Στοὺς κακοπροαιρέτους ἀνθρώπους, ἀγαπητοί μου, δὲν πρέπει καὶ δὲν ἀξίζει ν' ἀπαντοῦμε πάντοτε, ὅταν ὑποβάλλουν πονηρὲς ἐρωτήσεις, μὲ τὶς ὁποῖες προσπαθοῦν νὰ μᾶς παγιδεύσουν. Στὶς πονηρὲς ἐρωτήσεις τους ἂς ἀντιτάσσωμε εὐφυεῖς ἀντερωτήσεις, μὲ τὶς ὁποῖες θὰ τοὺς φέρνωμε ἐμεῖς σὲ δυσκολία, ὥστε ν' ἀπέρχωνται σὰν σκύλοι μὲ τὴν οὐρά τους κάτω ἀπ' τὰ σκέλη.

Στίχ. 28-32: Ὁ Κύριος εἶπε τὴν παραβολή: Ἕνας ἄνθρωπος εἶχε δύο υἱούς, καὶ τοὺς εἶπε νὰ πᾶνε στὸν ἀμπελῶνα του νὰ ἐργασθοῦν. Ὁ ἕνας εἶπε ὄχι, ἀλλὰ κατόπιν πῆγε. Ὁ ἄλλος εἶπε ναί, ἀλλὰ κατόπιν δὲν πῆγε.

Ἡ παραβολὴ ἔχει τὸ ἑξῆς νόημα: Οἱ Φαρισαῖοι πρῶτα ἔδειξαν προθυμία στὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ κατόπιν ἔδειξαν ἀπειθαρχία· ἐνῷ οἱ τελῶνες καὶ οἱ πόρνες πρῶτα ἔδειξαν ἀνυπακοὴ στὸ θέλημα τοῦ Θε-

οὔ, ἀλλὰ κατόπιν μετανόησαν καὶ ἔδειξαν ὑπακοή. Ἐπίσης, γενικώτερα, ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς πρῶτα λάτρευσε τὸ Θεό, ἀλλ' ἔπειτα ἀπίστησε, ἐνῷ ὁ εἰδωλολατρικὸς κόσμος πρῶτα ἔζησε μακριὰ ἀπ' τὸ Θεό, ἀλλ' ἔπειτα πίστευσε.

Ἡ παροῦσα παραβολὴ εἶνε ὅμοια καὶ ἔχει τὸ ἴδιο νόημα μὲ τὴν παραβολὴ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ καὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του. Καὶ ὁ ἄσωτος υἱὸς πρῶτα πίκρανε τὸν πατέρα του καὶ ἔπειτα τὸν ηὔφρανε, ἐνῷ ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς πρῶτα ηὔφρανε τὸν πατέρα του καὶ ἔπειτα τὸν πίκρανε.

Στίχ. 33-46: Μὲ τὴν παραβολὴ τῶν κακῶν γεωργῶν τοῦ ἀμπελῶνος, ποὺ σκότωσαν τοὺς δούλους καὶ τὸν υἱὸ τοῦ οἰκοδεσπότου, ὁ Κύριος ἐννοεῖ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ μάλιστα τοὺς θρησκευτικοὺς ἡγέτες, ποὺ σκότωσαν τοὺς Προφῆτες, καὶ τέλος τὸν ἴδιο τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς δίνει τὸν ἀμπελῶνα του, τὴ βασιλεία του, σὲ ἄλλους γεωργούς, τοὺς Ἀποστόλους, σὲ ἄλλο ἔθνος, ἐμᾶς τοὺς ἄλλοτε εἰδωλολάτρες, ποὺ πιστεύσαμε στὸ Χριστό. Ὁ δὲ Χριστὸς ἔγινε ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἶνε ὁ πανίσχυρος βράχος, ποὺ κάνει συντρίμμια καὶ σκόνη ὅσους συγκρούονται μαζί του.

Στίχ. 37-38: Ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἀπεσταλμένοι ὀνομάζονται δοῦλοι, ὁ τελευταῖος ἀπεσταλμένος ὀνομάζεται υἱὸς καὶ κληρονόμος. Τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε κτίσμα, ἀλλὰ φυσικὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄρα Θεὸς ὅπως ὁ Πατήρ του.

Η ΠΑΡΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ - Ο ΚΗΝΣΟΣ

Στὸ εἰκοστὸ δεύτερο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-22, περιέχονται: α') ἡ παραβολὴ τῶν γάμων τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως, στίχ. 1-14, καὶ β') τὰ σχετικὰ μὲ τὸ ἐρώτημα τοῦ αὐτοκρατορικοῦ φόρου (κήνσου), στίχ. 15-22.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε λέγων* = καὶ ἀφοῦ ἔλαβε τὸ λόγο μίλησε λέγοντας.
2: *ὡμοιώθη* = ἔγινε ὁμοία, ὁμοιάζει.
3: *καλέσαι τοὺς κεκλημένους* = νὰ καλέσῃ τοὺς καλεσμένους.
οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν = δὲν ἤθελαν νὰ ἔλθουν.
4: *ἄριστον* = γεῦμα.
σιτιστὰ = σιτευτά, θρεφτάρια.
τεθυμένα = ἔχουν σφαγῆ,
δεῦτε = ἐλᾶτε.
5: *ἀμελήσαντες ἀπῆλθον* = ἀδιαφόρησαν καὶ ἔφυγαν.
ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν = ἄλλος μὲν στὸ χωράφι του
ὁ δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ = ἄλλος δὲ στὸ ἐμπόριό του.

6: *ὕβρισαν* = κακοποίησαν.
ἀπέκτειναν = σκότωσαν.
7: *πέμψας* = ἀφοῦ ἔστειλε.
ἀπώλεσε = θανάτωσε, σκότωσε.
ἐνέπρησε = ἔκαψε.
8: *ὁ γάμος* = τὸ τραπέζι τοῦ γάμου.
οὐκ ἦσαν ἄξιοι = δὲν ἦταν ἄξιοι.
9: *ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν* = ὅπου διέρχονται ἢ περνοῦν οἱ δρόμοι, κατὰ μῆκος τῶν δρόμων.
10: *συνήγαγον πάντας* = μάζεψαν ὅλους.
πονηρούς τε καὶ ἀγαθοὺς = δυστυχεῖς καὶ εὐτυχεῖς.
11: *θεάσασθαι* = γιὰ νὰ ἰδῇ.
οὐκ ἐνδεδυμένον = ποὺ δὲν ἦταν ντυμένος.
12: *ἑταῖρε* = φίλε.
ἐφιμώθη = ἔγινε ἢ ἔμεινε βουβός.
13: *τοῖς διακόνοις* = στοὺς ὑπηρέτες.
δήσαντες = ἀφοῦ δέσετε.
ἄρατε αὐτὸν καὶ ἐκβάλετε = πάρτε τον καὶ πετάξτε τον.
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον = στὸ πιὸ μακρινὸ (ἀπὸ τὸ φῶς) καὶ βαθὺ σκοτάδι.
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς = ἐκεῖ θὰ εἶνε τὸ κλάμα.
ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων = τὸ τρίξιμο ἢ ὁ κτύπος τῶν δοντιῶν.
14: *πολλοὶ γὰρ εἰσι κλητοὶ* = διότι πολλοὶ εἶνε καλεσμένοι.
15: *συμβούλιον ἔλαβον* = συμφώνησαν, πῆραν τὴν ἀπόφασι.
ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν = νὰ τὸν παγιδεύσουν.
ἐν λόγῳ = μὲ λόγο.

Ἡρωδιανοὶ = ἄνθρωποι τοῦ Ἡρώδη.
οἴδαμεν = γνωρίζουμε.
ἀληθὴς εἶ = εἶσαι ἀληθής, εἰλικρινής, φιλαλήθης.
ἐν ἀληθείᾳ = ἀληθινά.
οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενὸς = δὲν σὲ μέλει γιὰ κανένα, δὲν φοβᾶσαι κανένα.
οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπου = διότι δὲν ἀποβλέπεις σὲ πρόσωπο ἀνθρώπου, δὲν προσωποληπτεῖς.

17: *εἰπὲ οὖν ἡμῖν* = πές μας λοιπόν.
τί σοι δοκεῖ; = τί νομίζεις; ποιὰ γνώμη ἔχεις;
ἔξεστι δοῦναι; = ἐπιτρέπεται νὰ δίνωμε;
κῆνσος = φόρος.

18: *γνοὺς* = ἀντιληφθείς.
τί μὲ πειράζετε = γιατὶ προσπαθεῖτε νὰ μὲ ρίξετε σὲ παγίδα;

19: *ἐπιδείξατέ μοι* = δείξετέ μου.
προσήνεγκαν αὐτῷ = ἔφεραν σ᾽ αὐτόν.

21: *ἀπόδοτε οὖν* = ἀποδῶστε λοιπόν.
τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι = ὅσα εἶνε τοῦ Καίσαρος στὸν Καίσαρα.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 2-4: Ὁ βασιλιᾶς, ποὺ ἔκανε γάμους στὸν υἱό του, εἶνε ὁ Θεὸς Πατήρ. Ὁ υἱὸς τοῦ βασιλιᾶ εἶνε ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ Πατρός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Γάμοι τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ πνευματικὴ ἕνωσίς του μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ νυμφίος καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶνε ἡ νύμφη. Ἀλλὰ στὸ σημεῖο αὐτὸ γεννᾶται μιὰ ἀπορία: Γιατί ὡς νυμφίος τῆς

Ἐκκλησίας παρουσιάζεται ὁ Υἱὸς καὶ ὄχι ὁ Πατήρ; Ἡ ἀπάντησις σὲ τοῦτο τὸ ἐρώτημα εἶνε, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶνε μία καὶ ἡ αὐτή. Καὶ συνεπῶς, ὅ,τι ἰσχύει γιὰ τὸ ἕνα πρόσωπο τῆς Θεότητος, ἰσχύει καὶ γιὰ τὰ ἄλλα δύο. Καὶ ὁ Πατήρ ὡς Θεὸς δικαιοῦται τὴν Ἐκκλησία καὶ εἶνε νυμφίος της, καὶ ὁ Υἱὸς ὡς Θεὸς δικαιοῦται τὴν Ἐκκλησια καὶ εἶνε νυμφίος της, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐπίσης. Ἀλλὰ στὴν Καινὴ Διαθήκη ὡς νυμφίος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρουσιάζεται ὁ Χριστός, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ σαρκωμένος Θεὸς ποὺ δρᾷ ὁρατῶς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ θυσιάζεται γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἐπειδὴ τὸν Υἱὸ ἀμφισβήτησαν καὶ ἀμφισβητοῦν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ὅμοιοί τους, ὄχι τὸν Πατέρα. Τὸ ὅτι δὲ στὴν Κ. Διαθήκη ὁ Χριστὸς παρουσιάζεται ὡς νυμφίος (Ματθ. κε′ 1 κ.ἑ.· θ′ 15· Ἰωάν. γ′ 29· Β′ Κορ. ια′ 2· Ἀποκ. ιθ′ 6-7· κ.ἄ.), τοῦτο εἶνε μιὰ τρανὴ ἀπόδειξις, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός. Ἤδη δὲ στὴν Π. Διαθήκη στὸν Ψαλμὸ μδ′ (με′) ὁ Μεσσίας παρουσιάζεται ὡς νυμφίος καὶ Θεός.

Οἱ δοῦλοι, ποὺ ἔστειλε ὁ βασιλιᾶς νὰ καλέσῃ τοὺς προσκεκλημένους στοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ του, εἶνε οἱ προφῆτες. Ὁ Χριστὸς εἶνε Υἱός, ἐνῷ οἱ προφῆτες εἶνε δοῦλοι. Καὶ ἀπ' αὐτὸ φαίνεται, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶνε κτίσμα, ἀλλὰ γέννημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄρα τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸν Γεννήτορα, *«Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ»*, ὅπως λέγει τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως.

Τὰ ἐκλεκτὰ δὲ φαγητὰ τοῦ γάμου, ταῦροι, θρεφτάρια κ.λπ., εἶνε τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ τῆς μεσσιακῆς βασιλείας ἐδῶ κάτω στὴ γῆ, καὶ περισσότερο πάνω στὸν οὐρανό, ἀγαθὰ πλούσια, ἀπερίγραπτα, ἀφάνταστα. Μακάριος ὅποιος μετέχει στὸ τρα-

πέζι τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ. Τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ πάνω στὰ πολυτελῆ τραπέζια τῶν πλουσίων τοῦ παρόντος κόσμου εἶνε μηδὲν μπροστὰ στὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως δὲ ὁ Κύριος μᾶς ἀξιώνει νὰ τρῶμε τὰ ὑλικά του ἀγαθά, ἀλλὰ νὰ γευώμεθα καὶ τὰ πνευματικά του ἀγαθὰ μέσα στὴν Ἐκκλησία, εἴθε ἔτσι νὰ μᾶς ἀξιώσῃ νὰ γευθοῦμε καὶ τὰ ἐπουράνια ἀγαθά του στὴν αἰωνιότητα.

Στίχ. 5-6: Οἱ προσκεκλημένοι, ποὺ ἀδιαφόρησαν νὰ προσέλθουν στὸ πλούσιο τραπέζι τοῦ γάμου, ἤ, τὸ χειρότερο, κακοποίησαν τοὺς δούλους καὶ τοὺς θανάτωσαν, εἶνε οἱ ἄπιστοι καὶ οἱ προφητοκτόνοι Ἰουδαῖοι. Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλήμ, –εἶπε ὁ Χριστός–, ποὺ σκοτώνεις τοὺς προφῆτες καὶ λιθοβολεῖς τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς ἐσένα! Πόσες φορὲς θέλησα νὰ μαζέψω τὰ παιδιά σου, ὅπως ἡ ὄρνις μαζεύει τὰ πουλιά της κάτω ἀπὸ τὶς φτεροῦγες της, καὶ δὲν θελήσατε... Καὶ σήμερα, ἀδελφοί μου, ὁ Θεὸς στέλνει δούλους του, ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ καλεῖ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους στὴν ἀπόλαυσι τῆς βασιλείας τους. Ἀλλ' οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι ἀρνοῦνται νὰ προσέλθουν καὶ κακομεταχειρίζονται τοὺς ἐργάτες τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁμοιάζουν οἱ σκληροὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι μὲ τοὺς ἀπίστους καὶ προφητοκτόνους Ἰουδαίους.

Στίχ. 7-8: Ὁ Θεός, γιὰ νὰ δείξῃ ἀγάπη καὶ τιμὴ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, τοὺς κάλεσε ὅλους στὴν ἀπόλαυσι τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι, ἐκτὸς ὀλίγων, καταφρόνησαν τὴν ἀγάπη καὶ τὴν τιμή, ποὺ τοὺς πρόσφερε ὁ Θεός. Ἀποδείχτηκαν

ἀνάξιοι, ἀλλὰ καὶ ἀνόητοι. Διότι καταφρόνησαν ὑψίστη τιμὴ καὶ αἰώνια συμφέροντα. Ἀλλὰ καὶ κακοποιοὶ ἀποδείχθηκαν, διότι κακοποίησαν καὶ σκότωσαν τοὺς προφῆτες. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς ὠργίστηκε καὶ ἔστειλε τὰ στρατεύματά του, τὶς Ρωμαϊκὲς λεγεῶνες, καὶ φόνευσε τοὺς φονεῖς, τοὺς προφητοκτόνους, ἀλλὰ καὶ χριστοκτόνους, καὶ ἔκαψε τὴν πόλι τους. Ἡ παραβολὴ τοῦ Χριστοῦ ἦταν προφητική. Καὶ ἡ προφητεία ἐκπληρώθηκε τὸ 70 μ.Χ., ὅταν τὰ Ρωμαϊκὰ στρατεύματα μὲ ἀρχηγὸ τὸν Τῖτο κατέλαβαν τὴν Ἰερουσαλὴμ καὶ ἐπέφεραν τὴ φρικώδη καταστροφὴ λαοῦ καὶ πόλεως.

Ποῦ εἶνε αὐτοὶ ποὺ λένε, ὅτι ὁ Θεὸς εἶνε μόνο ἀγάπη; Δὲν εἶνε μόνο ἀγάπη· εἶνε καὶ δικαιοσύνη. Καὶ δικαίως ὀργίζεται καὶ καταστρέφει τοὺς ἀμετανόητους ἀσεβεῖς.

Ἂς προσέξωμε καὶ ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, ἀδελφοί μου, διότι ἔχομε ὁμοιότητες μὲ τοὺς Ἑβραίους. Ἡ φρικώδης καταστροφὴ ἐκείνων τὸ 70 μ.Χ. ὁμοιάζει μὲ τὴ δική μας φρικώδη Μικρασιατικὴ καταστροφὴ τὸ 1922. Μετανοήσαμε μετὰ τὴν καταστροφὴ ἐκείνη; Δυστυχῶς σήμερα εἴμαστε χειρότεροι ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐποχή. Καὶ ὑπάρχει φόβος νὰ ἐκσπάσῃ νέα ὀργὴ Θεοῦ. Ἂς μετανοήσωμε, γιὰ ν' ἀποτρέψωμε τὴ νέα συμφορά. Ἴσως ἡ ὥρα εἶνε 12 παρὰ 5. Ἂς ἐπισπεύσωμε τὴ μετάνοια, γιὰ νὰ ἐπισπεύσῃ ὁ Θεὸς τὸ ἔλεός του πρὸς τὸν ἱστορικὸ καὶ μαρτυρικό μας τόπο.

Στίχ. 9-10: Ἀφοῦ οἱ ἐπίσημοι προσκεκλημένοι φάνηκαν ἀνάξιοι γιὰ τὸ τραπέζι τοῦ γάμου, ὁ βασιλιᾶς ἔστειλε τοὺς δούλους του στοὺς δρόμους καὶ μάζεψαν στὸ γάμο ὅλους ὅσους βρῆκαν, «*πονηρούς τε καὶ*

ἀγαθούς», δυστυχεῖς καὶ εὐτυχεῖς. Ἀφοῦ, δηλαδή, οἱ Ἰουδαῖοι φάνηκαν ἀνάξιοι τῆς θείας ἀγάπης καὶ τιμῆς, ὁ Θεὸς ἔστειλε τοὺς δούλους του τοὺς Ἀποστόλους, καὶ κάλεσε ἐμᾶς τοὺς δυστυχεῖς πνευματικῶς εἰδωλολάτρας, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἦταν εὐτυχεῖς λόγῳ τῆς ἀληθινῆς Θρησκείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Καὶ γέμισε ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ ἐθνικούς, ποὺ πίστεψαν στὸ Εὐαγγέλιο. Ἀναρίθμητοι πραγματικῶς εἶνε οἱ ἐθνικοί, ποὺ ἔγιναν μέλη τῆς Ἐκκλησίας στὸ διάστημα τῶν εἴκοσι αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Καὶ μόνον οἱ μάρτυρες ἀνέρχονται σὲ πολλὰ ἑκατομμύρια. Εἶνε ἄδικος καὶ βλάσφημος ὁ λόγος τῶν ἀσεβῶν, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἀπέτυχε. Ὄχι! Δὲν ἀπέτυχε ὁ Χριστιανισμός! Ἀπέτυχαν αὐτοί. Ὁ Χριστιανισμὸς ἐπέτυχε καὶ γέμισε τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν Οὐρανὸ ἀπὸ δικαίους καὶ ἁγίους.

Στίχ. 11-14: Στοὺς στίχους τούτους κατ᾽ οὐσίαν πρόκειται γιὰ δεύτερη παραβολή. Γιὰ νὰ μετάσχῃ κανεὶς σ᾽ ἕνα γάμο, ἔπρεπε νὰ φορέσῃ ἔνδυμα γάμου, ἔνδυμα δηλαδὴ κατάλληλο γιὰ γάμο, εὐπρεπές. Τί σημαίνει αὐτό; Σημαίνει, ὅτι δὲν ἀρκεῖ νὰ δεχθῇ κανεὶς τὴ θεία πρόσκλησι καὶ νὰ γίνῃ μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Πρέπει καὶ νὰ ἔχῃ ἀρετή, ἁγιότητα. Ἡ ἀρετή, ἡ ἁγιότης, εἶνε τὸ λαμπρὸ ἔνδυμα τῆς ψυχῆς. Καὶ ἂν κανεὶς δὲν φροντίσῃ ν᾽ ἀποκτήσῃ αὐτὸ τὸ ἔνδυμα, ὁ Θεὸς θὰ τὸν πετάξῃ στὴν Κόλασι. Στὸν οὐράνιο νυμφῶνα, τὸν Παράδεισο, δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν θέσι παρὰ μόνο ἄνθρωποι μὲ εὐπρέπεια ἁγιωσύνης, ποὺ ἀποκτᾶται μὲ μετάνοια καὶ θεία Χάρι. Γι᾽ αὐτὸ τὴ Μ. Ἑβδομάδα ὁ πιστὸς ψάλλει τὸν ὡραῖο καὶ συγκινητικὸ τοῦτο ὕμνο:

«Τὸν νυμφῶνά σου βλέπω,
Σωτήρ μου, κεκοσμημένον,
καὶ ἔνδυμα οὐκ ἔχω,
ἵνα εἰσέλθω ἐν αὐτῷ.
Λάμπρυνόν μου τὴν στολὴν τῆς ψυχῆς,
Φωτοδότα, καὶ σῶσόν με».

Ἐκτὸς τῆς Μ. Ἑβδομάδος, ἂς ἀπευθύνωμε καὶ ἄλλες φορὲς τὰ λόγια αὐτοῦ τοὺ ὕμνου στὸ Χριστὸ σὰν μιὰ σύντομη καὶ συγκινητικὴ προσευχή.

Στίχ. 15-22: Νέα ἀπόπειρα κάνουν οἱ Φαρισαῖοι, γιὰ νὰ παγιδεύσουν τὸ Χριστὸ μὲ λόγο. Τοῦ στέλνουν τοὺς μαθητάς των καὶ ἀνθρώπους τοῦ Ἡρώδη. Καὶ ἀφοῦ τὸν κολακεύουν, ὅτι εἶνε εἰλικρινής, ἄφοβος καὶ ἀπροσωπόληπτος, τοῦ θέτουν τὸ ἐρώτημα: Ἐπιτρέπεται νὰ δίνωμε κῆνσο, κεφαλικὸ δηλαδὴ φόρο, στὸν Καίσαρα; Ἂν ὁ Χριστὸς ἀπαντοῦσε νὰ δίνουν, θὰ τὸν κατηγοροῦσαν στὸ λαὸ ὡς ὑποστηρικτὴ τῶν κατακτητῶν καὶ προδότη τοῦ Ἔθνους του. Ἂν ἀπαντοῦσε νὰ μὴ δίνουν, οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ἡρώδη θὰ τὸν κατέδιδαν στὶς κρατικὲς ἀρχὲς καὶ θὰ συλλαμβανόταν ὡς ἐπαναστάτης. Ἀλλ' ὁ Χριστός, ποὺ εἶνε ἡ ὑψίστη Λογικὴ καὶ δημιούργησε τὴν ἀνθρωπίνη λογική, ἀποστόμωσε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τοὺς πονηροὺς ἐχθρούς του. Τοὺς εἶπε: Δείξετέ μου τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. Καὶ ὅταν τοῦ τὸ ἔδειξαν, ρώτησε: Τίνος εἶνε αὐτὴ ἡ εἰκόνα καὶ ἡ ἐπιγραφὴ πάνω στὸ νόμισμα; Καὶ ὅταν ἐκεῖνοι ἀπάντησαν, ὅτι εἶνε τοῦ Καίσαρος, ὁ Χριστὸς τοὺς εἶπε: Ἀποδῶστε, λοιπόν, αὐτὰ ποὺ εἶνε τοῦ Καίσαρος, στὸν Καίσαρα, καὶ αὐτὰ ποὺ εἶνε τοῦ Θεοῦ, στὸ Θεό. Εἶνε σὰν νὰ τοὺς

ἔλεγε: Ἀφοῦ χρησιμοποιεῖτε τὸ χρῆμα, ποὺ κόβει ὁ Καίσαρας, καὶ δέχεσθε νὰ ἐξυπηρετῆσθε ἀπὸ τὴν Κρατικὴ ἐξουσία, ἀναγνωρίζετε τὸ Κράτος, καὶ ἄρα εἶσθε ὑποχρεωμένοι νὰ πληρώνετε φόρο. Ἔχει καὶ ὁ Καίσαρας, τὸ Κράτος, ὡρισμένα δικαιώματα. Καὶ ὀφείλετε νὰ ἐκπληρώνετε τὶς ὑποχρεώσεις σας ἀπέναντι στὸ Κράτος. Ἔχει δὲ καὶ ὁ Θεὸς δικαιώματα καὶ ὀφείλετε νὰ ἐκπληρώνετε τὰ καθήκοντά σας ἀπέναντι στὸ Θεό. Εἶνε δὲ αὐτονόητο, ὅτι, ὅταν οἱ ἀπαιτήσεις τοῦ Καίσαρος ἔρχωνται σὲ ἀντίθεσι μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ προτιμᾷ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. *«Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις»* (Πράξ. ε′ 29).

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ-Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΝΤΟΛΗ

Στὸ εἰκοστὸ δεύτερο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 23-40, γίνεται λόγος σχετικά: **α')** Μὲ τὸ ἐρώτημα τῶν Σαδδουκαίων γιὰ τὴν ἀνάστασι, στίχ. 23-33, καὶ **β')** Μὲ τὸ ἐρώτημα ἑνὸς νομικοῦ γιὰ τὴ μεγάλη ἐντολή, στίχ. 34-40.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

23: *οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν* = αὐτοὶ ποὺ λένε, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάστασις.
ἐπιγαμβρεύσει = θὰ νυμφευθῇ, νὰ νυμφευθῇ.
ἀναστήσει σπέρμα = νὰ δημιουργήσῃ παιδί.
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ = γιὰ τὸν ἀδελφό του.
25: *παρ' ἡμῖν* = σὲ μᾶς, μεταξύ μας.
γαμήσας = ἀφοῦ ἦλθε σὲ γάμο.
ἐτελεύτησε = πέθανε.
μὴ ἔχων σπέρμα = ἐπειδὴ δὲν εἶχε παιδί.
28: *τίνος ἔσται;* = τίνος θὰ εἶνε; σὲ ποιὸν θὰ ἀνήκῃ;
πάντες γὰρ ἔσχον αὐτὴν = διότι ὅλοι τὴν εἶχαν (γυναῖκα).
29: *μὴ εἰδότες* = διότι δὲν γνωρίζετε.
30: *οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐκγαμίζονται* = οὔτε (οἱ ἄνδρες) ἔρχονται σὲ γάμο, οὔτε (οἱ γυναῖκες) δίνονται σὲ γάμο.

31: *οὐκ ἀνέγνωτε;* = δὲν διαβάσατε;
τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λέγοντος = αὐτὸ ποὺ σᾶς εἶπε ὁ Θεὸς λέγοντας.
32: *ἐφίμωσε* = ἀποστόμωσε.
συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ = συγκεντώθηκαν ὅλοι μαζί.
35: *εἷς ἐξ αὐτῶν* = ἕνας ἀπ' αὐτούς.
πειράζων = δοκιμάζοντας (τί θὰ ἀπαντήσῃ).
37: *ἔφη* = εἶπε.
40: *ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς* = σ' αὐτὲς τὶς δύο ἐντολές.
κρέμανται = στηρίζονται.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 23-33: Οἱ Σαδδουκαῖοι δίδασκαν, ὅτι δὲν ὑπάρχει πνεῦμα καὶ ἀνάστασις νεκρῶν. Ἦταν ὑλισταὶ στὴν πρᾶξι καὶ στὴ θεωρία. Καὶ νὰ σκεφθῇ κανείς, ὅτι πολλοὶ ἀρχιερεῖς ἦταν Σαδδουκαῖοι! Τόσο πολὺ εἶχε καταπέσει τὸ ἀρχιερατικὸ ἀξίωμα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ὥστε καὶ δεδηλωμένοι ὑλισταὶ γίνονταν ἀρχιερεῖς...

Οἱ Σαδδουκαῖοι λοιπόν, παριστάνοντας τοὺς ἔξυπνους, πλησίασαν τὸν Ἰησοῦ καὶ τοῦ εἶπαν μιὰ πλαστὴ μᾶλλον ἱστορία, καὶ στὸ τέλος τοῦ ὑπέβαλαν ἕνα ἐρώτημα, νομίζοντας ὅτι ἔτσι θὰ ἔμπλεκαν τὸν Ἰησοῦ καὶ θ' ἀποδεικνυόταν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάστασις νεκρῶν. Τὸ πάθημα τῶν Φαρισαίων καὶ Ἡρωδιανῶν, ποὺ μόλις προηγουμένως ἀποστομώθηκαν μὲ τὴν ἀπάντησι τοῦ Ἰησοῦ στὸ ἐρώτημά τους γιὰ τὸν κῆνσο, δὲν δίδαξε τοὺς Σαδδουκαίους. Οἱ κα-

κοπροαίρετοι καὶ διεστραμμένοι ἄνθρωποι πολὺ δύσκολα διδάσκονται.

Οἱ Σαδδουκαῖοι ξεκίνησαν στὸ ἐπιχείρημά τους ἀπ᾽ τὸ Μωυσῆ, τὸ καύχημα καὶ τὸ γαυρίαμα τῶν Ἰουδαίων. Ἂς σημειωθῇ δέ, ὅτι μόνο τὴν Πεντάτευχο τοῦ Μωυσέως παραδέχονταν οἱ Σαδδουκαῖοι. Καὶ ποιὸ ἦταν τὸ ἐπιχείρημά τους; Ἰδού: Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἔλεγε: Ἂν κανεὶς πεθάνῃ χωρὶς ν᾽ ἀφήσῃ παιδί, νὰ παίρνῃ ὁ ἀδελφός του τὴ γυναῖκα του, γιὰ νὰ δημιουργήσῃ παιδὶ γιὰ τὸν ἀποθανόντα ἀδελφό. Τὸ παιδί δηλαδή, ποὺ θὰ ἐγεννᾶτο ἀπ᾽ τὸ δεύτερο ἀδελφό, θὰ ἐθεωρεῖτο παιδὶ τοῦ πρώτου ἀδελφοῦ. Καὶ ἔτσι τὸ ὄνομα καὶ τὸ γένος τοῦ πρώτου ἀδελφοῦ δὲν θὰ ἔσβηνε. Ἕνας, λοιπόν, πῆρε γυναῖκα καὶ πέθανε ἄτεκνος. Πῆρε κατόπιν τὴ γυναῖκα δεύτερος ἀδελφὸς καὶ πέθανε καὶ ἐκεῖνος ἄτεκνος. Πῆρε ἔπειτα τὴ γυναῖκα τρίτος ἀδελφὸς καὶ πέθανε καὶ ἐκεῖνος ἄτεκνος. Ἐν συνεχείᾳ πῆραν ὁμοίως τὴ γυναῖκα τέταρτος, πέμπτος, ἕκτος καὶ ἕβδομος ἀδελφός! Ὕστερα δὲ ἀπ᾽ ὅλους πέθανε καὶ ἡ γυναίκα. Στὴν ἀνάστασι, λοιπόν, τίνος τῶν ἑπτὰ θὰ εἶνε ἡ γυναίκα; Διότι ὅλοι τὴν ἔλαβαν γυναῖκα.

Αὐτὸ ἦταν τὸ ἐπιχείρημα καὶ τὸ ἐρώτημα τῶν ἐξυπνάκηδων Σαδδουκαίων, ἀστεῖο, σόκιν μᾶλλον, παρὰ σοβαρὸ θέμα.

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἰησοῦ εἶνε κατὰ πρόσωπο προσβολὴ καὶ ἐξευτελισμὸς τῶν Σαδδουκαίων. Πλανᾶσθε, ἀπαντᾷ ὁ Ἰησοῦς, διότι δὲν ξέρετε τὶς Γραφὲς καὶ τὴ δύναμι τοῦ Θεοῦ. Εἶνε σὰν νὰ τοὺς ἔλεγε: Κάνετε τοὺς ἔξυπνους καὶ τοὺς σοφούς, ἀλλ᾽ ἔχετε μεσάνυχτα στὶς Γραφές. Ἡ Γραφὴ δὲν κηρύττει ἀνάστασι μὲ σαρκικὰ πάλι πάθη καὶ σαρκικὲς σχέσεις.

Ὁ Θεός, ἀφοῦ ἔφτιαξε τὸν ἄνθρωπο καὶ τὰ σύμπαντα ἀπ' τὸ μηδέν, εἶνε παντοδύναμος. Καὶ συνεπῶς ἔχει τὴ δύναμι ν' ἀναστήσῃ τὰ νεκρὰ σώματα σὲ νέα ζωή. Πλανᾶσθε, διότι, –συνεχίζει ὁ Ἰησοῦς–, στὴν κατάστασι μετὰ τὴν ἀνάστασι οὔτε οἱ ἄνδρες ἔρχονται σὲ γάμο οὔτε οἱ γυναῖκες δίνονται σὲ γάμο, ἀλλ' ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἶνε σὰν ἄγγελοι Θεοῦ στὸν οὐρανό, –ὄχι στὴ γῆ, ὅπως κηρύττουν οἱ Χιλιασταί. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀναστάσεως, ὅπως καὶ οἱ ἄγγελοι, δὲν θὰ διακρίνωνται σὲ ἀρσενικοὺς καὶ θηλυκούς, δὲν θὰ ἔχουν σεξουαλικὲς ἐπιθυμίες καὶ σχέσεις, θὰ εἶνε ἄφθαρτοι, ἔνδοξοι καὶ ἀθάνατοι πλέον.

Γιὰ ν' ἀποδείξῃ δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν ἀπ' αὐτὴν ἤδη τὴν Πεντάτευχο τοῦ Μωυσέως, τὴν ὁποία παραδέχονταν οἱ Σαδδουκαῖοι, ἀποδεικνύει τὴν προϋπόθεσι καὶ ἐγγύησι τῆς ἀναστάσεως. Προϋπόθεσις δὲ καὶ ἐγγύησις τῆς ἀναστάσεως εἶνε ἡ ὕπαρξις πνεύματος ἢ ψυχῆς, ἀΰλου καὶ ἀθανάτου στοιχείου τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ πῶς ὁ Ἰησοῦς ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει πνεῦμα ἢ ψυχή, ἄυλο καὶ ἀθάνατο στοιχεῖο, καὶ συνεπῶς δὲν εἶνε σὰν τὰ ζῷα, ποὺ μὲ τὸ θάνατο ἐκμηδενίζονται; Ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποιεῖ ἕνα μεγαλειῶδες χωρίο τῆς Ἐξόδου. Ὅταν ὁ Θεὸς παρουσιάστηκε στὸ Μωυσῆ μὲ μορφὴ πυρὸς μέσα στὴ βάτο, εἶπε: «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακὼβ» (Ἐξόδ. γ' 6). Δὲν εἶπε «Ἐγὼ ἤμουν ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραὰμ κ.λπ.», ἀλλ' «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραὰμ κ.λπ.». Καίτοι, δηλαδή, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσαὰκ καὶ ὁ Ἰακὼβ εἶχαν ἀποθάνει πρὸ πολλοῦ, ὁ Θεὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ εἶνε Θεὸς αὐτῶν. Ὁ δὲ Θεὸς δὲν εἶνε Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. Ἄρα ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰσα-

άκ, ὁ Ἰακὼβ πέθαναν ὡς σώματα, ἐξακολουθοῦσαν ὅμως νὰ ζοῦν ὡς πνεύματα. Καὶ γενικῶς ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πεθαίνουν κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ ζοῦν κατὰ τὸ πνεῦμα. Γι' αὐτὸ καὶ ὑπάρχει ἡ βεβαία ἐλπὶς τῆς ἀναστάσεως. Τὰ πνεύματα ἢ οἱ ψυχὲς τείνουν νὰ ἑνωθοῦν πάλι μὲ τὰ σώματα. Καὶ θὰ ἑνωθοῦν πραγματικῶς κατὰ τὴν ἔνδοξη ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως. Ἂν οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶχαν ἀθάνατη ψυχή, ἂν ἦταν ὅπως τὰ ζῷα, τότε ἐλπὶς ἀναστάσεως δὲν θὰ ὑπῆρχε. Ἀλλὰ τώρα οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ἀθάνατες ψυχὲς καὶ ἐξάπαντος οἱ ψυχὲς θὰ ἐπανέλθουν στὰ σώματα καὶ τὰ σώματα θὰ ζωοποιηθοῦν καὶ θ' ἀναστηθοῦν ἄφθαρτα καὶ ἀθάνατα πλέον.

Οἱ ὡραιότερες καὶ μεγαλύτερες ἐλπίδες μας, ἀδελφοί, ἀναπαύονται στοὺς τάφους. Οἱ δὲ παλαιοὶ καὶ οἱ σύγχρονοι Σαδδουκαῖοι, οἱ ὑλισταί, ποὺ δὲν πιστεύουν σὲ πνεῦμα καὶ ἀνάστασι, εἶνε δυστυχεῖς, οἱ δυστυχέστεροι ὅλων τῶν ἀσεβῶν. Θ' ἀναστηθοῦν βεβαίως καὶ αὐτοί, ἀλλὰ δὲν θὰ εἶνε λαμπροὶ καὶ ἔνδοξοι, ὅπως οἱ εὐσεβεῖς· θὰ εἶνε ἀπαίσιοι. Καὶ θὰ παραπεμφθοῦν στὰ βαθύτερα σκότη τῆς Κολάσεως, διότι ἡ ἀπιστία εἶνε ἡ χειρότερη ἀσέβεια.

Τὸ Ματθ. κβ' 32 εἶνε συντριπτικώτατο ἐπιχείρημα ἐναντίον τῶν ψευδο-Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ, οἱ ὁποῖοι ἰσχυρίζονται, ὅτι μετὰ θάνατον οἱ ἄνθρωποι δὲν ζοῦν, ἀλλ' ἐκμηδενίζονται.

Στίχ. 34-40: Οἱ σχολαστικοὶ ραββῖνοι εἶχαν ὑπολογίσει, ὅτι ὅλες οἱ ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν Πεντάτευχο τοῦ Μωυσέως, ἀρνητικῆς καὶ θετικῆς διατυπώσεως, ἀπαγορεύσεις δηλαδὴ τῶν διαφόρων

κακῶν καὶ προτροπὲς πρὸς τὰ διάφορα καλά, μικρὲς καὶ μεγάλες ἐντολές, ἦταν 613. Ἕνας δὲ νομικός, μελετητὴς δηλαδὴ καὶ ἑρμηνευτὴς τοῦ νόμου, θεολόγος καὶ δικηγόρος, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, δοκιμάζοντας τὸν Ἰησοῦ τί θὰ ἀπαντοῦσε, ὑπέβαλε τὸ ἐρώτημα: *«Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;»*. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγ: Ἀπ' τὶς 613 ἐντολὲς τοῦ νόμου, ποὺ εἶνε ἀδύνατο νὰ τὶς συγκρατήσῃ κανεὶς ὅλες στὸ μυαλό του, ποία εἶνε ἡ πλέον βασικὴ καὶ σπουδαία ἐντολή, γιὰ νὰ τὴν προσέχῃ κανεὶς περισσότερο;

Στὸ ἐρώτημα τοῦ νομικοῦ ὁ Χριστὸς ἀπάντησε μὲ τὰ λόγια τοῦ χωρίου Δευτερονομίου στ' 5, γνωστά, γνωστότατα λόγια, διότι αὐτὰ τὰ λόγια περιλαμβάνονταν στὸ περίφημο Ἰουδαϊκὸ *«Σεμά»*, τὸ ὁποῖο οἱ Ἰουδαῖοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὤφειλαν νὰ ἀπαγγέλλουν δύο φορὲς τὴν ἡμέρα. Αὐτὰ τὰ λόγια εἶνε ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ Θεό: *«Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου»*. Ν' ἀγαπᾷς, δηλαδή, τὸν Κύριο, ποὺ εἶνε ὁ Θεός, μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου, καὶ μὲ ὅλη τὴν ψυχή σου, καὶ μὲ ὅλη τὴ διάνοιά σου.

Ὁ Κύριος ζητεῖ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ἀγάπη μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις τῆς ὑπάρξεώς του, ἀγάπη σὲ πλήρη βαθμό, ἀγάπη ὁλοκληρωτική. Ὁ Κύριος εἶνε Θεός, ὕψιστο δηλαδὴ καὶ ὑπερτέλειο ὄν, παντοδύναμος, πανταχοῦ παρών, πάνσοφος, πανάγαθος, ἐπὶ πλέον δὲ δημιουργός, εὐεργέτης, λυτρωτὴς καὶ σωτήρας τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ γι' αὐτὸ δίκαιο εἶνε καὶ ἄξιο ν' ἀγαπᾶται ἀπ' τὸν ἄνθρωπο, καὶ ὄχι μὲ μισὴ καρδιά, μισὴ ψυχὴ καὶ μισὴ διάνοια, ἀλλὰ μὲ ὁλόκληρη τὴν

καρδιά, ὁλόκληρη τὴν ψυχὴ καὶ ὁλόκληρη τὴ διάνοια. Ναί, ἀδελφοί! Δίκαιο εἶνε καὶ ἄξιο νὰ σκεπτώμεθα, νὰ αἰσθανώμεθα καὶ νὰ ἐπιθυμοῦμε τὸ Θεὸ μὲ ὅλη τὴ δύναμί μας, καὶ ν' ἀγωνιζώμεθα νὰ ἐκτελοῦμε τὸ θεῖο θέλημά του.

Ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἀγάπη πρὸς τὸ Θεό, αὐτὴ εἶνε ἡ πρώτη καὶ ἡ πιὸ μεγάλη ἐντολή.

Δεύτερη δὲ καὶ ὁμοία μὲ τὴν πρώτη ἐντολή, εἶπε ὁ Χριστός, εἶνε τὸ *«Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν»* (Δευτ. ιθ' 18). Ν' ἀγαπᾷς, δηλαδή, τὸν πλησίον σου σὰν τὸν ἑαυτό σου.

Εἶνε κανείς, ποὺ δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτό του; Κανείς! Αἴ, λοιπόν! Ὅπως καθένας ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτό του, ἔτσι ὀφείλει ν' ἀγαπᾷ καὶ τὸν πλησίον του. Καὶ πλησίον εἶνε κάθε ἄνθρωπος. Καὶ ὁ ἐχθρός μας; Ναί, καὶ ὁ ἐχθρός μας! Διότι καὶ ὁ ἐχθρός μας εἶνε παιδὶ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας, καὶ ἄρα ἀδελφός μας. Καὶ ὁ ἐχθρός μας δημιουργήθηκε *«κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ»*. Καὶ τὸν ἐχθρό μας ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς καὶ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ σωτηρία του.

Στὴν ἐντολὴ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ Θεό, καὶ στὴν ἐντολὴ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν συνάνθρωπο, σ' αὐτὲς τὶς δύο ἐντολές, στηρίζονται ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆτες, εἶπε στὸ τέλος ὁ Χριστός. Ὅταν ἀγαπᾷς πραγματικὰ τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, φυσικὸ εἶνε νὰ προσπαθῇς νὰ ἐκτελῇς ὅλες τὶς ἐντολές, γιὰ νὰ μὴ λυπῇς, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστῇς τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτὸ ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος εἶπε: «Ἀγάπα καὶ κάνε ὅ,τι θέλεις». Ὅποιος ἀγαπᾷ, ἀσφαλῶς δὲν θέλει νὰ κάνῃ τὸ κακό, ἀλλὰ τὸ καλό.

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΜΕΣΣΙΑ

Στὸ εἰκοστὸ δεύτερο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 41-46, γίνεται λόγος σχετικὸς μὲ τὴν καταγωγὴ τοῦ Μεσσία.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

41: *συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων* = καὶ ὅταν ἦταν συναγμένοι οἱ Φαρισαῖοι.
42: *τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ;* = ποιὰ γνώμη ἔχετε γιὰ τὸ Μεσσία;
υἱὸς = ἀπόγονος.
43: *ἐν Πνεύματι* = μὲ τὴν ἔμπνευσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
καλεῖ = ὀνομάζει.
44: *ἕως ἂν θῶ* = μέχρι νὰ θέσω.
45: *εἰ οὖν* = ἐὰν λοιπόν.
46: *οὐκέτι* = ὄχι πλέον, πλέον.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 41-42: Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ, παριστάνοντας τοὺς ἔξυπνους καὶ προσπαθώντας νὰ παγιδεύσουν αὐτὸν μὲ λόγια καὶ νὰ στρέψουν ἐναντίον του εἴτε τὸ λαὸ εἴτε τοὺς Ρωμαίους κατακτητάς, τοῦ ὑπέβαλαν διάφορες πονηρὲς ἐρωτήσεις. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς σὲ ὅλες τὶς ἐρωτήσεις ἀπάντησε μὲ τόσο συνε-

τὸ καὶ σοφὸ τρόπο, ὥστε οἱ ἐχθροί του σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις ἀποστομώθηκαν. Καὶ ὄχι μόνο ἀποστομώθηκαν, ἀλλὰ καὶ θαύμασαν τὸν Ἰησοῦ, ἂν καὶ ὁ θαυμασμὸς δὲν τοὺς ὡδήγησε δυστυχῶς στὴν πίστι. Ἔβλεπαν ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε καταπληκτικὴ καὶ μοναδικὴ σοφία, ἀλλὰ δὲν ἤθελαν νὰ πιστεύσουν ὅτι ὁ ἄσημος αὐτὸς χωρικὸς εἶνε Μεσσίας, καὶ μάλιστα Θεός.

Ἀφοῦ δὲ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἰησοῦ ὑπέβαλαν τὶς ἐρωτήσεις τους καὶ ἔλαβαν ἀποστομωτικὲς ἀπαντήσεις, μὲ τὴ σειρά του ἔκανε καὶ ὁ Ἰησοῦς ἕνα διπλὸ ἐρώτημα στοὺς Φαρισαίους. Τὸ ἐρώτημα εἶνε σχετικὸ μὲ τὴν καταγωγὴ καὶ τὴ φύσι τοῦ Μεσσία, ποὺ οἱ Φαρισαῖοι περίμεναν νὰ ἔλθῃ, ἀλλὰ δὲν πίστευαν ὅτι ἦλθε καὶ ὅτι ἦταν ὁ Ἰησοῦς. Ἐρωτώντας τοὺ ἐχθρούς του ὁ Ἰησοῦς εἶνε σὰν νὰ τοὺς ἔλεγε: Πολλὰ ἐρωτήματα μοῦ κάνατε καὶ σ᾽ ὅλα σᾶς ἀπάντησα. Τώρα σᾶς κάνω καὶ ἐγὼ ἕνα ἐρώτημα, καὶ περιμένω νὰ δῶ τί θ᾽ ἀπαντήσετε ἐσεῖς, ποὺ κάνετε ὅτι τὰ ξέρετε ὅλα.

Τὸ πρῶτο σκέλος ἀπὸ τὸ διπλὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ ἦταν γιὰ τὴν καταγωγὴ τοῦ Μεσσία. Ρώτησε: *«Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ; Τίνος υἱός ἐστιν;»*. Ποιὰ γνώμη, δηλαδή, ἔχετε γιὰ τὸ Μεσσία; Τίνος ἀπόγονος εἶνε;

Στὸ σκέλος αὐτὸ τοῦ ἐρωτήματος ἀπάντησαν εὔκολα οἱ Φαρισαῖοι. Εἶπαν: Τοῦ Δαβὶδ ἀπόγονος εἶνε ὁ Μεσσίας.

Σύμφωνα μὲ τὶς προφητεῖες ἦταν ὁλοφάνερο, ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ προερχόταν ἀπ᾽ τὸν ἔνδοξο βασιλιᾶ Δαβίδ. Θὰ ἦταν, μ᾽ ἄλλα λόγια, ἕνας ἀπόγονος τοῦ Δαβίδ, ὁ ἐνδοξότερος βεβαίως ἀπ᾽ ὅλους τοὺς ἀπογόνους τοῦ Δαβίδ.

Ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ ὠνόμαζαν τὸν Ἰησοῦ *«υἱὸν Δαβίδ»*. Καὶ αὐτὰ τὰ παιδιὰ κατὰ τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδό του στὰ Ἱεροσόλυμα τὸν ζητωκραύγαζαν ὡς *«υἱὸν Δαβίδ»*. Αὐτὸς δὲ ὁ τίτλος εἶχε τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν υἱός-ἀπόγονος τοῦ Δαβίδ, ὁ Μεσσίας δηλαδή. Ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἤθελαν ν' ἀναγνωρίσουν τὸν Ἰησοῦ ὡς Μεσσία. Τοὺς φαινόταν πολύ, αὐτὸς ὁ ἄσημος χωρικὸς νὰ εἶνε ὁ ἐνδοξότερος ἀπόγονος τοῦ Δαβίδ, ὁ Μεσσίας.

Στίχ. 43-45: Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς διεκδικοῦσε ὄχι μόνο τὴν ἰδιότητα τοῦ υἱοῦ Δαβὶδ-Μεσσίου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπείρως περισσότερο, τὴν ἰδιότητα τοῦ Θεοῦ.

Τὸ δεύτερο σκέλος τοῦ ἐρωτήματος τοῦ Ἰησοῦ ἦταν σχετικὸ μὲ τὴν ἀπείρως ὑψηλότερη ἀξίωσί του, ὅτι ἦταν Θεός. Ρώτησε: *«Πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν Πνεύματι Κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων· εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; Εἰ οὖν Δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν Κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;»*. Μὲ ἁπλᾶ λόγια, ἀφοῦ οἱ Φαρισαῖοι ὡμολόγησαν, ὅτι ὁ Μεσσίας εἶνε ἀπόγονος τοῦ Δαβίδ, ὁ Ἰησοῦς τοὺς ρώτησε: Πῶς ὁ Δαβίδ, μὲ τὴν ἔμπνευσι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁμιλῶντας, ὀνομάζει τὸ Μεσσία Κύριο; Καὶ ὀνομάζει ὁ Δαβὶδ τὸ Μεσσία Κύριο λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια: Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Κύριό μου (εἶπε ὁ Θεὸς Πατὴρ στὸ Μεσσία), κάθησε στὰ δεξιά μου, μέχρι νὰ θέσω τοὺς ἐχθρούς σου κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σου. Ἂν λοιπὸν ὁ Δαβὶδ τὸν ὀνομάζῃ Κύριό του, πῶς εἶνε ἀπόγονός του;

Γιὰ νὰ ἐννοήσωμε καλὰ τὸ δεύτερο τοῦτο σκέλος τοῦ ἐρωτήματος τοῦ Ἰησοῦ, πρέπει νὰ ξέρωμε τὰ ἑξῆς:

Ὁ Ἰησοῦς στὸ σκέλος τοῦτο τοῦ ἐρωτήματός του ξεκινάει ἀπ' τὸν ρθ' (ρι') Ψαλμό, ἕνα σύντομο, ὑψηλό, μεγαλειώδη καὶ μυστηριώδη Ψαλμό, ποὺ οἱ Φαρισαῖοι ἀναγνώριζαν ὡς Μεσσιακό. Εἶνε ὁ Ψαλμὸς ποὺ παρατίθεται στὴν Καινὴ Διαθήκη περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς Ψαλμούς. Στὸν Ψαλμὸ αὐτὸ ὁ Δαβὶδ ἐκφράζεται μὲ τρόπο παράδοξο, παραδοξότατο· μὲ τρόπο ποὺ φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως εἶνε ἀδιανόητος καὶ ἀνεπινόητος. Ἂν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο δὲν φώτιζε τὸ Δαβίδ, θὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ ἐκφρασθῇ μὲ τέτοιο τρόπο. Στὸν Ψαλμὸ αὐτό, ἂν προσέξῃ κανεὶς καλά, ἀναφέρονται τρία πρόσωπα μὲ τὸ ὄνομα *«Κύριος»*. Στὴν ἀρχὴ δὲ τοῦ Ψαλμοῦ ὁ Δαβὶδ λέγει: «Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Κύριό μου, κάθησε στὰ δεξιά μου, μέχρις ὅτου θέσω τοὺς ἐχθρούς σου κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σου». Ἐδῶ ὁ Δαβὶδ ἀναφέρει δύο πρόσωπα μὲ τὸ ὄνομα *«Κύριος»*. Τὸ πρῶτο πρόσωπο εἶνε ὁ Θεὸς Πατὴρ καὶ τὸ δεύτερο ὁ Μεσσίας. Ὁ Δαβὶδ ὀνομάζει τὸ Μεσσία *«Κύριόν»* του. Ἕνα πρόσωπο, ποὺ δὲν εἶχε γεννηθῆ ἀκόμη, ἕνα ἀπόγονό του, ποὺ θὰ ἐγεννᾶτο ἔπειτα ἀπὸ 1.000 περίπου ἔτη, ὁ Δαβὶδ ὀνομάζει *«Κύριόν»* του! Λόγος παράδοξος, παραδοξότατος· ὄντως ἀδιανόητος καὶ ἀνεπινόητος φυσικῶς καὶ ἀνθρωπίνως. Μόνο ἡ Γραφὴ ἔχει τέτοιους λόγους, διότι ἡ Γραφὴ εἶνε θεόπνευστη. Ἂν ἡ Γραφὴ δὲν ἦταν θεόπνευστη, οὐδέποτε θὰ πήγαινε στὸ νοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ἕνας μακρινὸς ἀπόγονός του εἶνε συγχρόνως καὶ *«Κύριός»* του.

Αὐτὸ τὸ παράδοξο ἐπισημαίνοντας ὁ Ἰησοῦ, ρώτησε τοὺς Φαρισαίους: Πῶς συμβιβάζεται νὰ εἶνε ὁ Μεσσίας καὶ *«Κύριος»* τοῦ Δαβὶδ καὶ *«υἱὸς»*, ἤτοι ἀπόγονος τοῦ Δαβίδ;

Τὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ μεγαλειώδη αἰνίγματα τῆς Βίβλου. Ἡ δὲ λύσις τοῦ αἰνίγματος εἶνε ἡ διπλῆ φύσις τοῦ Μεσσίου: Ὁ Μεσσίας εἶνε *«υἱὸς»* ἤτοι ἀπόγονος τοῦ Δαβὶδ σὰν ἄνθρωπος, καὶ εἶνε *«Κύριος»* τοῦ Δαβὶδ σὰν Θεός. Πρέπει μάλιστα νὰ ποῦμε, ὅτι καὶ σὰν ἄνθρωπος ὁ Μεσσίας, ἔλαβε *«πᾶσαν ἐξουσίαν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς»*, ἐπειδὴ ἦταν Θεός. Μὲ ἄλλα λόγια, καὶ σὰν ἄνθρωπος ὁ Μεσσίας ἔγινε *«Κύριος πάντων»*, ἐπειδὴ ἦταν Θεός. Ἕνας ἄγγελος οὐδέποτε θὰ ἐλάμβανε «πᾶσαν ἐξουσίαν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς» καὶ οὐδέποτε θὰ γινόταν *«Κύριος πάντων»*. Ὁπωσδήποτε τὸ *«Κύριος»* μὲ θρησκευτικὴ ἔννοια ἁρμόζει στὴ Θεότητα.

Ἐκτὸς τῆς ὀνομασίας *«Κύριος»*, τὴ θεότητα τοῦ Μεσσία ὑπεμφαίνει καὶ ἡ καθέδρα του στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ-Πατρός.

Στίχ. 46: Οἱ Φαρισαῖοι δὲν εἶχαν τί νὰ ἀπαντήσουν στὸ ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ. Ἀποστομώθηκαν. Ἂν ἦταν καλοπροαίρετοι καὶ φωτισμένοι ἄνθρωποι, θὰ ἔλεγαν, ὅτι ὁ Μεσσίας εἶνε καὶ ἄνθρωπος καὶ Θεός, ὅπως κήρυττε ὁ Ἰησοῦς γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἀλλ' ἡ προκατάληψις καὶ ἡ πώρωσις τύφλωναν τὰ μάτια τῶν ψυχῶν των καὶ δὲν μποροῦσαν νὰ ἰδοῦν τὴν ἀλήθεια. Καὶ ἐν τούτοις ἔλεγαν, ὅτι βλέπουν. Γι' αὐτὸ καὶ ἦταν περισσότερο ἀξιοκατάκριτοι.

ΟΙ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΦΑΡΙΣΑΙΟΙ

Στὸ εἰκοστὸ τρίτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-12, ὁ Ἰησοῦς ἀπευθύνεται στὰ πλήθη καὶ στοὺς μαθητάς του καὶ ἐφιστᾷ τὴν προσοχή τους ἀπέναντι τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *οἱ ὄχλοι* = τὰ πλήθη.
2: *καθέδρα* = διδασκαλικὴ ἕδρα.
γραμματεῖς = οἱ νομοδιδάσκαλοι, οἱ θεολόγοι.
3: *τηρεῖτε* = νὰ τηρῆτε, νὰ φυλάσσετε.
οὐ ποιοῦσι = δὲν κάνουν, δὲν ἐφαρμόζουν.
4: *δεσμεύουσι* = δένουν, σφικτοδένουν.
ἐπιτιθέασι = ἐπιθέτουν, φορτώνουν.
5: *πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις* = γιὰ νὰ τοὺς δοῦν οἱ ἄνθρωποι.
πλατύνουσι = κάνουν πλατειά, πλαταίνουν.
φυλακτήρια = φυλακτά.
μεγαλύνουσι = κάνουν μεγάλα, μεγαλώνουν.
τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων = τὰ ἄκρα τῶν ἐνδυμάτων.
6: *φιλοῦσι* = ἀγαποῦν.
πρωτοκλισία ἐν τοῖς δείπνοις = πρώτη θέσι στὰ γεύματα.
πρωτοκαθεδρία = πρῶτο κάθισμα.

7: *ἀσπασμὸς* = χαιρετισμός.
ἀγοραὶ = δημόσιοι πολυσύχναστοι χῶροι.
ῥαββί, ῥαββὶ = διδάσκαλε, διδάσκαλε.
8: *ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββὶ* = σεῖς ὅμως νὰ μὴ ὀνομασθῆτε διδάσκαλοι.
εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ διδάσκαλος = διότι ἕνας εἶνε ὁ διδάσκαλός σας.
ἐστὲ = εἶσθε.
9: *μὴ καλέσητε* = μὴ ὀνομάσετε.
10: *μηδὲ κληθῆτε καθηγηταὶ* = μήτε νὰ ὀνομασθῆτε καθηγηταὶ (ἢ καθοδηγηταί, πνευματικοὶ ὁδηγοί).
11: *ὁ μείζων ὑμῶν* = ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ σᾶς.
ἔσται ὑμῶν διάκονος = θὰ εἶνε (= ὀφείλει νὰ εἶνε) ὑπηρέτης σας.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1: Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, σὰν πνευματικοὶ ὁδηγοὶ τοῦ λαοῦ, ἦταν διάδοχοι τοῦ Μωυσέως. Κάθησαν στὴ διδασκαλικὴ θέσι ἐκείνου, διαβάζοντας καὶ ἑρμηνεύοντας στὸ λαὸ τὸ νόμο του, καὶ μάλιστα ζητώντας ἀπ' τὸ λαὸ περισσότερα ἀπ' ὅσα ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ζητοῦσε. Ἡ ἐπίδρασις τῶν πνευματικῶν ὁδηγῶν πάνω στὸ λαὸ εἶνε μεγάλη. Γι' αὐτὸ εἶνε ἀνάγκη νὰ διαφωτίζεται ὁ λαὸς γιὰ τοὺς πνευματικοὺς ὁδηγούς του, ὥστε νὰ προσέχῃ καὶ νὰ δέχεται καλὲς καὶ ὄχι κακὲς ἐπιδράσεις ἀπ' αὐτούς. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς διαφωτίζει τὰ πλήθη καὶ τοὺς μαθητάς του ὡς πρὸς τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους, καὶ ἐφιστᾷ προσοχὴ ἀπέναντί τους.

Τί διδάσκει τοῦτο; Διδάσκει, ὅτι τοὺς θρησκευ-

τικοὺς ἡγέτες δὲν πρέπει νὰ βλέπῃ κανεὶς σὰν ταμποῦ. Εἶνε σφάλμα νὰ νομίζῃ κανείς, ὅτι οἱ θρησκευτικοὶ ἡγέτες δὲν πρέπει νὰ κρίνωνται καὶ νὰ θίγωνται. Γιὰ νὰ γνωρίζῃ ὁ λαὸς μὲ τί ὁδηγοὺς ἔχει νὰ κάνῃ καὶ σὲ τί πρέπει νὰ τοὺς ἀκολουθῇ καὶ σὲ τί ὄχι, εἶνε ἀνάγκη νὰ λέγωνται καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακὰ τῶν ὁδηγῶν. Ἔτσι ὁ καθένας θὰ μπορῇ νὰ λαμβάνῃ τὰ μέτρα του ἀπέναντί τους. Δὲν εἶνε ἔγκλημα νὰ μὴ διαφωτίζωνται οἱ ἐπιβάτες γιὰ ἕνα κακὸ σωφὲρ καὶ νὰ ἐμπιστεύωνται σ' αὐτὸν τὴ σωματικὴ ζωή τους; Ἀσυγκρίτως περισσότερο εἶνε ἔγκλημα νὰ μὴ διαφωτίζωνται οἱ ἄνθρωποι γιὰ ἕνα κακὸ θρησκευτικὸ ὁδηγὸ καὶ νὰ ἐμπιστεύωνται σ' αὐτὸν τὴν πνευματικὴ ζωή τους. Χωρὶς ἐμπάθεια πρὸς τοὺς κακοὺς ὁδηγοὺς καὶ ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸ λαό, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτούς, οἱ ἐσφαλμένες καὶ ἀσεβεῖς ἀντιλήψεις καὶ ἐνέργειες, καθὼς καὶ τὰ ἀνάρμοστα παραδείγματά τους, πρέπει νὰ κρίνωνται καὶ ν' ἀποδοκιμάζωνται.

Στίχ. 2-3: Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι –ὄχι ὅλοι βεβαίως– εἶχαν λόγια, ἀλλὰ δὲν εἶχαν ἔργα. Δίδασκαν τὰ ὀρθὰ καὶ τὰ πρέποντα στὸν ἠθικὸ τομέα, ἀλλὰ δὲν τὰ ἐφήρμοζαν. Δίδασκαν γιὰ τοὺς ἄλλους, ὄχι γιὰ τοὺς ἑαυτούς των. Ἐνῷ πρῶτα ἔπρεπε νὰ διδάσκουν γιὰ τοὺς ἑαυτούς των, καὶ ἔπειτα γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἢ μᾶλλον, πρῶτα ἔπρεπε νὰ πράττουν, δίνοντας τὸ καλὸ παράδειγμα, καὶ ἔπειτα νὰ διδάσκουν. «*Ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ*» (Ματθ. ε' 19), εἶπε ὁ Χριστός. Πρῶτα νὰ ποιήσῃ, νὰ ἐφαρμόσῃ δηλαδή, καὶ ἔπειτα νὰ διδάξῃ. Πρῶτα τὸ παράδειγμα, καὶ ἔπειτα ἡ διδασκαλία.

Ὁ Χριστὸς ἐπισημαίνει αὐτὴ τὴν ἀσυνέπεια τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων μεταξὺ θεωρίας καὶ πράξεως. Καὶ συνιστᾷ στὰ πλήθη καὶ τοὺς μαθητάς του νὰ ἀκούουν τὰ λόγια τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων, ἀλλὰ νὰ μὴ κάνουν τὰ ἔργα τους. Διότι τὰ λόγια τους ἦταν σωστά, ἀλλὰ τὰ ἔργα τους δὲν ἦταν.

Αὐτὸ συμβαίνει σὲ κάθε ἐποχή. Οἱ περισσότεροι ἐκπρόσωποι τῆς Θρησκείας λένε τὰ σωστά, ἀλλὰ δὲν τὰ πράττουν. Καὶ ἐξ αἰτίας τούτων πολλοὶ σκανδαλίζονται καὶ ἀπομακρύνονται ἀπ᾽ τὴ Θρησκεία. Λάθος! Τεράστιο λάθος, ποὺ τιμωρεῖται μὲ αἰώνια κόλασι! Νὰ θλιβώμεθα γιὰ τὴν ἀσυνέπεια τῶν ἀναξίων ἐκπροσώπων τῆς Θρησκείας, ναί. Νὰ σκανδαλιζώμεθα ὅμως καὶ ν᾽ ἀπομακρυνώμεθα ἀπ᾽ τὴ Θρησκεία, ὄχι. Τί φταίει ἡ Θρησκεία, ἂν ὑπάρχουν κακοὶ ἐκπρόσωποί της; Ὅταν βλέπωμε ἀσυνέπεια μεταξὺ λόγων καὶ πράξεων, ἐμεῖς σύμφωνα μὲ τὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ ὀφείλουμε ν᾽ ἀκοῦμε τὰ λόγια, διότι εἶναι ὀρθὰ καὶ εἶνε τῆς Θρησκείας, ν᾽ ἀποφεύγωμε δὲ τὰ ἔργα, διότι εἶνε κακὰ καὶ εἶνε τῶν κακῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι τῆς Θρησκείας. Δὲν εἶνε λογικὸ τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων νὰ πληρώνῃ ἡ Θρησκεία. Ἄλλο Θρησκεία καὶ ἄλλο ἐκπρόσωποι τῆς Θρησκείας. Οἱ ἐκπρόσωποι μπορεῖ νὰ εἶνε κακοὶ καὶ ἀνάξιοι, ἀλλ᾽ ἡ Θρησκεία εἶνε ἁγία καὶ ἀξία.

Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, οἱ ὁποῖοι ἐξ αἰτίας ἀναξίων κληρικῶν κατηγοροῦν τὴν ἴδια τὴ Θρησκεία μας; Ποῦ εἶνε ἐπίσης οἱ κοσμικοί, οἱ ὁποῖοι ἐξ αἰτίας ἀναξίων κληρικῶν ἀπομακρύνονται ἀπ᾽ τὴν Ἐκκλησία; Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ προφασίζονται *«προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις»*.

Στίχ. 4: Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δὲν δίδασκαν μόνο τὰ ὀρθά, ποὺ ἔπρεπε ν' ἀκολουθῇ ὁ λαός. Προχωροῦσαν καὶ πέρα ἀπὸ τὸ νόμο καὶ δίδασκαν πράγματα, ποὺ δὲν τὰ ζητοῦσε ὁ Θεός. Γίνονταν σχολαστικοί, ὑπερακριβεῖς καὶ ὑπεραυστηροί. Σφικτόδεναν καὶ ἔθεταν μὲ τὴ διδασκαλία τους πάνω στοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων δυσβάστακτα φορτία, ποὺ οἱ ἴδιοι οὔτε μὲ τὸ δάκτυλό τους ἤθελαν νὰ τὰ κινήσουν. Φόρτωναν τοὺς ἄλλους μὲ ἕνα σωρὸ δυσβάστακτες ἐντολές, ἐνῷ οἱ ἴδιοι καμμιὰ προσπάθεια δὲν ἤθελαν νὰ κάνουν γιὰ τὴν ἐκτέλεσι τῶν ἐντολῶν αὐτῶν. Ὑπεραυστηροὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐπιεικέστατοι πρὸς τοὺς ἑαυτούς των.

Ἂς προσέξωμε, ἀδελφοί μου, μήπως καὶ ἐμεῖς εἴμαστε ὑπεραυστηροὶ ἀπέναντι τῶν ἄλλων καὶ ἐπιεικέστατοι ἀπέναντι τῶν ἑαυτῶν μας. Ἂς προσέξωμε, μήπως ζητᾶμε πάρα πολλὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ λίγα ἢ τίποτε ἀπὸ τοὺς ἑαυτούς μας. Ἂς προσέξουν προπάντων μερικοὶ χριστιανοί, ποὺ ζητᾶνε περισσότερα ἀπ' ὅσα ζητάει ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς καὶ ἡ φιλάνθρωπη Ἐκκλησία. Αὐτοὶ οἱ χριστιανοὶ μὲ τὶς ὑπερβολικές τους ἀντιλήψεις καὶ ἀπαιτήσεις θὰ μποροῦσαν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς σοῦπερ-ἀσκηταὶ καὶ σοῦπερ-χριστιανοί!...

Στίχ. 5-12: Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἦταν ὑπερήφανοι, κενόδοξοι καὶ ἀνθρωπάρεσκοι. Ὅλα τὰ ἔργα τους, εἶπε ὁ Χριστὸς ἀποκαλύπτοντας τὰ ὑποκριτικά τους βάθη, ἔκαναν *«πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις»*, γιὰ νὰ τοὺς ἰδοῦν δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι, καὶ νὰ τοὺς ἐπαινέσουν. Δὲν κοίταζαν ν' ἀρέσουν στὸ Θεό, ἀλλὰ στοὺς ἀνθρώπους. Δὲν τοὺς ἐνδιέφερε ἡ γνώμη καὶ ὁ ἔπαινος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἡ γνώμη καὶ

ὁ ἔπαινος τῶν ἀνθρώπων. Ζητοῦσαν δὲ ἔπαινο καὶ δόξα γιὰ πράξεις, ποὺ δὲν εἶχαν κανένα οὐσιαστικὸ περιεχόμενο, ἀλλ᾽ ἦταν καθαρὰ τυπικές. Ἔγραφαν σὲ μερικὲς μεμβράνες χωρία τῆς Γραφῆς, περιτύλισσαν τὶς μεμβράνες καὶ τὶς κρεμοῦσαν ἀπ᾽ τὸ χέρι καὶ ἀπ᾽ τὸ κεφάλι τους μπροστὰ στὸ μέτωπο, ὄχι γιὰ νὰ βλέπουν καὶ νὰ ἐνθυμοῦνται τὸ νόμο τοῦ Θεοῦ (Ἐξόδ. ιγ′ 16· Δευτ. στ′ 8, ια′ 18), ἀλλὰ γιὰ φυλακτά, ποὺ νόμιζαν ὅτι ἐπιδροῦσαν κατὰ τρόπο μαγικό. Ἔκαναν πλατειὰ αὐτὰ τὰ φυλακτά, γιὰ νὰ τὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ νὰ τοὺς ἐπαινοῦν ὡς εὐσεβεῖς. Χρησιμοποιοῦσαν τὰ χωρία τῆς Γραφῆς ὡς μέσα ἱκανοποιήσεως τῆς κενοδοξίας τους. Ἐπίσης ἔκαναν μεγάλα τὰ κράσπεδα, τὰ ἄκρα δηλαδὴ τῶν ἐνδυμάτων τους, μὲ κρόσια ἀπὸ γαλάζιες κλωστές, ὄχι πάλι γιὰ νὰ βλέπουν καὶ νὰ ἐνθυμοῦνται καὶ νὰ ἐφαρμόζουν τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ (Ἀριθ. ιε′ 38-40), ἀλλὰ γιὰ νὰ βλέπουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ νὰ τοὺς ἐπαινοῦν ὡς εὐσεβεῖς. Καὶ ἀπὸ τὰ ἐνδύματά τους φαινόταν ἡ κενοδοξία τους.

Ἐπίσης ἐπιδίωκαν τὴν πρώτη θέσι στὰ γεύματα καὶ στὶς συναγωγές, καὶ ἀρέσκονταν νὰ τοὺς χαιρετοῦν οἱ ἄνθρωποι στοὺς δημοσίους χώρους καὶ νὰ τοὺς προσφωνοῦν μὲ σεβασμὸ *«διδάσκαλε, διδάσκαλε»*.

Ὁ Ἰησοῦς συνιστᾷ στοὺς μαθητάς του νὰ μὴ ἐπιδιώκουν νὰ ὀνομάζωνται διδάσκαλοι καὶ καθηγηταί. Διότι ἕνας εἶνε ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός, ὅλοι δὲ οἱ ἄλλοι εἶνε ἀδελφοὶ μεταξύ τους. Ὁ Ἰησοῦς ἐπίσης συνιστᾷ στοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ ὀνομάζουν κανένα πατέρα, διότι ἕνας εἶνε ὁ πατέρας, ὁ οὐράνιος.

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Χριστὸς δὲν καταργεῖ βεβαίως τοὺς τίτλους τοῦ διδασκάλου, τοῦ καθηγητοῦ καὶ τοῦ πατρός. Αὐτὴ ἄλλωστε ἡ Γραφὴ ἀλλοῦ ὁμιλεῖ γιὰ διδασκάλους ποὺ ἔδωσε ὁ Χριστὸς (Ἐφεσ. δ' 11) καὶ γιὰ σαρκικοὺς καὶ πνευματικοὺς πατέρας. *«Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου»*, λέγει ἡ πέμπτη ἐντολή. *«Ἐὰν μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα»*, λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορ. δ' 15). Ἕνας εἶνε διδάσκαλος καὶ καθηγητὴς καὶ πατέρας στὴν κυριολεξία, μὲ πλήρη καὶ ἀπόλυτη ἔννοια. Μὲ σχετικὴ ὅμως καὶ καταχρηστικὴ ἔννοια εἶνε πολλοὶ διδάσκαλοι καὶ καθηγηταὶ καὶ πατέρες. Καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ σκέπτωνται τὸ ἀπόλυτο καὶ νὰ εἶνε ταπεινοί. Διότι, ὅποιος ταπεινώνει τὸν ἑαυτό του, θὰ ὑψωθῇ, θὰ δοξασθῇ. Καὶ ὅποιος ὑψώνει τὸν ἑαυτό του, ὅποιος ὑπερηφανεύεται, θὰ ταπεινωθῇ.

Ἂς προσέξωμε, ἀδελφοί μου, μήπως καὶ ἐμεῖς σ' ἕνα βαθμὸ μοιάζουμε μὲ τοὺς ὑπερηφάνους, κενοδόξους καὶ ἀνθρωπαρέσκους γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους. Ὁπωσδήποτε μοιάζουμε σὲ ἕνα βαθμό. Καὶ ἂς ταπεινωθοῦμε, γιὰ νὰ σωθοῦμε.

Λέγοντας ἐπίσης ὁ Χριστός, ὅτι ἕνας εἶνε ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ καθηγητής, ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, δὲν ἀποκλείει τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ μόνος διδάσκαλος καὶ καθηγητής, ἐπειδὴ εἶνε *«ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός»* (Α' Ἰωάν. ε' 20), ἡ ὅλη θεία Οὐσία. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ ὁ Πατὴρ εἶνε ἡ ὅλη θεία Οὐσία, ὁ ὅλος Θεός, ἐπίσης καὶ τὸ Πνεῦμα, ὅ,τι λέγεται γιὰ τὸ Χριστό, ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα.

ΤΑ «ΟΥΑΙ» ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΥΠΟΚΡΙΤΩΝ ΘΡΗΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

Στὸ εἰκοστὸ τρίτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 13-39, ὁ Κύριος ἐκσφενδονίζει τὰ περίφημα *«οὐαί»* ἐναντίον τῶν ὑποκριτῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, στίχ. 13-32, καὶ ἐλέγχει τοὺς Ἰουδαίους ὡς διῶκτες καὶ φονεῖς τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Θεοῦ, θρηνεῖ γιὰ τὴν Ἰερουσαλήμ, προλέγει τὴν τιμωρία τους καὶ δηλώνει ὅτι τοὺς ἐγκαταλείπει, στίχ. 33-39.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

13: *κατεσθίετε* = κατατρώγετε.
προφάσει = μὲ πρόφασι, προσποιητά, ὑποκριτικά, μὲ πρόσχημα εὐσεβείας.
μακρὰ προσευχόμενοι = κάνετε μακρὲς προσευχές.
λήψεσθε = θὰ λάβετε.
περισσότερον κρῖμα = μεγαλύτερη καταδίκη.

14: *ἀφίετε* = ἀφήνετε.

15: *περιάγετε* = περιέρχεσθε.
προσήλυτος = αὐτὸς ποὺ ἀπ' τοὺς εἰδωλολάτρες προσερχόταν στὸν Ἰουδαϊσμό.
υἱὸς γεέννης = παιδὶ τῆς γεέννης, τῆς κολάσεως.
διπλότερος ὑμῶν = δύο φορὲς χειρότερος ἀπὸ σᾶς στὴν κόλασι.

16: *ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ* = ὅποιος θὰ ὁρκισθῇ.
ὀφείλει = εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ τηρήσῃ τὸν ὅρκο του.
17: *μείζων* = μεγαλύτερος.
23: *ἀποδεκατοῦτε* = δίνετε τὸ ἕνα δέκατο.
ἡδύοσμος = δυόσμος.
κρίσις = εὐσπλαγχνία.
ὁ ἔλεος = τὸ ἔλεος, ἡ συμπάθεια, ἡ εὐσπλαγχνία.
πίστις = φιλανθρωπία.
ταῦτα ἔδει ποιῆσαι = αὐτὰ ἔπρεπε νὰ κάνετε.
κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι = καὶ ἐκεῖνα νὰ μὴ ἀφήνετε.
24: *οἱ διυλίζοντες* = σεῖς ποὺ στραγγίζετε, ἀφαιρεῖτε μὲ στραγγισμό.
25: *παροψὶς* = πιάτο, πιατέλλα.
γέμουσι = εἶνε γεμᾶτα.
26: *παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις* = ὁμοιάζετε μὲ ἀσβεστωμένους τάφους.
οἵτινες = οἱ ὁποῖοι.
29: *κοσμεῖτε* = στολίζετε.
30: *εἰ ἦμεν* = ἐὰν ἤμεθα.
οὐκ ἂν ἦμεν = δὲν θὰ ἤμεθα.
κοινωνοὶ ἐν τῷ αἵματι = συμμέτοχοι στὸ φόνο.
31: *μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς* = ὁμολογεῖτε γιὰ τοὺς ἑαυτούς σας.
32: *πληρώσατε* = συμπληρῶστε.
33: *γεννήματα ἐχιδνῶν* = γεννήματα ὀχιῶν, ὀχιές.
34: *ἀποκτενεῖτε* = θὰ φονεύσετε.
35: *ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον* = γιὰ νὰ πέσῃ ἐπάνω σας ἡ τιμωρία γιὰ τὸ φόνο κάθε δικαίου ἀνθρώπου.
36: *ἥξει ταῦτα πάντα* = θὰ ἔλθουν ὅλα αὐτὰ (θὰ

ἔλθουν ἐπάνω σας ὅλα τὰ ἐγκλήματα, ὅλες οἱ τιμωρίες γιὰ τὰ ἐγκλήματα).

37: *ἡ ἀποκτέννουσα* = ποὺ φονεύεις.
πρὸς αὐτὴν = πρὸς ἐσένα.
ἐπισυναγαγεῖν = νὰ συνάξω, νὰ μαζέψω.
ὄρνις = ὄρνιθα, κόττα.
τὰ νοσσία = τὰ πουλάκια.

38: *ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν* = ἰδοὺ ἀφήνεται γιὰ λύπη σας, γιὰ τιμωρία σας.

39: *ἀπ' ἄρτι* = ἀπὸ τώρα.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 13-32: Λίγες ἡμέρες χωρίζουν τὸ Χριστὸ ἀπὸ τὸ πάθος. Ὁ φόνος, ἡ κακία, ἡ μοχθηρία καὶ οἱ φονικὲς διαθέσεις τῶν Ἰουδαίων ἐναντίον τοῦ Χριστοῦ ἔχουν φθάσει στὸ κατακόρυφο. Καὶ ὁ Χριστὸς τὸ γνωρίζει. Γνωρίζει ὅτι «*ἐλήλυθεν ἡ ὥρα αὐτοῦ*». Γνωρίζει, δηλαδή, ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα του νὰ παραδοθῇ στὰ χέρια τῶν ἐχθρῶν του καὶ νὰ ὑποστῇ τὸ φρικτὸ μαρτύριο. Ἀλλ' ἐνῷ γνωρίζει τὶς θηριώδεις διαθέσεις τῶν ἐχθρῶν του καὶ τὸ φρικτὸ μαρτύριο ποὺ τὸν ἀναμένει, ὁ Χριστὸς δὲν ὁμιλεῖ στοὺς ἐχθρούς του μὲ ἤπια λόγια, γιὰ νὰ τοὺς κατευνάσῃ, ἀλλ' ἀντιθέτως ὁμιλεῖ μὲ ἐλεγκτικὰ καὶ καυστικὰ λόγια. Ἐξαπολύει τοὺς μύδρους τῆς θείας ὀργῆς του ἐναντίον τῶν ὑποκριτῶν, τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἦταν ἀσεβεῖς καὶ φαίνονταν εὐσεβεῖς, ποὺ ἄλλο ἦταν καὶ ἄλλο φαίνονταν, ποὺ ἦταν ἐλεεινοὶ καὶ τρισάθλιοι καὶ φαίνονταν δίκαιοι καὶ ἅγιοι. Τίποτε δὲν καυτηρίασε ὁ Χριστὸς ὅσο τὴν ὑποκρισία. Μπροστὰ στὸ λαὸ ἔκανε τὰ πλήρη ἀποκαλυπτήρια τῶν γραμματέων

καὶ Φαρισαίων χωρὶς νὰ φοβηθῇ ἢ κάπως νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀβυσσαλέα τους κακία καὶ θηριωδία.

Ποῦ εἶνε ἐκεῖνοι ποὺ λέγουν, ὅτι ὁ ἔλεγχος εἶνε ἁμαρτία, καὶ μάλιστα ὁ ἔλεγχος ἐναντίον τῶν θρησκευτικῶν ἀρχόντων; Αὐτοὶ ποὺ λέγουν τέτοια πράγματα ἢ δὲν ξέρουν τὸ Εὐαγγέλιο, ἢ τὸ παρερμηνεύουν, ἢ εἶνε δειλοὶ καὶ δὲν τολμοῦν νὰ ἐλέγξουν τὸ κακὸ καὶ τοὺς κακοὺς καί, γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴ δειλία τους, δημιουργοῦν δική τους θεωρία γιὰ τὸν ἔλεγχο, ἢ εἶνε καὶ οἱ ἴδιοι ἔνοχοι ἀπιστίας καὶ ἀσεβείας καὶ γι' αὐτὸ δὲν θέλουν νὰ γίνεται ἔλεγχος.

Ὁ Χριστὸς ἤλεγξε καὶ καυτηρίασε τὴν ὑποκρισία καὶ τὴ θεομπαιξία. Αὐτὸ τὸ κακό, τὸ χειρότερο ἀπ' ὅλα τὰ κακά, κάθε πιστὸς καὶ εἰλικρινὴς ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐλέγχῃ καὶ νὰ καυτηριάζῃ. Ἄλλωστε δὲν ἤλεγξε μόνο ὁ Χριστὸς τὴν ὑποκρισία καὶ τὴ θεομπαιξία. Τὴν ἤλεγξαν καὶ ὅλοι οἱ Πατέρες καὶ οἱ δίκαιοι τῆς Ἐκκλησίας μας.

Χωρὶς ἔλεγχο ἡ διαφθορὰ προχωρεῖ περισσότερο. Μὲ τὸν ἔλεγχο συγκρατεῖται, ἄλλοτε περισσότερο καὶ ἄλλοτε λιγώτερο.

Στίχ. 13: Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐξωτερικῶς φαίνονταν εὐσεβεῖς. Ἔκαναν μακρὲς προσευχές. Μέχρι τρεῖς ὧρες. Ἀλλὰ δὲν τὶς ἔκαναν ἀπὸ φιλόθεα αἰσθήματα. Τὶς ἔκαναν γιὰ νὰ τὶς βλέπουν οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ τοὺς θεωροῦν καὶ νὰ τοὺς ἐπαινοῦν ὡς ἁγίους. Τὶς ἔκαναν ἀκόμη γιὰ ν' ἀποσποῦν τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔτσι στὴ συνέχεια ν' ἀποσποῦν ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους ὑλικὰ ἀγαθά. Κατέτρωγαν ἔτσι τὰ σπίτια τῶν χηρῶν, ἀδυνά-

των προσώπων, πού ἔπρεπε νά δίνουν σ' αὐτά καί ὄχι νά παίρνουν ἀπ' αὐτά.

Οἱ γραμματεῖς καί Φαρισαῖοι δηλαδή εἶχαν δύο εἰδῶν ἰδιοτέλεια· πνευματική ἰδιοτέλεια καί ὑλική ἰδιοτέλεια. Κυνηγοῦσαν τήν κοσμική δόξα καί τό ὑλικό συμφέρον. Καί ἐν τούτοις παρίσταναν τούς εὐσεβεῖς. Γι' αὐτό ὁ Κύριος εἶπε, ὅτι θά ἔχουν μεγαλύτερη καταδίκη. Ἡ ὑποκρισία ἐπιβαρύνει τήν κατάστασι τοῦ ἁμαρτωλοῦ καί ἀσεβοῦς.

Ἡ θρησκευτική ὑποκρισία σήμερα δέν ἔχει μεγάλη «πέρασι», ὅπως εἶχε τήν ἐποχή τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν ἰδοῦν οἱ ἄνθρωποι θρησκευτικούς τύπους καί τρόπους καί θρησκευτικές ἐνέργειες, δέν ἐπαινοῦν ἀλλά μᾶλλον κοροϊδεύουν. Γι' αὐτό σήμερα οἱ ἄνθρωποι, ἄν δέν εἶνε πραγματικά εὐσεβεῖς, μᾶλλον ἀποφεύγουν νά ἐμφανίζωνται ὡς εὐσεβεῖς. Ἀλλ' ἐνῷ ἡ θρησκευτική ὑποκρισία σήμερα δέν εἶνε συνηθισμένο φαινόμενο, ἡ πνευματική καί ὑλική ἰδιοτέλεια, ἡ κενοδοξία καί ἡ φιλοχρηματία, εἶνε συνήθη, συνηθέστατα φαινόμενα. Πολλοί, οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι, κυνηγοῦν τήν κοσμική δόξα καί τό ὑλικό συμφέρον. Ἄνθρωποι δέ, πού ζοῦν γιά τήν κοσμική δόξα καί τό ὑλικό συμφέρον, δέν εἶνε χριστιανοί.

Στίχ. 14: Οἱ γραμματεῖς καί οἱ Φαρισαῖοι ἔκλειναν τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ μπροστά στούς ἀνθρώπους. Οἱ ἴδιοι μέ τίς κακίες καί τήν ὑποκρισία τους δέν ἔμπαιναν στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά καί τούς ἄλλους ἐμπόδιζαν. Πῶς; Μέ τίς κακές ἑρμηνεῖες τοῦ νόμου, μέ τό τυπολατρικό τους παράδειγμα καί μέ τίς κοσμικές ἑρμηνεῖες καί διδασκαλίες τους γιά τό Μεσσία δέν βοηθοῦσαν τούς ἄλλους γιά νά ἔχουν

πνευματικότητα καὶ νὰ πιστεύσουν στὸν Ἰησοῦ ὡς τὸν Μεσσία. Ἀντὶ νὰ φωτίζουν, σκότιζαν τοὺς ἀνθρώπους. Ἀντὶ νὰ τοὺς ὁδηγοῦν στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τοὺς παρέσυραν στὴν ἀπιστία ἀπέναντι τοῦ Ἰησοῦ καὶ στὴν καταστροφή.

Καὶ σήμερα ὑπάρχουν κακοὶ ἑρμηνευταὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ κακοὶ ὁδηγοί. Εἶνε ἄνθρωποι μὲ χαλαρές, κοσμικὲς καὶ μοντέρνες ἀντιλήψεις, ποὺ ἔχουν τὴν ἀθεοφοβία νὰ παρουσιάζουν αὐτὲς τὶς ἀντιλήψεις τους σὰν σύμφωνες δῆθεν μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Οἱ κακοὶ αὐτοὶ ἑρμηνευταὶ καὶ ὁδηγοὶ λένε παραδείγματος χάριν: Δὲν εἶνε ἁμαρτία νὰ παρακολουθῇς τὰ κινηματογραφικὰ καὶ θεατρικὰ ἔργα! –τὰ αἰσχρὰ ἔργα, ἐννοεῖται. Δὲν εἶνε ἁμαρτία νὰ ντύνωνται καὶ νὰ βάφωνται οἱ γυναῖκες σύμφωνα μὲ τὶς κοσμικὲς μόδες! Δὲν εἶνε ἁμαρτία νὰ διακόπτουν οἱ σύζυγοι τὴν τεκνογονία καὶ νὰ κοινωνοῦν!... Μακριὰ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ψευτοδιδασκάλους τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀδελφοί! Διότι καὶ αὐτοὶ κλείνουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους.

Στίχ. 24: Καὶ ἐμεῖς πολλὲς φορὲς «διυλίζομεν τὸν κώνωπα καὶ καταπίνομεν τὴν κάμηλον». Δίνουμε, δηλαδή, μεγάλη προσοχὴ σὲ μικρὰ πράγματα, καὶ παραβλέπουμε τεράστια πράγματα. Προσέχουμε, π.χ., νὰ εἴμεθα ἄψογοι σὲ θέματα εὐγενείας καὶ ἐθιμοτυπίας ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων καὶ οὔτε κἂν σκεπτόμεθα, ὅτι εἶνε ἀπὸ τὰ βασικώτερα καθήκοντα νὰ διαβάζωμε τακτικὰ τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ νὰ δίνωμε τακτικὰ ἐλεημοσύνη, καὶ ὅτι εἶνε ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα ἁμαρτήματα ἡ παράλειψις αὐτῶν τῶν καθη-

κόντων. Ἂς ἐξετάσωμε νὰ ἰδοῦμε, μήπως ὑπάρχουν πολλὰ θεμελιώδη καὶ μεγάλα καθήκοντα, ποὺ δὲν τοὺς δίνουμε σπουδαία σημασία καὶ παραλείπουμε νὰ ἐκτελοῦμε αὐτά, ἐνῷ δίνουμε σπουδαία σημασία σὲ μικρὰ καὶ λεπτομερειακὰ πράγματα. Ἄνθρωποι λεγόμενοι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ στὶς χαλεπὲς ἡμέρες μας δὲν ταράσσονται, δὲν ἀναστατώνονται καὶ δὲν ἐξεγείρονται γιὰ τὸ γκρέμισμα τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν μέσα στὴν Ἐκκλησία, γιὰ τὴν κατάλυσι καὶ τὴ διάλυσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοσύνης, τάξεως καὶ εὐπρεπείας, καὶ «φρίττουν» ὅταν εὐσεβὴς λαός, ἀγωνιζόμενος γιὰ τὸ δίκαιο καὶ τὴν εὐπρέπεια στὴν Ἐκκλησία, γκρεμίζῃ μιὰ πόρτα ναοῦ γιὰ νὰ εἰσέλθῃ στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, ὅπου καταληψίες κληρικοί, ποὺ οὔτε Θεὸ φοβοῦνται οὔτε ἀνθρώπους ἐντρέπονται, τελοῦν ἑσπερινὸ «κεκλεισμένων τῶν θυρῶν», ἐρήμην τοῦ λαοῦ... Οὐαὶ ὑμῖν, σύγχρονοι γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, οἱ ὁποῖοι διυλίζετε τὸν κώνωπα καὶ καταπίνετε τὴν κάμηλον!

Στίχ 33: Ὁ Κύριος ὀνομάζει τοὺς ἐχθρούς του φίδια, γιατὶ ἦταν πονηροί, φαρμακεροὶ καὶ θανατηφόροι. Τοὺς ὀνομάζει καὶ γεννήματα ὀχιῶν, γιατὶ ἦταν ὅμοιοι μὲ τοὺς προφητοκτόνους πατέρες τους, καὶ ἀκόμη χειρότεροι, γιατὶ αὐτοὶ σὲ λίγο θὰ θανάτωναν ὄχι ἁπλῶς προφήτη, ἀλλ᾽ αὐτὸν ποὺ ἔστελνε τοὺς προφῆτες, τὸν ἴδιο τὸν Κύριο.

Ποῦ εἶνε αὐτοὶ ποὺ λένε, ὅτι δὲν ἐπιτρέπονται ὁ ἔλεγχος καὶ οἱ σκληροὶ καὶ βαρεῖς χαρακτηρισμοί; Ἰδού, ὁ Κύριος ὠνόμασε τοὺς Ἰουδαίους φίδια καὶ ὀχιές. Καὶ ἂν λένε μερικοί, ὅτι ὁ Κύριος μποροῦσε νὰ μιλάῃ ἔτσι, ἐπειδὴ ἦταν Θεός, τοὺς ὑπενθυμίζουμε,

ὅτι μὲ τὴν ἴδια γλῶσσα μίλησε καὶ ὁ πρόδρομος καὶ βαπτιστὴς Ἰωάννης. Γιὰ τοὺς σκληροὺς καὶ ἀναισθήτους ἡ σκληρὴ καὶ καυστικὴ γλῶσσα εἶνε ἀναγκαία.

Στίχ. 34: Ὁ Χριστὸς λέγει στοὺς Ἰουδαίους: Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω σὲ σᾶς προφῆτες καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς. Ὅπως στὴν περίοδο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὑπῆρχαν προφῆτες σὰν τὸν Ἡσαΐα, σοφοὶ σὰν τὸν Σολομῶντα, γραμματεῖς σὰν τὸν Ἔσδρα, ἔτσι καὶ στὴν περίοδο τῆς Καινῆς Διαθήκης ὑπάρχουν ἄνδρες ἀντίστοιχοι ἐκείνων. Οἱ προφῆτες, σοφοὶ καὶ γραμματεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶνε οἱ ἀπόστολοι, ποιμένες καὶ διδάσκαλοι. Καὶ ποιὸς τοὺς ἀποστέλλει; Ὁ Χριστός. *«Ἐγὼ ἀποστέλλω»*, λέγει ὁ Ἰησοῦς. Τί ἀποδεικνύει αὐτό; Ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός. Ἀλλοῦ ἡ Γραφὴ λέγει, ὅτι τοὺς ἐν λόγῳ ἄνδρες ἀποστέλλει ὁ Θεός. Ἀλλοῦ λέγει, ὅτι τοὺς ἀποστέλλει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα (Πράξ. ιγ´ 2). Καὶ ἐδῶ λέγει, ὅτι τοὺς ἀποστέλλει ὁ Χριστός. Καὶ τὰ τρία εἶνε ὀρθά. Διότι τὰ τρία πρόσωπα εἶνε μία οὐσία, μία Θεότης, μία ἐξουσία, μία δύναμις. Καὶ τὰ τρία πρόσωπα ἀποστέλλουν τοὺς ἐν λόγῳ ἄνδρες.

Προλέγει δὲ ὁ Κύριος τὴν κακὴ συμπεριφορὰ τῶν Ἰουδαίων πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους του. Ἀπ᾽ αὐτούς, λέγει, θὰ φονεύσετε, θὰ σταυρώσετε, θὰ μαστιγώσετε καὶ θὰ διώξετε ἀπὸ πόλι σὲ πόλι. Καὶ πράγματι οἱ Ἰουδαῖοι φόνευσαν τὸ Στέφανο, τὸν Ἰάκωβο τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τὸν Ἰάκωβο τὸν ἀδελφόθεο. Σταύρωσαν τὸν Σίμωνα τοῦ Κλωπᾶ. Μαστίγωσαν τὸν Πέτρο, τὸν Ἰωάννη καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστόλους. Ἔκαναν διωγμὸ μεγάλο τὴν ἡμέρα τοῦ λιθοβο-

λισμοῦ τοῦ Στεφάνου. Καὶ πολλὲς φορὲς δίωξαν καὶ κακοποίησαν τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Χριστοῦ.

Στίχ. 35-36: Πολλὰ ἁμαρτήματα καὶ ἐγκλήματα συμβαίνουν στὸν κόσμο. Καὶ ὁ Θεός, ὅταν οἱ ἔνοχοι παραμένουν ἀμετανόητοι, ἐπιφέρει τὴν ὀργή του καὶ τιμωρεῖ. Καὶ περισσότερο γιατί τιμωρεῖ; Γιὰ τὶς κακοποιήσεις καὶ τοὺς φόνους τῶν ἀπεσταλμένων του προφητῶν, ἀποστόλων κ.λπ., καὶ τῶν δικαίων γενικώτερα. Ἀλλοίμονο στὰ ἄτομα, ἀλλὰ καὶ στὰ ἔθνη, ποὺ δὲν ἀκούουν, ἀλλ᾽ ἀποδοκιμάζουν καὶ διώκουν καὶ φονεύουν τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἁγίους! Πολλὲς συμφορὲς ἔρχονται στὰ ἔθνη γιὰ τιμωρία τῆς κακῆς καὶ ἐγκληματικῆς συμπεριφορᾶς τους πρὸς τοὺς πιστοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅμως, πόσοι σκέπτονται, ὅτι πολλὲς ἐθνικὲς συμφορὲς προέρχονται ἀπ᾽ τὴν κακὴ διαγωγὴ τοῦ κόσμου κατὰ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ;

Στίχ. 37-38: Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ποὺ σκοτώνεις τοὺς προφῆτες καὶ λιθοβολεῖς τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς ἐσένα! Πόσες φορὲς θέλησα νὰ μαζέψω τὰ τέκνα σου, ὅπως ἡ ὄρνιθα μαζεύει τὰ πουλιά της κάτω ἀπὸ τὶς φτεροῦγες, ἀλλὰ σεῖς δὲν θελήσατε. Ἰδοὺ πρὸς τιμωρία σας ἀφήνεται τὸ σπίτι σας ἔρημο.

Πόσο συγκινητικὰ εἶνε αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ! Ὁ Χριστὸς σὰν ἄνθρωπος ἦταν ἡ πιὸ εὐαίσθητη ὕπαρξις ποὺ πέρασε ἀπὸ τὸν κόσμο. Ἡ καρδιὰ τοῦ Χριστοῦ ἦταν ἡ πιὸ τρυφερὴ καρδιά, γεμάτη ἀπὸ πλοῦτο συναισθημάτων, καὶ μάλιστα ἀπὸ ἀγάπη καὶ στοργή.

Ὁ Θεὸς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη παρομοιάζεται μὲ ἀετό. Στὸ Δευτ. λβ' 11 διαβάζουμε: Καθὼς ὁ ἀετὸς σκεπάζει τὴ φωλιά του, ἀγαπάει περιπαθῶς καὶ περιθάλπει τοὺς νεοσσούς του, ἁπλώνει τὰ φτερά του καὶ τοὺς σηκώνει ἐπάνω του, ἔτσι ὁ Θεὸς ἔκανε στοὺς Ἰσραηλῖτες. Ἐδῶ ὁ Χριστὸς παρομοιάζει τὸν ἑαυτό του μὲ τὴν ὄρνιθα. Διότι ἡ ὄρνιθα εἶνε πολὺ θερμὴ καὶ στοργικὴ πρὸς τὰ μικρά της. Ὅταν ἀντιλαμβάνεται κίνδυνο, γεράκι ἢ κάτι ἄλλο, ἀναστατώνεται, κράζει τὰ πουλιά της, τὰ μαζεύει κάτω ἀπὸ τὶς φτεροῦγες της καὶ τὰ προστατεύει μὲ κίνδυνο τῆς ἰδικῆς της ζωῆς. Ἔτσι καὶ ὁ Χριστός, θερμὸς καὶ στοργικὸς πρὸς τὰ παιδιά του, τοὺς Ἰσραηλῖτες, πολλὲς φορὲς θέλησε νὰ τοὺς μαζέψῃ κάτω ἀπὸ τὶς φτεροῦγες τῆς ἀγάπης του, νὰ τοὺς προστατεύσῃ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς τους καὶ νὰ τοὺς περιθάλψῃ. Ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἀνταποκρίθηκαν στὴν ἀγάπη του. Ἐκεῖνος θέλησε καὶ ἔκανε πολλὲς προσπάθειες νὰ τοὺς σώσῃ, ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν θέλησαν. Περιφρόνησαν τὴν πιὸ μεγάλη, τὴν πιὸ ἐπίμονη καὶ τὴν τελείως ἀνιδιοτελῆ ἀγάπη. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Χριστὸς ἀποσύρει τὴν εὔνοιά του καὶ τοὺς ἐγκαταλείπει στὶς διαθέσεις τῶν ἐχθρῶν τους. Καὶ τὸ 70 μ.Χ. οἱ Ρωμαῖοι τοὺς ἁρπάζουν σὰν γεράκια καὶ τοὺς κατασπαράσσουν. Ὁ Κύριος, βλέποντας τὴν πώρωσι τῆς Ἰερουσαλὴμ καὶ προβλέποντας τὴν καταστροφή της, θρηνεῖ γιὰ τὴν ἀγαπημένη πρωτεύουσα τοῦ Ἔθνους του. *«Ἰερουσαλήμ, Ἰερουσαλήμ!...»*. Τὰ τρυφερὰ καὶ περιπαθῆ λόγια τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν Ἰερουσαλὴμ δείχνουν τὸ πατριωτικὸ συναίσθημά του. Καὶ ὁ Χριστὸς σὰν ἄνθρωπος εἶχε πατριωτικὸ συναίσθημα.

Ποῦ εἶνε ἐκεῖνοι, ποὺ παρουσιάζονται στὸν κόσμο σὰν κοσμοπολῖτες καὶ ἀπάτριδες; Ποῦ εἶνε προπάντων οἱ Χιλιασταί, ποὺ ἀρνοῦνται τὴν Πατρίδα καὶ χλευάζουν τὰ σύμβολά της; Ὄχι ἀπὸ ἀνώτερη ἀντίληψι, ἀλλ' ἀπὸ σκλήρυνσι καὶ πώρωσι καρδιᾶς ἀρνοῦνται τὴν Πατρίδα. Ὁ Σατανᾶς ξήρανε τὴν καρδιά τους καὶ τὴν ἔκανε σὰν πέτρα. Γι' αὐτὸ δὲν αἰσθάνονται ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα.

Στίχ. 39: Δύσκολος αὐτὸς ὁ στίχος. Λέγοντας ὁ Κύριος στοὺς σκληροκαρδίους καὶ ἀπίστους Ἰουδαίους, *«οὐ μή με ἴδητε ἀπ' ἄρτι»*, δὲν θὰ μὲ ἰδῆτε ἀπὸ τώρα, ποὺ φεύγω ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο, χωρὶς νὰ ἔχετε πιστεύσει, ἐννοεῖ: Δὲν θὰ ἰδῆτε τὴν προστασία μου. Θὰ σᾶς ἀφήσω ἐρήμους, ὅπως σᾶς εἶπα προηγουμένως. Καὶ αὐτὴ ἡ ἐγκατάλειψις θὰ συνεχίζεται, *«ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»*. Προηγουμένως, κατὰ τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδό μου στὰ Ἱεροσόλυμα, σεῖς ἀρνηθήκατε νὰ μὲ ἐπευφημήσετε μὲ τὸ μεσσιανικὸ χαιρετισμὸ *«εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου»*. Ὅταν λοιπὸν μετανοήσετε καὶ μὲ ὁμολογήσετε Μεσσία, τότε θὰ μὲ ἰδῆτε πάλι, τότε θ' ἀπολαύσετε τὴν προστασία μου.

Σύμφωνα μὲ το ια' κεφάλαιο τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς (ἰδὲ ἰδίως τοὺς στίχ. 25-27) θὰ πιστεύσῃ στὸ Χριστὸ καὶ τὸ Ἰσραηλιτικὸ Ἔθνος, ἀλλὰ τελευταῖο.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ
ΤΑ ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Στὸ εἰκοστὸ τέταρτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-14, ὁ Χριστὸς προλέγει: **α'**) τὴν καταστροφὴ τοῦ ναοῦ, στίχ. 1-3, καὶ **β'**) ὅσα θὰ συμβοῦν μέχρι τὸ τέλος τοῦ κόσμου, στίχ. 4-14.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ* = ἔφευγε ἀπὸ τὸ ναό.
ἐπιδεῖξαι αὐτῷ = νὰ τοῦ δείξουν.
2: *οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον* = δὲν θὰ μείνῃ ἐδῶ λιθάρι πάνω στὸ λιθάρι.
ὃς οὐ καταλυθήσεται = ἀλλὰ θὰ γκρεμισθῇ.
3: *κατ' ἰδίαν* = ἰδιαιτέρως.
πότε ταῦτα ἔσται; = πότε θὰ γίνουν αὐτά;
τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας; = ποιὸ θὰ εἶνε τὸ σημεῖο, τὸ σημάδι, τῆς παρουσίας σου;
συντέλεια τοῦ αἰῶνος = τέλος τοῦ αἰῶνος, τέλος τοῦ κόσμου.
5: *πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται* = διότι πολλοὶ θὰ ἔλθουν.
6: *μελλήσετε ἀκούειν* = μέλλετε νὰ ἀκούετε.
ἀκοὰς πολέμων = φήμας, εἰδήσεις γιὰ πολέμους.
ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε = προσέχετε νὰ μὴ ταράσσεσθε.
δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι = διότι πρόκειται ὅλα νὰ γίνουν.

οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος = δὲν εἶνε ἀκόμη τὸ τέλος.
7: *ἐγερθήσεται* = θὰ σηκωθῇ.
ἔθνος ἐπὶ ἔθνος = ἔθνος ἐναντίον ἔθνους.
βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν = βασίλειο ἐναντίον βασιλείου, κράτος ἐναντίον κράτους.
ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ = θὰ ἔλθουν πεῖνες καὶ ἐπιδημίες.
8: *ἀρχὴ ὠδίνων* = ἀρχὴ πόνων, δεινῶν.
9: *ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς* = θὰ σᾶς θανατώσουν.
ἔσεσθε μισούμενοι = θὰ μισῆσθε.
10: *σκανδαλισθήσονται* = θὰ κλονισθοῦν (στὴν πίστι).
11: *ψευδοπροφῆται* = ψευδοδιδάσκαλοι.
ἐγερθήσονται = θὰ ἐμφανισθοῦν.
12: *διὰ τὸ πληθυνθῆναι* = ἐπειδὴ θὰ πληθυνθῇ.
ψυγήσεται = θὰ ψυχρανθῇ.
14: *εἰς μαρτύριον* = γιὰ νὰ εἶνε μαρτυρία.
ἥξει = θὰ ἔλθῃ.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-3: Ὁ Ἰουδαϊκὸς ναὸς μὲ τὸ πλῆθος τῶν κτισμάτων, τὸ μέγεθος, τὴν πολυτέλεια καὶ τὰ κάλλη του ἐντυπωσίαζε τοὺς πάντας, καὶ μάλιστα τοὺς ἁπλοϊκοὺς ἀνθρώπους, ὅπως ἦταν οἱ Μαθηταί. Γι' αὐτό, ὅταν βγῆκε ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ ναοῦ καὶ βάδιζε πρὸς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, οἱ Μαθηταὶ τὸν πλησίασαν καὶ τοῦ ἔδειξαν τὶς οἰκοδομὲς τοῦ ναοῦ καὶ ἐξέφρασαν τὸ θαυμασμό τους γιὰ τὴ μεγαλοπρέπειά τους.

Ὁ Χριστὸς δὲν θαύμασε ὅπως οἱ Μαθηταί. Οἱ Μαθηταὶ ἔβλεπαν τὸ παρόν, ὁ Χριστὸς ἔβλεπε τὸ

μέλλον. Οἱ Ἰουδαῖοι μετέβαλαν τὸ ναὸ σὲ κέντρο τυπολατρίας καὶ ἐμπορίου. Ὁ Κύριος ἦλθε στὸ ναό του, ὅπως εἶχε προφητεύσει ὁ Μαλαχίας (γ′ 1), ἀλλ᾽ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν τὸν παραδέχθηκαν. Γι᾽ αὐτὸ ὁ ναός, τὸ καύχημα καὶ τὸ γαυρίαμα τῶν Ἰουδαίων, θὰ καταστρεφόταν. Ἂν τὸ Ἰουδαϊκὸ ἔθνος πίστευε στὸν Ἰησοῦ, ὁ ναὸς θὰ συνέχιζε τὴν ἱστορία του σὰν χριστιανικός. Φοβερὰ ἦταν τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὴν καταστροφὴ τοῦ ναοῦ. Βλέπετε, εἶπε στοὺς Μαθητάς του, ὅλα αὐτά; Θαυμάζετε τὰ μεγαλεῖα τοῦ ναοῦ; Σᾶς φαίνονται στερεά, ἀμετακίνητα, αἰώνια; Ἀλήθεια σᾶς λέγω, δὲν θὰ μείνῃ ἐδῶ λιθάρι πάνω στὸ λιθάρι, ἀλλὰ θὰ γκρεμισθῇ. Ὁλοσχερὴς θὰ εἶνε ἡ καταστροφή.

Καὶ πράγματι, τὸ 70 μ.Χ., ὅταν οἱ Ρωμαϊκὲς λεγεῶνες κατέλαβαν τὴν Ἰερουσαλήμ, ὁ ναὸς καταστράφηκε ὁλοσχερῶς. Οἱ Ἑβραῖοι προσπάθησαν κατὰ καιροὺς νὰ τὸν κτίσουν πάλι. Ἀλλ᾽ ὅπως γράφουν οἱ ἱστορικοί, φλόγες ἔβγαιναν ἀπ᾽ τὰ θεμέλια καὶ δὲν ἄφηναν τοὺς ἐργάτες νὰ ἐργασθοῦν. Ἔτσι οἱ προσπάθειες τῶν Ἰουδαίων ματαιώνονταν. Καὶ τοῦτο εἶνε μιὰ θαυμαστὴ ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ Ἰουδαϊκὴ λατρεία ἔλαβε τέλος· καὶ ἄρχισε καὶ στερεώθηκε ἡ Χριστιανικὴ λατρεία.

Τώρα οἱ Ἑβραῖοι, ποὺ ἔκαναν κράτος καὶ πῆραν τὴν Ἰερουσαλήμ, ἐπιδιώκουν πάλι νὰ κτίσουν τὸ ναό. Καὶ ἴσως αὐτὴ τὴ φορὰ νὰ ἐπιτρέψῃ ὁ Θεὸς νὰ τὸν κτίσουν καὶ ἐκεῖ μέσα νὰ ἐνθρονίσουν τὸν Ἀντίχριστο. Ἴσως αὐτὴ εἶνε ἡ ἔννοια τοῦ ἐδαφίου Β′ Θεσ. β′ 4, ποὺ λέγει, ὅτι ὁ Ἀντίχριστος θὰ ἐγκατασταθῇ

στὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ, ἐμφανίζοντας τὸν ἑαυτό του ὡς Θεό.

Ἡ τύχη τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ναοῦ φέρνει στὴ σκέψι μας τὴν τύχη τοῦ μεγαλοπρεπεστέρου χριστιανικοῦ ναοῦ, τῆς Ἁγίας Σοφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὅταν ἔγινε ὁ ναὸς αὐτός, ὁ Ἰουστινιανὸς εἶπε: *«Νενίκηκά σε, Σολομῶν!»*. Σὲ νίκησα, Σολομῶν! Ἐπὶ 1.000 περίπου ἔτη ἡ Ἁγία Σοφία ἦταν τὸ κέντρο τῆς βυζαντινῆς εὐσεβείας καὶ γνώρισε τὶς μεγαλύτερες δόξες. Ἀλλ' ὅπως γιὰ τὶς ἁμαρτίες τῶν Ἑβραίων ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ καταστραφῇ ὁ Ἰουδαϊκὸς ναὸς καὶ στὴ θέσι του νὰ εἶνε σήμερα τὸ τέμενος τοῦ Ὀμάρ, ἔτσι καὶ γιὰ τὶς ἁμαρτίες τῶν Βυζαντινῶν ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε νὰ περιέλθῃ ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας στὰ χέρια τῶν Τούρκων καὶ νὰ εἶνε σήμερα μουσεῖο.

Ἂς προσευχώμεθα, ἀδελφοί, νὰ μὴ μᾶς συμβοῦν καὶ ἄλλες ἀποδοκιμασίες, διότι τώρα τελευταῖα ἀσεβοῦμε στὸ Θεὸ καὶ στὴ Θρησκεία του πολὺ περισσότερο ἀπ' τοὺς Βυζαντινοὺς προγόνους μας. Καὶ ἂς προσευχώμεθα, ἐπίσης, νὰ μᾶς δώσῃ ὁ Θεὸς μετάνοια, καὶ νὰ μᾶς φέρῃ πάλι στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ στὴν Ἁγία Σοφία.

Ὁ Χριστὸς μὲ τοὺς Μαθητάς του ἔφθασε στὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. Ἀπὸ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν φαινόταν ὁ ναὸς ὁλόκληρος. Καθὼς μάλιστα ὁ ἥλιος ἔγερνε στὴ δύσι του, ἡ χρυσῆ στέγη τοῦ ναοῦ ἀκτινοβολοῦσε κάτω ἀπ' τὶς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου καὶ παρεῖχε θέαμα μεγαλοπρεπέστατο. Βλέποντας δὲ οἱ Μαθηταὶ τὸ ναὸ ἀπὸ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ρώτησαν τὸν Κύριο δύο πράγματα: Πρῶτον, πότε θὰ γίνουν αὐτά; Πότε, δηλαδή, θὰ γίνουν οἱ φοβερὲς καταστροφές, στὶς ὁποῖες περιλαμβάνεται ἡ καταστροφὴ

τοῦ ναοῦ; Καὶ δεύτερον, ποιὸ θὰ εἶνε τὸ σημεῖο, τὸ σημάδι, ποὺ θὰ προαναγγέλλῃ τὴ δευτέρα παρουσία καὶ τὸ τέλος τοῦ κόσμου;

Οἱ Μαθηταί, ὡς φαίνεται, νόμιζαν ὅτι ἡ καταστροφὴ τοῦ ναοῦ καὶ τὸ τέλος τοῦ κόσμου θὰ γίνουν συγχρόνως. Γι' αὐτὸ ρώτησαν τὸν Κύριο καὶ γιὰ τὰ δύο. Καὶ ὁ Κύριος ἀπάντησε καὶ γιὰ τὰ δύο, συμπλέκοντας τοὺς λόγους γιὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἰερουσαλὴμ καὶ τοῦ ναοῦ μὲ τοὺς λόγους γιὰ τὴ δευτέρα παρουσία καὶ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ἀφοῦ μάλιστα ἡ καταστροφὴ τῆς Ἰερουσαλὴμ εἶνε τύπος τοῦ τέλους τοῦ κόσμου. Χρειάζεται δὲ μεγάλη προσοχή, ὥστε νὰ ξεχωρίζωμε τοὺς λόγους γιὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἰερουσαλὴμ ἀπὸ τοὺς λόγους γιὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, καὶ νὰ μὴ παθαίνωμε σύγχυσι, ὅπως παθαίνουν οἱ Χιλιασταί, οἱ ὁποῖοι λέγουν, ὅτι ἡ δευτέρα παρουσία ἔγινε!

Στίχ. 4-14: Οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου σ' αὐτοὺς τοὺς στίχους ἀναφέρονται γενικῶς σὲ ὅσα θὰ συμβοῦν μέχρι τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

Στὴν ἀρχὴ ὁ Κύριος δὲν ἀπαντᾷ στὸ ἐρώτημα τῶν Μαθητῶν, ἀλλ' ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴ τῶν πιστῶν του στοὺς ψευδοχρίστους, ποὺ θὰ παρουσιάζωνται γιὰ νὰ πλανοῦν τοὺς ἀνθρώπους λέγοντας: «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Χριστός»! Καὶ προλέγει ὁ Κύριος τὸ θλιβερὸ γεγονός, ὅτι πολλοὺς θὰ πλανήσουν.

Καὶ πράγματι παρουσιάσθηκαν ψευδόχριστοι ἤδη στὴν ἀρχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ δημιούργησαν ἔξαψι πνευμάτων καὶ παρέσυραν πολλούς. Θὰ παρουσιασθοῦν δὲ καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ὁπότε θὰ παρουσιασθῇ καὶ ὁ μεγαλύτερος ψευδόχριστος, ὁ Ἀντίχριστος. Ἕνας ξένος ἑρμηνευτὴς

παρατηρεῖ: Στὴν ἀρχὴ θὰ ἔλθουν ψευδόχριστοι (στίχ. 5), στὸ μέσον θὰ ἔλθουν ψευδοπροφῆτες (στίχ. 11) καὶ στὸ τέλος θὰ ἔλθουν καὶ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆτες (στίχ. 24). Ὅσο προχωροῦμε πρὸς τὸ τέλος τοῦ κόσμου, τὸ κακὸ ἐπιτείνεται, ὁ πόλεμος τοῦ Διαβόλου κατὰ τῆς ἀληθείας κλιμακώνεται.

Μετὰ τὴν προειδοποίησι γιὰ τοὺς ψευδομεσσίες ὁ Κύριος ἀναφέρει γενικῶς πόσα ἄλλα θὰ συμβοῦν μέχρι τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Θὰ ἀκούετε, λέγει ὁ Κύριος, πολέμους καὶ εἰδήσεις γιὰ πολέμους. Μὲ ἄλλα λόγια, θὰ γίνωνται πόλεμοι κοντά σας, ποὺ θὰ ἀκούετε μὲ τὰ αὐτιά σας, καὶ πόλεμοι μακριά, γιὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἀκούετε ἀπὸ εἰδήσεις. Θὰ σηκωθῇ ἔθνος ἐναντίον ἔθνους καὶ κράτος ἐναντίον κράτους. Θὰ γίνουν, μὲ ἄλλα λόγια, ἐθνικοὶ καὶ παγκόσμιοι πόλεμοι. Ἐπίσης θὰ ἔλθουν πεῖνες καὶ θανατηφόρες ἐπιδημίες, καὶ θὰ συμβοῦν σεισμοὶ σὲ διαφόρους τόπους.

Αὐτὰ βεβαίως τὰ κακὰ συνέβαιναν πάντοτε. Ἀλλ' ὁ Κύριος θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι τοὺς ἐσχάτους καιροὺς θὰ πυκνώνωνται, θὰ γίνωνται σὲ μεγαλύτερη ἔντασι καὶ ἔκτασι. Ὅσο προχωροῦμε πρὸς τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ἡ ἀσέβεια καὶ ἡ ἁμαρτία πληθύνονται. Ὁ αἰώνας μας εἶδε ἔξαρσι τῆς ἀσεβείας καὶ τῆς ἁμαρτίας, εἶδε ἔξαρσι καὶ τῶν δεινῶν σὲ πολέμους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους δύο ἦταν παγκόσμιοι, σὲ πεῖνες, σὲ ἀσθένειες καὶ σὲ σεισμούς.

Ἀλλ' αὐτὰ τὰ δεινά, λέγει ὁ Κύριος, δὲν σημαίνουν, ὅτι τὸ τέλος ἔρχεται ἀμέσως κατόπιν. Αὐτὰ τὰ δεινὰ εἶνε ἀρχὴ μόνο τῶν πόνων! Τὰ δεινὰ καὶ οἱ πόνοι θὰ συνεχισθοῦν!

Καὶ τότε, συνεχίζει ὁ Κύριος μεταβαίνοντας ἀπὸ

τὰ σημεῖα τοῦ φυσικοῦ κόσμου στὰ σημεῖα τοῦ ἠθικοῦ κόσμου, θὰ σᾶς παραδίδουν σὲ δοκιμασίες καὶ θὰ σᾶς σκοτώνουν καὶ θὰ σᾶς μισοῦν ὅλα τὰ ἔθνη γιὰ τὸ ὄνομά μου. Καὶ τότε θὰ κλονισθοῦν πολλοί, καὶ θὰ παραδώσῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, καὶ θὰ μισήσῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆτες, ψευδοδιδάσκαλοι, θὰ ἐμφανισθοῦν, καὶ πολλοὺς θὰ πλανήσουν. Καὶ ἐπειδὴ θὰ πληθυνθῇ ἡ ἀνομία, ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν θὰ ψυχρανθῇ. Λίγες, δηλαδή, καρδιὲς θὰ παραμείνουν θερμὲς καὶ φλογερές. Οἱ περισσότερες θὰ κρυώσουν καὶ θὰ γίνουν ἀδιάφορες. Οἱ πολλοὶ θὰ διατηρήσουν τὸ χριστιανικὸ ὄνομα, ἀλλὰ θ' ἀποβάλουν τὸ ζῆλο καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ χριστιανικὴ πίστι καὶ ζωή.

Πόσο αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ ἁρμόζουν στὴ δική μας ἐποχή, ποὺ οἱ χριστιανοὶ καὶ ὁ Χριστιανισμὸς μισοῦνται καὶ διώκονται, ἰδίως ἀπὸ τὰ μαρξιστικὰ καθεστῶτα, ποὺ οἱ ψευδοδιδάσκαλοι, αἱρετικοὶ καὶ ἄπιστοι κάνουν θραῦσι, καὶ ποὺ στοὺς ἑκατό, ποὺ λέγονται χριστιανοί, οἱ ἐνενηνταοκτὼ εἶνε ψυχροὶ καὶ ἀδιάφοροι γιὰ τὸ Χριστὸ καὶ τὸ Χριστιανισμό! Ποῦ εἶνε τὰ ἀρχαῖα πνευματικὰ μεγαλεῖα τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας; Ἀλλ' ἂς μὴ σκανδαλιζώμεθα καὶ ἂς μὴ ἀπογοητευώμεθα ἀπὸ τὴν κατάπτωσι τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Διότι ὁ Κύριος προεῖπε τὴν κατάστασι ἀκριβῶς γιὰ νὰ μὴ κλονισθοῦμε, ἀλλὰ νὰ στηριχθοῦμε περισσότερο. *«Ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος»*, εἶπε στὴ συνέχεια ὁ Κύριος, *«οὗτος σωθήσεται»*. Ὅποιος θὰ ὑπομείνῃ τὶς δοκιμασίες μέχρι τέλους, ὅποιος δὲν θὰ κλονισθῇ, ἀλλὰ θὰ μείνῃ πιστὸς μέχρι τὴν τελευταία του ἀναπνοή, αὐτὸς θὰ σωθῇ. Ἡ ὑπομονὴ εἶνε ἡ σφραγὶς τῶν ἀρετῶν.

Ἄλλο δὲ σημεῖο, ποὺ θὰ προηγηθῇ τοῦ τέλους, θὰ εἶνε, λέγει ὁ Κύριος, ἡ κήρυξις τοῦ εὐαγγελίου τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ σ' ὅλο τὸν κόσμο. Θὰ κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιο σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη, *«εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι»*, γιὰ νὰ εἶνε δηλαδὴ μαρτυρία γιὰ ὅλα τὰ ἔθνη, ἄλλοι μὲν γιὰ νὰ πιστεύσουν, καὶ ἄλλοι, ποὺ δὲν θὰ πιστεύσουν, γιὰ νὰ εἶνε ἀναπολόγητοι τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως. Καὶ ἀφοῦ κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιο σ' ὅλα τὰ ἔθνη, τότε θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

Στὸ εἰκοστὸ τέταρτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 15-22, περιέχονται λόγοι τοῦ Κυρίου γιὰ τὴν καταστροφὴ τῆς Ἰερουσαλήμ.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

15: *βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως* = τὸ σίχαμα ποὺ προκαλεῖ τὴν ἐρήμωσι.
τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου = ποὺ εἶπε (προφήτευσε) ὁ Δανιὴλ ὁ προφήτης.
ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ = νὰ εἶνε σὲ ἅγιο τόπο.
ὁ ἀναγινώσκων νοείτω = ὅποιος διαβάζει, ἂς ἐννοήσῃ.
17: *ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος* = αὐτός, ποὺ εἶνε στὸ λιακωτό, στὴν ταράτσα.
ἆραι = νὰ πάρῃ.
18: *ἱμάτια* = ἐξωτερικὰ ἐνδύματα.
19: *οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις* = ἀλλοίμονο σ' αὐτές, ποὺ ἔχουν στὴν κοιλιὰ (παιδί), ἀλλοίμονο στὶς ἔγκυες.
ταῖς θηλαζούσαις = σ' αὐτὲς ποὺ θηλάζουν (μικρὰ παιδιά).
21: *ἔσται γὰρ* = διότι θὰ συμβῇ.
οἵα οὐ γέγονεν = τέτοια ποὺ δὲν ἔγινε.
οὐδ' οὐ μὴ γένηται = οὔτε θὰ γίνῃ.

22: *εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν* = ἂν δὲν λιγόστευαν.
οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ = δὲν θὰ σωζόταν κανεὶς ἄνθρωπος.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 15: Ἡ φράσις τὸ «*βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως*» συναντᾶται τρεῖς φορὲς στὸν προφήτη Δανιὴλ καὶ σημαίνει «τὸ σιχαμερὸ καὶ μισητὸ πρᾶγμα, ποὺ φέρνει ἢ δείχνει τὴν ἐρήμωσι, τὴν ἐγκατάλειψι δηλαδὴ καὶ τὴν καταστροφή». Τὶς δύο φορὲς (Δαν. ια′ 31, ιβ′ 11) «*βδέλυγμα ἐρημώσεως*» ὁ προφήτης ὀνομάζει τὸν εἰδωλολατρικὸ βωμό, ποὺ μετὰ τέσσαρες αἰῶνες ἔστησε μέσα στὸν Ἰουδαϊκὸ ναὸ ὁ ἀσεβὴς βασιλεὺς Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς (Α′ Μακ. α′ 54). Τὴν ἄλλη δὲ φορὰ (Δαν. θ′ 27) «*βδέλυγμα ἐρημώσεως*» ὁ προφήτης ὀνομάζει μᾶλλον τὸ Ρωμαϊκὸ στράτευμα μὲ τὴ Ρωμαϊκὴ σημαία, ἡ ὁποία ἐθεωρεῖτο εἴδωλο. Τὸ Ρωμαϊκὸ στράτευμα, ὅπως εἶνε γνωστό, μὲ τὸν στρατηγὸ Τίτο κατέλαβε τὸ 70 μ.Χ. τὴν Ἰερουσαλήμ, κατέστρεψε τὴν πόλι καὶ τὸ ναό, καὶ ἔφερε στὸν ἅγιο τόπο τὴν ἐρήμωσι.

Ὁ Κύριος ὑπενθυμίζει τὴν προφητεία τοῦ Δανιὴλ (θ′ 27), ἐπιβεβαιώνοντας αὐτὴν καὶ προλέγοντας τὴ φοβερὴ καταστροφή. Ὅτι δὲ ὁ Κύριος «*βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ*» ἐννοεῖ μᾶλλον τὸ Ρωμαϊκὸ στράτευμα, ποὺ κατέκλυσε τὴν ἁγία γῆ καὶ πολιόρκησε τὴν ἁγία πόλι, φαίνεται καὶ ἀπ᾽ ὅσα λέγει ὁ Κύριος στοὺς στίχ. 16-18 συνιστῶντας ἐσπευσμένη φυγὴ καὶ ἀπόκρυψι στὰ ὄρη, καθὼς καὶ ἀπ᾽ τὸ παράλληλο χωρίο τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ. Κατὰ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου ὁ Κύριος λέγει:

«Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως... ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη κ.λπ.». Κατὰ δὲ τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ λέγει: *«Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη κ.λπ.»* (Λουκ. κα' 20 κ.ἑ.). Ἐπίσης, ὅτι *«τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως»* εἶνε οἱ Ρωμαῖοι, φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν παρενθετικὴ φράσι τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου *«ὁ ἀναγινώσκων νοείτω»*, ὅποιος δηλαδὴ διαβάζει, ἂς καταλαβαίνῃ. Γιὰ λόγους συνέσεως ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀποφεύγει νὰ πῇ καθαρὰ καὶ ξάστερα, ὅτι τὸ σίχαμα τῆς ἐρημώσεως εἶνε οἱ Ρωμαῖοι κατακτηταί, καὶ ἐκφράζεται μὲ ὑπονοούμενα (Πρβλ. Β' Τιμ. β' 7· Β' Θεσ. β' 6).

Τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ποὺ στάθηκε στὴν ἁγία γῆ γιὰ τὶς ἁμαρτίες τῶν Ἑβραίων (καὶ μέχρι σήμερα στὸν τόπο τοῦ ναοῦ ὑψώνεται βδέλυγμα ἐρημώσεως τὸ τέμενος τοῦ Ὀμάρ), αὐτὸ τὸ σίχαμα τῆς ἐρημώσεως πρέπει νὰ μᾶς κάνῃ νὰ σκεπτώμεθα καὶ νὰ αἰσθανώμεθα τὸ ὅμοιο πάθημα, ποὺ πάθαμε ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας. Δυὸ χιλιάδες περίπου χρόνια ἡ Μικρὰ Ἀσία ἦταν γῆ χριστιανῶν Ἑλλήνων, γεμάτη ἀπὸ ναοὺς καὶ μοναστήρια. Ἀναρίθμητοι δὲ ἅγιοι καὶ μάρτυρες ἔζησαν καὶ πέθαναν στὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ τὰ ὀστᾶ τους εἶνε ἐγκατεσπαρμένα στὴν ἔνδοξη αὐτὴ γῆ. Ἀλλὰ γιὰ τὶς ἁμαρτίες μας ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε τὴν ἀπερίγραπτη Μικρασιατικὴ καταστροφὴ καὶ στ' ἁγιασμένα χώματα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας στέκεται ἀκόμη βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, ὁ ἀντίχριστος Μουσουλμᾶνος. Ἐκεῖ, ποὺ ἄλλοτε ἦταν χριστιανικοὶ ναοὶ καὶ μοναστήρια, σή-

μερα εἶνε τζαμιὰ ἀντιχρίστων Ἀγαρηνῶν. Καὶ στὴ βασιλεύουσα τῶν πόλεων, τὴν Κωνσταντινούπολι μὲ τὴν Ἁγιὰ Σοφιά, τὸ ἴδιο βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως στάθηκε καὶ στέκεται ἀκόμη. Ἂς θρηνοῦμε γιὰ τὴ συμφορά. Καὶ ἂς παρακαλοῦμε τὸ Θεό, ν' ἀπομακρύνῃ τὸ βδέλυγμα ἀπ' τ' ἁγιασμένα χώματα καὶ τὴν πόλι τῶν ὁραματισμῶν μας, καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ ἐκεῖ τὴ δόξα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἀλλὰ βδέλυγμα ἐρημώσεως, χειρότερο ἀπ' τοὺς Ρωμαίους καὶ τοὺς Τούρκους, στέκεται, ἀδελφοί μου, καὶ στὸν ἁγιώτερο χῶρο καὶ ναό. Ποιὸς εἶνε ὁ ἁγιώτερος χῶρος καὶ ναός; Εἶνε ὁ χριστιανός. Κάθε χριστιανὸς εἶνε ζωντανὸς ναὸς τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὅταν ὁ χριστιανὸς δὲν προσέχῃ νὰ ζῇ πνευματικά· ὅταν ἁμαρτάνῃ θανάσιμα· ὅταν ἀσεβῇ, τότε ὁ Θεὸς ἀναχωρεῖ ἀπ' τὸ ἐσωτερικὸ αὐτοῦ τοῦ χριστιανοῦ καὶ στὴ θέσι του ἔρχεται καὶ θρονιάζεται ὁ Σατανᾶς. Αὐτὸς εἶνε τὸ χειρότερο βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως. Αὐτός, ὁ σιχαμερώτατος Σατανᾶς, ἐρημώνει ἀπ' τὶς ἀρετὲς καὶ καταστρέφει τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, πολλὲς δὲ φορὲς καταστρέφει καὶ τὸ σῶμα. Καὶ ἀλλοίμονο! Σὲ ἀναριθμήτους ἀνθρώπους, ποὺ βαπτίσθηκαν χριστιανοὶ καὶ κατοικοῦσε μέσα τους ὁ Θεός, κατόπιν ἦρθαν καὶ θρονιάστηκαν βδελύγματα ἐρημώσεως, οἱ σιχαμερώτατοι δαίμονες. Ἂς θρηνοῦμε περισσότερο γιὰ τὰ βδελύγματα αὐτὰ τῆς πνευματικῆς ἐρημώσεως, καὶ ἂς παρακαλοῦμε τὸ Θεὸ νὰ τὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὰ πλάσματά του. Διότι πλασθήκαμε νὰ εἴμαστε ναοὶ τοῦ Πλάστου μας καὶ Λυτρωτοῦ μας καὶ ὄχι τοῦ Σατανᾶ.

Στίχ. 21: Ὁ Κύριος προφήτευσε, ὅτι ἡ Ἱερου-

σαλὴμ θὰ ὑφίστατο τόσο μεγάλη θλῖψι, ὅση δὲν ἔγινε ποτὲ ἀπὸ τότε ποὺ δημιουργήθηκε ὁ κόσμος, οὔτε θὰ γίνῃ μέχρι τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Καὶ πράγματι κατὰ τὴν πολιορκία καὶ τὴν ἅλωσι τῆς Ἰερουσαλὴμ ἀπὸ τὸ Ρωμαῖο στρατηγὸ Τίτο, ὅπως περιγράφει ὁ ἱστορικὸς Ἰώσηπος, συνέβησαν οἱ μεγαλύτερες φρικαλεότητες τῆς ἱστορίας. Μητέρες κατὰ τὴν πολιορκία ἀναγκάσθηκαν ἀπὸ τὴν πεῖνα νὰ ψήσουν καὶ νὰ φᾶνε τὰ παιδιά τους! Καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδες Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν ἅλωσι συνελήφθησαν καὶ ἐκτελέσθηκαν μὲ σταυρικὸ θάνατο. Καὶ ὅταν οἱ Ρωμαῖοι δὲν ἔβρισκαν ἄλλα ξύλα γιὰ νὰ σταυρώνουν τοὺς Ἑβραίους, τοὺς ἔσφαζαν. Καὶ 100.000 αἰχμαλωτίσθηκαν καὶ πωλήθηκαν στὰ σκλαβοπάζαρα. Τὸ Ἰουδαϊκὸ Ἔθνος σαρώθηκε κυριολεκτικῶς ἀπ᾽ τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ διέπραξε τὸ μεγαλύτερο ἔγκλημα τῶν αἰώνων σταυρώνοντας τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ καὶ παρέμεινε ἀμετανόητο, γι᾽ αὐτὸ ὑπέστη καὶ τὴ μεγαλύτερη συμφορά. Καὶ ἀκόμη παραμένει ἀμετανόητο καὶ πολεμεῖ τὸ Χριστό. Δαιμόνιο καὶ δαιμονικὸ Ἔθνος, ὅπως ἀκριβῶς τὸ παρουσιάζει ἡ Γραφή. Ἀλλὰ στὸ τέλος καὶ αὐτὸ τὸ Ἔθνος θὰ πιστεύσῃ καὶ θὰ γίνῃ μεγάλη εὐλογία στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

ΑΠΟ ΤΗ ΘΛΙΨΙ ΤΗΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑ

Στὸ εἰκοστὸ τέταρτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 23-31, ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖ γιὰ τὴν περίοδο ἀπὸ τὴ θλῖψι τῆς Ἰερουσαλὴμ μέχρι τὴ Δευτέρα Παρουσία.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

23: *ὧδε* = ἐδῶ.
24: *δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα* = θὰ κάνουν μεγάλα σημεῖα καὶ καταπληκτικὰ πράγματα.
25: *προείρηκα ὑμῖν* = σᾶς προεῖπα.
26: *ἐν τοῖς ταμείοις* = στὰ ἰδιαίτερα δωμάτια.
27: *οὕτως ἔσται* = ἔτσι θὰ εἶνε.
28: *ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ* = ὅπου θὰ εἶνε.
συναχθήσονται = θὰ συναχθοῦν, θὰ μαζευτοῦν.
29: *αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται* = αἱ οὐράναι στρατιαὶ θὰ καταρρεύσουν, τὰ συστήματα τῶν ἄστρων τοῦ οὐρανοῦ θὰ καταρρεύσουν.
30: *κόψονται* = θὰ ἔχουν κοπετό, θὰ θρηνήσουν.
ὄψονται = θὰ ἰδοῦν.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 23-28: Σύμφωνα μὲ τὸ Λουκ. κα' 24 ὁ Κύ-

ριος εἶπε: «*Καὶ Ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν*». Ἡ Ἱερουσαλήμ, δηλαδή, θὰ καταπατῆται ἀπὸ διάφορα ἔθνη, μέχρις ὅτου συμπληρωθοῦν οἱ καιροί, ποὺ ὥρισε ὁ Θεὸς γιὰ τὰ ἔθνη, ὥστε νὰ καταπατοῦν τὴν προφητοκτόνο καὶ χριστοκτόνο πόλι. Οἱ Μαθηταὶ νόμιζαν, ὅτι τὸ τέλος τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ ναοῦ θὰ σήμαιναν καὶ τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Ἀλλ' ὁ Κύριος μὲ τὸ λόγο του, ὅτι ἡ Ἱερουσαλὴμ θὰ καταπατῆται ἀπὸ διάφορα ἔθνη, φανέρωσε, ὅτι ἀπὸ τὴ θλῖψι τῆς Ἱερουσαλὴμ μέχρι τὸ τέλος τοῦ κόσμου ὑπάρχει ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα.

Σύμφωνα δὲ μὲ τὸ Ματθ. κδ' 24 ὁ Κύριος εἶπε, ὅτι τότε, τὴν ἐποχὴ τῆς θλίψεως τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ μετὰ ταῦτα βεβαίως, ποὺ συνεχίζεται ἡ πτῶσις καὶ ἡ ἀπιστία τοῦ Ἰσραήλ, ἐμφανίζονται καὶ δροῦν ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆτες. Οἱ ψευδόχριστοι καὶ οἱ ψευδοπροφῆτες, οἱ μεγάλοι αὐτοὶ ἀπατεῶνες, ἐκμεταλλεύονται τὴν πτῶσι, τὴ σαπίλα καὶ τοὺς πόθους τοῦ Ἑβραϊκοῦ Ἔθνους καὶ ἐπιπίπτουν πάνω σ' αὐτό, ὅπως οἱ ἀετοὶ στὸ πτῶμα. Διδάσκουν τὰ μεγάλα ψεύδη τους, κάνουν σατανικὰ καὶ καταπληκτικὰ θαύματα, καὶ προσπαθοῦν νὰ κλονίσουν ἀκόμη καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. Ὁ Χριστὸς προειδοποίησε, γιὰ νὰ μὴ πιστεύουν οἱ ἄνθρωποι στοὺς ψευδομεσσίες καὶ ψευδοδιδασκάλους, ἔστω καὶ ἂν κάνουν θαύματα. Ἀνάμεσα δὲ στοὺς πολλοὺς ψευδοχρίστους καὶ ἀντιχρίστους εἶνε καὶ ὁ μεγάλος Ψευδόχριστος καὶ Ἀντίχριστος, ποὺ θὰ ἐμφανισθῇ πρὸς τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ὅταν τὸ κακὸ θὰ ἔχῃ φθάσει στὴ μεγαλύτερη ἔκτασί του καὶ ἔντασί του. Ὁ δὲ

Ἀντίχριστος θὰ κάνῃ τὰ καταπληκτικώτερα σατανικὰ θαύματα.

Μεταξὺ τῶν ψευδοπροφητῶν, ποὺ προεῖπε ὁ Κύριος, ὅτι θὰ παρουσιασθοῦν στὸν κόσμο καὶ θὰ λένε, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθε καὶ εἶνε ἐδῶ ἢ ἐκεῖ, περιλαμβάνονται καὶ οἱ Χιλιασταὶ ἢ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ. Αὐτοὶ διδάσκουν τὴν ἐξωφρενικὴ διδασκαλία, ὅτι ἡ Δευτέρα Παρουσία ἔγινε! Καὶ πότε ἔγινε; Σύμφωνα μὲ παλαιότερη διδασκαλία τους ἔγινε τὸ 1874! Καὶ σύμφωνα μὲ νεώτερη διδασκαλία τους ἔγινε τὸ 1914! Καὶ ὅταν τοὺς λέμε, «Ἀφοῦ ἰσχυρίζεσθε, ὅτι ἡ Δευτέρα Παρουσία ἔγινε, ποῦ εἶνε ὁ Χριστὸς γιὰ νὰ τὸν δοῦμε;», μᾶς ἀπαντοῦν: «Ὁ Χριστὸς ἦλθε ἀοράτως, καὶ γι' αὐτὸ δὲν φαίνεται». Ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς τί εἶπε; Εἶπε, ὅτι ἡ παρουσία του θὰ εἶνε φανερή, ὄχι ἀόρατη. Ὅπως ἡ ἀστραπὴ βγαίνει ἀπ' τὴν ἀνατολὴ καὶ φαίνεται μέχρι τὴ δύσι καὶ καταπλήσσει μὲ τὴ λάμψι της, ἔτσι θὰ εἶνε καὶ ἡ ἔνδοξη παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, φανερὴ καὶ καταπληκτική. Σαφῆ, σαφέστατα χωρία τῆς Γραφῆς, χωρία ποὺ λάμπουν σὰν τὸν ἥλιο, οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ τὰ παραβλέπουν ἢ τὰ διαστρέφουν γιὰ νὰ στηρίξουν σχιζοφρενικὲς διδασκαλίες, ποὺ τοὺς ἐμπνέει καὶ τοὺς σφηνώνει στὰ μυαλά τους «τοῦ σκότους ὁ προστάτης», ὁ Διάβολος καὶ Σατανᾶς. Μακριά, ἀδελφοί μου, ἀπὸ τὰ ὄργανα τοῦ Σατανᾶ, τοὺς ψευδοπροφῆτες καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ! Μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἀπατεῶνες καὶ τοὺς ἀντιχρίστους, ποὺ δὲν ὁμολογοῦν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἔρχεται μὲ σάρκα, καὶ ἄρα ὁρατῶς! (Β' Ἰωάν. 7). Μακριὰ ἀπ' αὐτούς. Διότι, ὅποιος ἔχει σχέσεις μαζί τους, γίνεται συνένοχος στὸ πονηρό τους ἔργο.

Στίχ. 29-31: Τὸ τέλος τοῦ κόσμου καὶ ἡ Δευτέρα Παρουσία ἔρχονται συγχρόνως. «*Μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων*». Ποιὰ θλῖψι ἐννοεῖ ἐδῶ ὁ Κύριος; Ὄχι τὴ θλῖψι τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἡ θλῖψις ἄλλωστε τῆς Ἱερουσαλὴμ μὲ τὴν καταπάτησι τῆς πόλεως ἀπὸ διάφορα ἔθνη, συμφώνως μὲ τὸ Λουκ. κα΄ 24, συνεχίζεται κατὰ ἕνα τρόπο καὶ μετὰ τὴν ἅλωσι ἀπ᾽ τοὺς Ρωμαίους σὲ μακρὸ χρονικὸ διάστημα. Τὸ τέλος τοῦ κόσμου καὶ ἡ Δευτέρα Παρουσία ἔρχονται μετὰ τὴν ἄλλη θλῖψι, γιὰ τὴν ὁποία μίλησε ὁ Κύριος στὸ Ματθ. κδ΄ 9 λέγοντας γιὰ τοὺς πιστούς: «*Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου*». Μετὰ λοιπὸν ἀπὸ τὴ θλῖψι τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ποὺ θὰ φθάσῃ στὸν ἐντονώτερο βαθμὸ κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀντιχρίστου, δὲν θὰ ἔλθῃ καμμιὰ ἰδανικὴ ἐποχή, ὅπως νομίζουν οἱ διαφόρων τύπων χιλιασταί, παρεξηγώντας τὴ χιλειτῆ βασιλεία τῆς Ἀποκαλύψεως, ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος τοῦ κόσμου καὶ ἡ Δευτέρα Παρουσία. Ἀμέσως ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη θὰ σκοτεινιάσουν, τὰ ἀστέρια τοῦ οὐρανοῦ θὰ πέσουν, τὰ συστήματα τῶν ἄστρων θὰ καταρρεύσουν. Τὸ σύμπαν μὲ τὴ σημερινή του μορφὴ θὰ καταρρεύσῃ, θὰ καταστραφῇ μὲ πάταγο, ποὺ ἀνθρωπίνη φαντασία δὲν ἠμπορεῖ νὰ φαντασθῇ. Καὶ τότε στὸν οὐρανὸ θὰ φανῇ τὸ σημεῖο τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, πιθανώτατα ὁ τίμιος Σταυρός, ποὺ θὰ λάμπῃ σὰν τὸν ἥλιο, περισσότερο ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ὁ Σταυρὸς θὰ εἶνε ὁ ὀδυνηρὸς καὶ ἀνυπόφορος ἔλεγχος τῶν ἀμετανοήτων ἁμαρτωλῶν καὶ ἀσεβῶν. Τότε θὰ θρηνήσουν ὅλες οἱ φυλὲς τῆς γῆς γιὰ τὴν ἀμετανοησία τους, καὶ θὰ ἰδοῦν τὸν

Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρχεται πάνω στὶς νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ, ὄχι ταπεινά, ὅπως στὴν πρώτη παρουσία, ἀλλὰ μὲ μεγάλη δόξα. Καὶ ὡς Θεὸς θὰ ἀποστείλῃ τοὺς ἀγγέλους του μὲ ἰσχυρὴ σάλπιγγα καὶ θὰ μαζέψουν τοὺς ἐκλεκτούς του ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς. Ὁ Κύριος δὲν θὰ πατήσῃ στὴ γῆ, ἀλλ' οἱ ἐκλεκτοὶ θὰ συναχθοῦν καὶ θὰ τὸν ὑπαντήσουν στὸν ἀέρα. Καὶ θὰ εἶνε πάντοτε μαζὶ μὲ τὸν Κύριο στὴν ἀσάλευτη καὶ ἀπερίγραπτη Βασιλεία του.

Ποῦ εἶνε οἱ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ, ποὺ λένε, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐπανῆλθε; Ἔσβησαν ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη; Ἔπεσαν τὰ ἄστρα; Κατέρρευσαν τὰ συστήματα τῶν ἄστρων; Φάνηκε τὸ σημεῖο τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου στὸν οὐρανό; Θρήνησαν οἱ φυλὲς τῆς γῆς; Εἶδαν τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρχεται πάνω στὶς νεφέλες; Εἶδαν τοὺς ἀγγέλους; Ἄκουσαν τὴ φωνὴ τῆς σάλπιγγος; Εἶδαν νὰ συνάζωνται οἱ ἐκλεκτοὶ ἀπ' ὅλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς καὶ νὰ ὑπαντοῦν τὸν Κύριο; Τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ δὲν συνέβη. Καὶ ὅμως αὐτοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ λένε, ὅτι ἡ Δευτέρα Παρουσία ἔγινε! Εἶνε ἢ δὲν εἶνε οἱ σχιζοφρενικώτεροι ὅλων τῶν αἱρετικῶν; Ὁ Διάβολος διέστρεψε τὶς καρδιές τους καὶ διασάλευσε τὶς διάνοιές τους. Ὁ Θεὸς νὰ φυλάῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀπ' ὅλα τὰ κακά, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀπὸ τέτοια συμφορά, ὅπως εἶνε ἡ συμφορὰ νὰ εἶνε κανεὶς Μάρτυς τοῦ Ἰεχωβᾶ, Ψευδο-Μάρτυς τοῦ Ἰεχωβᾶ. Δὲν ὑπάρχει χειρότερη πνευματικὴ διαστροφὴ καὶ συμφορά.

ΑΝΑΓΚΗ ΕΠΑΓΡΥΠΝΗΣΕΩΣ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ

Στὸ εἰκοστὸ τέταρτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 32-51, ὁ Κύριος ὁμιλεῖ: **α'**) γιὰ τὴ βλάστησι τῆς συκιᾶς ἐν ὄψει τοῦ θέρους ὡς παράδειγμα προσεγγίσεως τῆς Δευτέρας Παρουσίας, στίχ. 32-35, **β'**) γιὰ τὸ ἄγνωστο τοῦ χρόνου τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ τὸ αἰφνίδιον αὐτῆς, στίχ. 36-41, *γ'*) γιὰ τὸν ἔξυπνο οἰκοδεσπότη, γιὰ τὸν πιστὸ καὶ φρόνιμο δοῦλο, καθὼς καὶ γιὰ τὸν κακὸ δοῦλο, ὡς παραδείγματα ποὺ διδάσκουν τὴν ἀνάγκη ἐγρηγόρσεως ἐν ὄψει τῆς Δευτέρας Παρουσίας, στίχ. 42-51.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

32: *παραβολὴ* = ὁμοιότης, παράδειγμα.
ὅταν... ἐκφύῃ = ὅταν βλαστάνῃ.
ἐγγὺς τὸ θέρος = πλησιάζει τὸ θέρος.
33: *οὕτω καὶ ὑμεῖς* = ἔτσι καὶ σεῖς.
ἐπὶ θύραις = στὴν πόρτα, πλησίον, κοντά.
34: *ἡ γενεὰ αὕτη* = αὐτὸ τὸ γένος, τὸ ἀνθρώπινο γένος.
35: *παρελεύσονται* = θὰ παρέλθουν.
36: *οὐδεὶς οἶδεν* = κανεὶς δὲν ξέρει.
37: *ὥσπερ γὰρ* = διότι ὅπως.
οὕτως ἔσται = ἔτσι θὰ εἶνε.

38: *ἦσαν γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες* = νύμφευαν καὶ πάντρευαν (τὰ παιδιά τους).

ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε = μέχρι τὴν ἡμέρα ποὺ μπῆκε.

39: *οὐκ ἔγνωσαν* = δὲν ἔνιωσαν, δὲν αἰσθάνθηκαν.

ἦρεν ἅπαντας = ἀφάνισε, κατέστρεψε, θανάτωσε ὅλους.

40: *ἔσονται* = θὰ εἶνε.

41: *ἀλήθουσαι* = οἱ γυναῖκες ποὺ ἀλέθουν.

ἐν τῷ μυλῶνι = στὸ μύλο.

42: *γρηγορεῖτε οὖν* = ν' ἀγρυπνῆτε λοιπόν, νὰ μὴ κοιμᾶσθε τὸν ὕπνο τῆς ραθυμίας καὶ ἁμαρτίας.

οὐκ οἴδατε = δὲν ξέρετε.

43: *εἰ ᾔδει* = ἂν ἤξερε,

ποίᾳ φυλακῇ = ποιὸ τρίωρο τῆς νύχτας, ποιὰ ὥρα.

ἐγρηγόρησεν ἂν = θ' ἀγρυπνοῦσε.

οὐκ ἂν εἴασε = δὲν θὰ ἄφηνε.

διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ = νὰ τρυπηθῇ, νὰ διαρρηχθῇ τὸ σπίτι του.

44: *ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε* = τὴν ὥρα ποὺ δὲν νομίζετε, τὴν ὥρα ποὺ δὲν περιμένετε.

45: *πιστὸς* = ἔμπιστος.

φρόνιμος = συνετός, μυαλωμένος.

ὃν κατέστησε = ποὺ τὸν ἐγκατέστησε, ποὺ τὸν διώρισε.

ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ = προϊστάμενο τῶν θεραπόντων του, τῶν δούλων του.

τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ = νὰ τοὺς δίνῃ τὴν τροφὴ στὴν ὥρα της.

47: *ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτὸν* = θὰ τὸν βάλῃ ἐπιστάτη καὶ διαχειριστὴ σ' ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του.

48: *ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ* = μέσα του.

χρονίζει... ἐλθεῖν = ἀργεῖ νὰ ἔλθῃ.

49: *ἐὰν ἄρξηται τύπτειν* = ἐὰν ἀρχίσῃ νὰ κτυπάῃ.

ἐσθίω = τρώγω.

μετὰ τῶν μεθυόντων = μαζὶ μὲ τοὺς μεθυσμένους.

50: *ἥξει* = θὰ ἔλθῃ.

ᾗ οὐ προσδοκᾷ = ποὺ δὲν περιμένει.

ᾗ οὐ γινώσκει = ποὺ δὲν ξέρει.

51: *διχοτομήσει αὐτὸν* = θὰ τὸν σχίσῃ στὰ δύο.

τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει = θὰ τὸν κατατάξῃ μὲ τοὺς ὑποκριτάς.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 32-35: Ὁ Κύριος, ἀφοῦ μίλησε γιὰ ὅσα θὰ συμβοῦν μέχρι τὴ Δευτέρα Παρουσία, τώρα, βλέποντας ἴσως καὶ δείχνοντας μιὰ συκιά, παραπέμπει σ' αὐτὸ τὸ δένδρο, γιὰ νὰ μάθουν οἱ πιστοὶ κάποιο μάθημα ἀπ' αὐτό. Διότι καὶ ἀπὸ φυτὰ καὶ ζῷα καὶ πράγματα καὶ φαινόμενα τῆς φύσεως μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ παίρνῃ μαθήματα. Ἡ φύσις εἶνε ἕνα μεγάλο βιβλίο μὲ ἀναρίθμητες εἰκονογραφημένες σελίδες, ποὺ διδάσκει τὸν ἄνθρωπο ὡραῖα μαθήματα, ἀρκεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ξέρῃ νὰ διαβάζῃ τὸ βιβλίο τῆς φύσεως.

Πάρετε μάθημα ἀπ' τὴ συκιά, λέγει ὁ Χριστός. Ὅταν ὁ κλάδος τῆς συκιᾶς γίνῃ πλέον ἁπαλὸς καὶ βγάζῃ φύλλα, ξέρετε ὅτι τὸ θέρος πλησιάζει. Ἡ ἐκβλάστησις τῶν φύλλων τῆς συκιᾶς εἶνε προμή-

νυμα τοῦ θέρους. Ἔτσι καὶ σεῖς, ὅταν θὰ ἰδῆτε ὅλα αὐτά, ποὺ εἶπα, νὰ ξέρετε, ὅτι κοντὰ εἶνε ἡ κρίσις, στὴν πόρτα.

Ποιὰ κρίσι ἐννοεῖ ὁ Κύριος; Τὴν κρίσι τῆς Ἰερουσαλήμ, ὅπως νομίζουν πολλοί; Ὄχι. Ἀλλὰ τὴν τελικὴ κρίσι τοῦ κόσμου. Διότι προηγουμένως εἶπε: «Ὅταν θὰ ἰδῆτε ὅλα αὐτά». Ἔπειτα ἀπὸ ὅλα, ὅσα εἶπε ὁ Χριστός, δὲν ἔρχεται ἡ κρίσις τῆς Ἰερουσαλήμ, ἀλλ᾽ ἡ κρίσις τοῦ κόσμου, ἡ Δευτέρα Παρουσία καὶ τὸ πνευματικὸ θέρος.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς ἀνέφερε πολλὰ καὶ φρικτὰ δεινὰ μέχρι τὴ Δευτέρα Παρουσία, γιὰ νὰ μὴ νομισθῇ, ὅτι μίλησε ὑπερβολικὰ καὶ ὅτι δὲν θὰ γίνουν ὅλα τὰ δεινὰ αὐτά, βεβαιώνει κατὰ τὸν πιὸ κατηγορηματικὸ τρόπο: «Ἀλήθεια σᾶς λέγω, δὲν θὰ περάσῃ αὐτὴ ἡ γενεά, ἕως ὅτου ὅλα αὐτὰ γίνουν. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θὰ περάσουν, ἀλλὰ οἱ λόγοι μου δὲν θὰ περάσουν. Θὰ πραγματοποιηθοῦν μὲ ἀκρίβεια».

Τί ἐννοεῖ ὁ Κύριος λέγοντας «δὲν θὰ περάσῃ αὐτὴ ἡ γενεά»; Δὲν ἐννοεῖ τὴ σύγχρονη γενεά του, ὅπως νομίζουν πολλοί. Οὔτε ἐννοεῖ τὴν Ἑβραϊκὴ γενεά, τὸ Ἑβραϊκὸ ἔθνος, ὅπως νομίζουν ἄλλοι. Οὔτε πάλι ἐννοεῖ τὸ γένος τῶν πιστῶν, τῶν χριστιανῶν, ὅπως νομίζουν ἄλλοι. Ἀλλ᾽ ἐννοεῖ γενικῶς τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἡ ἔννοια τῶν λόγων τοῦ Κυρίου εἶνε ἡ ἑξῆς: «Δὲν θὰ περάσῃ τὸ ἀνθρώπινο γένος, μέχρις ὅτου γίνουν ὅλα αὐτά. Αὐτὰ εἶνε πιὸ βέβαια, πιὸ στερεὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γῆ, ποὺ θὰ περάσουν. Διότι αὐτὰ δὲν θὰ περάσουν· θὰ πραγματοποιηθοῦν. Πρῶτα θὰ γίνουν ὅλα αὐτά, καὶ κατόπιν θὰ περάσῃ τὸ ἀνθρώπινο γένος, θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος τοῦ παρόντος κόσμου».

Ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἰδῇ ὅλα τὰ φοβερὰ πράγματα, ποὺ προεῖπε ὁ Κύριος, καὶ τότε θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος της καὶ θὰ περάσῃ στὴν αἰωνιότητα, καλὴ αἰωνιότητα γιὰ τοὺς καλούς, κακὴ αἰωνιότητα γιὰ τοὺς κακούς.

Στίχ. 35: Ρητῶς καὶ κατηγορηματικῶς ὁ Κύριος βεβαιώνει, ὅτι *«ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται»*, ὅτι αὐτὸς δηλαδὴ ὁ οὐρανὸς καὶ αὐτὴ ἡ γῆ θὰ περάσουν, θὰ καταστραφοῦν. Διότι νέο οὐρανὸ καὶ νέα γῆ περιμένουμε, νέα δηλαδὴ κατάστασι πραγμάτων, ἀπερίγραπτη καὶ ἀφάνταστη. Καὶ ἐν τούτοις οἱ Χιλιασταὶ ἢ Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβᾶ διδάσκουν, ὅτι ἡ γῆ θὰ κατοικῆται ἐπ' ἄπειρον, ὁ παράδεισος θὰ εἶνε σ' αὐτή, καὶ οἱ ἄνθρωποι θὰ τρώγουν καὶ θὰ πίνουν αἰωνίως ὑλικὰ προϊόντα τῆς γῆς. Ὑλισταὶ καὶ ἀνόητοι τῶν ἀνοήτων!

Στίχ. 36: Ἀπὸ τὰ διάφορα σημεῖα, ποὺ ἀνέφερε ὁ Κύριος, ὅταν τὰ σημεῖα αὐτὰ πραγματοποιηθοῦν ὅλα, οἱ πιστοὶ θὰ μποροῦν νὰ καταλάβουν, ὅτι τὸ τέλος εἶνε πλησίον. Ἀλλ' ὁ ἀκριβὴς χρόνος τῆς Δευτέρας Παρουσίας εἶνε ἄγνωστος. Οὔτε οἱ ἄνθρωποι γνωρίζουν τὸ χρόνο τῆς Δευτέρας Παρουσίας, οὔτε οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, ἀλλὰ μόνο ὁ Πατήρ, λέγει ὁ Χριστός.

Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα; Πῶς ὁ Χριστὸς δὲν γνωρίζει τὸ χρόνο τῆς Δευτέρας Παρουσίας; Αὐτός, ποὺ ἔκανε *«καὶ τοὺς αἰῶνας»* (Ἑβρ. α' 2), εἶνε δυνατὸ νὰ μὴ γνωρίζῃ τὸ χρόνο τῆς Δευτέρας Παρουσίας;

Ἡ ἀπάντησις στὸ ἐρώτημα εἶνε ἡ ἑξῆς: Ὁ Χριστὸς δὲν γνωρίζει τὸ χρόνο τῆς Δευτέρας Παρουσίας ὡς ἄνθρωπος. Διότι ὡς ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς

εἶχε προοδευτικὴ καὶ περιωρισμένη γνῶσι (*«προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις»*, Λουκ. β' 52). Ὡς Θεὸς ὅμως ὁ Χριστὸς γνωρίζει τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα (Ἰωάν. β' 24-25, ιστ' 30, κα' 17, Ἀποκ. β' 23), ἄρα γνωρίζει καὶ τὸ χρόνο τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Ὅτι δὲ πράγματι ὁ Ἰησοῦς γνωρίζει τὸ χρόνο τῆς Δευτέρας Παρουσίας, τοῦτο σαφῶς ἀποδεικνύει τὸ χωρίο Ζαχ. ιδ' 5-7, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται εἰδικῶς στὴ Δευτέρα Παρουσία. Σύμφωνα μὲ τὸ χωρίο αὐτό, ὁ Κύριος ὁ Θεὸς θὰ ἔλθῃ μαζὶ μὲ ὅλους τοὺς ἁγίους του ἀγγέλους, ἡ δὲ ἡμέρα ἐκείνη θὰ εἶνε γνωστὴ στὸν Κύριο. Ὁ Κύριος, ποὺ θὰ ἔλθῃ, αὐτὸς θὰ γνωρίζῃ καὶ τὴν ἡμέρα ἐκείνη. Ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ποὺ θὰ ἔλθῃ μὲ ὅλους τοὺς ἀγγέλους του, εἶνε Κύριος (ἑβραϊστὶ Γιαχβὲ) καὶ Θεός, καὶ γι' αὐτὸ γνωρίζει τὴν ἡμέρα τῆς ἐλεύσεώς του.

Καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἀσφαλῶς γνωρίζει τὸ χρόνο τῆς Δευτέρας Παρουσίας, ἀφοῦ *«πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ* (Πατρὸς)» (Α' Κορ. β' 10).

Ἀλλὰ τότε γιατί ὁ Χριστὸς λέγει, ὅτι μόνος ὁ Πατὴρ γνωρίζει τὸ χρόνο τῆς Δευτέρας Παρουσίας; Ὁ Πατὴρ γνωρίζει μόνος ὄχι ὡς Πατήρ, ἤτοι ὡς τὸ πρῶτο πρόσωπο τῆς Θεότητος, ἀλλ' ὡς Θεός, ἤτοι ὡς ἡ ὅλη θεία οὐσία, ὁ ὅλος Θεός. Ἄρα καὶ ὁ Χριστὸς γνωρίζει ὡς ὁ ὅλος Θεός, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐπίσης. Ἔτσι τὸ «μόνος ὁ Πατὴρ γνωρίζει» εἶνε ὅμοιο μὲ τὸ «ἕνας εἶνε ὁ Διδάσκαλος καὶ Καθηγητής, ὁ Χριστὸς» (Ματθ. κγ' 8, 10). Ὅπως τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὸν Πατέρα ἀπὸ τὸ νὰ εἶνε Διδάσκαλος καὶ Καθηγητής, οὔτε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἔτσι καὶ τὸ ἄλλο δὲν ἀποκλείει τὸν Υἱὸ ἀπὸ τὴ γνῶσι τοῦ χρόνου τῆς Δευτέρας Παρουσίας, οὔτε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Ὅλα,

ὅσα ἔχει ὁ Πατήρ, ἔχει καὶ ὁ Υἱὸς (Ἰωάν. ιστ΄ 15, ιζ΄ 10), ἔχει βεβαίως καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, διότι οἱ τρεῖς εἶνε μία οὐσία, μία Θεότης, ἕνας Θεός.

Στίχ. 36-41: Σκοπίμως ὁ Θεός, ἀντιθέτως πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸ τῶν Χιλιαστῶν, ἀπέκρυψε τὸ χρόνο τῆς Δευτέρας Παρουσίας, γιὰ νὰ εἶνε οἱ πιστοὶ ἄγρυπνοι πνευματικῶς καὶ νὰ ἑτοιμάζωνται πάντοτε. Οἱ κοσμικοὶ ὅμως καὶ ἄπιστοι δὲν ἀγρυπνοῦν καὶ δὲν ἑτοιμάζονται.

Ὅπως στὶς ἡμέρες τοῦ Νῶε οἱ ἄνθρωποι τὸ εἶχαν ρίξει στὸ φαῒ καὶ στὸ σὲξ καὶ ἦλθε αἰφνιδίως καὶ τοὺς σάρωσε ὁ Κατακλυσμός, –γεγονὸς ποὺ ἀποδεικνύεται καὶ ἐπιστημονικῶς–, ἔτσι θὰ συμβῇ καὶ μὲ τὴ Δευτέρα Παρουσία. Οἱ ἄνθρωποι θὰ τρῶνε, θὰ ἐπιδίδωνται στὸ σέξ, ἰδέα δὲν θὰ ἔχουν γιὰ τὰ πνευματικὰ πράγματα, καθόλου δὲν θὰ σκέπτωνται γιὰ Δευτέρα Παρουσία ἢ καὶ θὰ χλευάζουν τὸ μεγάλο τοῦτο δόγμα, καθόλου δὲν θὰ ἐνδιαφέρωνται νὰ μάθουν πὼς ὑπάρχουν προφητεῖες γιὰ τὴν ἐξέλιξι καὶ τὴ συντέλεια τοῦ κόσμου, δὲν θὰ προσέχουν τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν, θὰ θεωροῦν τὰ πάντα φυσικὰ φαινόμενα χωρὶς ἰδιαίτερη σημασία, καὶ ἔτσι ἡ Δευτέρα Παρουσία θὰ ἔλθῃ καὶ θὰ τοὺς καταλάβῃ αἰφνιδίως. Αἰφνιδία καὶ ἀμερόληπτη θὰ εἶνε ἡ κρίσις. Καὶ θὰ χωρίσῃ καὶ τὰ πιὸ στενῶς συνδεδεμένα καὶ συνεργαζόμενα πρόσωπα. Θὰ ἐργάζωνται στὸ χωράφι δυὸ μαζί, ἕνα καλὸς καὶ ἕνας κακός· Ὁ πρῶτος θὰ παραλαμβάνεται γιὰ τὸν παράδεισο, ὁ δεύτερος θὰ ἐγκαταλείπεται γιὰ νὰ παραπεμφθῇ στὴν κόλασι. Θὰ ἀλέθουν δυὸ γυναῖκες στὸν ἴδιο μύλο περιστρέφοντας τὴ μυλόπετρα· Ἡ μιὰ θὰ παραλαμβάνεται, ἡ ἄλλη θὰ ἐγκαταλείπεται, λέγει ὁ Κύριος.

Θέλουμε τὴ φοβερὴ ἐκείνη μέρα νὰ μὴ ἀποχωρισθοῦμε ἀπὸ τὰ προσφιλῆ μας πρόσωπα καὶ ἄλλος ν' ἀνεβῇ στὸν οὐρανὸ καὶ ἄλλος νὰ κατεβῇ στὴν κόλασι; Ἂς φροντίζωμε τώρα, μὲ πολλὴ προσπάθεια, ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονή, νὰ γίνουν ὅλα τὰ προσφιλῆ μας πρόσωπα ἄνθρωποι τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ μὴ χωρισθοῦμε τότε, ἀλλὰ συνδεδεμένοι μὲ τὴν πίστι καὶ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ν' ἀνεβοῦμε στὸν οὐρανὸ καὶ νὰ εἴμεθα αἰωνίως ἑνωμένοι καὶ εὐτυχισμένοι.

Στίχ. 42-51: Ἐδῶ ὁ Κύριος ἀναφέρει τρία παραδείγματα. Πρῶτα τὸν ἔξυπνο οἰκοδεσπότη, νοικοκύρη. Ἂν αὐτὸς ἤξερε, ποιὰ ὥρα ἔρχεται ὁ κλέφτης, θ' ἀγρυπνοῦσε καὶ δὲν θ' ἄφηνε τὸν κλέφτη νὰ τοῦ διαρρήξῃ τὸ σπίτι. Δεύτερον ἀναφέρει τὸν ἔμπιστο καὶ μυαλωμένο δοῦλο. Ὁ κύριός του, τὸ ἀφεντικό του, τὸν διώρισε προϊστάμενο στοὺς ἄλλους δούλους του. Καὶ αὐτὸς ὡς προϊστάμενος ἐκτελεῖ τὰ καθήκοντά του καὶ μακαρίζεται. «*Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος!*». Ὁ κύριός του τὸν διορίζει τώρα ἐπιστάτη καὶ διαχειριστὴ σ' ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, τὸν κάνει δεύτερο ἀφεντικό. Τρίτον ἀναφέρει τὸν κακὸ δοῦλο, ποὺ δὲν ἐκτελεῖ τὰ καθήκοντά του ὡς προϊστάμενος τῶν ἄλλων δούλων, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησι τοῦ κυρίου του λέγει: «Θ' ἀργήσῃ ὁ κύριός μου νὰ ἐπιστρέψῃ!...». Καὶ ἀρχίζει νὰ χτυπάῃ τοὺς συνδούλους του καὶ νὰ τὸ ρίχνῃ στὸ φαγοπότι καὶ στὸ μεθύσι, καὶ νὰ ξημεροβραδυάζῃ στὶς ταβέρνες. Ἀλλ' ἐπιστρέφει αἰφνιδίως ὁ κύριός του, διαπιστώνει τὴν ἄθλια κατάστασι, σχίζει τὸν κακὸ δοῦλο στὰ δύο καὶ τὸν πετάει ἐκεῖ, ποὺ πετοῦν τοὺς ὑποκριτάς, τοὺς μασκαρᾶδες...

Ὅλα αὐτὰ τὰ παραδείγματα μᾶς διδάσκουν τὴν ἀνάγκη τῆς πνευματικῆς ἐγρηγόρσεως καὶ ἑτοιμα-

σίας, γιὰ νὰ μὴ μᾶς εὕρῃ ὁ Κύριος στὸν ὕπνο τῆς ραθυμίας καὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ πάθωμε συμφορά, ἀλλὰ νὰ μᾶς εὕρῃ στὴν ἐκτέλεσι τῶν πνευματικῶν καθηκόντων μας καὶ νὰ μᾶς χαρίσῃ τὸν πλοῦτο καὶ τὴ δόξα τῆς Βασιλείας του.

Καὶ ἂν δὲν ἔγιναν ἀκόμη ὅλα τὰ σημεῖα, ποὺ προηγοῦνται τῆς Δευτέρας Παρουσίας, καὶ ἡ Δευτέρα Παρουσία εἶνε ἀκόμη μακριὰ ἀπὸ μᾶς, ἂς μὴ ἐπαναπαυώμεθα. Διότι εἶνε κοντὰ ὁ θάνατος, ὁ ὁποῖος μάλιστα μπορεῖ νὰ ἔλθῃ πολὺ ὑπούλως καὶ αἰφνιδίως. Διὰ τοῦτο διαρκῶς ἂς προσπαθοῦμε νὰ τινάζωμε τὸν πνευματικὸ νυσταγμὸ καὶ ὕπνο ἀπὸ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας καὶ νὰ ἐκτελοῦμε τὰ καθήκοντά μας.

Καθένας, ἀγαπητοί μου, ἂς διεγείρῃ τὴν ψυχή του σὲ πνευματικὴ ἐγρήγορσι καὶ δραστηριότητα, φέροντας στὴ μνήμη του καὶ τὰ συγκινητικὰ αὐτὰ λόγια τῆς Ἐκκλησίας μας:

«Ψυχή μου, ψυχή μου, ἀνάστα! Τί καθεύδεις;
Τὸ τέλος ἐγγίζει καὶ μέλλεις θορυβεῖσθαι.
Ἀνάνηψον οὖν, ἵνα φείσηταί σου Χριστὸς ὁ Θεός,
ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν».

«Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός,
καὶ μακάριος ὁ δοῦλος, ὃν εὑρήσει γρηγοροῦντα,
ἀνάξιος δὲ πάλιν ὃν εὑρήσει ῥαθυμοῦντα.
Βλέπε οὖν, ψυχή μου, μὴ τῷ ὕπνῳ κατενεχθῇς,
ἵνα μὴ τῷ θανάτῳ παραδοθῇς
καὶ τῆς Βασιλείας ἔξω κλεισθῇς.
Ἀλλὰ ἀνάνηψον κράζουσα·
Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος εἶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν,
διὰ τῆς Θεοτόκου ἐλέησον ἡμᾶς».

ΠΑΡΑΒΟΛΕΣ ΔΕΚΑ ΠΑΡΘΕΝΩΝ ΚΑΙ ΤΑΛΑΝΤΩΝ

Στὸ εἰκοστὸ πέμπτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-30, περιέχονται δύο παραβολὲς τοῦ Κυρίου σχετικῶς μὲ τὴ Δευτέρα Παρουσία καὶ τὴν τελικὴ κρίσι, **α'**) ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων, στίχ. 1-13, καὶ **β'**) ἡ παραβολὴ τῶν ταλάντων, στίχ. 14-30.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *ὁμοιωθήσεται* = θὰ φανῇ ὁμοία.
παρθένοι = κορίτσια.
αἵτινες = οἱ ὁποῖες (παρθένες), τὰ ὁποῖα (κορίτσια).
λαβοῦσαι = ἀφοῦ πῆραν.
λαμπάδες = λάμπες (μὲ λάδι).
ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν = βγῆκαν νὰ ὑποδεχθοῦν.
2: *φρόνιμος* = μυαλωμένος.
μωρὸς = ἀνόητος.
4: *ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν* = στὰ δοχεῖα τους (τὰ λαδικά τους).
5: *χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου* = καὶ ἐπειδὴ ὁ γαμπρὸς ἀργοῦσε.
6: *μέσης δὲ νυκτὸς* = τὰ μεσάνυκτα.
κραυγὴ γένονε = κραυγὴ ἀκούσθηκε.
7: *ἐκόσμησαν* = ἑτοίμασαν.
8: *ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται* = διότι οἱ λάμπες μας σβήνουν (τελειώνει τὸ λάδι τους).

9: *μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν* = μήπως δὲν ἀρκέσῃ γιὰ μᾶς καὶ γιὰ σᾶς.
πορεύεσθε δὲ μᾶλλον = γι' αὐτὸ καλύτερα πηγαίνετε.
ἑαυταῖς = γιὰ τὸν ἑαυτό σας.
10: *ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι* = ἀλλ' ἐνῷ αὐτὲς ἔφευγαν γιὰ ν' ἀγοράσουν.
12: *οὐκ οἶδα ὑμᾶς* = δὲν σᾶς ξέρω.
13: *γρηγορεῖτε* = ν' ἀγρυπνῆτε, νὰ ἑτοιμάζεσθε.
οὐκ οἴδατε = δὲν ξέρετε.
14: *ὥσπερ γὰρ* = διότι ὅπως.
ἀποδημῶν = φεύγοντας σὲ μακρινὸ ταξίδι.
τοὺς ἰδίους δούλους = τοὺς δικούς του δούλους, τοὺς δούλους του.
15: *ᾧ μέν..., ᾧ δὲ* = σὲ ἄλλον μέν..., σὲ ἄλλον δέ.
ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν = σὲ καθένα σύμφωνα μὲ τὴν ἱκανότητά του.
16: *πορευθεὶς* = ἀφοῦ πῆγε.
εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς = δούλεψε μὲ αὐτά.
ἐποίησε = ἔκανε.
18: *ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ* = ἔχωσε στὴ γῆ.
ἀργύριον = χρῆμα.
19: *συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον* = κάνει μαζί τους λογαριασμό.
20: *καὶ προσελθών... προσήνεγκεν* = καὶ ἀφοῦ ἦλθε... ἔφερε.
ἐπ' αὐτοῖς = μὲ αὐτὰ ἢ πάνω ἀπ' αὐτά.
21: *ἔφη αὐτῷ* = εἶπε σ' αὐτόν.
εὖ = εὖγε.
ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς = σὲ λίγα φάνηκες ἔμπιστος.
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω = σὲ πολλὰ θὰ σὲ διορίσω.

24: *ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς* = αὐτὸς ποὺ εἶχε λάβει τὸ ἕνα τάλαντο.
ἔγνων σε = σὲ κατάλαβα.
σκληρὸς εἶ = εἶσαι ἀπαιτητικός, πλεονέκτης.
συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας = συγκομίζοντας ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ δὲν σκόρπισες (μὲ σπορά).
25: *τὸ σὸν* = τὸ δικό σου.
26: *ᾔδεις* = ἤξερες.
27: *ἔδει οὖν σε βαλεῖν* = ἔπρεπε λοιπὸν νὰ καταθέσῃς.
ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν = θὰ ἔπαιρνα πίσω τὸ δικό μου.
σὺν τόκῳ = μὲ τόκο.
28: *ἄρατε οὖν* = πάρτε λοιπόν.
δότε τῷ ἔχοντι = δῶστε σ' αὐτὸν ποὺ ἔχει.
καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ = καὶ αὐτὸ ποὺ ἔχει θ' ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτόν.
29: *τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ* = διότι σὲ καθένα ποὺ ἔχει.
καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ = καὶ αὐτὸ ποὺ ἔχει θ' ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτόν.
30: *ἀχρεῖος* = ἄχρηστος, ἀνάξιος, ἄθλιος.
ἐκβάλετε = βγάλτε, πετάξτε.
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον = στὸ πιὸ μακρινὸ (ἀπὸ τὸ φῶς) σκότος, στὸ πιὸ πυκνὸ σκότος.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-13: Ὅσα θὰ συμβοῦν σχετικῶς μὲ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, θὰ εἶνε ὅμοια μὲ τὶς δέκα παρθένες, τὰ δέκα κορίτσια, ποὺ σύμφωνα μὲ ἑβραϊκὰ ἔθιμα βγῆκαν μὲ τὶς λάμπες τους νὰ ὑποδεχθοῦν τὸ νυμφίο, τὸ γαμπρό, ποὺ πῆγε μὲ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους του νὰ παραλάβῃ τὴ νύφη ἀπὸ τὸ σπί-

τι της, ὅπου γινόταν γλέντι, καὶ θὰ γύριζε τὴ νύχτα στὸ δικό του σπίτι, ὅπου ἐπίσης γινόταν γλέντι γιὰ τὸ γάμο. Οἱ λάμπες, ποὺ κρατοῦσαν τὰ κορίτσια γιὰ νὰ φωτίζουν στὸ γαμπρὸ νὰ μπῆ στὸ σπίτι του μὲ τὴ νύφη, ἔκαιαν λάδι. Καὶ ἐπειδὴ τὸ λάδι στὶς λάμπες δὲν κρατοῦσε πολύ, τὰ κορίτσια ἔπρεπε νὰ παίρνουν λάδι καὶ σὲ ἰδιαίτερα δοχεῖα, ὥστε νὰ τροφοδοτοῦν τὶς λάμπες. Ἀλλὰ τὰ πέντε κορίτσια ἦταν ἀνόητα καὶ δὲν πῆραν λάδι μαζί τους, ἐνῷ τὰ ἄλλα πέντε ἦταν μυαλωμένα καὶ πῆραν λάδι στὰ δοχεῖα τους. Ὁ γαμπρὸς ἀργοῦσε νὰ ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς νύφης. Καὶ τὰ δέκα κορίτσια νύσταξαν καὶ κοιμοῦνταν. Τὰ δὲ μεσάνυχτα κάποιος ποὺ φύλαγε, μόλις εἶδε ἀπὸ μακριὰ τὸ γαμπρό, φώναξε δυνατά: «Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται! Ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ». Νὰ ὁ γαμπρὸς ἔρχεται! Βγῆτε νὰ τὸν ὑποδεχθῆτε.

Τότε τὰ κορίτσια σηκώθηκαν ὅλα καὶ τακτοποίησαν τὶς λάμπες τους, στολίζοντας αὐτὲς μὲ κορδέλλες, λουλούδια κ.λπ. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερο δὲν ἦταν ὁ στολισμός· ἦταν τὸ λάδι καὶ τὸ φῶς. Τὰ πέντε δὲ ἀνόητα κορίτσια, βλέποντας ὅτι τὸ λάδι στὶς λάμπες τους τελείωνε καὶ τὸ φῶς τους πήγαινε νὰ σβήσῃ, εἶπαν στὰ πέντε μυαλωμένα κορίτσια: Δῶστε μας ἀπ᾽ τὸ λάδι σας, γιατὶ οἱ λάμπες μας σβήνουν. Ἀλλὰ τί ἀπάντησαν τὰ μυαλωμένα κορίτσια; Μήπως δὲν ἀρκέσῃ σὲ μᾶς καὶ σὲ σᾶς, γι᾽ αὐτὸ πηγαίνετε καλύτερα σ᾽ αὐτοὺς ποὺ πουλᾶνε, γιὰ ν᾽ ἀγοράσετε γιὰ τοὺς ἑαυτούς σας. Καὶ ἐνῷ τὰ πέντε ἀνόητα κορίτσια πήγαιναν ν᾽ ἀγοράσουν, ἔφθασε ὁ γαμπρὸς καὶ τὰ ἕτοιμα κορίτσια μπῆκαν μαζί του στὴν αἴθουσα τοῦ γάμου καὶ κλείσθηκε ἡ πόρτα, ἡ αὐλόπορτα τῆς κατοικίας. Ἔπειτα ἔρχονται καὶ τὰ

πέντε ἀνόητα κορίτσια φωνάζοντας καὶ παρακαλώντας: Κύριε κύριε, ἄνοιξέ μας! Ἀλλὰ τί ἀπάντησε ὁ γαμπρός; Ἀλήθεια σᾶς λέγω, δὲν σᾶς ξέρω.

Τὰ πέντε ἀνόητα κορίτσια, ποὺ δὲν εἶχαν προνοήσει γιὰ ἀρκετὸ λάδι, ἀποκλείσθηκαν ἀπ' τὴ χαρὰ τοῦ γάμου. Ἔμειναν ἔξω τοῦ νυμφῶνος. Καὶ ντροπιάσθηκαν μὲ τὴν ἀπάντησι τοῦ νυμφίου στὶς παρακλητικὲς φωνές τους.

Τί σημαίνει ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων; Ὁ νυμφίος σημαίνει τὸ Χριστό. Ὅπως στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὡς νυμφίος παρουσιάζεται ὁ Θεός, ἔτσι στὴν Καινὴ Διαθήκη ὡς νυμφίος παρουσιάζεται ὁ Χριστός. Διότι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ σαρκωμένος Θεός. Ἡ δὲ ἔλευσις τοῦ νυμφίου τὰ μεσάνυκτα σημαίνει τὴ δευτέρα παρουσία τοῦ Χριστοῦ σὲ ἀβέβαιο καὶ αἰφνίδιο χρόνο. Ὁ Χριστὸς θὰ ἔλθῃ νὰ τελέσῃ τὸ γάμο του, τὴν τελεία μυστικὴ ἕνωσι μὲ τὴ νύμφη Ἐκκλησία. Καὶ τὰ πέντε ἀνόητα καὶ τὰ πέντε μυαλωμένα κορίτσια τί σημαίνουν; Ὅτι οἱ μισοὶ ἄνθρωποι θὰ κολασθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι μισοὶ θὰ σωθοῦν; Μακάρι νὰ σώζονταν οἱ μισοὶ ἄνθρωποι! Ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τῆς Γραφῆς, οἱ σῳζόμενοι εἶνε λίγοι. Οἱ παραβολές, ὅπως εἴπαμε καὶ ἄλλοτε, δὲν πρέπει ν' ἀλληγοροῦνται ὡς πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα καὶ ὅλες τὶς πλευρές τους. Τὰ πέντε ἀνόητα καὶ τὰ πέντε μυαλωμένα κορίτσια σημαίνουν ἁπλῶς ὅσους θὰ κολασθοῦν καὶ ὅσους θὰ σωθοῦν. Οἱ ἀριθμοὶ ἐδῶ δὲν ἔχουν ἀλληγορικὴ σημασία. Τὸ σπουδαιότερο δὲ νόημα τῆς παραβολῆς εἶνε, ὅτι οἱ ἀμελεῖς καὶ ἀπροετοίμαστοι πνευματικῶς θ' ἀποκλεισθοῦν ἀπ' τὴ χαρὰ τοῦ Κυρίου, θὰ εἰσέλθουν δὲ σ' αὐτὴν ὅσοι θὰ εὑρεθοῦν πνευματικῶς προετοιμασμένοι. Στὴν πνευματικὴ προετοιμασία περιλαμβάνονται ἡ πίστις, ἡ ἀγάπη, ἡ μελέτη τοῦ θείου

λόγου, ἡ προσευχή, ἡ νηστεία, ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ ὑπομονή, ἡ μετάνοια, ἡ ἐξομολόγησις, ἡ θεία κοινωνία καὶ ὅλες οἱ ἀρετὲς καὶ τὰ καλὰ ἔργα. Οἱ ἀρετὲς καὶ τὰ καλὰ ἔργα, αὐτὸ εἶνε τὸ λάδι καὶ τὸ φῶς, ποὺ πρέπει νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ εἰσέλθῃ στὸ νυμφῶνα τοῦ Κυρίου.

Ἔχουμε, ἀδελφοί μου, λάδι καὶ φῶς; Ἔχουμε ἀρετὲς καὶ καλὰ ἔργα; Κἄτι ἔχουμε, ὅσοι πιστεύουμε στὸν Κύριο. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἔχωμε λίγο· πρέπει νὰ ἔχωμε πολύ, ἀρκετό. Λίγο λάδι εἶχαν καὶ οἱ μωρὲς παρθένες, ἀλλὰ δὲν μπῆκαν στὸ νυμφῶνα. Ἂς μὴ κάνωμε τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου ἀμελῶς καὶ ἀτελῶς. Ἂς μὴ ἐπαναπαυώμεθα σὲ μικρὲς προσπάθειες. Ἀλλ᾽ ἂς ἀγωνιζώμεθα νὰ πραγματοποιοῦμε ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερα καὶ τελειότερα ἔργα. Στὰ ὑλικὰ νὰ εἴμαστε ὀλιγαρκεῖς. Ἀλλὰ στὰ πνευματικὰ νὰ μὴ εἴμαστε ὀλιγαρκεῖς. Στὰ πνευματικὰ νὰ εἴμαστε πλεονέκτες! Καὶ ν᾽ ἀπευθύνωμε στὸν Κύριο τοῦτο τὸν κατανυκτικὸ ὕμνο-προσευχὴ τῆς Μεγάλης Τρίτης:

«Ὁ τῆς ψυχῆς ῥαθυμίᾳ νυστάξας οὐ κέκτημαι, Νυμφίε Χριστέ, καιομένην λαμπάδα τὴν ἐξ ἀρετῶν καὶ νεάνισιν ὡμοιώθην μωραῖς, ἐν καιρῷ τῆς ἐργασίας ῥεμβόμενος. Τὰ σπλάγχνα τῶν οἰκτιρμῶν σου μὴ κλείσῃς μοι, Δέσποτα· ἀλλ᾽ ἐκτινάξας μου τὸν ζοφερὸν ὕπνον, ἐξανάστησον καὶ ταῖς φρονίμοις συνεισάγαγε παρθένοις εἰς νυμφῶνα τὸν σόν, ὅπου ἦχος καθαρὸς ἑορταζόντων καὶ βοώντων ἀπαύστως· Κύριε, δόξα σοι».

Στίχ. 9: Ὁ λόγος τῶν φρονίμων παρθένων «*μήποτε οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν καὶ ὑμῖν*» εἶνε ἐναντίον τῆς θεωρίας τοῦ Πάπα, ὅτι οἱ ἅγιοι ἔχουν περίσσευμα ἀγαθῶν ἔργων καὶ περίσσευμα ἀξιομισθίας, ποὺ μπορεῖ νὰ διατεθῇ γιὰ τὴ σωτηρία ἄλλων. Ἡ θεωρία αὐτὴ εἶνε ἐπιπολαία καὶ κωμική. Κάθε δίκαιος, σύμφωνα μὲ τὴ Γρα-

φή, μόλις καὶ μετὰ βίας σώζεται, κυρίως ἀπὸ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος βεβαίως λαμβάνει ὑπ' ὄψι καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦ δικαίου. Καὶ ἀφοῦ ὁ δίκαιος μόλις καὶ μετὰ βίας σώζεται ὁ ἴδιος, πῶς ὁ Πάπας ἰσχυρίζεται, ὅτι μερικοὶ ἔχουν περίσσευμα ἁγιότητος γιὰ τὴ σωτηρία ἄλλων; Καὶ ἂν ὑπῆρχε τέτοιο περίσσευμα, πῶς ὁ Πάπας θὰ μποροῦσε νὰ τὸ διαθέτῃ γιὰ ἄλλους; Κανεὶς δὲν σώζεται μὲ ξένα ἔργα. Ὅποιος σώζεται, σώζεται μὲ τὰ προσωπικά του ἔργα, διότι ὁ Κύριος βλέπει τὸν ἀγῶνα του καὶ τοῦ δίνει τὸ ἔλεός του.

Στίχ. 14-30: Τί σημαίνουν τὰ τάλαντα τῆς παραβολῆς; Τὰ διάφορα προσόντα καὶ προνόμια, ποὺ δίνει ὁ Θεὸς στοὺς ἀνθρώπους, στὸν καθένα ἀναλόγως μὲ τὴν προαίρεσι, τὴν δεκτικότητα καὶ τὸν ἰδιαίτερο προορισμό του μέσα στὸ θεῖο σχέδιο. Ὑπάρχουν φυσικὰ προσόντα, ὅπως π.χ. ἡ ὑγεία, ἡ ἀντοχὴ στοὺς κόπους, ἡ εὐφυΐα, ἡ εὐφράδεια, ἡ μουσικότης. Ὑπάρχουν πνευματικὰ χαρίσματα, ὅπως ἡ πίστις, ἡ κατὰ Θεὸν σοφία, ἡ κηρυκτικὴ ἱκανότης, ἡ θαυματουργία. Ὑπάρχουν πνευματικὰ προνόμια, ὅπως τὸ νὰ ἔχῃς τὴ θεία ἀποκάλυψι, τὸ νὰ ζῇς στὴν περίοδο τῆς Καινῆς Διαθήκης, τὸ νὰ εἶσαι μέλος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ νὰ ἔχῃς ἁγίους πατέρες καὶ διδασκάλους, τὸ νὰ κοινωνῇς τὰ ἄχραντα μυστήρια. Ἂν ἐξετάσωμε τὰ πράγματα πολὺ προσεκτικὰ καὶ λεπτομερειακά, θὰ εὕρωμε ὅτι κάθε ἄνθρωπος ἔχει πολλά, πάρα πολλὰ χαρίσματα ἀπ' τὸ Θεό. Ἄλλος ἔχει περισσότερα καὶ ἄλλος ὀλιγώτερα. Ἀλλὰ ὅλοι ἔχουν ἀρκετά. Ὁ δίκαιος καὶ σπλαγχνικὸς Θεὸς κανένα δὲν ἄφησε χωρὶς χαρίσματα. Ἰσχύει καὶ ἐδῶ ὁ λόγος τῆς Γραφῆς: «*Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα*» (Ψαλμ. ριβ' 9, Β' Κορ. θ' 9). Σκόρ-

πισε, ἔδωσε στὰ φτωχαδάκια, ἡ καλωσύνη του μένει ἀνεξάντλητη, ἀμείωτη καὶ αἰωνία. Ὅλα, ὅσα καλὰ ἔχουμε, ἰδικά του χαρίσματα εἶνε. Ἀφ' ἑαυτῶν δὲν ἔχουμε τίποτε, εἰμὴ μόνον ἁμαρτίες. Κανεὶς δὲν δύναται νὰ παραπονεθῇ, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν τοῦ ἔδωσε χαρίσματα. Ἂν παραπονεθῇ, θὰ εἶνε ἐπιπόλαιος, ἀγνώμων, γογγυστής, ἀσεβής. Ἔδωσε στὸν καθένα ὅσα χρειάζονται γιὰ τὸ συμφέρον του, γιὰ τὴ σωτηρία του.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ σωθῇ ὁ ἄνθρωπος, ὀφείλει ν' ἀξιοποιῇ τὰ τάλαντα, ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός. Νὰ μὴ τὰ κρύβῃ, ὅπως ὁ πονηρὸς καὶ ὀκνηρὸς δοῦλος, ποὺ ἔκρυψε τὸ τάλαντο στὴ γῆ, δῆθεν γιὰ νὰ τὸ ἀσφαλίσῃ, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα διότι δὲν ἤθελε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθῆκον του. Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ἐνεργοποιῇ τὰ διάφορα χαρίσματα, ἐργαζόμενος καὶ ἐκτελώντας τὰ διάφορα καθήκοντά του ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ του, τῶν συνανθρώπων του καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἔχει π.χ. ὁ ἄνθρωπος σωματικὴ δύναμι; Νὰ μὴ λιμνάζῃ στὰ καφενεῖα. Νὰ μὴ φθείρῃ τὴ δύναμί του μέσα στὰ κέντρα τῆς διαφθορᾶς. Ἀλλὰ νὰ δουλεύῃ καὶ νὰ παράγῃ ἔργο, χρήσιμο γιὰ τὸν ἑαυτό του, τὴν οἰκογένειά του καὶ τὴν κοινωνία. Ἔχει ἀντοχὴ στὴν ἀγρυπνία; Νὰ μὴ κοιμᾶται πολύ, ἀλλὰ ν' ἀγρυπνῇ προσευχόμενος, μελετώντας καὶ παραστέκοντας σ' ἀρρώστους καὶ θλιβομένους ἀνθρώπους. Ἔχει ὑλικὲς εὐλογίες; Ν' ἀνοίγῃ τὴν καρδιά του καὶ τὰ χέρια του καὶ νὰ κάνῃ γενναῖες ἐλεημοσύνες καὶ ἄλλες ἀγαθοεργίες. Ἔχει διανοητικὲς ἱκανότητες; Νὰ τὶς χρησιμοποιῇ ἰδιαιτέρως γιὰ τὴ μελέτη καὶ τὴν κατοχύρωσι τῆς Πίστεώς μας. Ἔχει τὸ χάρισμα τῆς ὁμιλητικότητος; Ν' ἀνοίγῃ καὶ νὰ διεξάγῃ συζητήσεις γιὰ τὴν Πίστι μας, βοηθώντας τοὺς συνανθρώπους του νὰ ἔλθουν στὴν

Ἐκκλησία καὶ στὸ Θεό. Ἔχει ἱκανότητα νὰ κάνῃ κύκλο Γραφῆς; Ἂς μὴ ἀποφεύγῃ καὶ προφασίζεται ἀνικανότητα ἢ ἔλλειψι χρόνου. Ἔχει τὸ χάρισμα νὰ γράφῃ καὶ νὰ συγγράφῃ; Ἂς τὸ χρησιμοποιῇ, γιὰ νὰ δίνῃ καὶ γραπτῶς τὴ μαρτυρία τῆς χριστιανικῆς Πίστεως καὶ Ἠθικῆς καὶ νὰ διαμαρτύρεται γιὰ τὰ διάφορα κακά, ποὺ γίνονται στὸν κόσμο. Ἂς γράφῃ σὲ ἐφημερίδες καὶ φυλλάδια καὶ ἂς συγγράφῃ βιβλία. Ἔχει θέσι καὶ ἀξίωμα στὸν Κρατικὸ ἢ στὸν Ἐκκλησιαστικὸ Ὀργανισμό; Ἂς χρησιμοποιῇ τὴ θέσι καὶ τὸ ἀξίωμά του γιὰ τὴν ὑπεράσπισι, τὴν ἐξυπηρέτησι καὶ τὴν προαγωγὴ ἀγαθῶν σκοπῶν καὶ πιστῶν ἀνθρώπων.

Ἂν ὁ ἄνθρωπος εἶνε τεμπέλης καὶ ἀδρανὴς καὶ ἀχρηστεύῃ τὰ διάφορα χαρίσματα, ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Κύριος, θὰ τιμωρηθῇ σὰν τὸν πονηρό, ὀκνηρὸ καὶ ἄχρηστο δοῦλο τῆς παραβολῆς. Ἂν εἶνε δραστήριος καὶ χρησιμοποιῇ τὰ χαρίσματα πρὸς τὸ καλό, θ' ἀμειφθῇ καὶ θὰ δοξασθῇ ἀπ' τὸ Θεό.

Ἐμεῖς, ἀγαπητοί μου, τί κάνουμε; Σκεπτόμεθα πρῶτα, πόσα φυσικὰ καὶ πνευματικὰ χαρίσματα καὶ προνόμια μᾶς ἔδωσε ὁ Κύριος; Μικρὰ καὶ μηδαμινὰ εἶνε τὰ ἀγαθά, ποὺ δίνουν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς στὰ τέκνα τους. Μεγάλα καὶ ἀνεκτίμητα εἶνε τὰ χαρίσματα, ποὺ δίνει ὁ Θεὸς στὰ τέκνα του. Τὰ σκεπτόμεθα; Καὶ αἰσθανόμεθα εὐγνωμοσύνη στὸ Θεό; Καὶ ἔπειτα τὰ ἐνεργοποιοῦμε; Τὰ χρησιμοποιοῦμε γιὰ τὸ καλὸ τὸ δικό μας καὶ τῶν συνανθρώπων μας; Ἀλλοίμονο! Ἄλλα τάλαντα καὶ ταλέντα χρησιμοποιοῦμε λίγο, ἄλλα ἔχουμε σὲ τελεία ἀχρηστεία, καὶ ἄλλα μεταχειριζόμαστε γιὰ τὸ κακό, σπαταλώντας τὰ θεῖα δῶρα, ὅπως ὁ ἄσωτος υἱὸς σπατάλησε τὴν πατρικὴ περιουσία. Καὶ ἂν ἀποδοκιμάστηκε ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ποὺ

ἁπλῶς ἔκρυψε τὸ τάλαντο στὴ γῆ, πόσο περισσότερο εἴμαστε ἄξιοι ἀποδοκιμασίας ἐμεῖς, ποὺ σπαταλοῦμε πολλὰ τάλαντα, θέτοντας αὐτὰ στὴν ὑπηρεσία τοῦ κακοῦ; Ἀδελφοί! Οἱ ἔξυπνοι ἄνθρωποι οὔτε σπαταλοῦν οὔτε ἀφήνουν ἀνενέργητα καὶ ἄτοκα τὰ χρήματά τους. Τὰ θέτουν σὲ κυκλοφορία, τὰ ἐπενδύουν, τὰ τοκίζουν. Καὶ ἔτσι τὰ χρήματά τους αὐξάνονται καὶ πολλαπλασιάζονται. Ἂς τοὺς μιμηθοῦμε, σταματώντας τὴ σπατάλη τῶν θείων χαρισμάτων καὶ χρησιμοποιώντας αὐτὰ γιὰ περισσότερα καλὰ ἔργα. Ἔτσι καὶ ἐδῶ ὁ Κύριος θὰ μᾶς προσθέτῃ χάρι, καὶ τὴν ἡμέρα τῆς ἀνταποδόσεως θὰ μᾶς χαρίσῃ τὸν ἀπερίγραπτο πλοῦτο τῆς ἐπουρανίας καὶ αἰωνίας βασιλείας του.

Ἀδελφοί! Ἂς ἐνθυμηθοῦμε ἐδῶ ἕνα συγκινητικὸ ὕμνο τῆς Μεγάλης Τρίτης. Εἶνε ἑρμηνεία τῆς παραβολῆς τῶν ταλάντων, προτροπὴ γιὰ τὴν ἀξιοποίησί τους καὶ στὸ τέλος προσευχὴ στὸν Κύριο:

«Δεῦτε, πιστοί,
ἐπεργασώμεθα προθύμως τῷ Δεσπότῃ·
νέμει γὰρ τοῖς δούλοις τὸν πλοῦτον·
καὶ ἀναλόγως ἕκαστος πολυπλασιάσωμεν
τὸ τῆς χάριτος τάλαντον.
Ὁ μὲν σοφίαν κομιείτω δι᾽ ἔργων ἀγαθῶν,
ὁ δὲ λειτουργίαν λαμπρότητος ἐπιτελείτω,
κοινωνείτω δὲ τοῦ λόγου πιστὸς τῷ ἀμυήτῳ
καὶ σκορπιζέτω τὸν πλοῦτον πένησιν ἄλλος·
οὕτω γὰρ τὸ δάνειον πολυπλασιάσωμεν, καί,
ὡς οἰκονόμοι πιστοὶ τῆς χάριτος,
δεσποτικῆς χαρᾶς ἀξιωθῶμεν.
Αὐτῆς ἡμᾶς καταξίωσον, Χριστὲ ὁ Θεός,
ὡς φιλάνθρωπος».

ΕΙΚΩΝ ΤΗΣ ΤΕΛΙΚΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ

Στὸ εἰκοστὸ πέμπτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου στίχ. 31-46, ὁ Κύριος, συνεχίζοντας τὸν παραβολικὸ λόγο, δίνει μιὰ εἰκόνα τῆς τελικῆς κρίσεως.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

32: *συναχθήσονται* = θὰ μαζευτοῦν.
ἀφοριεῖ = θὰ χωρίσῃ.
ἀπ' ἀλλήλων = τοὺς μὲν ἀπὸ τοὺς δέ.
ἀφορίζει = χωρίζει.
ἔριφοι = γίδια.
33: *ἐρίφια* = γίδια.
ἐξ εὐωνύμων = ἀπ' τ' ἀριστερά.
34: *ἐρεῖ* = θὰ εἰπῇ.
δεῦτε = ἐλᾶτε.
ἀπὸ καταβολῆς = ἀπ' τὴ θεμελίωσι, ἀπ' τὴν ἀρχή.
35: *συνηγάγετέ με* = μὲ περιμαζέψατε.
36: *περιεβάλετέ με* = μὲ ντύσατε.
38: *συνηγάγομεν* = περιμαζέψαμε.
περιεβάλομεν = ντύσαμε.
40: *ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων* = κάνατε σ' ἕνα ἀπ' αὐτούς.
ἐμοὶ ἐποιήσατε = σὲ μένα τὸ κάνατε.

41: *ἐρεῖ* = θὰ εἰπῇ.
τοῖς ἐξ εὐωνύμων = σ' αὐτοὺς ποὺ θἄνε στ' ἀριστερά.
πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ = φεύγετε ἀπὸ μένα μακριά.
τῷ Διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ = γιὰ τὸ Διάβολο καὶ τοὺς ἀγγέλους του.

44: *οὐ διηκονήσαμέν σοι* = δὲν σὲ ὑπηρετήσαμε, δὲν σὲ φροντίσαμε.

46: *ἀπελεύσονται* = θὰ ἀπέλθουν, θὰ πᾶνε.
κόλασις = τιμωρία, βασανισμός.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 31-45: Ἐδῶ ὁ Κύριος περιγράφει τὴν τελικὴ κρίσι, ποὺ θὰ γίνῃ κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Δευτέρας Παρουσίας. Ὅταν ἔλθῃ ὁ Κύριος ὡς βασιλεὺς καὶ κριτής, θὰ καθήσῃ πάνω σὲ ἔνδοξο θρόνο, καὶ μπροστά του θὰ συναχθοῦν ὅλα τὰ ἔθνη, γιὰ νὰ τὰ κρίνῃ. Καὶ ὅπως ὁ ποιμὴν χωρίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ γίδια, ἔτσι καὶ ὁ Κύριος θὰ χωρίσῃ τὰ πνευματικὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ πνευματικὰ γίδια, τοὺς ἀγαθοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους. Καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς θὰ στήσῃ στὰ δεξιά του, στὴν εὐγενῆ καὶ τιμητικὴ θέσι, τοὺς δὲ πονηροὺς θὰ στήσῃ στ' ἀριστερά του, στὴ δυσμενῆ θέσι. Καὶ θὰ ὁμιλήσῃ τότε ὁ βασιλεὺς καὶ στοὺς μὲν καὶ στοὺς δέ. Καὶ τοὺς μὲν θὰ καλέσῃ νὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία, λέγοντας σ' αὐτοὺς τὸν παράδοξο λόγο, ὅτι βρέθηκε σὲ διάφορες ἀνάγκες καὶ θλίψεις καὶ φρόντισαν γι' αὐτόν, τοὺς δὲ θὰ παραπέμψῃ στὸν αἰώνιο βασανισμό, λέγοντας σ' αὐτοὺς τὸν ἐπίσης παράδοξο λόγο, ὅτι στὶς διάφορες ἀνάγκες καὶ θλίψεις του δὲν

φρόντισαν γι' αὐτόν. Θὰ ὁμιλήσουν δὲ καὶ οἱ δίκαιοι καὶ οἱ ἀσεβεῖς, ἐρωτώντας τὸ Χριστό, πότε τὸν εἶδαν σὲ ἀνάγκες καὶ θλίψεις καὶ φρόντισαν ἢ δὲν φρόντισαν γι' αὐτόν. Καὶ ὁ Χριστὸς θὰ τοὺς ἀπαντήσῃ, ὅτι, ἀφοῦ ἔκαναν τὰ καλὰ σ' ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους ἀδελφούς του, σ' αὐτὸν τὰ ἔκαναν, καὶ ἀφοῦ δὲν τὰ ἔκαναν σ' ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐλαχίστους ἀδελφούς του, οὔτε σ' αὐτὸν τὰ ἔκαναν.

Ἔτσι περιγράφεται ἐδῶ ἡ τελικὴ κρίσις. Ἀλλ' ἡ περιγραφὴ αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνεται κατὰ γράμμα. Ἡ περιγραφὴ αὐτὴ εἶνε εἰκονική, παραβολική, ὅπως ἡ περιγραφὴ τοῦ κριτηρίου στὸ Δαν. ζ' 9-10. Στὴν πραγματικόητα, οὔτε θρόνος θὰ στηθῇ γιὰ νὰ καθήσῃ ὁ Κύριος ὡς βασιλεὺς-κριτής, οὔτε τὰ ἔθνη θὰ συναχθοῦν μπροστά του, οὔτε δικαστικὴ ἀπόφασι θὰ ἐξαγγείλῃ, οὔτε διάλογο μὲ τοὺς ἀνθρώπους θὰ κάνῃ. Ἀλλ' ἐρχόμενος ὁ Κύριος στὴ δευτέρα παρουσία του δὲν θὰ πατήσῃ κἂν στὴ γῆ. Οἱ δίκαιοι θ' ἁρπαχθοῦν πάνω σὲ νεφέλες «*εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα*» (Α' Θεσ. δ' 17). Οἱ δὲ ἀσεβεῖς θὰ ἐγκαταλειφθοῦν καὶ αὐτομάτως θὰ ἔλθουν σὲ κατάστασι κολάσεως. Ἤδη, μόλις θὰ ἰδοῦν στὸν οὐρανὸ «*τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου*», καὶ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔρχεται δυνατὸς καὶ ἔνδοξος πάνω στὶς νεφέλες, θὰ γευθοῦν τὴν ὀδύνη τῆς κολάσεως (Ματθ. κδ' 30, Ἀποκ. α' 7).

Δὲν πρέπει νὰ παρεξηγοῦμε λοιπὸν τὴν περιγραφὴ τῆς τελικῆς κρίσεως ἀπὸ τὸ Ματθαῖο καὶ νὰ νομίζωμε, ὅτι ἡ τελικὴ κρίσις θὰ γίνῃ ὅπως ἀκριβῶς περιγράφει ὁ Εὐαγγελιστής.

Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ παρεξηγοῦμε τὴν ὑπ' ὄψι περικοπὴ ὡς πρὸς τὸ κριτήριο, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ

ὁποίου θὰ κριθοῦν οἱ ἄνθρωποι. Ὡς κριτήριο ἐδῶ παρουσιάζεται ἡ ἀγάπη. Ὅσοι ἔκαναν ἔργα ἀγάπης, θὰ σωθοῦν, ὅσοι δὲν ἔκαναν, θὰ κολασθοῦν. Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Εἶνε μοναδικὸ κριτήριο ἡ ἀγάπη; Ὑπάρχουν ἄνθρωποι μὲ φιλανθρωπικὰ αἰσθήματα καὶ ἔργα, ἀλλ' ἔχουν ἄλλα ἐλαττώματα: ψεύδονται, ψευδορκοῦν, μεθᾶνε, βλασφημοῦν, πορνεύουν, μοιχεύουν κ.λπ. Θὰ σωθοῦν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι λόγῳ τῆς φιλανθρωπίας τους; Δὲν λέγει σ' ἄλλα μέρη ἡ Γραφή, ὅτι οἱ ἄνθρωποι θὰ κριθοῦν γιὰ ὅλα τὰ ἔργα τους; Καὶ δὲν ἀναφέρει συγκεκριμένως πολλὰ καὶ ποικίλα ἁμαρτήματα, γιὰ τὰ ὁποῖα οἱ ἀμετανόητοι θὰ κολασθοῦν; Ἀσφαλῶς οἱ ἄνθρωποι θὰ κριθοῦν γιὰ τὰ πάσης φύσεως ἔργα τους. Καὶ ἐδῶ ὁ Κύριος λέγει μέν, ὅτι θὰ κριθοῦν γιὰ τὴν ἐκτέλεσι ἢ παράλειψι φιλανθρωπικῶν ἔργων, ἀλλὰ δὲν λέγει, ὅτι θὰ κριθοῦν μόνο γι' αὐτό. Δὲν ἀποκλείει τὶς ἄλλες ἀγαθὲς ἢ κακὲς πράξεις ἢ παραλείψεις, γιὰ τὶς ὁποῖες ὁμιλεῖ ἀλλοῦ. Ἀλλ' ἐδῶ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὶς φιλανθρωπικὲς πράξεις καὶ παραλείψεις. Δὲν ἀκυρώνει καμμία ἐντολή. Ἀλλ' ἐδῶ θέλησε νὰ τονίσῃ τὴ σημασία τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης. Ἄλλωστε ἡ ἀγάπη εἶνε ἡ κορυφαία ἐντολή, *«πλήρωμα νόμου»* (Ρωμ. ιγ' 10) καὶ *«σύνδεσμος τῆς τελειότητος»* (Κολ. γ' 14). Ὅποιος ἔχει ἀληθινὴ ἀγάπη στὸ Θεὸ καὶ στὸν πλησίον, ἐκτελεῖ καὶ τὶς ἄλλες ἐντολές.

Στίχ. 32-33: Ὁ Κύριος παρομοιάζει τοὺς εὐσεβεῖς μὲ τὰ πρόβατα, κυρίως ἐπειδὴ τὰ πρόβατα εἶνε ἥμερα καὶ ἥσυχα. Ἔτσι καὶ οἱ εὐσεβεῖς εἶνε ἥμεροι καὶ ἥσυχοι, ἀγαθοὶ καὶ πρᾶοι. Τοὺς δὲ ἀσεβεῖς παρομοιάζει μὲ γίδια, κυρίως ἐπειδὴ τὰ γίδια εἶνε δύστροπα,

ἀτίθασα, καταστρέφουν τὰ δένδρα καὶ τρέχουν στοὺς γκρεμούς. Ἔτσι καὶ οἱ ἀσεβεῖς εἶνε δύστροποι, ἀτίθασοι, κακορρίζικοι, ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἀρέσκονται στὸν ὁμαλὸ καὶ τὸν ἴσιο δρόμο, ἀλλὰ βαδίζουν «κατὰ κρημνῶν».

Ἂς ἐξετάζωμε τοὺς ἑαυτούς μας γιὰ νὰ βλέπωμε, μὲ τί μοιάζουμε, μὲ τὰ πρόβατα ἢ μὲ τὰ γίδια; Μᾶλλον μοιάζουμε καὶ μὲ τὰ δυό. Σὰν πιστοί, ἀσφαλῶς μοιάζουμε μὲ τὰ πρόβατα. Ἀλλὰ λόγῳ τῶν ἰδιοτροπιῶν μας μοιάζουμε καὶ μὲ τὰ γίδια. Καὶ ἂς ἀγωνιζώμεθα νὰ μοιάζωμε ὅσο τὸ δυνατὸ λιγώτερο μὲ τὰ γίδια καὶ περισσότερο μὲ τὰ πρόβατα. Ὁ δὲ Κύριος, βλέποντας τὸν ἀγῶνα μας καὶ τὴ μετάνοιά μας, τὴν ἡμέρα ἐκείνη θὰ μᾶς ὑπολογίσῃ στὰ πρόβατα καὶ θὰ μᾶς στήσῃ στὰ δεξιά του.

Στίχ. 35-40, 42-45: Ἐδῶ περιέχεται παραδοξότατος λόγος τοῦ Κυρίου καὶ ἀπορία δικαίων καὶ ἀδίκων. Ὁ Κύριος λέγει, ὅτι ἦταν σὲ ἀνάγκες καὶ σὲ θλίψεις, καὶ οἱ δίκαιοι φρόντισαν γι᾽ αὐτόν, ἐνῷ οἱ ἄδικοι δὲν φρόντισαν γι᾽ αὐτόν! Καὶ ὅταν καὶ οἱ δίκαιοι καὶ οἱ ἄδικοι ἔκπληκτοι ἐρωτοῦν, πότε συνέβη τοῦτο, ὁ Κύριος ἀπαντᾷ, ὅτι τὰ καλά, ποὺ ἔγιναν ἢ δὲν ἔγιναν στοὺς ἐλαχίστους ἀδελφούς του, ἔγιναν ἢ δὲν ἔγιναν σ᾽ αὐτὸν τὸν ἴδιο! Ὁ Χριστὸς ταὐτίζει τὸν ἑαυτό του μὲ τοὺς ἐλαχίστους ἀδελφούς του, τὰ πτωχαδάκια καὶ τοὺς βασανισμένους ἀνθρώπους τῆς γῆς. Τέτοιος λόγος δὲν ὑπάρχει σ᾽ ἄλλα βιβλία τοῦ κόσμου. Αὐτὸς ὁ λόγος ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ἄνθρωπος καὶ συγχρόνως Θεός, γεμᾶτος ἀγάπη καὶ στοργὴ πρὸς τοὺς ἐλαχίστους καὶ καταφρονημένους ἀνθρώπους. Ὀνομάζοντας ὁ Χριστὸς

τοὺς ἀνθρώπους *«ἀδελφούς του»*, δεικνύει ὅτι εἶνε ἄνθρωπος. Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταὶ ποὺ λένε, ὅτι ἡ σάρκα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἀναστήθηκε καὶ ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀνάστασί του δὲν εἶνε πλέον ἄνθρωπος καὶ δὲν ἐπανέρχεται ὡς ἄνθρωπος; Πῶς δὲν βλέπουν, ὅτι καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ λόγου του γιὰ τὴ δευτέρα παρουσία του καὶ τὴν τελικὴ κρίσι ὁ Χριστὸς λέγει, *«Ὅταν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»*; (στίχ. 31). Ἐκεῖνος, ποὺ θὰ ἔλθῃ, εἶνε *«υἱὸς ἀνθρώπου»*, καὶ ἄρα ἄνθρωπος. Λέγοντας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι, ὅσα κάνει κανεὶς στοὺς ἀνθρώπους, τὰ κάνει σ' αὐτόν, δεικνύει ὅτι εἶνε Θεός. Διότι μόνο ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ λέγῃ τέτοιο λόγο. Διότι αὐτὸς ἔχει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πλάσματά του. Καὶ ὅ,τι γίνεται στὰ πλάσματα, ἔχει τὴν ἀναφορὰ στὸν Πλάστη. Αὐτὸς ὁ λόγος δεικνύει ἐπίσης τὴν ὑπερβολικὴ ἀγάπη τοῦ Κυρίου γιὰ μᾶς τοὺς ἐλαχίστους καὶ καταφρονημένους ἀνθρώπους. Τόσο πολὺ μᾶς ἀγαπᾷ καὶ μᾶς τιμᾷ ὁ Κύριος, ὥστε μᾶς θεωρεῖ σὰν τὸν ἑαυτό του, μᾶς ταὐτίζει κατὰ ἕνα τρόπο μὲ τὸν ἑαυτό του. Ποιὸς ἄλλος μίλησε ποτὲ μὲ τόσο παράδοξο τρόπο καὶ μὲ τόση ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο; Ὄντως ὁ Χριστὸς εἶνε Θεός, ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός, καὶ ὄντως ὁ Θεός μας εἶνε ἀγάπη! Ὁ παραδοξότατος καὶ συγκινητικώτατος λόγος τοῦ Χριστοῦ ἂς κάνῃ καὶ ἐμᾶς στὸ πρόσωπο κάθε πτωχοῦ καὶ βασανισμένου ἀνθρώπου νὰ βλέπωμε τὸν ἴδιο τὸ Χριστό. Καὶ ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, νὰ τρέφωμε τὸ Χριστό, νὰ ποτίζωμε τὸ Χριστό, νὰ φιλοξενοῦμε τὸ Χριστό, νὰ ντύνωμε τὸ Χριστό, νὰ ἐπισκεπτώμεθα τὸ Χριστό. Ἡ φιλανθρωπία κατέβασε τὸ Χριστὸ στὴ γῆ καὶ ἡ φιλανθρωπία θ' ἀνεβάσῃ τὸν ἄνθρωπο στὸν οὐρανό.

Στίχ. 34: Οἱ Χιλιασταὶ λέγουν, ὅτι οἱ δίκαιοι, ἐκτὸς τῶν 144.000 τῆς Ἀποκαλύψεως, θὰ κληρονομήσουν ἐπίγειο παράδεισο, ὁ ὁποῖος θὰ φυτευθῇ κατὰ τὴ χιλιετῆ βασιλεία. Ἀλλ' ὁ Κύριος λέγει, ὅτι οἱ δίκαιοι θὰ κληρονομήσουν «*βασιλείαν ἡτοιμασμένην ἀπὸ καταβολῆς κόσμου*». Ὄχι βασιλεία ποὺ θὰ ἑτοιμασθῇ στὸ μέλλον, ὅπως νομίζουν οἱ Χιλιασταί, ἀλλὰ βασιλεία, ποὺ εἶνε ἤδη ἕτοιμη ἀπ' τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας. Ἀλλὰ ποῦ ἀφήνει ὁ Σατανᾶς νὰ προσέξουν οἱ Χιλιασταὶ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς, καὶ ποῦ ἀφήνει ὁ ἐγωισμὸς νὰ τὰ παραδεχθοῦν, ὅταν τὰ ὑποδεικνύουν ἄλλοι;

Στίχ. 46: Ἡ μετοχὴ τῶν δικαίων στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ὀνομάζεται «*ζωή*». Διότι εἶνε ἀληθινὴ ζωή, ζωὴ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πλησίον τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶνε ἡ αὐτοζωὴ καὶ ἡ πηγὴ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς. Ἐπίσης ὀνομάζεται «*αἰώνιος*». Διότι εἶνε ἀτελεύτητη ζωή.

Βεβαίως καὶ οἱ κολασμένοι δὲν θὰ περιέλθουν σὲ ἀνυπαρξία, ὅπως ἐσφαλμένως διδάσκουν οἱ Χιλιασταί, ἀλλὰ θὰ ζοῦν αἰωνίως. Ἐν τούτοις ὅμως ἡ ζωὴ ἐκείνων δὲν ὀνομάζεται κἂν ζωή, ἀλλὰ «*κόλασις*», τιμωρία, βασανισμός. Ζωὴ μετὰ βασάνων δὲν ἀξίζει νὰ ὀνομάζεται ζωή. Ζωὴ μετὰ βασάνων εἶνε θάνατος, ὁ δεύτερος θάνατος, ὅπως λέγει ἡ Ἀποκάλυψις, ὁ τέλειος καὶ ὁριστικὸς χωρισμὸς ἀπ' τὸ Θεό, τὴν πηγὴ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς.

Καὶ ὅπως ἡ ζωὴ τῶν δικαίων εἶνε «*αἰώνιος*», ἔτσι καὶ ἡ κόλασις τῶν ἀσεβῶν εἶνε «*αἰώνιος*». Καὶ ὅπως στὴ μιὰ περίπτωσι ἡ λέξις «*αἰώνιος*» σημαίνει «χωρὶς τέλος, ἀτελεύτητη», ἔτσι καὶ στὴν ἄλλη πε-

ρίπτωσι ἡ λέξις *«αἰώνιος»* σημαίνει τὸ αὐτό. Ἀτελεύτητη θὰ εἶνε ἡ εὐτυχία τῶν δικαίων, ἀτελεύτητη θὰ εἶνε καὶ ἡ δυστυχία τῶν ἀσεβῶν, ὅσο καὶ ἂν ὡρισμένοι αἱρετικοὶ θέλουν τὴν κόλασι περιωρισμένης διαρκείας. Καὶ ὅλοι βεβαίως θέλουμε νὰ ἦταν ἡ κόλασις περιωρισμένης διαρκείας. Διότι ὅλοι εἴμεθα ἁμαρτωλοὶ καὶ ὅλοι φοβούμεθα τὴν κόλασι. Ἄλλο ὅμως τὸ τί θέλουμε, καὶ ἄλλο τὸ τί εἶνε στὴν πραγματικότητα ἡ κόλασις.

Οἱ ἀσεβεῖς, καὶ αἰωνίως ἂν ζοῦσαν στὴ γῆ, αἰωνίως θὰ ἦταν ἀμετανόητοι. Γι' αὐτὸ δικαίως θὰ τιμωροῦνται αἰωνίως. Ἡ αἰωνία τιμωρία τους δὲν σημαίνει σκληρότητα Θεοῦ, ἀλλὰ σκληρότητα τῶν ἰδίων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Θεὸς δίνει στοὺς ἀνθρώπους ὅλες τὶς εὐκαιρίες γιὰ μετάνοια καὶ σωτηρία. Ἔδωσε καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του. Ἀλλ' οἱ πολλοὶ περιφρόνησαν τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπώθησαν τὴ σωτηρία. Ὁ δὲ Θεὸς δὲν σώζει μὲ τὴ βία...

ΤΟ ΠΟΛΥΤΙΜΟ ΜΥΡΟ
ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΔΕΙΠΝΟ

Στὸ εἰκοστὸ ἕκτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-35, γίνεται λόγος: **α΄**) γιὰ τὴν προσέγγισι τοῦ Πάσχα καὶ σύσκεψι τῶν ἀρχόντων κατὰ τοῦ Χριστοῦ, στίχ. 1-5, **β΄**) γιὰ τὴ μύρωσι τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ πολύτιμο μύρο στὴ Βηθανία, στίχ. 6-13, **γ΄**) γιὰ τὴ συμφωνία τοῦ Ἰούδα μὲ τοὺς ἀρχιερεῖς, στίχ. 14-16, **δ΄**) γιὰ τὸ πασχάλιο δεῖπνο, στίχ. 17-30, **ε΄**) γιὰ τὴν ἐπικειμένη διασκόρπισι τῶν Μαθητῶν καὶ τὴν ἄρνησι τοῦ Πέτρου, στίχ. 31-35.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *ὅτε ἐτέλεσεν* = ὅταν τελείωσε.
2: *οἴδατε* = ξέρετε.
3: *συνήχθησαν* = μαζεύτηκαν.
αὐλὴ = μέγαρο.
4: *συνεβουλεύσαντο* = ἀποφάσισαν μαζί.
ἵνα δόλῳ κρατήσωσι καὶ ἀποκτείνωσι = νὰ πιάσουν μὲ δόλο καὶ νὰ σκοτώσουν.
6: *τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου* = καὶ ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἦταν.
7: *ἀλάβαστρον* = ἀγγεῖο ἀπὸ ἀλάβαστρο (λίθο).
βαρύτιμον = πολὺ ἀκριβό, πανάκριβο.
κατέχεεν = ἔχυνε ἀφθόνως.
ἀνακειμένου = ἐνῷ ἦταν ξαπλωμένος γιὰ φαγητό.

8: *ἀπώλεια* = ἡ καταστροφή, ἡ σπατάλη.
9: *πραθῆναι πολλοῦ* = νὰ πωληθῇ ἀκριβά.
καὶ δοθῆναι πτωχοῖς = καὶ νὰ δοθῇ στοὺς πτωχούς.
10: *γνοὺς* = ἀντιληφθείς.
τί κόπους παρέχετε; = γιατὶ ἐνοχλεῖτε;
εἰργάσατο = ἔκανε.
11: *μεθ' ἑαυτῶν* = μαζί σας.
12: *βαλοῦσα* = μὲ τὸ ὅτι ἔχυσε.
πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησε = τὸ ἔκανε γιὰ νὰ μὲ ἑτοιμάσῃ πρὸς ἐνταφιασμό.
13: *λαληθήσεται* = θὰ εἰπωθῇ, θὰ διαλαληθῇ.
ὃ ἐποίησεν αὕτη = αὐτὸ ποὺ ἔκανε αὐτή.
εἰς μνημόσυνον αὐτῆς = γιὰ νὰ μένῃ ἡ μνήμη της.
14: *πορευθεὶς* = ἀφοῦ πῆγε.
15: *τί θέλετέ μοι δοῦναι;* = τί θέλετε νὰ μοῦ δώσετε;
16: *ἔστησαν αὐτῷ* = πλήρωσαν σ' αὐτόν.
17: *ἄζυμα* = ἑορτὴ μὲ ἄζυμο ἄρτο, τὸ Πάσχα (διαρκείας ἑπτὰ ἡμερῶν).
18: *ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι* = ὁ καιρός μου πλησιάζει.
19: *ὡς συνέταξεν αὐτοῖς* = ὅπως τοὺς διέταξε.
20: *ὀψίας δὲ γενομένης* = καὶ ὅταν βράδυασε.
ἀνέκειτο = ἦταν ξαπλωμένος γιὰ φαγητό.
ἐσθιόντων αὐτῶν = ἐνῷ ἔτρωγαν.
22: *σφόδρα* = πολύ, πάρα πολύ.
ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ = ἄρχισαν νὰ τοῦ λέγουν.
μήτι ἐγώ εἰμι; = μήπως εἶμαι ἐγώ;
23: *ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ* = αὐτὸς ποὺ βούτηξε μαζί μου στὸ πιάτο.

24: *δι᾽ οὗ παραδίδοται* = ὑπὸ τοῦ ὁποίου παραδίδεται, ὁ ὁποῖος (τὸν) παραδίδει.

καλὸν ἦν αὐτῷ = καλὸ θὰ ἦταν γι᾽ αὐτόν.

εἰ οὐκ ἐγεννήθη = ἂν δὲν ἐγεννᾶτο.

25: *ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν* = αὐτὸς ποὺ τὸν παρέδωσε.

σὺ εἶπας = σὺ τὸ εἶπες.

26: *ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν* = καὶ ἐνῷ ἔτρωγαν.

εὐχαριστήσας = ἀφοῦ ἔκανε εὐχαριστήρια προσευχή.

ἔκλασε = ἔκανε κλάσματα (τεμάχια), ἔσπασε, ἔκοψε.

ἐδίδου = ἔδινε, μοίραζε.

τοῦτό ἐστι = αὐτὸ εἶνε.

28: *τοῦτό γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου* = διότι αὐτὸ εἶνε τὸ αἷμα μου.

τὸ τῆς καινῆς διαθήκης = ποὺ ἐπικυρώνει τὴν κανούργια διαθήκη.

τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον = ποὺ χύνεται γιὰ τοὺς πολλούς, γιὰ ὅλους.

εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν = γιὰ νὰ συγχωρηθοῦν οἱ ἁμαρτίες.

29: *οὐ μὴ πίω ἀπ᾽ ἄρτι* = δὲν θὰ πιῶ στὸ ἑξῆς.

γέννημα τῆς ἀμπέλου = προϊὸν τοῦ κλήματος.

καινὸν = καινούργιο.

31: *σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ* = θὰ κλονισθῆτε ἀπέναντί μου.

γέγραπται γὰρ = διότι εἶνε γραμμένο.

πατάξω = θὰ κτυπήσω.

32: *μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με* = μετὰ τὴν ἀνάστασί μου.

προάξω ὑμᾶς = θὰ ὑπάγω πρῶτος, θὰ σᾶς προλάβω, θὰ σᾶς συναντήσω.

33: *εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ* = ἐὰν ὅλοι κλονισθοῦν ἀπέναντί σου.
ἐγὼ δὲ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι = ἐγὼ ὅμως οὐδέποτε θὰ κλονισθῶ.
34: *ἔφη αὐτῷ* = τοῦ εἶπε.
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι = προτοῦ ὁ πετεινὸς νὰ λαλήσῃ.
ἀπαρνήσῃ με τρὶς = θὰ μὲ ἀρνηθῇς τρεῖς φορές.
35: *κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν* = καὶ ἂν εἶνε ἀνάγκη νὰ πεθάνω μαζί σου.
οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι = δὲν θὰ σὲ ἀρνηθῶ.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-5: Πολλὲς φορὲς οἱ ἐχθροὶ θέλησαν καὶ ἐπιχείρησαν νὰ συλλάβουν καὶ νὰ φονεύσουν τὸν Ἰησοῦ. Ἀλλὰ δὲν μπόρεσαν, διότι ὁ καιρός, ποὺ εἶχε ὁρίσει ὁ Θεός, δὲν εἶχε ἔλθει ἀκόμη. Τώρα ὁ καιρὸς ἦλθε. Καὶ ὁ Ἰησοῦς γιὰ πολλοστὴ φορὰ προαναγγέλλει τὸ πάθος του, τὴ σταύρωσι. Τί ἀποδεικνύει ἡ προαναγγελία; Ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ἀφοῦ γνώριζε ἐκ τῶν προτέρων τί ἔμελλε νὰ πάθῃ, μποροῦσε νὰ ἀποφύγῃ τὸ πάθος. Ἀλλὰ βάδισε πρὸς τὸ πάθος μὲ τὴ θέλησί του, γιὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμο. Ἐπίσης ὁ Ἰησοῦς προεῖπε τὴ σταύρωσί του γιὰ νὰ προετοιμάσῃ τοὺς μαθητάς του, ὥστε τὴν κρίσιμη ἐκείνη ὥρα τῶν παθῶν νὰ μὴ σκανδαλισθοῦν. Οἱ ἐχθροὶ ὠνόμαζαν τὸν Ἰησοῦ πλάνο, ἀπατεῶνα. Ἡ ἐκπλήρωσις τῆς προφητείας του θὰ ἀπεδείκνυε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἀληθινὸς Υἱὸς Θεοῦ καὶ Χριστός.

Οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων στὸ μέγαρο τοῦ ἀρχιερέως Καϊάφα ἔκαναν σύσκεψι καὶ πῆραν τὴν ἀπό-

φασι νὰ πιάσουν τὸν Ἰησοῦ μὲ δόλο καὶ νὰ τὸν φονεύσουν. Καὶ ἐπειδὴ δὲν φοβοῦνταν τὸ Θεό, ἀλλὰ τὸ λαό, ἔλεγαν νὰ μὴ πράξουν τοῦτο κατὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Διότι τὶς ἡμέρες τοῦ Πάσχα ἦταν πολὺς λαὸς στὴν πόλι γιὰ τὴν ἑορτή, καὶ φοβοῦνταν θόρυβο ἀπ᾽ τὸ λαό. Ἀλλὰ δὲν ἔγινε ὅπως ἀποφάσισαν οἱ ἐχθροί. Ἔγινε ὅπως ἀποφάσισε ὁ Κύριος. Ὁ Κύριος παρέδωσε τὸν ἑαυτό του στοὺς ἐχθρούς του κατὰ τὸν καιρὸ τοῦ Πάσχα, ὥστε τότε, ποὺ γινόταν τὸ τυπικὸ Πάσχα, νὰ γίνῃ καὶ τὸ ἀληθινό· τότε, ποὺ σφαζόταν ὁ πασχάλιος ἀμνός, νὰ σφαγῇ καὶ ὁ νοητὸς Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ποὺ σηκώνει τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου. «*Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός*» (Α΄ Κορ. ε΄ 7). Ὁ ἰδικός μας πασχάλιος ἀμνὸς εἶνε ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος θυσιάστηκε γιὰ μᾶς.

Οἱ ἀσεβεῖς καὶ κακοποιοὶ ἄνθρωποι καταστρώνουν σχέδια χωρὶς νὰ λογαριάζουν τὸ Θεό. Ἀλλ᾽ οὔτε πάντοτε ἔρχονται τὰ πράγματα σύμφωνα μὲ τὰ σχέδιά τους, οὔτε, ὅταν ἔρχωνται ἔτσι, μποροῦν νὰ καυχῶνται, ὅτι πέτυχαν τὰ σχέδιά τους. Διότι καὶ στὴν περίπτωσι αὐτὴ γίνεται τὸ θεῖο θέλημα. Ἂν δὲν ἤθελε ὁ Θεός, δὲν θὰ σταυρωνόταν ὁ Χριστός. Τὸ μόνο δέ, ποὺ ἐπιτυγχάνουν οἱ ἀσεβεῖς καὶ κακοποιοὶ ἄνθρωποι, εἶνε νὰ δείχνουν τὴν ἀσέβεια καὶ τὴν κακία τους!

Στίχ. 6-13: Δύο γυναῖκες ἀναφέρονται στὰ Εὐαγγέλια, ὅτι ἄλειψαν τὸν Κύριο μὲ μύρο. Ἡ πρώτη ἀναφέρεται ἀπὸ τὸ Λουκᾶ (ζ΄ 36-50). Ἦταν ἁμαρτωλὴ γυναίκα, μπῆκε στὴν οἰκία τοῦ Σίμωνος τοῦ Φαρισαίου, ὅπου ἐφιλοξενεῖτο ὁ Κύριος, καὶ ἄλειψε τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ, ἀναμιγνύοντας τὸ μύρο μὲ τὰ

δάκρυά της. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ συνέβη ἀρκετὸ χρόνο πρὸ τοῦ πάθους. Ἡ δεύτερη γυναίκα ἀναφέρεται ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἄλλους Εὐαγγελιστάς, τὸ Ματθαῖο (κστ´ 6-13), τὸ Μᾶρκο (ιδ´ 3-9) καὶ τὸν Ἰωάννη ποὺ τὴν προσδιορίζει ἀκριβῶς (ιβ´ 1-8). Ἦταν ἡ Μαρία, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου, καὶ δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τὴν ἁμαρτωλὴ γυναῖκα ποὺ ἀναφέρει ὁ Λουκᾶς. Ἡ Μαρία μύρωσε τὸν Κύριο στὴ Βηθανία, στὴν οἰκία τοῦ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, ἓξ ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὴ σταύρωσι. Ὁ Σίμων ὁ λεπρὸς ἴσως ἦταν ὁ πατέρας τῆς Μαρίας, τῆς Μάρθας καὶ τοῦ Λαζάρου. Ἡ Μαρία ἦταν ἁγνὴ καὶ ἀφωσιωμένη στὸ Χριστό. Στὸ σπίτι τῶν τριῶν ἀδελφῶν στὴ Βηθανία, προάστιο τῆς Ἰερουσαλὴμ σὲ ἀπόστασι 3 χιλιόμετρα ἀπ᾽ αὐτή, ἐφιλοξενεῖτο πολλὲς φορὲς ὁ Κύριος μὲ τοὺς Μαθητάς του καὶ εὕρισκε ἀνάπαυσι. Ἦταν μιὰ εὐλογημένη οἰκογένεια. Καὶ ὁ Κύριος τὴν ἀγαποῦσε ἰδιαίτερα. Ὅσοι ἀγαποῦν τὸν Κύριο περισσότερο, τοὺς ἀγαπάει καὶ ὁ Κύριος περισσότερο. Ἡ Μαρία, γιὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀφοσίωσί της καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη της στὸν Κύριο, ὕστερα μάλιστα ἀπ᾽ τὴν ἀνάστασι τοῦ ἀδελφοῦ της, ἔσπασε ἕνα ἀλάβαστρο γεμᾶτο ἀπὸ μύρο, πανάκριβο μύρο, καὶ τὸ ἔχυνε στὴν κεφαλὴ τοῦ Κυρίου. Ἄλειψε δὲ καὶ τὰ πόδια τοῦ Κυρίου καὶ τὰ σκούπισε μὲ τὰ μαλλιά της. Καὶ ὅλο τὸ σπίτι γέμισε ἀπ᾽ τὴν ὀσμὴ τοῦ μύρου. Διπλῆ μᾶλλον εὐωδία πλημμύρισε τὸ σπίτι. Ἡ εὐωδία τοῦ ὑλικοῦ μύρου καὶ ἡ εὐωδία τοῦ νοητοῦ μύρου, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.

Ἡ πρᾶξις τῆς Μαρίας ἦταν ἄκρως συγκινητική. Ἀλλ᾽ ἕνας ἀπὸ τοὺς Μαθητὰς δὲν συγκινήθηκε· τοὐναντίον ἀγανάκτησε. Καὶ ἐπηρέασε τοὺς ἄλλους Μαθητάς· ἦταν ὁ φιλάργυρος καὶ κλέπτης Ἰούδας.

Χαρακτήρισε τὴν πρᾶξι τῆς Μαρίας ὡς σπατάλη. Φορώντας ὁ ὑποκριτὴς προσωπεῖο φιλοπτωχείας, μάσκα φιλανθρωπίας, εἶπε, ὅτι θὰ μποροῦσε τὸ μύρο νὰ πωληθῇ ἀκριβά, τριακόσια δηνάρια, δεκάδες χιλιάδες σημερινὲς ἑλληνικὲς δραχμές, καὶ νὰ δοθῇ ἐλεημοσύνη στοὺς πτωχούς. Ἐπειδὴ κρατοῦσε τὸ ταμεῖο τῆς ἱερῆς ὁμάδας, ἤθελε ἡ ἀξία τοῦ μύρου νὰ μπῇ στὸ ταμεῖο, γιὰ νὰ κλέψῃ, νὰ ξαφρίσῃ τὸ ταμεῖο κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενο.

Ἔτσι εἶνε πάντοτε οἱ φιλάργυροι. Δοῦλοι καὶ δόλιοι. Δοῦλοι τῶν ἀψύχων μετάλλων καὶ δόλιοι στὸν τρόπο ἱκανοποιήσεως τοῦ φοβεροῦ πάθους των. Οἱ φιλάργυροι εἶναι τυφλοί. Ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου, ὁ Μαμωνᾶς, τοὺς τύφλωσε καὶ δὲν βλέπουν τίποτε τὸ ἀνώτερο καὶ τὸ ὡραῖο στὸν κόσμο. Γιὰ τοὺς φιλαργύρους δὲν ὑπάρχουν ἄστρα ποὺ μαρμαίρουν, δὲν ὑπάρχουν πουλιὰ ποὺ κελαϊδοῦν, δὲν ὑπάρχουν ἄνθη ποὺ εὐωδιάζουν! Ὑπάρχουν μόνο τὰ ψυχρὰ νομίσματα. Οἱ φιλάργυροι δὲν ἔχουν καρδιὰ μέσα στὰ στήθη τους, ἀλλὰ πέτρα. Δὲν πιστεύουν, δὲν ἀγαποῦν, δὲν συγκινοῦνται, δὲν συμμερίζονται τὰ ἱερὰ αἰσθήματα καὶ δὲν ἐκτιμοῦν τὶς ὑψηλὲς πράξεις εὐγενῶν καὶ ἐκλεκτῶν ὑπάρξεων. Θεωροῦν ὅλα αὐτὰ ἀνοησίες ἐξοργιστικές. Ἔτσι, δοῦλοι καὶ δόλιοι, τυφλοὶ καὶ ἀναίσθητοι, σκοτεινοὶ καὶ πωρωμένοι, διεστραμμένοι καὶ ἀπαίσιοι, Ἰοῦδες, εἶνε ὅλοι οἱ ὑλισταί, καὶ μάλιστα αὐτοί, ποὺ ἔκαναν τὸν ὑλισμὸ καὶ τὴν ἀθεΐα ἰδεολογία καὶ ὁλοκληρωτικὸ καθεστὼς καὶ μισοῦν θανασίμως τὸ Χριστιανισμό, γιατὶ κήρυξε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀφοσίωσι στὶς ἐπιταγὲς τοῦ πνεύματος.

Μακριὰ ἀπ' τοὺς Ἰοῦδες, ἀδελφοί! Εἶνε δυστυχεῖς, γιατὶ δὲν ἔχουν ἐλπίδα πέρα ἀπ' τὰ νεκροτα-

φεῖα, καὶ μεταδίδουν τὴ δυστυχία σ' ὅσους τοὺς συναναστρέφονται καὶ ἐπηρεάζονται ἀπ' τὶς ὑλιστικές τους ἀντιλήψεις.

Στίχ. 15-16: Οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων εἶχαν προγράψει καὶ ἐπικηρύξει τὸ Χριστὸ (Ἰωάν. ια' 53, 57). Καὶ ποιὸς βρέθηκε πρόθυμος γιὰ νὰ καταδώσῃ τὸ Χριστό; *«Εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης».* Ἀξιώθηκε νὰ εἶνε ἕνας ἀπ' τοὺς δώδεκα Μαθητὰς καὶ Ἀποστόλους τοῦ Κυρίου. Μεγαλύτερη τιμὴ καὶ ὑψηλότερο ἀξίωμα δὲν ὑπῆρξε στὴ γῆ. Ἐπὶ 3 ἔτη ἄκουε ἀπ' τὸ Χριστὸ τὰ σοφώτερα, τὰ ὡραιότερα καὶ τὰ συγκινητικώτερα λόγια. Κανεὶς δὲν μίλησε ὅπως ὁ Χριστός. Ἐπὶ τρία ἔτη ἔβλεπε τὸ Χριστὸ νὰ κάνῃ θαύματα, τὰ περισσότερα, τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ καταπληκτικώτερα θαύματα. Κανεὶς δὲν εἶχε κάνει τέτοια σημεῖα σὰν τὸ Χριστό. Πρὸ ὀλίγου εἶδε τὸ Χριστὸ νὰ τινάζῃ ἔξω ἀπὸ τὸ μνῆμα τὸν τετραήμερο καὶ σὲ ἀποσύνθεσι καὶ κακοσμία εὑρισκόμενο Λάζαρο. Ἐπὶ τρία ἔτη στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ εἶδε τὸ λαμπρότερο παράδειγμα, τὸ ἀπολύτως ἅγιο παράδειγμα. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ ἔλαμπε σὰν τὸν ἥλιο, περισσότερο ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ὁ ἴδιος ὁ Ἰούδας ἔλαβε ἐξουσία ἀπὸ τὸ Χριστὸ καὶ κήρυττε τὸ εὐαγγέλιο τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἔκανε θαύματα! Καὶ ὅμως, ὅλα τὰ ὕψιστα καὶ συγκλονιστικὰ αὐτὰ πράγματα τὸν ἄφησαν ἀσυγκίνητο. Καὶ τὸ μόνο, ποὺ τὸν συγκινοῦσε, ἦταν τὸ χρῆμα. Καὶ ἔσπευσε στοὺς ἐχθροὺς τοῦ Διδασκάλου γιὰ νὰ συμφωνήσῃ τὴν προδοσία γιὰ ἀργύρια. Καὶ συμφώνησε γιὰ «ὅσα-ὅσα», γιὰ τριάντα ἀργύρια κατὰ τὴν προφητεία, τιμὴ ἐξευτελιστική, τιμὴ ἑνὸς δούλου!

«Ὦ φιλαργυρίας προδότου! Εὔωνον ποιεῖται τὴν πρᾶσιν· πρὸς τὴν γνώμην τῶν ἀγοραζόντων τοῦ πωλουμένου τὴν πραγματείαν ποιεῖται· οὐκ ἀκριβολογεῖται πρὸς τὴν τιμήν, ἀλλ' ὡς δοῦλον φυγάδα ἀπεμπολεῖ· ἔθος γὰρ τοῖς κλέπτουσι ῥίπτειν τὰ τίμια· νῦν ἔβαλε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶν ὁ Μαθητής· ἡ γὰρ λύσσα τῆς φιλαργυρίας κατὰ τοῦ ἰδίου Δεσπότου μαίνεσθαι ἐποίησεν αὐτόν». Ὦ πόσο φοβερὸ ἦταν τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας τοῦ προδότου! Γιὰ ὅσα-ὅσα κάνει τὴν πώλησι. Κατὰ τὶς διαθέσεις τῶν ἀγοραστῶν διαπραγματεύεται τὴν πώλησι. Δὲν λεπτολογεῖ ὡς πρὸς τὴν τιμή, ἀλλὰ σὰν δραπέτη δοῦλο πωλεῖ τὸ Διδάσκαλο. Διότι εἶνε συνήθεια στοὺς κλέπτες νὰ ρίπτουν κάτω τὰ πολύτιμα πράγματα. Τώρα ὁ Μαθητὴς ἔρριξε τὰ ἅγια στὰ σκυλιά. Διότι ἡ λύσσα τῆς φιλαργυρίας τὸν ἔκανε νὰ μαίνεται καὶ νὰ ἐνεργῇ σὰν τρελλὸς ἐναντίον τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου του.

Τὸ κατάντημα ἑνὸς Μαθητοῦ καὶ Ἀποστόλου, ἀδελφοί μου, ἂς μᾶς κάνῃ νὰ τρέμωμε. Ἀφοῦ Μαθητὴς καὶ Ἀπόστολος καὶ θαυματουργὸς ἐξέπεσε, καὶ μάλιστα τόσο πολύ, ὥστε νὰ γίνῃ προδότης τοῦ Κυρίου γιὰ 30 ἀργύρια, κανεὶς ἂς μὴ ἔχῃ καμμιὰ ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτό του. Προπάντων ἂς φοβούμεθα τὴ φιλαργυρία. Διότι εἶνε τὸ σκληρότερο, τὸ σκοτεινότερο καὶ ἀπαισιώτερο πάθος. Ἡ φιλαργυρία ἀπ' ὅλα τὰ πάθη πωρώνει καὶ σκοτίζει τὸν ἄνθρωπο περισσότερο, τὸν ὁδηγεῖ στὶς πιὸ ἄτιμες καὶ ἐγκληματικὲς πράξεις, καὶ ἀφήνει ἐλάχιστα ἢ κανένα περιθώριο γιὰ μετάνοια.

Σ' ὅσους δὲ κατηγοροῦν καὶ ἀρνοῦνται τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐξ αἰτίας ἀναξίων ἐκπροσώπων

της, ἂς ὑπενθυμίζωμε, ὅτι καὶ ἀπὸ τοὺς Δώδεκα ἕνας ἦταν ἀνάξιος καὶ ὁ μεγαλύτερος σκανδαλοποιὸς τῶν αἰώνων. Ὑπάρχει μεγαλύτερο σκάνδαλο ἀπὸ τὸ νὰ εἶνε ἕνας Ἀπόστολος φιλάργυρος, κλέπτης καὶ προδότης τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ καταλήγῃ σὲ αὐτοκτονία;

Στίχ. 26-28: Κατὰ τὸ πασχάλιο δεῖπνο ὁ Χριστὸς τέλεσε καὶ ἵδρυσε τὸ ὑπερφυέστατο Μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας, τὸ Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἢ Θείας Κοινωνίας. Καθὼς ἔτρωγαν, ὁ Ἰησοῦς ἔλαβε ἄρτο, εὐχαρίστησε τὸ Θεὸ Πατέρα, εὐλόγησε τὸν ἄρτο, τὸν ἔσπασε καὶ ἔδινε στοὺς Μαθητάς του –καὶ στὸν ἀχάριστο Ἰούδα– λέγοντας: *«Λάβετε φάγετε, τοῦτο εἶνε τὸ σῶμα μου»*. Δὲν εἶπε, «τοῦτο συμβολίζει τὸ σῶμα μου», ἀλλ' εἶπε «τοῦτο εἶνε τὸ σῶμα μου». Ἐπίσης ἔλαβε τὸ ποτῆρι, εὐχαρίστησε, εὐλόγησε καὶ ἔδωσε στοὺς Μαθητὰς λέγοντας: «Πίετε ἀπ' αὐτὸ ὅλοι. Διότι αὐτὸ εἶνε τὸ αἷμα μου, μὲ τὸ ὁποῖο ἐπικυρώνεται ἡ Καινὴ Διαθήκη, τὸ ὁποῖο χύνεται γιὰ τοὺς πολλούς, γιὰ νὰ συγχωρηθοῦν οἱ ἁμαρτίες τους». Δὲν εἶπε, «τοῦτο συμβολίζει τὸ αἷμα μου», ἀλλ' εἶπε «τοῦτο εἶνε τὸ αἷμα μου». Ὁ Χριστὸς ἐκείνη τὴν ὥρα ἔκανε θαῦμα, θαῦμα ὑπερφυέστατο: Μὲ τὴν παντοδυναμία του μετέβαλε μυστηριωδῶς τὸν ἄρτο σὲ σῶμα καὶ τὸν οἶνο σὲ αἷμα, αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ σῶμα καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ αἷμα, ποὺ εἶχε σὰν ἄνθρωπος. Καὶ ἐξακολούθησε μὲν νὰ φαίνεται ἄρτος καὶ οἶνος, ὥστε νὰ μὴ εἶνε ἀποκρουστικὴ ἡ μετάληψις καὶ νὰ δοκιμάζεται ἡ πίστις, κάτω ὅμως ἀπὸ τὴ μορφὴ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς πραγματικῶς, οὐσιωδῶς. Καὶ στὸν Ἰορδάνη ἄλλο

φαινόταν καὶ ἄλλο ἦταν· φαινόταν περιστέρι, ἀλλ' ἦταν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα.

Ὁ Χριστὸς εἶχε ἄλλοτε μιλήσει καθαρὰ γιὰ τὴ βρῶσι τοῦ σώματός του καὶ τὴν πόσι τοῦ αἵματός του ὡς ἀπαραίτητο ὅρο σωτηρίας. Καὶ πολλοὶ ἀκροαταί του σκανδαλίσθηκαν ἀπὸ τοὺς λόγους του. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἐπέμεινε. Ἡ περίφημη ἐκείνη ὁμιλία του περιέχεται στὸ ἕκτο κεφάλαιο τοῦ Ἰωάννου (ἰδὲ ἰδίως τοὺς στίχους 48-56). Τώρα δέ, κατὰ τὸ τελευταῖο πασχάλιο δεῖπνο του, ὁ Χριστὸς τελεῖ προκαταβολικῶς τὴ θυσία τοῦ Γολγοθᾶ κατὰ τρόπο ἀναίμακτο καὶ μυστηριώδη καὶ δίνει τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα του γιὰ νὰ φάγουν καὶ νὰ πίουν οἱ Μαθηταί του. Αὐτὸ δὲ τὸ μυστήριο, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, τελεῖται καὶ σ' ὅλους τοὺς αἰῶνες στὴν Ἐκκλησία, γιὰ νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ὅλοι οἱ πιστοί, καὶ νὰ ἔχουν ζωὴ αἰώνια. Λαμβάνουν δὲ ζωὴ αἰώνια ὅσοι κοινωνοῦν ἀξίως, διότι μαζὶ μὲ τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἑνωμένο τὸ αἰώνιο πνεῦμα, ἡ Θεότης τοῦ Χριστοῦ. Κοινωνώντας τὰ Ἄχραντα Μυστήρια, κοινωνοῦμε ὁλόκληρο τὸ Χριστό, σῶμα, αἷμα, ψυχὴ καὶ Θεότητα, ὁλόκληρο τὸ Θεάνθρωπο. Ἕνας καὶ ὁ αὐτὸς Χριστὸς –ὄχι πολλοὶ Χριστοὶ– εὑρίσκεται ὁλόκληρος στὸν οὐρανό, στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ Πατρός, καὶ συγχρόνως εὑρίσκεται σ' ὅλα τ' ἅγια δισκοπότηρα καὶ ἀρτοφόρια, σὲ κάθε ψιχίο καὶ σὲ κάθε σταγονίδιο τῆς Θείας Κοινωνίας, καὶ σὲ κάθε πιστὸ ποὺ κοινωνεῖ, ὅπως μία καὶ ἡ αὐτὴ εἰκόνα εὑρίσκεται ὁλόκληρη σὲ κάθε ὀθόνη τηλεοράσεως. Ἀφοῦ ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωσε ὅλα τὰ ἀγαθά, ὑλικὰ καὶ πνευματικά, στὸ τέλος μᾶς ἔδωσε καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του,

γιὰ νὰ εἶνε τροφὴ καὶ τρυφή μας, ἡ ὑψίστη τροφὴ καὶ τρυφή. *«Ὢ φρικτοῦ μυστηρίου! Ὢ εὐσπλαγχνίας Θεοῦ!»*.

Ἀδελφοί! Ἂς προετοιμαζώμεθα μὲ εἰλικρινῆ μετάνοια καὶ ἐξομολόγησι καὶ διαρκῆ ἀγῶνα διορθώσεως καὶ ἂς προσερχώμεθα μὲ πόθο καὶ μὲ τρόμο στὴ Θεία Κοινωνία ὅσο τὸ δυνατὸ συχνότερα, γιὰ νὰ τρεφώμεθα καὶ εὐφραινώμεθα πνευματικῶς καὶ ἀφθαρτιζώμεθα καὶ θεωνώμεθα. *«Θεοῦ τὸ σῶμα καὶ θεοῖ με καὶ τρέφει· θεοῖ τὸ πνεῦμα, τὸν δὲ νοῦν τρέφει ξένως»*.

Στίχ. 31-35: Τριπλὸ τὸ ἁμάρτημα τῆς καυχησιολογίας τοῦ Πέτρου. Πρῶτον, εἶπε λόγο ἀντίθετο στὸ λόγο τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς προφήτευσε, ὅτι ὅλοι οἱ Μαθηταὶ θὰ κλονισθοῦν, καὶ ὁ Πέτρος εἶπε, ὅτι αὐτὸς δὲν θὰ κλονισθῇ. Οὔτε λίγο οὔτε πολύ, ὁ Πέτρος ἔκανε τὸ Χριστὸ ψευδοπροφήτη καὶ τὸν ἑαυτό του ἀληθινὸ προφήτη! Δεύτερον, θεώρησε τὸν ἑαυτό του ἀνώτερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους Μαθητάς. Τρίτον, στήριξε πεποίθησι στὸν ἑαυτό του καὶ ὄχι στὸ Θεό. Ἀλλ' ὁ Πέτρος εἶχε ἀγαθὴ προαίρεσι, καὶ γι' αὐτὸ μετὰ τὴν ἄρνησι μετανόησε καὶ σώθηκε. Ἀντιθέτως ὁ Ἰούδας εἶχε διεστραμμένη καὶ μοχθηρὴ ψυχή, καὶ γι' αὐτὸ μετὰ τὴν προδοσία πῆγε στὴν ἀγχόνη καὶ στὴν κόλασι. Ὅπου ὁ Θεὸς βλέπει ἀγαθὴ προαίρεσι, ἐκεῖ δίνει μετάνοια καὶ σωτηρία.

ΣΤΗ ΓΕΘΣΗΜΑΝΗ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΑΡΧΙΕΡΕΑ Η ΑΡΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

Στὸ εἰκοστὸ ἕκτο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 36-75, περιγράφονται: **α')** Ἡ ἀγωνία τῆς Γεθσημανῆ, στίχ. 36-46, **β')** Ἡ σύλληψις τοῦ Ἰησοῦ, στίχ. 47-56, **γ')** Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως, στίχ. 57-68, **δ')** Ἡ ἄρνησις τοῦ Πέτρου, στίχ. 69-75.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

36: *χωρίον* = μέρος, τοποθεσία.
37: *ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν* = ἄρχισε νὰ λυπῆται καὶ ν' ἀγωνιᾷ.
38: *ἕως θανάτου* = μέχρι ποὺ κοντεύω ν' ἀποθάνω.
ὧδε = ἐδῶ.
γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ = ἀγρυπνεῖτε μαζί μου.
39: *προελθὼν μικρὸν* = ἀφοῦ προχώρησε λίγο.
ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ = μὲ τὸ πρόσωπο κατὰ γῆς, μπρούμυτα.
εἰ δυνατόν ἐστι = ἐὰν εἶνε δυνατό.
παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ = ἂς περάσῃ ἀπὸ μένα, ἂς ἀποφύγω.
πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω = ὅμως νὰ μὴ γίνῃ ὅπως ἐγὼ θέλω.
40: *εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας* = τοὺς βρίσκει νὰ κοιμῶνται.
οὕτως οὐκ ἰσχύσατε; = ἔτσι δὲν μπορέσατε;

γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ = ν' ἀγρυπνήσετε μαζί μου.
41: *ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμὸν* = νὰ μὴ μπῆτε σὲ πειρασμό, δοκιμασία.
42: *εἰ οὐ δύναται* = ἂν δὲν δύναται.
παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ = νὰ περάσῃ ἀπὸ μένα.
ἐὰν μὴ πίω αὐτὸ = χωρὶς νὰ τὸ πιῶ.
43: *οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι* = τὰ μάτια βαρειὰ ἀπὸ νυσταγμό.
44: *ἀφεὶς αὐτοὺς* = ἀφοῦ τοὺς ἄφησε.
ἐκ τρίτου = γιὰ τρίτη φορά.
45: *καθεύδετε* = κοιμᾶσθε.
ἤγγικεν = πλησίασε, ἔφθασε.
46: *ἐγείρεσθε ἄγωμεν* = σηκωθῆτε νὰ πηγαίνωμε.
ὁ παραδιδούς με = αὐτὸς ποὺ μὲ παραδίδει.
47: *ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος* = ἐνῷ ἀκόμη αὐτὸς μιλοῦσε.
μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων = μὲ μαχαίρια καὶ ρόπαλα.
48: *ὃν ἂν φιλήσω* = ὅποιον θὰ φιλήσω.
κρατήσατε αὐτὸν = συλλάβετέ τον.
50: *ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει;* = φίλε, γιὰ ποιὸ σκοπὸ εἶσαι ἐδῶ;
ἐπέβαλον ἐπὶ = ἔβαλαν ἐπάνω.
ἐκράτησαν = συνέλαβαν.
51: *ἐκτείνας* = ἀφοῦ ἅπλωσε.
ἀπέσπασε = τράβηξε.
πατάξας = ἀφοῦ κτύπησε.
ἀφεῖλε = ἀφῄρεσε, ἔκοψε.
ὠτίον = αὐτί.
52: *ἀπόστρεψον* = γύρισε.
ἀπολοῦνται = θὰ πεθάνουν.
53: *δοκεῖς* = νομίζεις.
ἄρτι = τώρα.

καὶ παραστήσει μοι = καὶ νὰ μοῦ παρατάξῃ.
πλείους ἢ = περισσότερο ἀπό.

54: *πῶς οὖν πληρωθῶσιν;* = ἀλλὰ πῶς θὰ ἐκπληρωθοῦν;
ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι = ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ γίνῃ.

55: *ὡς ἐπὶ λῃστὴν* = καθὼς ἐναντίον λῃστοῦ.
πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην = κοντά σας καθόμουν.
οὐκ ἐκρατήσατέ με = δὲν μὲ συλλάβατε.

56: *τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν* = ὅλο δὲ αὐτὸ ἔγινε.
ἵνα πληρωθῶσιν = γιὰ νὰ ἐκπληρωθοῦν.
ἀφέντες αὐτὸν = ἀφοῦ τὸν ἄφησαν, τὸν ἐγκατέλειψαν.

57: *ἀπήγαγον* = ἔφεραν.
συνήχθησαν = μαζεύτηκαν.

60: *οὐχ εὗρον* = δὲν βρῆκαν.
καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων = καὶ ἐνῷ πολλοὶ ψευδομάρτυρες προσῆλθαν.

61: *οὗτος ἔφη* = αὐτὸς εἶπε.
καταλῦσαι = νὰ γκρεμίσω.
διὰ τριῶν ἡμερῶν = σὲ τρεῖς ἡμέρες.

62: *ἀναστὰς* = ἀφοῦ σηκώθηκε.
οὐδὲν ἀποκρίνῃ = τίποτε δὲν ἀποκρίνεσαι;
τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν; = τί σὲ κατηγοροῦν αὐτοί;

63: *ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος* = σὲ ὁρκίζω στὸν ἀληθινὸ Θεό.
ἵνα ἡμῖν εἴπῃς = γιὰ νὰ μᾶς πῇς.
εἰ σὺ εἶ = ἐὰν σὺ εἶσαι.

64: *σὺ εἶπας* = ὁ ἴδιος τὸ εἶπες, ναί.
πλὴν λέγω ὑμῖν = ὅμως σᾶς λέγω, μόνο σᾶς λέγω.
ἀπ' ἄρτι = ἀπὸ τώρα (καὶ στὸ ἑξῆς).

ὄψεσθε = θὰ βλέπετε.

ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως = στὰ δεξιὰ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ.

ἐρχόμενον = νὰ ἔρχεται, νὰ φέρεται.

65: *διέρρηξε* = ἔσχισε.

τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; = τί μᾶς χρειάζονται πλέον μάρτυρες;

ἴδε νῦν = νὰ τώρα.

66: *τί ὑμῖν δοκεῖ;* = τί νομίζετε; τί ἀποφασίζετε;

67: *ἐνέπτυσαν* = ἔφτυσαν.

ἐκολάφισαν = γρονθοκόπησαν.

68: *ὁ παίσας σε* = αὐτὸς ποὺ σὲ χτύπησε.

69: *παιδίσκη* = ὑπηρέτρια.

ἦσθα = ἤσουν.

70: *οὐκ οἶδα τί λέγεις* = δὲν ξέρω τί λές.

71: *ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα* = ὅταν δὲ αὐτὸς βγῆκε στὴν ἐξωτερικὴ πύλη, ἐξώπορτα.

72: *μεθ' ὅρκου* = μὲ ὅρκο.

οὐκ οἶδα = δὲν ξέρω.

73: *μετὰ μικρὸν* = ἔπειτα ἀπὸ λίγο.

οἱ ἑστῶτες = οἱ παριστάμενοι, οἱ εὑρισκόμενοι ἐκεῖ.

ἐξ αὐτῶν εἶ = ἀπ' αὐτοὺς εἶσαι.

καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ = διότι καὶ ἡ προφορά σου σὲ φανερώνει.

74: *ἤρξατο καταθεματίζειν* = ἄρχισε ν' ἀναθεματίζῃ, νὰ βεβαιώνῃ μὲ κατάρες.

ὀμνύειν = νὰ ὁρκίζεται.

ἀλέκτωρ ἐφώνησε = ὁ πετεινὸς λάλησε.

75: *ἐμνήσθη* = θυμήθηκε.

ῥῆμα = λόγος.

εἰρηκότος αὐτῷ = ποὺ εἶχε πεῖ σ' αὐτόν.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 36-46: Ἡ Γεθσημανῆ εἶνε ὁ τόπος τῆς ὑπερτάτης ἀγωνίας τοῦ Ἰησοῦ. Γεθσημανῆ σημαίνει «ἐλαιοτριβεῖο». Στὸ ἐλαιοτριβεῖο συνθλίβονται οἱ ἐλιές, γιὰ νὰ βγῇ τὸ λάδι. Καὶ στὴ Γεθσημανῆ κατὰ ἕνα τρόπο συγκλονιστικὸ συνθλίφτηκε ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀπὸ τὸ σῶμα του βγῆκε *«ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν»* (Λουκ. κβ΄ 44). Συνέβη, δηλαδή, στὸν Ἰησοῦ φαινόμενο, ποὺ σπανίως συμβαίνει σὲ περιπτώσεις ἐντονωτάτης ἀγωνίας. Ἀπὸ τοὺς πόρους τοῦ παναγίου σώματός του ἔβγαιναν καὶ ἔσταζαν στὴ γῆ χοντρὲς πηκτὲς σταλαγματιὲς ἀπὸ ἱδρῶτα ἀνάμικτο μὲ αἷμα. Ὁ Χριστὸς λούστηκε σὲ αἱμάτινο ἱδρῶτα. *«Ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου»*, εἶπε στὸν Ἀδὰμ μετὰ τὴν ἁμαρτία ὁ Θεὸς (Γεν. γ΄ 19). Ὁ δεύτερος Ἀδάμ, ὁ Χριστός, ὅταν ἐπάνω του σήκωσε τὶς ἁμαρτίες τῆς ἀνθρωπότητος καὶ γιὰ μᾶς ἔγινε ἁμαρτία καὶ κατάρα (Β΄ Κορ. ε΄ 21, Γαλ. γ΄ 13), ἵδρωσε περισσότερο ἀπὸ τὸν πρῶτο Ἀδὰμ καὶ ἔτσι ἔβγαλε γιὰ μᾶς ἄρτο σωτηρίας.

Ἡ ἀγωνία τοῦ Χριστοῦ στὴ Γεθσημανῆ ἀπὸ μερικοὺς θεωρεῖται ὡς δειλία. Ἀλλὰ δὲν εἶνε δειλία. Εἶνε ἡ φυσικὴ ἀντίδρασις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπέναντι στὸ θάνατο, καὶ μάλιστα στὸ μαρτυρικὸ θάνατο. Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἔγινε ἄνθρωπος, πραγματικὸς ἄνθρωπος. Καὶ σὰν πραγματικὸς ἄνθρωπος ἦταν φυσικὸ ν᾽ ἀντιδρᾷ στὸ θάνατο. Διότι ὁ ἄνθρωπος πλάσθηκε γιὰ τὴ ζωή, ὄχι γιὰ τὸ θάνατο. Ὁ θάνατος εἰσέβαλε στὸν κόσμο βιαίως καὶ ἀνωμάλως σὰν ξένο σῶμα λόγῳ τῆς ἁμαρτίας. Ὁ θάνατος δὲν εἶνε

πρᾶγμα κατὰ φύσιν, ἀλλὰ παρὰ φύσιν. Γι' αὐτὸ ὁ θάνατος εἶνε ἀποτρόπαιος καὶ ἀποκρουστικός.

Ἐπὶ πλέον, ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἦταν ὁ πλέον ἀπάνθρωπος καὶ φρικτὸς θάνατος. Ὁ δὲ Χριστὸς εἶνε ὁ μόνος, ποὺ γνώριζε ἐκ τῶν προτέρων ὅλες τὶς φρικτὲς λεπτομέρειες τοῦ μαρτυρίου του. Αὐτὴ δὲ ἡ πρόγνωσις ἔκανε τὸ Χριστὸ νὰ προγεύεται καὶ νὰ ζῇ τὸ μαρτύριό του ἀκόμη ἀπὸ τὴν παιδική του ἡλικία. Στὴ δὲ Γεθσημανῇ, λίγο πρὶν συλληφθῇ καὶ σταυρωθῇ, ἦταν φυσικὸ ἡ ἀγωνία του νὰ κορυφωθῇ.

Ἂν ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε ἀγωνία ἐν ὄψει τοῦ φρικτοῦ θανάτου του, δὲν θὰ ἦταν ἄνθρωπος. Οἱ αἱρετικοὶ Δοκῆτες ἔλεγαν, ὅτι ὁ Χριστὸς φαινόταν ἄνθρωπος, ἀλλὰ δὲν ἦταν. Ἡ ἀγωνία τῆς Γεθσημανῆ εἶνε μία ἀπὸ τὶς ἀποδείξεις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Ἰησοῦ.

Τὴν ὥρα τῆς ἀγωνίας του ὁ Ἰησοῦς σὰν ἄνθρωπος κατέφυγε στὴν προσευχή. Ἔπεσε μὲ τὸ πρόσωπο στὴ γῆ, μπρούμυτα, καὶ προσευχόταν. Τρεῖς φορὲς προσευχήθηκε στὸν οὐράνιο Πατέρα. *«Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσηύχετο»* (Λουκ. κβ' 44). Ἀγωνιώδης, θερμὴ καὶ ἐπίμονη προσευχή. Σ' ἐκείνη τὴν προσευχή, ὅπως φαίνεται, ἀναφέρεται ἡ πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολή, ὅταν λέγῃ γιὰ τὸ Χριστό, ὅτι ἀπηύθυνε *«δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων»* (Ἑβρ. ε' 7). Πόσο συγκινητικὸ καὶ συγκλονιστικὸ εἶνε νὰ φαντάζεται κανεὶς τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ τὴ σεληνοφώτιστη ἐκείνη νύχτα νὰ λυπῆται καὶ ν' ἀγωνιᾷ μέχρι θανάτου, νὰ πίπτῃ μπρούμυτα στὴ γῆ, νὰ σηκώνεται καὶ νὰ ἔρχεται πρὸς τοὺς Μαθητάς του αἰσθανόμενος τὴν ἀνάγκη

νὰ τοῦ συμπαρασταθοῦν στὴν ἀγωνία του, νὰ τοὺς βλέπῃ νὰ κοιμῶνται, νὰ ἐπανέρχεται καὶ νὰ πίπτῃ πάλι σὲ προσευχή, νὰ ἱκετεύῃ τὸν οὐράνιο Πατέρα μὲ κραυγὲς ἰσχυρὲς καὶ δάκρυα, καὶ νὰ τρέχουν ἀπ' τὸ σῶμα του στὴ γῆ χοντρὲς πηκτὲς σταλαγματιὲς ἀπὸ ἱδρῶτα ἀνάμικτο μὲ αἷμα! Ὅλη ἡ ἀγωνία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ αἰτία εἶχε τὶς δικές μας ἁμαρτίες. Καὶ πόσο λίγο συμμεριζόμεθα τὴν ἀγωνία τοῦ Χριστοῦ! Πάλι προδοσίες, πάλι ἀρνήσεις, πάλι διωγμοί, πάλι μαρτύρια κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅμως ἐμεῖς ἀναισθητοῦμε καὶ ἀδρανοῦμε. Μοιάζουμε μὲ τοὺς Μαθητάς, ποὺ κοιμῶνταν καὶ ἀναπαύονταν. Γι' αὐτὸ καὶ πρὸς ἐμᾶς ἀπευθύνεται τὸ παράπονο τοῦ Ἰησοῦ: «*Καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε!...*».

Ἀδελφοί! Αὐτὴ ἡ ζωὴ μὲ τὶς δυσκολίες καὶ τὶς θλίψεις της πολλὲς φορὲς μᾶς φέρνει σὲ ἀγωνία. Ἰδίως ἀγωνιοῦμε σὲ περιπτώσεις τρομερῶν ἀσθενειῶν. Ἀλλὰ περισσότερο πρέπει ν' ἀγωνιοῦμε γιὰ πνευματικὰ πράγματα, καὶ προπάντων γιὰ τὴν κατάστασι τῆς Ἐκκλησίας. Ὅπως ἄλλοτε προδόθηκε, ἐμπαίχθηκε, μαστιγώθηκε καὶ σταυρώθηκε ὁ Χριστός, ἔτσι τώρα προδίδεται, ἐμπαίζεται, μαστιγώνεται καὶ σταυρώνεται ἡ Ἐκκλησία, τὸ μυστικὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὀφείλουμε ν' ἀγωνιοῦμε γιὰ τὴν Ἐκκλησία σὲ ὑπέρτατο βαθμό. Ἡ δὲ ἀγωνία ἐκδηλώνεται μὲ ἀγῶνα γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Ὁ δὲ ἀγώνας περιλαμβάνει κάθε καλὴ ἀντίδρασι στὸ κακό, καὶ κάθε θετικὴ ἐνέργεια πρὸς τὸ ἀγαθό. Οἱ σύγχρονοι Ἰοῦδες κινοῦνται δραστηρίως. Ἂς δραστηριοποιηθοῦμε καὶ ἐμεῖς. Ἔντονη προσευχή, διαμαρτυρίες γιὰ τὸ κακό, διαφώτισις τῶν συνανθρώπων, θυσίες χρόνου, χρή-

ματος καὶ ταλάντων γιὰ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, θυσία καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς, ἂν παραστῇ ἀνάγκη, ἰδοὺ τί περιλαμβάνει ἡ χριστιανικὴ δραστηριότης.

Στάλαξε μέσα μας, Χριστέ, ἕνα μέρος ἀπ' τὴν ὑπερτάτη ἀγωνία σου στὴ Γεθσημανῆ, γιὰ ν' ἀνησυχήσωμε, ν' ἀναστατωθοῦμε καὶ ν' ἀγωνιστοῦμε γιὰ τὴν Ἐκκλησία σου!

Στίχ. 47-50: Τὸ Χριστὸ πρόδωσε –ποῖος θὰ τὸ φανταζόταν;– ἕνας ἀπὸ τοὺς Δώδεκα! Γιὰ 30 ἀργύρια ὁ Μαθητὴς καὶ Ἀπόστολος ἔγινε προδότης. Πρόδωσε τὸ Διδάσκαλο καὶ τὸν Κύριο, καὶ μάλιστα μὲ τὸν πιὸ ὑποκριτικὸ καὶ πρόστυχο τρόπο, μὲ τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης καὶ ἐγκαρδιότητος. Καὶ δὲν μετανόησε, ὅπως ὁ Πέτρος. Ἂν μετανοοῦσε ὁ Ἰούδας, θὰ μᾶς ἔδινε τὸ δυνατώτερο παράδειγμα μετανοίας. Ἀλλ' αὐτὸς ἀπὸ τὸ ἕνα ἔγκλημα προχώρησε στὸ ἄλλο, ἀπὸ τὴν προδοσία ἔφθασε στὴν αὐτοκτονία. Καὶ ἔτσι ἔγινε τὸ σκοτεινότερο καὶ ἀπαισιώτερο πρόσωπο τῶν αἰώνων.

Στὴν ἐποχή μας πολὺς θόρυβος γίνεται γύρω ἀπὸ σκανδαλοποιοὺς ἐκπροσώπους τῆς Θρησκείας. Τὰ σκάνδαλά τους τονίζονται καὶ διαφημίζονται στὴν οἰκουμένη. Καὶ πολλοὶ ἐξ αἰτίας των σκανδαλίζονται καὶ ἀπομακρύνονται ἀπ' τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸ Χριστό. Ἀλλ' ἀφοῦ ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχε σκανδαλοποιός, ὁ μεγαλύτερος μάλιστα σκανδαλοποιός, ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους, τί τὸ παράδοξο, ἂν καὶ σήμερα ὑπάρχουν σκανδαλοποιοί; Καὶ γιατί πολλοὶ νὰ σκανδαλίζωνται ἀπ' τοὺς ἀναξίους καὶ ν' ἀρνοῦνται τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν Ἱδρυτὴ τῆς Ἐκκλησίας; Θὰ ἦταν ὀρθὸ ν' ἀρνηθῇ κανεὶς τὸν Ἰησοῦ,

ἐπειδὴ ἀπ' τὸν κύκλο του προῆλθε ὁ προδότης; Ἄλλο τόσο εἶνε ὀρθὸ ν' ἀρνῆται κανεὶς τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν Κύριο, ἐπειδὴ ὡρισμένοι κληρικοὶ εἶνε ἀνάξιοι. Πότε ἐπὶ τέλους θὰ καταλάβουν οἱ πολλοί, ὅτι ἄλλο οἱ ἐκπρόσωποι καὶ ἄλλο ἡ Ἐκκλησία, ἄλλο οἱ ἄνθρωποι καὶ ἄλλο ὁ Θεάνθρωπος;

Στίχ. 59-64: Τὸ Συνέδριο τῶν Ἰουδαίων, κάτι σὰν τὸν Ἄρειο Πάγο, τὴ Βουλὴ καὶ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο, δὲν ζητοῦσε ἀληθινὲς μαρτυρίες, ἀλλὰ ψευδομαρτυρίες γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Ἤθελε ὁπωσδήποτε νὰ καταδικάσῃ τὸν Ἰησοῦ. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εὕρισκε αἰτίες, προσπαθοῦσε νὰ στηριχθῇ σὲ ψέματα. Αὐτὸ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ἀνωτάτη θρησκευτικὴ ἡγεσία τοῦ Ἰσραὴλ εἶχε καταντήσει μία κάστα διεφθαρμένων, διεστραμμένων καὶ κακοποιῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἰωσὴφ καὶ ὁ Νικόδημος ἦταν ἐξαιρέσεις. Ἂς μὴ ἐκπλησσώμεθα, λοιπόν, ἂν καὶ σήμερα οἱ ἀποτελοῦντες τὴ Βουλὴ τοῦ Ἔθνους καὶ τὴν Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸ μέγιστο μέρος εἶνε ἀνάξιοι καὶ σφαγιασταὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας. Ἡ ἱστορία ἐπαναλαβάνεται καὶ θὰ ἐπαναλαμβάνεται περίπου ἡ ἰδία, διότι πάντοτε οἱ ἄξιοι εἶνε ὀλίγοι καὶ οἱ ἀνάξιοι πολλοί.

Πολλοὶ ψευδομάρτυρες κατηγοροῦσαν τὸν Ἰησοῦ. *«Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα»*. Αὐτὴ ἡ σιωπὴ τοῦ Ἰησοῦ κάνει καταπληκτικὴ ἐντύπωσι. Κάθε ἄλλος ὑπόδικος, γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ γλυτώσῃ τὴ ζωή του, θ' ἀπελογεῖτο στὶς κατηγορίες μὲ ὅση δύναμι καὶ μὲ ὅσα λόγια θὰ μποροῦσε. Ἀλλ' ὁ Χριστός, ὁ Ἀθῷος, ὁ Δίκαιος καὶ ὁ Ἅγιος μὲ ἀπόλυτη ἔννοια, ἡ Σοφία, ἡ Δύναμις καὶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, αὐτός, ποὺ μποροῦσε νὰ κάνῃ τὴν ἰσχυρότερη

ἀπολογία τῶν αἰώνων, ἀσυγκρίτως ἀνώτερη ἀπ' τὴν ἀπολογία τοῦ Σωκράτη, σιωποῦσε! Γιατί; Διότι τὸ Συνέδριο τῶν παρανόμων, ὅ,τι καὶ ἂν θὰ ἔλεγε ὁ Χριστός, ἦταν προκατειλημμένο καὶ προαποφασισμένο νὰ ἐκδώσῃ καταδικαστικὴ ἀπόφασι. Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ ἦταν σκηνοθεσία καὶ παρῳδία, ὄχι ἀληθινὴ δίκη. Πόσες φορὲς τὰ ἀνθρώπινα δικαστήρια ἔχουν ἕτοιμες τὶς ἀποφάσεις τους ἐκ τῶν προτέρων καὶ οἱ ἀπολογίες τῶν ὑποδίκων περιττεύουν!...

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Ἰησοῦς σιωποῦσε, ὅταν ὁ ἀρχιερεὺς ἔθεσε τὸ μεγάλο θέμα τῆς μεσσιακῆς ἰδιότητος καὶ τὸ μέγιστο θέμα τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ἰησοῦς ἔλυσε τὴ σιωπή του καὶ ἔκανε τὴν καλὴ ὁμολογία, στὴν ὁποία στηρίζεται ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία. Στὸ ἐρώτημα τοῦ ἀρχιερέως, ἂν αὐτὸς εἶνε *«ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ»*, ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε: *«Σὺ εἶπας»*. Σὺ ὁ ἴδιος, δηλαδή, τὸ εἶπες. Ναί, εἶμαι ὁ Χριστὸς καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὸ Μάρκ. ιδ' 61-62 ὁ ἀρχιερεὺς ρωτοῦσε τὸν Ἰησοῦ: *«Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Εὐλογητοῦ;»*. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε: *«Ἐγώ εἰμι»*.

Στὴ συνέχεια τῆς ὁμολογίας του ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τὰ μεγαλειώδη αὐτὰ λόγια, ἀπὸ τὰ μεγαλειωδέστερα τοῦ Εὐαγγελίου: *«Πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ»*. Σᾶς βεβαιώνω, ὅτι ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἑξῆς θὰ βλέπετε τὸν Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου νὰ κάθεται στὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ φέρεται πάνω στὶς νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ. Τί σημαίνουν τὰ μεγαλειώδη αὐτὰ λόγια; Εἶνε δύσκολα λόγια καὶ δὲν ἑρμηνεύονται ἀπὸ τοὺς ἑρμηνευτὰς μὲ πλήρη ἐπι-

τυχία. Τὸ *«καθῆσθαι ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως»* καὶ τὸ *«ἔρχεσθαι* (=φέρεσθαι) *ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ»* εἶνε ποιητικὲς ἐκφράσεις, ποὺ ὑπενθυμίζουν ὅμοιες ἐκφράσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ σημαίνουν τὴ δικαίωσι καὶ τὴ δόξα τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ παραδόξως θ' ἄρχιζε *«ἀπ' ἄρτι»*, ἀπὸ τώρα, ἀπὸ τὴ σταύρωσί του. Εἶνε σὰν νὰ ἔλεγε ὁ Ἰησοῦς στοὺς Ἰουδαίους: Σᾶς βεβαιώνω, ὅτι ἀπὸ τώρα ἀκριβῶς, ποὺ σεῖς θὰ μὲ θανατώσετε, νομίζοντας ὅτι ἔτσι θὰ μὲ σβήσετε, ἀπὸ τώρα ἀκριβῶς, ποὺ θὰ μὲ σταυρώσετε, θ' ἀρχίσετε νὰ βλέπετε τὴ μεγάλη δόξα μου. Θὰ βλέπετε νὰ δικαιώνωμαι, ν' ἀποδεικνύωμαι ἰσότιμος τοῦ Θεοῦ Πατρός, πανίσχυρος καὶ πανένδοξος.

Στίχ. 69-75: Ἡ ἄρνησις τοῦ Πέτρου δὲν ἦταν μικρὸ ἁμάρτημα. Δὲν ἦταν βεβαίως τόσο σοβαρό, ὅσο ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα. Ἀλλὰ πάντως ἦταν μεγάλο καὶ φρικτὸ ἁμάρτημα τὸ ν' ἀρνηθῇ ὁ κορυφαῖος Μαθητὴς τὸν Διδάσκαλο καὶ Κύριο, καὶ μάλιστα τρεῖς φορές, καὶ μπροστὰ σὲ εὐτελῆ πρόσωπα, καὶ μὲ ὅρκους καὶ ἀναθεματισμούς, καὶ κατόπιν τῆς βεβαιώσεως, ὅτι, ἂν ὅλοι ἀρνοῦνταν, αὐτὸς δὲν θὰ ἔπραττε τοῦτο, ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ θανατωθῇ. Ὁ Πέτρος ὑπερηφανεύτηκε, καυχήθηκε, καὶ γιὰ τοῦτο ὁ Θεὸς τὸν ἄφησε νὰ πέσῃ καὶ νὰ ταπεινωθῇ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Πέτρος στὰ βάθη τῆς καρδιᾶς του ἀγαποῦσε τὸ Χριστὸ καὶ τὸν ἀρνήθηκε ἀπὸ φόβο, ὁ Θεὸς δὲν ἄφησε τὸν Πέτρο στὴν ἄβυσσο τῆς πτώσεώς του. Μὲ τὸ λάλημα τοῦ πετεινοῦ καὶ μ' ἕνα βλέμμα τοῦ δικαζομένου Ἰησοῦ (Λουκ. κβ' 61), βλέμμα ποὺ διαπέρασε τὴν ὕπαρξι τοῦ Μαθητοῦ καὶ μίλησε στὴν καρδιά του περισσότερο ἀπὸ χίλιους λό-

γους, ὁ Πέτρος ξέσπασε σὲ κλάματα καὶ σὲ πικρὰ δάκρυα μετανοίας.

Κάθε φορὰ ποὺ ἁμαρτάνουμε, ἀδελφοί μου, κατὰ ἕνα τρόπο ἀρνούμεθα καὶ ἐμεῖς τὸν Κύριο καὶ γινόμεθα ὅμοιοι μὲ τὸν Πέτρο. Ἀλλ' ὅπως μοιάζουμε μὲ τὸν Πέτρο στὶς ἀρνήσεις, ἂς μοιάζωμε καὶ στὴ μετάνοια. Ἡ συνείδησις, σὰν ἄλλος πετεινός, λαλεῖ μέσα μας, καὶ ὁ Ἰησοῦς ρίπτει ἐπάνω μας μυστικὸ καὶ διαπεραστικὸ βλέμμα. Ἂς στενάζωμε καὶ ἂς κλαῖμε καὶ ἐμεῖς γιὰ τὶς ἀρνήσεις μας, ὄχι μιὰ ἢ τρεῖς ἀρνήσεις, ἀλλ' ἀναρίθμητες...

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ
Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΤΟΝ ΠΙΛΑΤΟ

Στὸ εἰκοστὸ ἕβδομο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 1-31, γίνεται λόγος: **α′)** Γιὰ τὴν προσαγωγὴ τοῦ Ἰησοῦ στὸν Πιλᾶτο καὶ τὸ τέλος τοῦ Ἰούδα, στίχ. 1-10, **β′)** Γιὰ τὴ δίκη τοῦ Ἰησοῦ ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, στίχ. 11-26, καὶ *γ′)* Γιὰ τὸν ἐμπαιγμὸ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες, στίχ. 27-31.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *πρωίας δὲ γενομένης* = καὶ ὅταν ἔγινε πρωί.

2: *δήσαντες* = ἀφοῦ ἔδεσαν.
ἀπήγαγον = ὡδήγησαν, ἔφεραν.

3: *ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν* = ὁ προδότης του.
κατεκρίθη = καταδικάσθηκε.
μεταμεληθεὶς = ἀφοῦ μεταμελήθηκε.
ἀπέστρεψε = ἐπέστρεψε.

4: *τί πρὸς ἡμᾶς;* = τί μᾶς ἐνδιαφέρει;
σὺ ὄψει = σὺ θὰ κάνῃς καλά, σὺ θὰ ἔχῃς τὸ κρῖμα.

5: *ἀπελθὼν ἀπήγξατο* = ἀφοῦ ἔφυγε, ἀπαγχονίσθηκε.

6: *οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν* = δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὰ ρίξωμε στὸ ἱερὸ ταμεῖο.
ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι = ἐπειδὴ εἶνε ἀντίτιμο αἵματος.

7: *κεραμεὺς* = κεραμιδᾶς.
εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις = γιὰ νὰ θάπτωνται οἱ ξένοι.

8: *διὸ ἐκλήθη* = γι' αὐτὸ ὠνομάσθηκε.

9: *ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν* = ἐκπληρώθηκε τὸ λεχθέν.
τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου = τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ ποὺ ἐκτιμήθηκε (μὲ χρήματα).
ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ = ποὺ τὸν ἐκτίμησαν (σὲ χρήματα) ἄνθρωποι ἀπὸ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλῖτες.

10: *εἰς τὸν ἀγρὸν* = γιὰ τὸν ἀγρό.
καθ' ἃ συνέταξέ μοι Κύριος = καθὼς μοῦ εἶπε ὁ Κύριος.

11: *ἔστη ἔμπροσθεν* = στάθηκε μπροστά.
ἐπηρώτησε = ρώτησε.
σὺ εἶ; = σὺ εἶσαι;
ἔφη = εἶπε.
σὺ λέγεις = σὺ ὁ ἴδιος τὸ λέγεις, ναὶ εἶμαι.

12: *ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν* = ὅταν τὸν κατηγοροῦσαν.

14: *πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα* = σὲ κανένα λόγο.
ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν = ὥστε νὰ καταπλήσσεται ὁ ἡγεμών.

15: *κατὰ δὲ ἑορτὴν* = κάθε δὲ γιορτὴ (κάθε Πάσχα).
εἰώθει = συνήθιζε.
ἀπολύειν = ν' ἀπολύῃ, ν' ἀφήνῃ ἐλεύθερο.
τῷ ὄχλῳ = χάριν τοῦ λαοῦ.
δέσμιος = φυλακισμένος.
ὃν ἤθελον = ὅποιον ἤθελαν.

16: *ἐπίσημος* = σεσημασμένος, περιβόητος.

17: *συνηγμένων οὖν αὐτῶν* = καθὼς λοιπὸν ἦταν συναγμένοι.

18: *ᾔδει γὰρ* = διότι ἤξερε.

19: *καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος* = ἐνῷ δὲ αὐτὸς καθόταν στὴ δικαστικὴ ἕδρα.

ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν = τοῦ ἔστειλε εἰδοποίησι.

μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ = νὰ μὴ γίνῃ τίποτε ἀνάμεσα σὲ σένα καὶ τὸν ἀθῷο ἐκεῖνο, νὰ μὴ κάνῃς κανένα κακὸ στὸν ἀθῷο ἐκεῖνο.

πολλὰ γὰρ ἔπαθον = διότι πολλὰ ἔπαθα, πολὺ τρόμαξα.

κατ' ὄναρ = στὸ ὄνειρο.

δι' αὐτὸν = ἐξ αἰτίας του.

20: *ἵνα αἰτήσωνται* = νὰ ζητήσουν.

ἀπολέσωσι = νὰ θανατώσουν.

22: *τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν;* = τότε τί νὰ κάνω τὸν Ἰησοῦ;

23: *τί γὰρ κακὸν ἐποίησε;* = ἀλλὰ τί κακὸ ἔκανε;

περισσῶς = περισσότερο.

24: *ἀπενίψατο* = ἔνιψε καλά.

ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου = εἶμαι ἀνεύθυνος γιὰ τὸν θάνατο τοῦ ἀθῴου τούτου.

ὑμεῖς ὄψεσθε = σεῖς θὰ κάνετε καλά, σεῖς θὰ ἔχετε τὸ κρῖμα.

25: *ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν* = ἐπάνω μας καὶ ἐπάνω στὰ παιδιά μας.

26: *φραγγελώσας* = ἀφοῦ μαστίγωσε.

27: *πραιτώριον* = τὸ παλάτι τοῦ ἡγεμόνος.

σπεῖρα = τάγμα.

28: *ἐκδύσαντες* = ἀφοῦ ἔγδυσαν.
περιέθηκαν αὐτῷ = τὸν ἔντυσαν.
29: *ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν* = ἔθεσαν πάνω στὸ κεφάλι.
γονυπετήσαντες = ἀφοῦ γονάτισαν.
30: *ἐμπτύσαντες* = ἀφοῦ ἔφτυσαν.
ἔτυπτον = χτυποῦσαν.
31: *ἐξέδυσαν αὐτὸν* = τοῦ ἔβγαλαν.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-2: Οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες ἔκαναν μία συνεδρίασι τὴ νύκτα καὶ ἄλλη μία τὸ πρωί. Στὴ νυκτερινὴ συνεδρίασι ἀποφάσισαν τὰ πάντα. Ἀλλ' ἐπίσημη καὶ ἔγκυρη ἦταν ἡ πρωινὴ συνεδρίασις. Διότι ὑποθέσεις, ποὺ συνεπάγονταν θάνατο, ἔπρεπε νὰ ἐκδικάζωνται τὴν ἡμέρα, καὶ τότε ν' ἀνακοινώνωνται οἱ σχετικὲς ἀποφάσεις.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες καὶ τὴ νύκτα ἀνεπισήμως καὶ τὸ πρωὶ ἐπισήμως ἀποφάσισαν τὴ θανάτωσι τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλὰ δὲν μποροῦσαν νὰ ἐκτελέσουν τὴν ἀπόφασι, διότι οἱ Ρωμαῖοι κατακτηταὶ ἐπιφύλασσαν στοὺς ἑαυτούς τους τὸ δικαίωμα τῆς θανατώσεως ἀνθρώπων, τὸ περίφημο Jus gladii.Γιὰ νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ ἀπόφασις, ἔπρεπε νὰ ἐγκριθῇ ἀπ' τὸ Ρωμαῖο ἐπίτροπο, τὸν Πιλᾶτο. Γι' αὐτὸ οἱ Ἰουδαῖοι ἔδεσαν τὸν Ἰησοῦ καὶ τὸν ὡδήγησαν στὸν Πιλᾶτο, ποὺ εἶχε τὴν ἕδρα του στὴν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης. Ἀλλ' ἐκεῖνες τὶς ἡμέρες λόγῳ τοῦ πάσχα βρισκόταν στὴν Ἰερουσαλὴμ γιὰ τὴν τήρησι τῆς τάξεως. Οἱ Ἰουδαῖοι παρέδωσαν ἕνα συμπατριώτη τους στὶς ἀρχὲς κα-

τοχῆς, γιὰ νὰ τὸν θανατώσουν. Καὶ ἀπὸ καθαρῶς ἐθνικὴ πλευρὰ ἡ πρᾶξις τῶν Ἰουδαίων ἦταν ἀναξιοπρεπὴς καὶ ἐλεεινή.

Στίχ. 3-5: Ὅταν ὁ Ἰούδας εἶδε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς καταδικάσθηκε, ἡ συνείδησίς του ἀφυπνίσθηκε, καὶ ὁ πρώην ἀπόστολος καὶ τώρα προδότης αἰσθάνθηκε τρομερὲς τύψεις, ἐπέστρεψε τὰ ἀργύρια καὶ ὡμολόγησε τὴν ἀθῳότητα τοῦ Ἰησοῦ. Ἐν τούτοις δὲν ἦλθε σὲ μετάνοια, ἀλλ' ἁπλῶς μεταμελήθηκε. Ἡ μετάνοια εἶνε ἕνα ἱερὸ συναίσθημα ταπεινώσεως. Ἂν εἶχε αὐτὸ τὸ συναίσθημα ὁ Ἰούδας, θὰ πήγαινε κάτω ἀπ' τὸ Σταυρό, θὰ ἔκλαιε, θὰ γονάτιζε καὶ θὰ ζητοῦσε συγγνώμη ἀπ' τὸν Ἐσταυρωμένο. Καὶ ὁ Ἐσταυρωμένος, ποὺ ἔχυνε τὸ αἷμα του γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, θὰ συγχωροῦσε καὶ αὐτόν, ὅπως συγχώρησε τὸν Πέτρο. Καὶ ἡ Ἐκκλησία θὰ εἶχε νὰ ἐπιδεικνύῃ στοὺς αἰῶνες ἕνα ἐπὶ πλέον δυνατὸ παράδειγμα μετανοίας, τόσο δυνατώτερο ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς μετανοίας τοῦ Πέτρου, ὅσο ἡ προδοσία, καὶ μάλιστα ἀπὸ φιλαργυρία, εἶνε χειρότερη τῆς ἀρνήσεως ἀπὸ φόβο. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ Ἰούδας δὲν ἔδειξε ταπείνωσι. Ὁ ἐγωισμός, ὅτι ἐξευτελιζόταν σὰν μαθητὴς καὶ προδότης τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ἔφερε σὲ ἀπελπισία καὶ τὸν ὡδήγησε σὲ δεύτερο ἔγκλημα, τὴν αὐτοκτονία. Ὁ Ἰούδας ἄφησε τὸ Σατανᾶ νὰ κυριαρχήσῃ πλήρως σ' αὐτόν.

Ἀδελφοί! Ὅσο μεγάλα καὶ πολλὰ ἁμαρτήματα καὶ ἂν ἔχωμε, νὰ μὴ ἀπελπισθοῦμε ποτέ. Διότι ὁ δαίμων τῆς ἀπελπισίας εἶνε ὁ χειρότερος ἀπ' ὅλους. Αὐτὸς ὡδήγησε τὸν Ἰούδα στὴν ἀγχόνη καὶ τὸν ἔκανε *«υἱὸν ἀπωλείας»*. Τὸ ἔλεος τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἀσυγκρίτως μεγαλύτερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἁμαρτήματά

μας. Νὰ προσερχώμεθα μὲ ταπείνωσι στὸ μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως, καὶ νὰ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐξαλείφει ὅλα τὰ ἁμαρτήματά μας, καὶ μᾶς ἀγαπάει σὰν νὰ μὴ εἴχαμε ἁμαρτήσει. Ὁ Σατανᾶς μᾶς καταδιώκει συνεχῶς. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου μᾶς καταδιώκει ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς μας καὶ μᾶς σώζει, ὅταν δείχνωμε ταπείνωσι.

Στίχ. 6-10: Ὅταν ὁ Ἰούδας ὡμολόγησε τὴν ἀθῳότητα τοῦ Ἰησοῦ λέγοντας, *«Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον»*, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι δὲν διαμαρτυρήθηκαν καὶ δὲν εἶπαν στὸν Ἰούδα, «Τί εἶνε αὐτὰ ποὺ λές;». Διότι καὶ αὐτοὶ εἶχαν τὴ συνείδησι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν πράγματι ἀθῷος. Αὐτὸ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ λόγια τους πρὸς τὸν Ἰούδα, *«Τί πρὸς ἡμᾶς; Σὺ ὄψει»*. Τί μᾶς ἐνδιαφέρει, δηλαδή, αὐτό; Σὺ θὰ ἔχῃς τὸ κρῖμα. Μὲ τὰ σκληρὰ αὐτὰ λόγια πρὸς τὸν Ἰούδα –τὴν προδοσία πολλοὶ ἀγάπησαν, τὸν προδότη κανείς!– οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἀναγνώριζαν, ὅτι ἡ παράδοσις τοῦ Ἰησοῦ στὰ χέρια τους ἦταν πρᾶξις, ποὺ συνιστοῦσε κρῖμα γιὰ τὸν Ἰούδα. Ἀλλὰ γιατὶ ὄχι καὶ γι' αὐτούς; Ἐπίσης μὲ τὰ λόγια τους γιὰ τὰ ἀργύρια, *«Οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστιν»*, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὡμολογοῦσαν, ὅτι ἡ προδοσία καὶ ἡ καταδίκη τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ἔγκλημα, δολοφονία, τὰ δὲ χρήματα τῆς προδοσίας ἦταν ἀκάθαρτα. Ἐν τούτοις οἱ ἔνοχοι δὲν μετανοοῦσαν. Ἡ συνείδησις τοὺς πρόδιδε μὲ τὰ λόγια τους, ἀλλ' αὐτοὶ καταπίεζαν τὴ συνείδησί τους καὶ ἔρριχναν ὅλο τὸ βάρος στὸν Ἰούδα! Καὶ φοβοῦνταν τὴ μόλυνσι τοῦ ἱεροῦ ταμείου ἀπ' τὰ χρήματα, καὶ δὲν φοβοῦνταν τὴ μόλυνσι τῶν ψυχῶν τους ἀπ' τὸ ἔγκλη-

μα! Καὶ ἐδῶ παρουσιάζονταν *«διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες»*.

Ἔτσι παρουσιάζονται οἱ ἄνθρωποι, ὅταν δὲν προσέχουν τὸ θέμα τῆς πνευματικῆς ζωῆς, κάνουν συνεχεῖς ὑποχωρήσεις καὶ συμβιβασμοὺς σὲ ζητήματα ἀρχῶν, γίνονται ἀδίστακτοι ἐγκληματίες, φθάνουν σὲ βάθος κακῶν καὶ παθαίνουν ψυχικὴ διαστροφή. Ὁ Θεὸς νὰ φυλάσσῃ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ κάθε ψυχικὸ κακό, ἀλλὰ περισσότερο ἀπ' τὴ Φαρισαϊκὴ διαστροφή, ἀδιστακτοσύνη καὶ ὑποκρισία. Ἀλλὰ γιὰ νὰ μᾶς φυλάσσῃ ὁ Θεός, πρέπει νὰ φυλάσσσωμε καὶ ἐμεῖς τοὺς ἑαυτούς μας. Νὰ προσέχωμε, δηλαδή, στὸ θέμα τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ ν' ἀγωνιζώμεθα ἐναντίον τῶν παθῶν μας καὶ τῶν πειρασμῶν τοῦ κόσμου, διότι, ἂν δὲν προσέχωμε καὶ δὲν ἀγωνιζώμεθα, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε θὰ φθάσωμε στὸ κατάντημα τῶν Φαρισαίων. Πολλοὶ καὶ σήμερα ἔφθασαν στὸ κατάντημα αὐτό. Ἂς τρέμωμε καὶ ἂς μὴ ἔχωμε ἐμπιστοσύνη στοὺς ἑαυτούς μας.

Στίχ. 11-26: Οἱ Ἰουδαῖοι ἄρχοντες καταδίκασαν τὸν Ἰησοῦ μὲ θρησκευτικὲς προφάσεις ὡς βλάσφημο. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ θρησκευτικὲς κατηγορίες δὲν ἐνδιέφεραν τὸν Πιλᾶτο, οἱ κακοήθεις θρησκευτικοὶ ταγοὶ μπροστὰ στὸν Πιλᾶτο ἐκσφενδόνισαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ πολιτικὲς κατηγορίες. Δὲν πιάνουν οἱ θρησκευτικὲς κατηγορίες; Πιάνουν οἱ πολιτικές! Ἐπινοητικοὶ στὴ χάλκευσι καὶ ἀδίστακτοι στὴν ἐκσφενδόνισι κατηγοριῶν.

Ἐνῷ οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν μέχρι τὸ κόκκαλο σωβινισταί, μισοῦσαν θανασίμως τοὺς Ρωμαίους, συνεχῶς στασίαζαν ν' ἀποτινάξουν τὸν ἐχθρικὸ ζυγό, περίμεναν τὸ Μεσσία σὰν ἐθνικὸ ἐλευθερωτὴ καὶ βασιλιᾶ

καὶ ὠνειρεύονταν παγκόσμια ἐθνικὴ κυριαρχία, ἐν τούτοις, λόγῳ τῆς ἀβυσσαλέας ἐμπαθείας τους κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἔφθασαν στὴν ἐθνικὴ ἀναξιοπρέπεια καὶ ἐλεεινότητα, νὰ κατηγορήσουν στὸν Πιλᾶτο τὸν Ἰησοῦ ὡς ἐπικίνδυνο στὸ Ρωμαϊκὸ καθεστώς, ὡς βασιλιᾶ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπαναστάτη κατὰ τῶν Ρωμαίων!

Ἀλλ' ὁ Πιλᾶτος καὶ ἀπὸ ἐγκαθέτους ἀσφαλῶς γνώριζε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε πολιτικὲς φιλοδοξίες καὶ ἐπαναστατικὲς τάσεις· καὶ ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰησοῦ ἄκουσε, ὅτι ἡ βασιλεία του δὲν εἶνε ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμο· καὶ ἀπ' τὴν ὅλη ἐμφάνισί του πείσθηκε, ὅτι ἦταν ἕνας ἀκίνδυνος καὶ ἀθῷος ἄνθρωπος· καὶ εὐκόλως ἀντιλήφθηκε, ὅτι ἀπὸ φθόνο οἱ Ἰουδαῖοι τὸν παρέδωσαν στὰ χέρια του. Γι' αὐτὸ ὁ Πιλᾶτος, καὶ ἐπειδὴ εἶχε κάποια καλὴ διάθεσι καὶ κάποιο αἴσθημα δικαιοσύνης, καὶ ἀκόμη ἐπειδὴ ἐπενέβη ἡ γυναίκα του κατόπιν τοῦ τρομακτικοῦ ὀνείρου της, ἔκανε ἐπανειλημμένες καὶ δραματικὲς προσπάθειες νὰ σώσῃ τὸν Ἰησοῦ. Τὸν φραγγέλλωσε μάλιστα, διέταξε δηλαδὴ καὶ μαστιγώθηκε ἀγρίως, γιὰ νὰ προκαλέσῃ τὸν οἶκτο τῶν Ἰουδαίων, καὶ νὰ μὴ ζητήσουν πλέον τὸ θάνατό του. Ἀλλὰ τὸ πάθος τῶν Ἰουδαίων ἦταν ἀβυσσαλέο καὶ ἀνικανοποίητο. Ὁ Σατανᾶς εἶχε κατακτήσει πλήρως τὶς καρδιές τους. Καὶ γαύγιζαν σὰν σκυλιὰ καὶ ὠρύονταν σὰν λιοντάρια νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ στασιαστὴς καὶ φονιᾶς Βαραββᾶς καὶ νὰ θανατωθῇ ὁ εἰρηνικὸς καὶ ἀθῷος Ἰησοῦς. Καὶ ζητοῦσαν μάλιστα τὸν πιὸ ἀπάνθρωπο, τὸν πιὸ ὀδυνηρὸ καὶ ἐξευτελιστικὸ θάνατο γιὰ τὸν Ἰησοῦ, τὸ σταυρικὸ θάνατο. Καὶ ἀπειλοῦσαν καὶ ἐκβίαζαν τὸν Πιλᾶτο.

Καὶ ὁ Πιλᾶτος τί ἔκανε; Ὁ Πιλᾶτος ἔβλεπε τὴν ἀλήθεια. Ἔβλεπε τὸ δίκαιο, εἶχε τὴν ἐξουσία καὶ μποροῦσε νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν Ἰησοῦ, δίνοντας ἕνα δυνατὸ μάθημα δικαιοσύνης σ' αὐτούς, ποὺ παρίσταναν τοὺς ἐκπροσώπους τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ Πιλᾶτος ἦταν δειλὸς ἀξιωματοῦχος –σχῆμα ὀξύμωρο. Φοβήθηκε μήπως οἱ Ἰουδαῖοι τὸν κατηγορήσουν στὸν Καίσαρα καὶ κινδυνεύσῃ ἡ θέσις του. Πάνω ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, πάνω ἀπὸ τὴν δικαιοσύνη, πάνω ἀπὸ τὴ συνείδησί του ἔβαλε τὴ θεσοῦλα του. Καὶ παρέδωσε σὲ σταυρικὸ θάνατο Ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ ἐνυπόστατη Ἀλήθεια καὶ Δικαιοσύνη καὶ φύτευσε μέσα στοὺς ἀνθρώπους τὴ συνείδησι. Ματαίως ἔπλυνε τὰ χέρια του ὁ Πιλᾶτος, λέγοντας: «*Ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου*». Τὰ λόγια τῶν χειλέων του ἦταν ἀντίθετα μὲ τὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεώς του. Ὁ ἔνοχος παρουσιαζόταν ὡς ἀθῷος. Καὶ ἔτσι ἀποδεικνυόταν καὶ αὐτὸς ὑποκριτής, ὅπως οἱ Φαρισαῖοι.

Ἔτσι συνήθως συμβαίνει μὲ ὅσους ἔχουν θέσεις καὶ ἀξιώματα. Γιὰ τὶς θέσεις καὶ τὰ ἀξιώματα πατᾶνε τὴ συνείδησί τους, σφαγιάζουν τὸ δίκαιο καὶ τὴν ἀλήθεια, γίνονται ἔνοχοι ἢ συνένοχοι μὲ ἄλλους σὲ ἐγκλήματα καὶ παραδίδονται σὲ αἰώνιο κρῖμα, ὅπως ὁ Πιλᾶτος. Γεμάτη εἶνε σήμερα ἡ κρατικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία ἀπὸ Πιλάτους. Τρέμουν γιὰ τὶς θεσοῦλες τους καὶ θυσιάζουν γι' αὐτὲς τὸ δίκαιο καὶ τὴν ἀλήθεια, θυσιάζοντας συγχρόνως τὴ μεγάλη καὶ αἰώνια θέσι τους στὸν οὐρανό, καὶ ἐξασφαλίζοντας αἰώνια θέσι στὴν καιομένη λίμνη τῆς Ἀποκαλύψεως (Ἀποκ. κα' 8). Γι' αὐτό, ὅπως δὲν πρέπει νὰ φθονοῦμε τοὺς πλουσίους, ἔτσι δὲν πρέπει νὰ φθονοῦμε καὶ

τοὺς ἀξιωματούχους. Μεγάλος πειρασμὸς καὶ ὁ πλοῦτος καὶ τὸ ἀξίωμα. Μὲ ἀβαρίες συνειδήσεως ἀποκτᾶται συνήθως καὶ διατηρεῖται ὁ πλοῦτος, μὲ ἀβαρίες συνειδήσεως ἀποκτᾶται καὶ διατηρεῖται καὶ τὸ ἀξίωμα. Οἱ πλούσιοι συνήθως δεικνύονται σκληροί, καὶ οἱ ἀξιωματοῦχοι συνήθως δεικνύονται δειλοί. Καὶ τῶν σκληρῶν δὲ καὶ τῶν δειλῶν ἡ θέσις εἶνε στὴν κόλασι.

Στίχ. 14: Ὅπως ὁ Ἰησοῦς σιωποῦσε μπροστὰ στὸν ἀρχιερέα, ἔτσι σιωποῦσε καὶ μπροστὰ στὸν Πιλᾶτο, *«ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν»*. Κάθε ὑπόδικος, ποὺ κινδυνεύει ἡ ζωή του, ἀπολογεῖται μ' ὅλη τὴ δύναμί του γιὰ νὰ γλυτώσῃ. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς, ποὺ θὰ μποροῦσε ν' ἀντιτάξῃ μύρια ἐπιχειρήματα, σιωποῦσε. Αὐτὴ ἡ σιωπὴ τοῦ Ἰησοῦ, σιωπὴ τοῦ Λόγου, εἶνε ἀπὸ τὰ μεγαλειωδέστερα πράγματα στὴν ἱστορία τῶν αἰώνων.

Στίχ. 25: *«Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν»*, εἶπε ὅλος ὁ λαός, ποὺ στεκόταν ἔξω ἀπ' τὸ πραιτώριο. Καὶ ὅ,τι εἶπε, ἔγινε. Ἡ κατάρα τῆς χριστοκτονίας ἔπεσε καὶ στὰ κεφάλια ἐκείνων ἔπειτα ἀπὸ 35 περίπου ἔτη, καὶ στὰ κεφάλια τῶν παιδιῶν τους μέχρι σήμερα. Οἱ ἀπόγονοι τῶν χριστοκτόνων, ἐφ' ὅσον ἐπιμένουν στὴν πώρωσι καὶ τὴν ἀπιστία, γίνονται κληρονόμοι τῆς κατάρας τῶν πατέρων τους. Κανεὶς ποτὲ λαὸς δὲν ὑπέφερε τόσους καὶ τόσους διωγμοὺς σὰν τὸν Ἑβραϊκὸ λαό. Καὶ ὅμως δὲν ἐξαφανίσθηκε, ἀλλὰ διασώζεται διὰ μέσου τῶν αἰώνων σὰν ξεχωριστὴ φυλή, γιὰ νὰ εἶνε διαρκὲς καὶ ζωντανὸ μνημεῖο τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ.

Στίχ. 26: Τὸ φραγγέλλωμα ἦταν φρικτὴ ποινή. Τὸ φραγγέλλιο ἦταν μαστίγιο, ποὺ ἀπὸ τὴ βέργα του κρέμονταν δερμάτινα λουριὰ μὲ τεμάχια μολύβι σὲ σχῆμα τριβολιῶν ἢ μὲ ὀστᾶ στὰ ἄκρα. Ὁ κατάδικος δενόταν γυμνὸς σ' ἕνα στῦλο καὶ ἄγριοι δήμιοι τὸν κτυποῦσαν στὸ κορμὶ δεκάδες φορές. Καὶ καθὼς τὸν κτυποῦσαν, τὸ κορμί του αὐλακωνόταν, γέμιζε πληγές, κομμάτια ἀποσπῶνταν ἀπ' τὴ σάρκα, καὶ τὸ αἷμα ἔτρεχε ποταμηδόν. Πολλοὶ ἀπ' τὸ φραγγέλλωμα ὄχι μόνο λιποθυμοῦσαν, ἀλλὰ καὶ πέθαιναν ἐκείνη τὴν ὥρα. Καὶ τὸ παρθενικὸ καὶ τρυφερὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ὑπέστη τὴ φρικτὴ φραγγέλλωσι καὶ γέμισε ἀπὸ πληγές. Ὁ ᾅδης, ὅπως λέγει ἕνας ὕμνος τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, εἶδε τὸ Χριστὸ *«κατάστικτον τοῖς μώλωψι»*. Καθὼς δὲ κατόπιν ἔντυσαν τὸ Χριστό, τὰ ροῦχα κόλλησαν στὶς πληγές, καὶ ὅταν τὸν ἔγδυσαν πάλι μὲ βάναυσο τρόπο, ἡ ἀπόσπασις τῶν ἐνδυμάτων ἀπὸ τὶς πληγὲς προκάλεσε ἄλλο φρικτὸ μαρτύριο στὸν Κύριο.

Στίχ. 27-31: Οἱ Ρωμαῖοι στρατιῶτες, σκληροὶ καὶ σαδισταί, διασκέδασαν μὲ τὸ Χριστό, ὅπως διασκεδάζει ἡ γάτα μὲ τὸ θήραμά της ἢ ἡ τίγρις. Γιὰ νὰ τὸν περιπαίξουν σὰν βασιλιᾶ τῶν Ἰουδαίων, τὸν ἔντυσαν μὲ κόκκινη χλαμύδα, βασιλικὴ δῆθεν πορφύρα. Ἔπλεξαν ἀκάνθινο στεφάνι καὶ τὸ ἔβαλαν στὸ κεφάλι του, βασιλικὸ δῆθεν στέμμα. Στὸ δεξί του χέρι ἔδωσαν ἕνα καλάμι, βασιλικὸ δῆθεν σκῆπτρο. Καὶ γονάτιζαν μπροστά του καὶ τὸν προσκυνοῦσαν καὶ τὸν χαιρετοῦσαν λέγοντας: Χαῖρε, βασιλιᾶ τῶν Ἰουδαίων! Καὶ τὸν ἔφτυναν καὶ τὸν χτυποῦσαν στὸ κεφάλι μὲ τὸ καλάμι. Καὶ καθὼς τὰ ἀγκάθια ἔμπαιναν

στὸ κεφάλι τοῦ Χριστοῦ, προκαλοῦσαν φοβεροὺς νυγμοὺς καὶ δριμεῖς πόνους.

Πόσο συγκινητικὰ ἡ Ἐκκλησία μας ἀποδίδει τὸν περιπαιγμὸ τοῦ Κυρίου:

«Στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτίθεται
ὁ τῶν ἀγγέλων βασιλεύς.
Ψευδῆ πορφύραν περιβάλλεται
ὁ περιβάλλων τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις»!

Οἱ αἰῶνες ἀπέδειξαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος εἶνε ὄντως Βασιλεύς, Βασιλεὺς τῶν ἀγγέλων καὶ Βασιλεὺς τῶν βασιλέων, οἱ δὲ ἐμπαῖκτες του εἶνε τὰ ἐλεεινότερα ὑποκείμενα τῆς γῆς.

Η ΣΤΑΥΡΩΣΙΣ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Στὸ εἰκοστὸ ἕβδομο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 32-56, περιέχονται δύο θέματα: α') Ἡ σταύρωσις τοῦ Ἰησοῦ, στίχ. 32-44, καὶ β') Ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ, στίχ. 45-56.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

32: *ἐξερχόμενοι* = καθὼς ἔβγαιναν (ἀπὸ τὴν πόλι).
ἵνα ἄρῃ = νὰ σηκώσῃ, νὰ μεταφέρῃ.
33: *ὅ ἐστι* = ποὺ σημαίνει (μεταφραζόμενο).
34: *μετὰ χολῆς μεμιγμένον* = ἀνακατωμένο μὲ πικρὴ οὐσία.
οὐκ ἤθελε πιεῖν = δὲν ἤθελε νὰ πιῇ, δὲν ἔπινε.
35: *διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια* = μοίρασαν μεταξύ τους τὰ ἐνδύματα.
36: *ἐτήρουν* = φύλαγαν.
37: *ἐπέθηκαν* = τοποθέτησαν.
τὴν αἰτίαν = τὸ λόγο τῆς καταδίκης.
38: *ἐξ εὐωνύμων* = ἀπ' τ' ἀριστερά.
39: *οἱ δὲ παραπορευόμενοι* = οἱ δὲ περαστικοί.
40: *ὁ καταλύων* = σὺ ποὺ γκρεμίζεις.
καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν = καὶ σὲ τρεῖς ἡμέρες κτίζεις.
σῶσον σεαυτὸν = σῶσε τὸν ἑαυτό σου.
εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ = ἐὰν εἶσαι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

42: *εἰ βασιλεὺς Ἰσραήλ ἐστι* = ἐὰν εἶνε βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.
καταβάτω = ἂς κατεβῇ.
43: *πέποιθεν* = ἔχει πεποίθησι, στηρίζεται.
ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν = ἂς τὸν σώσῃ τώρα.
εἰ θέλει αὐτὸν = ἂν τὸν θέλῃ, ἂν τὸν ἀγαπᾷ.
44: *τὸ δ' αὐτὸ* = τὸ ἴδιο δέ.
ὠνείδιζον αὐτὸν = τὸν ὕβριζαν.
45: *ἕκτη ὥρα* = ἡ δωδεκάτη ὥρα.
ἐνάτη ὥρα = ὥρα τρεῖς τὸ ἀπόγευμα.
46: *τοῦτ' ἔστι* = ποὺ σημαίνει.
ἵνα τί; = γιατί;
47: *τινὲς* = μερικοί.
τῶν ἐκεῖ ἑστώτων = ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἦταν ἐκεῖ.
φωνεῖ = φωνάζει.
48: *δραμὼν* = ἀφοῦ ἔτρεξε.
πλήσας τε ὄξους = καὶ ἀφοῦ γέμισε ἀπὸ ξύδι.
καὶ περιθεὶς καλάμῳ = καὶ ἀφοῦ τὸν τύλιξε σ' ἕνα καλάμι.
49: *ἄφες ἴδωμεν* = ἄφησε νὰ δοῦμε.
εἰ ἔρχεται = ἂν ἔρχεται.
σώσων αὐτὸν = γιὰ νὰ τὸν σώσῃ.
50: *κράξας φωνῇ μεγάλῃ* = ἀφοῦ φώναξε μὲ φωνὴ μεγάλη.
ἀφῆκε τὸ πνεῦμα = παρέδωσε τὸ πνεῦμα, ἀπέθανε.
51: *καταπέτασμα* = παραπέτασμα (ποὺ χώριζε τὰ ἅγια ἀπὸ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων).
52: *ἀνεῴχθησαν* = ἄνοιξαν.
ἠγέρθη = ἀναστήθηκαν.
53: *ἔγερσις* = ἀνάστασις.

54: *οἱ μετ᾿ αὐτοῦ τηροῦντες* = αὐτοὶ ποὺ φύλαγαν μαζί του.

ἦν οὗτος = ἦταν αὐτός.

55: *ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι* = ποὺ παρατηροῦσαν ἀπὸ μακριά.

αἵτινες = οἱ ὁποῖες

διακονοῦσαι αὐτῷ = ὑπηρετώντας αὐτόν.

56: *ἐν αἷς ἦν* = μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 33: Οἱ Ἰουδαῖοι ἐκτελοῦσαν τοὺς καταδίκους ἔξω ἀπὸ τὴν πόλι. Γι᾿ αὐτὸ καὶ τὸν Ἰησοῦ σταύρωσαν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἰερουσαλήμ, πάνω σ᾿ ἕνα λόφο, ποὺ λεγόταν Γολγοθᾶς. Τὸ ἀραμαϊκὸ ὄνομα Γολγοθᾶς στὰ ἑλληνικὰ μεταφράζεται *«Κρανίου τόπος»*. Ἀλλὰ γιατὶ ὁ λόφος ἐκεῖνος λεγόταν *«Κρανίου τόπος»*;

Σύμφωνα μὲ μιὰ γνώμη ἐκεῖ ὑπῆρχαν ἄταφα πολλὰ κρανία καταδίκων. Ἀλλ᾿ ἡ γνώμη αὐτὴ δὲν φαίνεται ὀρθή, διότι οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἀνέχονταν ἄταφα ὀστᾶ· ἂν δὲ πραγματικῶς ὑπῆρχαν ἐκεῖ ἄταφα κρανία, ἡ ὀνομασία θὰ ἦταν «Κρανίων τόπος», ὄχι *«Κρανίου τόπος»*.

Σύμφωνα μὲ μιὰ ἀρχαία παράδοσι στὸν τόπο ἐκεῖνο πέθανε ὁ Ἀδὰμ καὶ ἐκεῖ ἦταν τὸ κρανίο του – τὸ κρανίο ποὺ περιέκλειε τὸ μυαλό, ποὺ διέπραξε τὸ πρῶτο καὶ τραγικώτερο σφάλμα τῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ δὲ Θεὸς οἰκονόμησε, ὅπου ἔπεσε ὁ παλαιὸς Ἀδὰμ χτυπημένος ἀπ᾿ τὸ θάνατο, ἐκεῖ νὰ στηθῇ τὸ τρόπαιο τῆς νίκης τοῦ νέου Ἀδὰμ κατὰ τοῦ θανάτου, νὰ στηθῇ δηλαδὴ ὁ τίμιος καὶ ζωοποιὸς Σταυ-

ρός. Ὅπως λέγει ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος, ὁ Ἰατρὸς ὑψώθηκε ἐκεῖ, ὅπου ἐκοίτετο ὁ ἀσθενής. Συγκινητικὴ αὐτὴ ἡ παράδοσις, ὅτι ὁ Σταυρὸς φυτεύθηκε στὸν τόπο ὅπου ἦταν τὸ κρανίο τοῦ Ἀδάμ. Συγκινητικὴ καὶ ἡ εἰκονογραφικὴ παράστασις ποὺ παριστάνεται ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου μὲ τὸ κρανίο τοῦ Ἀδὰμ στὴ ρίζα του καὶ σταγόνες αἵματος πεσμένες πάνω στὸ κρανίο ἀπ' τὶς πληγὲς τοῦ Ἐσταυρωμένου. Ἀλλ' ἡ παράδοσις, ὅτι ὁ Ἀδὰμ πέθανε στὴν Παλαιστίνη, δὲν εἶνε εὐκόλως πιστευτή.

Πιθανώτερο θεωρεῖται, ὅτι ἡ ὀνομασία Γολγοθᾶς, *«Κρανίου τόπος»*, ὀφείλεται στὸ σχῆμα τοῦ ὁμωνύμου λόφου.

Ἀλλ' ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ ὀρθὴ ἐξήγησις τῆς ὀνομασίας Γολγοθᾶς, *«Κρανίου τόπος»*, ἕνα πάντως εἶνε γεγονός, ὅτι μετὰ τὴ σταύρωσι τοῦ Ἰησοῦ ὁ Γολγοθᾶς ἔγινε ὁ ἁγιώτερος τόπος καὶ σύμβολο κάθε ἱεροῦ δράματος, καὶ πολλοί, ποὺ διέρχονται δοκιμασίες, πονοῦν καὶ θυσιάζονται, ἐνθυμοῦνται τὸ φρικτὸ Γολγοθᾶ καὶ λέγουν: Ἀνεβαίνω τὸ Γολγοθᾶ!

Ὅλοι οἱ πιστοὶ ἀνεβαίνουν τὸ Γολγοθᾶ καὶ σταυρώνονται κατὰ ἕνα τρόπο. Ἀλλ' ὅπως ὁ Χριστός, ἔτσι καὶ οἱ πιστοὶ γνωρίζουν, ὅτι μετὰ τὴ σταύρωσι ἔρχεται ἡ ἀνάστασις.

Στίχ. 34: Προτοῦ σταυρωθῇ ὁ Ἰησοῦς, τοῦ ἔδωσαν νὰ πιῇ *«ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον»* ὅπως λέγει ὁ Ματθαῖος, *«ἐσμυρνισμένον οἶνον»* ὅπως λέγει ὁ Μᾶρκος (ιε' 23), οἶνο δηλαδὴ ἀνάμικτο μὲ σμύρνα. Τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δύο στοιχεῖα τοῦ μίγματος ὁ Μᾶρκος ὀνομάζει οἶνο καὶ ὁ Ματθαῖος ὄξος, ἐπειδὴ ἦταν χαλασμένος οἶνος, ξύδι. Τὸ δὲ ἄλλο στοιχεῖο κατὰ τὸ

Μᾶρκο ἦταν σμύρνα καὶ κατὰ τὸ Ματθαῖο λέγεται χολή, ἐπειδὴ ἦταν πικρό. Συνεπῶς δὲν ὑπάρχει ἀντίφασις μεταξὺ τῶν δύο Εὐαγγελιστῶν.

Τὸ πικρὸ μῖγμα ἔδιναν στοὺς καταδίκους ὡς ναρκωτικό, γιὰ νὰ μετριάζωνται οἱ πόνοι ἀπ᾽ τὸν ὀδυνηρὸ θάνατο. Ἦταν ἕνα δεῖγμα φιλανθρωπίας τοῦ σκληροῦ ἐκείνου κόσμου πρὸς τοὺς καταδίκους. Ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς δὲν θέλησε νὰ λάβῃ τὸ ναρκωτικό, διότι ἤθελε νὰ διατηρήσῃ πλήρως τὶς αἰσθήσεις του καὶ νὰ αἰσθανθῇ ὁλόκληρο τὸν πόνο τοῦ φρικτοῦ του μαρτυρίου, ὥστε ἡ θυσία του γιὰ τὴ σωτηρία μας νὰ εἶνε πλήρης καὶ τελεία.

Στίχ. 35: Ἡ σταύρωσις ἦταν τὸ πιὸ ἀπάνθρωπο εἶδος ἐκτελέσεως. Μὲ σταύρωσι θανατώνονταν οἱ δοῦλοι καὶ ἀπαγορευόταν νὰ θανατωθῇ ἐλεύθερος. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἀνδρέας σὰν ὑπόδουλοι σταυρώθηκαν, ὁ Παῦλος σὰν Ρωμαῖος πολίτης θανατώθηκε μὲ ξίφος.

Ὁ σταυρὸς ἦταν δυνατὸ νὰ εἶνε ἕνα δοκάρι στημένο ὄρθιο (Ι), ἕνας πάσσαλος ὅπως λένε οἱ Χιλιασταί, ἢ δύο δοκάρια, ἕνα ὄρθιο καὶ ἕνα ὁριζόντιο σὲ σχῆμα κεφαλαίου ταῦ (Τ), ἢ τὸ σχῆμα ποὺ χρησιμοποιοῦμε ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ (†).

Ἂν ὁ σταυρὸς ἦταν πάσσαλος, πάνω σ᾽ αὐτὸν κάρφωναν τὸν κατάδικο μὲ τὰ χέρια ψηλὰ σὲ θέσι ἀνατάσεως. Ὁ δὲ θάνατος στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἐρχόταν γρήγορα, σὲ λίγα λεπτά. Ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ ἦλθε ἔπειτα ἀπὸ ὧρες. Ἄρα ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ δὲν ἦταν πάσσαλος, ὅπως ἰσχυρίζονται σήμερα οἱ Χιλιασταί. Λέμε σήμερα, διότι ἄλλοτε καὶ οἱ Χιλιασταὶ παραδέχονταν, ὅτι ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἦταν ὅπως τὸν παριστάνουμε ἐμεῖς.

Ὅταν ὁ σταυρὸς ἦταν σὲ σχῆμα Τ ἢ †, τότε σ' αὐτὸν ἢ ἔδεναν ἢ κάρφωναν τὸν κατάδικο μὲ τὰ χέρια σὲ θέσι ἐκτάσεως στὸ ὁριζόντιο δοκάρι. Τὸ κάρφωμα γινόταν μὲ τετραγωνικὰ καρφιά, ποὺ προκαλοῦσαν δριμυτέρους πόνους, παρ' ὅσο ἐὰν ἦταν στρογγυλά. Καὶ στὰ μὲν χέρια τὰ καρφιὰ περνοῦσαν ὄχι ἀπὸ τὶς παλάμες, διότι θὰ σχίζονταν ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ σώματος, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς καρπούς, ὅπου ὑπάρχει ἕνα νεῦρο, ποὺ πιεζόμενο καὶ ἐρεθιζόμενο προκαλεῖ δριμυτάτους πόνους καὶ παροξυσμούς. Τὰ δὲ πόδια, γιὰ νὰ προσαρμοστοῦν τὰ πέλματα στὸ κατακόρυφο δοκάρι καὶ ἔτσι νὰ καρφωθοῦν, κάμπτονταν στὰ γόνατα.

Στὴν περίπτωσι, ποὺ ἔδεναν τὸν κατάδικο πάνω στὸ σταυρό, ὁ θάνατος ἐρχόταν ἔπειτα ἀπὸ πολλὲς ἡμέρες.

Στὴν περίπτωσι, ποὺ κάρφωναν τὸν κατάδικο πάνω στὸ σταυρό, ὁ θάνατος συνήθως ἐρχόταν ἔπειτα ἀπὸ πολλὲς ὧρες ἢ δύο περίπου ἡμέρες. Ὁ δὲ βασανισμὸς τοῦ καρφωμένου πάνω στὸ σταυρὸ εἶνε ἀπερίγραπτος, ἀφάνταστος, φρικτότερος ἀπ' ὅλους τοὺς βασανισμούς. Καθὼς τὸ σῶμα εἶνε βαρύ, ἔπεφτε πρὸς τὰ κάτω, καὶ τὰ χέρια μαζὶ μὲ τὸ ὑπόλοιπο σῶμα σχημάτιζαν ἕνα κεφαλαῖο ὖψιλον (Υ). Σ' αὐτὴ τὴ θέσι τὸ στῆθος πιεζόταν ἀπ' τὶς ὠμοπλάτες, ὥστε ὁ κατάδικος νὰ μὴ μπορῇ νὰ ἀναπνεύσῃ καὶ νὰ αἰσθάνεται ἀφόρητη ἀσφυξία. Καὶ γιὰ ν' ἀναπνεύσῃ πίεζε τὰ καρφωμένα πόδια του, τέντωνε τὰ λυγισμένα γόνατά του, ἀνασηκωνόταν, ἔφερε τὰ χέρια του στὴ θέσι τῆς ἐκτάσεως καὶ ἔτσι ἔπαιρνε ἀναπνοή. Μιὰ φορὰ ἀνασηκωνόταν πατώντας στὰ καρφωμένα πόδια του γιὰ ν' ἀναπνεύσῃ, μιὰ φορὰ πα-

ρέλυε ἀπ' τὸν πόνο, ἔπεφτε καὶ κρεμόταν ἀπ' τὰ καρφωμένα χέρια του. Καὶ ἔτσι συνεχιζόταν τὸ μαρτύριο, μέχρις ὅτου ὁ κατάδικος ἀπ' τὴν αἱμορραγία, ἀπ' τὴ δίψα, ἀπ' τὸν πυρετό, ἀπ' τὴ φλόγωσι τῶν πληγῶν, ἀπ' τὴ συρροὴ αἵματος στὸν ἐγκέφαλο, ἀπ' τὴ δυσκολία τῆς ἀναπνοῆς καὶ ἀπ' τοὺς ἀφορήτους πόνους πάθαινε παντελῆ ἐξάντλησι καὶ παράλυσι, δὲν μποροῦσε πλέον ν' ἀνορθωθῇ γιὰ ν' ἀναπνεύσῃ, καὶ πέθαινε ἀπὸ ἀσφυξία. Μποροῦσε δὲ νὰ ἀποθάνῃ καὶ ἀπὸ τέτανο.

Ἂν ἤθελαν ὁ κατάδικος νὰ πεθάνῃ γρήγορα, τοῦ ἔσπαζαν τὰ σκέλη, ὁπότε δὲν μποροῦσε ν' ἀνασηκωθῇ καὶ ν' ἀναπνεύσῃ, καὶ ἔτσι πέθαινε ἀμέσως. Σύμφωνα μὲ τὸ Μωσαϊκὸ νόμο καὶ ἐπειδὴ ἡ ἄλλη μέρα ἦταν Σάββατο καὶ Πάσχα, ἡ νύκτα δὲν ἔπρεπε νὰ βρῇ τὰ σώματα τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν λῃστῶν στοὺς σταυρούς. Γι' αὐτὸ οἱ στρατιῶτες ἔσπασαν τὰ σκέλη τῶν λῃστῶν. Τοῦ δὲ Χριστοῦ δὲν ἔσπασαν τὰ σκέλη, ἐπειδὴ πέθανε συντόμως, σὲ διάστημα τριῶν περίπου ὡρῶν.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι τοὺς καταδίκους σταύρωναν ἐντελῶς γυμνοὺς γιὰ πλήρη ἐξευτελισμό. Ἔτσι ἡ σταύρωσις δὲν ἦταν μόνο τὸ φρικτότερο μαρτύριο, ἀλλὰ καὶ ἡ πιὸ μεγάλη καταισχύνη.

Αὐτὸ τὸ θάνατο, τὸν πιὸ ὀδυνηρὸ καὶ τὸν πιὸ ἐπαίσχυντο, διάλεξε ὁ Θεὸς καὶ ὑπέμεινε ὡς ἄνθρωπος ἀπὸ ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς ἐμᾶς, γιὰ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπ' τὶς ἁμαρτίες. Ἐμεῖς θὰ ἔπρεπε νὰ σταυρωθοῦμε, διότι ἐμεῖς εἴμαστε ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀσεβεῖς· Ἐκεῖνος εἶνε ἀναμάρτητος καὶ ἅγιος. Καὶ ὅμως, ἀντὶ γιὰ μᾶς, σταυρώθηκε Ἐκεῖνος. Τὰ δικά μας σφάλματα πλήρωσε ὁ Θεὸς μὲ τὸ ἴδιο του τὸ αἷμα. Τόσο

πολὺ μᾶς ἀγάπησε, τοὺς ἐπαναστάτες καὶ ἀποστάτες, τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀσεβεῖς, τοὺς ἀθλίους καὶ ἐχθρούς του, ὥστε κατέβηκε στὴ γῆ, ἔγινε ἄνθρωπος καὶ μπῆκε στὸ φοβερώτερο καμίνι τῆς ἐπιγείου θλίψεως, γιὰ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὸ καμίνι τῆς Κολάσεως. Τόσο μεγάλη ἀγάπη δὲν ἔχει κανεὶς ἄλλος. Τόσο ἐλεύθερη καὶ ἀνιδιοτελῆ θυσία δὲν ἔκανε κανεὶς ἄλλος. Οὔτε ἡ μάνα μας, τὸ στοργικώτερο πρόσωπο τῆς γῆς. Μόνο ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τόσο πολύ. Ὁ Θεός μας εἶνε ἀγάπη! Ἐσταυρωμένη ἀγάπη! Ἀσύλληπτη καὶ ἀκατάληπτη ἀγάπη! Μυστήριο ἀγάπης!

Ἀδελφοί! Ἡ σταύρωσις τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ εἶνε τὸ συγκινητικώτερο γεγονὸς τῆς Ἱστορίας, ἀσυγκρίτως συγκινητικώτερο ἀπ᾽ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα γεγονότα. Καὶ τίποτε δὲν πρέπει νὰ σκέπτεται ὁ νοῦς μας καὶ νὰ αἰσθάνεται ἡ καρδιά μας καὶ νὰ διακηρύττῃ τὸ στόμα μας τόσο, ὅσο τὴ σταύρωσι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅσοι βλέπουν τὸ σταυρὸ καὶ δὲν αἰσθάνονται τὴν τραγικότητα τῆς ἁμαρτίας καὶ τὴν ἄπειρη ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀνθρώπους, αὐτοὶ εἶνε ἀχάριστοι, ἀναίσθητοι, χυδαῖοι ἄνθρωποι. Αὐτοὶ μέσα στὰ στήθη τους δὲν ἔχουν καρδιά, ἀλλ᾽ ἕνα κομμάτι πέτρα. Αὐτοὶ συνέφερε νὰ μὴ εἶχαν γεννηθῆ. Ὅποιος γεννήθηκε καὶ δὲν αἰσθάνθηκε τὴ σταύρωσι τοῦ Χριστοῦ, εἶνε τερατώδης ὕπαρξις, σατανᾶς μὲ μορφὴ ἀνθρώπου.

Χριστέ! Δῶσε μας τὴ δύναμι νὰ αἰσθανώμεθα τὴ σταυρικὴ θυσία σου ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς μας, καὶ συνεχῶς νὰ τὴν αἰσθανώμεθα περισσότερο. Χάραξε τὸ σταυρό σου μέσα στὶς καρδιές μας. Δῶσε

μας τὰ αἰσθήματα τοῦ μαθητοῦ τῆς ἀγάπης Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τοῦ Πέτρου, τοῦ Παύλου, τοῦ Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, τοῦ Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου καὶ ὅλων τῶν ἁγίων σου. Κάνε τὰ μάτια μας νὰ βουρκώνουν καὶ νὰ δακρύζουν στὴ θέα καὶ στὴ σκέψι τοῦ Σταυροῦ σου. Κάνε, Χριστέ, καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ αἰσθάνωνται τὴν ὑψίστη καὶ μοναδικὴ θυσία σου, γιατὶ γιὰ ὅλους θυσιάσθηκες.

Στίχ. 44: Ἀρχικῶς καὶ οἱ δύο λῃσταὶ ὕβριζαν τὸν Ἰησοῦ. Παρὰ τοὺς φοβεροὺς πόνους των, εἶχαν τὴ διάθεσι νὰ ἐμπαίζουν τὸν Ἰησοῦ. Ὁ Σατανᾶς ἐξήγειρε καὶ αὐτοὺς ἐναντίον τοῦ Ἀθῴου. Ἴσως δὲ νόμιζαν, ὅτι ὑβρίζοντας τὸν Ἰησοῦ θὰ εὐχαριστοῦσαν τοὺς Ἰουδαίους, ὥστε νὰ τοὺς κατεβάσουν ἀπὸ τοὺς σταυρούς των.

Ἀλλὰ κατόπιν ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο λῃστάς, βλέποντας τὸ ἀπέραντο ψυχικὸ μεγαλεῖο τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ ὑπέμενε τὰ πάντα ἀγογγύστως, καὶ δεχόμενος μυστικὴ ἐπίδρασι τῆς θείας Χάριτος, ποὺ ἀπέρρεε ἀπὸ τὸ διπλανὸ σταυρό, μετανόησε, ὅπως ἀναφέρει ὁ Λουκᾶς, ἐπέπληξε τὸν ἄλλο λῃστὴ καὶ εἶπε στὸ Χριστὸ τὸ συγκινητικὸ ἐκεῖνο λόγο, «*Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου*» (Λουκ. κγ΄ 42).

Ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα τῆς βλασφημίας ὁ ἕνας λῃστὴς ἀποτόμως βρέθηκε στὸ μεγαλεῖο τῆς ὁμολογίας. Καίτοι ὁ Ἰησοῦς ἦταν κρεμασμένος στὸ σταυρὸ καὶ φαινόταν τελείως ἀδύνατος καὶ ἐξουθενωμένος, ὁ λῃστὴς αὐτὸς τὸν ὡμολόγησε Κύριο καὶ Βασιλιᾶ! Τέτοια θαύματα συμβαίνουν στὶς ψυχὲς καὶ τῶν μεγα-

λυτέρων ἁμαρτωλῶν καὶ κακούργων, ἀρκεῖ στὶς ψυχὲς αὐτὲς νὰ ὑπάρχῃ μιὰ γωνιὰ ἀπὸ καλὴ διάθεσι, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ ἐπιδράσῃ ἡ θεία Χάρις. Ὁ ληστὴς ἐκεῖνος λέγεται *«εὐγνώμων»*, διότι εἶχε καλὴ γνώμη, καλὴ διάθεσι, ἦταν καλοπροαίρετος.

Στίχ. 46: Ὁ Ἰησοῦς, λίγο πρὸ τοῦ θανάτου του, φώναξε μὲ φωνὴ μεγάλη: *«Ἠλί Ἠλί, λιμᾶ σαβαχθανί;»*, τουτέστι, «Θεέ μου Θεέ μου, γιατί μὲ ἐγκατέλειψες;».

Εἶνε παράδοξο ὅτι ὁ Ἰησοῦς, τρεῖς περίπου ὧρες μετὰ τὴ σταύρωσί του, εἶχε τὴ δύναμι νὰ φωνάξῃ δυνατά, ἐνῷ κανονικῶς ἡ φωνή του ἔπρεπε νὰ σβήνῃ ἀπὸ τὴν ἐξάντλησι. Φωνάζοντας δυνατὰ ὁ Ἰησοῦς ἀποδεικνύει καὶ μ᾽ αὐτὸ τὸν τρόπο, ὅτι δὲν ἦταν κοινὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ μοναδικὸς ἄνθρωπος, μὲ μεγάλα ἀποθέματα ζωῆς ἐντός του.

Ἡ σπαραξικάρδια κραυγὴ τοῦ Ἰησοῦ, *«Ἠλὶ Ἠλί, λιμᾶ σαβαχθανί;»*, «Θεέ μου Θεέ μου, γιατί μὲ ἐγκατέλειψες;», ἡ ἰδία κραυγὴ στὴν ἀρχὴ τοῦ ΚΑ′ Ψαλμοῦ, τοῦ πιὸ μεσσιακοῦ Ψαλμοῦ, εἶνε μυστηριώδης καὶ κάνει τὰ πνεύματα τῶν θεολόγων νὰ ἰλιγγιοῦν. Ὁ Χριστὸς ἔφερε ἐπάνω του ὅλες τὶς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου. *«Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν»* (Β′ Κορ. ε′ 21). Τὸν Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν γνώρισε ἁμαρτία, ὁ Θεὸς τὸν ἔκανε γιὰ μᾶς ἁμαρτία! *«Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ· ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου»* (Γαλ. γ′ 13). Ὁ Χριστὸς γιὰ μᾶς ἔγινε κατάρα! Ναί, γιὰ μᾶς ὁ ἅγιος ἔγινε ἁμαρτία, ὅλη ἡ ἁμαρτία τῆς ἀνθρωπότητος συμπυκνωμένη, καὶ ὁ εὐλο-

γημένος ἔγινε κατάρα, ὅλη ἡ κατάρα τῆς ἁμαρτωλῆς ἀνθρωπότητος συμπυκνωμένη! Πάνω στὸ σταυρὸ ὁ Ἰησοῦς, καίτοι προσωπικῶς ἀναμάρτητος, ἀφοῦ σήκωσε τὶς ἁμαρτίες ὅλου τοῦ κόσμου, ἔπασχε ὡς ὁ μεγαλύτερος ἁμαρτωλός, κακοῦργος καὶ ἐπικατάρατος! Καὶ γιὰ τοῦτο ὁ Θεός, ποὺ ὄντως ἁμαρτωλοὺς καὶ κακούργους δὲν ἐγκαταλείπει, τὸν Υἱό του ἐγκατέλειψε, τὸν ἄφησε ἀβοήθητο στὸ φρικτὸ μαρτύριό του. Καὶ γι' αὐτὸ ὁ Ἰησοῦς ὡς ἄνθρωπος στὸ ἀποκορύφωμα τοῦ πόνου καὶ τῆς ἀγωνίας του ἔβγαλε σπαραξικάρδια κραυγή, ὄχι γιὰ νὰ ἐκφράσῃ γογγυσμὸ καὶ μομφὴ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐκφράσῃ φυσικὸ παράπονο γιὰ τὴν ἐγκατάλειψί του, ὅπως ἕνα ἀβοήθητο παιδὶ ἐκφράζει φυσικὸ παράπονο πρὸς τὸν πατέρα του. Ἂν ὁ Θεὸς ἀπαντοῦσε στὸ παράπονο τοῦ Ἰησοῦ, θὰ ἔλεγε: Υἱέ μου! Σὲ ἐγκατέλειψα, γιὰ νὰ ὑποστῇς ὁλόκληρο τὸν πόνο τοῦ φρικτοῦ σου μαρτυρίου, ὥστε ἡ θυσία σου νὰ εἶνε τελεία καὶ νὰ δύναται νὰ σώζῃ σὲ τέλειο βαθμό.

Δὲν μποροῦμε, ἀδελφοί, νὰ εἰσχωρήσωμε σ' ὅλο τὸ βάθος τοῦ μυστηρίου, ποὺ κρυβόταν στὸ δρᾶμα τοῦ Ἐσταυρωμένου ἐξ αἰτίας τῶν ἁμαρτιῶν μας.

Στίχ. 50: Καὶ πάλι ὁ Ἰησοῦς ἔκραξε μὲ φωνὴ μεγάλη, καὶ τότε «*ἀφῆκε τὸ πνεῦμα*». Καὶ πάλι ἔδειξε, ὅτι μέσα του εἶχε μεγάλα ἀποθέματα ζωῆς καὶ συνεπῶς δὲν πέθαινε, ἐπειδὴ καὶ ὅταν ἤθελαν οἱ ἐχθροί του, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ὅταν ἤθελε ὁ ἴδιος. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἶδε, ὅτι ἐκπληρώθηκαν ὅλες οἱ σχετικὲς μὲ τὸ πάθος προφητεῖες, τότε παρέδωσε τὸ πνεῦμα στὸν Πατέρα. Ὁ Πιλᾶτος, ὅπως λέγει ὁ Μᾶρκος, θαύμασε γιὰ τὸ γρήγορο θάνατο τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Ἰη-

σοῦς ἐνήργησε κατὰ τὸ θάνατό του ὅπως εἶχε πεῖ: «Κανεὶς δὲν ἀφαιρεῖ τὴ ζωή μου, ἀλλ' ἐγὼ θυσιάζω αὐτὴν» (Ἰωάν. ι' 18).

Στίχ. 51: Μόλις ὁ Χριστὸς ἀπέθανε, τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ, ἕνα πυκνὸ ὕφασμα, ποὺ χώριζε τὰ ἅγια ἀπὸ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ὅπως τὸ δικό μας τέμπλο χωρίζει τὸν κυρίως ναὸ ἀπὸ τὸ ἱερὸ βῆμα, σχίστηκε στὰ δύο, ἀπὸ πάνω ἕως κάτω. Τί σήμαινε αὐτὸ τὸ θαῦμα; Σήμαινε, ὅτι μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ἰησοῦ ἄνοιξε ὁ δρόμος ἀπὸ τὸν κόσμο πρὸς τὰ ἀληθινὰ ἅγια τῶν ἁγίων, πρὸς τὸν οὐρανό. Ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ εἶνε ὁ θρίαμβος κατὰ τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὁποία ἐμπόδιζε τὴν εἴσοδο στὸν οὐρανό. Ὁ σεισμὸς καὶ τὰ ἄλλα θαύματα, ποὺ ἔγιναν κατὰ τὴ σταύρωσι καὶ τὸ θάνατο τοῦ Ἰησοῦ, εἶνε σημεῖα τοῦ θριάμβου τοῦ Κυρίου. Οἱ Ἰουδαῖοι νόμιζαν, ὅτι μὲ τὴ σταύρωσι καὶ τὸ θάνατο θὰ ἔκλεινε ὁ φάκελλος τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλὰ παραδόξως, ὅπως ἄλλωστε προεῖπε ὁ Ἰησοῦς, ἀπὸ τὴ σταύρωσι καὶ τὸ θάνατό του ἀρχίζει ἡ μεγάλη δόξα, δόξα τοῦ Ἰησοῦ καὶ δόξα ὅσων πιστεύουν στὸ ὄνομά του καὶ στὴ λυτρωτικὴ θυσία του.

Ὁ θάνατος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἶνε τὸ τέρμα τοῦ ἔργου των. Ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ εἶνε τὸ κύριο ἔργο του κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπιγείου παρουσίας του καὶ ἀρχὴ νέου ἐνδόξου ἔργου μὲ αἰώνια συνέχεια στὴν Ἐκκλησία του.

ΤΑΦΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΙΣ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ

Στὸ εἰκοστὸ ἕβδομο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου, στίχ. 57-66, γίνεται λόγος: **α')** Γιὰ τὴν ταφὴ τοῦ Ἰησοῦ, στίχ. 57-61, καὶ **β')** Γιὰ τὴν ἀσφάλισι τοῦ τάφου, στίχ. 62-66.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

57: *ὀψίας δὲ γενομένης* = καὶ ὅταν ἡ ἡμέρα προχώρησε (καὶ πήγαινε νὰ βραδυάσῃ).
τοὔνομα = στὸ ὄνομα.
ὃς καὶ αὐτὸς = ποὺ καὶ αὐτός.
ἐμαθήτευσε τῷ Ἰησοῦ = ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ.

58: *ᾐτήσατο* = ζήτησε.
ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι = διέταξε νὰ δοθῇ.

60: *ἐν τῷ καινῷ* = στὸ καινούργιο.
ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ = ποὺ τὸ λάξευσε (ἢ ἄνοιξε) στὸ βράχο.
προσκυλίσας = ἀφοῦ κύλισε.

62: *τῇ δὲ ἐπαύριον* = τὴν ἄλλη δὲ ἡμέρα.
ἥτις *ἐστὶ* = ἡ ὁποία εἶνε.
συνήχθησαν = μαζεύθηκαν.

63: *ἔτι ζῶν* = ἐνῷ ἀκόμη ζοῦσε.
ἐγείρομαι = ἀνασταίνομαι.

64: *κέλευσον οὖν* = δῶσε λοιπὸν διαταγή.
ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον = ν' ἀσφαλισθῇ ὁ τάφος.
μήποτε = μήπως.
ἠγέρθη = ἀναστήθηκε.
καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης = καὶ θὰ εἶνε ἡ τελευταία πλάνη χειρότερη ἀπὸ τὴν πρώτη.

65: *ἔφη αὐτοῖς* = τοὺς εἶπε.
ἔχετε = λάβετε, πάρετε.
κουστωδία = φρουρά.
ὡς οἴδατε = ὅπως ξέρετε.

66: *σφραγίσαντες* = ἀφοῦ σφράγισαν (μὲ ταινία καὶ βουλοκέρι).
μετὰ τῆς κουστωδίας = διὰ τῆς φρουρᾶς.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 57-61: Ὁ Ἰησοῦς πέθανε μέσα στὴν ἐσχάτη καταφρόνησι καὶ ἐξουθένωσι, ἀλλ' ἐνταφιάσθηκε μὲ τιμή.

Ὁ φόβος τῶν Ἰουδαίων κυριαρχοῦσε στὶς ψυχές. Καὶ φαινόταν, πὼς κανεὶς δὲν θὰ τολμοῦσε νὰ προσφέρῃ στὸν Ἰησοῦ ἐπικήδειες τιμές. Ὅποιος θὰ τολμοῦσε τέτοιο πρᾶγμα, θὰ κινδύνευε νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ἐκεῖνος. Ἀλλὰ στὶς πιὸ τρομερὲς ὧρες ἐκλάμπει ἡ ἀρετή. Ὁ Θεὸς κάνει θαύματα μέσα στὶς ψυχές. Θαῦμα ἔκανε καὶ στὴν περίπτωσι τῆς ταφῆς τοῦ Ἰησοῦ. Ἕνας ἄνθρωπος τόλμησε, προσῆλθε στὸν Πιλᾶτο καὶ ζήτησε νὰ θάψῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Τὸ ὄνομά του Ἰωσήφ. Εὐλογημένο ὄνομα, τρισευλογημένο! Ἕνας Ἰωσὴφ στὴν παλαιὰ ἐποχή, ὁ πάγκαλος, ἔθρε-

ψε τὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ ἀπ᾽ τὶς ἀποθῆκες τῆς Αἰγύπτου. Ἕνας ἄλλος Ἰωσὴφ ἔπειτα, ὁ σώφρων, στάθηκε προστάτης τῆς Παρθένου καὶ τοῦ παιδιοῦ της Ἰησοῦ. Καὶ ἕνας τρίτος Ἰωσὴφ τώρα, ὁ Ἀριμαθαῖος, φροντίζει γιὰ τὴν τιμητικὴ ταφὴ τοῦ Ἰησοῦ.

Τί ἦταν ὁ Ἰωσὴφ αὐτός; Ἄνθρωπος πλούσιος, λέγει ὁ Εὐαγγελιστής. Πλούσιος σὲ ὑλικὰ ἀγαθά. Ἀλλὰ πλούσιος καὶ σὲ εὐγενῆ αἰσθήματα. Σπανίως ὁ ὑλικὸς πλοῦτος συνυπάρχει μὲ τὸν πνευματικὸ πλοῦτο. Ἡ περίπτωσις τοῦ Ἰωσὴφ ἦταν μία ἀπὸ τὶς πιὸ σπάνιες. Ὁ πλούσιος αὐτὸς ἦταν ἄξιος ἀπόγονος τοῦ Ἀβραάμ. Πίστευε στὸ Θεό, καί, ὅπως ἀναφέρουν οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταί, ἦταν ἀγαθὸς καὶ δίκαιος καὶ περίμενε τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ δὲν τὸν ἱκανοποιοῦσαν. Διψοῦσε γιὰ λύτρωσι καὶ γιὰ τὸν πλοῦτο τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Γι᾽ αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε τὴν ἐξαιρετικὴ τιμή, νὰ κηδεύσῃ μὲ τιμὴ Ἐκεῖνον, ποὺ εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ ὁ αἰώνιος Βασιλεύς!

Ὁ Ἰωσὴφ ἐπίσης, ὅπως ἀναφέρουν οἱ Εὐαγγελισταὶ Μᾶρκος καὶ Λουκᾶς, ἦταν ἀπ᾽ τοὺς ἐπισήμους Ἰουδαίους, βουλευτής, μέλος δηλαδὴ τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου. Ἀλλ᾽ ὅπως διέφερε ἀπ᾽ τοὺς πολλοὺς πλουσίους, ἔτσι διέφερε καὶ ἀπ᾽ τοὺς πολλοὺς βουλευτάς. Οἱ ἄλλοι βουλευταὶ ψήφισαν ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ, ὁ Ἰωσὴφ διαφώνησε καὶ διαχώρισε τὶς εὐθῦνες του. Ἦταν βουλευτὴς καὶ ἔκρινε *«μετὰ βουλῆς»*, μὲ σκέψι καὶ περίσκεψι. Ἦταν εὐσχήμων καὶ δὲν συνέπραξε στὴν ἀσχημία, τὴ μεγαλύτερη ἀσχημία τῶν αἰώνων. Ἦταν ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, καὶ ψήφισε ὑπὲρ τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ τοῦ Δικαίου. Πόσοι

βουλευταὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου ὁμοιάζουν μὲ τὸν Ἰωσήφ;...

Ὁ Ἰωσὴφ ἦταν καὶ μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ. Ἀλλὰ τί μαθητής; Ὄχι ὅπως οἱ δώδεκα, ὄχι ὅπως οἱ ἑβδομήκοντα, ἀλλὰ *«κεκρυμμένος διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων»* (Ἰωάν. ιθ΄ 38). Ἐπειδὴ εἶχε θέσι, καὶ μάλιστα σπουδαία, δὲν παρουσιαζόταν φανερὰ ὡς μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ κρυβόταν, διότι φοβόταν τὴ δυσμένεια τῶν Ἰουδαίων. Ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τὸ φόβο του δὲν φοιτοῦσε στὸ ἡμερήσιο, ἀλλὰ στὸ νυκτερινὸ σχολεῖο τοῦ Ἰησοῦ! Ἔτσι συνήθως συμβαίνει μ᾽ ὅσους ἔχουν θέσεις καὶ ἀξιώματα. Γιὰ νὰ μὴ περιπέσουν σὲ δυσμένεια καὶ διακινδυνεύσουν τὶς θέσεις καὶ τὰ ἀξιώματά τους, ἀποφεύγουν νὰ ἐκδηλώνωνται ὡς χριστιανοί. Ἁμαρτία βεβαίως, μεγάλη ἁμαρτία, εἶδος ἀρνήσεως τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτὴ τὴν ἁμαρτία εἶχε καὶ ὁ Ἰωσήφ. Ἀλλὰ δὲν παρέμεινε στὴν ἁμαρτία μέχρι τέλους. Ἐκδηλώθηκε ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ μάλιστα στὶς πιὸ τρομερὲς ὧρες, ποὺ θὰ περίμενε κανεὶς νὰ δειλιάσῃ καὶ νὰ κρυφθῇ περισσότερο. Οἱ φανεροὶ καὶ ἐπίσημοι μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ διασκορπίσθηκαν καὶ κρύβονταν, ὁ κρυφὸς μαθητὴς ἐκδηλώθηκε καὶ ἐνήργησε σὰν ἥρωας! Οἱ ἄλλοι μαθηταὶ στὶς δύσκολες ἐξετάσεις πῆραν μηδέν, αὐτὸς πῆρε ἄριστα! *«Πέπαυται τόλμα μαθητῶν, Ἀριμαθαῖος δὲ ἀριστεύει Ἰωσήφ»*! Ὁ Ἰωσὴφ ὡμοίαζε μὲ μερικὰ ἄνθη, ποὺ εἶνε κλειστὰ καὶ δὲν εὐωδιάζουν τὴν ἡμέρα, ἀλλ᾽ ἀνοίγουν καὶ εὐωδιάζουν τὴ νύκτα. Ὅσο τὸ Φῶς τὸ ἀληθινὸ φώτιζε τὸν κόσμο καὶ ἦταν ἡμέρα, ὁ Ἰωσὴφ ἦταν κλειστὸ ἄνθος καὶ δὲν ἀπέπνεε εὐωδία. Ὅταν τὸ Φῶς ἔδυσε πάνω στὸ Γολγοθᾶ καὶ ἔγινε νύκτα,

τότε ὁ Ἰωσὴφ ἄνοιξε καὶ σκόρπισε τὸ ἐξαίσιο ἄρωμά του!

Οἱ Ἰουδαῖοι παρέδωσαν τὸν Ἰησοῦ στὸν Πιλᾶτο καὶ ὁ Πιλᾶτος ἀπέδωσε τὸν Ἰησοῦ στὸν Ἰωσήφ. Ὁ Ἰωσὴφ ἀποκαθήλωσε, ξεκάρφωσε δηλαδή, καὶ κατέβασε ἀπ' τὸ σταυρὸ τὸ σῶμα.

Ὅπως δὲ ἀναφέρει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ἦλθε καὶ ὁ Νικόδημος, γιὰ νὰ προσφέρῃ καὶ αὐτὸς ἐπικήδειες τιμὲς στὸν Ἰησοῦ. Ὁ Νικόδημος καὶ ὁ περίφημος διάλογος τοῦ Ἰησοῦ μαζί του εἶνε γνωστὰ (Ἰωάν. γ' 1-21). Ὅπως ὁ Ἰωσήφ, ἔτσι καὶ ὁ Νικόδημος ἦταν ἄρχων τῶν Ἰουδαίων. Τὴν πρώτη φορὰ ἦρθε νύκτα στὸ Χριστό. Γιατί νύκτα; Μᾶλλον *«διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων»*. Ἀλλ' ἂν τότε φοβόταν, τώρα τόλμησε καὶ αὐτὸς νὰ ἐκδηλωθῇ ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ. Κατὰ τὸν περίφημο ἐκεῖνο νυκτερινὸ διάλογο ὁ Ἰησοῦς προεῖπε στὸ Νικόδημο τὴ σταύρωσί του: *«Καὶ καθὼς Μωυσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον»* (Ἰωάν. γ' 14-15). Τώρα, ποὺ ὁ Ἰησοῦς ὑψώθηκε πάνω στὸ σταυρό, ὁ Νικόδημος θὰ θυμήθηκε τὸν προφητικὸ ἐκεῖνο λόγο τοῦ Ἰησοῦ καὶ θὰ ἔνιωσε ἰδιαίτερη συγκίνησι καὶ συγκλονισμό. Ὅπως λέγει πάλι ὁ Ἰωάννης, ὁ Νικόδημος ἔφερε ἑκατὸ περίπου λίτρες μῖγμα ἀπὸ σμύρνα καὶ ἀλόη, 32 κιλὰ καὶ πλέον πολύτιμα ἀρώματα! Ἔτσι ὁ Νικόδημος ἔδειξε τὰ εὐγενῆ καὶ πλούσια αἰσθήματα τῆς ἀγάπης του πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστό.

Ὁ Ἰωσὴφ ἔφερε σινδόνα καθαρή, ἀμεταχείριστη. Καὶ μαζὶ μὲ τὸ Νικόδημο ἔλαβε τὸ σῶμα, τὸ ἄλειψε μὲ τὰ ἀρώματα, τὸ ἔδεσε μὲ ἐπιδέσμους, τὸ τύλιξε

στὴ σινδόνα, τὸ ἔθεσε μέσα στὸ δικό του καινούργιο μνημεῖο, ποὺ ἦταν λαξευμένο σὲ βράχο, ποὺ κανεὶς ποτὲ δὲν εἶχε τεθῆ, κύλισε ἕνα μεγάλο λίθο στὴν εἴσοδο τοῦ μνημείου καὶ ἀπῆλθε. Ἦταν δὲ ἐκεῖ ἀπέναντι τοῦ τάφου καὶ παρακολουθοῦσαν τὴν ταφὴ ἡ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, ἡ μητέρα τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωσῆ, ἀφωσιωμένες μαθήτριες τοῦ Ἰησοῦ, οἱ ὁποῖες τὸν ἀκολούθησαν ἀπ᾽ τὴ Γαλιλαία, παρακολούθησαν τὸ δρᾶμα τῆς σταυρώσεως, καὶ τὴν Κυριακὴ τὸ πρωὶ ἔφεραν ἀρώματα στὸν τάφο γιὰ νὰ ἀλείψουν τὸ σῶμα.

Ἡ καθαρὴ καὶ ἀμεταχείριστη σινδόνα, τὸ καινούργιο καὶ ἀμεταχείριστο μνημεῖο, καθὼς ἐπίσης ἡ γέννησις ἐκ τῆς Παρθένου καὶ ἡ ἐπιβίβασις τοῦ Ἰησοῦ στὸν πῶλο ποὺ κανεὶς ποτὲ δὲν εἶχε καθήσει, αὐτὰ τὰ τέσσερα πράγματα ἔχουν μιὰ μυστικὴ ἔννοια, σημαίνουν τὴν ἀπόλυτη ἁγνότητα τοῦ Ἰησοῦ.

Τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὸ θάνατο καὶ μέσα στὸν τάφο δὲν ὑπέστη *«διαφθοράν»* (Ψαλμ. ιε΄ 10, Πράξ. β΄ 27, 31), δὲν ἔπαθε δηλαδὴ ἀποσύνθεσι, ὅπως παθαίνουν τὰ σώματα τῶν ἄλλων νεκρῶν. Διότι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἦταν *«ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου»*, ἀπαλλαγμένο ἀπ᾽ τὸ προπατορικὸ ἁμάρτημα, σῶμα τελείως ἀναμαρτήτου προσώπου, καὶ ἐπὶ πλέον σῶμα ἑνωμένο καὶ μετὰ τὸ θάνατο καὶ μέσα στὸν τάφο μὲ τὴ θεότητα. Ὅπως δὲ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ κατέβηκε στὸν τάφο ἑνωμένο μὲ τὴ Θεότητα, ἔτσι καὶ ἡ ψυχή του κατέβηκε στὸν ᾅδη ἑνωμένη μὲ τὴ Θεότητα.

Πόσο ὡραῖο καὶ συγκινητικὸ εἶνε τὸ δοξαστικὸ τῆς Ἐκκλησίας μας ποὺ ψάλλεται τὴ Μεγάλη Πα-

ρασκευὴ στὴν ἀκολουθία τοῦ ἑσπερινοῦ γιὰ τὴν ἀποκαθήλωσι καὶ τὴν ταφὴ τοῦ Ἰησοῦ!

«Σέ, τὸν ἀναβαλλόμενον τὸ φῶς ὥσπερ ἱμάτιον, καθελὼν Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ξύλου σὺν Νικοδήμῳ καὶ θεωρήσας νεκρόν, γυμνόν, ἄταφον, εὐσυμπάθητον θρῆνον ἀναλαβών, ὀδυρόμενος ἔλεγε· Οἴμοι, γλυκύτατε Ἰησοῦ! ὃν πρὸ μικροῦ ὁ ἥλιος, ἐν σταυρῷ κρεμάμενον θεασάμενος, ζόφον περιεβάλλετο καὶ ἡ γῆ τῷ φόβῳ ἐκυμαίνετο καὶ διερρήγνυτο ναοῦ τὸ καταπέτασμα· ἀλλ' ἰδοὺ νῦν βλέπω σε δι' ἐμὲ ἑκουσίως ὑπελθόντα θάνατον. Πῶς σε κηδεύσω, Θεέ μου; Ἢ πῶς σινδόσιν εἱλήσω; Ποίαις χερσὶ δὲ προσψαύσω τὸ σὸν ἀκήρατον σῶμα; Ἢ ποῖα ἄσματα μέλψω τῇ σῇ ἐξόδῳ, οἰκτίρμον; Μεγαλύνω τὰ πάθη σου, ὑμνολογῶ καὶ τὴν ταφήν σου σὺν τῇ ἀναστάσει κραυγάζων· Κύριε, δόξα σοι».

Στίχ. 62-66: Καὶ μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Ἰησοῦ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δὲν ἡσύχασαν. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἶπε, ὅτι θὰ ἔμενε στὴ γῆ τρεῖς ἡμέρες, ὅπως ὁ Ἰωνᾶς ἔμεινε στὴν κοιλιὰ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρες, οἱ μαθηταὶ δὲν κατάλαβαν τὴ σημασία αὐτοῦ τοῦ λόγου. Καὶ οὐδέποτε οἱ μαθηταὶ συνειδητοποίησαν τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι θ' ἀνασταινόταν ἐκ νεκρῶν. Οἱ ἐχθροὶ ὅμως τοῦ Ἰησοῦ κατάλαβαν καλά. Καὶ φοβούμενοι, μήπως δῆθεν οἱ μαθηταὶ κλέψουν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ καὶ διαδώσουν ὅτι ἀναστήθηκε, – κατὰ βάθος φοβοῦνταν πραγματικὴ ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ–, καταδιώκουν τὸν Ἰησοῦ καὶ μετὰ θάνατον! Τὴν ἑπομένη τῆς ταφῆς ἔρχονται στὸν Πιλᾶτο καὶ ζητοῦν ν' ἀσφαλισθῇ ὁ τάφος μέχρι τὴν τρίτη ἡμέρα. Ὁ Πιλᾶτος εἶχε τύψεις συνειδήσεως γιὰ τὴν κα-

ταδίκη τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ δὲ τύψεις μετὰ τὰ συγκλονιστικὰ σημεῖα τοῦ τριώρου σκότους, τοῦ σεισμοῦ κ.λπ., ἀσφαλῶς ἔγιναν ἐντονώτερες. Γι᾽ αὐτὸ ὁ Πιλᾶτος μὲ πολλὴ δυσφορία εἶπε λακωνικώτατα στοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους: *«Ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε»*. Εἶνε σὰν νὰ τοὺς ἔλεγε: Μὲ βάλατε καὶ ὑπέγραψα τὸ ἔγκλημα. Καὶ ἀκόμη μ᾽ ἐνοχλεῖτε; Κάνετε ὅπως νομίζετε. Πηγαίνετε στὸ Διάβολο καὶ ἀφῆστε με ἥσυχο!

Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῆραν τὴν κουστωδία, τὴ φρουρὰ δηλαδή, καὶ πῆγαν καὶ ἀσφάλισαν τὸν τάφο. Σφράγισαν τὸ μεγάλο λίθο, ποὺ ἔκλεινε τὴν εἴσοδο τοῦ τάφου. Πῶς; Ἅπλωσαν μιὰ ταινία ὑφάσματος πάνω ἀπὸ τὸ λίθο καὶ ἐφήρμοσαν τὰ δύο ἄκρα της στὰ χείλη τοῦ τάφου ἀπὸ τὸ ἕνα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Καὶ ἐγκατέστησαν τὴ φρουρὰ γιὰ τὴ φύλαξι τοῦ τάφου. Αὐτὰ ἔπραξαν. Καὶ ἂς σημειωθῇ, ὅτι αὐτὰ ἔπραξαν τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, καὶ μάλιστα ἐξαιρετικοῦ Σαββάτου, διότι τὸ Σάββατο ἐκεῖνο ἦταν Πάσχα τῶν Ἰουδαίων. Οἱ ὑποκριταὶ κόπτονταν γιὰ τὸ Σάββατο. Κατηγοροῦσαν τὸν Ἰησοῦ, ὅτι θεράπευε τὸ Σάββατο. Καὶ ἐν τούτοις αὐτοὶ τὴ μεγάλη ἐκείνη ἡμέρα ἔπραξαν ἔργο ἐμπαθείας, συνεχίζοντας τὸ ἔγκλημα κατὰ τοῦ Ἰησοῦ. Πόσο ἐμπαθεῖς καὶ ἀντιφατικοὶ ἦταν!

Ἔτσι εἶνε καὶ ὅλοι ὅσοι ἀπορρίπτουν καὶ διώκουν τὸ Χριστό, διότι τοὺς κυριεύει καὶ τοὺς κυβερνᾷ ὁ Σατανᾶς, καὶ δὲν ξέρουν τί λένε καὶ τί κάνουν.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἀσφάλισαν τὸν τάφο τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τῆς ἀναστάσεως. Ἀλλ᾽ ἡ ἀσφάλισις ἦταν ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως. Ἂν δὲν ἀσφάλιζαν τὸν τάφο, τότε θὰ μποροῦσαν μὲ κάποια σοβαροφάνεια νὰ ἰσχυρι-

σθοῦν, ὅτι τὸ σῶμα ἐκλάπη. Ἀλλὰ τώρα, ποὺ ὁ τάφος ἦταν ἀσφαλισμένος, ὁ ἰσχυρισμός τους καταπίπτει ὡς γελοῖος.

Μὲ ὅσα ἔκαναν οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὅταν ζοῦσε, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν οἱ τυφλοὶ ἀπὸ τὸ πάθος, ἐξεπλήρωναν πλῆθος προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης γιὰ τὸ Μεσσία. Καὶ μὲ ὅ,τι ἔκαναν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὅταν πέθανε καὶ ἐνταφιάσθηκε, κατωχύρωσαν τὴν ἀνάστασί του. Πολλὲς φορὲς ὁ Θεὸς χρησιμοποιεῖ ἐνέργειες τῶν ἐχθρῶν του ὡς ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῶν ἀληθειῶν του.

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΕΜΦΑΝΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΑΝΤΟΣ

Στὸ εἰκοστὸ ὄγδοο κεφάλαιο τοῦ Ματθαίου γίνεται λόγος: **α'**) γιὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἐμφάνισι στὶς μυροφόρες, στίχ. 1-10, **β'**) γιὰ τὴ δωροδοκία τῶν φρουρῶν τοῦ τάφου, στίχ. 10-15, καὶ γ') γιὰ τὴν ἐμφάνισι στὸ ὄρος τῆς Γαλιλαίας, στίχ. 16-20.

Ἐξήγησις λέξεων καὶ φράσεων

1: *ὀψὲ δὲ σαββάτων* = μετὰ δὲ τὴν ἀργία (τοῦ Σαββάτου).
τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων = τὴν ἡμέρα ποὺ ξημέρωνε ὡς πρώτη τῆς ἑβδομάδος (τὰ ξημερώματα τῆς Κυριακῆς).
θεωρῆσαι = γιὰ νὰ ἰδοῦν.
2: *ἀπὸ τῆς θύρας* = ἀπὸ τὴν εἴσοδο.
3: *ἦν* = ἦταν.
ἡ ἰδέα = ἡ μορφή, τὸ πρόσωπο.
4: *ἐσείσθησαν* = συγκλονίσθηκαν.
οἱ τηροῦντες = οἱ φυλάσσοντες, οἱ φύλακες.
5: *οἶδα* = ξέρω.
6: *οὐκ ἔστιν ὧδε* = δὲν εἶνε ἐδῶ.
ἠγέρθη γὰρ = ἀλλ' ἀναστήθηκε.
7: *προάγει ὑμᾶς* = πηγαίνει μπροστὰ ἀπὸ σᾶς, σᾶς συναντᾷ, θὰ σᾶς συναντήσῃ.

ὄψεσθε = θὰ τὸν ἰδῆτε.
8: *ἔδραμον* = ἔτρεξαν.
9: *ἀπαγγεῖλαι* = ν' ἀναγγείλουν.
ἐκράτησαν = ἔπιασαν.
10: *ἀπαγγείλατε* = ἀναγγείλατε.
κἀκεῖ με ὄψονται = καὶ ἐκεῖ θὰ μὲ ἰδοῦν.
11: *τινὲς τῆς κουστωδίας* = μερικοὶ ἀπ' τὴ φρουρά.
12: *ἀργύρια ἱκανὰ* = ἀργύρια (χρήματα) ἀρκετά.
13: *ἡμῶν κοιμωμένων* = ἐνῷ ἐμεῖς ἐκοιμώμεθα.
14: *ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος* = καὶ ἐὰν τὸ μάθῃ ὁ ἡγεμών.
πείσομεν αὐτὸν = θὰ τὸν καθησυχάσωμε.
ἀμερίμνους ποιήσομεν = θὰ σᾶς ἀπαλλάξωμε ἀπὸ ἀνησυχία.
15: *διεφημίσθη* = διαδόθηκε.
16: *οὗ ἐτάταξο* = ὅπου ὥρισε.
17: *οἱ δὲ ἐδίστασαν* = μερικοὶ δὲ φοβήθηκαν.
19: *μαθητεύσατε* = κάνετε μαθητάς μου, κάνετε χριστιανούς, ἐκχριστιανίσετε.
20: *τηρεῖν* = νὰ φυλάττουν.
πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν = ὅλα ὅσα σᾶς εἶπα, ὅλα ὅσα σᾶς δίδαξα.
μεθ' ὑμῶν εἰμι = εἶμαι μαζί σας, θὰ εἶμαι μαζί σας.
ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος = μέχρι τὸ τέλος τοῦ κόσμου.

Παρατηρήσεις καὶ διδάγματα

Στίχ. 1-10: Ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου εἶνε τὸ ἐνδοξότερο καὶ χαρμοσυνώτερο γεγονὸς τῆς Πίστεώς μας. Γι' αὐτὸ τὴν ἀναφέρουν καὶ οἱ τέσσαρες Εὐαγγελισταί, ἐνῷ τὴ Γέννησι τοῦ Κυρίου ἀναφέρουν δύο

μόνο ἀπὸ τοὺς Εὐαγγελιστάς. Μεγάλο γεγονὸς ἡ Γέννησις, ἀλλ' ἡ ἀνάστασις μεγαλύτερο.

Κανεὶς Εὐαγγελιστὴς δὲν ἀναφέρει τὸν ἀκριβῆ χρόνο καὶ δὲν περιγράφει τὸ γεγονὸς τῆς ἀναστάσεως. Γιατί; Διότι οἱ Εὐαγγελισταὶ εἶνε ἱστορικοί, οἱ πλέον εὐσυνείδητοι καὶ εἰλικρινεῖς ἱστορικοί, καὶ γράφουν ὅ,τι γνώριζαν καὶ εἶδαν. Ποιὰ ἀκριβῶς ὥρα καὶ στιγμὴ ἀναστήθηκε ὁ Κύριος, δὲν γνώριζαν. Γνώριζαν μόνο, ὅτι ἀναστήθηκε τὶς πρῶτες νυκτερινὲς ὧρες τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, τῆς Κυριακῆς δηλαδή. Καὶ αὐτό, ποὺ γνώριζαν, αὐτὸ ἀναφέρουν. Πῶς ἐπίσης ἀναστήθηκε ὁ Κύριος, δὲν εἶδαν. Εἶδαν τὸν Ἀναστάντα κατὰ τὶς διάφορες ἐμφανίσεις του, ὄχι ὅμως τὴν ἀνάστασί του. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν περιγράφουν τὴν ἀνάστασι, ἀλλὰ τὸν Ἀναστάντα στὶς ἐμφανίσεις του. Ἂν ἡ ἀνάστασις δὲν ἦταν ἀληθινή, ἀλλὰ πλαστή, οἱ Εὐαγγελισταὶ θὰ τὴν περιέγραφαν, καὶ μάλιστα μὲ τὶς πλέον ἐντυπωσιακὲς λεπτομέρειες. Ἐπίσης, ἂν ἡ ἀνάστασις ἦταν πλαστή, οἱ σχετικὲς διηγήσεις θὰ παρουσίαζαν τὸν Ἰησοῦ νὰ ἐμφανίζεται πρῶτα στοὺς Μαθητάς, ὄχι στὶς γυναῖκες. Θὰ τὸν παρουσίαζαν δὲ νὰ ἐμφανίζεται καὶ στὸν Πιλᾶτο καὶ στὸν Καϊάφα καὶ στὸν Ἄννα ὡς τρομερὸς κριτής. Καὶ γενικῶς, ἂν ἡ ἀνάστασις ἦταν πλαστή, οἱ σχετικὲς ἀφηγήσεις θὰ ἦταν γεμᾶτες ἀπὸ μεγαλοστομίες καὶ θριαμβολογίες τοῦ Ἰησοῦ, τῶν Ἀγγέλων, τῶν Μαθητῶν καὶ τῶν μυροφόρων, ἐνῷ τώρα τὸ ἐνδοξότερο γεγονὸς τῶν αἰώνων ἀναφέρεται μὲ καταπληκτικὴ ἁπλότητα. Ὁ Ἰησοῦς εἶχε πεῖ, ὅτι τὴν τρίτη ἡμέρα θὰ ἀνασταινόταν. Ἀλλ' οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Ἰησοῦ οὐδέποτε συνειδητοποίησαν ἕνα τέτοιο λόγο. Ὅταν εἶδαν μάλιστα νὰ συλλαμβάνεται ὁ Δι-

δάσκαλός τους, νὰ καταδικάζεται, νὰ κακοποιῆται, νὰ ἐξευτελίζεται, νὰ σταυρώνεται, νὰ πεθαίνῃ καὶ νὰ κατέρχεται στὸν τάφο ἀγνώριστος, ἕνα σωματικὸ ράκος, κλονίσθηκαν, ἀπογοητεύθηκαν, «τἄχασαν»! Τὰ τρομερὰ καὶ φρικώδη γεγονότα τῶν παθῶν τοῦ Διδασκάλου, αὐτὰ ἐπιβλήθηκαν καὶ κυριαρχοῦσαν στὶς ψυχὲς τῶν Μαθητῶν καὶ τῶν Μαθητριῶν. Γιὰ Ἀνάστασι οὔτε σκέψις! Γι' αὐτὸ τὰ ξημερώματα τῆς τρίτης ἡμέρας ἀπὸ τὸ θάνατο Μαθήτριες τοῦ Ἰησοῦ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν κορυφαία τῶν Μαθητριῶν, τὴ Μαρία τὴ Μαγδαληνή, ἦρθαν νὰ ἰδοῦν τὸν τάφο καὶ ν' ἀλείψουν τὸν Ἰησοῦ μὲ μύρα. Ποῦ εἶνε οἱ ἄπιστοι ποὺ λένε, ὅτι οἱ γυναῖκες φαντάσθηκαν πῶς εἶδαν τὸν Διδάσκαλο ἀναστημένο, διότι εἶχαν δῆθεν προδιάθεσι γιὰ τὴν ἀνάστασί του; Καμμία προδιάθεσις! Ἦρθαν στὸν τάφο γιὰ νὰ ἰδοῦν τὸν Ἰησοῦ νεκρὸ καὶ νὰ τὸν ἀλείψουν μὲ μύρα, ὄχι γιὰ νὰ τὸν ἰδοῦν ἀναστημένο. Τὶς ἔφεραν ἐκεῖ τρυφερὰ αἰσθήματα ἁγίας ἀγάπης πρὸς τὸν Ἰησοῦ, ὄχι πίστις καὶ προσδοκία σὲ ἀνάστασί του.

Καὶ ἐπειδὴ ἔδειξαν τὰ τρυφερώτερα καὶ συγκινητικώτερα αἰσθήματα ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως στὸν Ἰησοῦ, ἀξιώθηκαν ν' ἀκούσουν πρῶτες ἀπ' τὸν ἄγγελο τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως, καὶ πρῶτες κατόπιν νὰ ἰδοῦν τὸν Ἀναστάντα.

Ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε καὶ βγῆκε ἀπ' τὸν τάφο χωρὶς ν' ἀνοίξῃ ὁ τάφος. Ὅπως γεννήθηκε ἀπ' τὴν Παρθένο χωρὶς νὰ βλάψῃ τὴν παρθενία της, ἔτσι βγῆκε καὶ ἀπ' τὸν τάφο χωρὶς νὰ κυλισθῇ ὁ λίθος καὶ νὰ λυθοῦν οἱ σφραγῖδες τοῦ τάφου. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία ψάλλει στὸν Ἀναστάντα: *«Φυλάξας τὰ σήμαντρα σῷα, Χριστέ, ἐξηγέρθης τοῦ τάφου, ὁ τὰς*

κλεῖς τῆς Παρθένου μὴ λυμηνάμενος ἐν τῷ τόκῳ σου». «Ὦ Χριστέ! Ὅπως, ὅταν γεννήθηκες, δὲν ἔβλαψες τὴν κλειστὴ πύλη τῆς ἁγνότητος τῆς Παρθένου, ἔτσι ἀναστήθηκες ἀπ' τὸν τάφο χωρὶς νὰ βλάψῃς τὶς σφραγῖδες του». Παρόμοιο θαῦμα ἔκανε ὁ Κύριος καὶ ὅταν μετὰ τὴν ἀνάστασί του ἔμπαινε καὶ ἔβγαινε ἀπ' τὸ σπίτι ποὺ ἦταν συγκεντρωμένοι οἱ Μαθηταί, *«κεκλεισμένων τῶν θυρῶν»*, χωρὶς δηλαδὴ ν' ἀνοίγουν οἱ θύρες. Ὅπως ἡ ἀκτίνα τοῦ ἡλίου δὲν ἐμποδίζεται ἀπ' τὸ τζάμι καὶ τὸ περνάει χωρὶς νὰ τὸ σπάσῃ, ἔτσι καὶ ὁ Χριστός.

Ὁ Χριστὸς ἔφυγε ἀπ' τὸν τάφο χωρὶς ν' ἀνοίξῃ ὁ τάφος καὶ χωρὶς νὰ γίνῃ θόρυβος, οἱ δὲ στρατιῶτες ἐξακολουθοῦσαν νὰ φυλάσσουν ἀδειανὸ τάφο! Ἐνέπαιξαν οἱ στρατιῶτες τὸ Χριστό, ἐνέπαιξε καὶ ὁ Χριστὸς τοὺς στρατιῶτες (Πρβλ. Ψαλμ. β' 4). Καὶ πῶς ἄνοιξε ὁ τάφος; Ἄγγελος Κυρίου κατέβηκε ἀπ' τὸν οὐρανό, προκαλῶντας σεισμὸ μεγάλο, κύλισε τὸ λίθο ἀπ' τὴν εἴσοδο τοῦ τάφου, γιὰ νὰ φανῇ, ὅτι ὁ τάφος ἦταν ἀδειανός, καὶ κάθησε ἐπάνω στὸ λίθο, ὥστε νὰ μὴ μπορῇ κανεὶς νὰ τὸν κυλίσῃ καὶ νὰ κλείσῃ τὸν τάφο πάλι. Ὁ ἄγγελος εἶχε τρομερὸ μεγαλεῖο, ἀνάλογο πρὸς τὸ μεγαλεῖο τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Τὸ πρόσωπό του ἦταν σὰν ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμά του λευκὸ σὰν τὸ χιόνι. Τόσο δὲ φόβο ἐνέπνευσε στοὺς φύλακες, ὥστε οἱ σκληροὶ αὐτοὶ ἄνδρες συγκλονίσθηκαν, λιποθύμησαν καὶ ἔπεσαν κάτω σὰν νεκροί. Ὅλα τὰ σιδηρᾶ στρατεύματα τῆς γῆς μαζὶ δὲν δύνανται νὰ ὑπομείνουν τὴν ὑπερφυσικὴ δύναμι ἑνὸς κατοίκου τοῦ οὐρανοῦ! Μπροστὰ στὴ δύναμι ἑνὸς ἀγγέλου οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς λειώνουν σὰν κερὶ καὶ διαλύονται σὰν καπνός! Ὅταν

συνῆλθαν οἱ φύλακες, ἐγκατέλειψαν τὸν τάφο καὶ ἔφυγαν.

Ἔφυγαν οἱ φύλακες καὶ ἦλθαν οἱ μυροφόρες. Φοβήθηκαν καὶ αὐτές. Ἀλλ' ὁ ἄγγελος τὶς καθησύχασε. Μὴ φοβεῖσθε σεῖς, εἶπε πρὸς αὐτές. Νὰ φοβοῦνται οἱ ἐχθροί. Σεῖς δὲν πρέπει νὰ φοβῆσθε, διότι σεῖς ἀνήκετε σ' αὐτοὺς ποὺ ἀγαποῦν τὸν Ἰησοῦ. Διότι ξέρω, ὅτι ἀπὸ ἀγάπη ἤλθατε ἐδῶ καὶ ζητεῖτε τὸν Ἰησοῦ τὸν ἐσταυρωμένο. Δὲν εἶνε ἐδῶ. Ἀλλ' ἀναστήθηκε, καθὼς εἶπε. Ἐλᾶτε νὰ ἰδῆτε τὸν τόπο, ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος. Καὶ πηγαίνετε γρήγορα ν' ἀναγγείλετε στοὺς Μαθητάς του: Ἀναστήθηκε ἐκ νεκρῶν καὶ θὰ σᾶς συναντήσῃ στὴ Γαλιλαία. Ἐκεῖ θὰ τὸν ἰδῆτε.

Τὰ λόγια τοῦ ἀγγέλου γιὰ τὸν Ἰησοῦ, «Δὲν εἶνε ἐδῶ, ἀναστήθηκε, νὰ ὁ τόπος ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος», φανερώνουν κατακάθαρα, ὅτι ἐκεῖνο, ποὺ ἀναστήθηκε, ἦταν τὸ σῶμα. Καὶ πῶς οἱ Χιλιασταὶ λέγουν, ὅτι τὸ σῶμα δὲν ἀναστήθηκε, ἀλλὰ διαλύθηκε καὶ ἐξαφανίσθηκε; Καὶ πῶς λέγουν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε, ἀφοῦ δὲν παραδέχονται, ὅτι τὸ σῶμα ἀναστήθηκε; Ἀνασταίνεται αὐτό, ποὺ πεθαίνει. Καὶ πῶς αὐτοὶ λέγουν, ὅτι πέθανε σῶμα καὶ ἀναστήθηκε πνεῦμα; Ὡρισμένως οἱ Χιλιασταὶ εἶνε οἱ πιὸ τυφλοί, οἱ πιὸ διεστραμμένοι, οἱ πιὸ ἀνισόρροποι, οἱ πιὸ δαιμονισμένοι αἱρετικοί.

Ὁ ἄγγελος τὸν Ἰησοῦ ὠνόμασε Κύριο. Αὐτὸ ἔχει ἰδιαίτερη σημασία. Διότι οἱ ἄγγελοι ἕνα Κύριο γνωρίζουν, τὸ Θεό. Ἄρα ὁ ἄγγελος διακήρυξε τὴ θεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ πῶς πάλι λέγουν οἱ Χιλιασταί, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶνε ἀληθινὸς Θεός, ἀλλ' ἄγγελος; Ὄντως οἱ Χιλιασταὶ εἶνε ἀντίχριστοι, ὅπως οἱ Ἀρειανοί, καὶ χειρότεροι ἐκείνων, διότι, ἐκτὸς ἀπ' τὴ θε-

ότητα, ἀρνοῦνται καὶ τὴ σωματικὴ ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ δόγματα τῆς Πίστεως.

Οἱ μυροφόρες μπῆκαν στὸ μνημεῖο, διαπίστωσαν ὅτι ὁ τάφος ἦταν ἀδειανὸς καὶ ἔσπευσαν νὰ φέρουν τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως στοὺς Μαθητάς. Ἔγιναν εὐαγγελίστριες ἐκείνων, ποὺ εἶνε εὐαγγελισταὶ τῆς οἰκουμένης.

Στὸ δρόμο ἀξιώθηκαν νὰ ἰδοῦν τὸν Ἀναστάντα, ν' ἀκούσουν ἀπ' τὸ στόμα του τὸ «Χαίρετε», νὰ πιάσουν τὰ πόδια του, τὰ τρυπημένα ἀπ' τὰ καρφιά, νὰ τὸν προσκυνήσουν καὶ ν' ἀκούσουν τὴν παραγγελία: Πηγαίνετε ν' ἀναγγείλετε στοὺς ἀδελφούς μου ν' ἀπέλθουν στὴ Γαλιλαία καὶ ἐκεῖ θὰ μὲ ἰδοῦν.

Ἡ γυναίκα μετὰ τὴν παρακοὴ ἄκουσε ἀπ' τὸ Θεὸ τὸ *«Πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου, ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα»* (Γεν. γ' 16). Γυναῖκες τώρα, μετὰ τὴν ἐπανόρθωσι τῆς παρακοῆς, ἀκούουν ἀπ' τὸ σαρκωμένο Θεὸ τὸ *«Χαίρετε»*. Αὐτὸ τὸ *«Χαίρετε»* ἀπ' τὰ χείλη τοῦ Κυρίου, καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἀνάστασί του, ἔχει ὑψηλὴ καὶ εἰδικὴ ἔννοια. Γι' αὐτὸ σταυρώθηκε ὁ Χριστός, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμο τὴ χαρά, πηγαία, ἀληθινὴ καὶ ἀναφαίρετη χαρά. Ὁ κόσμος ἔχει «χαρές», ἀλλὰ δὲν ἔχει χαρά, διότι δὲν ἔχει χάρι, ἄφεσι ἁμαρτιῶν, ἀπαλλαγὴ ἀπ' τὰ συμπλέγματα τῆς ἐνοχῆς καὶ ἐλπίδα στὸ Θεό, ποὺ εἶνε ὁ αἴτιος τῆς χαρᾶς. Οἱ πιστοὶ ἔχουν χαρὰ ἀκόμη καὶ στὶς θλίψεις τους. Καὶ ὅσο περισσότερο πιστεύουν καὶ αἰσθάνονται τὸν Κύριο, τόσο περισσότερο χαίρουν οἱ καρδιές τους μὲ *«χαρὰ ἀνεκλάλητη καὶ δεδοξασμένη»* (Α' Πέτρ. α' 8). Πῶς νὰ χαροῦν ἀληθινὰ οἱ ἄπιστοι, ποὺ δὲν ἔχουν ἐλπίδα πέρα ἀπ' τὰ νεκροταφεῖα; Καὶ πῶς νὰ μὴ χαίρουν καὶ νὰ μὴ σκιρ-

τοῦν οἱ πιστοί, ποὺ ἔχουν ζωντανὴ ἐλπίδα σὲ ἀνάστασι νεκρῶν καὶ ἀτελεύτητη εὐτυχία, ἐλπίδα στηριγμένη σὲ θαυμαστὰ *«σημεῖα»*, καὶ μάλιστα στὸ *«σημεῖον τοῦ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου»*, τὴν ἀνάστασι τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ; *«Χαρᾶς τὰ πάντα πεπλήρωται τῆς ἀναστάσεως τὴν πεῖραν εἰληφότα!»*.

Τοὺς Μαθητὰς καὶ ὅλους τοὺς πιστοὺς ὁ Κύριός μας ὠνόμασε *«ἀδελφούς»* του. Τί σημαίνει αὐτό; Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασί του ὁ Κύριος εἶνε ἄνθρωπος καὶ ἀρέσκεται νὰ ὁμιλῇ ὡς ἄνθρωπος, γιὰ νὰ δίνῃ στὴν ἀνθρωπίνη φύσι ἀξία καὶ τιμή. Ποῦ εἶνε πάλι οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, ποὺ λένε ὅτι ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀνάστασί του δὲν εἶνε πλέον ἄνθρωπος; Ὁ Χριστὸς μὲ τὴν ἀνάστασί του δὲν ἀπέβαλε, ἀλλ' ἐξύψωσε τὴν ἀνθρωπίνη φύσι. Καὶ αἰωνίως ὁ Χριστὸς θὰ παραμένῃ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. Θεάνθρωπος, γιὰ νὰ εἶνε αἰώνιο τεκμήριο τῆς θείας ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπο.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἔχει πολλαπλῆ καὶ ὑψίστη σημασία. Ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Θεὸς ἔκανε δεκτὴ τὴ θυσία τοῦ Χριστοῦ. Καὶ συνεπῶς ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ὅσοι πιστεύουμε στὸν Ἰησοῦ Χριστό, σῳζόμεθα καὶ δοξαζόμεθα. Κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κοινῆς ἀναστάσεως θ' ἀναστηθοῦμε μὲ σῶμα ἄφθαρτο καὶ ἔνδοξο, ὅμοιο μὲ τὸ ἀναστημένο σῶμα τοῦ Κυρίου. Ἐπίσης ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ ἀποδεικνύει τὴ θεότητά του. Ὁ Χριστὸς ἔλεγε, ὅτι εἶνε Υἱὸς Θεοῦ, ἕνα μὲ τὸ Θεὸ Πατέρα, μία δηλαδὴ οὐσία, καὶ ὅτι ὁ ἴδιος θὰ ἀνέσταινε τὸ σῶμα του (*«Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν»* (Ἰωάν. β' 19). Ἂν δὲν ἀνασταινόταν, θ' ἀποδεικνυόταν πλά-

νος. Ἀλλὰ τώρα μὲ τὴν ἀνάστασί του ἀπέδειξε, ὅτι εἶνε ἀληθινός, ὅτι εἶνε ὁ Κύριός μας καὶ ὁ Θεός μας κατὰ τὴν ὁμολογία τοῦ Θωμᾶ (Ἰωάν. κ΄ 28). Γι' αὐτὸ ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ ἀδαμαντίνη βάσις, στὴν ὁποία στηρίζεται τὸ μεγαλειῶδες οἰκοδόμημα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Χωρὶς τὴν ἀνάστασι ὅλα θὰ ἦταν μάταια. Μὲ τὴν ἀνάστασι ὅλα ἀποκτοῦν νόημα, ὡραιότητα καὶ θέλγητρο. Ἡ ἀνάστασις γεμίζει τὰ πάντα μὲ ἐλπίδα, αἰσιοδοξία, χαρὰ καὶ δόξα.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ὑψίστης σημασίας της, πολεμήθηκε ὅσο κανένα ἄλλο γεγονός. Ἀλλὰ καὶ ἀποδεικνύεται ὅσο κανένα ἄλλο γεγονὸς τῆς Ἱστορίας. Ἀναρίθμητες οἱ ἀποδείξεις τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ. Ἢ μᾶλλον δὲν ὑπάρχουν μόνο ἀποδείξεις, ἀλλὰ καὶ προαποδείξεις. Οἱ Γραφὲς καὶ ὁ Ἰησοῦς προέλεγαν σταύρωσι καὶ ἀνάστασι. Καὶ ἀφοῦ οἱ προφητεῖες γιὰ τὴ σταύρωσι βγῆκαν ἀληθινές, ἐκ τῶν προτέρων γινόταν βέβαιο, ὅτι καὶ οἱ προφητεῖες γιὰ τὴν ἀνάστασι θὰ ἔβγαιναν ἀληθινές. Ἢ εἶνε κανεὶς προφήτης ἢ δὲν εἶνε! Ἢ ἀληθεύει σ' ὅλα ἢ δὲν ἀληθεύει σὲ κανένα! Οἱ προφητεῖες γιὰ τὴν ἀνάστασι μετὰ τὴ σταύρωσι γίνονται προαποδείξεις τῆς ἀναστάσεως.

Ἀποδείξεις τῆς ἀναστάσεως σὲ γενικὲς γραμμὲς εἶνε οἱ ἑξῆς:

● Ὁ ἀδειανὸς τάφος καὶ τὰ νεκρικὰ σάβανα.

● Οἱ μαρτυρίες τῶν Μαθητῶν, τῶν μυροφόρων καὶ πεντακοσίων ἀδελφῶν, ἀνθρώπων δυσπίστων, οἱ ὁποῖοι μαρτυροῦν, ὅτι ὑπῆρξαν αὐτόπτες καὶ αὐτήκοοι μάρτυρες τοῦ Ἀναστάντος.

● Ἡ ἀπότομη μεταβολὴ τῶν Μαθητῶν· οἱ δειλοὶ σὰν τοὺς λαγοὺς ἔγιναν *«λέοντες πῦρ πνέοντες»*.

● Ἡ ἀπότομη μεταβολὴ τοῦ Παύλου· ὁ φανατικώτερος διώκτης τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν πιστῶν του ἔγινε ὁ μεγαλύτερος Ἀπόστολος καὶ ὁ μεγαλύτερος ἄνθρωπος καὶ εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος μετὰ τὸ Χριστό.

● Ἡ γλωσσομάθεια τῶν Ἀποστόλων· οἱ ψαρᾶδες τῆς Γαλιλαίας μίλησαν ὅλες τὶς γλῶσσες καὶ τὶς διαλέκτους τοῦ κόσμου, ἄλλως δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ κηρύξουν σὲ ὅλα τὰ ἔθνη.

● Ἡ ἀσύγκριτη σοφία τῶν Ἀποστόλων· οἱ ἀγράμματοι ξεπέρασαν ὅλους τοὺς σοφοὺς ὅλων τῶν αἰώνων καὶ εἶνε ἄφθαστοι, ἁπτὴ δὲ ἀπόδειξις τῆς σοφίας των στὰ χέρια μας εἶνε τὸ Εὐαγγέλιο, ἄφθαστο καὶ κατὰ τοὺς ἀπίστους.

● Οἱ κατακτήσεις τῶν Ἀποστόλων· σὲ μερικὰ ἔτη καὶ λίγες δεκαετίες οἱ ἄοπλοι καὶ διωκόμενοι Γαλιλαῖοι νίκησαν θρησκεῖες, φιλοσοφίες καὶ ἁμαρτωλὰ καθεστῶτα χιλιετιῶν, κατέκτησαν ἔθνη καὶ λαούς, ἵδρυσαν σ' ὅλο τὸ γνωστὸ κόσμο ἐκκλησίες, δημιούργησαν τὸ κράτος τοῦ Θεοῦ ἀνάμεσα στὰ ἄλλα κράτη καὶ πάνω ἀπὸ τὰ ἄλλα κράτη.

● Τὰ μαρτύρια τῶν Ἀποστόλων· δὲν ἔχουμε μόνο μαρτυρίες γιὰ τὴν ἀνάστασι, ἀλλὰ καὶ μαρτύρια, φρικτὰ μαρτύρια, ποὺ τὰ τρέμουμε καὶ στὸ λογισμό· πῶς οἱ Ἀπόστολοι θὰ ὑπέφεραν ἀνατριχιαστικὰ βασανιστήρια γιὰ ἕνα ψέμα, καὶ μάλιστα ἐν γνώσει τους ὅτι εἶνε ψέμα;

● Τὰ μαρτύρια ἀναριθμήτων μαρτύρων τῆς Ἐκκλη-

σίας μέχρι σήμερα· πῶς θὰ μποροῦσαν ἀναρίθμητοι ἄνθρωποι νὰ ὑπομείνουν μὲ χαρὰ ἀφάνταστα καὶ φρικιαστικὰ μαρτύρια, ἂν δὲν εἶχαν τὴ δύναμι τοῦ Ἀναστάντος;

● Ἡ δημιουργία ἀναριθμήτων ἁγίων, ἀνθρώπων μὲ καταπληκτικὴ ταπείνωσι, σύνεσι, ἀγάπη, αἰσιοδοξία καὶ θυσία γιὰ τοὺς ἄλλους.

● Οἱ προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, ποὺ ἐκπληρώνονται μετὰ Χριστὸν καὶ μέχρι σήμερα.

● Ἀναρίθμητα *«σημεῖα»*, θαύματα, ποὺ γίνονταν καὶ γίνονται μέχρι σήμερα στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ μάλιστα οἱ ἐκβολὲς δαιμονίων ἀπὸ δαιμονισμένους. Τὰ *«σημεῖα»* σημαίνουν καὶ ὅτι ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος, καὶ ὅτι ἀναστήθηκε ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι εἶνε ἀληθινὸς Θεός. Ἀλλιῶς τὸ ὄνομά του δὲν θὰ εἶχε ἰσχὺ καὶ δὲν θὰ ἔκανε *«σημεῖα»*.

Στίχ. 11-15: Τὰ ἀργύρια ἔπαιξαν ἐπαίσχυντο ρόλο καὶ στὴ Σταύρωσι καὶ στὴν Ἀνάστασι τοῦ Ἰησοῦ. Μὲ ἀργύρια οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἀγόρασαν τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, μὲ ἀργύρια ἀγόρασαν καὶ τὴν ἀλήθεια τῆς Ἀναστάσεώς του. Ἀφοῦ ἔδωσαν ἀρκετὰ ἀργύρια στοὺς φύλακες τοῦ τάφου, οἱ φύλακες εἶπαν, ὅτι δῆθεν οἱ Μαθηταὶ πῆγαν τὴ νύχτα καὶ ἔκλεψαν τὸ σῶμα, ἐνῷ αὐτοὶ κοιμῶνταν. Καὶ διαδόθηκε αὐτὴ ἡ συκοφαντία κατὰ τῆς Ἀναστάσεως μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων. Ἀλλ᾽ ἂν μπορῇ κανεὶς νὰ σβήσῃ τὸν ἥλιο μὲ τὰ σάλια καὶ τὰ πτύσματά του, ἄλλο τόσο μπόρεσαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ σβήσουν τὴν ἀλήθεια τῆς Ἀναστάσεως μὲ τὰ ἀργύρια

καὶ τὶς συκοφαντίες. Ἀπὸ τὸ γεγονὸς τῆς Ἀναστάσεως ἀναρίθμητες ἀκτῖνες ἐκπεμπόμενες, οἱ ἀναρίθμητες ἀποδείξεις τῆς Ἀναστάστεως, λούζουν τὴν Ἐκκλησία στὸ φῶς τῆς ἀληθείας καὶ καῖνε τοὺς Ἰουδαίους καὶ ὅλους τοὺς ἀπίστους.

Γελοῖος ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι οἱ Μαθηταὶ ἔκλεψαν τὸ σῶμα. Ἂν τὸ ἔκλεψαν, γιατὶ δὲν τὸ ἔκλεψαν προτοῦ ἐγκατασταθῇ στὸν τάφο ἡ φρουρά; Καὶ πῶς τόλμησαν νὰ πλησιάσουν τὸν τάφο γιὰ νὰ κλέψουν τὸ σῶμα, ἀφοῦ αὐτοὶ τρομοκρατήθηκαν καὶ διασκορπίστηκαν ἐνῷ ἀκόμη ὁ Ἰησοῦς ζοῦσε; Καὶ πῶς τοὺς εἶδαν οἱ φύλακες, ἀφοῦ κοιμῶνταν; Οἱ κοιμώμενοι δὲν βλέπουν γεγονότα, ἀλλ᾽ ὄνειρα. Τί εἴδους μάρτυρες εἶνε οἱ κοιμώμενοι; Καὶ πῶς κοιμήθηκαν ὅλοι οἱ φρουροί, στρατιῶτες τοῦ αὐστηροτέρου στρατοῦ τῶν αἰώνων; Καὶ πῶς δὲν ξύπνησαν ἀπ᾽ τὸ θόρυβο τῆς ἀποκυλίσεως τοῦ τεραστίου λίθου, ποὺ ἔκλεινε τὴν εἴσοδο τοῦ τάφου; Πῶς δὲν ξύπνησε κανένας; Τόσο βαθειὰ κοιμῶνταν ὅλοι; Καὶ πῶς οἱ Μαθηταὶ δὲν ἅρπαξαν τὸ σῶμα καὶ δὲν ἔφυγαν ἀμέσως, μήπως ξυπνήσουν οἱ φρουροὶ καὶ τοὺς συλλάβουν; Γιατί χρονοτρίβησαν; Γιατί ξεκόλλησαν τὰ ὀθόνια ἀπ᾽ τὴ σάρκα, ποὺ εἶχαν γίνει ἕνα σῶμα μὲ τὴ σάρκα; Γιατὶ πῆραν τὸ σῶμα γυμνό; Καὶ γιατὶ δὲν διώχθηκαν ἔπειτα οἱ Μαθηταί; Καὶ γιατί δὲν πῆραν πίσω τὸ σῶμα οἱ Ἰουδαῖοι καὶ δὲν τὸ περιέφεραν μέσα στὴν Ἰερουσαλήμ, γιὰ νὰ δοῦν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι δὲν ἀναστήθηκε, ἀλλ᾽ ἐκλάπη; Καὶ γιατί δὲν τιμωρήθηκαν οἱ φύλακες;

Οἱ φύλακες, ἂν πραγματικὰ κοιμῶνταν καὶ οἱ Μαθηταὶ ἔκλεβαν τὸ σῶμα, θὰ προτιμοῦσαν νὰ εἰποῦν ὅτι τὸ σῶμα ἀναστήθηκε, παρὰ νὰ ὁμολογήσουν ὅτι κοιμῶνταν. Διότι ὁμολογία ὅτι κοιμῶνταν

θὰ ἦταν αὐτοκαταδίκη καὶ αὐτοκτονία. Ἀλλὰ τώρα εἶπαν ὅτι κοιμῶνταν, διότι ἔτσι συνέφερε καὶ στοὺς Ἰουδαίους, ποὺ ἤθελαν νὰ συκοφαντήσουν τὴν ἀνάστασι, καὶ στοὺς φύλακες, ποὺ πληρώθηκαν ἁδρά. Ὄντως γελοῖος, γελοιότατος, ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν στρατιωτῶν. Καὶ μεταβάλλεται σὲ ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως.

Στίχ. 18-20: Δυνάμει τῆς σταυρικῆς θυσίας του ὁ Χριστὸς ἔλαβε κάθε ἐξουσία στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ. Ἀλλὰ δὲν εἶχε προηγουμένως κάθε ἐξουσία; Εἶχε βεβαίως ὡς Θεός. Ἀλλ' ὅ,τι εἶχε ὡς Θεός, ἔλαβε τώρα καὶ ἔχει καὶ ὡς ἄνθρωπος. Καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐξουσίας αὐτῆς ἀποστέλλει τοὺς Μαθητάς του σὲ παγκόσμια ἀποστολή. Τὸ ρῆμα *«μαθητεύσατε»* σημαίνει «κάνετε μαθητάς», «κάνετε χριστιανούς», «ἐκχριστιανίσετε» (ἰδὲ Πράξ. ιδ' 21). Στὸ *«πάντα τὰ ἔθνη»* περιλαμβάνεται καὶ τὸ Ἑβραϊκὸ ἔθνος. Οἱ μετοχὲς *«βαπτίζοντες»* καὶ *«διδάσκοντες»* εἶνε τροπικὲς καὶ σημαίνουν μὲ ποιὸ τρόπο γίνεται ἡ ἐκχριστιάνισις: «Μὲ τὸ νὰ βαπτίζετε αὐτοὺς στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μὲ τὸ νὰ διδάσκετε αὐτοὺς νὰ φυλάττουν ὅλα ὅσα σᾶς δίδαξα, –καὶ ἐντολὲς ζωῆς καὶ δόγματα πίστεως». Ἀναφέρεται πρῶτα ἡ βάπτισις καὶ ἔπειτα ἡ διδασκαλία, διότι ὁ Χριστὸς ἀποβλέπει πρῶτα στὰ μικρὰ παιδιά, ποὺ μποροῦν μόνο νὰ βαπτίζωνται (νηπιοβαπτισμός), καὶ ἔπειτα στοὺς μεγάλους, ποὺ μποροῦν νὰ διδάσκωνται. Ὁ Χριστὸς λοιπὸν παραγγέλλει: Ἐκχριστιανίσετε τοὺς ἀνθρώπους βαπτίζοντας τὰ νήπια, διδάσκοντας τοὺς μεγάλους (καὶ στὴ συνέχεια βεβαίως βαπτίζοντας αὐτούς).

Ἡ βάπτισις γίνεται στὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Δὲν λέγει στὰ *«ὀνόματα»*, ἀλλὰ στὸ *«ὄνομα»*, διότι ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶνε ἕνα ὄνομα, μία οὐσία, ἕνας Θεός. Στὸν Ἀβραὰμ ὁ Θεὸς φανερώθηκε μὲ τὴ μορφὴ τριῶν ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους ὁ Πατριάρχης, ἂν καὶ ἦταν τρεῖς, προσφώνησε στὸν ἑνικὸ μὲ τὴ λέξι *«Κύριε»* (Γεν. ιη΄ 1-3). Τὰ τρία ἐκεῖνα πρόσωπα ἐδῶ στὸ χωρίο τοῦ Ματθαίου ὀνομάζονται Πατήρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα. Ποῦ εἶνε οἱ ἀντίχριστοι Χιλιασταί, ποὺ λένε ὅτι δὲν ὑπάρχει Ἁγία Τριάς; Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Θεὸς φανερώθηκε μὲ τὸ ὄνομα *«Γιαχβέ»*, τὸ ὁποῖο σημαίνει *«ὁ ὤν, ὁ ὑπάρχων, ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός»*. Στὴν Καινὴ Διαθήκη φανερώθηκε μὲ ὄνομα βαθύτερο καὶ ὑψηλότερο, τὸ τριπλὸ ὄνομα *«Πατήρ, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα»*, τὸ ὁποῖο σημαίνει, ὅτι ὁ Θεὸς ὑπάρχει ὡς τρία συγχρόνως πρόσωπα, ὁμοούσια καὶ ἰσότιμα. Ἡ Ἁγία Τριὰς εἶνε ἡ ὑψίστη ἀλήθεια καὶ τὸ θεμέλιο τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως. Θεός, συνεπῶς, δὲν εἶνε μόνον ὁ Πατήρ, ἀλλὰ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Οἱ δὲ τρεῖς εἶνε ἕνας Θεός, διότι εἶνε μία οὐσία. Κάθε ἕνα ἀπὸ τὰ τρία πρόσωπα ἔχει ὅλη τὴ θεία οὐσία, εἶνε ὅλη ἡ θεότης, ὁ ὅλος Θεός. Ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν τελευταῖο στίχο τοῦ Ματθαίου: *«Ἰδοὺ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»*. Σωματικῶς ὁ Χριστὸς ἀποχωρίσθηκε ἀπ᾽ τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἡμέρα τῆς ἀναλήψεως. Ἐν τούτοις βεβαίωσε, ὅτι πάντοτε εἶνε μαζὶ μὲ τοὺς πιστούς του, προσωπικῶς παρών. Πῶς; Ὡς Θεός. Διότι μόνον ὁ Θεὸς εἶνε πανταχοῦ παρών.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙ

Τὸ βιβλίο «Ἑορταὶ καὶ ὕμνοι» περιέχει ἐκλεκτοὺς ὕμνους διαφόρων κινητῶν καὶ ἀκινήτων ἑορτῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, οἱ ὁποῖοι ἑρμηνεύονται μὲ σαφήνεια καὶ πληρότητα. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἑρμηνεία τῶν ὕμνων ὑπάρχει πάντοτε μία εἰσαγωγὴ στὸ νόημα τῆς ἑορτῆς μὲ ἐπίκαιρες πνευματικὲς σκέψεις.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 197 σελίδες.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΓΙΑΧΒΕ

Πρόκειται γιὰ μία σοβαρὴ μελέτη, μὲ τὴν ὁποία ὁ συγγραφεὺς ἀποδεικνύει μέσα ἀπὸ τὴν ἁγία Γραφὴ ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε Γιαχβέ, δηλαδὴ Θεὸς ἀληθινός. Ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ ἀποδεικνύεται ἐδῶ κυρίως φιλολογικά, διὰ τοῦ ἑβραϊκοῦ ὀνόματος Γιαχβέ. Ἀποδεικνύεται, δηλαδή, ὅτι μέσα στὴν ἁγία Γραφὴ ὁ Χριστὸς ὀνομάζεται —καὶ μάλιστα πολλὲς φορές— μὲ τὸ ὄνομα Γιαχβέ, τὸ ἀποκλειστικῶς προσωπικὸ ὄνομα τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα. Τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε Γιαχβέ, εἶνε τὸ συντριπτικώτερο καὶ ἀποφασιστικώτερο κατὰ τῶν ἀρνητῶν τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ ἢ χιλιαστῶν.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 350 σελίδες.

ΑΝΤΙΧΙΛΙΑΣΤΙΚΟΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ

Στὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς διαπραγματεύεται 26 βασικὰ θέματα, στὰ ὁποῖα ἡ Ὀρθοδοξία διαφέρει ἀπὸ τὸν Χιλιασμό. Τέτοια εἶνε τὰ θέματα «Ἐκκλησία», «Ἱερὰ Παράδοσις», «Ὁ Τριαδικὸς Θεός», «Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ», «Ψυχὴ ἢ πνεῦμα», «Τὰ Μυστήρια», «Παρθένος Μαρία», «Ἅγιοι», «Σταυρός», «Εἰκόνες», «Θαύματα», «Πατρίς», «Ὁ πόλεμος τοῦ Ἀρμαγεδῶνος», «Ἡ χιλιετὴς βασιλεία», «Ὁ Παράδεισος» κ.ἄ. Εἶνε ἕνα εὔχρηστο βοήθημα γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῆς αἱρέσεως τοῦ χιλιασμοῦ ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος καὶ τῆς αἱρέσεως τοῦ προτεσταντισμοῦ.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ 344 σελίδες.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Τόμοι Α΄, Β΄ καὶ Γ΄

Οἱ δύο αὐτοὶ τόμοι περιλαμβάνουν πρωτότυπες ἑρμηνεῖες μὲ σοβαρὰ ἐπιχειρήματα σὲ ἕνα πλῆθος ἀπὸ δύσκολα γραφικὰ χωρία. Στὴν ἀρχὴ τοῦ Β΄ τόμου δημοσιεύονται κρίσεις εἰδημόνων (ἱεραρχῶν, καθηγητῶν κ.λπ.) ἐπὶ τοῦ προηγηθέντος Α΄ τόμου τῶν ἑρμηνειῶν.

Οἱ Α΄ καὶ Β΄ τόμοι ἀποτελοῦνται κατὰ μέσον ὅρον ἀπὸ 350 σελίδες. Ὁ Γ΄ τίμος ἀποτελεῖται ἀπὸ 650 σελίδες περίπου.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

'Από τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης τὸ βιβλίο τῶν «Πράξεων» εἶνε ἄριστος καθρέπτης γιὰ νὰ βλέπουμε τὶς ἀτέλειες, τὰ μειονεκτήματα καὶ τὰ ἐλαττώματά μας ὡς χριστιανοί, νὰ ἐλεγχώμεθα, νὰ στενάζωμε καὶ νὰ ποθοῦμε ἀλλαγὴ καὶ ἐπιστροφὴ στὴ ζηλευτὴ ζωὴ καὶ δρᾶσι τῶν ἀποστολικῶν χρόνων. Τὸ βιβλίο «Πράξεις 'Αποστόλων», χωρισμένο σὲ 60 μαθήματα, βοηθεῖ τὸν μελετητὴ νὰ ἐμβαθύνη στὰ νοήματα τῆς Βίβλου. Εἶνε ἰδιαιτέρως κατάλληλο γιὰ κυκλάρχες καὶ γιὰ κάθε ἐργάτη τοῦ εὐαγγελίου.

'Αποτελεῖται ἀπὸ 555 σελίδες.

ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

"Ολη ἡ ἐπὶ γῆς ζωὴ τοῦ Κυρίου ἦταν μιὰ σειρὰ ταπεινώσεων, ποὺ ἄρχισαν ἀπὸ τὴ σάρκωσι γιὰ νὰ κορυφωθοῦν μὲ τὴν ἄκρα ταπείνωσι τοῦ σταυροῦ στὸ Γολγοθᾶ. Καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ ταπεινώσεις γιὰ ποιόν;...

Ἡ βασικὴ καὶ τόσο διδακτικὴ αὐτὴ ἀλήθεια εἶνε τὸ κέντρο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

'Αποτελεῖται ἀπὸ 224 σελίδες.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

1. ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΥΜΝΟΙ, σελ. 197 - Ἀθῆναι 1973.
2. Ο ΙΗΣΟΥΣ ΓΙΑΧΒΕ (ἔκδ. Β΄), σελ. 345 - Ἀθῆναι 1988.
3. ΑΝΤΙΧΙΛΙΑΣΤΙΚΟΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ (ἔκδ. Δ΄), σελ. 344 - Ἀθῆναι 1989.
4. ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ (ἔκδ. Β΄), σελ. 410 - Ἀθῆναι 1994.
5. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ, τόμ. Α΄, σελ. 398 - Ἀθῆναι 1985.
6. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ, τόμ. Β΄, σελ. 330 - Ἀθῆναι 1990.
7. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ, τόμ. Γ΄, σελ. 650 - Ἀθῆναι 1994.
8. ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, σελ. 554 - Ἀθῆναι 1986.
9. ΤΑΠΕΙΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, σελ. 224 - Ἀθῆναι 1990.

ΜΙΚΡΑ ΤΕΥΧΗ

1. ΑΓΩΝ ΕΝ Τῼ ΚΟΣΜῼ, σελ. 32 - Ἀθῆναι 1994.
2. ΘΕΛΕΙΣ ΝΑ ΣΩΘῌΣ;, σελ. 48 - Ἀθῆναι 1994.
3. ΟΥΑΙ ΤΟΙΣ ΔΕΙΛΟΙΣ, σελ. 32 - Ἀθῆναι 1994.